

مقاماتِ معصومی

احوال و آثار و تعلیمات حضرت خواجہ محمد معصوم بن حضرت مجدد الف ثانی قدس سرہما

جلد سوم

تالیف

میر صفراحمّد معصومی

نواسہ حضرت خواجہ محمد معصوم سرہندی قدس سرہ

متن کتاب

بتصحیح و تقابل

محمد اقبال مجدی

ضیاء الشریعہ آن پبلی کیشنز

لاہور۔ کراچی پاکستان

جملہ حقوق محفوظ ہیں

نام کتاب	مقامات معصومی جلد سوم
مؤلف	میر صفرا احمد معصومی، مرتب محمد اقبال مجددی
کتابت	محمد ریاض اعظمی
تاریخ اشاعت	اکتوبر 2004ء
تعداد	ایک ہزار
ناشر	ضیاء القرآن پبلی کیشنز، لاہور
کمپیوٹر کوڈ	1Z442
قیمت	1200/- روپے (کامل سیٹ)

ضیاء القرآن پبلی کیشنز

ملنے کے پتے

داتا دربار روڈ، لاہور۔ فون: 7221953 فیکس: 042-7238010

9۔ انکریم مارکیٹ، اردو بازار، لاہور۔ فون: 7225085-7247350

14۔ انفال سنٹر، اردو بازار، کراچی

فون: 021-2212011-2630411 فیکس: 021-2210212

e-mail:- sales@zia-ul-quran.com

Vist our website:- www.zia-ul-quran.com

لاہوریری کیٹلاگ کارڈ

صفرا احمد معصومی، میر:
مقامات معصومی

(حوالہ مقامات و ملفوظات حضرت خواجہ محمد معصوم سرہندی ۱۰۰۷ھ-۱۰۷۹ھ/۱۵۹۹-۱۶۶۸ء)

لاہور، ضیاء القرآن پبلی کیشنز، ۲۰۰۳ء

- ۱۔ محمد معصوم، خواجہ
۲۔ سلطنت مغلیہ۔ اورنگ زیب عالمگیر ۳۔ تصوف۔ ہندوستان
۳۔ جلد اول مجددی تحریک تالیف محمد اقبال مجددی
۴۔ جلد دوم اردو ترجمہ
۵۔ جلد سوم متن کتاب
۶۔ جلد چہارم تعلیقات و توضیحات تالیف محمد اقبال مجددی
۷۔ محمد اقبال مجددی، (تحقیق و تعلق و ترجمہ) ۹۔ عنوان

۹۲۲، ۹۷

يَا فَتَّاحُ

رب يسر بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وتم بالخير

سبحان الله وبحمده عدد خلقه ورضا نفسه وزينته عرشه و
مداد كلماته وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ
۱۰ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِّنَ الذَّلِّ وَكَبِيرُهُ تَكْبِيرًا. الله اكبر كبيرا والحمد لله
كثيرا وسبحان الله بكرة واصيلا ولا اله الا الله ،

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ
عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَعَلَّ الْكُفْرَ يَلْعَنُونَ، محمد رسول الله الذي كان ارسله رحمة للعالمين
فهو شفيع المذنبين و امام الانبياء والمرسلين وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشْدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ
۱۵ رَحِمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمُ رُكْعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَا هُمْ فِي
وُجُوهِهِمْ مِّنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ ،
اللهم صل على محمد المحمود صاحب الشفاعة الكبرى في اليوم
الموعود وعلى اله الا برار وصحبه الاخيار واتباعه الى الدار القرار وصل
على جميع اخوانه من النبيين والمرسلين والملائكة المقربين وعلى اهل
۲۰ طاعتك اجمعين وسلم وبارك بعد كل ذرة الف الف مرة -

اما بعد بنخوشه چينان ارباب ولايت دبالا نشينان مندا صاحب هدايت كه ضمائر
اولو البصائر آنها را مكمل بجمل تراب اقدام انبيا كرام عليهم الصلوة والسلام گردیده و مقالات

له نسخه "اولو بصائر" ، نسخه - "ابو بصائر"

اولیاء عظام در افهام آنها پیچیده مخفی نماند که بنده دور از کار و شگسته روزگار و خورده فضل پروردگار منتظر رحمت بی شمار مہبط عنایات قدیمی مورد الطاف کریمی صغیر احمد فضل معصومی بن معرفت و ولایت دستگاہ عارف باللہ (۳) مظہر فضل اللہ شیخ محمد فضل اللہ العمری الاحمدی غفر اللہ والوالدیہ و لجمع المومنین والمومنات و احسن الیہا والیہ والی سائر المسلمین و المسلمات چوں سرمایہ عمر گرامی را کہ اشرف عمر باشد در ہواد ہوس صرف نموده با وجود دریافت صحبت اہل فضل و عرفان غیر از تقصیرات امری نفرومودہ ہر چند کہ سنین عمر ضائع کرد و بہ چہل و پنج رسیدہ بہ اذل عمر ہم نہ انجامیدہ ، اما نصیحت ہای معرفت شانرا از دست دادہ سر بہ جیب خجالت نہادہ - شعر

حرفت العمر فی ہود و لعب
فآہا ثم آہا ثم آہا
چہ شود اکنون کہ کار از دست رفتہ
ز ماہم اختیار از دست رفتہ

اما از آنجا کہ سبقت کرم بر اہل عصیانست و سابقہ عنایت شامل حال ایشان آیۃ لا تقنطوا من رحمۃ اللہ ان اللہ یغفر الذنوب جمیعاً انہ هو الغفور از آوان طفولیت تا وقت کتابت با وجود کثرت جنابت از حضرت قوی قدرت تعالی شانہ غیر از لطف و عنایت امری شاہدہ نہ نمودہ از آنست کہ مقربان بارگاہ محمدیت و کاشفان اسرار ہویت کہ ہر یک شہباز بلند پرواز از دادی ناسوت تا تحت گاہ جبروت بودہ و این را قم سیاہ کار با نہاد عوی ارادت می نمودہ از عنفوان جوانی و تہیہ اسباب کامرانی عنایات وافرہ و بشارت متکاثرہ بحال خود میدیدہ دی شنیدہ بعد از انتقال آن ہادیان وادی کمال ازیں دار پر طلال یعنی قدوہ اہل اللہ واقف اسرار لی مع اللہ سلطان العارفین حضرت شیخ محمد صبغۃ اللہ حیو قدسنا اللہ سبحانہ کہ این نقیر برخی از احوال و اقوال و افعال و کرامات آنحضرت رسالہ علیحدہ تصنیف نمودہ مسمی بہ معدن الجواہر گردانیدہ و والد بزرگوار عالی مقدار کہ نام شریف آن مظہر فضل اللہ سابق مذکور شدہ مع ہذا ذکر انخوان صاحبین مذکورین در آخر این کتاب ثبت خواہد یافت ان شاء اللہ تعالی مدد ہای فردان از اردارح طیبہ اکابر در اسفار و احضار فی جمیع الاماکن والدیار نہ آن قدر محسوس گردیدہ

۱ نسخہ د - اولو بصائر، نسخہ م - ابو بصائر ۲ نسخہ م - "امری" ندارد ۳ نسخہ م "نفرومودہ"
۴ م از دل ۵ د - "بلند" ندارد ۶ د - "داقر" کہ د - اماکن

که بیان آن در سبک تحریر تواند کشید بلکه درین مرتبه که به دطن مالوف اعنی به دارالارشاد حضرت سرزند به مضی مدت سه و نیم سال رفته بود، جناب سامی حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ که اسم مبارک آنحضرت عالی مرتبت عنقریب مذکور میگردد ان شاء اللہ تعالیٰ آن قدر عنایت به نهایت بر خود یافته که به شرح آن بیان برنماید، علی الخصوص وقتیکه به زیارت روضه مطهره مشرف می کشید اکثر چنان می شنیده (۴) که گویا آنحضرت والا منزلت از تربت خلد رفعت برآمده در این فقیر در آمدند، بعد ازین که به محل سکونت می شتافته به همان حالت در خود می یافته، علادت که ازین معنی حاصل روزگار این عاصی سیاه کار میگرددیده، هیچ وجه در معرض اظهار نمی توان آورد که ذوقی است نه بیانی و بعد از ای که بعضی از مخالفین که بعضی آنها دشمنان دین متین اند که سبب اختیار این سفر سعادت ثمر دولت اثر گردیده، نیز از جناب حضرت ایشان برکات این سفر بسیار فهمیده با وجود که مرض صعب مشرف به هلاکت باشد کشیده بود در عین نقاهت بلکه قدری از مرض مانده که به علادت خاطر پادشاه سفر نهاده هنوز سفر مقرر داشته نه رسیده که بتقریب است و فی الحقیقت به تقاضای قسمت چند روز در شاه جهان آباد اقامت در زیده به نوعی مرض مهلک مبتلا گشته رفته امید از عبور گسته که به ناگاه از یاری بخت اقبال و از توسل آن ولی عظیم الحال و المقال و از فضل کریم ذوالعز شأنه در معامله به مشرف ملازمت حضرت رسالت خاتمت بیت

رسول هاشمی شاه رسولان محمد قبله صاحب قبولان

۱۵ علیه و علی آله من الصلوٰۃ افضلها و من التسلیات اکملها مشرف گشته که گویا در بنده خانه بر پاکی میانه سوار شسته اند و خلفا را رابعه رضی اللہ تعالیٰ عنہم اجمعین و حضرت مجدد الف ثانی رضی اللہ عنہ و حضرت ایشان و والد بزرگوار با دیگر اعزّه عالی مقدار حاضر و حضرات عالی درجات از یمین و یسار سفارش این گناه کاری فرمایند. چنانکه اثر آن بر خود می یابد و این دید تا سه روز متصل بیک پنج استیلای تمام یافته و بر اقبال دولت نازمی و زیده تا آنکه برای مزید اتقان و استحکام ایقان لیلۃ البدر ۲۰ شهر شریف ربیع الثانی که باشد جمعه اتفاق ساخته نور چشم ارجمند بود و دنیا را احمد سلمه اللہ سبحانہ

۱۴ م. میان بیان ۱۳ م. میدیده ۱۲ م. د. ضعف ۱۱ م. یادراین ۱۰ م. چند روز بیاض
 ۹ م. "مرض مهلک مبتلا" در نسخم بیاض است ۸ م. ایضا ۷ م. "رضی اللہ... و" در نسخم بیاض
 ۶ م. می باید ۵ م. داشته ۴ م. ایقان ۳ م. اتقان

که رفیق اسفار است و محرم اسرار در منام سعادت اثمار دولت انجام بشایده با کمال حضرت
 سید الانبیاء و امام الاصفیاء بدر رسالت آفتاب نبوت بالانشین مسند افلاک و والاکمین خلقه لولاک
 و صلی اللہ تعالیٰ علیہ و علیٰ آلہ و صحبہ وسلم و بارک مشرف گردیده کہ بالا کرسی نشسته اند و جمعی بگرداگرد
 موافق مراتب خود با ایستاده اند نظر کرم بجانب این غلام خانہ زاد موردی خود کرده اند از غایت
 غنایت و نہایت اُمت پروری سبقت در بعضی مقدمات کہ شائستگی شفاعت حضرت خیر البشر
 داشته باشند و بغیر از امدادات آنسر و کائنات برآمدن (۵) آن امور از متعذرات فرموده
 بہ بشارت حصول اموری کہ بعد استفسار معروض داشته بود سرفراز می فرمایند بعد از ان در خطاط
 فرزند بشر بہ کمالات بلند بعضی از مطالب ضروریہ دیگر کہ خاطر شریف داشته و بصریح بشارت
 اقیانوس نیافتہ مخطور میگردد کہ ہر چند از امور بشرہ خاطر جمع گردیدہ، اما اگر از این امور باقی ماندہ ہم بشارت
 صریحہ یا ہم کمال انبساط و فرخندگی حاصل روزگار خواهد گردید۔ شخصی از حاضران کاغذی بدست
 آن سعادت آناری دہد و میگوید کہ مرقوم بخط انور است، چوں بہ مطالعہ آن مشرف شد دید کہ
 بہ بشارت امور مخطورہ بشرہ فرمودہ اند والحمد للہ سبحانہ۔ مصرع

کہ مستحق کرامت گناہ گار اند

بلی "شفاعتی لا ھل الکبائر من اھتی" حدیث شریف است۔ رباعی :

اگر ہر موی من گردد زبانی ز تو را نم بہر یک داستانی
 نیارم گوہر شکرتو سفتن سر موی ز احسان تو گفتن

دیدن آنحضرت رحمت در رحمت است تکلیف کہ باین قسم بشارت و عطیات سرفراز فرمایند
 "من رانی فقد رانی الحق"

زہی مراتب خوابی کہ بہ زبیداریست

والحمد للہ علی الاحسان و علی جمیع نعماتہ تعالیٰ اللہم صل وسلم علیہ و علی آلہ و صحبہ و انصارہ
 و اتباعہ بعد کل معلوم یک۔ اما باید دانست کہ این فرزند سعادت آثار (ابوداؤد و نسای زاحد)
 پیش از وصول این دولت قبول بیک شب در خواب ببقار سعادت نما امیر المومنین و امام مسلمین

لے م۔ نگین لے د۔ بودند لے م۔ استفسار لے م۔ مور
 ۵ م۔ متعذرات لے د۔ امورہ

حضرت صدیق اکبر رضی اللہ عنہ امتیاز یافتہ کاتب بعضی مشورت حضرت فاروق اعظم رضی اللہ عنہ که در آن وقت نیز تشریف همان منزل لطیف دارند بلکه خلفای راشدین رضوان اللہ تعالیٰ اجمعین هم در آن مقام حاضرند شفاعت این نور دیده سعادت رسیده در حضرت کثیر الابهت رسالت پناه صلی اللہ علیہ و آلہ و صحبہ می نمایند به برکت آن شفاعت به حصول این دولت مشرف گشته -

۵ بی بے وسیله بے مطلب رسیدن دشوار است وابتغوا الیه الوسيلة برای مدعا شایسته اولوالابصار است، وچون عنایت آنسرد علیہ و علی آلہ الصلوٰۃ والسلام بتوسل آن خلیفہ اول و استصواب خلیفہ ثانی بیکه از نظرات خلفاء اربعہ رضوان اللہ تعالیٰ عنہم بامتیاز این دولت عظمیٰ مستقیم نیز گشته بحکم آیت کریمه : واللہ یختص برحمته من یشاء واللہ ذو الفضل العظیم مرتبہ ثانی بعد تفادیت سه شب که شب دوشنبہ آینده باشد باز به جمال جہاں آرائی حضرت (۶) سید الاولین والآخرین علیہ و علی آلہ و صحبہ من الصلوٰۃ افضلها ومن التحیات اکملها مشرف گشته ۱۰ و چند قدم در تعاقب شهنشاه والاجاہ سعادت تمام گردیده و از الوش خاصه که علوای علاد بخش باشد باین فقیر یعنی راقم این کتاب یافته که هر دو به جلالت فوق التحریر والتقریر تناول نمودیم، مصرع :

باکریاں کار ہا دشوار نیست

قبل من قبلہ بلا علة - مصرع

داد اور ا قابلیت شرط نیست

۱۵

(شعر)

چه مبارک سحری بود چه فرخنده شبی آں شب قدر که این تازه بر اتم دادند

والحمد لله رب العالمین و صلی اللہ تعالیٰ علی خیر خلقہ محمد و آلہ و صحبہ اجمعین - باز چون فضل کریم دہاب و رحیم مفتوح ابواب اقبال بر آن فقیر زاده (الوداؤد نیاز احمد) فرخندہ احوال مفتوح گردانیده بحکم آیت کریمه و انک لعلی خلق عظیم مرتبہ ثالث دستگیری ۲۰ اکمل فرمودہ به تفادیت یک ہفتہ شب سه شنبہ آینده در منام مرتفعہ بر آن مقام به دیدار طلعت انوار آن اعجاز مساکین را نواختند و الثالث بالخیر ادر حق او صدوق فرمودہ به سعادت دارین مستعد ساختند می بیند کہ گویا بر کنارہ پشتہ دیوار ایستادہ و عالم بسیار کہ شمار آن ہا در نگار

لہ م - بعد ۳ م - مستعد ۳ م - مرتبہ ثانی ۳ م - دارا ۳ م - مرتفعۃ المقام

خانہ خیال نہ گنجد در زیر پشته آن دست بسته به خضوع تمام قیام دارند و روی رحمت به کمال
 عنایت بطرفی کہ ایں اذنائی است ایستاده بود گردانیده معاملہ اورا از حنیض پستی بہ آن رفعت
 رسانیدہ و با حضور مقربان ساطع النور مذکور عطا یا دو مواہب کہ باین باید کرد در میان دارند آری ہر گاہ
 وجود شریف آن عنصر لطیف رحمت عالمیان باشد و ما ارسلک الاربعة للعالمین ایں طور
 غلام پروری و بندہ نوازی مستبعد نہ بودہ - بیت :

۵

بشری وقد الجن الاقبال ما وعدا وکوکب المجد من افق العلا سعدا
 ذالک فضل اللہ یوثق من یشاء واللہ ذو الفضل العظیم - و پیش از دیدن ایں رویای
 ثالثہ بیک شب ملازمت حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ نیز مشرف گردیدہ بود چنانچہ پیش
 از وصول دولت اولی ممتاز شدہ بود کہ در مابقی ذکر او گذشت اللہ وصل علی محمد والہ
 وصحبہ فی الاولین والآخرین و فی الملاء العالی الی یوم الدین -

۱۰

شمول نعمت ہنر و طلوع دولت بہتہ کہ در ایں سفر خیر الاسفار بہ فضل الرحیم الغفار بریں
 عاصی دور از کار پر تو انداز گردیدہ و از خاک مذلت برداشتہ بر اوج افلاک رسانیدہ ہمہ را از توجہ
 پیر بزرگوار و مرشد عالی مقدار قطب الطریقت غوث الحقیقت بدر الزہاد و شمس الاولیاء قدوۃ
 ارباب سلوک و قبلۃ الملوک و الصلحک العالم النخیری (۷) و العارف الکبیر حضرت متعالی منقبت
 واقف اسراری مع اللہ سلطان العارفین الشیخ محمد صبغۃ اللہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ والد بزرگوار
 آل عالی حضرت متعالی منقبت و هو امام الانام رحمۃ اللہ علیہ شیخ الاسلام مصباح الظلام و
 منبہ النیام الاجل الا کمل البارع الا و مع فارسی مضماری الخطاب
 حارس اسرار خطاب الکتاب الناطق بالحق والصواب مثل جده
 الا شرف عمر بن الخطاب مشید ارکان الملة والمستظهر من المائم والمذلة
 قیوم العالمین وارث الانبیاء والمرسلین معدن الخیرات والبرکات
 منبع المکارم والحسنات الذی یترصده من تصرفہ نیل المقاصد والمرادات
 و یترقب من تلطفہ حصول المارب والسعادات -
 لا یدرک الواصف المطری خصائصہ وان یک سابقا فی کل ما وصفنا

۱۵

۲۰

لہ - م - آن پشته لہ و عطا یا لہ م - مستعد لہ م - بیاض (مصرعہ ثانی) لہ م - بیاض - ایں - رویای
 لہ م - متعاقب لہ م - امام الامام لہ م - مصرعہ ثانی "وان یک سابقا فی کل ما وصفنا"

هو الشيخ المکمل والواصل المتوصل والصابر المتحمل والشاكر المتجمل سيدنا
ومولانا ملاک الدین وقایة احکام المتین، الفاروقی النسب والمحمدی الحسب
السرهندی المولد والقدسی المحدث

آنکه نامش بزبان بر دلم از بی ادبیت
یک زانخا که زبان نیز سعادت طلب است
قطب حق هادی دین خواجه محمد معصوم
ظاهرش جمله بانوار شریعت روشن
کشف شد بر قد او خلعت قیومیت
آری این خلعت فاخر به چنین قیومیت
گرچه ذرات بقمم جمله بنامش گویا است
گر باین نام شریفش زسانم زبجا است
آنکه پیشش تواضع قدانلاک دوتا است
باطنش جمله با سرار طریقت دانا است
۵

حضرت ایشان رضی الله عنه وقد سألنا الله تعالى بسره العزیز والنسب: زیرا که صد در این سطر
برکت اشارت و بمن بشارت در عین مضیق واضطرار به ظهور پیوسته و مستحق این همه عنایات
گشته بشکرانه این نعمت خوشگوار و دولت تازه بهار تفکر تمام و تحیر مالا کلام داشته که در عرض آن
ادانمانند و کفارت معاصی مسطور به چه منوال نموده آید که هنوز درهای توبه مفتوح اند و او تعالی
رؤف و رحیم به کدام عذر کار امروز به غر و سپارم و به لیت و لعل وقت را به گذارم هر چند از کثرت
جنایات به حکم شفاعتی لاهل الکبائر من امتی مورد این همه تفضلات گردیدیم (۸) و از
خود گشته باین همه معاملات بجای رسیدیم اما تا توبه صریح به ظهور به انجامد، خاطر شکسته تسلی نیابد
تا آنکه در این مجلس دولت کشاد و قید دولت نما که قید الماراشد من قید الحدید واقع است -
۱۵
مفتوح خلاصی از مشکلات دارین می جستم و مصباح بیت النظمات کونین ازین توجیهات
حضرت ایشان مسألت می نمودم که به ناگاه به حکم حدیث شریف اتقوا فراست الموسوم
فانه ينظر بنور الله از زبان علالت نشان فرزند ارشد ارجمند بشر به کمالات بلند
(ابوداؤد) نیاز احمد مظهر برآمده که اصناف مواهب و عطایا درین کثرت ذنوب و خطایا از
۲۰
حضرت و اهب بریا تعالی شانه و دفع امراض و بلاء که بیا من انفس

آل مسح علت جسمانیان
آفتاب عالم روحانیان
اعنی جناب سامی حضرت ایشان رضی الله تعالی عنهما مشهود گشته اگر این عزت عزت و کثرت

له م - محمد ۴ م - گذشته ۳ م - در خطار ۴ م - عزت

مسکنت به تحریر بعضی از حالات بلند و مقالات ارجمند و مکاشفات علیه و مخاطبات سنییه و تصرفات ظاهر و کرامات باهره آن قبله درویشان با ذکر برخی از احوال ابناء کرام و اقرباء عظام و خلفاء و الامتظام آن امام صفایکشان که اظهر من الشمس و اعلی من القمر است بسرود که مفتاح کنوز مشکلات و مصباح رموز مجهلات خواهد شد از آن جا که پستی استعداد و غلبه منقصت در نهاد خاطر و ضعف طبیعت از مدت شعوبه همواره در نظر بصرت حضور داشته در جواب آن بلا و لغسم لب نتوانست کشود تا آنکه آن فرزند ابوداؤد (نیاز احمد) مکرر به اظهار این تمنا به شوق فوق الفوق و حلاوت کثیر الذوق دهن شیرین گفتار و زبان شکر بیان داد نمود که مقصود از تحریر این احوال و تقریر این اقوال نه خود ستانی و ظاهرا رانی است بلکه حل مقاصد این جهان فانی که مانع جمعیت و امانی است و پیرمواقف آن جهان باقی در غلبات حزن و پریشانی است - درین ضمن باطل مناسب فیض دانی و کفایت منتهی است و الا برای نفوس خود ها که به علت گرفتار ماسوا و مبتلا اند شفاعت العلیل و سعادت جاد دانی است - گفته آن فرزند بسی زیاده و نشین و مقبول خاطر عزیز افتاد و کفایت فوت صحبت اکابر که سابق مذکور شد و معاصی دیگر که تا دم تحریر شامل حال دارد به ازین نیافت و بایں بهانه گنجینه معرفت و درهای رحمت بر خود بر طالبان سعادت مندان بکشاد و عین ذکر صائین به تنزل رحمت بباد هر خاص و عام دارد و بتراشه (۹) قطب بحق غوث مطلق بودی ای قیوم حق را هم حقیقت هم مجاز است به من دامن ترا مترنم گردیده مصراع:

در کار خیر حاجت هیچ استخاره نیست

بحکم منت سه استخاره نموده پیش از شروع استخاره اولی به مشاهده جمال باکمال ایشان قدس الله سبحانه بسر الاقدس مشرف گشته که گویا دوات و قلم و کاغذ درید بیضا دارند و بر زبان الهم ترجمان کلمات عجیبه و نکات غریبه در مدح این مقامات نجسته ریا شای می آزند و می فرمایند در قبول معروضه فرزند نیاز احمد که تالیف الهامات قیومی و مقامات معصومی مابعد گشته توقف و تعویق ازین امر مستحسن و لطیف هیچ وجه مناسب حال اهل کمال نیست و این نسخه شریف شکرانه ایست بر عطیات ماضی و حال و مشرده ایست که برای دولت و اقبال همتی است تازه و حلاوتیست

۱- د- را ۲- د- دانی ۳- م- کفایت المنتهی ۴- د- شفاعتی ۵- م- سعادت مند
۶- م- ترانه ۷- م- من و امان تو ۸- د- ایات ۹- م- قول

بی اندازه کفارتست مامل بشارتست مقبول رباطیست عظیم و صراطیست مستقیم آبی
است حیات و بای است برای نجات ظرفیست پُر از یاقوت و حرفیست از لاهوت
قاصدیست خوش خبر و مقصودیست پُر هنر عاشقیست صادق و معشوقیست واثق هدایه ارباب
قلوب و قایه اصحاب قلوب در لیست فرید و کوبیست وحید -

- ۵ فِی كُلِّ لَفْظٍ مِنْهُ رَوْضٌ مِنَ الْمُنَى وَفِي كُلِّ سَطْرِ مِنْهُ عَقْدٌ مِنَ الدَّرَرِ
نامه ایست عنبر ریز و خامه ایست عطر آمیز نظمی است مصفا و شری است متفاثر بتیست از
نسیم و نکستی است از جنت نغم خاتمی است از عقیق و یاقتی است به تحقیق زرگیست شهلا و
لاله ایست حمر باز لیست بلند پرواز و ناز لیست دلگداز شب چراغ و کوثر لیست خوش دماغ
صحن ایست وسیع و نشیمنی است رفیع مقامی است بلند و کلامیست ارجمند مہمان است
۱۰ عزیز و نشانی است بامیز نکته ایست زرگین و کلمه ایست دلشین متاعی است عالی و
جوهریست متلالی نهریست انیق و بحر لیست عمیق شاید لیست هوشیار و مشهود لیست تازه بهار
ذکر لیست از حضرت قیوم و فکر لیست از دولت معصوم -

ہزاراں تازہ گل دروی نہفتہ دوصد زرگس بہ خواب ناز خفتہ

- چون این کلمات بزرگ القاب با قربت بان کہ حاصلش مشعر بہ این کلمات فاخرہ باشد
۱۵ بی واسطہ ممکن خاطر را تم حروف گشتہ معرض بہ عرض آن مقرب رؤف تعالی کہ عدم استطاعت و
قلت بضاعت این آوارہ ایست فطرت بہ بندگان (۱۰) عالی حضرت روشن و ہویداست و
تشت خاطر من جمیع الوجوہ ازین سفر کرامت اثر بر رای مہر انجلای آل والا منقبت پیدا بہ
پاسخ لعل شکر باری کشایند کہ از تو حرکت و از ما برکت مگر بہ سمعت نہ رسیدہ ازین جانویندہ ماتیم و
فرمانندہ ما بہ جمیعت خاطر اشتغال این خیر الاذکار ہمیشہ بہار نما کہ این نونہال طراوت اقبال و
درخت بزرگ بسیار نفع دار خواہد گردید، ان بشار اللہ تعالی الجمید و در اشتہار کالشمس فی رابع النہار
خواہد گردید ان شاء اللہ تعالی و چون دوکانہ استخارہ گذارده خواندن دعای استخارہ مشغول گشتیم
می بینم کہ شخصی از طرف راست بر روی مال سُرخ نفیس مبلغ دو اشرفی و چند روپیہ بہ فقیر میدہد و
می گوید کہ حضرت ایشان برای خرچ سیاہی و قلم و کاغذ عنایت فرمودہ اند و می فرمایند کہ

یوم الخمیس که فردای آن شب بود شروع این امر عظیم القدر بحکم بارک الله فی سببها و خمیسها روز مبارک در همین شهر ربیع الثانی که بآیت رحمت اعلیٰ حضرت رسالت غایت علیه و علی آله الصلوٰة والسلام ترا در محاطه و پیر تو در منام مشرف گردانیده اند - باید نمود باز در همان شب وقتی خواب می خواست که دراز به کشی بیند که حضرت ایشان شرف حضور دارند می فرمایند که نام این نسخه مقامات تاریخ عنوان آن "منفتح اهل السعادات" باشد هر چند هر یک از فقرات مذکور و نامیست شریف اما چون حل مشکلات را منفتح می هستی بتو برای هر خواننده روح فراست فردای آن شب دو استخاره دیگر نموده و غایات دیگر نیز در حق خود و فرزندان جمیع بر خود و ارمغان سعادته آثار در روز پنجشنبه سنه هزار و صد و سی و دو که از لفظ (ماده تاریخ) پیدا است - بست و ششم شهر ربیع الثانی فی سال اول از جلوس سلطان الاسلام ظل الله فی الایام خلیفه الله فی العالمین غیاث الاسلام و منیث المسلمین به زیر این خمیده طاق میناد و چشم آدمیت ز دست بیا ابو المنظر ناصر الدین محمد شاه بادشاه غازی خلد الله تعالی ملکه و سلطانه و "افاض علینا و علی العالمین بره و احسانه" قدم در بنیاد این دیوار استوار به موجب امر شریف القدر بملاحظه مصالح و کلکار نهاد متوکلا علی الرحیم الغفار معلوم هر خواننده سعادت مند و شنونده بخت بلند بار که احقر الانام قبل ازین به هشت سال در همین بلده دار الخلافه در خواب به شرف صحبت حضرت ایشان مشرف گشته گویا کلید دولت جواله این فقیر می نمایند از آن بازگشایشهای (۱۱) فرادان بر حال خود مشاهده نمود -

اما الحال آنچه معلوم شد تعبیر آن این کلید امید بوده که به ظهور پیوسته

دری فیض است منشین از گشایش نا امید این جا

برنگ دانه از هر فصل می روید کلید این جا

مانا که این تعبیر ساطع النور گویا بالفعل از جناب حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی (خواجہ محمد مصوم) استفاده می نماید - چنانچه در ترقیم این حدود کرامت مالوت هم خود را نمی یابد و قلم بدست آنحضرت می بیند (مصرع) زبان زما بوده و گریخته او -

بلی چوں کتاب از آنحضرت است کاتب هم آنجناب باشند رجا از قاریان شکر مقال و سامعان فرخنده احوال

له - و سعادت له - مخید له کلمه و اوین در نسخه و ندارد له م "القدر" ندارد

له م - نهال له م - فرمایند له م - مستعان

آنکه کلام والا مقام این مقامات معصومیه و ریایات قیومی را به حسن قبول پیش آیند و با ادب تمامتر
استماع نمایند و اگر در جای حرفی و ادای از راه کمال علو و رفیع منزلت به فهم شان نیاید علم آن را
منفوض به قائل آن دارند که این طائفه علیه در اظهار اسرار خفیه در میان نیندند

از تست طلسم این خزانہ من یسج نیم دریں میانہ

معنی تور ہی چنین شکر فم من جلد کتاب صوت حرفم

۵ بالجمله بر دوستان فتح امید را کلید و بر دشمنان قبح را قید حدید بر معتقدان رحمت است آشکار و بر منکران
رحمت است بے شمار، اجبار را نعمت است و اعداء را نعمت، مقبلان را دولت است و بر مدبران
خسارت مریشان را دوار است و اسیران را دُعا رنجوران را شفا است و مہجوران را دُعا، اولیاء را
عظیم عظمت است و اصفیاء را برہان و بر اشتقیاء حجت است بے این و آن

۱۰ من آنچه سزا است با تو گویم ہاں کج منشیں کہ راست ترامی گویم

و نیز طلسم از قاریان سعادت مند دشمنان ہوشمند آنکہ چون وقت شان ازیں اسرار غیبی و
انوار لاریبی جلالت پذیرد جامع آن را بہ دُعا و فاتحہ دستگیری فرمایند و ایں را قم را نیز در دُعا می
خود مشغول دانند وافی الیوم ادعونی بالخیر یوم قد دعای سبعان ربک
رب العزت عما یصفون و سلام علی المرسلین و الحمد لله رب العالمین۔

۱۵ الحال بہ موجب ارشاد آن قطب الاقداس بہ مقصد اقصی و مطلب اعلی در آویزم گلبرگ بہار
بر سر و ستار ہوشیار بریزم رو ہا می پرده نشین را (۱۲) بہ تماشا آرم و نظار گیان شیدا را بہ تمتا
نہ گذارم افسردہ روحان را شاد کنم و پژمرده روحان را آزاد سازم، قفل در بسته را بہ مضاح رسام
و خانہ تاریک را مصباح نمایم اگرچہ ایں ناقابل روزگار را شائستگی و لیاقت معانی کجاست۔
اما چون حضرت ایشان دستگیری نموده بجای رسانیدہ اند، ہرچہ گویم رواست، ابیات (شنوی^۱)

۲۰ من آن خاکم کہ ابرو بہار می کند از لطف بر من قطرہ باری

ولی چون شرم را برداشت از خاک سزدگر بگذرام سر زافسلاک

اگر بر روید از تن صد زبانم چو بہرہ شکر لطفش کے توانم

۱ م۔ رفعت ۲ م۔ "عظیم" ندارد ۳ م۔ راست گفتن ۴ م۔ پریہای ۵ م۔ صبوحاں
۶ م۔ شنوی ندارد ۷ م۔ نو تہاری ۸ م۔ شہ

یکی از مشاهد عنایت حضرت ایشان برای کمترین و فدوی آستانه ایشان این است که بعد شروع تحریر
 این مقامات لطیفه نکات به پنج روز که روز دوشنبه و غره جمادی الاولی بود در قیلوله نیم روز
 بین النوم و الیقظه می بیند که گویا بر لوح محفوظ نظم افتاد و درین جای بیند که بر صفر احمد
 (مؤلف کتاب حاضر) دولت رسید، والحمد لله سبحانه علی ذلك این بشارت صریحه و اشارت صحیح
 جمعیت رسال خاطر شکسته دلال گردید و جمیع قاریان با اخلاص و سامعان کثیر الاختصاص نوید تازه و
 امید بلند آوازه بخشید چنانچه در مابقی به عبارت رائقه و اشارات شائقه تقریر نمود. ^۵ ^{۱۰} ^{۱۵} ^{۲۰} ^{۲۵} ^{۳۰} ^{۳۵} ^{۴۰} ^{۴۵} ^{۵۰} ^{۵۵} ^{۶۰} ^{۶۵} ^{۷۰} ^{۷۵} ^{۸۰} ^{۸۵} ^{۹۰} ^{۹۵} ^{۱۰۰} ^{۱۰۵} ^{۱۱۰} ^{۱۱۵} ^{۱۲۰} ^{۱۲۵} ^{۱۳۰} ^{۱۳۵} ^{۱۴۰} ^{۱۴۵} ^{۱۵۰} ^{۱۵۵} ^{۱۶۰} ^{۱۶۵} ^{۱۷۰} ^{۱۷۵} ^{۱۸۰} ^{۱۸۵} ^{۱۹۰} ^{۱۹۵} ^{۲۰۰} ^{۲۰۵} ^{۲۱۰} ^{۲۱۵} ^{۲۲۰} ^{۲۲۵} ^{۲۳۰} ^{۲۳۵} ^{۲۴۰} ^{۲۴۵} ^{۲۵۰} ^{۲۵۵} ^{۲۶۰} ^{۲۶۵} ^{۲۷۰} ^{۲۷۵} ^{۲۸۰} ^{۲۸۵} ^{۲۹۰} ^{۲۹۵} ^{۳۰۰} ^{۳۰۵} ^{۳۱۰} ^{۳۱۵} ^{۳۲۰} ^{۳۲۵} ^{۳۳۰} ^{۳۳۵} ^{۳۴۰} ^{۳۴۵} ^{۳۵۰} ^{۳۵۵} ^{۳۶۰} ^{۳۶۵} ^{۳۷۰} ^{۳۷۵} ^{۳۸۰} ^{۳۸۵} ^{۳۹۰} ^{۳۹۵} ^{۴۰۰} ^{۴۰۵} ^{۴۱۰} ^{۴۱۵} ^{۴۲۰} ^{۴۲۵} ^{۴۳۰} ^{۴۳۵} ^{۴۴۰} ^{۴۴۵} ^{۴۵۰} ^{۴۵۵} ^{۴۶۰} ^{۴۶۵} ^{۴۷۰} ^{۴۷۵} ^{۴۸۰} ^{۴۸۵} ^{۴۹۰} ^{۴۹۵} ^{۵۰۰} ^{۵۰۵} ^{۵۱۰} ^{۵۱۵} ^{۵۲۰} ^{۵۲۵} ^{۵۳۰} ^{۵۳۵} ^{۵۴۰} ^{۵۴۵} ^{۵۵۰} ^{۵۵۵} ^{۵۶۰} ^{۵۶۵} ^{۵۷۰} ^{۵۷۵} ^{۵۸۰} ^{۵۸۵} ^{۵۹۰} ^{۵۹۵} ^{۶۰۰} ^{۶۰۵} ^{۶۱۰} ^{۶۱۵} ^{۶۲۰} ^{۶۲۵} ^{۶۳۰} ^{۶۳۵} ^{۶۴۰} ^{۶۴۵} ^{۶۵۰} ^{۶۵۵} ^{۶۶۰} ^{۶۶۵} ^{۶۷۰} ^{۶۷۵} ^{۶۸۰} ^{۶۸۵} ^{۶۹۰} ^{۶۹۵} ^{۷۰۰} ^{۷۰۵} ^{۷۱۰} ^{۷۱۵} ^{۷۲۰} ^{۷۲۵} ^{۷۳۰} ^{۷۳۵} ^{۷۴۰} ^{۷۴۵} ^{۷۵۰} ^{۷۵۵} ^{۷۶۰} ^{۷۶۵} ^{۷۷۰} ^{۷۷۵} ^{۷۸۰} ^{۷۸۵} ^{۷۹۰} ^{۷۹۵} ^{۸۰۰} ^{۸۰۵} ^{۸۱۰} ^{۸۱۵} ^{۸۲۰} ^{۸۲۵} ^{۸۳۰} ^{۸۳۵} ^{۸۴۰} ^{۸۴۵} ^{۸۵۰} ^{۸۵۵} ^{۸۶۰} ^{۸۶۵} ^{۸۷۰} ^{۸۷۵} ^{۸۸۰} ^{۸۸۵} ^{۸۹۰} ^{۸۹۵} ^{۹۰۰} ^{۹۰۵} ^{۹۱۰} ^{۹۱۵} ^{۹۲۰} ^{۹۲۵} ^{۹۳۰} ^{۹۳۵} ^{۹۴۰} ^{۹۴۵} ^{۹۵۰} ^{۹۵۵} ^{۹۶۰} ^{۹۶۵} ^{۹۷۰} ^{۹۷۵} ^{۹۸۰} ^{۹۸۵} ^{۹۹۰} ^{۹۹۵} ^{۱۰۰۰} ^{۱۰۰۵} ^{۱۰۱۰} ^{۱۰۱۵} ^{۱۰۲۰} ^{۱۰۲۵} ^{۱۰۳۰} ^{۱۰۳۵} ^{۱۰۴۰} ^{۱۰۴۵} ^{۱۰۵۰} ^{۱۰۵۵} ^{۱۰۶۰} ^{۱۰۶۵} ^{۱۰۷۰} ^{۱۰۷۵} ^{۱۰۸۰} ^{۱۰۸۵} ^{۱۰۹۰} ^{۱۰۹۵} ^{۱۱۰۰} ^{۱۱۰۵} ^{۱۱۱۰} ^{۱۱۱۵} ^{۱۱۲۰} ^{۱۱۲۵} ^{۱۱۳۰} ^{۱۱۳۵} ^{۱۱۴۰} ^{۱۱۴۵} ^{۱۱۵۰} ^{۱۱۵۵} ^{۱۱۶۰} ^{۱۱۶۵} ^{۱۱۷۰} ^{۱۱۷۵} ^{۱۱۸۰} ^{۱۱۸۵} ^{۱۱۹۰} ^{۱۱۹۵} ^{۱۲۰۰} ^{۱۲۰۵} ^{۱۲۱۰} ^{۱۲۱۵} ^{۱۲۲۰} ^{۱۲۲۵} ^{۱۲۳۰} ^{۱۲۳۵} ^{۱۲۴۰} ^{۱۲۴۵} ^{۱۲۵۰} ^{۱۲۵۵} ^{۱۲۶۰} ^{۱۲۶۵} ^{۱۲۷۰} ^{۱۲۷۵} ^{۱۲۸۰} ^{۱۲۸۵} ^{۱۲۹۰} ^{۱۲۹۵} ^{۱۳۰۰} ^{۱۳۰۵} ^{۱۳۱۰} ^{۱۳۱۵} ^{۱۳۲۰} ^{۱۳۲۵} ^{۱۳۳۰} ^{۱۳۳۵} ^{۱۳۴۰} ^{۱۳۴۵} ^{۱۳۵۰} ^{۱۳۵۵} ^{۱۳۶۰} ^{۱۳۶۵} ^{۱۳۷۰} ^{۱۳۷۵} ^{۱۳۸۰} ^{۱۳۸۵} ^{۱۳۹۰} ^{۱۳۹۵} ^{۱۴۰۰} ^{۱۴۰۵} ^{۱۴۱۰} ^{۱۴۱۵} ^{۱۴۲۰} ^{۱۴۲۵} ^{۱۴۳۰} ^{۱۴۳۵} ^{۱۴۴۰} ^{۱۴۴۵} ^{۱۴۵۰} ^{۱۴۵۵} ^{۱۴۶۰} ^{۱۴۶۵} ^{۱۴۷۰} ^{۱۴۷۵} ^{۱۴۸۰} ^{۱۴۸۵} ^{۱۴۹۰} ^{۱۴۹۵} ^{۱۵۰۰} ^{۱۵۰۵} ^{۱۵۱۰} ^{۱۵۱۵} ^{۱۵۲۰} ^{۱۵۲۵} ^{۱۵۳۰} ^{۱۵۳۵} ^{۱۵۴۰} ^{۱۵۴۵} ^{۱۵۵۰} ^{۱۵۵۵} ^{۱۵۶۰} ^{۱۵۶۵} ^{۱۵۷۰} ^{۱۵۷۵} ^{۱۵۸۰} ^{۱۵۸۵} ^{۱۵۹۰} ^{۱۵۹۵} ^{۱۶۰۰} ^{۱۶۰۵} ^{۱۶۱۰} ^{۱۶۱۵} ^{۱۶۲۰} ^{۱۶۲۵} ^{۱۶۳۰} ^{۱۶۳۵} ^{۱۶۴۰} ^{۱۶۴۵} ^{۱۶۵۰} ^{۱۶۵۵} ^{۱۶۶۰} ^{۱۶۶۵} ^{۱۶۷۰} ^{۱۶۷۵} ^{۱۶۸۰} ^{۱۶۸۵} ^{۱۶۹۰} ^{۱۶۹۵} ^{۱۷۰۰} ^{۱۷۰۵} ^{۱۷۱۰} ^{۱۷۱۵} ^{۱۷۲۰} ^{۱۷۲۵} ^{۱۷۳۰} ^{۱۷۳۵} ^{۱۷۴۰} ^{۱۷۴۵} ^{۱۷۵۰} ^{۱۷۵۵} ^{۱۷۶۰} ^{۱۷۶۵} ^{۱۷۷۰} ^{۱۷۷۵} ^{۱۷۸۰} ^{۱۷۸۵} ^{۱۷۹۰} ^{۱۷۹۵} ^{۱۸۰۰} ^{۱۸۰۵} ^{۱۸۱۰} ^{۱۸۱۵} ^{۱۸۲۰} ^{۱۸۲۵} ^{۱۸۳۰} ^{۱۸۳۵} ^{۱۸۴۰} ^{۱۸۴۵} ^{۱۸۵۰} ^{۱۸۵۵} ^{۱۸۶۰} ^{۱۸۶۵} ^{۱۸۷۰} ^{۱۸۷۵} ^{۱۸۸۰} ^{۱۸۸۵} ^{۱۸۹۰} ^{۱۸۹۵} ^{۱۹۰۰} ^{۱۹۰۵} ^{۱۹۱۰} ^{۱۹۱۵} ^{۱۹۲۰} ^{۱۹۲۵} ^{۱۹۳۰} ^{۱۹۳۵} ^{۱۹۴۰} ^{۱۹۴۵} ^{۱۹۵۰} ^{۱۹۵۵} ^{۱۹۶۰} ^{۱۹۶۵} ^{۱۹۷۰} ^{۱۹۷۵} ^{۱۹۸۰} ^{۱۹۸۵} ^{۱۹۹۰} ^{۱۹۹۵} ^{۲۰۰۰} ^{۲۰۰۵} ^{۲۰۱۰} ^{۲۰۱۵} ^{۲۰۲۰} ^{۲۰۲۵} ^{۲۰۳۰} ^{۲۰۳۵} ^{۲۰۴۰} ^{۲۰۴۵} ^{۲۰۵۰} ^{۲۰۵۵} ^{۲۰۶۰} ^{۲۰۶۵} ^{۲۰۷۰} ^{۲۰۷۵} ^{۲۰۸۰} ^{۲۰۸۵} ^{۲۰۹۰} ^{۲۰۹۵} ^{۲۱۰۰} ^{۲۱۰۵} ^{۲۱۱۰} ^{۲۱۱۵} ^{۲۱۲۰} ^{۲۱۲۵} ^{۲۱۳۰} ^{۲۱۳۵} ^{۲۱۴۰} ^{۲۱۴۵} ^{۲۱۵۰} ^{۲۱۵۵} ^{۲۱۶۰} ^{۲۱۶۵} ^{۲۱۷۰} ^{۲۱۷۵} ^{۲۱۸۰} ^{۲۱۸۵} ^{۲۱۹۰} ^{۲۱۹۵} ^{۲۲۰۰} ^{۲۲۰۵} ^{۲۲۱۰} ^{۲۲۱۵} ^{۲۲۲۰} ^{۲۲۲۵} ^{۲۲۳۰} ^{۲۲۳۵} ^{۲۲۴۰} ^{۲۲۴۵} ^{۲۲۵۰} ^{۲۲۵۵} ^{۲۲۶۰} ^{۲۲۶۵} ^{۲۲۷۰} ^{۲۲۷۵} ^{۲۲۸۰} ^{۲۲۸۵} ^{۲۲۹۰} ^{۲۲۹۵} ^{۲۳۰۰} ^{۲۳۰۵} ^{۲۳۱۰} ^{۲۳۱۵} ^{۲۳۲۰} ^{۲۳۲۵} ^{۲۳۳۰} ^{۲۳۳۵} ^{۲۳۴۰} ^{۲۳۴۵} ^{۲۳۵۰} ^{۲۳۵۵} ^{۲۳۶۰} ^{۲۳۶۵} ^{۲۳۷۰} ^{۲۳۷۵} ^{۲۳۸۰} ^{۲۳۸۵} ^{۲۳۹۰} ^{۲۳۹۵} ^{۲۴۰۰} ^{۲۴۰۵} ^{۲۴۱۰} ^{۲۴۱۵} ^{۲۴۲۰} ^{۲۴۲۵} ^{۲۴۳۰} ^{۲۴۳۵} ^{۲۴۴۰} ^{۲۴۴۵} ^{۲۴۵۰} ^{۲۴۵۵} ^{۲۴۶۰} ^{۲۴۶۵} ^{۲۴۷۰} ^{۲۴۷۵} ^{۲۴۸۰} ^{۲۴۸۵} ^{۲۴۹۰} ^{۲۴۹۵} ^{۲۵۰۰} ^{۲۵۰۵} ^{۲۵۱۰} ^{۲۵۱۵} ^{۲۵۲۰} ^{۲۵۲۵} ^{۲۵۳۰} ^{۲۵۳۵} ^{۲۵۴۰} ^{۲۵۴۵} ^{۲۵۵۰} ^{۲۵۵۵} ^{۲۵۶۰} ^{۲۵۶۵} ^{۲۵۷۰} ^{۲۵۷۵} ^{۲۵۸۰} ^{۲۵۸۵} ^{۲۵۹۰} ^{۲۵۹۵} ^{۲۶۰۰} ^{۲۶۰۵} ^{۲۶۱۰} ^{۲۶۱۵} ^{۲۶۲۰} ^{۲۶۲۵} ^{۲۶۳۰} ^{۲۶۳۵} ^{۲۶۴۰} ^{۲۶۴۵} ^{۲۶۵۰} ^{۲۶۵۵} ^{۲۶۶۰} ^{۲۶۶۵} ^{۲۶۷۰} ^{۲۶۷۵} ^{۲۶۸۰} ^{۲۶۸۵} ^{۲۶۹۰} ^{۲۶۹۵} ^{۲۷۰۰} ^{۲۷۰۵} ^{۲۷۱۰} ^{۲۷۱۵} ^{۲۷۲۰} ^{۲۷۲۵} ^{۲۷۳۰} ^{۲۷۳۵} ^{۲۷۴۰} ^{۲۷۴۵} ^{۲۷۵۰} ^{۲۷۵۵} ^{۲۷۶۰} ^{۲۷۶۵} ^{۲۷۷۰} ^{۲۷۷۵} ^{۲۷۸۰} ^{۲۷۸۵} ^{۲۷۹۰} ^{۲۷۹۵} ^{۲۸۰۰} ^{۲۸۰۵} ^{۲۸۱۰} ^{۲۸۱۵} ^{۲۸۲۰} ^{۲۸۲۵} ^{۲۸۳۰} ^{۲۸۳۵} ^{۲۸۴۰} ^{۲۸۴۵} ^{۲۸۵۰} ^{۲۸۵۵} ^{۲۸۶۰} ^{۲۸۶۵} ^{۲۸۷۰} ^{۲۸۷۵} ^{۲۸۸۰} ^{۲۸۸۵} ^{۲۸۹۰} ^{۲۸۹۵} ^{۲۹۰۰} ^{۲۹۰۵} ^{۲۹۱۰} ^{۲۹۱۵} ^{۲۹۲۰} ^{۲۹۲۵} ^{۲۹۳۰} ^{۲۹۳۵} ^{۲۹۴۰} ^{۲۹۴۵} ^{۲۹۵۰} ^{۲۹۵۵} ^{۲۹۶۰} ^{۲۹۶۵} ^{۲۹۷۰} ^{۲۹۷۵} ^{۲۹۸۰} ^{۲۹۸۵} ^{۲۹۹۰} ^{۲۹۹۵} ^{۳۰۰۰} ^{۳۰۰۵} ^{۳۰۱۰} ^{۳۰۱۵} ^{۳۰۲۰} ^{۳۰۲۵} ^{۳۰۳۰} ^{۳۰۳۵} ^{۳۰۴۰} ^{۳۰۴۵} ^{۳۰۵۰} ^{۳۰۵۵} ^{۳۰۶۰} ^{۳۰۶۵} ^{۳۰۷۰} ^{۳۰۷۵} ^{۳۰۸۰} ^{۳۰۸۵} ^{۳۰۹۰} ^{۳۰۹۵} ^{۳۱۰۰} ^{۳۱۰۵} ^{۳۱۱۰} ^{۳۱۱۵} ^{۳۱۲۰} ^{۳۱۲۵} ^{۳۱۳۰} ^{۳۱۳۵} ^{۳۱۴۰} ^{۳۱۴۵} ^{۳۱۵۰} ^{۳۱۵۵} ^{۳۱۶۰} ^{۳۱۶۵} ^{۳۱۷۰} ^{۳۱۷۵} ^{۳۱۸۰} ^{۳۱۸۵} ^{۳۱۹۰} ^{۳۱۹۵} ^{۳۲۰۰} ^{۳۲۰۵} ^{۳۲۱۰} ^{۳۲۱۵} ^{۳۲۲۰} ^{۳۲۲۵} ^{۳۲۳۰} ^{۳۲۳۵} ^{۳۲۴۰} ^{۳۲۴۵} ^{۳۲۵۰} ^{۳۲۵۵} ^{۳۲۶۰} ^{۳۲۶۵} ^{۳۲۷۰} ^{۳۲۷۵} ^{۳۲۸۰} ^{۳۲۸۵} ^{۳۲۹۰} ^{۳۲۹۵} ^{۳۳۰۰} ^{۳۳۰۵} ^{۳۳۱۰} ^{۳۳۱۵} ^{۳۳۲۰} ^{۳۳۲۵} ^{۳۳۳۰} ^{۳۳۳۵} ^{۳۳۴۰} ^{۳۳۴۵} ^{۳۳۵۰} ^{۳۳۵۵} ^{۳۳۶۰} ^{۳۳۶۵} ^{۳۳۷۰} ^{۳۳۷۵} ^{۳۳۸۰} ^{۳۳۸۵} ^{۳۳۹۰} ^{۳۳۹۵} ^{۳۴۰۰} ^{۳۴۰۵} ^{۳۴۱۰} ^{۳۴۱۵} ^{۳۴۲۰} ^{۳۴۲۵} ^{۳۴۳۰} ^{۳۴۳۵} ^{۳۴۴۰} ^{۳۴۴۵} ^{۳۴۵۰} ^{۳۴۵۵} ^{۳۴۶۰} ^{۳۴۶۵} ^{۳۴۷۰} ^{۳۴۷۵} ^{۳۴۸۰} ^{۳۴۸۵} ^{۳۴۹۰} ^{۳۴۹۵} ^{۳۵۰۰} ^{۳۵۰۵} ^{۳۵۱۰} ^{۳۵۱۵} ^{۳۵۲۰} ^{۳۵۲۵} ^{۳۵۳۰} ^{۳۵۳۵} ^{۳۵۴۰} ^{۳۵۴۵} ^{۳۵۵۰} ^{۳۵۵۵} ^{۳۵۶۰} ^{۳۵۶۵} ^{۳۵۷۰} ^{۳۵۷۵} ^{۳۵۸۰} ^{۳۵۸۵} ^{۳۵۹۰} ^{۳۵۹۵} ^{۳۶۰۰} ^{۳۶۰۵} ^{۳۶۱۰} ^{۳۶۱۵} ^{۳۶۲۰} ^{۳۶۲۵} ^{۳۶۳۰} ^{۳۶۳۵} ^{۳۶۴۰} ^{۳۶۴۵} ^{۳۶۵۰} ^{۳۶۵۵} ^{۳۶۶۰} ^{۳۶۶۵} ^{۳۶۷۰} ^{۳۶۷۵} ^{۳۶۸۰} ^{۳۶۸۵} ^{۳۶۹۰} ^{۳۶۹۵} ^{۳۷۰۰} ^{۳۷۰۵} ^{۳۷۱۰} ^{۳۷۱۵} ^{۳۷۲۰} ^{۳۷۲۵} ^{۳۷۳۰} ^{۳۷۳۵} ^{۳۷۴۰} ^{۳۷۴۵} ^{۳۷۵۰} ^{۳۷۵۵} ^{۳۷۶۰} ^{۳۷۶۵} ^{۳۷۷۰} ^{۳۷۷۵} ^{۳۷۸۰} ^{۳۷۸۵} ^{۳۷۹۰} ^{۳۷۹۵} ^{۳۸۰۰} ^{۳۸۰۵} ^{۳۸۱۰} ^{۳۸۱۵} ^{۳۸۲۰} ^{۳۸۲۵} ^{۳۸۳۰} ^{۳۸۳۵} ^{۳۸۴۰} ^{۳۸۴۵} ^{۳۸۵۰} ^{۳۸۵۵} ^{۳۸۶۰} ^{۳۸۶۵} ^{۳۸۷۰} ^{۳۸۷۵} ^{۳۸۸۰} ^{۳۸۸۵} ^{۳۸۹۰} ^{۳۸۹۵} ^{۳۹۰۰} ^{۳۹۰۵} ^{۳۹۱۰} ^{۳۹۱۵} ^{۳۹۲۰} ^{۳۹۲۵} ^{۳۹۳۰} ^{۳۹۳۵} ^{۳۹۴۰} ^{۳۹۴۵} ^{۳۹۵۰} ^{۳۹۵۵} ^{۳۹۶۰} ^{۳۹۶۵} ^{۳۹۷۰} ^{۳۹۷۵} ^{۳۹۸۰} ^{۳۹۸۵} ^{۳۹۹۰} ^{۳۹۹۵} ^{۴۰۰۰} ^{۴۰۰۵} ^{۴۰۱۰} ^{۴۰۱۵} ^{۴۰۲۰} ^{۴۰۲۵} ^{۴۰۳۰} ^{۴۰۳۵} ^{۴۰۴۰} ^{۴۰۴۵} ^{۴۰۵۰} ^{۴۰۵۵} ^{۴۰۶۰} ^{۴۰۶۵} ^{۴۰۷۰} ^{۴۰۷۵} ^{۴۰۸۰} ^{۴۰۸۵} ^{۴۰۹۰} ^{۴۰۹۵} ^{۴۱۰۰} ^{۴۱۰۵} ^{۴۱۱۰} ^{۴۱۱۵} ^{۴۱۲۰} ^{۴۱۲۵} ^{۴۱۳۰} ^{۴۱۳۵} ^{۴۱۴۰} ^{۴۱۴۵} ^{۴۱۵۰} ^{۴۱۵۵} ^{۴۱۶۰} ^{۴۱۶۵} ^{۴۱۷۰} ^{۴۱۷۵} ^{۴۱۸۰} ^{۴۱۸۵} ^{۴۱۹۰} ^{۴۱۹۵} ^{۴۲۰۰} ^{۴۲۰۵} ^{۴۲۱۰} ^{۴۲۱۵} ^{۴۲۲۰} ^{۴۲۲۵} ^{۴۲۳۰} ^{۴۲۳۵} ^{۴۲۴۰} ^{۴۲۴۵} ^{۴۲۵۰} ^{۴۲۵۵} ^{۴۲۶۰} ^{۴۲۶۵} ^{۴۲۷۰} ^{۴۲۷۵} ^{۴۲۸۰} ^{۴۲۸۵} ^{۴۲۹۰} ^{۴۲۹۵} ^{۴۳۰۰} ^{۴۳۰۵} ^{۴۳۱۰} ^{۴۳۱۵} ^{۴۳۲۰} ^{۴۳۲۵} ^{۴۳۳۰} ^{۴۳۳۵} ^{۴۳۴۰} ^{۴۳۴۵} ^{۴۳۵۰} ^{۴۳۵۵} ^{۴۳۶۰} ^{۴۳۶۵} ^{۴۳۷۰} ^{۴۳۷۵} ^{۴۳۸۰} ^{۴۳۸۵} ^{۴۳۹۰} ^{۴۳۹۵} ^{۴۴۰۰} ^{۴۴۰۵} ^{۴۴۱۰} ^{۴۴۱۵} ^{۴۴۲۰} ^{۴۴۲۵} ^{۴۴۳۰} ^{۴۴۳۵} ^{۴۴۴۰} ^{۴۴۴۵} ^{۴۴۵۰} ^{۴۴۵۵} ^{۴۴۶۰} ^{۴۴۶۵} ^{۴۴۷۰} ^{۴۴۷۵} ^{۴۴۸۰} ^{۴۴۸۵} ^{۴۴}

مقدمه

دانا و آگاه باش که اولاً نسبت علماى خود به بندگان حضرت ايشان قدسنا الله سبحانه
بسر الاقدس مذکور و محرر گردانم تا در محل روايت روايت تمام به حصول انجاميد که اکثر ذکر احوال
حضرت ايشان رحمته الله تعالى (۱۳) به روايات والدين شريفين اين راقم مندرج خواهد گرديد،
۱۰ ان شاء الله المجيد و مرا از ذکر تفصيل ايشان تا در محل هر روايت فراغى بدست آيد که صاحب نظر آل
بالابند و عالی نظر آن سخن پسند در قيد روايت از محل شائسته بيار خواهند چيد و در رنگ روايات
احاديث کرمات به صحت و معتم خواهند رسانيد، آنکه شرافت نسب و نجابت حسب منظور خاطر دريا
مقاطر باشد

۱۵ از آن ميقل که بر آن ميکنند کردند ز لوح سينه ام بي کينه کردند
بلکه اظهار بزرگي از راه نسب به موجب آيت کریمه ان اکرمکم عند الله اتقاکم خلاف نص
قرآنی بوده ثانياً نسبت حضرت ايشان رحمته الله تعالى با ذکر اسامى آبای کرام آن قبله در ديشان
به موافق دستور العمل نويسندگان بيان کنم و بعضى از اشعار مدحيه حضرت ايشان که در وقت تحرير
در قيد حافظه دارم براى حصول سعادت عظمى و حصول دولت کبرى مرقوم گردانم تا ترابصارت کامله
بر احوال ايشان پيش از استماع حقائق بلند و قائل ارجمند از آن امام صفاکيشان حاصل آيد و مرا
۲۰ از تکرار کلام سعادت انجام بجهت آنکه ذهن قارى و مستمع مشتت نشود و استغنائى رُو نمايد
هر چند تکرار مندر اليه در محل استلزام و تبرک نزديک علماى معانى بسي زياد و محمود است اما نام نامى
حضرت ايشان را مقصود است به تکرار بيار مذکور خواهد شد ان شاء الله تعالى پس مقدمه

له م "و" ندارد م. ايشانان م. نمر که نسبت م. تشت

منحصر بر دو مطلب گشت و هر مطلب کنوئیت از کنوز معرفت و خزینه ایست از خزان رحمت
به موجب عند ذکر الصالحین تنزل الرحمة - پس هر مطلب به لفظ "کنز"
مذکور می گردد.

کنز اَوَّل

(احوال والده مولف یعنی دختر حضرت خواجه محمد معصوم)

راقم بی مقدار نبیست و دختری جناب حضرت ایشان است رحمتهما الله تعالی، چنانچه بالفعل
در وقت تحریر در فرزندان بلاد اسطه حضرت ایشان غیر از حضرت والده ماجده احقر سلمه بار بیا،
دیگری در قید حیات نیست، مکارم اخلاق و محاسن اوصاف آن فریده الدهر و وحیده العصر
نه از آن قبیل اند که قلم به زبان شکسته رقم تواند زد و حالات عجیبه و کرامات غریبه که به طریق
تواتر از ایشان محسوس خدمه عقبه علیه است نه آن قدر (۱۴) اند که کسی از آنها یاد نم تواند زد،
سخاوت ایشان مشهور آفاق و عبادت ایشان از تائید الهی از قوت بشری مالا یطاق همت ایشان
مصرف و ظائف طاعات است و به همت شان مالوف به اتباع خیر البشر علیه و علی آله افضل الصلوة
و اكمل التسلیمات غریب پروری و نامرادی درسی طریقه علیه ایشان است و بیمار پرستی و عطیه خفی
شیلوه مرضیه شان - قبل ازین به چند سال سیر و سیاحت اکثر بلاد مثل کابل و پشاور و لاهور و
طمان و شاه جهان آباد و اکبر آباد و گوالیر و فیما بین ذالک به همراه والد بزرگوار این راقم
دور از کار هم فرموده عالم عالم از نساء گم کرده راه را به شاهراه هدایت آورده اند و بسیاری از
غافلات را ذکرات گردانیدند.

والحال قریب پانزده سال است انتقال آن قبله ارباب کمال روی داده و ایشان
در وطن مالوفه خود یعنی دارالارشاد حضرت سرچند به استقامت تمام و عنایات فوق الکلام نشسته
اند که هرگز از آن بلدة معظمه اصلاً بجنبیده اند، مریضان صوری بتوجه ایشان سفاری جویند و
علیلان معنوی در تصرف شان راهی به جمعیت می پویند، مقبوله حضرت ایشان اند و بشره به
بشارت علیه و کمالات جلیه ایشان بنت صغری حضرت ایشان اند، اما به معنی کبری بلکه

شرح ادحیف است با اهل جہاں ، پیمو در عشق باید در نہاس
 لیک گویم وصف او تارہ بزد پیش ازاں کز قوت ادحسرت خوردند
 حدیث عنایت حضرت ایشان بر خود اکثر مذکور می فرمایند و بیان کیفیت های آنحضرت
 عالی درجات پیش این پس ماندہا می نمایند، ازاں جملہ اکثری این عاصی شرمندہ کار را بہ بشارتی
 ۵ کہ از جناب حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ در بارہ او معلوم فرمودند بہ بیان آن مسرور می سازند
 آن بشارت نجمۃ اقبال در اشارت فرخندہ قال در زیر قلم طراوت رقم میدر آید بہ گوش ہوش
 باید شنید و ہوندا :

حضرت والدہ ماجدہ را در ایام حیات حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ فرزند نرینہ نخستینہ
 ۱۰ بہ ظہور آمد در احباب فرحت بی حساب سرایت نمود و آن طفل ہوشیار در دور و زایں پے وفائی
 دنیا می دنی را شناختہ مرکب حیات را بس بی اعتبار دانستہ بہ سفر آخرت بہ شتافت ۷
 خانہ زمین است دنیا عیش او پاد در رکاب شہسوار است آنکہ زینجا زودامن چید رفت
 بر ہمہ دوستان فرحت رسیدہ غم و حزن دامن گیر شدہ و بہ حضرت والدہ (۱۵) ماجدہ
 زیادہ از ہمہ بہ ظہور پیوست تا آنکہ این خبر بہ سمع مبارک حضرت ایشان رسیدہ ، ازاں باز ہر گاہ
 ایشان را می دیدند می فرمودند کہ با ما حق سبحانہ تعالیٰ نعم البدل عطا فرماید و ہر چند کہ ایشان را
 ۱۵ بعد از این دُعائے مستجاب فرزندان دیگر ہم بہ ظہور آمدند کہ کلاں ہمہ آن ہاشمخ عزالدین احمد قدس سرہ
 بود کہ خیلے منظور حضرت ایشان بہ نظرات عنایت و مقبول آن قبلہ درویشان مقبولیت بی غایت -
 چنانچہ اکثری از عنایت حضرت ایشان کہ در بارہ ایشان مسموع گردیدہ در مفضل ہفتم در ضمن
 احوال حضرت قبلہ گاہی قطب الاقطابی قدسنا اللہ سبحانہ مندرج خواہد گردید ، ان شاء اللہ العزیز -
 ۲۰ اما آن بشارت را اشارت بہ حال این عاصی تباہ کاری دانند با وجودی کہ ولادت این
 راقم الحروف کرامت مالوف بعد از ہشت سال از وصال حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ اتفاق یافتہ
 است والحمد للہ سبحانہ علی ذالک -

۱۷ م "اد" ندارد ۱۸ م - کیفیات ۱۹ م - گشتہ ۲۰ م - عزیز الدین
 ۲۱ م بہ قبولیت

دیگر چوں وضع بی بدیل حضرت والدہ ماجدہ برتسرمال میلان تمام دارد و ازین جهت برماقل و دل کفایت بالجمله و لیس الذکر کالانثی نشان حال شان است۔

ختم احوال بلند ایشان را بر یک کرامت ارجند که مشهور تمام بلده سرهند است می نمایم و آن این است که در وقت کثرت غلبه کفار و نگوں سار و نامک پرستان بی اعتبار بر مردم آن بلده معظمه (سرهند) و تمام قصبات عالی پیش آمده که هیچ کس از رجال و نساء نمانده مگر آن جای خود بے جای گشته به صد حیرت و پشیمانی سر از پانه شناخته راه فرار اختیار کرده قصه این فتنه مشهور آفاق است و شورش این فساد معلوم هر خاص و عام۔ اما جناب شریفه ایشان مطلق از خانه جمعیت کاشانه بیرون نه شدند بکه تلاوت فرقان مجید علانیه از دست ندادند و هر یکی را از رجال در آن هنگام که قتل عام نموده اند در حویلی خود مستتر گردانیدند، از فضل ربانی گویا مَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا راسداق گردید که اصلاً با شخصی گزندی نه رسید و از شرور آن جنفایشان محفوظ ماند۔

یک مرتبه در آن ایام که بهم مساجد و مقابر اهل اسلام نموده اند، به شرارت تمام در (۱۶) حویلی ایشان در آن وقتی که ایشان به تلاوت حضرت قرآن اشتغال داشتند در آمدند، ایشان خود را بر مصحف انداختند و خود را با تنزیل از آن بے دولتان پنهان ساختند، به نیازمندی کمال مجرا نمود چیزی نیاز گذرانیدند و بر قرأت قرآن مجید تسلیها نمودند که به جمعیت خاطر خود هائی خوانده باشد، انتم الکرامه۔

حضرت والد بزرگوار این راقم بے مقدار که یکی از اولیای کبار و از فحول روزگار بوده اند و خداوند معنی و اسرار صاحب تصرف و اقتداء اسم سامی ایشان هر چند تکرار باید چوں منظره فضل الله است اهل دلال و صاحب کمال را علادت می افزاید، از آن نامی که در خاتم مهر ایشان منقش بود "بشارت فضلیان میرساند ذالک فضل الله"

آنجناب همیشه زاده حقیقی حضرت ایشان رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ بودند و از طرف آبای کرام نسبت ایشان به عارف بالله الصمد مخدومی شیخ عبدالاحد قدس اللہ تعالی و افاض علینا و علی العالمین فتوحه می پیوند بدیں پنج که آن جناب فرزند خادم شرع اللہ القاهر قاضی شیخ عبدالقادر اند و وی فرزند

- شیخ محمد امین دوی فرزند شیخ عبدالرزاق دوی فرزند مخدوم مذکور (عبدالاحد والد حضرت مجدد) است و مخدوم مسطور جد حضرت ایشان اند، چنانچه در کنز دوم عنقریب مذکور می گردد ان شاء الله تعالی۔
- باجمله آنجناب بیشتر بجمع کمالات حضرت ایشان اند و مستغنی اند از توصیف و اصفان بهر حال هر که را پیش از وصول مفتاح ششم که صدر آن در ذکر اخوان ایشان با عنایت الرحمن مقرر گشته شوق ملاحظه حالات فحیمه و کرامات عظیمه ایشان دامن گیر گردد به مطالعه کتاب "منظر اول الالباب" که از مصنفات این فقیر کثیر التقصیر است استعمال فرمائید و در منظر ششم ادب و بیان مقصد خود بود و اگر به تمام نسخه را سیر کند از قصص اکابر با فوائد و اید اطلاق خواهد یافت بر سر اصل سخن آیم که آنحضرت باین همه جاه و عظمت هر کسی را که مریدی گرفتند خود را در میان نمی دیدند و نامی سامی حضرت ایشان مذکور می کردند، چنانچه به فقیر هم همین سلوک در آوان طفولیت وقت ارادت فرموده بودند و باز که رجوع احقر به بندگان عالی حضرت قطب العارفین شیخ محمد صبغة الله رحمته الله تعالی که فرزند اکبر و خلف (۱۴) ارشد حضرت ایشان بوده اند، به موجب اشارت شریفه حضرت والد بزرگوار و بشارت لطیفه حضرت ایشان عالی مقدار افتاد همین معامله دریں باب محسوس گشت که عالی حضرت هم هر وقتی که به طالبی ذکر تسلیم می فرمودند، از جانب حضرت ایشان می نمودند پس احقر شکسته بال گویابی واسطه مرید حضرت ایشان رحمته الله تعالی گشت۔ الحمد لله سبحانه علی هذه النعمة العظمی والدولة القصوی حمداً طیباً کثیراً مبارکاً علیه وکما یحب ربنا ویرضی والصلوة والسلام علی رسولہ محمد بن المصطفی صاحب قاب قوسین او ادنی وعلی آله وصحبہ واتباعہ الی یوم الجزاء۔
- به بین همت والای معصوم که دولت را بیا بم زینه کردند پس غالب حصول روایت ازین حضرات ثلاثه این است که دریں کنز نقود کمال ایشان بطریق اختصار مخزون گشت و از احوال کرام و حالات معظمت هم اکثر امور هم مرقوم خواهند گشت۔ ومن غیر هم وقلیل ما هم کما یستعرف فی مواضعها ان شاء الله تعالی۔

کنز دوم

بتامی سعادت و همگین همت استماع نسب آنحضرت قیوم و امام معصوم نما و دل رمیده

آلام کشیده را تسلی از ذکر آن باریاب جمعیت معلوم فرما - مصراع

گردستان گرد می که کم رسد بوی رسد

نسب نسب حضرت ایشان به آن خلص اصحاب و مزین المسجد والمنبر والمحراب الناطق
بالحق والصواب الذی کان رأیه موافق للوحی والکتاب امیر المومنین و امام الاعمالین حضرت
عمر فاروق رضی الله تعالی عنہ به بست و هفت واسطه بدین طریق می رسد که آنحضرت والا منقبت
فرزند اوسط و خلف ارشد قطب العرفاء امام العلماء و سید الاصفیاء و حجة الاتقیاء صاحب العظمت
واللواء فرید العصر و حید الدهر منور الباطن معدن المیامن -

به هندوستان گرچه دارد مقام به بالائی هفتم فلک مانده گام
نگین گشته در حلقه اولیاء چو در انبیاء خاتم (۱۸) الانبیاء

صاحب منصب القیومیہ الکریم به کرامت الاصلات الجامع بین المحبة واخلت و المحبوبة ؛
الصلة بین البحرین ، المصلح بین الفتنین ، مستشهد المتکلمین ، متمسک المتوحیدین برهان السلف
سلطان الخلف و مصنف الرسائل و المکتوبات کان من آیات متشابهات - (مثنوی)

ز عرفان گرچه صد دریا رواں کرد یکی گفت و صد دیگر نهال کرد
اگر ظاہر کند ز اسرار موری در اندازد به هفت افلاک شوری
بسی پیران به نزدش طفل راه اند چو من لب تشنه نیم نگاهند
به صحرائی ، سمند انگینت آن شاه که ماند ارشاد را جمازه در راه
همین فرزند فاروق است چو آب کنون نطق از زبان او کند رب
سرای نسخه اخلاق و نازق به زهر هر منقضت تریاق فاروق
چراغ نقشبند هفت محفل نگا هیش نقشبند غیر از دل

والامام ربانی الاولیسی الرحمانی کاشف اسرار سبع المثانی و المعجد دلالات الثانی -

سمی حاتم اهل بشارت با سمی که مسیحا شد اشارت

ایشخ احمد السرمندی الکابلی النقشبندی رضی الله تعالی عنہ هستند و ایشان فرزند عارف بالله الصمد
مخدومی عبدالاحد اندودی فرزند شیخ زین العابدین بن شیخ عبدالحی بن شیخ حبیب الله

بن امام رفیع الدین بن شیخ نصیر الدین بن شیخ سلیمان بن شیخ یوسف بن شیخ اسحاق بن عبد الله
بن شعیب بن احمد بن یوسف بن شهاب الدین علی المعروف به فرخ شاه کابلی فاروقی بن
نصیر الدین بن محمود بن سلیمان بن مسعود بن عبد الله الواعظ الاصفهانی بن عبد الله الواعظ الاکبر بن
ابوالفتح بن اسحاق بن ابراهیم بن ناصر بن عبد الله بن عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنهم جمعین
هر یکی ازین اعزّه برگزیده به خدا رسیده اند، اما ذکر احوال حضرت مخدّم عبد الله قدس الله سره
که ایشان بسیار پایه بلند در علم حال و قال داشتند و ذکر امام رفیع الدین که ایشان بیست و شش
شهر سرزمند ساختند.

جناب حقائق آگاهی کرمی خواجہ محمد ہاشم کشمی قدس سره در مقامات حضرت مجدد الف ثانی
که از تالیف آن خواجہ عالی شان است و مسمی به زبدة المقامات (۱۹) به تفصیل نوشته اند و نیز
ملا بدر الدین سرزمندی که مقامات حضرت مجدد الف ثانی نوشته به حضرات القدس نامیده اند در
دفتر اولش نیز احوال این عزیزین بیان فرموده اند بلکه احوال پیران طریقت در آن جلد بیان
فرموده اند، ما الوش خوران خود را از تکرار کلام مستغنی گردانیده اند، جزایما الله عنی خیر الجزاء۔
والحال بعضی اشعار مدحیه حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ به موجب ایفاء و عده ایراد نمایم
حضرت وحدت قدس سره که برادر زاده حضرت ایشان اند شاعر فصیح و عارف فقیه نوشته اند، چنانچه
شمه از احوال ایشان هم در مفتاح هشتم مشروح خواهد شد ان شاء الله تعالی۔
در مدح حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ می فرماید۔ ابیات ۷

چو معصوم بود از خطا و خط	بسفتند در شان ادای گهر
ز عصمت چه گویم که در نام اوست	ز فطرت چه خوانم که در دام اوست
مجدد به توصیف اولب کشاد	به فرمود کی پور عرفان نژاد
ز عرفان نوشتم ورق در ورق	همه خواندی از من سبق در سبق
تو یک نقطه زین لوح نه گذاشتی	هر آنچه نهادم تو برداشتی
تو آخر چو من قطب دوران شوی	ز من این بشارت تو یاد آوری
در جای دیگر چنین می نویسند ۷	

لح م۔ شهر سرزمند ۷ م۔ القاء ۷ م۔ شه ۷ م۔ پیر ۷ م۔ شندی

در آن ساعت که ماند دیده بر هم
 ازین میان چند بیت از یاد فقیر رفته است -
 نشان برق برگشت دو عالم
 باز میگوید اعتراف به قصور خود میکند: ثنوی
 رود جای که جا آسجانه گنج
 نظر بی کار ماند پانه گنج
 نه باشد پیش ازین تاب بیانم
 چه گویم چون حقیقت را ندانم
 علی بے ادب زین حرف بس کن
 دُعا را با اجابت هم نفس کن
 باز ازین جا یک بیت از خاطر فاتر جسته است باز برین بیت ختم می کند -

جہاں در سایہ احسان اوباد
 فلک قائم بہ مندر زندان اوباد

چون از کنزین مقدمه که هر کدام کنز سرخ و سفید باشد بحکم حدیث نفیس اعطیت الکنزین
 الاحمر والابيض که از راه وزارت حضرت رحمة للعالمین صلی اللہ تعالیٰ علیہ وعلیٰ آلہ وسلم
 به حضرت ایشان تعلق گرفته به طریق اجمال اطلاع (۲۱) حاصل نمودی، اکنون به مفتاح معصومی
 کشف بر خزان پنہاں و دفائن فوق البیان سیر و تماشا نما بقدر نصیب و حوصله آنچه توانی بدست
 آر و کاش ایش این دار از فقر و فلاکت و تنگی روزگار از ہر راہ کہ باشد در ہمیں مفتاح اول
 بہ شناس و ہشت مفتاح آیندہ را از برای ہشت بہشت باعتبار اسخ بہ شمار کہ این نہ
 مفتاح بہ حکم ولقد آتینا موسیٰ تسع آیات بینات - ہر کدام مشتمل بر خزینہ ایست
 از خزان رحمت پروردگار و عطیہ ایست از عطا ہای قادر مختار فاعبر وایا اولی الابصار -
 ۱۵ مفتاح اول - در ذکر شجرات مشائخ حضرت نقشبندیہ و قادریہ و چشتیہ و بیان حدیث مسلسل
 بالاولیٰ و بیان حجتی کہ حضرت ایشان را بہ حضرت مجدد الف الثانی است رضی اللہ تعالیٰ عنہما،
 ب بیان معارف و مکاشفات حضرت مجدد الف الثانی کہ حضرت ایشان در مکتوبات قدسی آیات
 خویش تحریر فرمودہ اند و مایلایم ہذا الباب -

مفتاح دوم - در بیان ولادت صوری حضرت ایشان و بدایت حال آنحضرت از تحصیل علوم
 دینی و استفادت یقینی تا رسیدن بہ مرتبہ کمال و اکمال تا ایام وصال مجدد الف الثانی
 و مایلایم ہذا الباب -

مفتاح سوم - در بیان بعضی از اہل مقالات بزرگ و مراتب شگرف کہ حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ

ایشان را به محض فضل و کرم بآن اختصاص بخشید و نایب اتم حضرت مجدد الف ثانی گردانیده و مایوافق هذا الباب -

مفتاح چهارم - در بیان عادات و عبادات حضرت ایشان تا بیان تاویلات بعضی سوره و آیات قرآنی که فرموده اند و مایقارب (۲۲) هذا الباب -

مفتاح پنجم - در بیان تصرفات و ملفوظات حضرت ایشان و مایماثل هذا الباب - ۵

مفتاح ششم - در بیان انتقال حضرت ایشان ازین جهان به فرا دیس آن جهان با مدحت روضه منوره ایشان و مایشابه هذا الباب -

مفتاح هفتم - در ذکر بعضی از احوال ابناء عظام حضرت ایشان بطریق اجمال و مایلاحق هذا الباب -

مفتاح هشتم - در ذکر بعضی از احوال اقرباء کرام حضرت ایشان بطریق اجمال و مایشتمل هذا الباب -

مفتاح نهم - در ذکر بعضی از خلفای عالی مقام حضرت ایشان بطریق اجمال و مایشاکل هذا الباب - ۱۰
و خاتمه برای حسن خاتمه است ان شاء الله تعالی -

و هر جا که عبارت حضرت ایشان از مکتوبات قدسی آیات و یا عبارت مجدد الف ثانی

از رسائل و مکتوبات معدن الفتوحات مرقوم خواهد شد لفظ "فتح" نشانه آن را گذاشت و ما توفیقی الا بالله علیه توکلت و الیه انیب -

مفتاح اول

در ذکر شجرات مشایخ حضرات نقشبندیه و قادریه و چشتیه و بیان حدیث مسلسل
بالاولیت و محبتی که حضرت ایشان را به حضرت مجدد الف الثانی است رضی الله تعالی عنهما،
با بیان معارف و مکاشفات حضرت مجدد الف الثانی که حضرت ایشان در مکتوبات قدسی
آیات خویش تحریر آن فرموده اند و مایلا میوه هذا الباب -

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ - أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ
الَّذِي أَقْبَضَ ظَهْرَكَ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا
فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَانْصَبْ -

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ نَبِيِّ الرَّحْمَةِ وَعَلَىٰ آلِهِ وَصَحْبِهِ
فی اقل کلامنا و فی اوسط کلامنا و فی آخر کلامنا بر معنی آگاہان عالم (۲۳)
اسرار و باده نوحان نخبانه سرشار و بمهران بدایع معانی و مترجمان حقائق سخندان ظاهرو هویدا
است که حق سبحانه حبیب خود را در دو طریقہ مرحمت فرموده و هر دورا از زوال و خلل محفوظ
داشته به حکم آیه کریمه اِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَاِنَّا لَاحَافِظُوْنَ -

طریقہ اول میان علماء جاری داشته و طریقہ ثانی در اولیاء سلیمه به سینه رسانیده که
آن تحمل اظهار را بر نتابد چنانچه از ابی هریره مروی است که فرموده که از رسول خدا صلی الله تعالی
علیه و علی آلہ و صحبه وسلم دو علم گرفتم یکی را در میان شما پراکنده گردانیدم و دیگری را اگر ظاہر گردانم
هر آئینه به بریده شود این رگ گردن تا پس نسبت باطن در رنگ علم ظاہر منتہی به ذات اقدس

حضرت رسالت خاتمیت گشت علیه و علی آله الصلوٰة والسلام و صوفیه علیه در هر طریقه که باشند
 سند السند در رنگ اصحاب حدیث نسبت خود با بآن سرور صلی الله تعالی علیه و علی آله و صحبه و سلم
 می رسانند و با حکم آیه کریمه قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ
 و بحکم آیه کریمه إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ
 تَطْهِيرًا و به موجب حدیث شریف مثل اهل بیتی کمثل سفینة نوح من ركبها
 نجا ومن تخلف عنها هلك -

اولاً شجره قادریه

که در ابیات بسته است بیان نمایم و چون طریقه علیه نقشبندیه است مدار کار و
 بناء استوار این حضرات است در آخر مرقوم خواهیم نمود به فضل سبحانه تا آخر کتاب مایترتب علیه
 بر آن است در آن محل راه نیابد ابیات -

بعد حمد خدا و نعت رسول	با تو گویم شنو بسمع قبول
خرقه قادری ز لطف احد	شیخ معصوم ابن شیخ احمد
اخذ کرده ز دست والد خویش	نیز از دست شه گدا درویش
هر دو ایشان ز شاه اسکندر	خرقه مانند همچو تاج بسر
شه سکندر از آنکه یافت کمال	از جد پاک خویش شاه کمال
شه عقیل است شاه بهاء الدین	(۲۴) عبد و باب شاه شرف الدین
از فیوض گدای شمس الدین	شه هویدا به حلق راه یقین
بعد آن شه گدای رحمن است	شمس دین پیشوای ایشان است
شاه عبدالرزاق محی الدین	غوث ثقلین رکن دین متین
والد ماجدش ابو صالح	پدر اوست موسی صالح
شاه موسی و شاه عبد الله	او شد از راه معرفت آگاه
شاه یحیی و موسی و داؤد !	رهنما بود در جهنم تا بود

شاه موسی ز سید محسن یافت راه عرفان از بختی به شناخت
 حسن ثمانی از امام حسن گردد قوی (کذا) حبای وطن
 حسن از والدش علی ولی یافت این خرقه را علی ز نبی
 صلوة و درود بی حد باد بر نبی و صحابه و اولاد

و نیز این طریقه شریفه از راه دیگر هم بحضرت ایشان رسیده رحمته الله تعالی بیان آن هم درین مقامات معصومی و روایات قیومی از ضروریات کلیات دانسته باظهار آن لب می کشاید و حواله آن بر مقامات حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی نمی نماید تا هر خواننده و شنونده را سعادت بر سعادت بیفزاید و در دیگر از دولت به کشاید و آن این است که حضرت ایشان یعنی مجدد الدین خواجہ معصوم گرفتند.

- ۱۰ طریقه قادریه را و پوشیدند خرقه آن از والد پیر بزرگوار خویش مجدد الف ثانی شیخ احمد سرهنی و ایشان از والد خویش مخدوم عبدالاحد و ایشان از شیخ خود شیخ رکن الدین و ایشان از امیر سید ابراهیم معین الحسنی الحسینی الایرجی القادری و ایشان از شیخ بهاء الدین انصاری قادری و ایشان از سید شیخ احمد حلی قادری و ایشان از شیخ و والد خود سید السادات سید موسی قادری و ایشان از والد خود سید عبدالقادر و ایشان از والد خود و شیخ خود سید السادات سید حسن و ایشان از والد خود و شیخ خود سید السادات (۲۵) سید محی الدین و الملة ابی نصر و ایشان از شیخ خود (و) ۱۵ والد خود سید الحب والنسب ابی صالح و ایشان از والد خود السید الجتید و السید الشهد عبدالرزاق و ایشان از والد خود سید السادات قبله ارباب الکرامات قطب الکونین و غوث الثقلین محی الحق و الشریعة و الطریقه و الحقیقت ابی محمد عبدالقادر الحسنی الحسینی ابجیلانی قدس الله روحه و ایشان از شیخ خود ابی سعید مخزومی و ایشان از شیخ خود شیخ الاسلام ابی الحسن علی القرشی و ۲۰ ایشان از شیخ خود شیخ الاسلام ابی الفرج یوسف الطرطوسی و ایشان از شیخ خود شیخ الاسلام عبدالواحد بن عبدالعزیز الیمسی و ایشان از شیخ خود شیخ الاسلام ابی بکر شبل و ایشان از شیخ خود شیخ الاسلام سید الطائفة الصوفیه جنید البغدادی و ایشان از شیخ خود شیخ الاسلام السری السقطی و ایشان از شیخ خود شیخ الاسلام المعروف الکرخی و ایشان از شیخ الاسلام ابی سلیمان الداؤد الطائی

وایشان از امام علی بن موسی رضا و ایشان از والد خویش امام جعفر صادق و ایشان از والد خود
 امام محمد باقر و ایشان از والد خود امام زین العابدین و ایشان از والد ماجد خود سید الشهداء
 امام حسین رضی الله تعالی عنهما و ایشان از والد خود امیر المومنین اسد الله الغالب علی ابن ابی طالب
 و ایشان از سید المرسلین و امام المتقین و خاتم النبیین و المرسلین المبعوث رحمة للعالمین
 محمد بنی العربی الامی الامین صلی الله تعالی وبارک علیه وعلی آله الطیبین الطاهرين و صحبه المفضلین
 اما در شجره اولی که در ضمن ابیات مذکور گشته و به جناب امام حسن پیوسته رضی الله تعالی عنهما
 چنانچه امام حسن نسبت از والد خود یافته اند و فرقه از ان حیدر کرار پوشیده همچنان آں نسبت
 را از والده کرمیه خویش سیده النساء حضرت فاطمه زهرا رضی الله تعالی عنهما (۲۶) نیز یافته اند آنجناب
 مقدسه از والد ماجد خود سه

۵

احمد مرسل که خرد خاک او هر دو جهان بسته فراق او
 صلی الله تعالی علیه وعلی آله و سلم فرقه پوشیده اند و نسبت یافته اند حضرت مرشدی و قبله گاهی
 قدس الله تعالی بصره السامی، این معنی فرخنده را در بیاض خاصه خویش بدست خط شریف
 نوشته اند سه

۱۰

الهی بحق بنی فاطمه که بر قول ایمان کنی خاتمه
 اگر دعوتم رد کنی در تبول من و دست و دامان آل رسول
 الحال انتساب سلسله چشتیه را بیان کنم و شائقان آن طریقه را نشان به چشم معلوم
 فرمایند که حضرت ایشان اجازت الباس فرقه و تعلیم ذکر و تلقین شغل مرطالبان آن را از والد
 بزرگوار حضرت مجدد الف ثانی یافته اند رضی الله تعالی عنهما و ایشان از والد ماجد خود مخدوم
 شیخ عبدالاحد یافته اند و آن جناب از بندگی شیخ رکن الدین یافته اند و ایشان از والد خود
 شیخ عبدالقدوس الغزنوی الحنفی ندیباً و نسباً و دوی را انتساب و اجازة به شیخ محمد عارف و
 دوی را به پدر خود و شیخ خود شیخ احمد عبدالحق و دوی را به شیخ بلال پانی پتی و دوی را به شیخ
 شمس الدین ترک پانی پتی و دوی را به شیخ علاء الدین علی احمد صابر و دوی را به شیخ فرید الحق و الدین
 مسعود ابودهنی مشهور به خنج شکر و دوی را به خواجه قطب الدین بختیار کاکی اوشی دهلوی و دوی را به

۱۵

۲۰

خواجہ معین الدین سجری دوی را بہ خواجہ شیخ عثمان ہارونی دوی را بہ شیخ حاجی شریف
 زندنی دوی را بہ شیخ مودود چشتی دوی را بہ شیخ ابویوسف چشتی دوی را بہ شیخ ابو محمد چشتی
 دوی را بہ ابواسحاق شامی دوی را بہ شیخ علی دینوری دوی را بہ شیخ ہبیرہ بصری دوی را بہ
 شیخ حذیفہ مرعشی دوی را بہ سلطان بلخ ابراہیم ادہم دوی را بہ فضل عیاض دوی را بہ شیخ
 عبدالواحد بن زید دوی را بہ حسن بصری دوی را بہ امیر المومنین علی مرتضیٰ دوی را بہ حضرت
 رسالت خاتمت صلی اللہ تعالیٰ و علی آلہ (۲۴) و صحبہ و انصارہ وسلم و بارک۔
 و الحال بہ موجب آیتہ کریمہ **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا**
مَعَ الصَّادِقِينَ۔

ذکر شجرہ نقشبندیہ قدس اللہ تعالیٰ اسرارہم و منسوب حضرت صدیق اکبر است
 کلاں تر صادقان این امت خیر الامم است و سر معیت " بروجہ کمال دروی جلوہ گراست
 و مورد لا تحزن ان اللہ معنا گردیدہ۔ پس تابعان این چنین خیر البشر بعد الانبیاء
 بالتحقیق۔ البتہ از جمیع کمالات متنوع نصیب تمام بہ موافق استعداد خود ہا دارند و آن تابعان
 صادق کہ معیت سابق گردیدہ اند، حضرات نقشبندیہ اند قدس اللہ تعالیٰ اسرارہم و الیہا و احوال
 الیہا خوش گفت۔

نقشبندیہ عجب قافلہ سالار اند
 کہ برنداز رہ پنهان بحر قافلہ را
 از دل سالک رہ باز صحبت شان
 می برد و سوسہ خلوت منکر چہ را
 قاصری کہ کند این طائفہ را طعن و قصور
 عاشق اللہ کہ برارم بہ زبان این گلہ را
 ہمہ شیران جہاں بستہ این سلسلہ اند
 رو بہ از حیلہ چہاں بہ گسلہ این سلسلہ را
 اللہم اجعلنا من محبہم و ارزقنا من بركاتہم و یرحمہم اللہ عبداً
 قال آمنا، لازم تر گشتہ۔

حضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ علیہ در عنوان مکتوب دولیت و نوم از مکتوبات
 مجلد اول تحریر فرمودہ۔

فتح: "بدانکہ طریقہ کہ اقرب است و اسبق و اوثق و اسلم و احکم و اصدق و اول و اعلیٰ

واجل وارفع واکمل طریقه علیه نقشبندیہ است قدس اللہ تعالیٰ ارواح اہالیہا و
اسرار موالیہا این ہمہ بزرگی این طریقه و علو شان این بزرگواران بہ واسطہ التزام
متابعت سنت سنہ است علی صاحبہا الصلوٰۃ والسلام والتحیۃ واجتناب از
بدعت نامرضیہ ایشانند کہ در رنگ اصحاب کرام علیہم الرضوان من الملک المستان
نہایت کار در بدایت شان مندرج گشتہ است و حضور و آگاہی ایشان دوام پیدا
کرده: انتہا کلامہ العالی بسوہ المتعالی قدس اللہ تعالیٰ.

۵

فَاعْلَمْ أَنَّ شَيْخَنَا وَقَبْلَنَا وَامَامَنَا حضرت القیوم الشیخ محمد معصوم (۲۸) اخذ الطریقۃ
العلیۃ النقشبندیۃ من شیخہ ووالدہ امام الربانی وحسب الرحمانی والمجدد الف الثانی الشیخ احمد
سرہندی و ہومن شیخہ قبلہ الاولیاء مؤید الدین الرضی خواجه محمد الباقی و ہومن شیخہ خواجہ علی المکنہ
و ہومن شیخہ ووالدہ خواجه درویش و ہومن شیخہ وخالہ خواجه محمد زاہد و ہومن ناصر الدین خواجہ
محمد عبید اللہ احرار و ہومن شیخہ خواجه یعقوب و ہومن شیخہ قطب الاقطاب خواجه بہاء الدین نقشبند
و ہومن شیخہ امیر سید کلال و ہومن شیخہ خواجه محمد بابا سہاسی و ہومن شیخہ خواجه علی رامیتنی و ہومن
شیخہ خواجه محمود انجیر نغوی و ہومن شیخہ خواجه محمد عارف ریو کر دہی و ہومن شیخہ خواجه عبد الخالق
غجدوانی و ہومن شیخہ خواجه یوسف ہمدانی و ہومن شیخہ خواجه ابو علی فارمدی و ہومن شیخہ
خواجه شیخ ابو القاسم کرکانی و ہومن شیخہ خواجه ابو الحسن خرقانی و ہومن شیخہ خواجه سلطان العارین
بازید بسطامی و ہومن شیخہ سید السادات امام جعفر صادق فلا امام نسبتان نسبت من
آبائیہ الکرام و ہوان اخذ الامام النسبۃ من والدہ امام محمد باقر رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ و ہومن والدہ امام
زین العابدین و ہومن ابیہ الشہید امام حسین و ہومن ابیہ امیر المومنین علی المرتضیٰ کرم اللہ تعالیٰ وجہہ الکریم
و اما نسبت امام جعفر صادق مامایہ الای فہو قد اخذ النسبۃ من قاسم بن محمد بن ابی بکر الصدیق و ہو
من شیخہ سلمان فارسی و ہومن شیخہ خلیفہ رسول اللہ صلیق الاکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ و ہما ای الخلیفۃ
الاول والرابع اخذ من جناب القدس سید الاولین والآخرین صلی اللہ تبارک و تعالیٰ علیہ و علی آلہ
واسحابہ و انصارہ و اتباعہ و بارک وسلم و رضی اللہ تعالیٰ عنہ سائر شیوخنا الذین حصلنا السعادت
بذکر اسمائہم المتبرکہ و حضرت ایشان رضی اللہ تعالیٰ عنہ

۱۰

۱۵

۲۰

اجازت تفسیر و حدیث با جمیع مؤلفاتش چون بسط و وسیط و اسباب نزول و نیز تفسیر بیضاوی را با جمیع مصنفاتش، چون منهاج الاصول و غایت القصوی و غیر جمیع امام بخاری و رفرن حدیث با جمیع مولفات او، چون ثلاثیات و آداب مفرد و افعال العباد و تاریخ و غیره ذالک و مشکوٰۃ تبریزی و شمائل ترمذی و جامع صغیر سلطی و قصیده برده شیخ سعید بومیری.

و نیز روایت حدیث رحمت که سلسل بالا ولایت است و عنقریب مع الاسناد (۲۹) ۵
مذکور می شود از والد ماجد خود حضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ یافته اند و ایشان از عالم ربانی قاضی بجلول بدخشی رحمة اللہ تعالیٰ که یکی از مخلصان و مریدان آنحضرت بود، یافته و قاضی مذکور اجازت این کتب مذکور را بآن حدیث مسلسل از شیخ معظم عبدالرحمن بن فهد داشته که او و آبای او از کبار محدثین بلاد معظم عرب بوده. اما الحدیث مسلسل بالا ولایت :

۱۰ قال الشيخ عبد الرحمن بن فهد سمعته من لفظ سيدى دوالدى عبد القادر بن عبد العزيز فهد (ومن لفظ) شقيقه سيدى وعى الحافظ جبار الله بن فهد وهو اول حديث سمعته منهما قال حدثنا به والدنا الحافظ عز الدين عبد العزيز بن فهد وهو اول حديث سمعناه منه قال حدثني به الجيد الحافظ تقي الدين محمد بن الفهد الهاشمي العلوي وهو اول حديث سمعته منه قال حدثني به جمع من المشايخ الاعلام اجلهم العلامة ۱۵
برهان الدين الابناسي سمعاً من لفظه وقاضى القضاة ابو حامد المطرى بقراءتي عليه بحرم شريف مكة وهو اول حديث سمعته منهما قال اخبرنا به الخطيب صدر الدين ابو الفتح محمد بن المبرومي قال الابناسي وهو اول حديث سمعته منه و قال المطرى وهو اول حديث سمعته منه قال اخبرنا به الشيخ نجيب الدين عبد اللطيف الحراني وهو اول حديث سمعته منه قال اخبرنا الحافظ ابو الفرج ابن الجوزي وهو اول حديث سمعته منه قال اخبرنا به ابو سعيد اسمعيل بن (ابن) صالح النيسابوري وهو اول حديث سمعته منه قال اخبرنا به ابو صالح احمد بن

الملك المؤذن وهو اقل حديث سمعته منه قال حدثنا به ابو طاهر محمد بن محمش الزياتي وهو اقل حديث سمعته منه قال حدثنا به ابو حامد احمد البزاز وهو اقل حديث سمعته منه وقال حدثنا به عبد الرحمن بن بشر بن الحكم البدي (النيسابودي) وهو اقل حديث سمعته منه قال حدثنا به سفيان بن عيينة وهو اقل حديث سمعته منه (عن عمرو بن دينار عن ابي قابوس مولى عبد الله بن عمرو بن العاص عن عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله تعالى عنهما - ان رسول الله صلى الله عليه واله وسلم قال قال الرحمن يرحمهم الرحمن تبارك وتعالى ارحموا من في الارض من حكم من في السماء

۵
۱۰ حضرت ايشان باوجود حصول اجازات مذکورہ از جناب مجدد الف الثانی رضی اللہ تعالیٰ عنہ (۳۰)۔ چوں کہ سفر حجاز تشریف بردہ بودند از سید زین العابدین المحدث المدنی کہ از مشاہیر علمای محدثین بودہ و بہ جناب حضرت ایشان رجوع ارادت بہ کمال انقیاد و سعادت آوردہ۔ چنانچہ در مکتوبات (معصومیه) جلد ثانی مکتوب فصیح بہ زبان تازی بنام مشارالیه ثبت گردیدہ، اجازت احادیث کہ در آباء او معنعن آمدہ بہ حضرت ایشان بلکہ بہ بعضی اولاد اس قبلہ درویشان و دیگر اتباع آن امام صفاکیشان کہ درخواست این معنی نمودہ بودند بہ صد شوق دادہ ماناکہ استماع این مقدمہ از جناب حضرت مرشد قبلہ گاہی قدس اللہ سبحانہ نمودہ است کہ ایشان نیز از جملہ اجازت یافتہ ہای آن محدث عالی مقدار بودہ اند۔

و بیعت ہم حضرت ایشان را بہ شش واسطہ بہ جناب سید المرسلین امام النبیین - محمد سرور اولاد آدم و جودش باعث ایجاد عالم چو در باغ رسالت سرو اوغات قبائی سروری آمد برو راست

صلی اللہ تعالیٰ علیہ و علیٰ آلہ و اصحابہ وسلم و بارک -

می رسد بدین طریقہ کہ آنحضرت مصافحہ بہ حضرت مجدد الف الثانی رضی اللہ تعالیٰ عنہ نمودہ اند

لے - دوم - الربادی - مقامی تذکرہ نگاروں سے اس سند حدیث میں شامل "اسماء والکنی" کی نقل میں بہت سی غلطیاں سرزد ہوئی ہیں۔ سند کے اسماء کی "تہذیب" کے لیے دیکھئے تعلیقات کتاب حاضر ۷۷ - د - با

مجدد الف ثانی به حاجی عبدالرحمن رمزی بخشی کابلی فرموده اند و وی به حافظ سلطان اودهی که صد و ده سال عمر یافته و وی به شیخ محمود اسفزاری^ل و او به شیخ سعید معمر بخشی^ل و او با حضرت رسالت پناه صلی الله تعالی علیه و علی آله و صحبه وسلم و یارک مصافحه نموده با جمله بیچ مرتبه از مراتب کمال نماز مگر آنکه حضرت حق سبحانه و تعالی به محض فضل کامل و عنایت بے غایت خویش حضرت مجدد الف ثانی را به عطیہ آن سرفراز فرموده چنانچه در ہر دو جلد مقامات آنحضرت این معنی ۵ در خصائص ایشان به زبان ایشان بایں عبارت نوشته۔

فتح کہ ہر کمال کہ در نوع بشر ممکن است مرا عطا فرمودند و بہ وراثت تبعیت سید البشر علیہ الصلوٰۃ والسلام بدیں متحقق ساختند و اگر ہم خواہم ازین مقامات معقولہ معقول مستمعان نمایم۔

۱۰ بعد از آن خواجہ محمد ہاشم قدس سرہ در زبدۃ المقامات می نویسند و یہ بھی بیان فرمودند کہ عقل عقیل بآں بیان شگرف نیز پنی نبرد انتہی کلامہ۔

و ہمیں نسبت ہمیں صرافت بی تفاوت لفظ و معنی از جناب حضرت مجدد الف ثانی بحضرت ایشان فائز و وار و گردیدہ ایشان را ثانی مجدد الف ثانی گردانیدہ فنعم السلف و نعم الخلف (۳۱) چنانچہ معرفت دستگاہی خواجہ محمد ہاشم کشمی قدس سرہ تصدیق بایں معنی می نماید۔

۱۵

پدر نور پسر نور است مشہور ازین جا فہم کن نور علی نور

اگر کوتاہ اندیشی بہ فضل یکی ازین حضرتین بردگیری لب کشاید باید کہ ہوشمندان سلیم طبع موازنہ معارف و علوم این ہر دو قیوم معصوم بہ ترازوی عقل و ادراک نمایند البتہ بیچ پلہ را راجح بر پلہ دیگری نہ خواهند یافت زیرا کہ حضرت مجدد الف ثانی کہ بانی این ہمہ اسرار و معانی اند و فضائل و کمالات آن فرزند خود آن قدر لب کشودہ اند کہ در کم گفتن ایشان کمی آن جناب لازم خواہد شد، چنانچہ ۲۰ در مفاتیحات آئندہ معلوم خواہد گردید ان شاء اللہ تعالی۔ و زیادتی گفتن ایشان ہم مجوز اہل فطانت نیست زیرا کہ کدام کمال است کہ در حضرت مجدد الف ثانی مانده است و ایشان اخذ آن نہ فرمودہ اند کما سبق ذکرہ انفازی ہر کدام را ازین ہر دو امام خصوصیات و

لے د۔ م۔ اسفزاری لے د۔ معری لے د۔ م۔ چشتی لے م۔ بُرد لے م۔ مفاتیحات لے م۔ و مثل تو

مرایای علیحه است و لاهشاحته فیه - پس عقل سلیم غیر از مساوات مجددین به حکم تسلیم
 نه خواند نمود، همیں اعتقاد محکم بنیاد حضرت مرشدی قبله گاهی قدسنا الله سبحانه در حق آن هر دو قبله
 اوتاد داشتند و حضرت والدہ شریفہ سلمہا ربہا نیز ہمیں عقیدہ را عروہ و نفی خود ساخته زندگانی ازین
 جهان فانی بسر می بردند و دیگر فرزندان بلا واسطہ حضرت ایشان ہم بہ ہمیں اعتقاد موصوف بودند
 زیرا کہ وریں اُمت مرحومہ کہ خیر الائم است بعد از زمان اصحاب کرام این چنین دو در تعلیم در پیچ
 عہد بہ ظهور نیامده اند کہ دور بعثت او لو العزم بود کہ ہزار سال را در تغیر امور دخیل است عظیم چنانچہ
 این معنی بر متشع کلام مجدد الف ثانی واضح و ہویدا است و بعد از زمان ایشان غیر از ہدی موعود
 علیہ الرضوان این قسم ولی عظیم ایشان ظہور کردن ہم معلوم کہ قریب قیامت است و وقت تراکم
 ظلمات - اللَّهُمَّ شَبِّتْنَا عَلَىٰ مَتَابِعَتِهِمْ فِي الْحَيَاةِ وَارْزُقْنَا شَفَاعَتَهُمْ
 بَعْدَ الْمَمَاتِ آمِينَ - مؤید این سخن است -

۵

۱۰

آنچہ حضرت ایشان (۳۲) بعد از دیدن حضرت مجدد الف ثانی رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا
 این بیت اکثر بزبان شریف می آوردند -

بعد ازین ہرگز نہ بیند پیچ می خوار دگر ، همچو من می خوارہ و مثل تو خمار دگر

آری بعضی از فرزندان حضرت ایشان و حضرت مرشدی قبلہ گاهی ازاں قبیل بوده اند کہ اگر ایشان را
 بر سبیل مبالغہ و تقلیب برابر گویند گنجایش دارد ، چنانچہ کشف مجددی نیز بدان بشر است کہ بہ حضرت
 ایشان فرمودہ اند کہ در صحبت تو مثل من مردم بہ ظہور خواهند آمد اما بعدیت در ہمہ حال بر مردم اہل کمال
 ملحوظ است و ہر کس با اعتقادی کہ مرکوز بہ خاطرش گردیدہ مخطوط است کُلُّ حَرْبٍ بِمَالِدٍ يَهُيمُ
 فَرِحُونَ مثل این دو ادبیاء خدا رسیدہ بآن دو انبیاء برگزیدہ حضرت داؤد و حضرت سلیمان
 علی نبینا و علیہما السلام تشابہ تمام دارد کہ حضرت کبیر متعال بعد از ذکر خصائص ہر یکی از فضل و
 کمال مثل تسخیر طیر و جبال و ترمی آہن و بخشش زبور و عطایای دیگر بہ حضرت داؤد و تسخیر جنیان و
 باد و حیوانات در رسیدن تخت بلقیس در طرفہ العین و بخشش بی حساب دیگر عطایای بہ حضرت سلیمان
 در مرتبہ نبوت و رسالت برابر اند و در ملکیت ظاہری نیز با ہم قریب در مادہ ہر دو حکم محکم است
 وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَآبٍ پس چنانچہ در آل نبیین علیہما السلام سکوت

۱۵

۲۰

اولا است اگر چه در علم واجبی می تواند تِلْكَ الرَّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ ظاهراً
 و در بعضی مزایای یکی بر دیگری افضل هم باشد - هم چنان درین ولین هم برابری اعتقاد بسیار مناسب
 و زیبا است و خصوصیت بر یکی در علم مولا است - چون در قبیلہ علیہ احمدیہ از مدتی این گفتگو
 دائر است بنا بر آن راه نجات را به دلائل عقلیہ و کشفیہ و نمود آن رَحِیمٌ وَ دُودِ دِلِ دیگر
 که درین ماده از زبان مبارک حضرت ایشان رسیده در مفتاح خامس در ملفوظات حضرت ایشان
 مذکور خواهد شد، ان شاء اللہ تعالیٰ - و نیز ظاہر است که محبت را در جذب کمالات محبوب دخل است
 تمام و آن قدر محبت که حضرت ایشان را است به جناب امام ربانی مجدد الف الثانی رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ
 از هیچ عہدی مسموع نہ شدہ است اگر بہ شرح آن پردازم از مطالب دیگر کہ این کتاب (۳۳)
 مشتمل ہبہ بر آن ہا است، بہ ہم سازم ہماں بہتر کہ این مطلب اعلیٰ را بہ ہر سہ جلد مکتوبات اندازم
 کہ ہر دفتر شرح آن دفاتر ہر سہ جلد حضرت "مجدد الف ثانی" است بچہ تازگی شوق و طراوت
 ذوق بر چاشنی خواراں نہائی تہیہ آن ذوق و شوق خفیه نیست - مع ہذا ہر یک نقل مکتوب
 حضرت ایشان کہ در محبت حضرت "مجدد الف ثانی قدس اللہ سبحانہ با سرار ہما بہ تصریح
 نوشتہ اند کفایت میرود و این مکتوب صد و پنجاہ و ہفتم است از جلد اول کہ مولانا عبد الغفور
 سمرقندی کہ از یاران حضرت مجدد الف ثانی بود تحریر فرمودہ اند :

- فتح - الحمد للہ والسلام علی عبادہ الذین اصطفیٰ چہ نعمتی است کہ کے در آوان پیری بہ علیہ
 طاعات متحلی باشد و ہنگام ضعف بر اعلاء قویہ غالب بود و آثار قبول اہل اللہ از اطوار
 او پیدا باشد و انوار جنبش بہ شہادت این معنی ہویدا بود استماع اخبار توفیق آن عزیز
 باعث فرحت تمام و شکر خداوندی جل سلطانہ میگردد و سبب دعاء و امداد از یاد آن
 نعمت ہنمی می شود و این ہمہ انوار از برکات نظر دوستان دوست سبحانہ و این جمعیت
 صوری کہ ظاہر بارائے و ظائف بندگی یافتہ است اثر نسبت معنوی ست کہ از
 باطن شان بر باطن تافتہ است جماعت کہ بشرف خدمت و بہ سعادت پا بوس
 حضرت قبلہ حقیقی مشرف گشتہ اند بنایت عزیز و محبوب اند و بہ نہایت شریف و

لح م - "کمالات محبوب مدخلیت تمام"

طہ "مجدد الف ثانی است محبت حضرت" فقرہ در وادین در نسخہ "م" ندارد -

مرغوب چه این با مرایای کمالات محبوب اند و یادگار آن جمال پاک او هرگاه این حجت
 رامی بیند حالتی اومی دهد که گویا جمال مبارک آن قبله خدا طلبان را مشاهده می نماید و
 آن صحبت و آن اجتماع نشانی الله که گرد عالم مثل آن متصور نبوده نیست خطوری کند
 دیده پیر آب و جگر کباب می گردد آرزو بهمین است که بآنها صحبت دارد و حکایت
 بهمین با نماید لیکن که این جماعت روز بروز در قلت اند و با وجود این قلت از
 یک دیگر دور افتاده اند - بیت

۵

ز بحر دوستان خوں شد درون سینه جان من
 فراق بهم نشینان سوخت مغز استخوان من
 الخیر فیما صنع الله سبحانه هر جا هستم منقسم اند (۳۴) مصراع
 به یادگار بمانی که بوی اوداری

۱۰

حالت این سوخته فراق و دل شده مشتاق آن ست که کس پروانه وار گرد شمع وجود
 آنحضرت نه گشته و نشانه وار بدست تیر توج بگانه او نشده و شکار افتاد و ادایای محبوب
 او نگردیده و فراق نراکت قدر معنای او نه گشته و گشته چشمان میگون معشوقانه
 او نیست و عاشق تبسم دلبرانه او نه و جبین نازنین خود را بر آستانه علیای او به کمال شوق
 و آرزو نسائیده و خاک پلای سگان درگاه او را توتیای چشمهای خود نه ساخته و نشان
 خط بندگی او بر جبه او پیان نه بوده و سلسله غلامی آن بارگاه در گردن جان و تن او هویدا
 نباشد بادی نه شنیده و آشنائی نه کند و سخن نه گوید حکم مرا چنین آفریده اند در اختیار خود میستم
 دیوان گان محبت هر جا بوی محبوب یا بند جان ندا نمایند هر جا از محبوب نشانی نه بیند
 بصد فرسنگ از آن جا به گریزند هر که بایں اداره میل نشست و خواست دارد باید که چنین
 بود والا با و ارکان چه آشنائی و کدام نشست و خواست بارها بخاطرمی
 رسد که کنجی اختیار نماید و مغلک درت زمین گزیند تا جماعه را که زبا و صاف مذکوره اند نه
 بیند و سخن این ها نه شنود - بخند و ما! این وقت را تاب برداشت این نسبت شریفه
 نیست و بواسطه قرب قیامت و تراکم ظلمات روز بروز این نسبت علیه در استقامت
 و الوار آن در احتفاد حمله آن در کمی غیر از آن که این کس در زاویه تجرد و علاجی ندارد لیکن

۱۵

۲۰

این نیز در اختیار این کس نیست. خداوند مرا از مجانب ایشان گردان و از نظر گیان مجانب ایشان گردان که طاقت نظاره قدم دیگر ندارم. والسلام علیکم وعلی من لدیکم.

تم مکتوبه الشریف سبحانه الله و بحمده باین همه کثرت معارف و اسرار و واردات و انوار که محبوبیت ذاتی و کمال انفعالی و قیومیت و اصالت و امامت و خلافت و خلعات و لایهات

- ۵ از انعامات حضرت رسالت حاتمیت علیه وعلی آله من الصلوة افضلها و من تسلیمات اکملها. چنانچه در مفتاح ثالث مذکور خواهد شد این شاء الله تعالی. در یک ذات موجود باشند و آن ذات کنفی الحقیقت ذات است از کثرت علو فطرت و سمو استعداد خود را به حضور پیر بزرگوار آن قدر ناچیز شمرد مگر ذات مبارک حضرت ایشان باشد (۳۵) لهذا آن قدر اصطلاح بر معارف و مکاشفات حضرت مجدد الف ثانی که ایشان را حاصل است. بر متبوع مکتوبات قدسی آیات آنحضرت عالی درجات پنهان و پوشیده نیست از آل حمله مکتوبی که برادر اصغر خود خالق و معارف آگاه جامع علوم ظاهر و باطن شیخ محمد یحیی قدس سره تحریر فرموده اند به تقریبی معارف حضرت مجدد الف ثانی قدسنا الله سره به طریق اجمال در اینجا درج نموده اند تمام ایراد من نماید تا سرشار این شراب احمدی از کاسات جذبات مصومی نشاء و بالا سازند و از حرف به وسعت ظرف معانی شگرفت آن را در سینه نهفته به آتش جوش و نعره خروش دل و جان گذارند.

- ۱۵ تا سخن از لب میگویند تا نشاء کریم خوش خیالان ترانشه دو بالا کریم و آن مکتوب خوش اسلوب صد و هشتادم است از جمله اقل حضرت ایشان و هوا هذا:

فتح - الحمد لله و السلام علی عباده الذین اصطفی. من دو ما! در کتابت اخیر مندرج بود که در مشافیه

- هم ذکر بعضی معارف خاصه آنحضرت نموده می شود مثل گذشتن از معارف توحیدی و بالا رفتن از مقام جذب و سلوک به تکلف تسلیم و تصدیق می نماید. ای عزیز این مزایا و مابه التفاضل آنحضرت که فقیر نوشته بود امور دیگر است که دیده عقل و وهم در ادراک آن خبر و زبان خیال در تبیان آن لال است و این کمال که شما در معرض بیان آورده آید تریه است پائین نه زینت های صمود آن کمالات و مزایا بلکه این کمال را که از کمالات ولایت است نسبت بآن امور که متفرع بر کمالات نبوت است هیچ اعتباری و

اعتمادی نیست کاش حکیم قطره داشته باشد نسبت به دریای محیط این کمال از قبیل علوم
 لائق الاظهار است و آن امور از اسرار لازم الاستعار معلوم است که علوم را با اسرار چه
 نسبت است و معامله که با خلقت آنحضرت قدس سره، وابسته است جدا است و
 اسرار و دقائق و نازکیهای که در ذات و صفات نوشته اند و تحقیقات و مقالات (۳۶)
 مفرد که بیان فرموده اند، علیحد و معاملات اصالت و تخمیر طینت از بقیه خلقت خاتم الرسل
 علیه و علیهم و علی آل کل الصلوات و التسلیمات را خود چه بیان نماید و از
 ولایت آنحضرت که ناشی از مقام محبت و محبوبیت ذاتی است چه نشان دهد از
 حقیقتهای هویت که خصوصیت بایشان دارد و آن حقیقت مخزن رحمتهای نامتناهی
 است که یک چشمه آن نشاء پهن گشته و چشمه دیگر به نشاء دیگر ذخیره شده و صفت رحمت
 و ارحم الراحمین هم از آن حقیقت اتباع یافته است و ایضا ترقی از تعین اول اثبات
 نموده اند و دیگران را از آن منع نموده و منتهای سیر و سلوک را تا آنجا گفته و فوق آن مرتبه
 اطلاق و لاتعین و ذات بحت تصور نموده که سیر و سلوک و علم و معرفت را در آنحضرت
 ممتنع دانسته و حضرت ایشان چندین مراتب و تعینات از گذشت آن اثبات فرموده اند
 و تعین اول را به مراحل از آن بالا برده بلا تعین خود چه رسد و دقائق حقیقت محمدی و
 حقیقت قرآنی و حقیقت کعبه ربانی و حقیقت صلوة و حقیقتی که فوق این حقائق است -
 آنحضرت به بیان آن ممتازند در کمالات سطور است و کمالات حقیقت ولایت محمدی و
 ولایت ابراهیمی و ولایت موسوی و ولایت احمدی و کمالات انبیاء و خصوصیات رسول و
 مزایای اولوالعزم و مبادی تعینات هر کدام ازین بزرگواران و خصوصیت حضرت روح الله
 و حضرت مهدی موعود و مبادی تعینات ملأ اعلی و ولایت حضرت صدیق و مبدء تعین
 او رضی الله تعالی عنه که بیان فرموده اند تا کجا نرسد علی نبینا و علی سائر الانبیاء و الملائكة الصلوات
 و التسلیمات و علی اتباعهم و هم چنین تفادات اقام و اعلان به حقیقت صلوة و مزیت
 انبیاء درین جا و صفوف اربعه این بزرگواران علیهم التحیات و خصوصیات انبیاء که اسامی
 متبرکه آنها در قرآن مجید مسطور است علیهم الصلوات و آنکه مقام آنسرور را علیه السلام
 بر همه این مقامات سروری است و نصیبی که آنحضرت را (۳۷) ازین مقام ثابت
 است و نصیب حضرت مهدی موعود از آن و نشاء اصالت و ولایت خود و اصالت

۵

۱۰

۱۵

۲۰

- حضرت مهدی علیہ الرضوان تا کجا شرح دهد و در مرض موت اسرار و دقائق که بیان فرموده اند و کمالات اہل بیت آن سرور را علیہ السلام و علیہم التحیات و البرکات و بعضی از خدمات شائستہ خود نسبت باینہا بچہ طریق معقول سازد و حقائق قیومیت و دقائق مقام خلعت و مزایای محبت و اسرار صباحت و طلاحت و امتزاج این دو حسن مطالعہ نموده باشند و اسرار مقطعات کہ در بالا رمزے ازاں گذشتہ دریای است بے پایان کہ در گفت ۵ و شنود نیامدہ و سر بستہ رفتند و آنچه نوشتہ اند کہ مکتوبات خود را برابر معارف آنحضرت می دانند سخن در فہم معارف آنحضرت است بلکہ در فہم اصطلاح شیخ ابن عربی می رود کہ بہ مراحل ازاں دور است برابری بآں بستن خیال محض است کہ ناشی از نادانی و خام خیالی است بسا نادان کہ از روی جہل مرکب اعتماد بر بعضی وقائع خود ہا نموده در توہمات فاسدہ افتادہ اند و مردم را از راہ بردہ اند ضلوا فاضلوا فاضاعوا فاضاعوا ۱۰ برابری بستن فرع ادراک بلکہ فرع تصور است کہ بہ وقوع نیامدہ برابری کجا و مساوات کو مصراع

بہ خواب اندر مگر موشی شستہ شد

انہی مکتوب المحبوب -

- از بعضی ثقات مسموع گردیدہ کہ این مکتوب بسیار دراز است و مثل بر مقدمات دل گذاز است ۱۵ بلکہ محتوی بر اسرار جاں نواز است اما حضرت مروج الشریعہ قدس سرہ کہ اسم شریف ایشان شیخ محمد عبید اللہ حیواست و فرزند ثالث حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ بودہ اند قدری از احوال بلند ایشان در مفاح ہنعم مذکور خواہ شد ان شاء اللہ تعالیٰ۔ جامع جلد اول مکتوبات قدسی آیات حضرت ایشان اند۔

- نقل این مکتوب را بنا بر مصلحت ہمیں قدر برداشتہ و نیاز مندان را خبر دار ساختہ بلی ہر ۲۰ طرف ازاں مکتوب بحریت موج کہ خواصان ازاں فراید معانی بدست می آرند و ہر سطر ازاں شہریت جواہر خراج (۳۸) کہ نظارگیان حسن مجددی ہمیں برکات معصومی دیدہ و دل از نظارہ آل شاد و از محبت آزادی سازند و می فہمند کہ کثرت اطلاع اسرار مجددی با حصول ہمہ

آنها با تفصیل خاصه جناب حضرت ایشانست و شرکت در کمالات تجدید نیز خاصه جناب ایشان - الحال به موجب ایفای وعده حسنه بعضی اسرار حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی که در قلم غنبرین رقم نیامده اند و به حضرت ایشان اظهار آن فرموده مذکور می سازد اما اول و دقیق این مقام که فی الحقیقت لطیفه ضروریه است در معرض بیان می آرد و آن این است که معارف مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی (عنه) بر پنج قسم انقسام یافته است:

قسم اول - در کمات و رسائل به موجب الهام صریح مرقوم گردیده -

قسم ثانی - هر چند در تحریر نیامده اما پیش فرزندان و نیازمندان بیان فرموده اند -

قسم ثالث - مخصوص به ابناء کرام در بیان آورده اند و به خلفاء عظام اصلاً مذکور نه فرموده -

قسم رابع - به حضرت ایشان در خلوت طرد شیاطین از حوالی آک نموده اظهار فرموده اند -

قسم خامس - را از آن مذکور نه کرده که سر بسته رفته اند و هیچ احدی مذکور نه گشته مگر آنکه سینه به سینه به حضرت ایشان و دیگر فرزندان ایشان به رسیده اند -

خواجہ محمد ہاشم کشمیشی قدس سرہ اشارت بهمین اسرار و معانی ابیات می فرمایند:

ز عرفاں گر چه صد دریا رواں کرد یکی گفت و صد دیگر نہاں کرد

الی آخر ما قال اما اسرار واجب الاستتار که مخصوص به حضرت ایشان رحمته الله تعالی در میان آورده

اند اظهار تاویل مقطعات قرآنی است که علمای را سخین را ازاں نصیب ارزانی است حقیقت حرف مبارک حق بالتفصیل بیان فرموده اند و معنی آن بیان نموده -

منقول است که روزی که بعد عرض حضرت ایشان رحمته الله تعالی طرد شیاطین نموده حجره خلوت خاص فرموده در حجره مقدسہ پیش کرده باذن کریم علام جل سلطانہ شروع اسرار لازم الاستتار نمودند معرفت دستگاہی (۳۹) واقف اسرار الہی خواجہ محمد ہاشم کشمیشی قدس سرہ کہ از اکابر خلفاء

حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی اند و محرم راز و صاحب دل نواز بوده اند، گوش سراپا

نیوش خود را نزدیک سوراخ تخته با گذاشته، از آتش شوق استماع کلام مَا تَكَلَّمُ بِهِ أَحَدٌ

مِّنَ الْعُرَفَاءِ وَمَا أَشَارَ إِلَيْهِ وَاحِدٌ مِّنَ الْأَوْلِيَاءِ - به تمام که اخته با ستاند صدای

ازاں آوازہ بادای ازاں راز بہ گوش آن خواجہ عالی شان رسیده باشید کہ بے ہوش شده

افتادند و قیتی و اطلاق نیز شامل حال گردیده تا سه روز شعور این جهان بیچ نداشته۔ بعد از ان فراغ از بیان آل اسرار چون حضرت مجدد الف الثانی با حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ در حجرہ منورہ و فرمودہ متوجہ بیرون شدند، خواجہ را باین حالت بیرون در مشاہدہ نمودہ حضرت مجدد الف الثانی فرمودہ کہ خواجہ استراق سمع نمودہ است از برکات مجذوبیت بود کہ خواجہ آخر بہ ہوش آمدہ، ذوقی ^۵ ازال اسرار بودہ است حضرت ایشان قدس اللہ سبحانہ بسره الاقدس نیز ادای باین معنی می فرمایند، در جای کہ بشارت مقطعات در مادہ خود بہ اشارتی بیان می نمایند و آن مکتوب دو بیست و سی و ششم است از مکتوبات جلد اول، آنحضرت کہ بہ اسم خواجہ محمد نقشبند کہ ملقب بہ حجتہ اللہ اندونہ زندگانی حضرت ایشان بودہ اند و صاحب اسرار و معانی مندرج گردیدہ است، چوں با وجود اختصار مشتمل بر معارف و اسرار عظیم المقدار است، تمام مکتوب مذکور می سازد :

فتح۔ الحمد للہ و سلام علی عبادہ الذین اصطفی حضرت پیر دستگیر رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ روزی در ایام حیات حضرت مخدوم زادہ کلال خواجہ محمد صادق علیہ الرحمۃ و الرضوان فرمودند کہ در زمرہ سابقین کہ حضرت حق سبحانہ در شان ثلثہ من الاولین و قلیل من الآخرین فرمودہ است، نظری کہ دم خود را داخل آن جرگہ دیدم و یکی را از منتسبان خود نیز در آن جا با خود یافتم و مثل آن در اسرار متشابہات (۴۰) "بعد از تحال آن مخدوم زادہ نیز نوشتہ اند" کہ متشابہات کنایت از معاملات است رواست کہ شخصی را معاملہ حاصل بود و علم ^{۱۵} بآن معاملہ نہ باشد این معنی را در یک فردی از منتسبان خود مشاہدہ نمودہ است بہ دیگران تا چہ رسد، خوش گفت ۔

عبادت ہاست اندر پردہ غیب نگہ کن تا کرا ریزند در حبیب

الحمد للہ الذی اذهب عنا الحزن ان ربنا لغفور شکورہ والسلام۔ تم مکتوبہ المرغوب۔

۲۰

مراد از فرد منتسب کہ دریں مکتوب اندراج یافتہ است ذات مبارک حضرت ایشان

است رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ کہ خود را از غایت ادب پیر بزرگوار و والد عالی مقدار خویش باین عبارت

۱۔ م۔ نبیان ۲۔ م۔ صوتی

۳۔ قوسین کا فقرہ مکتوبات معصومہ سے ماخوذ ہے، یہ مقامات کے دونوں نسخوں میں موجود نہیں ہے۔

یادمی فرمایند و این اکثر به طور حضرت ایشان است رضی الله تعالی عنه در تحریر بشارت بلند و اشارات
 ارجمند که در ماده خود نقل می فرمایند، چنانچه بر متبع مکتوبات قدسی آیات مخفی نیست روزی از
 خدمت گرامی مرتبت حضرت قبله گاهی مرشدی قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس مسموع گردیده که
 حقیقت حرف مبارک "قی" که حضرت مجدد الف الثانی به حضرت ایشان رضی الله تعالی عنهما با وجود
 علم همه آن حروف از رافت حضرت رؤف تعالی شأنه بیان فرمودند و جهش آن است که "قی"
 را به قیومیت مناسبت تمام است بلکه کمالات قیومیت از سر چشمه همی قی اتباع می نماید
 و حضرت ایشان را به منصب قیومیت مناسب تمام یافتند که در آخر عمر مبارک خویش اشارت
 به بشارت آن نواختند ازین جهت پیش از وقوع واقعه با اسرار آن آگاه ساختند، الحال دیگر
 مکاشفات حضرت مجدد الف الثانی که حضرت ایشان بیان آن فرموده اند و مریدان صادق الاعتقاد
 را مفروح بدان نموده اند در قید قلم در آریم و تلخیصهای زمان کشیده را راه به شکر بر آریم در مکتوب
 دویست و بیست و هشتم از مکتوب جلد اول که بنام مخدوم زاده رابع حضرت شیخ محمد اشرف قدس سره
 که عالم و فاضل و ولی کامل بودند ثبت گردیده، تحریر فرموده اند :

فتح (۴۱) قال الله تعالی هذا کتابنا نطق علیکم بالحق انا کنا نسنخ ما کنتم تعملون -

علمای کرام ازین استنساخ ملک مرادی دارند و اسناد را مجازی می گویند حضرت ایشان مامی
 فرمودند که من وقتی این آیت تکراری کردم در خاطر ریخت که حق سبحانه و تعالی استنساخ را به
 جناب قدس خویش نسبت می فرماید آن را حقیقی خواهد بود یا نه مشهود گشت که در آن مرتبه
 مقدسه نیز استنساخی و رائے استنساخ ملک ثابت است این فقیر معروض داشت که
 آیا استنساخ آن مرتبه معلا مخصوص است از بعضی اشخاص یا عام است ؟ فرمودند که
 مخصوص به مخصوصان است در میان ایشان و حضرت حق سبحانه اموری می گذرد که او سبحانه
 نمی خواهد که ملک را هم بر آن اطلاع شود ذالک فضل الله یؤتیة من یشاء
 والله ذو الفضل العظیم - مانا که همی سر خواهد بود که حضرت حق سبحانه و تعالی از بعض
 خواص به کرم خویش کرام الکاتبین را دور می کند حضرت ایشان در ماده خود ملهم شده بودند
 و کذا نسب الحق سبحانه التوفی الی نفسه فی کریمه حیث قال الله تعالی یتوفی الانفس حین
 موتها مع ان المتوفی ملک الموت کما بدل علیه الایة الاخری و یمکن ان یکون بعض الخواص
 بلا توسط الملك و ما جاء فی بعض الاخبار من توسط الملك المذكور لبعض الخواص نمیکن

حمله‌ها علی هذا المعنی بادی تاویل و توجیه لا علی مباشرة و هو انه یحمل علی حضور الملک
مین و فاته بعض الکل لا علی مباشرة اسباب التوفی قاتل - انتہی مکتوبہ العالی
قدسنا اللہ تعالیٰ بسره الاقدس -

و مکاشفہ دیگر از حضرت مجدد الف ثانی کہ ایشان بہ عالی حضرت مخدوم زادہ بزرگ شیخ
محمد صبغۃ اللہ جیو رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہما در آنکہ دنیای ایشان آخرت فرمودند تحریر فرمودہ اند، چوں مشتمل بر
۵ بشارت دل کشای است و اشارت دولت نمایاں نیز می نماید، در احوال ایشان در مفتاح
ہفتم مذکور خواهد شد این شاء اللہ تعالیٰ و مکاشفہ فرحت رساں اہل دیوان کہ حضرت ایشان از غایت
غایت بریں مردم و از گون در مکتوب نوزدہم در جلد اول بہ حافظ (۴۲) عبدالمہر شیدہ نوشتہ اند
ایرادی نماید :

فتح - بسم اللہ والسلام علی رسول اللہ در اخبار نبوی علی مصدرہا الصلوات والسلام والتحیۃ آمدہ
۱۰ است کہ چوں شخصی بہ میرد و بردی حتی از حقوق عباد مثل دین و غیر آن باشد روح او را
بالای آسمان نمی برند و از ترقی ممنوع می گردد تا زمانی کہ از جانب آن میت ادای حقوق نہ شود
و چوں حقوق ادا شد ازیں صبی خلاصی یافت حضرت ایشان ماضی اللہ تعالیٰ عنہ دریں معنی
بسیار متفکر می بودند آخر کار بہ فضل پروردگار جل سلطانہ بر آنحضرت میان منکشف ساختند
کہ این حکم مخصوص بہ شخصی ست کہ روح او را دریں دایر دنیا ترقی واقع نہ شدہ است
۱۵ اما اگر بہ کرم الہی جل شانہ در دایر دنیا با وجود این تعلقات روح او را ترقی شدہ است
بعد موت او را نیز ترقی شود بہ مشیتہ سبحانہ بہ خلاف شخصی کہ دریں دایر محبوس و در قفس بود
ترقی دی بعد وفات موقوف است بر خلاصی دی ازیں تعلقات - والسلام - انتہی مکتوبہ
المقدس قدسنا اللہ سبحانہ بسره الاقدس -

مکاشفہ دیگر کہ مناسب مکاشفہ مذکور است در تحقیق قبر و معاملات بر رخ صغریٰ افضل
۲۰ روضہ مقدسہ حضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ نیز متصل ہمیں مذکور می سازد و آن مکتوب
ہفتاد است از جلد اول بنام ملا محمد افضل دلہ بدر الدین سرہندی ثبت گردیدہ :
فتح - بسم اللہ العظیم و صلیا علی رسولہ الکریم وآلہ اجمعین - در حدیث نبوی علی مصدرہا الصلوۃ

والسلام والتحية آمده است که القبر روضه من رياض الجنة - مراد از روضه بودن قبر آن است که حجبی و مسافتی که میان بقعه قبر و جنت بوده است مرتفع می گردد و هیچ پرده و مانعی در آن هر دو مقام نمی ماند که یا بقعه قبر را فانی و بقای جنت حاصل می گردد. تا فهم و ندانستی قوله صلى الله تعالى عليه وآله وسلم ما بين قبري ومبري روضه من رياض الجنة - باید دانست که این قسم روضه مراخص خواص راست هر مومن را میسر نیست، غایه مانی الباب، چو قبر مومنین صفائی و نورانیتی پیدا کند استعداد آن حاصل می شود که پرتوی از جنت برای قبر منعکس گردد و حکم (۴۳) آئینه تصفیه کرده می گردد. مخفی نماند که حضرت مجدد الف ثانی حضرت ایشان ما از غایه اقبال سرور دین و دنیا علیه افضل الصلوات و اکمل التحیات نیز بشر شده بودند که روضه متبرکه که قبر آنحضرت در آن است و صحن قدیم آن روضه مقدمه روضه ایست از ریاض جنت می شناسد و در آنکه اگر مشتی از خاک آن روضه بشود در قبر شخصی بیندازند امیدواریهای عظیم است، تکلیف من دفن فیها الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی رسولہ محمد وآله اجمعین.

۵

۱۰

انتهی مکتوبه الشریف حضرت رب لطیف جلشانه محبت مجان حضرت مجدد الف ثانی و حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہما در سینه این نیازمند و جمیع آشنایان خصوصاً زن و فرزند و ذرا فرزول کناد و روضهای مغظمه این شیخین کمرین مدفن مایان گرداناد، آمین بحرمه النبی و آله الامجاد علیه و علی آلہ الصلوٰة و التسلیات الی یوم الناد.

۱۵

مقصود از تصنیف این کتاب و تالیف این لب الالباب که مفتاح الابواب دولت خیر است و مصباح ظلمات و اهل نجات و ارباب حجاب آن است که ذکر حضرت ایشان هر نفس قرین حال باشد که موجب وصول به درجات سعادت است.

۲۰

که مرا غیر تو مقصودی نیست آتش شوق مرا دودی نیست

مکاشفه عالی معرفت متعالی حضرت مجدد الف ثانی که حضرت ایشان به عالی حضرت مخدوم زاده بزرگ شیخ محمد صبغة اللہ رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ تحریر فرموده اند در مکتوب صد و نود و ششم از جلد اول مندرج شده تحریری نماید:

فتح - الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی حضرت ایشان در مکتوبی از مکتوبات جلد ثانی نوشته

از آنکه فوق مقام رضا مقامی نیست مگر خاتم الرسل را علیه و علی آله الصلوٰة والسلام، این معرفت از معارف سابقه آنحضرت است بعد از آن می فرمودند که من وقتی بر آن بسیار علیهم الصلوات درودی فرستادم دیدم که انبیاء علیهم السلام با جمعی از مقام خویش عروج فرمودند و هر یکی از این بزرگان به مقامی که فوق مقام رضا بود به وسایط چند (۴۴) ملحق گشتند و سرور دین و دنیا علیه و علی آله الصلوٰة والسلام به مقامی که مربوط به متابعت ۵ بملت حضرت ابراهیم علیه السلام بود، عروج فرمودند بآن مقام عزیز ملحق گشتند. الحمد لله رب العالمین والسلام - انتہی المکتوب -

و نیز مکتوبی به عالی حضرت در مکاشفه حضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ تحریر فرموده اند و آن مکتوب دو دست و سی ام از جلد اول -

- فتح - الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی، عالی حضرت متعالی منقبت حضرت ایشان ما ۱۰ رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ می فرمودند که روزی در حلقه فجر ششم بودم یک گونه فحاشی مخصوص روی داده یعنی بقا که داشتم رو به نوال آورد و این نظر بامتداد کشید تا آنکه در نماز عصر همان روز ششم بودم دیدم که امام همام حضرت ابو حنیفه رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ با جمیع تلامذہ خویش بلکه با جمیع علماء و مجتهدان که در مذهب ایشانند گرد من جمع آمدند و مرا احاطه نمودند و بعضی از اساتذہ حضرت امام نیز در آن وقت در نظری در آمدند چون ابراهیم نخعی و غیر ۱۵ ایشان می بینم که گویا انوار همان ایشان در من در آمد و من بآن انوار تعین و بقا یافتم و به تمام متجسم به انوار این اکابر گشتم و از بعد از دوسه روز از این ماجرا چنان فرمودند که چنانچه تعینی و بقای که به علمای حنفیه شده بود همان قسم تعین و بقای که به علمای شافعیه متحقق گشت چنانکه دیدم که حضرت امام شافعی با جمیع علماء و مجتهدان مذهب خویش گرد من جمع اند محسوس گشت که علمای حنفیه از من بیرون آمدند، این زمان به انوار علمای شافعیه متحقق گشتم ۲۰ چنانچه سابقا به انوار علمای حنفیه متحقق شده بودم، بعد از آن مشهور گشت که آنچه از من رفته بود باز به من عود نمود یعنی انوار حنفیه الحال به انوار هر واحدی از این هر دو فرقی متحقق گشتم ازین جهت اگر آنحضرت را حنفی الشافعی گویند گنجایش دارد، می فرمودند که در آن

وقت چنان معلوم گشت که حق ازین هر دو امام بیرون نیست اگر از حنفی جای حق مانده است شافعی گرفته است و از شافعی تجاوز نه کرده است این معنی را به مبالغه تمام می فرمودند و ایضاً می فرمودند دو حقه از حق یا سه حقه به امام اعظم مسلم است و ثلث یا ربع به شافعی است، والسلام علی من اتبع الهدی (۴۵) انتهی مکتوب المرغوب.

و نیز در مکاشفه حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی به حضرت مخدوم زاده عالی درجه صاحب اسرار و یقین شیخ محمد سیف الدین قدس سره تحریر فرموده اند و آن مکتوب صد و نودم است از جلد اول :

فتح - الحمد لله والسلام علی عباده الذین اصطفی حضرت ایشان ما رحمته الله تعالی فرمودند که در نماز چاشت بودم دیدم بلای عظیم از سینه من برآمد و آشیانه ادر را از آن جانیز بدر کردند و ظلماتی که در نواحی آن بود نیز دور شد و سینه را انشراح عجب روداد بعد از آن معلوم شد که این وسواس خناس بود که در قرآن مجید از شر آن باستعاذه امر فرموده خطر است و وسوس که در اصول دین پیامی شوند و نشاء آن بهمین خناس است که در سینه آشیانه دارد و هر وقت می زند و کمال شرح صدر بے رفع آن ممکن نیست بعد ازین ماجرا به مدتی فرمودند که حلقه استماع قرآن مجیدی نمودم دیدم که در انشای استماع بعض وسوس نامناسب در خود یافتم مستغفر شدم و متحیر گشتم که خناس زائل، مگر باز عود کرد، دیدم سینه به همان صرافت و لطافت است بعد از آن ظاهر شد که این خناس درای خناس سینه است و آشیانه او در قلب است در رفع آن متوجه شدم دیدم که این خناس بهم شیراً شبراً از قلب بدر شد. انتهی مکتوب رضی الله عنه.

و مکاشفه دیگر حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی به شاه خواجه به نگاشته اند و

آن مکتوب چهل و پنجم است از جلد اول :

فتح - بسم الله حامداً و مصلیاً، حضرت مجدد الف ثانی حضرت ایشان ما رحمته الله تعالی می فرمودند که وقتی نشسته بودم که دایره غضب او سبانه ظاهراً گشت و سیر در آن دایره افتاد انواع غضب او تعالی صفاتی و ذاتی و گوناگون انتقامات او جل سلطان در آن مقام مطالعه نموده آمد درین سیر به تطویل انجامید، بعد از آن دیدم که از آن دایره برآمده سیر در مقامی که فوق تر ازین مقام بود واقع شد در صد و قطع آن مقام گشتم، چون ملاحظه نمودم معلوم گشت

که این سیر در استغفار الهی است جل شانه، انواع استغفاری ذاتی و صفاتی درین مقام
مرئی گشت و امور عجیبه درین مقام دیده شد بعد از آن فوق این مقام سیر افتاد معلوم گشت
که مقام رحمت (۴۶) در آفت اوست تقدس و تعالی درین مقام ظهور جمال صرف
است که شائبه از جلال بآل مخلوط نیست و رنگی از غضب و انتقام و استغناء درین جا
یافته نه شد و هر چند تتبع نمودم غیر از عفو و تجاوز و رحمت و مغفرت یافته نه شد و در هر
مقاله ازین مقدمات ثلثه مقامهای متفاوت ظاهر گشت بعد از آن سیر فوق این مقام
واقع شد الی ماشاء الله سبحانه حضرت ایشان ما قدس سره و شخص را فرمودند که شمارا از
دائرة غضب بیرون کردند مترصد فوق باشند و السلام. انتهى الکلام
مراد از دو شخص که درین مکتوب مرقوم شدند ذات مبارک حضرت ایشان و برادر بزرگ ایشان قبله العلاء
الراغبین قدوة العرفاء المحققین حضرت شیخ محمد سعید اند رحمتهما و قدس الله سبحانه با سرارهما،
الحال مکاشفه دیگر حضرت ایشان قدس الله سبحانه بسره الالقدس به محمد یوسف خادم نیز نگاشته
اند و آن مکتوب دویست و هشتم است از جلد اول :

فتح - بسم الله حامداً و مصلياً حضرت ایشان ما رحمتهما چون از بعضی تفرقه های ظاهری که
لازم عشرت و اختلاط اند تنگ آمدند قصد عزلت و انزوا نمودند می فرمودند که برای تصحیح
نیت و تعیین موضع به جناب او سبحانه ملجئ و متفرع بودم درین اثناء چنان ظاهراً فتنه
که طریق محبوب و مرضی و انسب و الیق همان طریق است که تو بر آن هستی نه طریق انزوا
و عزلت درین اثناء نظر بر سرهند افتاد دیدم که گویا این مقام چاهی است عمیق ازین چاه
یمنی چیز بلانیاید فافهم و السلام علی سید الانام و آله و صحبه العظام، تم الکلام -
الحال مکاشفه های عالی و معالیه های متعالی اکثر از آن قبیل اند که بشارات رسان
حضرت ایشان اند و بعضی از آن قبیل اند که از راه وقت معانی شرح آن را حضرت ایشان فرمودند
و در مکتوبات قدسی آیات حضرت ایشان مندرج گردیده اند در مفتاح های آینده در موضع خود با
مذکور خواهد شد، ان شاء الله تعالی -

هر چند در مکاشفات گذشته نیز بشارات صریحه و اشارات بدیعه به حضرت ایشان
رحمتهما پیدا بوده اند، اما درین جا تمهید کلام بنوعی دیگر است که ملحوظ بعد ذکر مکاشفه
بشارات خود هم هست کوتاه اندیشی ازین جا (۴۷) تصویر نه نماید که مکاشفات مجد الف ثانی رحمتهما

همان قدر بود اند که درین جا مشروح گشته و یا مبین خواهد شد بلکه مکاشفات را حضرت ایشان
 در زیر قلم آورده بر مخلصان خاص جلوه کرده اند و معتقدان انحصار خواص را نشانی ازال بخشیده
 اند، شناسان بکار معارف مجددی را به عمان دلالت نموده اند و خواصان قلزم احمدی را به فراید
 آن اشارت فرموده، حرص شائقان ازوده اند، عالمی را از لال هدایت سیراب گردانیده و
 جهانی را از رشحات معرفت سرسبز و شاداب فرموده اند گمراهان دادی ضلالت را به صراط مستقیم
 آورده و دادخواهان دشت فَلَاک را به منزل کریم رسانیده اند و الا از معارف حضرت مجدد الف الثانی
 رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى سه دفتر مکتوبات و هفت رسائل و دو دفتر مقامات مالا مال است، اگر شوق به
 مطالعه تفصیل مکاشفات آنحضرت عالی درجات باشد پس در آن کتب مسطور رجوع باید نمود،
 جلد اول مکتوبات مخدومی مولانا یار محمد جدید بدخشی طالقانی جمع نموده است و جلد ثانی را
 خواجه عبدالحی حصاری و جلد ثالث را خواجه هاشم کشمیشی قدس سره مرتب ساخته اند، نام جلد اول و
 تاریخ اختتام آن "در المعرفت" است و نام جلد ثانی با تاریخ اختتام آن "نور الخلائق" است
 و نام جلد ثالث "بحر المعارف" مقرر گشته و تاریخ اتمام آن از لفظ "ثالث" ظاهر و هو است.
 و رسائل سبعة که مزین سبعة سموات و منور سبع ارضین اند، مسمی به اسماء علیحه اند اسامی
 از برای تحصیل سعادت و رفیق کتابت می آرد:

۱۵ مبدء و معاد و معارف لدنیه و مکاشفات غیبیه در ذیلیه و اثبات نبوة و شرح رباعیات
 حضرت خواجه بیرنگ اعنی پیر بزرگوار ایشان مؤید الدین الرضی خواجه محمد باقی قدس الله سره العزیز
 و رساله تهلیلیه، از آن جمله مکاشفات غیبیه را حضرت ایشان قدس الله تعالی بسر الا قدس و مبدء
 و معاد را خواجه محمد صدیق بدخشی قدس سره جمع نموده اند، یعنی خطبه آنها از خود ساخته و رسائل باقیه
 من البدایت الی النهایت عبارت از حضرت مجدد الف الثانی است رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى و دو جلد
 ۲۰ مقامات (۴۸) یکی از خواجه محمد هاشم کشمیشی قدس سره تالیف فرموده مسمی به زیادة المقامات
 گردانیده اند و جلد دیگر را ملا بدر الدین سرهنندی مرتب ساخته مسمی به حضرت القدس نموده اند.
 و دو رساله از رسائل سبعة مسطور اعنی رساله تهلیلیه و اثبات نبوة به زبان فصیحه عربی
 تصنیف فرموده اند. با کمال سعادت مندان این کتب مذکوره که الهامات صحیح و انعامات صریحه

بہ موافق علوم شرعیہ و اسرار لقیۃ اندر رہی بہ نجات نموده اند، خشک لبان وادی حیرت را
آب حیات رحمت رسانیده و پیکران را حجت شدہ وسیلہ ضلالت نمونہ رحمت گردیدہ، یفضل
بہ کشیدہ و دیدی بہ کشیدہ۔ نشان حال این نجمۃ مقال است شاہد آن ست آنچہ
امام ربانی حضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ در سالہ مبدا و معاد تحریر فرمودہ عبارت شریفہ بعینہ
ایرادی نماید۔

۵

فتح۔ منہا۔ الہی چست ایں کہ اولیای خود را کردی کہ باطن ایشان زلال خضرست ہر کہ
قطرہ از آن چشید حیات ابدی یافت و ظاہر ایشان ستم قاتل، ہر کہ باطن نگر نیست بہ
موت ابدی گرفتہ آمد ایشان اند کہ باطن ایشان رحمت است و ظاہر ایشان رحمت
باطن بین ایشان از ایشان ست و ظاہر بین ایشان از بد کیشان بہ صورت جو نما
اند و بہ حقیقت گندم بخش بہ ظاہر از عوام بشر اند و بہ باطن از خواص ملک بہ موت
۱۰ بر زمین اند و بہ معنی بر فلک جلیس ایشان از شقاوت رستہ است و انیس ایشان
بہ سعادت پیوستہ۔ اُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ اَلَا اِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ
وصلی اللہ تعالیٰ علی سیدنا محمد و آلہ وسلم۔ انتہی کلام الامام الہام
رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ

مقصود از تطویل کلام سعادت انجام بر ہوشمندان بخت بلند ظاہر است کہ معارف و
۱۵ مکاشفات حضرت مجدد الف ثانی دریں کتاب ہماں قدر مذکور گشتہ کہ حضرت ایشان
رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ در قید قلم آورده اند بلکہ از خوف تطویل کتاب اگر از آن ہم چیزی بماند محل تعجب
نیست، لِاَنَّ الْهُمَمُ فِي مَطَالَعَةِ الْكِتَابِ لَا سِيَّمَا فِي زَمَانِنَا هَذَا قَاصِرَةٌ
وَالرَّغَبَاتُ فِي تَحْصِيلِ الْعِلْمِ وَكَشْبِ الْمَعْرِفَةِ قَاطِرَةٌ وَالذَّوْاعِي إِلَى
۲۰ تِلْكَ الْأُمُورِ قَلِيلَةٌ وَالصَّوَارِفُ عَنْ هَذِهِ الْأَسْرَارِ مُتَكَثِرَةٌ
والا التذاذ دولت معصومی و کرامات (۴۹) قیومی نہ باں شاہ است کہ این اوراق علادت
مذاق بہ بیان این قدر معارف و اسرار کہ مصراع

لے اس اقتباس کی تصحیح کے لیے حضرت مولانا نور احمد امرتسری کے مرتبہ و مطبوعہ نسخہ و مبدا و معاد
(۴۲-۴۳) سے مدد لی گئی ہے۔ ۲ م۔ کرامت

کہ ہر دورتی دفتر است معرفت کردگار

نشان حال این مقال ست سیری حاصل نمایند چہ اگر بہ تفصیل بہ بیان این بہ پردازم بہر متفاح
را جلد علیحدہ سازم ہنوز ہم از تصور ہمت خود ہیج نہ کردہ باشم

رشتہ عمر قلم بسیار بایستی دراز تا نوشتی شرح آن پیچیدہ کامل اندکی

بہر حال برای خود و برای ہر مخلص خوانندہ و شنودہ زیادہ از یک جلد ہر چند کہ مطول گردد زگر دانم و
مرکب ہمت در میدان صباحت ملاحظت با کمال شوق و طراوت بدوانم این شاء اللہ تعالی
و ما توفیقہ الا باللہ۔

بدانید کہ حضرت ایشان را رحمۃ اللہ علیہ نیز در رنگ والد بزرگوار و پیر عالی مقدار خویش
سہ جلد مکتوبات است و ہر جلد متفاح است برلے مل مشکلات مکتوبات حضرت مجدد الف ثانی

رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ۔ اما جلد اول حضرت ایشان را مخدوم زادہ ثالث خدا آگاہ واقف اسرار لی مع اللہ

شیخ محمد عبید اللہ قدسنا اللہ تعالیٰ بسرہ الا قدس جمع فرمودہ و سہمی بہ ”درة التاج“ گردانیدہ اند
و تاریخ اتمام آن ”جمع کمالات نبوة“ یافتہ اند و نام ثانی نیز این کلمہ تاریخ را مقرر نمودہ اند

و جلد ثانی را امیر شرف الدین ہر دی سر مہدی تالیف نمود نام و تاریخ اختتام آن را ”وسيلة السعادة“
تخصیص کردہ اند و دو بیت از ابیاتی کہ در خطبہ آن نسخہ مبارک ایراد نمودہ اند در قید قلم می آرد

نامش بہ عقیدت و ارادت گفتیم وسیلة السعادت

پرسند اگر ز سال اتمام ہم باز توان شناخت از نام

و جلد ثالث را حاجی محمد عاشور بخاری مرتب ساختہ نام و تاریخ آن را ”مکاتبات قطب زباں“
یافتہ اند۔ و دو رسالہ در فن حدیث نیز حضرت ایشان جمع نمودہ اند۔

روزی در اثناء تحریر این متفاح اہل سعادت در خاطر را قم گذاشتہ و یا نمیدانم کہ بر زبانش نیز رفته

کہ حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ سہ دفتر مکتوبات بہ حکم سنت والد بزرگوار خویش تصنیف فرمودہ اما

ہفت رسال نہ نوشتہ اند (۵) تا دہش چہ باشد کہ بہ ناگاہ نکتہ رنگین از زبان ہمیشین بہ من تضرعات

معصوم البیقین برآمدہ کہ حضرت ایشان دریں جا ادب حضرت مجدد الف ثانی ملاحظہ فرمودہ خود را از

تصنیف رسال سبعمہ معارف داشتہ اند قدسنا اللہ بسرہ الا قدس و رزقنا اللہ تعالیٰ من

برکاتہم ہا دائماً علی کمالاتہما و یرحم اللہ عبداً قال آمینا۔

لہ نسخہ دوم میں اس شعر کا دوسرا مصرع ہو کہ کتابت سے پہلے درج ہو گیا ہے۔

مفتاح دوم

در بیان ولادت صورتی حضرت ایشان و بدایت حال آنحضرت از تحصیل علوم دینی و استغادات یقینی تاریدن به مرتبه کمال و اکمال تا وصال مجدد الف الثانی و ما یناسب هذا الباب -

۱۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ - إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا - اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى أَسْعَدِ الْعَرَبِ وَالْعَجِمْ صَاحِبِ التَّاجِ وَالْبِرَاقِ وَالْعِلْمِ دَافِعِ الْبَلَاءِ وَالْوَبَاءِ وَالْأَلَمِ وَعَلَى آلِهِ وَاصْحَابِهِ وَازْوَاجِهِ الصَّاهِرَاتِ وَبَنَاتِ الْمَكْرَمَاتِ وَجَمِيعِ تَابِعِيهِ وَالتَّابِعَاتِ بِعَدَدِ كُلِّ ذَرَّةٍ أَلْفِ أَلْفِ مَرَّةٍ -

۱۵

بر بصران بدایع ملکوتی و نظار گیان صنائع جبروتی و طائران وادی ناسوت و زائران در که لاهوت و الهان جمال نقشبندی و طائفان کعبه ارجمندی که از اسرار و دقائق قیومی به برکت انوار و حقائق معصومی بقدر حوصله و موافق استعداد خبردار گردیده از دایره ظلال مرکز وصول رسیده اند بلکه اصل را در رنگ ظل پس پشت گذاشته به ماوراء آن شتافته اند، از ولایت ثلثه که صغری و کبری و علیا باشد نمکی چشیده بومی از کمالات و راشت اعنی کمالات نبوة علی اربابهم الصلوة و التسلیمات و علی محبیه و اتباعهم شمیمه اند، غیر از استماع مقامات عظیمه و کمالات نفخیه معصومی که ناشی از محبوبیت صرف اند بامری خورشیدی حاصل روزگار ندارند و از وسعت ظرف هیچ حرف را معنی شگرف بجز احوال آن قیوم زمانی حاصل روزگار ندارند و وسعت ظرف

۲۰

له م شہید ۳ م - جهانی ۳ م - و از وسعت ظرف هیچ حرف را معنی شگرف

تصویری نمایند و مترنم به ترانه سه

در چمن (۵۱) پرده ز رخسار تو بالا کردیم رنگ گل داغ روم آه و محمد را کردیم
بستند به مقابله احدی از قوم دشادینند و از درس فصوص از دبشلی آزادند.

مخفی نماند که ولادت با سعادت حضرت ایشان وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ در بستی ملک حیدر که
قریب به دو میل خام از بلده مبتکره دارالارشاد حضرت سریند حرسها الله تعالی و اهلها عن الآفات
و البلیات، واقع است، در ماه شوال سنه یک هزار و هفت هجری اتفاق افتاد. ابواب
دولت بر عالمیان کشاد و درهای فیض بر جهانیان به کشاد آفتاب از بروج حمل طلوع نمود،
ماه تاب در واکه هند قدم نهاد خیرات و برکات با هم ساختند و حنات رازینه از برای سعود
آن شهنشاهی که تاز ساحت افلاک در مرکز خاک برداشته سه

بُشْرَى وَقَدْ أَنْجَبْنَا لِإِسْبَاطِ مَا وَعَدَا

وَكُوْكَبُ الْمَجْدِ فِيهِ أَفْقُ الْعُلَى صَعِدَا

مشکلات را آسان کردند و حسن را سامان دادند قفل سر بسته را به مفتاح رسانیدند و خانه تاریک
را مصباح نمودند شرفای به مرضی بخشیدند گنج جواهر و نفوذ به گدایان دادند جلوه صباحت بآل
ملاحات ممتزج کردند و معجون مرکب از محبت و غلت محبوبیت ساختند عشق را باز دادند و
محبوبی را از بقیه طینت خاتم الرسل علیه و علیهم و علی آل کل من الصلوة افضلها و من التسلیات
اکملها آراستند از اصالت نصیب وافر بخشیدند و قیوم بحق ساختند حوریان در رقص شدند
و ملائک سجده شکرانه کردند شیاطین مقفل گشتند و سلاطین به اصلاح درآمدند سه

سرشتند از نور حق خاک او بود چون نبی طینت پاک او

نبی نیست لیسکن به رنگ نبی به جوشد ز کوشش هزاران ولی

القصد افاغنه بستی مذکور که اکثرشان به تهور و شجاعت مشهور اند و بعضی از آنها در

اعتماد و محبت این حضرات عالی درجات معمور از استماع طلوع این چنین شمس فلاک هدایت

و ظهور بدر سپهر ولایت بستی خود با آرزوی دیدن بلا توقف ساعت به کمال شوق و خلوص

نیت در میان آوردند سه

به دیدن سیش افلاک از شنیدن بی باشد شنیدن تخم دیدن

له م - "العلی" ندارد

ز برای عصر والدۀ ماجدہ حضرت ایشان (۵۲) ہم ہر چند بہ زبان پیغام معذرت
خواستند کہ ہنوز ناف مبارک ایشان ہم نہ بریدہ اند، افاغنہ از کثرت محبت پسند این معنی نہ
نمودند بہ ہموں صراحت آنحضرت را بیرون کردند بہ مجرد مشاہدہ جمال باکمال معصومی کہ انوار محبوبیت
ذاتی کہ با سرار قیومی مجتمع دیدند عقل و ہوش را از دست دادند ۔

- ۵ زیبا شکل او حیران بسانند ز حیرت چوں تن بے جاں بمانند
 نہ چوں آدم ز آب و گل شستست ز بالا آمدہ قدسی فرشتست
- مترجم شدند و گفتند کہ این شیر جبار است کہ بعد از رفتن دو عزیز صاحب کمال بہ ظہور آمدہ یعنی
ہر دو جد اشرف حضرت ایشان جد پدری و جد مادری کہ دو در ہماں سال بہ شہادت رسیدہ
بودند و الم جد شریف ایشان عارف باللہ احمد مخدوم عبدالاحد است قدس سرہ و نام جد
مادری ایشان شیخ سلطان محمد تھانگیری است ۔ یکی از ظالمان جابر ایشان را بر مقدمہ اسلام
۱۰ شہید نمودہ بودند، قصہ بزرگی و خوبی و کمالات این صاحبین در ہر دو جلد مقامات حضرت
مجدد الف ثانی، خواجہ محمد ہاشم و ملا بدر الدین بہ تفصیل بیان کردہ اند، جزا ہما اللہ سبحانہ
عنا خیر الجزاء ۔

- ناف شیر بہ شمشیر باید برید، ہچنانا کردند کہ ناف مبارک حضرت ایشان بہ شمشیر بریدند
و ازاں باز کشتاہای بسیار بہ حال خود دیدند، و در آں ایام بستی مشتمل بر چند چہر خانہ ممدودہ
۱۵ بودہ، تا این ہنگام بہ برکت قدم بہماں بلدہ عظیمہ خلی آبادان و سیر خوش گردیدہ مصراع
درخت سبز شد و مرغ در خروش آمد

- و در ہماں سال جناب امام ربانی مجدد الف ثانی را محبت پیر بزرگوار خود حضرت
خواجہ بیرنگ خواجہ محمد باقی دست داد رضی اللہ تعالی عنہم اجمعین ۔ و اقبال دولت از طرف
کشودہ
۲۰ اقبال کشود دو برویم
 کافتاد ترا گذر بسویم

چنانچہ حضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ علیہ خودی فرمایند کہ قدم میمنت لزوم فرزندی
محمد مصوم بر بابی مبارک ہمایوں آمد کہ بعد ولادت وی بہ چند ماہ بہ ملازمت حضرت خواجہ خود

مشرف گشتم و دیدیم آنچه دیدیم :

و نیز می فرمودند که :

”این فرزند ارجمند ما دو ساله بود که به کلمه توحید که شعر به تجلی ذات و وسعت استعداد

است تکلم نمود و از ارض و سما و سقف و جدران و وحش و طیور و شجر و حجرات و امارات و

ایشان هر چه به نظردی می درآمدی گفت که این منم و آن من“

و آنچه اکابر سلف (۵۳) عمر با در سلوک و جذبات گذرانیده حاصل نمود و کمال دانسته اند آنحضرت

در اول قدم به بهشت یازده متوجه فوق الفوق گشته، خواهان مطلبی گردیده اند که دست ادراک

اکثری از اهل الله از دامن آن کوتاه است ع

سالی که نگویمست از بهارش پیداست

(مصرع)

قیاس کن ز گلستان من بهار مرا

از ثقات مسموع گردیده که حضرت ایشان در اول کشودن زبان الهام ترجمان هر کس را که می دیدند

در جای السلام علیکم ”سلوک“ می فرمودند، چنانچه مقبول الکلام ملا دو پیازه در آن ایام به تقریبی

به حضرت سرسند رسیده بودند و در ملازمت حضرت امام ربانی مجدد الف الثانی به مدشوق شتافته

که به ناگاه عبور کرامت مع نور حضرت ایشان رحمته الله علیه در آن محفل خلل مشاغل اتفاق می باید

به دستور معمول که دلالت بر ترغیب سلوک به هر ملوک و مملوک داشتند به ملا دو پیازه ارشاد

کردند سلوک ملا از غلبه طبیعت هر چند به جواب معنوی نتوانست رسید، اما جواب لفظی بلا توقف

رسانید و گفت و سلوک باید دانست که مراد آنحضرت و الا منزلت ازین کلام جامع در آن مغرس

دلالت بر التزام سلوک بوده ای التزام السلوک - چنانچه هر سه دفتر مکتوبات قدسی آیات مشحون

ازین دلالت - کمال تر عبارت است به موجب حدیث شریف إن أحب عباد الله إلى الله

من حبت عباد الله إلى الله و حبت إلى عباده - و حصول کمال این معنی در قطع منازل سلوک

است نقلی که مناسب این مقام باشد به طریق استشهاد مذکور می سازد -

روزی در خدمت گرامی تربیت خال اکرم حضرت حجة الله قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس

نشسته بودم که مذکور فضل و عزیزی از بزرگان دین و مقتدایان شرع متین در میان آمد که کدام یکی از دیگری افضل باشد؟ فرمودند که هو اعلم بن اتقی - و تقوی عبارت از قطع منازل سلوک است چه هر کس که قطع منازل بسیار نموده است متقی تر است، از آنکه قطع (۵۴) منازل سلوک کمتر کرده است -

- ۵ حقیر کثیر التفسیر گوید که به موجب نص قرآنی إِنَّ أَكْنَ مَكُونُ عِنْدَ اللَّهِ اتَّقُوا
هر متقی تر است نزد حضرت مولا ذکرة اولی گرامی تر است و کسی که گرامی تر است البته که محبوب است
از غیر آن، پس حضرت ایشان قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس به موجب حدیث گذشته از اول العمر
دلالت بر محبت الهی عباد او را می فرمودند و او را سبحانه بر محبت عبادی خواستند که آنها را به
خواهد برایشان مهربان تر گردد، اسم مبارک حضرت ایشان به تکرار هر سعادت اطوار گشته که بسیار
مذکور شده اما لقب آنحضرت مجدالدین است و شیوه ایشان ثبات تمکین و همت ایشان بر
۱۰ ارشاد طالبین و مشرب ایشان حق الیقین است -

الفصل چهل آنحضرت به سن تعلیم گردیدند و ایشان را به مکتب سپردند در اندک مدت معارف
را بجای رسانیدند که هیچ علم و عمل را رسیدن درین مقام بدون سابقه کرم و عنایت لم یزلی محض
و هم و خیال است و ادب استاد در آن صغر سن به مرتبه بجای آوردند که از حیطه عقل و ادراک
خارج است -

- ۱۵ مریم مکانی حضرت والده ماجده سلمه را بهای فرمایند که در آن هنگام که حضرت ایشان
بسن شش (یا) هفت سالگی بودند که روزی برای تجسید لباس چو جامه طبوسه از بدن مبارک
بیرون کردند و بیند که تمام بدن که روشن تر از ماه شب چهاردهم بوده است و مصفا تر از گل
گلاب از کثرت چوب زدن سوسنی گشته همه حضرات به تعجب تمام استفسار این معجزه
نمودند - از کمال مروت و کثرت حیاء بلا و لغم لب نه کشوند اما گریه بلا صوت فرمودند، آخر کار
۲۰ معلوم شد که وضع معلم چنان مقرر گشته که هر روز در دست گرفته می برد و در آن جا غریبان نمود
به قمچه شهوت و اشجار هر قدر که می خواهد می زند باز جامه پوشانیده در شهری آورد -

۱ - د - م - مجدالدین ۲ - م - عین خیال ۳ - م - خوب
۴ - م - نیل گون گشته ۵ - م - نیمه های

و نیز حضرت والدہ می فرمایند کہ در وقت غلبہ ارشاد دختران استاد در خدمت والد رسیدہ بود، آن قدر مورد عنایت من جمیع الوجہ گردیدہ کہ شرح بیان را بر نیاید و پیش ہر یکی از نبات شرفیات و دیگر صالحات ہمیں کلام در آن ایام در میان بود کہ این صاحبہ دختر استاد من است رعایت ادب (۵۵) بر ہمہ شما از ضروریات است ۔

۵ نیکی پیر مغاں بین کہ چو ما بدشاں ہر چہ کہ دیم بہ چشم کرش زیبا بود
و آری اخلاق کہ میانہ حضرت ایشان بہ مشابہ است کہ وصف و اسمی متحمل بیان آن تواند بود
و آداب آن قبلہ در ایشان نہ بآن مرتبہ است کہ مدح مادی بہ حد آن تواند رسید۔ سبحان اللہ غاکی
چہ پاکی آورد و عدمی چہ راہ تقدیم برد۔

۱۰ القصہ بعد مدت رعایت فراوان بہ حال آن دفتر استاد فرمود و از نقد جنس ملو گردانیدہ
زخصت خانہ اش نمودند۔

۱۵ ایضا از جناب حضرت والدہ شریفہ بالکراتہ مسموع گردیدہ کہ روزی زہرای عہد والدہ ماجدہ
حضرت ایشان ذکر موت و قیامت در میان داشتند و گریہ از خوف آن روز کہ جزا است
بہ کمال انکسار دامن گیر ایشان بود و سن مبارک حضرت ایشان زیادہ از ہفت سالگی نہ بودہ
بہ ناگاہ از بکاء دولت کشای حضرت والدہ شریفہ خود مطلع گردیدہ، از آن بکاء فرحت نہای
استفسار نمودند گفت از خوف۔ یوم الموعود کہ روز اشد و افزع است و عملی کہ سزاوار قبولیت
مالک الملک باشد، هیچ بہ وقوع نیامدہ ۔

۲۰ در آن روز کہ فعل پسند و قول اولوالعزم را دل بہ لرزد زہول
ازیں جہت این گریہ و حزن دامن گیر ہموارہ است و حیرانی و تاسف ہمیشہ دستگیر آنحضرت
والا منزلت کہ در آن ایامی نو بہال جو بیار ولایت بودند در جواب لعل شکر بار کشودند کہ یا والدہ
اندکی بوی از ایمان می یابد پیشتر ما ستیم خاطر شریف ازیں ممزوج فرمایند۔

زہی دولت مادر روزگار کہ پودی چنین پرورد در کنار
این چنین دولت مندی بعد از انبیاء کرام علیہم الصلوٰۃ والسلام اقل قلیل است این بزرگوار
ہر چند نبی نیست اما بہ طفیل سید الانبیاء علیہ و علیہم و علی آل کل من الصلوٰۃ افضلہا من التسلیات

اکملها شریک دولت خاصه انبیاء است، ناچار از طفولیت متکلم باین کلام دلگشاست و در موسم شباب و اعتدال عمر عظیم الاعتبار آن قدر پاس شریعت عزاد ملت بیضا التزام (۵۶) داشتند که اصلاً به تصریح این چنین اسرار واجب الاستتار لب نمی کشوند، چنانچه معرفت و حقیقت دستگاہی مرحومی شیخ عبدالاحد قدس سره استفسار از تعین صلوة وسطی و اسم اعظم و ساعت مرجمه روز جمعه و فضل مسجد کلاں حضرت سرچند از آنحضرت عالی منزلت نموده، به حکم ابیهما ما ابیهما الله - همه اجوبه را مبهم داشته، تفصیل این معنی در مکتوبات جلد ثانی حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی، در مکتوب دوم که بنام شیخ مذکور صدور یافته، مسطور است در آن جا رجوع باید نمود و شاهد دلیله برای مدعا آنکه بادشاه خلد مکان که مرید مخصوص حضرت ایشان بودند، بشارت حسن خاتمه درویزه از آنحضرت نموده، جواب آن در جلد ثالث که بنام مشارالیه ثبت گردیده. مکتوب دراز است اما فقیر از آن مکتوب که شاید مطلب است ایرادی نماید:

فتح - از بایگراں بار جهان داری و حسن خاتمه اظهاری رفته بود چون ادبجانه از کرم خویشش خوف دریں باب عنایت فرموده است امیدواریها حاصل گشت، این خوف کارهای صعب را آسان میگردد و اندر حدیث آمده است لا یجتمع خوفان خوف الدنیا و خوف الآخرة - انتهی کلام المقدس قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس.

آری بشارت حصول ولایت عالیہ و کمالات متعالیه و درجات بلند و مقامات ارجمند مریدان صادق الاعتقاد و فرزندان عالی نژاد به تصریح بسیار عنایت فرموده اند و استعداد آن جماعه بلند نهاد خبر داده و این برایشان لازم تا معامله ارشاد که بدان نامور اند، بدون اظهارات این بشارت ممکن نه، اما در مقدمات سکوت الشرع غیر از اشارت به بشارت لب نمی کشانیدند - هذا ینفعک فی الموضع کثیره - ان شاء الله تعالی.

بر سر اصل سخن آیم و گویم که حضرت مجدد الف ثانی رحمتهما الله تعالی با آنحضرت خطاب کرده، فرمودند که بابا از تحصیل زود فارغ شوید که ما را با شما کارهای عظیم در پیش است و چون علم مبداء حال است از تحصیل آن چاره نبود و در مذہب چنان است که صوفی جاہل را سخره شیطان (۵۷) میدانستند، ناچار حضرت ایشان به موجب امر والد بزرگوار و مرشد عالی مقدار خویش رحمتهما الله تعالی

صفحه صفحہ و ورق ورق تمام علوم متداولہ عقلی و نقلی در سن شانزده سالگی بہ انجام رسانیدہ ،
مجمع البحرین علم حال و قال گردیدند و اکثر این علوم از جناب حضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ
استفادہ نمودند و بہ رُخی از عالم ربانی عارف سبحانی برادر کلال خود خواجہ محمد صادق قدس سرہ
خواندہ اند و پارہ از شیخ محمد طاہر لاہوری کہ از فحول علماء و از اعظم خلفاء مجدد الف ثانی بودہ اند
حاصل نمودہ۔ ۵

ہم چنین از بعضی علماء و دیندار ذوالاعتبار دیگر نیز اخذ کردہ اند تفصیل اسامی کتب نادرہ
و اسناد آنہا در مفتاح اقل ظاہر و مہویدا است۔ آنچه ملا بدرالدین در مقدمات حضرات القدس
در بیان احوال حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ بنگاشتہ اند کہ کارخانہ حال بر قال غالب گشت۔
فقیر دور از کار را محل تامل است چہ قال آنحضرت ہمگی بمین حال است و حال ایشان مقوی قال
حال از قال جدا نیست و قال از مال ملحدہ نہ، حال کہ بریں قال آورده است کہ این ہمہ حال
را بیان کردہ صدق قال موجب صدق حال است و کیفیت حال مستلزم بر کیفیت قال لولا
القال لست الحال و لولا الحال لیطل القال۔ ۱۰

ہر چند مراد عزیز مہمود بیان علو حال است و مزید اشتغال آنحضرت بہ کارخانہ حال
نسبت بہ قال اما این جا قال میں حال است و حال نفس قال شاید عدل بریں مدعا، قصص
حضرات انبیاء کرام است علیہم الصلوٰۃ والسلام کہ بہ تمام قال ایشان بر حال مبتنی است ۱۵
و کارخانہ دعوت بر قال مبتنی لَا أُحِبُّ الْأَفْلَیْنِ صفت حال است کہ قال جلوہ گر گردیدہ۔
إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ
قال است کہ حال خبر دادہ و بہ حکم حدیث العلماء و رشتہ الانبیاء۔ این جا ہم قال
از حال منفک نیست و حال از قال مبائن نہ۔

مقصود کلام و حالات آغاز سعادت انجام آنکہ بعضی از کتب فہمان بے سرو برگ را ۲۰
دیدہ ام کہ علیت (۵۸) طاہری حضرت ایشان را نسبت بہ معاملات باطنیہ ایشان تمسک
ازیں سخن گرفتہ کمتر می فہمند و باین سبب ادراک از کمالات طاہری محروم می نمایند۔ اگرچہ یہ
مطالعہ مکتوبات قدسی سمات آنحضرت و الامرتبت بہ خلوص دل و صدق نیت انست یا رکند

عجب این است که حکم بر خلاف آن نمایند چنانچه از سعد الله خان و یا از واراشکوه منقول است که مکتوبات قدسی آیات حضرت مجدد الف الثانی رحمته الله تعالی مطالعه نموده بسیار مخطوطات گزیده بر زبان آورد که بندگان شیخ احمد نشی بے نظیر گذشته اند. بلی هر کسی که باندازه دریافت خویش سخن کرده است. **كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ** -

۵ اما منصفان صاحب حال و عارفان عالی مقام از مطالعه کلام این دو بزرگوار پر کمال
اعنی جناب امام ربانی مجدد الف الثانی و امام صفائیشان حضرت ایشان رحمته الله تعالی ، قال را
دلیل حال، حال رازین قال انتخاب خواهند نمود.

روزی این را قلم سیاه کار در محفل یکی از امرای روزگار که از مخلصان خاصی است به تقریبی
رفته بود که در آن جا درس مخصوص به تانت در میان بوده، چون طبیعت خود پذیر کلام شیخین مذکورین
گرویده، هیچ ملاوت اناں درس به مذاق نشسته با وجودیکه شیخ برهان معتقدان این طائفه
۱۰ علیه می دانسته و حجة متاخران ایشان می انگاشتند. اما این جا معامله به نوع دیگر است -

جلوه غیر ندید آسیند حیرت ما عالمی را به خیال تو تماشا کردیم

چون سخن در علوم عالیه و موقال حضرت ایشان رحمته الله تعالی بسیار شده می خواهد که عبارت از
مکتوب عربی که بنام پیرزاده خود خواجه محمد عبداللہ المعروف به خواجه خرد نوشته اند، و آن مکتوب
۱۵ هشتاد و پنجم است از جلد اول مذکور نماید و مکتوب مشتمل بر دوازده ورق است. اما به نقل
یک ورق از آن صحیفه شریفه دریں جا اکتفا می رود که ازین جایی به علوم عالیه و موقال آنحضرت بند؛
فتح - **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ سَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى**

خصوصاً علی سید العزیز امام التقی محمد المصطفی صاحب قاب قوسین
او ادنی (۵۹) و علی اله شمس الدجی و صحبه نجوم الهدی اما بعد
فهذا فقرات ترشحت من تسمات التنزیهات و روضات تفسمت من
نفحات التقدیسات لوائح احدیة برزت من لمعات الفتوحات و
سواخ قدسیه بدت من رشحات العطیات الہامات فیہا للعقل
العلیل مداواة و انعامات للروح - منها روح و حیوة کلمات و اقیه

في حل المشكلات وهدية محقرة من بضاعة مزجاة مرسله الى
 المخدوم المكرم جامع الكمالات المتبحر في جلياب الشوق والوجد
 والذات مورد الجذبات ومهبط الانعامات الفاضل الحجج حجج
 المعقولات الخائض في دقائق التصوف والالهيات وانه قد كان
 ارسل اليه رسالة شريفة جلييلة متضمنة لمعارف عليية واسولة
 غربية ولو يكن عتدي ما كان فيها بمثلها فكيف ما احسن منها
 قد ورد فحيثوا باحسن منها أوردوها وذلك لتصور فهمي وقلة
 ادراكي خصوصاً عن الاسرار الهية التي زلت في بواديها الاقدام
 وضلت في مباديها الافهام ولذا كنت اصرف عنان العناية من
 ان اكتب في مقابلتها شيئاً صريحاً او بالكناية حتى مضت سنة على
 هذا النمط ولم يظهر منا جواب قط الى ان جاءت مكاتبة مكرمة
 من المخدوم المكرم ان اكتب في جوابه ما تعلم فاضطرت الى اخذ القلم
 واستعنت من انوار القدم نشرعت فيه بمقتضى ما لا يدرك
 كله لا يترك كله والله الامر جليل ومنه عقده وحله.

فاقول لما تأملت في تلك الرسالة وجدت بعض مسائلها متعلقة
 بالطبيعي وبعضها بالرياض وبعضها بالتصوف والامى ورايت الاشتغال
 بدقائق الطبيعى والرياضى تضييعاً للوقت الاعز الاشرف واشتغال
 بما لا يعنيه في الدنيا والآخرة بل كاد ان يورث كثرة الممارسة
 بهذه العلوم وهنا في العقائد الدينية قال رسول الله صلى الله تعالى
 عليه وعلى آله وسلم علامة اعراضه تعالى عن العيد اشتغاله بما
 لا يعنيه ولو كان لنفس كمال معتله به مربوطا بهذين العلمين لما
 اهل به صاحب الشرع ولما اعرض عند السلف بل كانوا يرغبون في
 تحصيله ويحثون على تعليمه وليس فليس وما يتعلق بالتصوف فمنه
 ما يتعلق بشرح مسألة وحدة الوجود وبيان الاتحاد الذاتي
 بين الخلق والحق تعالى وتقدس وان هذه المسألة (٦٠) قد بينت

تفصیلاً فی کتب الصوفیة الموحدة ونحن بمنزل عنها ومنها ما يتعلق
ببعض معارف شیخنا و امامنا و قبلتنا الحبيب الرحمان
والمجدد للالف الثاني فنحن نتكلم فيه معتصماً بالله العزيز القوی
ومتوكلاً علیه لا اله الا الله ونستغفر الله ولا حول ولا قوة الا بالله.
قوله وهل ثبت عندهم ان الوجود زاید علی الواجب او عينه وعلى
الاول كيف التخلص عن البراهین العقلية التي تدل على عينية
ولا يحتاج لكثرة شهرتها الى الذكر هنا وهي قطیعة على ما غم
المخالف انتهى.

- اقول ههنا شق ثالث وهو انه سبحانه تعالى ثابت بنفسه لا بالوجود
فيكون ذاته العلی كافيًا لتحقيقه غير محتاج الى الوجود ولا يكون
لوجود ثمة مدخل عینا كان او زائدا علی ما سیجی تحقیقه ان شاء الله تعالى.
انتهی الوردق من الصحیفة الشریفه. ومن اراد الاطلاع علی تفصیل الكلام
والتنبیه علی المرام فلیرجع الی ذالک المکتوب الذی تحیر فی تفهیم
مطالبه العالیة فحول العلماء وتنور من مطالعة الکیاس والعرفاء،
قلوب العاشقین منفرحیة بجمال عبارات وصدور المشتاقین میتهجة
بکمال اشاراته. و مکاتیب دیگر به بلاغت تمام در زبان فصیحہ عربی بسیار اند که اطوار
علماء از مبادی هر کدام آنها پیدا است و اسرار صوفیه کبراء از مقدمات آنها هویدا.

- باید دانست که حضرت امام ربانی مجدد الف ثانی حضرت ایشان را از صغیر سن می فرمودند
که این فرزند ما محمدی المشرب است و به محبوب ذاتی سرافراز، چنانچه در مکتوبی که بیان استعداد
هر خادم زاده نوشته اند تحریر فرموده:

- فتح. از فرزندان محمد معصوم چه نویسد که او بالذات قابل این دولت است، یعنی ولایت
محمدی علی صاحبها الصلوة والسلام و نیز می فرمودند که اقتباس محمد معصوم
نسبت بای ما را یوما فیوما بل آنا فانابه صاحب شرح و قایه می نماید که در خطبه کتاب
خود آورده آنها جدی الوقایه سبقا سبقا و کتب اجراء فی میدان حفظها طلقاً طلقاً
حتی اتفنن اتمام تالیفه مع انجام حفظی.

حضرت وحدت قدس سره اشارت به همین معاملات می نماید جای کمی فرماید - (ثنی)

مجدد (۶۱) به توصیف اولب کشاد بفرمود که ای پدید عرسان نژاد

ز عرفان نوشتم ورق در ورق همه خواندی از من سبق در سبق

تو یک نقطه زین لوح نه گذاشتی هر آنچه نهادم تو برداشتی

تو آخر چون قطب دوران شوی زمین این بشارت بیاد آوری

۵

و نیز حضرت ایشان در سنه چهارده سالگی بودند که به عرض حضرت مجدد الف ثانی

رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى رسانیده بودند که من خود نوری می یابم که تمام عالم ازاں نور منور است چوں آفتاب

اکثر آن نور فرد بوده عالم ظلمات است.

حضرت مجدد الف ثانی بشارت قطبیت به ایشان عنایت فرمود و به زبان الهم

ترجمان آوردند که این سخن از من یاد دار و تفصیل این مقدمه در مکتوبی که نقل بشارت قیومیت و

اصالت و محبوبیت ذاتی و کمال انفعالی از جناب مجددی درباره خود نموده اند مندرج گشته

در همین مفتاح مذکور خواهد شد، ان شاء الله تعالی.

۱۰

و نیز در هنگام فرود سالگی حضرت ایشان یک مرتبه در رکاب حضرت مجدد الف ثانی به

دارالاولیاء حضرت دہلی تشریف آورده بودند و موسم گرما بر کمال بوده که سنگ فرش مسجد فیروز آبادی

از تاب آہنی حرارت داشته و حضرت ایشان در حجره مقدسه که منزل حضرت والد بزرگوار ایشان بود

در آمده و بر عرش خاص استراحت نمودند، به ناگاه تشریف مجدد در آن حجره به قصد استراحت از

بیرون اتفاق می یابد و روز قریب به نصف رسیده بود، خادم خواست که حضرت ایشان را

بیدار به کند به زجر تمام منع آن خادم فرمودند و خود بیرون حجره نشستند و فرمودند که دوستی از

دوستان حق سبحانہ تعالی در استراحت است ازاں دیدم که مبادا موجب طلال کردم ازاں خود را

زود بیرون کردم تا حضرت ایشان بطور خود بیدار گشتند و آداب بجا آوردند، آن زمان حضرت

مجدد الف ثانی در آرام شدند. - مصرع

۲۰

قدر ز زر گر شناسد قدر جوهر جوهری

خوش گفت -

پدر نور و پسر نور است مشہور ازیں جا فہم کن نوراً علی نور

لے و۔ مسجد ۳۰۔ م۔ لوزیم

باجمله قال را تحصیل و حال را کمال گو یا تو این ساخته (۶۲) مجمع البحرین گردیدند زبانی شیخ خود آن صاحب ذوق و حال و قال شدند.

۵ اما باید دانست که تحصیل علوم ظاهره اگر چه از مواضع مختلفه نموده اند کما مرآتاً اما علوم و معارف باطنیه را از ابتداء کار تا نهایت اسرار غیر از جناب والد بزرگوار و مرشد عالی مقدار خویش از دیگری رجوع نه فرموده اند، هر چه یافته اند از خانه پدر خود یافته اند و هر چه دیده اند در آن جا دیده اند و آنچه شنیده اند هم از آن جا شنیده اند.

و هم از علوم ظاهره هم کتب بسیار که در فضیله کبار اعتبار تمام دارند در خدمت والد شریف خود گذرانیده اند، اما شرح مواقف را حضرت مجدد الف الثانی رحمته الله تعالی خود زبان داده اند، در حالیکه نوشته اند:

۱۰ فتح - دیدم ایام فرزندی محمد معصوم شرح مواقف را تمام کرده در انشای سبق او قباحتهای
 این بے خردان به وضوح آمد و فائده با بر آن مرتب شد - الحمد لله الذی هدانا
 لهذا وما كنا لنهتدی لولا ان هدانا الله لقد جاءت رسل ربنا بالحق -
 باری در بعضی اسفار حضرت مجدد الف الثانی که حضرت ایشان رحمته الله تعالی به موجب امر و
 ارشاد در خانه فیض کاشانه مانده اند اظهار احوال بلند خویش که فرافور فهم هر عالم ذی فنون نیست
 و مستظهر هر صوفی بی سرو برگ نه -

۱۵ ریاض آشنائی را بزرگ و برگ باید نه هر سرو چین لیلیاست فی هر بید مجنون
 بزبان قلم معروض داشته مشتمل بر هفت عریضه است هر عریضه بحر است از بحار معارف
 که لالی آبدار از اسرار ولایت ثلاثه در ساحل پیدا و فرائد بے بهای کمالات نبوت از امواج
 آن هویدا - در عنوان جلد اول مندرج گردیده اند، می خواهیم که از طریق سعادت درین مفتاح
 اهل السعادت که مقامات معصومی است، مندرج گردانم، بعد از آن به ذکر بشارات دیگر پردازم
 ۲۰ ان شاء الله تعالی همگین گوش باش و به شنو،

له م - دثانی شیخ خود اند و قال شدند ... ۳ م - یار من ۳ م - نیت

۳ م - سر ۳ م - فی هر بید محفونی

عرفیه اولی :

فتح - عرض داشت بنده کترین محمد معصوم بنده عرض خاک نشینان آستانه علیامی رساند احوال و
 اوضاع خدمه این حدود مستوجب حمد است (۶۳) سرفراز نامه عالی که به محبوب ممبر زیخان
 مرسل بود و در آن این عاصی بهجور ناقابل دور از کار را با انواع عنایات سر بلند ساخته بودند
 شرف از ورود آن یافت -

۵

من که باشم که بر آن خاطر عاظر گذرم لطفهای کنی اے خاک درت تلج سرم
 قبله گاه از احسانهای او تعالی چه توان نوشت و به کدام جوارح مکافات شکر او سبحانه
 توان بجا آورد عبادتی که باین طرف منسوب بود البته قاصر است و به عیبت و نقصان متشکم
 اللهم لا احصى ثناء عليك انت کما اثبتت علی نفسك -

مکتوبات و معارف شریفه جدیده را انجمنی خواججه محمد باشم از آگره فرستادند علودرجه
 آن نه بآن مشابه است که فراخور فهم هر چه سرانجامی باشد و آنچه اندراج یافت که
 افراد عالم همگی ظلال اسماء و صفات واجب است عز شانه، پس همه اعراض بودند
 که جوهری در میان آنها کائن نباشد تا قیام آنها بآں جوهر بود، پس از ذات اقدس
 ایشان را جز حرام نصیب نبود و نصیب شان غیر از صفات نباشد مگر یک ذات
 عارف الخ شبی در نماز تراویح در مراقبه و مطالعه این معنی افتاد، دید که اعراضی که
 ذات این کس بودند باصل خود عود کردند و هیچ نامی و نشانی از آن نماند و به تمام
 مضحمل و محو متلاشی در اصل خود گشت، هر چند می رود همه در اصل خود می رود
 همه در اصل خود می رود و در اصول اصول الی ماشاء الله تعالی و مشهود گشت که
 تا هر جا که می روی همه در وجه و اعتبارات می روی که اصل اصول اند و ازین
 اصول و اصول اصول به ذات مجرد رسیدن محال است اصول همه انقطاع می
 پذیرد و ذات عز شانه، ماوراء ماوراست چه اطلاع اصل در آنحضرت جل سلطان
 ساقط است آخر الامر معامله به پاس رسید و به یقین یقین معلوم شد که هرگاه اصل تو
 صفات و اعتبارات باشد نهایت سعی آن خواهد بود (۶۴) که خود را در اصول خود
 مضحمل و متلاشی سازی و بعد از اضمحلال در اصل از اصل گزشتن معنی ندارد
 امری دیگر باید که نصیبی از حضرت ذات فراگیر جل سلطان در آن وقت به خاطر

۱۰

۱۵

۲۰

رسید کہ شیخ محی الدین ابن العربی قدس سرہ خوش می فرماید وما بعد هذا الا العدم المحض، یعنی نیست بعد از فنا و اضمحلال در اصول، مگر عدم محض چه اصول را در آنحضرت را ہے نیست غیر از انقطاع و ذات مجرد ما وراء الوجود است تا این را ذات عطانہ فرماید بہ ذات تعالیٰ رسیدن محال است و آنچه حضرت ایشان نوشته اند کہ این قسم بزرگ در یک عصر متعدد نمی شود علاوہ یاس مذکور شد و آن قدر غم و غصہ روی داد کہ چه نویسد در آن یاس گاہی بہ خاطر می رسد کہ تابع کامل را از جمیع کمالات قبوع نصیب است، پس عدم تعدد بہ کدام اعتبار خواهد بود آیا فرق اصالت و تبعیت باشد اما این قسم خواطر مسکن آن اضطراب نمی شد محرمی نبود کہ با وی درد دل توان در میان آورد، آخر الامر بر وفق کریمہ حتی اذا استائیس الرسل و ظنوا انهم قد کذبوا جاء هو نصرنا۔

۱۰

بر آخر مکتوب ہشادم از مکاتیب جلد ثالث کہ نامزد این فقیر گشتہ اطلاع دادند ہر چند مکرر بر آن مکتوب گذشتہ بود اما گویا این ستر اطلاع دادن مصلحت نبود کہ چشم پوشیدہ ازین حرف می گذشتم احوال بتوجہ شریف امیدوار است کہ ازین معادری بہ کشاید، چوں درین نوشتن بر این امر اطلاع یافت بہ تفصیل در خود مطالعہ نتوانست نمود ان شاء اللہ تعالیٰ بتوجہ آنحضرت بہرہ ور گردد، ادا العبودیۃ۔

۱۵

عریضہ ثانیہ نیز بہ پیرو والد بزرگوار خویش نوشتہ اند وہو اللہ تعالیٰ علیہ :

فتح - عرضداشت کمترین بندہ محمد معصوم ذرہ وار بہ موقف عرض باریافتگان قلبہ علیہ می رساند احوال دعاگویان این حدودیہ بین توجہات علیہ مستوجب حمد است غیر از آلام فرقت و مہاجرت اندوہی واقع نیست نہ

خیال وصل تو تا حال زندہ می داید و گرنہ با غم بحسب اہل حیات معنی چه
۲۰ سرفراز نامہ ہای کرامیہ با معارف و اسرار سامیہ پے در پے می رسند و معاملہ را از حنیض با وجہ می برند، مکتوبی کہ متضمن تجلیات ثلاثہ است دریں آواں رسید (۶۵) بقدر استعداد خود انان بہرہ ور گردید و حظی فرا گرفت و بعد از آن مکتوبی کہ مشتمل بر معارف نور صرف

ذاتی ست شرف ایراد یافت در عین مطالعه آن شعری از نور صرف یافته بود بلکه فنای و بقای آن نیز فهمیده و تاملی در آن استغراق داشته، هر چند در وقت کتابت آن نسبت مستور است تا وجهش چه باشد حضرت سلامت از عنایات او تعالی چه نویسد و از احسانهای او سبحانه چنان بیان نماید کمال کمال می برند، هر چند ندانند که کجای می روند و کجای می رسند اما تلذذات و کیفیات که در پس میاں روی می دهند بیان آن نمی تواند کرد ذوقی است نه بیانی -

۵

من نه باخت یار خود می روم از قفای او
آن دو کند عین می بردم کمال کمال
حضرت حق سبحانه علم و تمیز کامل بتوجه عالی عطا فرماید رب زدنی علما - قبل ازین به محبوب قاصدی واقع نوشته فرستاده است اگر به محبت و تقم آن ممتاز شود کمال بنده پروری ست و العبودیه -

۱۰

عریضه شالیه - نیز به جناب پیر بزرگوار خود نوشته اند رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہما -

فتح - عرضداشت احقر الخدمه محمد معصوم به ذروه عرض آستان بوسان می رساند از آن روزی که از شرف سعادت حضور مجور گشته است خبری از خادمان آن درگاه باین شکسته بال نه رسیده بسی نگران است احوال خادمان این جای مستوجب حمد است و اوقات را به جمعیت بسری بر بند حضرت سلامت امشب که شب شنبه بیست و هشتم ربیع الثانی است میاں شیخ منزل ازین دار حلت نمودند خوب رفتند در وقت دفن کلاه تبرکی آن حضرت را که پیش بنده بود و رای کلاه بی که آن حضرت بنده را به تخصیص عنایت فرموده بودند بر سر ایشان پوشانیدیم به مجرد پوشانیدن یا بعد از لحظه دید که نسبت خاصه علیه آنحضرت در ایشان جلوه گر گشت و تمامی این عزیز را در برگرفت بعد از آن تمام مقبره را نسبتش فرو گرفته بلکه تمامی آن گرد و نواحی را از نور مالا مال ساخت، من قبل قبل بلا عیلة -

۱۵

۲۰

عریضه رابعه - نیز به پیر و والد بزرگوار خود نوشته اند رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہما -

فتح - عرضداشت نیازمند درگاه والا محمد معصوم به عرض اقدس می رساند (۶۶) احوال این شکسته بال به بین توجه آن کعبه امانی و آمال بروجه استقامت است و هیچ گونه در عزیمت امور فتور راه نیافته امید می دارد که به طفیل نظر عنایت آنحضرت در چند نفس عاریتی که مانده نیز

فتور راه نیابد.

ثانیاً معروض می دارد که فقیر تا مدت ها مقبوض و مغموم می بود آخر الامر بتوجه عالی بسطی عظیم روی داد و در آن بسط مقام عالی بس شگرت نمودار شد در آن وقت چنان معلوم شد که این مقام فوق جمیع مقامات ظلال است و مقام اصل الاصل است که شایسته ظلیت بآن راه نیافته است خود را به تمام داخل آن مقام یافت و سر خود را داخل مرکز آن مقام دید و ۵ باقی خود را ته آن مرکز محاذی بآن و بعضی چیزهای دیگر هم در آن وقت مشهود بود اگر در حضور می بود محتمل که به عرض می رساند.

عریضه خامسه - نیز به پیر و والد بزرگوار خویش نوشته اند - رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا

فتح - عرضداشت بنده کمر بن محمد معصوم به ذروده عرض خاک نشینان درگاه عرش اشتباه می رساند که سرفراز نامه گرامی که از سرای بودل مرسل بود رسید، جانهای افسرده را سرور کامل بخشید و دلهای مرده را حیات جاودانی از سر نو ازانی فرمود، الحمد لله سبحانه که متعلقان این جای از آن مهلکه بعافیت ماندند، سفری که مولانا محمد صدیق اختیار کرده بودند اوائل هم در نظر فقیر چندان زیبائی ننموده

با پری روی اگر در خانه باشد کسی میل بیرون گر کند دیوانه باشد کسی از استعداد و بلند همتی مولانا این عزم عجیب نمود بایستی که امری که پیش گرفته بودند بانصرام رسانیده متوجه امر دیگری گشتند.

ثانیاً احوال شکسته خود را به عرض می رساند حضرت سلامت این فقیر را از آن باز که به عالم فرود آورده اند نشان آن نسبت را که در وقت عروج بآن مشرف ساخته بودند میانه می یابد که از یمن و یسار بیگانه است، یمن و یسار ازین نسبت قلیل النصیب اند بلکه هیچ مناسبتی ندارند این نسبت مخصوص به سابقان است اصحاب یمن در رنگ اصحاب یسار ازین کمال چه در یابند و ارباب ظلال در رنگ عوام مومنان ازین معما چه فرا گیرند محبت اتی که در آنجا ایلام محبوب از دیا محبت بخش است نسبت بانعام ادایجا (۶۷) متحقق می گردد و چون به فوق و وجدان خود رجوع می کند به تکلف می یابد که خطی و حلاقی بلکه از دیا و محبت که در وقت ایلام محبوب است در هنگام انعام اذیت تهاں گفت که تصور ایلام محبوب فرجی و سرری می بخشد که در نفس انعام آن فرج و سرور ثابت نیست چه در محبت ذاتیه

هر چند فرح و سرور از شائبه نفسانیه منزله و متبر باشد اتمیت و اکلیت پیدای کند عالم را به تمامه اعراض می یابد که بوی از جوهریت نه یافته است و قیام بذاته در حق آن ثابت نیست قیوم جمیع اشیاء اوست سبحانه مشارالیه بلفظ انا بلکه مشارالیه به جمیع اشارات هم اوست تعالی چه ممکن را ذات نیست و اشارت بعرض عین اشارت به قیوم اوست ممکنات را اشباح بیش نمی داند و زیاده از ارادت خارجی در آنها تصویر نمی نماید قدرت کامله او تعالی را باید ملاحظه نمود که این ارادت را که محض در مرتبه حس و وهم است به هیچی ثبات و استقرار داده است که از زوال مصنون و محفوظ است و معامله ابدی باین مربوط و قیام اعراض را بر هیچ می یابد که از شائبه حالیت و عملیت پاک و مبرا است بیش ازین نیست که ثبوت و تقرر اشیا با اوست تعالی.

چون قلم را در میان احوال می گیرد آن قدر ایزش می شود که مدر که از ضبط و بر داشت آن عاجز می شود و لاجرم اقتصار بر قلیل می نماید و باقی را موقوف بر وقت دیگری آورد و العبویه عریضه سادسه - نیز به پیر بزرگوار و الدخود نوشته اند **وَاللَّهُ تَعَالَى عَزَّ وَجَلَّ**

فتح - عرض داشت بهجور ملازمت عالی محمد معصوم بنده عاکفان آستانه عالی شان می رسانند حسن و جمال که متوهم می شد چون عاریتی و امانتی بود بابل امانت منصرف گشت و غیر از شر و نقص هیچ چیز باقی نماند - حضرت سلامت در انشای این تحریر حالتی روی داده دید که آن عدم که غیر روی هیچ چیز ظاهر نبود و با ستار آورد و آن کمالات که باصل خود رجوع کرده بود جلوه گرفتن درین انشاء غیبی روی دادی بینداز پس که طعام پرخورده است در طبیعت بر هم زدگی پیداشده است وقتی به شدت روی داده (۶۸) می یابد که از هر رگ و پوست حتی که از رگ ناخنهای هم ماده می کشند و می برآرند چون بافاقت آمد دید که عدم را به تمامه بر آورده اند و غیر از آن کمالات که باصل خود رجوع کرده بود چیزی دیگر ظاهر نیست خود را به غایت ندرانی و لطیف یافت بعد از آن دید که آن کمالات که بآن بقا بخشیده اند باصل خود رجوع کردن گرفتند و باصل الاصل ملحق گشتند و ظهور در آن حضرت بطریق اصالت و حقیقت پیدا کرده اتصال به کیفیت حاصل نمودند، این زمان انا که از عدم به تمام کشیده بآن کمالات ملحق شده بود آنجا اطلاق یافت و نسبت ظاهری با منظر چون نسبت عالم خلق با عالم امر یافت حقیقت کمالات انفعالی آن جا ظاهری شود و بعضی امور دیگر نیز این جا

معلوم بود نتوانست نوشت ان شاء الله تعالی چون بدولت حضور مشرف گردید بعضی رساند.
 عریضه سابعه - نیز به پیر و والد بزرگوار خویش رحمتهما الله تعالی نوشته اند :

فتح - عرضداشت کترین بنده با محمد معصوم بذروه عرض باریافتگان آستانه علیای رساند که احوال
 و اوضاع خدمه این حدود مستوجب حمد است همواره ترصد استماع اخبار فرخنده آثار سلامتی
 خدمه متبیه دامن گیر است اشتیاق دریافت دولت حضور چه شرح دهد و سوز و گداز جدائی
 را چنان نماید - ۵

در دلم خوں شد آخر چند جو شرم می اندر آنگیست - چند نوشتم
 قبله گاه با عجب کار و بار است و طرزه غنچ و دلال در عین آرام حرمان است و در نفس
 وصل همرا می یابد و نمی یابد و نمی داند که چه می یابد و چه نمی یابد تضاد در تضاد است و
 تناقض در تناقض آرای میدهند و لذتی می بخشند که هزاران لذت و آرامها در خجیب
 آن بجوی نه خزند و در عوض آن به پیشیری نه گیرند - مصراع

آنها که باشد نقل و می بیکاری است این کارها
 اگر عمر را در شکر آن صرف نماید هیچ نه کرده باشد و اگر عهد با در طلب آن بگذراند بے سابقه
 فضل الهی هیچ حاصل نه نموده مع ذلک حرمان همه وقت دامن گیر است و دوری و
 مجبوری همواره دستگیر - (۶۹)

۱۵

نه حش غایتی دارد نه سعدی را سخن پایاں
 به میر و تشنه مستقی و دریا همچنان باقی

چه مطلوب در غایت تنزه و رفعت و طالب در نهایت پستی و منقصت نه این را بادی
 شرکتی و نه او را با این نسبتی این از ادراک آن عاجز و آنچه از و درک شود قاصر، فلکالم یوجد
 بینها نسبت و لو بالوجه و شرکته و لو بالاسم فلا جرم یکون العجز عن درک ادراکها و کما دیکھل
 عن کنه معرفت و چون این معنی را به ذوق و وجدان خود دریافته و به تبیین نظر نمیده نه از
 ادبی تکلف و تصنع بنا بر آن جرات و گستاخی نمود چه توان کرد که علو همت مطلبی را می
 خواهد که دست ادراک از دامن آن کوتاه است زیرا که هر چه از وصل حاصل شود نه او است
 بلکه شبه و مثال او و گرفتاری ظل گرفتاری بغیر است اگر چه نمودار اصل است آلبه شائبه
 ظلیت نه خواهد بود و گرفتار آن اصل را نقطه ظلیت کوه عظیم است لهذا از مشاهدات

۲۰

اَوْ تَأْتِيهِ مَرْفُوتٌ اِتِيَّ وَجَّهْتُ وَجْهِي لِلَّذِي فَطَرَ السَّمٰوٰتِ
وَالْاَرْضَ خَاضِعًا وَمَا اَنَا مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ -

عرائض سبع بانجام رسیدند و کیسه اوراق ازین جواهر شاد گام گردیدند -

الحال به موجب ایجاز و عده حسنہ صنفا اوراق با از گنجینه بشارت صحیحہ کہ نقد اذل بار از
کائنات مالا مال نمایم و اجناس مختلفہ عالیہ را کہ اشارات صریحہ مجددی در دفاتر معصومی مخزون
گشته بایران آنحضرت محبوبی و احقر خلیل و اصغر کلیمی رنگ ریزی ابواب علیہ ارسال فرمایم -
نهفهم ستمع این حرف دور است سخن بزرگ شد رنگی ضرور است

محبوبیت ذاتی حضرت ایشان رَضِيَ اللّٰهُ عَنْہُمْ ازین نقل معتد بر ہر عارف صمد ہویہ می گردد
کہ حضرت مجدد الف الثانی امام ربانی برای نکاح حضرت ایشان قدس اللہ تعالیٰ بسرہ الا قدس از
حضرت صمدیت جلالت عظمتہ ماذون نمی کشید و ہر چند توجہ بر این سری گماشتند کہ مل این معاف نمایند
بیچ معلوم (۷۰) نمی گردید، تا آن کہ مدت مدید بریں ماجر گذشت ما از اتفاق روزی حضرت
امام ربانی مجدد الف الثانی رَضِيَ اللّٰهُ عَنْہُمْ برای قضاء حاجت انسانی بہ بیت الخلا در آمدند دریں جا
بہ روایت والدین کریمین این راقم سیاه کار، چند دانہ برنج افتاد بہ نظر انور در آمدند بہ روایتی کہ
معرفت دستگاہی محمد ہاشم کشمی قدس سرہ در زبدۃ المقامات آورده اند بر جای برنج گندم مذکور
فرمودند با بھلہ ازین نمی گذرد کہ ازین ہر دو غلہ شریفہ یکی را مشاہدہ فرمودہ کہ در آن مقام کشف افتادہ
است، بلا توقف و اہمال آن دانہ ہا را در دست شریف گرفتہ بیرون مسترح شدہ از چند آب
شستہ پاکیزہ ساخته تناول فرمودند ہماں روز سعادت اندوز ملہم شدند کہ چون رعایت آداب غلہ
ما این قدر از تو بہ ظہور پیوستہ ما ہم اذن بانکاح فرزند تو محمد معصوم دادیم ایشان بہ عرض والای رب
بالای رسانیدند الہی مولائی در توقف این امر اخیر تا حال چہ حکمت باشد، معلوم کردند و ندادند دادند
کہ بیچ کس نمی خواہد کہ محبوب خود بہ دیگری بہ دہد فافھو ولا تکن من القاصدین ازین جا علو
قدر و رفعت شان حضرت ایشان دریاب و سراز پانہ شناختہ بہ نظارتہ محبوبیت آن قبلہ صفا کیشان
بہ شتاب و امتزاج این نشاء صباحت بآن ملاحظت، ہمگی چشم گشتہ تماشا کن و اجتماع اسرار
خلعت با جلوت محبوبیت آن مذکور کہ حالاً مرقوم می گردد ہمگی گوش گشتہ استماع نما و آن چنان

- است که بعد حصول اجازت امر خیر حضرت ایشان که متمنای آنحضرت مجدد الف الثانی بوده اجازت تزویج و تلاش که معمول و مروج است نه شد بلکه معلوم کردند که مانع سرانجام این امر طراوت ثمری نمایم که کار خلیلان راست می آید، تا آن که حضرت مجدد الف الثانی رحمته الله تعالی با وجودی که از قبیل داری با پیغام نسبت از هر طرف در میان بود جواب داده به طور او تعالی گذاشته نشستند، چندی بریں الهام عالی مقام نه گذشته بود که شیخ محمد طاهر لاهوری (۱۷) که از اعظم خلفاء و جناب امام ربانی مجدد الف الثانی رحمته الله تعالی بوده اند و از اجله علمای مصر خویش به قصد پیر بزرگوار خود به حضرت سرچند رسیدند، دریں ضمن مذکور نسبت حضرت ایشان در میان نهادند که "در خانه سید اسعد واقف اسرار قرآن میر صفرا احمد ولد میر رمضان صبیح است که ولیه یگانه است و رضیه زمانه آفتاب ست اما در برج عصمت پوشیده و ماہتاب ست در حجره عفت آرمیده حوری ست که از بهشت رسیده و نوری ست به سر سرچند میدوشت است از خزان صادقین و عورت است ثانیه و کانت من القانتین - اگر به پیوند حضرت مخدوم زاده اعمی جناب سامی حضرت ایشان قبول افتد بسیار جامه زیب قامت و لبر بائی ایشان ست و اگر به لطافت تکه فرجیں آنحضرت تکلیف فرمایند بسیار شائسته پیر این باشکب ایشان ست" -

دور نژاد تاج دران شائسته بخت بختیاران

- ۱۵ الفقه معروفه شیخ مذکور که دلائی اقتران دو نور نموده بودند به شرف قبول جناب امام ربانی مجدد الف الثانی رحمته الله تعالی به موجب الهام رحمانی افتاد و جناب میر صفرا احمد که والد شریف ایشان میر رمضان بوده اند قدس سرها از روم تشریف آورده به دار السلطنه لاهور که قطب البلاد است سکونت اختیار فرمودند. در آن مرتبه که حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی رخصت ارشاد اجازت تعلیم طریقه مسالکان نیک نهاد را از پیر بزرگوار خویش یافته اقل به لاهور تشریف برده بودند و جمیع کثیر از علماء و علماء آں دیار و امرای ذوال اعتبار و فقرای اولی الابصار سعادت خود دانسته چنگ به دامن دولت آنحضرت والا منزلت زده بودند، داخل طریقه علیه نقشبندیه به ید ایشان که نائب مناب ید الله است (۱۲) سجان گردیده و میر صفرا احمد مذکور و برادر ایشان میر مظفر حسین نیز در همان شهر از مریدان صادق الاعتقاد و فدویان بلند استمداد شده از مقبولان خاص

حضرت مجدد الف الثانی رحمۃ اللہ علیہ گردیدند، بعد ازاں که خبر وفات پیر زندگوار به سمع مبارک حضرت مجدد الف الثانی رحمۃ اللہ علیہ رسیده زد و مراجعت فرموده برای زیارت تربت شریف و عزای مخدوم زاده های عالی مقدار به حضرت دہلی رسیدند، در اسناد دیگر که جناب امام ربانی به لاهور تشریف فرموده عالمی را گرداب ضلالت برآوردہ بہ شاہراہ ہدایت رسانیدند، میرشارالہ توجہات خردان یافتہ از خلفاء عالی مقدار گردیدہ اند۔ ۵

القصہ قبول نسبت کہ منتج ثمرات و شمر برکات بے نہایات بودہ، فرمود بعد چندین روز تعیین عقد نمودہ بآرائش تمام باذن ملک علام حضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ علیہ خود با جمع کثیر از خویشان و درویشان و فرزندان و نیازمندان و علماء و امراء و فقراء برای این امر خیر نیتش تا دم صبح بل فی یوم البعث النشور ساری اہل حصیان ست و مستلزم نجات عالمیان و وسیلہ قبول حضرت رحمان ست ظل سلطانہ از بلدہ دارالاشاد حضرت سرہند متوجہ دارالسلطنت لاهور شدند افواج فرشتہ انوار سرشتہ اہتمام لازم گرفتہ طرد شیاطین از ہر منزل می نمودند دوران بہشتی آئینہ داری محفل خلد مشاکل از نور می فرمودند و جنود الہی از مہ تابماہی بہ نظارہ شادی طوی آن معصوم مطلق قیوم حق از ہر طرف اژدہا می نمودند و انواع عطایا از غفران خطایا حضرت دہاب برایا ہر خاص و عام فرمودند تمام راہ از کثرت طراوت بہ ازماہ گشتہ و قرص خورشید از کمال تہنیت جرعتہ امید گردیدہ۔ ۱۰

دریا دریا ز عنبر تر صحرا صحرا ز مشک اذفر
از صندل و عود بستہ بستہ در لب و لعل دستہ دستہ ۱۵

بہیں منوال دخول دارالسلطنت در احسن ساعات و لطف آفات میسر گشتہ روز بہ روز تا روزی شادی شب برأت و روز عید توام با نور روز باشد گردید و میر زندگوار بعد از دریافت صحبت حضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ علیہ (۷۳) بہ دوام آگاہی و حضور موصوف گردیدہ ترک دنیا نمودہ بودند، اما برادر ایشان میر مظفر حسین از امرای عظام والا قدر بودند خدمت برادر بزرگ خود سعادت خود دانستہ بہ تقدیم می رسانیدند مقصود آن کہ مَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ کار متوکلاں بہ از کاسبان سرانجام می بخشد و زیادتی این کہ اینان را دوست می دارد وَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ نص قاطع است و سخاوت بی نظیر و ہمت دلپذیر شامل حال ۲۰

ایشان بود و علی الخصوص در طور مقدمه جشن که نسبت با همجو عزیز می در میان آید آن قدر کسب سعادت از خدمت گذاری بجا آورده اند که شرح آن به تطویل انجامد و کثرت اطعمه به مرتبه نموده اند که جای دانه نزدیک کاوان بهل زعفران پُر از میوه می انداختند، تمام شب را از آن شبها که حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله علیه در آن جا تشریف داشتند به خدمت کثیر السعادت می پرداختند، با جمله کتخدانی به کمال صفت خدای منعقد گشت ^۵

دوران به نشاط مجلس آراست ساقی به نشست و شیشه برخواست

آن معصوم برحق باذن کریم مطلق جل سلطان آن عقیقه روزگار را در عقد خود آوردند عجویه زمانه و انموذج عطیات پُر دگر یافتند و بعد از انقراض این امر شریف القدر نیز جناب امام ربانی مجدد الف ثانی رحمته الله علیه مدتی در لاهور تشریف داشتند به دستور خدمت میر موصوف از اصناف اطعمه متکونه و اشربه عالی و البسه مزینه ملازم بودند و در آن لیالی گرما باد و فرش فراشی از یک دست در نصف اول شب و در دست ثانی در نصف ثانی خود به جناب حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله علیه می نمودند و غیری را نمی گذاشتند که به سعادت این خدمت قیام نماید و به حضرت ایشان در خلوت معروض داشتند که این دختر خود را محض برای خدمت در خدمت گرامی مرتبت گذرانیده ام و اگر به محرمه دیگر از منکوحه پاکیزه رغبت طبیعت و لَوْ فِی الْجَمَلَه هم باشد باین داعی با اخلاص اشارتی فرمایند تا سر انجام (۷۴) آن کار بلافتنه و فساد به سرعت تمام نمایم که هیچ کس بر آن اطلاع نیابد تا آن که رخصت حضرت مجدد الف ثانی و حضرت ایشان رحمته الله علیهما و هم در ایشان در میان آمده همین صرافت در خدمت قیام داشتند.

و بعد رخصت و دختر خود در خانه مایم تمام نشسته بودند که یکایک خبر وفات برادر خود میر مظفر حسین رحمہ اللہ تعالی شنیدند و راه آمدنی دولت به سبب جاگیریات آن برادر برآمده راه دولت مفتوح شده بود، فرمودند این برای مانده بکده از برای دختر ما بود او هم رفت این هم رفت و حضرت ایشان در رکاب والد بزرگوار خویش بالوان عنایت حضرت باری جلالت عظمت متکون گردیده و در هر کوچ و مقامات مشایده انعامات او سبحانه جل نشانه فرموده و حسنیل وطن مالوف شدند ^{۲۰}

بدین آرائشی شتابان رفتند به دولت سوی دولت خانه رفتند

و بعد ازین هنگامه جشن مقبول حضرت ایشان رضی الله تعالی عنہ در حیات میر مسطور با قبیلہ بہ لاہور تشریف بردہ اند و خدمات فراوان از میر بہ وقوع پیوستہ و میر محرم ہم بہ حضرت سر ہند رسیدہ اند اما مشار الیہ موصوف باوصاف شائستہ بودہ اند علم و دہم و توسع و تقویٰ و زہد و توکل بہ مرتبہ اشند کہ شرح آن کتاب علیحدہ می طلبید از خوف تطویل کلام دریں جا عنان سخن پیچیدیم۔ دو سال ایشان (میر صفرا حمد رومی) در حدود سنہ ہزار و سی و ہشت در بلدہ لاہور اتفاق افتاد و متصل شہر اتان خارج بلدہ راہ ملتان مزار شریف ایشان قدس اللہ تعالی سرہ۔

تام این را قم سیاه کار ہم محض بہ مناسبت نام ایشان تیمنا گذاشتہ اند کہ ایشان والدہ فقیر راجد مادری می شوند رزقنی اللہ سبحانہ من برکاتہ۔

مغنی نماند کہ بشارتی کہ حضرت مجدد الف الثانی بہ حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالی علیہما دادہ اند اکثر من ان یعد و ازید من ان یحصلی اند و بعضی از آن ہا در مکاتیبی کہ در مفتاح اول گذشت مذکور شدہ اند در مکتوب دولیت دسی و ہشتم کہ بنام مخدوم زادہ حضرت شیخ محمد اشرف قدس سرہ نوشتہ اند (۷۵) مذکور می کند :

فتح۔ بسم اللہ حامداً و صلیاً روزی حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالی علیہ پیش از آن کہ بہ سفر اجمیر روند ہمراہ خلیفہ معصوم و صوبہ پنجاب بالای آب چناب در ایام تشریق موسم اعتدال خریفی بود و قائل اسرار فنا و بقا و زوال میں و اثر بطرز خاص خود بیان می فرمودند و سخن از وصول بہ کعبہ مقصود و نشان آن بر زبان مبارک داشتند و زیادہ از یک ماہ شدہ بود کہ ہمیں قسم معارف در میان بود و روز بروز غرائب و قائل آن می کشود و این ہجور بہ توجہ شریف آنحضرت غواصی آن دریای نمود و حضرت ایشان ہموارہ در تفتیش و تبیین وصال این بے پروبال می بودند و ترقب ترقی او داشتند و توجہ بر آن می گماشتند تا آنکہ در آن وقت کہ بیان و قائل مسطورہ می نمودند و غیر این فقیر و گیمی در خدمت شریف نہ بودہ بعد از استفسار حاصل روزگار این دور از کار نواز شہاد حق وی نمودند و بشارت حصول معاملات مزبورہ فرمودند و این بیت در شان ادب زبان الہام ترجمان خویش آوردند ۔

مورسکین همی داشت که در کعبه رسد
دست در پای کعبه ترزد و ناگاه رسید

حمد الله سبحانه على ذلك وعلى جميع نعمائه تعالى والسلام والاکرام -

- هر چند این مکتوب مقدس باعتبار اشتمال مکاشفات جناب قطب الزمان حضرت ام ربانی
مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی مناسبست به مفاتیح اول نیز به مرتبه اتم داشته اما از آن جا که بشارات
دقائق و اسرار فنا و زوال عین و اثر بطور خاص و وصول به کعبه مقصود در ماده حضرت ایشان
قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس بطریق مخصوص مرقوم گشته درین مفاتیح ایراد این مکتوب از واجبات
تحریر گردیده و همچنین در مکاتیب دیگر که عنقریب در قید قلم در آیند رعایت به کمال درایت محفوظ
است و بشارات اصالت که عبارت از تخمیر طینت است و فوق جمیع مراتب قرب است در
مکاتیب متعدده به عبارات متفادیه که هر یکی مشتمل (۷۹) بر فوائد جدیده است مرقوم فرموده اند،
فقیر شکسته روزگار به ذکر هر کدام ازین عطیات پروردگار برای تلبه ابرار موافق مقدار لب می کشاید
ان شاء الله تعالی در مکتوب صد و هشتاد و سوم از جلد اول که بنام حضرت مخدوم زاده ثالث عارف
خدا آگاه شیخ محمد عبید الله قدس سره است، ثبت گردیده تحریر فرموده اند :

- فتح - الحمد لله وسلام على عباده الذين اصطفى بعضی اسرار علیه و تحقیقات جلیه
در تحریری آمد و نیک استماع نمایند آخرین چیزی که حضرت ایشان ما قدسنا الله سبحانه
بسره الاقدس نوشته اند که مکتوبی است که قبیل آخرین مکتوبات جلد ثالث است متصل
به آن بنام مولانا حسن دهلوی و در آن مکتوب فوق تعیین وجودی تعیین حسی اثبات نموده اند
و ترقی ازاں منع فرموده اند روزانه در تحریر این معارف علیه بوده اند شبانه آنحضرت
(حضرت مجدد) راتپ گرفت که روز ششم ازاں تپ ارتحال نمودند بعد از ارتحال
آنحضرت آن نوشته در معرض ظهور آمد و مخلصان به شرف مطالعه آن مشرف گشتند و
نقل ازاں برداشتند بعد از تحریر این معارف سنی در ششاد مرض موت نیز معارف و
اسرار کثیره بیان نمودند و وصایا فرمودند از جمله آن اسرار آن بود که شبی که صباح آن

رحلت خواهند فرمود یا شب پیش آن حضرت مخدومی میاں جیو نیز در آن وقت حاضر بودند و مرض در غلبه و ضعف بر کمال بود فرمودند مرا به نشاند بنده در کنار خویش آن قدوه کبار را به نشاند چنانچه بار مبارک آنحضرت بریں ذره بے مقدار بود ازاں بار امیدوارم که چه قسم بار خوش گوار بر دگر ایں خاکسار آورد و چه عالی اسرار ذو استعار بریں دل افکار بیارد۔ القصه آن عالی حضرت فرمودند که داعی وصال لایزال در سر من نداداد که سطلانت می طلبد مرغ همت بلند پرواز من رو به آشیان قدس نهاد تا رسید جای که رسید ازاں بارگاه عالی جاه نداشتید که سلطان در خانه نیست بعد ازاں معلوم شد که ایں مقام حقیقت کعبه ربانی است به ما و رای آن بهشتانم و عروج نمودم تا بمقام صفات حقیقیه که موجودند (۷۷) به وجود زاید رسیدم ایں مقام صفات و رای صور علییه صفات ست که ایں مرتبه تعیین علی کائن ست و در ایتى صور صفات ست که در مرتبه تعیین وجودی و تعیین نجبی است تعالی ازیں مقام نیز متوجه فوق گشتم تا باصول ایں صفات که شئون ذاتیه اند و مجرد اعتبار اند در ذات عز شانه واصل شدم و شمایر دو برادر در مقام با من همراهیان ازاں جایه فوق بردند و به ذات بخت که مجرد است از نسب و اعتبارات رسانیدند و حضرت مخدومی را فرمودند که توبه علاقه امامت من در ایں جا با من همراهی چه در ایام ایں مرض امامت آنحضرت ایشان می کردند و فقیر را فرموده بودند که در مسجد همراه یاران نماز بخوانید و امامت کنید ایں بهر دو بال جهت امتثال با جماعه یاران در مسجد نماز خوانده باقی اوقات در خدمت عاضری گشتم و روزانه و شبانه در همان خانه که محل لقای جانانه بود در خدمت می گذراندم بالجمله ایں احقر را از راه دیگر اصاله به وصول ایں درجه قصوی اشارت نمودند در همان مجلس یا مجلس دیگر در همین مرض موت فرمودند که حصول ایں درجه کمال و وصول باین رتبه متعال منوط به تبس به کلام مجید سبحانی است به طفیل و توسط قرآن باین منزلت متنازه گشته ام هر حرفی را از حروف قرآنی دریای می یابم که موصل کعبه مقصود است دریں اثنا آن بیت را که حضرت شیخ ابوسعید ابوالخیر قدس سره به مجرد شنیدن آن از راه دور به زیارت قائل آن رفته بودند آن ایں است ۔

اندر غزل خویش نهاں خواهم گشت تا برب تو بوسه زخم چو نش به خوانی
به زبان شریف آوردند و ذوقها نمودند بعد ازاں فرمودند که مناسب ما سخن فیه چنین

۵

۱

۱۵

۲۰

باید گفت

اندر سخن دولت نهان خواهم گشت تا بر لب او بوسه زخم پونش بخواند
سخن محب کجا بر لب محبوب برسد چنانچه سخن او را باد قرب و منزلت است از سخن
او باد توان رسیدن از سخن خود که سخنش کوتاه و در راه است این حقیر گوید :
من عرف الله كل لسانه . آن را گواه است . مصراع

پس سخن کوتاه باید و السلام

انتهی کلام العالی (۸) قدس الله سبحانه بسره المتعالی .

و مکتوب بسیار است کثیر الاسرار است به موافق مقدار درین جا نقل براه شده آنچه حضرت
ایشان فرشته اند که این حقیر را از راه دیگر به حصول این رجه قصوی اشارت نمودند مراد از راه دیگر امارت
است که متحمل ضمانت هیچ وجهی تواند شد ، چنانچه خود در مکتوب صد و نود و دویم که یا هم مخدوم زاده
عالی در جبهه شیخ محمد عبید الله قدس سره ثبت گردیده تحریر فرموده اند آن را نیز به تمام ایرادی نماید :

فتح - بسم الله والسلام على رسول الله ، حضرت ایشان ما عظم الله شأنه می فرمودند که
بقیه که از خلقت سرور دین و دنیا علیه و علی آله الصلوٰة و البرکات العلی مانده بود و آن را
الرش گویان بیک فردی از دولت مندان امت ادعطا فرموده اند و تخمیر طینت او ازال
نموده و ازین راه آن فرد را اصالت بهره و ساخته ازال بقیه بعد تخمیر طینت آن فرد نیز
بقیه قلیلی مانده بود آن بقیه نصیب یکی از منتسبان آن فرد گنده است و تخمیر طینت او
ازال فرموده اند و باندازه آن حطی از اصالت نیز یافته ان ربك واسع المغفرة
مانا که نصیبی که حضرت مهدی موعود را علیه الرضوان از اصالت است از راه حضرت عیسی
است علی نبینا و علیه الصلوٰة والسلام و نیز آن عالی حضرت متعالی منقبت می فرموده اند
که چون به محفل عالی یعنی محفل انبیای کرام علیهم السلام رسیده شد از اندام اهل مجلس
در اینجا گنجایش نشستن دیگری نبود حضرت علیل علی نبینا و علیه الصلوٰة و التسلیمات که
شان خاص در آن جا داشتند بآل آن مجلس خطاب کرده فرمودند یا ایها الذین آمنوا
تفسحوا فی المجالس اهل مجلس جنبیدند جای وسیع برای نشستن بهم رسید
در اینجا نشستم .

تنبیه : از حصول کمالات نبوت مر بعضی افراد امت را بطریق تبعیت و

در اثنت لازم نمی آید که آن بعضی نبی باشد با مساوات بانی پیدا کند چه حصول کمالات نبوت دیگر است و حصول منصب نبوت دیگر چنانچه تحقیق این معنی به تفصیل در مکتوبات قدسی آیات حضرت (۷۹) ایشان مسطور است، والسلام علی من اتبع الهدی - انتهى مکتوبه الشریف رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى ۱۰

از کمال علو مرتبه اصالت بود که در آن مجلس عالی جای نشستن به وسعت بهم رسید و الا در مرتبه ضمیمیت هر چند در مقامات قرب را بسیار طی کند جای نشستن در آن مجلس معلی به تنگی هم میسر نمی گردد - ۵

باید دانست که چنانچه حضرت مجدد الف ثانی رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى بشارت اصالت به حضرت ایشان قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس، عنایت فرموده اند - چنانچه از مکتوب مذکور ظهور این معنی بداهت تمام واضح و لایح است - در جای که نوشته اند از آن بقیه بعد تخیر طینت آن فرد نیز بقیه قلیلی مانده بود آن بقیه نصیب یکی از منتسبان آن فرد آمده است الخ ... ۱۰

مراد از منتسب ذات مبارک خود است که باین عبارت نوشته اند بشارت دخول صفوف اربعه انبیاء علیهم السلام نیز به طریق اصالت مرحمت فرموده اند که این اسرار به زبان اجمال از ضروریات دانسته می نماید از السنه اکابر دین و مقتدایان صالحین بسیار مسموع گردیده -

و بالفعل عارف سرترج السیر قطب الکاملین شیخ محمد زبیر سلمه ربّه اکثر حکایت می فرماید که چون وصول حضرت مجدد الف ثانی در آن مجلس معلی واقع شد و از دلالت حضرت حنیف علی نبینا و علیه الصلوٰة والسلام جای وسیع برای نشستن بهم رسید به حضرت ایشان خطاب کرده فرمودند که محمد معصوم ترا هم جای نشستن نزدیک من به فراغت میسر شد و به فرزند بزرگ خود حضرت خازن الرحمة قدسنا الله سبحانه بسره که نیز در آن مقام رفیق بودند فرمودند که محمد سعید را هر چند بالفعل جای نشستن در آن مجلس معلی دست نداد اما در روز رستخیز به ضمیمیت من جای خواهی یافت و مجلس مجلس بآن اکابر خواهی گردید، خاطر جمع دارد و نیز جناب امام ربانی مجدد الف ثانی رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى فرمودند که در انبیاء هند بنا سبت وطنی جای نشستن یافتیم از جناب حضرت مرشدی قبله گاهی قدسنا الله سره اکثر مسموع گشته که جناب مجدد الف ثانی رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى چون در آن ۱۵ ۲۰

مجلس معالی باریاب گردیدند می فرمودند که نظاره بدن محبوبانه خود حلاوتها دانستم و ناز می ورزیدم
(۸۰) اما چون نظریه جانب قدم می افتاد مثل طاووس اندوه گین می گردیدم چه خاصیت طاووس
است که بعد از نظاره قامت زمره مانند فرامیدن به کمال طراوت و رقص نهایت حلاوت
التزام می گردد و چون نظر بر قدم او که بدیهیت ترین جمیع اعضا و دست می افتد، بسیار محزون
می شود بلکه آب از چشم می اندازد و سبب این همه حزن جناب امام ربانی مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه
بعد مشاهده اقدام که تاج رؤس اولیاء کرام بوده آن بود که تخمیر طینت تمام بدن مطهر از بقیه طینت
حضرت رسالت خاتیت علیه و علی آله الصلوٰۃ والسلام بوده، غیر پای آنحضرت که مخمر از آن تخمیر
فردوس تنویریند حضرت ایشان را سپرد کردن مخمر با آن تخمیر پاک بشارت عنایت فرمودند و این بقیه
در رنگ طینت بقیه حضرت آدم است علی نبینا و علیه الصلوٰۃ والسلام که نصیب درخت خرمای
آمده است. کما ورد اکرموا عمتکم النخلة فامنھا خلقت من بقیه طینة آدم.

۱۰ پس حضرت ایشان را نشستن به مجلس معالی به طریق اصالت شد کما ظهر من المکتوب
المذکور. با وجود حصول مرتبه اصالت ضمنیت حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی نیز جناب
مبارک حضرت ایشان را قدسنا الله سبحانه بسر الاقدس ثابت است.

از خدمت مرشد الاولیاء مخدوم زاده اصغر قدوه ارباب تحقیق حال بزرگوار شیخ محمد صدیق جوی
قدس سره مسموع گشته و نیز معرفت دستگاہی مخدوم زاده گرامی شیخ محمد اسماعیل سلمه ربه اکثر مذکور
۱۵ می فرمایند که حضرت وحدت که فرزند رشید حضرت خازن الرحمة قدسنا الله سبحانه بسر الاقدس بوده
اند، روزی در فضل والد بزرگوار خود دلائل و براہین نقلیه از جناب مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی
می آوردند که هر چند ایشان ضمنی بودند اما ضمنیت مجددی بر جمیع مقامات می جریه و خلعت که ایشان
را فرموده اند افضل از قیومیت است (۸۱) زیرا که قیومیت منصب حضرت آدم است علی نبینا
و علی سائر الانبیاء و الصلوٰۃ والسلام و خلعت مقام حضرت خلیل است علی نبینا و علی سائر الانبیاء
۲۰ و الصلوٰۃ والسلام و فضل حضرت خلیل بعد حضرت حبیب بر سائر انبیاء علی نبینا و علی سائر الانبیاء
الصلوٰۃ و التسلیات، مقرر اہل سنت و جماعت است و نیز خلعت خلعت حضرت مجدد را بعد
از جدا شدن خلعت قیومیت پوشانیده اند و بر ظاہر است که خلعت ثانیہ افضل از خلعت اولی
باشد. اما افضل ضمنی بر اخیل از آن ممر است که حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی بعد از این که
ضمنیت خود بایشان و اصالت به حضرت ایشان قدسنا الله سبحانه با مرام فرمودند بر زبان

آوردند که محمد سعید ازاں کہ تو ضمنی منی غم محمد کہ ابو بکر ضمنی رسول اللہ است، صلی اللہ تعالیٰ علیہ وعلیٰ آلہ وسلم۔ پس بیچ احدی از اولیاء و اصفیاء برابر حضرت ابو بکر رضی اللہ تعالیٰ عنہ در بیچ ہمہی بہ ظہور نیاید این مقدمات را حال شریف حضرت شیخ محمد صدیق ہماں زماں بہ عرض حضرت ایشاں رسانیدند، حضرت ایشاں رضی اللہ تعالیٰ عنہا در جواب لعل شکر بار کشودند کہ اصالت من مثل اصالت مجدد الف ثانی است رضی اللہ تعالیٰ عنہ بہ وہی من الوجہ شکی ندارد یعنی اصالت محمدی است علیہ وعلیٰ آلہ الصلوٰۃ والسلام۔

پس ضمنیان "من در رنگ ضمنیان" حضرت مجدد الف ثانی باشند و با وجود اصالت حضرت مجدد الف ثانی مرابشارت ضمنیت خود نیز سر فراز فرمودہ۔ چنانچہ کہ ایشاں را فرمودہ اند و با وجود این اصالت و ضمنیت مرابشارت ضمنیت حضرت پیغمبر صلی اللہ تعالیٰ علیہ وعلیٰ آلہ وسلم نیز سر بلند ساختہ اند و چون قیومیت باصالت لازم و ملزوم است و اصالت کہ از بقیہ تخصیص سید الرسل است علیہ وعلیہم الصلوٰۃ و السلامات منشاء آن محبوبیت ذاتی است کہ البتہ از غلت افضل است۔ پس باین اعتبار اگر قیومیت را افضل از غلت گویند گنجائش دارد بہر حال فضل محبوبیت ذاتی بر غلت پیدا است و بر محبت (۸۲) ہویدا انتہی محصول الجواب الذی ردی عن حضرت رضی اللہ تعالیٰ عنہا و جناب مجدد الف ثانی رضی اللہ تعالیٰ عنہ ہر گاہ بہ جمیع کمالات خود ایشاں را بشر ساختہ بودند۔

پس با وجود محبوبیت غلت و محبت نیز جناب ایشاں را بر وجہ اتم ثابت است۔ نقل عبارت مکتوبی است از مکتوبات جلد ثالث حضرت مجدد الف ثانی رضی اللہ تعالیٰ عنہ کہ در آن جا بشارت قیومیت بہ حضرت ایشاں و وعدہ بشارت غلت بہ خازن الرحمۃ مندرج گردیدہ بطریق سعادت و شہادت ایرادی نماید :

فتح۔ دیروز بعد از نماز با دعا و مجلس سکوت داشتم ظاہر شد کہ خلعتی کہ داشتم از من جدا شد و خلعت دیگر بمن متوجہ شد کہ بجای آن خلعت نشیند بخاطر آمد کہ این خلعت زائلہ را کسی نخواہند داد یا نہ و آرزوی من آن شد کہ اگر آن را بدہند بہ فرزند من ارشدی محمد معصوم بدہند بعد از لمحہ دید کہ بہ فرزند من مرحمت فرمودند و آن خلعت او را بہ تمام پوشانیدند و

این خلعت زائده کنایت از معامله قیومیت بوده است که بترسیت و تکمیل تعلق داشته و باعث ارتباط باین عرصه مجتمعه او بوده و این خلعت جدید را چهل معامله بانجام برسد و مستحق خلعت گردد و امید است که از کمال کرم آن را به فرزندی اعزیز محمد سعید عطا فرمایند این فقیر همواره بتضرع این مسألت می نماید و اثر اجابت می نمود و فرزندی را مستحق این دولت می یابد :

۵

با کرمیاں کار با دشوار نیست

اگر استعدادست هم داد است تعالیٰ

نیا و روم از خانه چیزی نخواست تو داری همه چیز من چیز تست
قال الله تعالی - اَعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا وَ قَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّاكِرُونَ
میدانید که شکر عبادت از صرف عبادت جمیع ما انعم الله علیه من الجواهر
والقوی الظاهرة والباطنة الی ما خلق واعطاه لاجله لولاه لما
حصل الشکر - الی اخره

مراد از خلعت جدید که در تحت قلم عنبرین رقم در آمده خلعت است - والحمد لله سبحانه که در
آخر کار مودود منجر گشت و اثر اجابت به حصول پیوست و آنچه عاصی دور از کار سابق نوشته که
قیومیت باصالت لازم و ملزوم است شهادت آن را از مکتوب حضرت ایشان رَحِمَهُمُ اللّٰهُ تَعَالٰی که
باسم حقائق آگاهی (۸۳) خواجہ محمد حنیف کابلی است و در آن تحقیق مقام قیومیت فرموده اند و
بشارت حصول قیومیت و اصالت و محبوبیت ذاتی و کمال انفعالی در ماده خود نقل عن
المجدد الف الثانی رَحِمَهُمُ اللّٰهُ تَعَالٰی درج نموده اند و آن مکتوب هشتاد و نهم است از جلد اول :
فتح - الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی انوی اعزیز مولانا محمد حنیف از
این مسکین ضعیف بعد از مطالعه دعا و سلام معلوم نمایند، در آن هنگام که حضرت
مجدد الف ثانی قدسنا الله سبحانه بسر الاقدس درویشی را از مخلصان خود به خلعت
قیومیت نواختند و باین امر خطیر سر فرارش ساختند آن درویش را در خلوت طلب
داشته فرمودند که علاقه ارتباط من باین مجمع گاه همین معامله قیومیت بوده که آن را به تو
عطا نموده شد و مکونات به شوق تمام به تو رو آور دند - الحال سبب ماندن خود درین
جهان فانی نمی یابم و ادای قرب ارحمال خویش ازین جهان پریش منمودند آن

۲۰

در ویش دلش با وجود استماع بشارت مسطوره بگر کباب و دیده پر آب گشته با کمال
 الم دانده در خود فرو رفته نه زبانش را یارای گفتن مانده و نه سامعه را تاب شنفتن
 چوں آنحضرت این تلویح را در آن مسکین مطالعه نمودند از روی نهایت کرم فرمودند
 غم مخور که سنته الله سبحانه این چنین جاری گشته است که یکی را به خودی خوانند
 دیگری را بجایش می نشاندند و از کمال لطیف عبارت آن عزیز را که در نفحات می آرد
 بر زبان مبارک رانند که پیغمبر صلی الله علیه وسلم یای کشیدند ابوبکر بجای او
 نشست ابوبکر را پای در کشیدند عمر بجای او نشست و عمر را پای در کشیدند
 عثمان بجای او نشست عثمان را پای در کشیدند علی بجای او نشست آن در ویش
 چوں در خود هیچ گونه قابلیت این معنی نیافت و نیز الم مذکور در خاطرش مرکوز بود لا یا
 نعم لب نتوانست کشود و اموری که استکشاف آن ضروری بود در میان نیامد و این
 بود که چوں آنحضرت فرمودند که اشیا به قیومیت تو راضی تر و خوشتر از قیومیت من نیز لم
 آن را نتوانست (۸۴) جرأت نمود که پرسد خوش گفت سه

۵

۱۰

۱۵

۲۰

دش گزشت یار نه کردی حکایتی اے خان دمان خراب زبان تو بسته بود
 چوں اندوه این در ویش آنحضرت بیش از پیش دیدند فرمودند در ارتحال من گونه مهلتی
 هست اما به بنیم که چه علاقه در میان است می توجه گشته بعد از لمح فرمودند که تا ایام وصال
 من قیام تو با من بود و قیام افراد عالم با تو، این مقوله گونه تسلی ده خاطر حزین این مسکین
 گردید بعد از این ما هر یک یک سال و سه ماه چند روز کم واقعه آنحضرت روی نمود چه
 این گفت و گو در عشره اولی ذی الحجه سنه یک هزار و سی و دو بود و ارتحال آن هادی
 انام بست و هشتم صفر سنه یک هزار و سی و چهار بود پیش از غایت این خلعت به دست
 یازده سال آن در ویش در آن هنگام در حوالی چهار ده سالگی بود به عرض اشرف رسانیده
 بود که من از خود نوری می یابم که تمام عالم ازاں نور منور است و آن نور در هر ذره از
 ذرات عالم ساریست چوں آفتاب اگر آن نور فرو درود عالم ظلماتی است آن عالی
 حضرت وی را بشارت داده فرمودند که تو قطب وقت خویش می شوی و این سخن من
 یاد دار حمد الله سبحانه که موعود منجر گشت و اثر بشارت به حصول پیوست چه قطبیت
 یکی از شعب قیومیت است -

بر سر اصل سخن رویم و گوئیم که قیوم درین عالم خلیفه حق است جل و علا و نائب مناب او
 قطاب و ابدال و در دایره ظلال وی مندرج اند و افراد و اقوات در محیط کمال او مندرج
 افراد عالم همه بوی ادلی دارند و قبله توجه جهانیان اوست و اندکی آنه دانند بلکه قیام
 عالمیان به ذات اوست چه افراد عالم چه که منظر اسما و صفات ذاتی در میان شان کائن
 نیست همگی اعراف و اوصاف اند و اعراف و اوصاف را از ذات و جوهر چاره نیست
 ۵ تأیام شان بآن بود و عادت الله جاریست که بعد از قرون متطاو له عارفی را نصیبی
 از ذات ارزانی داشته وی را ذاتی عطای فرماید که به حکم نیابت و خلافت قیوم اشیا می
 گردد و اشیا به وی قائم می باشد.

باید دانست که حصول نسبت قیومیت بهیچ کس را تا نصیبی از اصالت نداشته
 باشد نیست آن عالی حضرت متعالی منقبت (۸۵) درویشی را که به حصول نسبت
 ۱۰ قیومیت بشارت داده بودند به نوبت نشاء اصالت وی را نیز سر بلند گردانیدند
 و نیز فرمودند که هر قدر که نصیبی از اصالت داری موافق آن نشاء محبوبیت در نهیاد
 تو مودع است یعنی محبوبیت ذاتی و کمال انفعالی در حق وی نشان داده و صا
 ذلک علی الله بعزیز.

۱۵ این مکتوب مقدس مبارک مشتمل بر بشارات متعدده است از جناب مجدد الف ثانی
 به حضرت ایشان رحمته الله علیه با قطبیت و قیومیت و خلافت از مناصب درین جامندرج گشته و
 اصالت که شرط قیومیت است درین صحیفه و هم در صحائف سابقه محرر شده و محبوبیت ذاتی
 و کمال انفعالی که در رنگ و حی سواد فی فضل و موهبی است نه کسی و علی هم درین جا نگارش
 یافته و معنی قیومیت هم که از جمله اسرار لازم الاستتار است، هم درین نامه مرقوم قلم عنبرین رقم گردیده.
 چنانچه بر منصف صاحب کمال ظاهر و هویدا است مع هذا بعضی اسرار دیگر که در ضمن آن شان
 ۲۰ اصالت حضرت ایشان نیز فائض و جلوه گرمی گردد به طریق سعادت مذکور نمایم در مکتوب دویست
 و سی و پنجم از جلد اول که بنام مخدوم زاده ثالث حضرت مروج الشریعة اعنی شیخ محمد عبید الله قدس سره
 ثبت گردیده تحریر فرموده :

فتح - سبحانک لا علم لنا الا ما علمتنا و رد فی الحدیث قف یا محمد فان الله
 یصلی علی حضرت متعالی منقبت حضرت ایشان رحمته الله علیه پیش از مرض اخیر

و ہمچنین در مرض موت از حقائق و اسرار صلوٰۃ و حقیقت صلوٰۃ و بیان صلوٰۃ انبیاء و
 کل ادیاء و خصوصیتی کہ انبیاء است علیہم الصلوٰۃ و البرکات بر کل دیگر و صنف
 اربعہ انبیاء و ملائکہ ملاء اعلیٰ علیہم الصلوٰۃ و البرکات۔ اقتداء نموده اند و کیفیت
 صف بستن این بزرگواران و تفاوت درجات ایشان در میان خود با از روی قرب
 منزلت و آن کہ در صف اول ازیں برگزیدہا کیست و انبیای کہ اسامی ایشان در
 کلام مجید سبحانی مذکور است در آن مجمع چہ خصوصیت دارند و مقام خاص سرور دین و دنیا کہ
 مقامات دیگران سروری و بزرگی دارد و در بیان وسعت آن مقام و از سابقان این
 امت کیست کہ بہ وصول آن مقام بہ طفیل و تبعیت مشرف و مستعد است و تعیین
 مقام خود بیان خصوصیت آن و آنچه در باب مخدومی استادی در حصول نصیبی ازیں
 دولت فرمودند و نیز آنچه در بارہ این عاصی آدارہ بشارت دادند و آنچه در حصول این
 دولت بہ طریق اصالت و بطریق (۸۶) ضمنیت فرق نمودند و مایہ مناسب ذلک
 چیز را در معرض بیان آوردند کہ فکر و عقل و دہم و خیال از ادراک آن مقام حیران
 و سرسیمہ بود چوں تفصیل اکثر امور مسطورہ از جملہ اسرار لازم الاستعار بود بنا بران
 با محال در ذکر این مقام اختصار افتادہ والسلام۔

یعنی بشارت امور مسطورہ در حق حضرت ایشان بہ طریق اصالت عنایت فرمودند و مراد از "مخدومی و
 استادی" کہ دریں رقمہ کریمہ مرقوم گشتہ برادر بزرگ ایشان "حضرت غازی رحمۃ" اند و حصول
 کمالات مذکورہ در بارہ ایشان بہ طریق ضمنیت خود فرمودند و حضرت مجدد الف ثانی امام ربانی بہ
 حضرت ایشان ~~رضی اللہ عنہما~~ بشارت شرکت در کمالات تجیدہ با خود عنایت نمودند۔ ہکذا سمعت
 من شیخی و والدی و امامی قد سنا اللہ سبحانہ بسرہ السامی و ارشاد کردند کہ در صحبت
 تو مثل من مردم بہ ظہور خواہند آمد۔ کما ذکرنا فی المفتاح الاول۔ و بشارت دنیای ترا آخرت گردانند
 نیز عنایت کردہ اند و این مقدمہ را حضرت ایشان ~~رضی اللہ عنہما~~ بہ مخدوم زادہ بزرگ عالی حضرت
 شیخ محمد صغیر اللہ حیو قد سنا اللہ سبحانہ بسرہ الاقدس مفصل نوشتہ اند در مفتاح ہفتم در احوال ایشان

۱۔ اس کتب کی عبارت نقل کرنے میں مؤلف سے سہو ہوا ہے۔ مک کتاب معصومیہ ۲۳۶/۱/۲۲۹

۲۔ کتب معصومیہ مطبوعہ ۲۳۶/۱ میں اقتضاز سہو کتابت ہے۔ ۳۔ م۔ مذکورہ

آن مکتوب مذکور خواهم نمود، ان شاء الله تعالی الودود.

حضرت مجدد الف ثانی می فرمودند که من خود را مثل آسمان می یابم و فرزندی محمد معصوم را قم آن می فهمم یعنی تمام عالمیان اگر چه در زیر سایه بلند پائی مجددی از آفات آخر الزمان به فضل حضرت رحمن محفوظ اند، اما ائمه معصوم بهنمای شاه راه حقیقت به وادی طریقت به مفتاح شریعت می نماید و فیض مجددی از اشعاع معصومی بر عالمی پر توانداز است و نیز جناب ۵
مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی فرمودند که "هر قطب را دو امام می یابد هر دو فرزندان جبر خود را فرمودند که شما هر دو امام من اند - محمد سعید از روی تواضع بسیار را به محمد معصوم گذاشت و خود صاحب بعین شد" معنی این کلام بلند که خلاصه اسرار واجب الاستیفاء است در خود حوصله دریافت این ذره بے مقدار نیست که شرح آن لب کشایم، آری بسالت رسا را ہی به مطلوب می نمایم، هر یکی به موافق استعداد ازین جانشانی به مقصود برد و هر سالگی به کمال محبت و وادایایی ۱۰
باین مقال (۸۷)، حاصل نماید به دادن اشارت رسا آن که مانا که خواجہ محمد هاشم کشمی قدس سره چون به ولایت ابراهیمی مستعد بودند و اصل ولایت حضرت خازن الرحمة هم همین ولایت است. اگر چه بعده به ولایت خاصه محمدیه هم مشرف گشته اند. علیهم الصلوٰۃ والسلام. پس ازین جهت خواجہ مذکور را با امام بعین مناسبت کلی ثابت است، حضرت ایشان همین مناسبت ایشان ملحوظ داشته. مکتوبی بآن خواجہ نوشته اند، نقل می نماید:

۱۵

فتح - بعد الحمد والصلوة و تبلیغ الدعوات به خدام حقائق دستگاه و معارف آگاه می رساند احوال فقرای این حدود مستوجب حمد است المستول من الله سبحانه سلامتکم واستقامتکم علی جارة سید حکم ظاهر و باطن انا ملاک الامر و مدار الفیوض و بدو نه خراطا القتاد - امروز از باب یسار را چشم انتظار ۲۰
در راه است که از سرایر باب بعین آگاهی یابند و ازاں گنج ها گوهری بدست آرند امید که از روی کرم دریغ ندارند و بر فردا نگذارند و تلخ کامان را از قند خوان کریمانه خویش به نوازند سه

در سرم سودای شیرین دلبری ست تلخ کامان را بشیرینی سری ست

بمحمّل که چون نوبت باهل یسار رسد و معامله آن نشاء بر منصفه ظهور آید همه تمنای آن نمایند
که گرد راه ایشان را کحل بصیرت خویش سازند و ذره نمک خوان حسن ایشان را
در یوزه نمایند.

آن دارد آن نگار که آن ست هر چه هست
آن را طلب کنی حریفان که آن کجا است

بالجملة الحسنة بعشرة امثالها بل تسعمائة قضیه مقرر است بمقتضای
آن آنچه توانید ایشار نماید و شیخ نه نماید و یوشرون علی انفسهم ولو كان
بهم خصاصة والاحسبى الله گویان و از نعیم صباحت و سر چشمه خلعت به نسیم
ملاحت و جرعه محبت اکتفا نمایند.

هنيأ لارباب النعم نعيمهم
والسلام اولاً و آخراً

ازین مکتوب محبوب فضل ارباب یسار به مراتب یسار و روز قرار که مدار فضل
اولیا کبار در آن روز است به ثبوت پیوست و نیز معلوم شد که ارباب یسار را به مقام محبوبیت
مشابهت تمام است (۸۸) که مخبر از آن است که در بیت فارسی که در مکتوب شریف مندرج
گشته ذکر آن آن ست و ارباب یسار را به مقام خلعت که بصباح مناسبت کامله دارد
مماثلت کلی به و ضوح پیوسته.

بلب مستانه آید گفت و گویم نمی دانم شرا بزم یا بلویم
اللہ اکبر سخن از حوصله بلند رقت مقصود ذکر بشارات حضرت مجدد الف ثانی است
در باره حضرت ایشان رحمته الله تعالى درین ضمن موافق مناسبت اشارت حضرت خازن الرحمۃ
قدس سره اکثر در قید قلم در آورده و الا بالتخصیص بیان احوال آنحضرت مستحق مقامات علیحدہ است
معرفت دستگاہی مرحومی شیخ محمد ہادی را حضرت حق سبحانہ جزای خیر و ہاد سعادت خود
دانستہ مقامات حضرت ایشان در چهل سال در پنج جلد طویل بہ تفصیل تمام نگارش فرمودہ اند و یک
جلد از آن ہا در ذکر احوال آنحضرت قدس سرہ مرتب گشتہ مانا کہ آنحضرت را حضرت ایشان

رفیع کرده در آن جامی راند. چنانچه حضرت مجدد الف ثانی را حضرت ایشان اعظم و حضرت ایشان را حضرت عظیم و حضرت حجة الله را حضرت ایشان کریم و والد شریف خود را که حضرت مروج الشریعة باشد به حضرت ایشان جلیل یاد نموده، تفاوت القاب درین حضرات عالیات قدس اسرارهم پذیرفته اما حضرت مجدد الف ثانی را حضرت ایشان اعظم و حضرت ایشان را حضرت ایشان عظیم بلا ریب نوشته اند و در حضرات ثلاثه بعینه همین سه لقب بالیقین است اما اگر در تعیین مواضع تفاوت رفته باشد ممکن است. اما اغلب که در آن جا هم تفاوت راه نیافته است و هر جلد را از اعظم ضخامت اگر پنج جلد کرده نویسند گنجایش دارد زیرا که احوال حضرت وحدت قدس سره که در وسط احوال حضرت خازن الرحمة بوده آمد رحمة الله تعالی علیه که مجلد به جلد است، مرقوم گشته در هفتاد و پنج نوشته اند و احوال شیخ بدیع الدین که نواشته و ختری حضرت خازن الرحمة بوده اند در بست و هشت جزو مرگشته و علی هذا القیاس.

۱۰ مدعا از تطویل کلام همین که اگر عزیز شائق مطالعه تفصیل احوال این حضرات عالیات و اولاد کرام و خلفاء عظام ایشان باشد رجوع درین مقامات که کوکب دریه نام اوست نماید.

بر سر اصل سخن رویم و گویم که حضرت ایشان در حضور مجدد الف ثانی رحمة الله تعالی علیه آن قدر مستغرق ذات شده بودند که بی سماع و بی مبصر در حق آن صادق است از اکابر مسموع گشته که یک مرتبه ملا دو پیازه که ذکر او در اقل این مفتاح (۸۹) نیز گذشته در عهد شباب حضرت ایشان رحمة الله تعالی علیه در سوای مرتبه ادلی که در ایام طفولیت آنحضرت عبور نموده بود به حضرت سر میزد رسید و این آن مو بود که جناب امام ربانی حضرت مجدد الف ثانی رحمة الله تعالی علیه خلوت در صنفه معلما اختیار فرموده بودند و بغیر از نماز جمعه در مسجد بم تشریف نمی فرمودند از اتفاقات نماز جمعه ملا دو پیازه را به رفاقت حضرت مجدد الف ثانی رحمة الله تعالی علیه دست داده، در شنای نماز از ملا مقبول الاولاد ادای سر میزد که حضرت مجدد و حضرت ایشان را رحمة الله تعالی علیهما با وجودی که به حقیقت نماز رسیده معامله را به مراحل ازان بالا برده بودند تبسمی در عین نماز بلا اختیار دست داده معامله قریب به ضحک رسیده و این تبسم محبوب بغیر این حضرتین دیگری را سرایت نه نموده با وجودی که مردم بسیار از فرزندان و نیازمندان و مصلیان دیگر در آن نماز حضور داشتند. بعد از نماز هیبت

خداوندی جل سلطان بر آن حضرتین زیاده از حد استیلاء نموده به توبه واستغفار پرداختند و به
تداوت پیش مراقبه رسانفتند، الهام از ملک علام بر حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی علیه شده که
ازین تبسم گراں بار میباش که اصل این ضحک در حضرت صمدیت بانظهور پیوسته از آن ست که بر
هر دوی شما که مستغرق و مستهلبک ذاتید سرایت نموده و بر غیر شما اصلاً ازین ضحک بوی بهم نه
رسیده که آن قدر استغراق آن با متحقق نه بوده ۵

چنان بحضرت حق مخوفیشتن کردی ترا رسد که به گوی به خویش سبحانی
در حق هر کدام ازین حضرتین ثابت حدیث نفیس لا تسبوا علیاً فانه ممسوس فی
ذات الله بریں کا رخانه شاید عدل ست و مراد از ضحک کمال رضا ست بلکه از تشابهات
است کما ورد فضحك الرحمن حتی بدت نواجذه، جناب مجدد الف ثانی حضرت ایشان
را رحمته الله تعالی عنهما بشارت حصول ولایت ثلاثه که صغری و کبری و علیا باشند عنایت فرموده و
بشارت حصول کمالات نبوت علی اربها الصلوة والبرکات به طریق وراثت مرحمت کرده (۹۰)
و حقیقت کعبه و حقیقت قرآن مجید و حقیقت صلوة و تعین علمی و وجودی و حتی سیر مرکزی و سیر
نظری به طریق اصالت فرموده اند و ولایت موسوی و ولایت ابراهیمی و ولایت عیسوی در ضمن
ولایت محمدی و ولایت احمدی قطع گردیده علی نبینا و علیهم الصلوة والتسلیمات - چه اصل
ولایت حضرت ایشان رحمته الله تعالی علیه ولایت محمدی و ولایت احمدی است. اما از جامعیت
استعداد ولایات مذکوره بلکه ولایات جمیع انبیاء علیهم السلام به مرتبه اکل و اتم حاصل روزگار ایشان
بود. مراع

چون که صد آمد نودهم پیش ماست
و بشارت مقطعات ذاتی و متابعت قطبیت قیومیت خلافت امامت اصالت و محبوبیت
ذاتی و کمال انفعالی از جناب مجدد الف ثانی مکرر مذکور گشته هر چند درین مفتح بشارت
مسطوره به تکرار مرقوم شد اما در آخر آن نسبت علوم معارف که متفرق گذشته مبادا در قید حافظه
نماند در سلب تحریک کشیدیم و این تکرار براجیه هوشیار موجب التذاذب به شمار است ۲۰

اعد ذکر نعمان لنا ان ذکره هو المسک ما کردته يتضرع
و حضرت مجدد الف ثانی حضرت ایشان را بشارت طول عمر عنایت فرموده اند و می
فرمودند که سجده محمد معصوم در رنگ سجده حضرت عیسی علی نبینا علیه الصلوة والسلام گردیده و تمام

این قصه چنان است که عارف سبحانی شیخ محمد صادق که فرزند اکبر حضرت مجدد الف ثانی بوده اند و
 واقعه ایشان باد و برادر فرود و یک همشیره ایشان در دوزخ اتفاق افتاده - چنانچه الم تمام به
 حضرت مجدد الف ثانی طاری گردیده و تفصیل این معنی در مکتوب سیصد و ششم از مکتوبات جلد اول
 خویش بزرگاشته اند، اندکی عبارت آن مکتوب شریف ایرادی نماید :

- فتح - الحمد لله و سلام علی عبادہ الذین اصطفی انھو ملا صالح، واقعات اہل
 ۵ سرہند را شنیده باشند، فرزند ی اعظمی رحمۃ اللہ علیہ نیز باد و برادر فرود محمد فرخ و محمد عیسی
 سفر آخرت اختیار فرمودند - انا للہ وانا الیہ راجعون - حمد اللہ سبحانہ
 کہ اولاً باقی ماندگان را قوت مہر عطا فرمودند ثانیاً بلیہ را سردادند - خوش گفت -
 من از توروی نہ پیچم گرم بیازاری کہ خوش بود ز عزیزان تحمل و خواری
 ۱۰ فرزند ی مرحومی آیتی بود از آیات حق جل و علا و رحمتی بود از رحمت ہای رب العالمین
 دین بست و چہار سالگی آں یافت کہ کم کسی یافت پایہ مولیت و تدریس علوم (۹۱)
 نقلیہ و عقلیہ را بہ حد کمال رسانیدہ بود حتی کہ تلامذہ ایشان بیضادی و شرح مواقف و
 امثال اینہا را بہ قدرت تام درس دارند و حکایات معرفت و عرفان و قصص شہود و
 کشف ایشان مستغنی است از آں کہ در بیان آرد - معلوم شما است کہ درس ہشت
 سالگی بر نہی مغلوب حال شدہ بودند کہ حضرت خواجہ ماقذس سترہ معالجہ تسکین حال
 ۱۵ ایشان را بہ طامہای بازاری کہ مشکوک و مشتبہ است می نمودند و می فرمودند کہ محبتی کہ مرا
 بہ محمد صادق است با هیچ کس نیست و ہم چنین محبتی کہ ادراباست بہ هیچ کس نیست
 ازین سخن بزرگی ایشان را باید دریافت ولایت موسوی را بہ نقطہ آخر رسانیدہ بود و
 عجائب و غرائب آں ولایت علیہ را بیان می فرمود و ہموارہ خاشع و خاضع و ملجئ و متفرع
 و متذلل و متکسر بودہ و می فرمودہ کہ ہر یکی از اولیاء از حضرت حق سبحانہ و تعالی چیزی خواستہ
 ۲۰ است و من التجا و تضرع خواستہ ام - از محمد فرخ چہ نویسکہ دریا زودہ سالگی طالب علم شدہ
 بود کافیه خوان و بہ شعور سبق می خواندہ و ہموارہ از عذاب آخرت ترسان و لرزان بودہ و
 دعای کردہ کہ درس طفولیت دنیای دنیہ را فدای نماید تا از عذاب آخرت خلاص شود
 و در مرض موت یارانی کہ بیمار داری اومی کردند عجائب و غرائب از روی مشاہدہ نمودند و
 کرامات و خوارق از محمد عیسی تا ہشت سالگی کہ مردم معاینہ کردہ اند چہ نویسکہ با کلمہ جواہر

نفیسه بودند که به ودیعت سپرده بودند لله سبحانه الحمد والمنة که امانات را بابل امانات
بی کره و بی اکراه حواله نمودیم۔ اللهم لا تحرمنا اجرهم ولا تغننا بعدهم۔ انتهى
کلام الشریف

و بعد انتقال حضرت مخدوم زاده فایق شیخ محمد صادق قدس سره و بای که در بلده طیبه میسرند
بلکه در اکثر هندوستان به شدت تمام مشتغل بوده یک مرتبه فرو شسته چه ایشان و بای عالم را
بر داشته خود به دار البقا شتافتند و مطلب را مبرا از دهم و خیال در آغوش کشیدند و به مضمون این دو
بیت بزبان حال گویاں جاں به جاناں سپردند۔ (دثنوی)

نه از صرف و نحوم زبان تیز شد نه از منظم لفظ لبریز شد
مطلوب سر زلف جاناں بود مرا مختصر دادن حبال بود

تا حال در شهر یا قریه اگر آفت باشورش انگیزد نام شریف ایشان نوشته بر درختان به
چسپانند آن خانه ازان آفت به فضل الهی محفوظ می ماند و اگر تعویذ کرده بر گوی هر شخص آید (۹۲)
البتة ازان بلا محفوظ می ماند۔ این تصرف تا قیام قیامت باقی خواهد ماند ان شاء الله تعالی۔

این فقیر زیاده از صد جا این تصرف ایشان را آزموده است که هرگز تخلف نه ورزیده بلی
کمال اولیاء عامل بار بلایند بهم میز قون و بهم یخطرون در باره ایشان صادق بحرف
مقصود باد ارم و همت بر مقصد اعلی گمارم تا دری از بچار حضرت ایشان بدست آرم۔

جناب مرشدی قبله گاهی اقطاب دستگاہی می فرمودند که در ایام غلبه این حوادث و باد
اشتغال این آتش بلا والدۀ ماجده حضرت ایشان به عرض حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنهما
رسانیدند که دعای دفع این بلیه که خاص و عام را تاراج ساخته و علی الخصوص در خانه فیض کاشانه
استیلاء تمام نموده بسیار از ضروریات دست فرمودند که هنوز تجلی بلالی او سبحانه می نمایم درین وقت
دست به دعا برداشتن مناسب مقربان بارگاه کبریا نیست بعد چندین که واقعه حضرت مخدوم زاده
بزرگ در میان آمد و ایشان عالمی را فعلت حیات پوستانید خود حیات جادوانی به لقائی سبحانی تصور
نموده سفر آخرت گزیدند، فرمودند که اسحال دُعا خواهم نمود که تجلی جمالی معلوم کرده ام روزی فرمودند که
به دعای سلامتی باقی ماندگان مشغول بودم که به ناگاه نزول بلا کیف به کمال عظمت بر من واقع شد

و هر دو فرزند اعمی حضرت ایشان و برادر بزرگ ایشان حضرت خازن الرحمة را بر هر دو زانویشان
 به محاسن سفید نشاندند و هر دو ایشان در سجده شدند در آن وقت سجده حضرت ایشان به طور
 مذکور افتاد یعنی از سرنا قدم دراز کشیده سجده نمودند که سجده شریف عیسوی علی نبینا و علی الصلوة
 والسلام باین منوال بود این جامعیت استعداد حضرت ایشان رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ مخبر است کما ذکرنا
 عزیز می صالحی از مقبولان حضرت ایشان رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ اذی به حضور جمعی از درویشان نقل می
 کرد که جناب امام ربانی مجدد الف ثانی رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ می فرمودند که این معامله ارشاد و این
 نسبت به همین صرافت بلا تفاوت بعد چهل و پنج سال از انتقال من باقی خواهد ماند بعد از آن
 تفاوت نخواهد پذیرفت هم چنان شد چه حضرت ایشان بعد چهل و پنج سال از وصال حضرت
 مجدد الف ثانی رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ ازین جهان رحلت به فرادیس البچنان کشیدند که وصال حضرت
 مجدد الف ثانی بتاریخ بست دهم شهر صفر المنظر در سه شنبه منه هزار و سی و چهار اتفاق افتاد
 و وصال حضرت ایشان در سال هزار و هفتاد و نه است (۹۳) کما استعرف فی المفتاح
 السادس ان شاء الله تعالی.

عمر مبارک حضرت ایشان به حضور لامع النور مجددی بیست و هفت ساله بود که این
 همه اخذ کمالات فرمودند و عمر مقدس حضرت مجدد الف ثانی عمر مسنون اعمی شصت و سه ساله
 شد و تاریخ وصال آنحضرت که نیز مبین سنین عمر ایشان است استماع نما عمر احمدی به
 همان عمر پیامبر نیز تاریخ وصال آن هادی کمال از دو کلمه معرفت مرد و ظل محمد بود جدا جدا
 به شناس این سه فقره به طریق تیمن آورده والا تواریخ وصال آنحضرت بسیار اند در مقامات
 حضرات القدس ملا بدرالدین سرهنندی مفصل آورده رجوع فرما در باسی حقائق و معارف آگاهی
 خواجہ محمد ہاشم کشمی قدس سره که حروف معجمه بر مصراع آن معلم سال انتقال بادشاه ملک کمال
 آمده و حرف اول هر مصراع آن اسم مکرم حضرت مجدد الف ثانی است رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ نیز
 مطالعه نمایند

آن مرشدره که بود او غنہ کبار	حسرت زدی از شہود او چشم ہزار
ہر فلک مرتبت و ستان کمال	رویای کہم چہ رخ بزم ابرار

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا
 يَعْمَلُونَ - ولنختم هذا المفتاح بدعاء الماثور رجاء القبول ببركة
 الحمدية المعصومية يا من لا تراه العيون ولا تخالطه الظنون
 ولا يصفه الواصفون ولا تفسره الحوادث ولا ينحش الدواثر
 يعلم مثاقيل الجبال ومكائيل البحار وعدد قطرات الأمطار وعدد
 ورق الأشجار وعدد ما اظلم عليه الليل واشرق عليه النهار ولا
 توارى منه سماء سماء ولا ارض ارضاء ولا بحر مافي قعره ولا
 جبل مافي وعزه اجعل خير عمري آخره وخير عملي خواتمه وخير
 ايامي يوم القاءك فيه وصلى الله تعالى على خير خلقه محمد وآله
 واصحابه واتباعه اجمعين -

٥

١٠

مفتاح سوم

در بیان بعضی ازاں معاملات بزرگ و مراتب شگرف که حضرت حق سبحانه و تعالی ایشان را به محض فضل و کرم بآں اختصاص بخشیده و نایب اتم حضرت مجدد الف ثانی گردانیده و مایوافق هذا الباب -

۱۰

بسم الله الرحمن الرحيم (۹۴) اِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا لِيُغْفِرَ لَكَ اللهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا وَيَنْصُرَكَ اللهُ نَصْرًا عَزِيزًا -

۱۵

اللهم صلي على سيدنا ومولانا وشفيع ذنوبنا محمد رسول الكريم والنبى العظيم الهادى الى الصراط مستقيم وعلى آله وصحبه واتباعه فى الاولين والآخرين وفى الملاء الاعلى الى يوم الدين وصل على اخوانه من النبىين والمرسلين الملائكة المقربين واهل طاعتك اجمعين - رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا واسْرِافَنَا امرنا وثبت اقدامنا و انصُرْنَا على القوم الكافرين -

۲۰

بر لب تشنگان زلال مقال و شوریدگان چشمه حال و تجاران بازار معانی و مرافان نقود سخندان و مستمعان اسرار دقائق بیان و مستغفران بحار حضرت فرقان و ناظران بدایع ملکوتی و عامران روائع جبروتی و واصلان مرتبه حق الیقین و تابعان حضرت سید المرسلین علیه و علیهم و علی آل کل من الصلوة افضلها و من التسلیمات اکملها که از صفاء نیت و خلوص امنیت به کمال طمانیت نفسانی از راه صداقت به بندگان مجدد الف ثانی به تصدیان خزان معصومی و رازداران دقائق قیومی در عین صیام شهر مبارک رمضان و قیام لیلۃ القدر به تلاوت قرآن

ساخته به همیشه ریاضت بل به سابقه موهبت کننده اند مخفی نماند که اگر چه تحریر این معارف علیه
 و مواهب سنی که وسیله کفارت سیئات و ذریعه نیل باقصای درجات سعادت دانسته
 به موجب اشارت و بشارت حضرت ایشان شروع این کار جلیل الاعتبار نموده چنانچه در خطبه
 کتاب شرح آن گذشته اما باز نظر بر قصور خود افتاده در عین ترقیم مفتاح ثانی عزم ترک آن
 ۵ از سر نو تازه گردیده اوراق مرقوم را خواست که باب ششم تناول نماید چه کند آوازه محبت
 گاهی مغلوب وصلت و زمانی مفتون فضل اما در عین شهر مبارک که تسوید اوراق مسطوره اکثر
 درال شهر اتفاق افتاده و چیزی پیش از آن هم نوشته الطاف عظیمه و اعطاف فحیمه به کمال
 عنایت بشاشت انگیز و غایت (۹۵) مرحمت جلالت خیز در وقایع و منامات از
 جناب امام ربانی حضرت مجدد الف ثانی و امام صفای ایشان حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہما
 آن قدر فهمیده که مشروح قلم تواند شد بلکه حضرت ایشان را ممدای کار یافته گویا این کتاب
 ۱۰ (مقامات معصومی) در دست شریف دارند و مطالعه به عنایت خاص انخاص فرموده ،
 تصحیح بعضی الفاظ می فرمایند و حضرت مجدد الف ثانی را دیده گویا این کتاب را به خود منسوب
 می دارند می فرمایند که مقامات من است .

مخلص کلام آن که اصلاً رضای حضرتین قدس اللہ تعالیٰ سرهما در ترک این امر مفهوم نشده
 ۱۵ و نیز بر نیازمندان عالی قنوت که در استماع اوراق گذشته ترقیات حاصل نموده اند ترمیم این
 حضرتین معلوم گردیده که برای آنها و برای دیگر مخلصان موجب ترقیات است .

پس ترقیم این مفتاح باعث حل مشکلات در عین ظلمات گشت . و فقیر دور از کار
 بعد معلوم نمودن این اسرار از آن وقبله ابرار چون به حقیقت جامع قلبیه رجوع نموده بی تکلف
 انشراح بحسب در سینه یافته که در دو دریا ظلمات و عسکر و اکبر آباد ذکر حضرت ایشان آب حیات
 دانسته .

یا دروئی او کنم تا خانه ام روشن شود

دریں با صادق گشته و به خود باین ابیات خطاب کرده .

به پیش دل دو دیده باز کردم چو آبی در سبو آواز کردم

که گر تو دولت جساوید خواهی درین هر دو جهان اُمید خواهی
 چرا بر شاه راهی در نیایی گریزی هر طرف زاینده زبای
 بجو اسرار آن قطب زمانه بجو انوار آن غوث یگانه
 امام هر دو عالم خواهی معصوم کمالات الهی کرده معلوم
 به سرعت تمام قلم در دست گرفته به نگارش اسرار قدم جریان داد و هلال عید را به طراوت این
 ثمرات مبارکات معصومی عیدی اهل بصیرت و اعتقاد انظار نهاد و کنوز این اسرار واجب الاستتار
 به مفتح معصوم کشاد سه

جلوه غیر ندید آئینه حیرت ما عالمی را به خیال تو تماشا کردیم
 لهذا هر خصوصیت و عنایت الهی که در باره حضرت ایشان درین مفتح مرقوم شود اشارت به
 لفظ "کنز" مقرر کردیم.
 ۱۰
 سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ - (۹۶) اللَّهُمَّ
 اِهْمِنِي رَشْدِي وَاعْزِزْنِي مِنْ شَرِّ نَفْسِي -

کنز از اعظم عنایات حضرت رحمن تعالی شانه بر حضرت ایشان رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا آنکه کونات الهی
 بر قیومیت آنحضرت از قیومیت حضرت مجدد الف ثانی رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا راضی تر و خوشش تر اند
 ۱۵
 کما ذکر فی المفتاح الثانی -

کنز بجلالت به حضرت ایشان رضی الله تعالی عنه فوق العرش می افتادند سیجشی تفصیل
 فی المفتاح السادس فی محل ذکر الوصال ان شاء الله تعالی -

کنز فرخنده شبی حضرت ایشان رضی الله تعالی عنه به نماز از نمازهای نفل در مسجد کبری دارالاشاد
 حضرت سرزند اشتغال داشتند که به ناگاه در نماز نفل جمیعت که اصلاً قبل ازان روی نه داده بود
 یافتند معلوم فرمودند که عزیزی اکل از مقربان الهی تعالی شانه شریک شده است بعد از ادای سلام
 ۲۰
 آن عزیز از مسجد بیرون شد، حضرت ایشان به استعجال تمام تعاقب کرده سلام دادند و استفسار
 نام نمودند جواب سلام ادا فرمودند و گفتند من خلیفه ثالث ام اعمی حضرت عثمان رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ که

۱ - د - "قلم" ندارد ۲ - م - در ماده ۳ - م - اعانم
 ۴ - م - سجدهات ۵ - م - ثقل

از مدتی شوق داشتم که باشما شرکت در نماز دست دهم شب به حصول پیوست بی (مصرع)
 قدر زرد زگر شناسد قدر جوهر جوهری

در عالم مجاز اگر هفت هزاری در خانه پنج هزاری رسیده شریک اطعمه و اشربه او از راه تودد
 و اخلاص گردد. غیر اختصاص امیرن در نظر اهل بصیرت نه خواهد افزود، والا فضل خلفاء راشدین
 رضوان الله تعالی اجمعین بر سائر صحابه و تابعین و بر بقیه صاحبین مقرر علماء اهل سنت و جماعت است
 ۵ شکر الله تعالی سیم و دهم انجلائی امام ربانی حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی علیه بر آن است که
 بیج دی به مرتبه صحابی رسد اگر چه او پس قرنی باشد.

کنز حضرت خازن الرحمة قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس در شکرانه مولی ذکره اعلی می نمودند که
 الحمد لله سبحانه که حضرت حق تعالی شان را به فضل خود اہم معصوم عطا فرموده شیعه شیعہ تمام عمر خود را درین
 ۱۰ تناسف می نمایند که امام معصوم یابند تا بدو اقتداء نمایند، میسری شود لهذا همیشه از نماز جماعت
 بے نصیب اند، اگر از امام مانع باشند هرگز از جماعت محروم نمائند. و حکایتی موافق آن مقام درین
 هنگام به خاطر این راقم رسیده که امیری از امرای اہل ایران طعنب به کنج علی خان رومی در بلده فاخره
 دارالملک کابل جنت نشان به دیدن این اداره در فقیرخانه به شوق فوق الفوق رسیده از جمله
 مکالمات آن مجلس یکی این بوده که نقل کرده که در آن وقت که من در اصفهان بودم یکی از سیاحان
 ۱۵ این دیار و مقبولان روزگار و از رفض (۹۴) بی زار بود به تقریب سیاحت که شیوہ مرضیہ آن
 عزیز بوده پا از شہر و دامن صحرا نهاده

کنول مانیم و دشت بی کیہا گریبان جنوں دامن صحرا
 به زبان حال خوانده عرب و عجم را گردیده و از ہر جا نعمتہا بہ موافق نصیب خود چشیدہ
 به ملکست ہند رسیدہ و لطائف این مقام دیدہ بعد و دوازده سال بہ وطن مالوف خویش معاودت
 ۲۰ نمود. اہل آن بلده از اکابر و اصاغر و فقراء و امراء آذانہ تشریف فرمودن آن عزیز شنودہ استقبال
 نمودہ با عزت تمام در شہر در آوردند بادشاہ آن جا ہم بہ دیدنش در خانہ غریب کاشانہ شدند و
 چیزی کہ از عجائب و غرائب دین مدت سیاحت بہ نظرش در آمدہ باشد استفسار کردند گفت
 چیزی کہ عجب العجائب دین سفر بہ نظر در آمدہ "امام معصوم" را دیدم کہ تا از ہزار سال در تلاش

آیند و از راه بی ساداتی نمی یابند گفتند کدام عزیز است و کجا است - نام مبارک حضرت ایشان را گرفته و از شهر شریف سرهند نشان داده - جمع کثیر از مستمعان به حضرت سرهند رسیده به ملازمت حضرت ایشان رحمته الله علیه مشرف شدند بقدر نصیب خود فیض یافانده متوجه دیار خود بعد از نصحت آن قبله ابرار شدند و جمع دیگر مدتها در خانقاه طایک پناه گذرانیده ، خلافتها یافته با طرافت ناموره شتافتند و خان مذکور بعد اتمام این کلام گفت که من هم با وجود خرد سالی چوں این حدیث از آن عزیز یاد داشتم تخم محبت حضرت ایشان در دل کاشتم - و الحال که دریں دیار شدم حضرت ایشان دارالخلد را منور فرموده بودند اما باری بخدمت عالی حضرت متعالی منقبت شیخ محمد صبغۃ اللہ حیو که فرزند اکبر حضرت ایشان اند مشرف شدم الحمد للہ سبحانه که از دیدن ایشان اعتقاد از یکی بصدا فرزوده و هر یکی که از مخدوم زاده های سرهنندی رسد به ملازمت اومی شتابم و از صحبت هر کدام ازین اعزّه حلاوت علّمده می یابم -

۱۰

کنز حضرت ایشان رحمته الله علیه فردای قیامت باقی از خدمت که بخشش رحمت به مهر و دستخط ایشان باشد سرفراز خواهند فرموده - تفصیل این مقدمه چنان است که معارف آگاهی کمالات پناهی خواجہ محمد ضیف کابلی ^ل (۹۸) قدس سره که خلیفہ اول حضرت ایشان بوده اند روزی به معرض حضرت رسانیدند که مدار فضل اولیاء کرام روز حشر الاجسام است ، در آن جا هر یکی از اہل کمال به مناسبت قرب صعود خواهند نمود و هر یکی از اہل بطالت از اعتبار خواهد افتاد و چوں خزینه داری رحمت ۱۵ در آن روز پر و حشت حوالہ حضرت خازن الرحمۃ قدسنا اللہ سبحانه بسر الاقدس مقرر گشت چنانچہ آنحضرت مجد الف ثانی رحمته الله علیه بایشان بشارت داده اند که فردای قیامت که بخشش رحمت فرمایند تقسیم آن حوالہ محمد سعید مانانید ، پس حضرت ایشان را در آن روز به کدام اعتبار سرفراز فرمایند فرمودند که هر چند خزینه داری رحمت منغوض به برادر بزرگ است - اما تار قعہ به دستخط و مهر من نہ باشد تقسیم آن نہ خواهد شد که این خصوصیت به ما مسلم است - مصرع

دست دگر بود کمر بسلہ دار را

امثال ما گناه گاران را از استماع این نوید فرحت جاوید امید از رحمت رحیم تعالی شانه حاصل روزگار شد

اغیار ز گلزار تو پُر ساخته دامن حاشا که بود یار تو رسوای قیامت
کنز حضرت ایشان را رضی الله تعالی عنه سه مرتبه تعیین که علم الیقین و عین الیقین و حق الیقین
باشد متصرف ساختند و تحقیق این سه مرتبه تعیین که در مکتوب صدم از مکتوبات جلد ثالث حضرت
مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه به تفصیل مشروح و مبین است که هر سه تعیین صوفیه علیه در مرتبه ادلی که
علم الیقین باشد مندرج فرموده اند و دو مرتبه بالای را به صدم صله ازاں بالا برده اند.

۵

کنز حضرت ایشان را رضی الله تعالی عنه به هفت درجه متابعت به طور حضرت مجدد الف ثانی
رضی الله تعالی عنه ساختند که دو درجه نخستین ازاں کسی است که با اعمال ظاهره و باطنه تعلق دارد و درجه
سوم من و جهه کسی و من و جهه موهبی است چه مبادی و مقدمات آن کسی است و نفس آن موهبی
است درجه چهارم موهبی است لیکن اعتقاد و عمل را در حصول آن مدخلی است. درجه پنجم و
ششم ازیں همه برتر است و از هفتم چه نویسد که از گفتن و نوشتن بسی بلند و خیل در خوان و دولت
انبیاء (۹۹) علیه السلام زیاده و اکثر تفصیل مراتب بسمه متابعت بسمه متابعت جویائی در
مکتوب پنجاه و چهارم جلد ثانی از مکتوبات حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه رجوع فرماید که
بدون ذات مبارک آنحضرت هیچ یکی از عرفاء ما تقدم به شرح آن لب نه کشوده است، بلکه
اشارت هم باین درجیات اصلاً نه نموده ذالک فضل الله یؤتیه من یشاء والله
ذو الفضل العظیم.

۱۵

کنز حضرت ایشان را رضی الله تعالی عنه درون سرادقات عظمت و کبریائی جای دادند.
کنز حضرت ایشان را رضی الله تعالی عنه با سرار و معاملات نواختند که زبان را یاری گفتن آن
نیست و قلم را تاب نوشتن آن نه.

کنز حضرت ایشان را رضی الله تعالی عنه به دیدن قصور اعمال و متهم داشتن نیات مشرف
ساختند و در عین آن دید با ذوق و واردات مخصوصه نواختند که زبان این اداره و قلم این بی چاره
از تقریر و تحریر آن اعتراف به قصور دارد آری در مکتوب هفتم از مکتوبات جلد اول که بسم نام
سیادت پناه ارشاد و دستگاه میر محمد نعمان قدس سره به تفصیل تحریر مقدّمین که فی الحقیقت اجتماع
ضدین است خود فرموده اند عرفت ربی بجميع الاضداد در آن جا صادق گردانیده و

۲۰

علاج این جمیع را هم در آن مکتوب شریف به قسمی نموده اند که عرفاء صاحب مقال و علمای عالی الحال به مشاهده انوار جمال حضرت ذوالجلال تعالی شان در حق حضرت ایشان رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ فی الحال بلا قیل و قال قائل اند.

آن مکتوب طویل را به تمامه ایرادی نماید بگوش هوش استماع نمایند :

- فتح
- ۵ خدام سیدی سندی ازین عاصی بهجور سلام و تحیت در معرض قبول آزند از بی توفیستی و بی حاصلی خود چه و نماید کاری که شایسته قبول پروردگار بود در حق این گناه کار غنقای روزگار است و عملی که سزاوار نظر کردگار باشد صدور آن ازین مغرور دور از کار حاصل کار او خود کامی و هوس روانی است و بزم روزگار او خود ستانی و ظاهر آرائی طاعت او اطاعت هوست و عبادت او سمع و ریاست کلام او بے غرض نفسانی نیست و سکوت او بی دسوسه شیطانی نه، استغفای او طمع آمیزست و از وای او کبر انگیز ۱۰ بهمتش استیفای تنعمات و لذات است (۱۰۰) و بهمتش تفوق بر اقران و اتباع شهوات، اگر استغفار بر زبان دارد چندین گناه دودش مرکوز است و اگر چشم سر از محرم فرو بسته است نامحرم بسیار به چشمش منظور است اگر به ذکر و ورد اشتغال دارد صاحب الورد ملعون را مورد است و اگر بی او را و اذکار است تارک الورد ملعون را مصداق بالجملة طالب دنیا است و تارک عقبی معامله او به صاحب خویش معامله مخادع ۱۵ و مستهزی است -

- کس نه کند با کس بیگانگان آنچه تو با حضرت حق می کنی
- بظاہر مدعی محبت است و به حقیقت معامله او معامله کافر فرنگ است خیال باید نمود که این نزع دعوی را چه جزا بود و این قسم معامله را چه مکافات عصاه دیگر را باین چنین سیاه کار نسبتی نیست و کذب در معاملات را با سائر معاصی کدام مساوات یا علی ۲۰ می خواره و خود پرست فاسق بودن در کوی خرابات موافق بودن بر کام و هوای نفس عاشق بودن به زآنکه بخرقه در منافق بودن مقصود از تصدیق و اطلال التماس آن است که چون اعزه اجبه این شرمند کار

را از روی کمال حسن ظن با وضع صلاح یقین کرده اند و عنوانی بر روی قرار داده -
الحال بعد از ملاحظه این مسطور چون از حقیقت کساد این مفرد اطلاع به واقعی یابند
خیال سابق را که درباره اداره داشتند از سر نهند و او را به عنوان مسطور تصور فرمایند
و از آشنای او هراسان باشند - مصراع

صد مرحله بگریزی ای ابل جهاں از من

۵

چون ستر حال خویش از کسانیکه در گمان کمال اویند داخل خیانت بود
بنا بر آن حقیقت خود را کما یبغی را نمود تا دوستان آگاه باشند در ساده دلائل چند را
آگاه سازند تا از مجرد شنیدن نام یکی از جانر و ذند مردم را از جانبزد -
شیرین مثل است گشته مشهور آواز دهل خوش است از دور
والا کسی که معامله ادبای سرحد باشد وی را سر و برگ قلم گرفتند دشمن پروازی کردن
کجا است -

۱۰

گر عاقلی حدیث خود کم کنی قفلی در گفت و گوی محکم کنی
ماتم زده چپند فراهم کنی برگفته بگری می ماتم کنی
والسلام علیکم وعلی من لدیکم -

فصل بالخیبر بعد از تحریر نیاز نامه بخاطر ریخت که چون از حقیقت کساد خود نوشتی اگر
لختی از لغت حق جل و علی که درباره خود مشاهده (۱۰۱) کرده درین رقیه اندراج نه نمائی
مبادا داخل کفران بود بنا بران به موجب وَ اَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ -
شماره از ان نیز اظهار می نماید -

۱۵

مخدوما! با این همه خرابی و تباه کاری این قدر می دانند که از پیش گاه در طینت
این خاک راه معنی تعبیه کرده اند و آنی و دلایت نهاده که آن معنی منظور نظر خاص دوست
تعالی و عنایت نخی درباره آن واقع است زیاده از این نمی تواند تعبیر نمود و به تفصیل
نمی تواند پرداخت که متکلم و مستمع را تاب تکلم و هوش استماع آن نیست اناں است
که در زمان سابق پیش از ظهور آن معنی جذب و کشش معنوی و عشق و محبت بی کیفی

۲۰

در خود می یافت طبیعت او از خلق گریزان بود و به خلوت و صحرای غیب و با خود می گفت -

به تنهایی دلم مأمل چنین صییت درین تنهانشتن عالم صییت
و آن محبت را هیچ متعلق سر نمی کشید و نمی دانست که این عشق کدام کدوست و این همه
کشش بکدام دوست -

می دید چشم خود غبار می	در دیده نهفته غبار خاری
آگه نه که گردد دامن کیست	دین غنچه ز خسار گلشن کیست
در جیب گلشن که این شک یخت	در چشم دلش که این نمک یخت
آتش که بسقف خانه در زد	دین نغمه ز دامن که سر زد
این تلوسه صییت در شکیش	جادوی که می دهد سر پیش
شوری است ز عشق در سراو	تینغیت نهان بگوهر او
از جنبش عنبرهای خونی	دارد نگرانی درونی
جانی بسر خیال می داشت	چشمی بره شمال می داشت
سرست نظاره سو به سو بود	در رقص نشاط موبه بود
هم دیده براه آرد باز	هم گوشش تمنیش بر آواز
کز قافله رسد صدای	آواز بدون دهد درای

و تا مدت‌ها مغلوب این حالت بود و آرزوی کرد که این عشق را متعلق ظهور فرماید و
این شورش و تلوسه را معشوق معین پدید آید و هر چند آن عشق را به معشوقات سفلی
فرو می آورد و فرو دنی آمد سودای بود جنون آمیز و شوقی بود آتش انگیز و هیچ معلوم نه که
جنون انگیز کیست و این آتش افروزی بهر صییت حیران کار خود بود و باین ابیات
زبان حال او گویا -

دارد ز که موبهیم آزار	وز ناخن کیست جنبش تار
تنهاته بدل خلد کز آن سوی	دارد خلد بهرین سوی
در دیده من که می زند برق	(۱۰۲) وز شعله کیست دشنه بر فرق
از سوز که این شرار برخاست	وز راه که این غبار برخاست

به هر شیره ام جدا نگار است
 آن کیست که در درون سینه
 این باد ز دامن که برخاست
 این مرغ که می پرد برین بام
 این عشق ندانم از کجا خاست
 آن روز که خاک من سرشتند
 از طره بتی فگنده دام ست
 تا عشق که شد مساعد من
 از خنده کیست نو بهارم
 این عشق ز عاشقان عجیب است
 ای عشق خویش آمدی چنین چست
 بنشین به نشین نشین از تست
 روز از تو و شب سیه مرا بس
 به پذیر به تحفه جان و به نشین
 به نشین و ز عقل جوش به نشان
 از آمدنت چون گل شکفتم
 گل کرد بهار بختم امروز

۵

۱۰

۱۵

۲۰

در هر نگهم جدا بهار است
 بشکست هزار آگینه
 دین دود ز خرمن که برخاست
 دین بوسه که می دهد به پیغام
 کز هر رگ در ریشه ام بلا خاست
 سودای جنون بسر نوشتند
 لیکن نشناختمش کدام ست
 و اندر کف کیست مساعد من
 و از ناز که خار خارم
 معشوق شناسی از ادب نیست
 در دل به نشین که منزل تست
 جان دهم و دل و تن از تست
 تحت از تو و خاک ره مرا بس
 به کشاکش از میان و به نشین
 و از خون هوس خردش به نشان
 دامن دامن بهار رستم
 بر گل به نهید تختم امروز

بر سر اصل سخن رویم، بعد از آن که آن معنی کمون به مرد و شهویر پر تو انداخت پیش از آن
 که در معرض ظهور کامل آید معلوم شد که متعلق آن محبت که بود و آن انجذاب کشش به
 کدام طرف وابسته محبوبی پدید آمد در غایت حسن و خوبی و در نهایت رفعت و مرغوبی
 که فوق آن غایت در جمال و حسن متصور نیست بلکه نزاکت منزلتش به مثابه ایست که
 اطلاق حسن و جمال بر آن حرم متعال گرانی دارد و همچنین هر کمال و جمال از آن بارگاه
 در راه است هر جا کمالی نمایان است اثر کمال او یافت و هر طرف که حسن و جمال متصور
 است نمودن حسن و جمال او دید یقین دانست که محبوبی را او شایان است و مطلوبی
 را هم او سزاوار از همه او به تافت و عنان عنایت بجانب او تافت و کمر همت را در

خدمتِ ادبست بر بست دید که عنان تا به آن جا راهی نمی کشاید و این خدمت شایان
آن حرم مقدس نیست و هیچ کوشش و سعی را بی فضل او باز نیست سابقه عنایت می باید
پس کوشش او در کارست (۱۰۳) دیگر هیچ از همه در ماند و معامله را با گذاشت خوش
گفت =

مرا گر تو سن دل نیست در راه کند زلف او هم نیست کوتاه
عنایت ازلی از پی او در رسید و با لطاف خود این دور از کار را به نواخت و به سابقه
فضل و کرم این خاک افتاده را در حوالی حرم قدس خود جاداد و نه آن معنی مضمرد این آن
مستور در آن بارگاه پر نور بروز و ظهور دارد و به صد آب و تاب در صحن گلزار امید در رقص
و نشاط جادید است قدمی باناز بر میدارد و قدمی با نیاز می نهید و با کمال خرمی و فرخندگی
هم آغوش بوی وصال ست با وجود بنگی سرست باده لایزال و باین ترانه مترنم ست =
هم از در باز گردانی باد نوردوز که من بوی گل خود دارم امروز
مده پیش شب از مه یادم اکنون که من با هوش خود شادم اکنون
گراقل می ربود از گریه آیم کنون خوش می بود در باد خوابم
اگر بر خود نیز عاشقی نماید می سرزد که نواخته محبوب ست و اگر شیفته حسن خویشتن بود نیز
بر محل ست که منظور مطلوب ست - ای عزیز آن معبرا که با بوی مقبرست با این بدن
چرخ چرخست و آن معنی علوی را باین پیکر سفلی و پس مانده اداره بیچاره که از یار جدا مانده
و گرفتار دیار اعدا گشته کدام مساوات این پیکر عنصری ست که در بادیه حیرت و حسرت
سرایمه و سرگشته بادل پریشان و موی آدیناں باد دوری از شش طرف بروی طپانچه
ندان گرد حجاب حواس خمس را فرو گیراں =

هم باد زده طپانچه بر روی هم خاک نشوده پنجه در موی
و از کار و از کار فرو مانده و از شوق و سرگرمی دست افشانه مخمل زاویه بی حلاوتی و
افسردگی گشته عنان همتش از دست رفته و کمر خدش فرو شکسته از غایت حیرانی به چیزی
جمع نمی تواند شد و از بس سرایمگی از کس در دیزه نمی تواند نمود هر چند آن معنی از آن این نبود
لیکن آن را دلبری برگزیده لاجرم به مراحل ازین دوری گزید و بعدا مشرقین میان این
و آن فاد =

از باد صبا (۱۰۴) دلم چو بوی تو گرفت به گزاشت مرا و جست و جوی تو گرفت
 اکنون زمین خسته نمی آرد یاد بوی تو گرفته بود نخی تو گرفت
 آن بر تخت مرصع انس نشسته، و این پیکر در خاک تیره فرو نهشته، آن از هم آغوشی مرادشاد
 و فرو خنده، و این از حیرت سینه حسرت بر خود کنده، این با چندین زاری و نیاز، و آن
 با صد استغنا و ناز، این با هزار آرزو و آرزای راز جریان، آن از کمال بی نیازی با خود راز
 گویا، این پیکر سفلای آن معنی علوی گوید سه

۵

من بی تو بخاک ره مرده باز تو خواب گزین به بستر ناز
 من بی تو ز خون دیده گلزار تو خنده زان به صحن گلزار
 من بی تو بخون کشیده دامان تو رفته به نطح گل خرامان
 من بی تو بخاک غصه پامال تو رقص کنان به باغ گلخمال
 من بی تو چو رشته تاب در تاب تو رشته گل چو دتره نایاب
 من بی تو بسوز دل گدازی تو عاشق خود بحسن بازی
 من بی تو گرفته ترک هستی تو کرده بخویش ناز و مستی

۱۰

تنبیه - ای عزیز اول کتاب را با آخر آن کسی متذلل نه فهمد و به ظاهر متناقض نه انگارد
 زیرا که هر چه مغلوب به ممکن است ازین روی که ممکن ممکن است قابل رد و طعن است
 شایان آنحضرت چگونه بود معامله فضل جداست این قسم دور از کاری را اگر به نوازند کمال
 بنده نوازی دوست و بنده فی نفسه و عمل او همان است که مسطور شد و عنایت و کرم او به
 که دار این کس وابسته نیست، بآنکه گوئیم آنچه در مابقی ذکر یافت وارد است از واردات
 چون این وارد غالب آید جمع اعمال و طاعات خود را قابل لعن و طعن انگارد و در نفس الامر
 هر چه باشد و آنچه در آخر کتابت مسطور است نیز واردی است و یک وارد را با وارد دیگر
 هیچ تدافع و تناقض نیست اول مغلوب آن دید بود بعد از آن مغلوب این دید گردید موافق
 دید اول بزرگی گفته است که کاتب شمال من همیشه در کار است و کاتب یمن حسنه نمی یابد
 تا بر روی کاغذ ثبت نماید این کارخانه در دید عارف است و پس و این دید را (۱۰۵) نشاء
 است و معاملات بآن وابسته است که شمه از آن ظاهر در ذکر قاصد مستعمل است به تفصیل آن
 نمی تواند پرداخت و موافق دید آخر همان بزرگ در جای دیگری فرماید که کاتب شمال خود نمی

۱۵

۲۰

یا بم و شمال حکم یمین پیدا کرده است بکم کالتا یدیه سبحانه یمین زیرا که شمال
از مقتضیات عدم بوده و چون عدم بعین و اثر از عارف زائل شود شمال در حق او نماند
و بکم تخلقوا باخلاق الله شمال حکم یمین گیرد و آنچه گفتم که این دید را نشاء است و
معالمه بآن وابسته است. باید دانست که هر چه باسجناب مقدس منسوب است همه خیر و کمال
است خیر و کمال را آئینه باید تا ظهور خیریت آن بآن شود و آئینه نمی باشد الا در مقابل شی
و مقابل خیر و کمال شر و نقص است اذ بضد هاتبعین الاشياء و ظاهر است که
مرآت هر چند در مراتب خود کامل تر بود ظهور صورت منکس در آن اتم باشد پس هر چند
دید شریعت عارف بیشتر بود ظهور خیریت در وی زیاده تر باشد زیرا که ممکن فی نفسه منشاء هر
شر و نقص است چه ذات اعدم است ما اصابك من حسنیه فمن الله و ما
اصابك من سیئه فمن نفسك ظهور خیریت را دید شریعت کافی است من تواضع
لله رافعه الله است بالجمله خیر و کمال هر حسن و جمال که در صفحه کائنات هویدا است همه مستفاد و
مستعار از مرتبه و وجوب است ذات ممکن اعدم است هیچ نیست از هیچ غیر از هیچ
چه آید -

از تست ظلم این خزان	من هیچ نیم درین میانه
از نیشه تست این می ناب	من خاک بلب در آتش و آب
هم گنج ز تست هم تو گنجور	من دست تهی نشانم از دور
معنی تو و هی چنین شکر فم	من جلد کتاب صوت و حرفم
من ذره خاک آستانم	تو می طلبی بر آسمانم
از موج فیض تست این جوش	من مهر بلب نهاده خاموش
از جوش و خروش خود چه گویم	این باده تویی و من سبوم

(۱۰۶) ولیکن هذا آخر المکتوب ربنا لا تؤاخذنا ان نسينا او اخطانا الحمد
لله اولاً و آخراً و الصلوة والسلام الايمان الاكملان على رسوله محمد
دائماً و سرمداً و على آله الاطهار و صحابة الاخيار و على جميع الانبياء
و المرسلين و على ملائكته المقربين و على اهل الطاعة
اجمعين - آمين -

عاجی الحرمین شیخ حسین بخدمت می رسد امید که از توجّهات بهره ور باشد
 این دم که تراست باده در جوش از خشک لبان کمن منده اموش
 و همچنین یاران دیگر نیز می یابد که از صحبت سیراب و متمتع باشند پشردگی نصیب
 اعدا باد

از گرمی مجلس است بس دوز تو ساقی و اهل بزم محسور
 والسلام علیکم وعلیٰ سائر من اتبع الهدی. انتهى مکتوبه
 الشریف رضی الله تعالی عنه.

و جناب ارشاد پناهی میر محمد نعمان قدس سره که این مکتوب حضرت ایشان با اسم ایشان بوده
 خلیفه اول حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی بوده اند و بلال کمال آن جناب به حضور پر نور حضرت
 مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی بدر کمال گشته بود بعد از آن طرف ایشان را متسع گردانیده معاطره را
 از یک به لکه رسانیدند. چنانچه این معنی از کتوبات قدسی آیات حضرت مجدد الف ثانی واضح و واضح
 است. در هر دو دفتر مقامات آنحضرت رحمته الله تعالی در صدر ذکر خلفای کرام احوال ایشان
 به تفصیل نوشته اند، شائقان در آن با سعادت تمام رجوع نمایند.

کنز جناب شریعت پناهی قبله گاهی قطب الاقطاب قدسنا الله تعالی بسره الاقدس می فرمود
 که حضرت ایشان را رحمته الله تعالی بشر ساخته اند و لهم گردانیده که غَفَرْتُ لَكَ وَلَئِنْ تَوَسَّلَ
 بِكَ اِنِّي بِوَاسِطَةٍ اَوْ بَغَيْرِهَا اَسْطِیةٌ اِلَى یَوْمِ الْقِیَامَةِ. و همین ابهام بر حضرت
 مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی شده بود چنانچه خود در رساله مبداء و معاد تصریح بآن فرموده اند و در هر
 دو جلد مقامات نیز مصنفان آن ها در ذکر خصائص آنحضرت تحریر نموده اند فنعلم السلف و نعم الخلف.
 کنز حضرت ایشان را رحمته الله تعالی در وقت عروج بسیار بلند بودند و در وقت نزول در نقطه
 خاک که پایان تر عنایر است فرود آمدند و در آنجا علی آله الصلوٰة والسلام چنانچه در
 وقت عروج از همه انبیاء بلند تر رفته اند و در وقت نزول پایاں تر در نقطه خاک فرود آمدند. لهذا
 ارشاد ایشان اعمّ کشت و دعوت ایشان اتم و النبوة و الرسالة ما خودان من انواره
 (۱۰۷) والولایات الثلث من الصغری و الکبریٰ و العلیا قطرات من بحاره
 و المقطعات القرآنیة رموز من اسرارہ صلی الله تعالی علیه وعلیٰ آله و انصاره.

چون حضرت ایشان رحمته الله علیه هفت درجه متابعت بانجام رسانیدند این قسم عروج و نزول از ایشان محل تعجب نبود از زبان درفشان حضرت مرشدی قبله گاهی اقطاب دستگاہی قدس الله سبحانه بسره السامی مسموع گشته که حضرت ایشان را در موسم جوانی در حین حیات حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله علیه شبی در خواب نمودند که بعد دوازده روز وصال تو این عالم خواهد شد بآمدن که برخاستند باز دیار و مراقبه و استغفار و دیگر اعمال صالحه پرداختند اما از مخافت و هول که از لوازم بشریت است به جناب حضرت ۵
مجدد الف ثانی رحمته الله علیه ظاهر نشدند تا آنکه روز رخت به بروج مغرب نهاد و شب دامن تستر بر عالمیان کشاد حضرت ایشان را درین شب نیز به خواب جلوه گردیدند که بعد یازده روز انتقال واقع می شود و تعین کامل بر معنی کشف حاصل روزگار گردید شب دیگر وعده ده روز دیگر کردند همچنین هر شب که می آید یک روز کمی کرده اطلاع می دادند تا آنکه شب دوازدهم پر توانداخت و حضرت ایشان را در آن شب معلوم گردید که فردای روز موعود است و وصال تو البته واقع است فردای آن شب به ۱۰
ناچاری تمام واقعات اثنا عشر را به عرض حضرت مجدد الف ثانی رسانیدند و استدعا حسن خاتمه به توجه آنحضرت در یوزه نمودند حضرت مجدد الف ثانی که بانی بوده اند در تعبیر چنین فرمودند که امروز نزول شما در نقطه خاک واقع می شود و وقوع کما عتبر رحمته الله علیه همان روز وقت فیئ الزوال نزول حضرت ایشان در نقطه خاک واقع شد چنانچه معلوم ایشان هم گردید. و شبهای دیگر ازین خواب اثری نبود بلی هرگاه مقصود رویائی صاکی به حصول پیوست و معاطله از گوش باغوش کشید از رویا ۱۵
چرا اثر ظهور فرماید نزد محققان صوفیه علیه مثل این مرتبه فاخره و مقام شگرف دیگر مقامی نیست که منصب بحال مرتبه عبودیت است و فضل که خاکیاں را از نسبت پستی خاک میسر گشته قدسیان را بر اوج افلاک دست نداده است

زمین زاده بر آسمان تاخته زمین و زمان را پس انداخته
نمی بینی ولایت علماء اعلیٰ فوق ولایت (۱۰۸) خواص بشر است و فضایل بر خواص بشر
۲۰ است چه ملک مجوس مقام خود است و ما هنا الاله مقام معلوم نص قاطی در قیامت خواص
بشر را علام الغیوب می داند و لقد سبقت کلمتنا لعیادنا المؤمنین انهم لهم
المنصورون و ان جندنا لهم الفلبون - شان این بزرگواران را از همه پیش برده

است و بر همه غالب ساخته تفصیل این معنی از مکتوبات حضرتین رحمتهما تعالیٰ و انعم و لا تحسب
کنز حضرت ایشان را رحمتهما تعالیٰ از علمای راستین گردانیده اند.
کنز حضرت ایشان را رحمتهما تعالیٰ به قناء اتم و بقاء اکمل که تحقیق آن در مکتوبات حیدر
ثالث حضرت مجدد الف ثانی رحمتهما تعالیٰ به دفع مخصوص آنحضرت به تدقیق تمام مشروح و بین
است مشرف ساخته اند. ۵

کنز حضرت ایشان را رحمتهما تعالیٰ به خطاب عروۃ الوثقی مشرف و ممتاز فرموده اند.
کنز حضرت ایشان را رحمتهما تعالیٰ مشکلم و محدث به فتح لام و وال گردانیدند کماکان امیر المؤمنین
عمر ابن الخطاب و امام جعفر الصادق و مجدد الف ثانی رحمتهما تعالیٰ جناب امام ربانی مجدد الف ثانی
در مکتوبی از مکتوبات جلد ثانی تحقیق این معنی به زبان تازی فرموده اند عنوان این باین عبارت است:
فتح ۱۰ اعلم ایها الاخ الصدیق الصدیق ان کلامه سبحانه مع الفیض قد یکون
شاهها و ذلک الافراد من الانبیاء علیهم الصلوٰة والسلام و قد یکون
ذلک لبعض الکمل من متابعیهم بالتبعية و الوراثه و اذا کثر
هذا القسم من الکلام مع واحد منهم سمی محدثا کما کان امیر المؤمنین
عمر رحمتهما تعالیٰ و هذا غیر الالهام و غیر الالقاء فی الروح و غیر الکلام
الذی مع الملک انما یخاطب بهذا الکلام الانسان ۱۵
الجامع - الی آخره -

کنز حضرت ایشان را رحمتهما تعالیٰ بر سر آیه اسرار صوفیه یک بار از متقدمین و متوسطین و
متاخرین به تفصیل کلی اطلاق دادند و مراتب بی شمار معارف ایشان از آن بالا بردند و با وجود این
مراتب قرب که حاصل روزگار داشتند ادب مشایخ بحدی مراعات می فرمودند که خود را نزد
ایشان قطره محقر و ناپذیر شمرند و آنچه اظهار (۱۰۹) اسرار فرموده اند محض از برای تحذیر
نعمت حق جل و علاء فرموده اند و از یاد شوق طالبان صادق نیز ملحوظ نموده تا این گرسنگان
نعمت بی همت ازین خواص ینما نصیبی بردارند و این هم بامر و الهام کریم علام است که بارشاد
بامور بوده اند. ۲۰

کنز کمالات حضرت مجدد الف ثانی و معارف خفیه و جلیه آنحضرت از حضرت ایشان
رحمتهما تعالیٰ بر منصفه ظهور آمده چه آن قدر اطلاق که ایشان را بر سرار والد بزرگوار خویش حاصل

است دیگر را نیست اگر وجود شریف ایشان واسطه این کار عزیزه اعتبار نبوده شمه ازاں
 معارف و اسرار اصلاً ظهور نمی نموده ایشان اندک محالات و لایات ثلاثه را به ترتیب بشارات بابل
 سلوک مقرر نموده راهی به کمالات نبوة برای ارباب فتوت مصفا ساخته نشانی از حقائق اربعه
 باریاب و قائق آراسته به تعیین حتی و سیر نظری دولت مندان را امتیاز بخشیده اند و عالمی را ازیں
 آب حیات سرسبز و شاداب گردانیده مریدان به واسطه ایشان در اندک مدت بجای رسیده اند
 ۵ که کمال این است را فتهای و نهایت متمنا است چنانچه خود در شکرانه الهی در مکتوب دولست و سی
 و چهارم از مکتوبات جلد اول که باسم حضرت مخدوم زاده خامس قطب العارفین شیخ سیف الحق
 والدین و الملة قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس مقرر گشته تصریح فرموده آن را بعینه ایرادی نباید :

فتح باسمه سبحانه بکرم خداوندی جل سلطانہ و بطفیل رسول اوصلى الله تعالى عليه وعلى
 آله وسلم و بیمن توجه پیر و دستگیر قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس معامله تسلیک و تکمیل
 ۱۰ بغایت سهولت پذیرفته و راه وصول اقرب گشته و کار دهور با یام و شهرور مقرر شده
 هر چند بحسب کمیت مسترشدان این معامله قلت دارد چه این وقت کثرت آن را برتابد
 لیکن از روی کیفیت افزون و بیش از بیش است یکی از مسترشدان بواسطه درهفت
 روز از ابتدای تعلیم طریقه از فنای قلبی در خود نشان می داد و چیزها بیان می نمود که گویا
 بحوالی فنای نفس رسیده - وما ذالك على الله بعضی از اکثر مجازان فقیر که از
 ۱۵ احوال مسترشدان خود بیان می کنند و قصص سرعت وصول شان که مشروح می سازند
 (۱۱۰) عقل عقیل در تحیر می ماند

اگر پادشاه بر در پیر زن بیاید تو ای خواجبه سبقت مزن

باید دانست که مربی حقیقی دوست سبحانه - مصراع

از ما و شما بهانه بر ساخته اند

۲۰

تنبیه - با وجود این همه افاضه انوار و افاده اسرار کار این دل افکار رز و زرد خرابی است
 و حاصل روزگار او بعد و حرمان است و غفلت و کسب معاسی در تناید در بجه حیرت
 فرو رفته است و از مکر خداوندی جل شانہ ترسان و لرزان است نمی داند که فردا بادی

چه معامله کند و در کدام جرگه داخل سازند ربنا اغفر لنا ذنوبنا واسرافنا فی امرنا
و ثبت اقدامنا و انصرنا علی القوم الکافرین - انتہی المکتوب -

هرگاه مریدان بواسطه باین صفت موصوف باشند مریدان بی واسطه که عمر را با اعتقاد تمام
صرف خدمت آن امام همام فرموده باشند چه نزدیک که باور دارد الا من استسعد الله سبحانه
بهر حال شمه از مسترشان حضرت ایشان رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْہُ در سه مفتاح اخیر مشروح خواهد شد
ان شاء الله تعالی و با وجود این مرتبه قرب و کمال و دید تصور باین مشابه مگر از جناب حضرت ایشان موی
و مشهود گشته بلی -

۵

نزدیکان را پیش بود حیرانی که ایشان دانند سیاست سلطانی

اللهم ارزقنا من محبة جبرعة و یرحم الله عبداً قال آمین -

کنز حضرت ایشان رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْہُ به وصل عزیزی مشرف ساختند -

۱۰

کنز روزی حضرت ایشان رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْہُ نشسته بودند می بینند که نزول ملائکه کرام علی نبینا
و علیهم الصلوٰة والسلام شدن گرفت و دیگر جنود الهی که و ما یعلم جنود ربک الا هو -

شاید آنست با ملائکه مرافقت و رزیده بین السموات و الارضین به بطور تماشا بینان حاضر
شدند بلکه از دوره عرش تا مرکز فرشتش پراز کائنات افتد درین اثنا نزول اتم بحال عظمت و
کبریا واقع شده - حضرت ایشان خود را مزین به تربیت تمام که فوق آن نیافته بودند و بدولت

۱۵

نزول بلاکیف هم هر چند به کرات سابق مشرف گشته بودند اما باین خصوصیت دست نداده
بودند و در دادند (۱۱۱) ملهم کردند که این همه کائنات برای نظاره محبوبیت تو آمده اند -

بخش نازم زبان زین را مستور که کم ظرفی تو و این باده پُر زور

عبارت دستگامی چو و چند است سخن کوتاه کن معنی بلند است

باید دانست نزول بلاکیف از تشابهات است کما ورد فی الخبر "یفزل ربنا

۲۰

الی السماء الدنیا" ایمان باید آورد و به چوں و چنداں مشغول نباید شد بلی این معامله بیرون
از چوں و چنداں است بلکه صاحب این مال را نیز نصیبی ازین به خوبی عطا فرماید تا تحمل این معنی بی
چوں تواند نمود لا یحمل عطایا المملک الا مطایاه -

کنز حضرت ایشان را رحمۃ اللہ علیہ بر دقائق ریاض غیب و شرک نخی مطلع ساختند و یک
بیک از سینه بی کینه ایشان بر آوردند.

کنز خال بزرگوار مخدوم زاده اصغر قدوه ارباب تحقیق شیخ محمد صدیق رحمۃ اللہ علیہ می فرمودند
که در آن هنگام که تشریف حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ به جانب حرمین شریفین اتفاق افتاده و
مردمان آن جای با وجودی که با کابر هند و ولایت چندانی رسوخ اعتقاد ندارند، علی الخصوص علمای
محدثین آن دیار پُر انوار که فی الجمله تصفیہ باطنی هم از صحبت بعضی ارباب قلوب حاصل روزگار داشتند
دیگری را مطلق تعلیم و معرفت نمی شناختند، اما به مجرد دیدن روی مبارک و مشاهده حالات و سامعہ
مقالات آن قبله ارباب کرامات به صدق جان معتقد گردیده اکثر آنها مرید شدند و به موافق استعداد
خود با نصیب برداشتند و تا حال در مدح حضرت ایشان باین کلام متکلم اند شیخنا فی الاولیاء کمحمد
فی الانبیاء علی اجمعهم عموماً و علی افضلهم و خاتمهم خصوصاً الصلوٰۃ و التسلیات.

کنز صوفیہ کبار از مشایخ ماوراء النہر که متمکن اند ارشاد مشیخت بوده اند غائبانه در مواضع خود با
زبان را در مدایح آنحضرت شکر نشان نموده به موافق استعداد و فرا خود حوصله خود ولایت و قطبیت
ایشان در سلک تحریک کشیده ازاں جمله ولایت و ارشاد پناه حاجی عبدالغفار بلخی قطبیت آنحضرت
معلوم نموده بشارت بحضرت ایشان نوشته اند و تسبیح و دعاء به تبرکی مخدومی اعظم قدس سره نیز
فرستاده اند (۱۱۲) جواب آن را که حضرت ایشان نوشته اند در مکتوب پنجاه و هشتم از مکتوبات جلد
ثانی مسطور و مبین است و در آن جا این شعر عربی نیز نگارش فرمودند:

ما سرفی تبشیرکم لی مثلها قد سرفنی انی فطرت ببالکم

کنز حقائق اشیاء و کمونات به حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ متکلم گردانیده اند. چنانچه در
مکتوبی از مکتوبات جلد اول تصریح بآن فرموده اند، مکتوب دراز است و مشتعل بر معارف و اسرار
است اما عبارتی ازاں به موافق مطلب ایرادی نماید:

فتح درویشی در وقتی از اوقات از موجودات عالم امکان مثل زمین و سحاب و آسمان شمس
و ماه تاب و حیوان استفسار نموده که آنچه در باب وحدت وجود در مرایمی شما شهود و
مشاهده مطلوب اثبات می نماید راست است و مطلوب از شما حبله گراست

هم جدا جدا تقدس و تنزیه او تعالی کردند و دانمودند که بر ما این تهمت می نهید ما را چه یار
که دعوی منظریت و مراتبت ادنمائم و ادسبحانه بآن علو شان و تنزیه چگونه در ما ظهور
فرموده باشد، مصلح :

منه تهمت سایه بر آفتاب

- ۵ خود را خالی محض و سادج صرف دانمودند حقیقت آسمان پیش حقائق ازیں وجودی
میرا بود و بحال اظهار عجز و نزاری و ذل بیش آمد چون جماعه بآن بی چاره سرگردان امور غیر واقعه
منتسب می دارند و ارجاع حوادث کونی و اشغال باومی نمایند ازیں جهت این قدر استیلائی
بسیب خداوندی جل سلطانہ و می را فر گرفته که بیان نمی توانم از ترس و خجالت کداخته آب شده
می رفت درین اثناء آفتاب از عابدان خود نیز تبرا گردد و نمود که این جماعت مرا شرمند و رسوا
ساختند من باین نامرادی و سیرگردانی و اینها درین مقام لزرا و نالال بود۔ انہی کلامہ رضی اللہ تعالی عنہ۔
۱۰ ملی ہر گاہ قیوم عالمیان حضرت ایشان باشند تکلم حقائق اشیاء ازاں چند درویشان مستعد نہ بود۔
کنز یکی از عرفای روزگار در عوجات خود بر فلک چہارم مشاہدہ فکی از ملائکہ مقربین نمود کہ
ہشتاد ہزار سردار و در ہر سر ہشتاد ہزار دہن است و در ہر دہن ہشتاد ہزار زبان از ہر زبان
(۱۱۳) ہشتاد ہزار مرتبہ ذکر حضرت مولی ذکر اولی می کند عارف معبود از آن ملک ذاکراستفسار نمود
۱۵ کہ آیا کسی ہم از تو خدا را جل شانہ زیادہ تر یاد نماید۔ گفت آری بر روی زمین انسانی است
"شیخ محمد معصوم" نام کہ اوصی تعالی را از من زیادہ تر یاد می نماید حضرت قبلہ گاہی قطب الاقطابی
قدس اللہ سبحانہ بسره الاقدس حقیقت عارف مذکور کہ از مریدان ایشان بہ عرض حضرت ایشان
رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ رسانیدند و تصدیق آن معاملہ از امام صفا کی شان در یوزہ نمودند و فرمودند و افق کشف
کشفی و جناب حضرت ایشان رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ در مکتوب دویست سیوم از مکتوب جلد اول کہ بنام
۲۰ ارشاد پناہ محمد نعمان ست قدس سرہ در اسرار غامضہ فناء و بقا و دقائق قیومیت و جامعیت کامل
تحریر فرمودہ اند تحقیق این مقدمہ بہ تفصیل نوشتہ اند اگر بہ مطالعہ آن بردازند تسلی کلی بر منی مذکور
حاصل آمد اما سطر ی چند از آن مکتوب مبارک کہ موافق این مقام است بہ ضرورت ایرادی نماید :
فتح پس آن عارف بکلم خلافت قیوم عالم می گرد و حکم وزیر بہم می رساند۔ فانظروا الی
آثار رحمۃ اللہ کیف یحیی الارض بعد موتھا۔ این زماں آن ذات بجای
حقیقت ثبوتیہ می گرد و مدبر و متصرف می شود ازیں جا جامعیت این عارف را باید

نمید که سائر افراد عالم در جنب او حکم جزء محقر ندارند قطره را بادریا نسبتی نیست و اینها را بادی آن هم نه چه اوصاف را با ذات نسبت تلاشی و استهلاک است در وقت ذکر گفتن گویا با چندین هزار زبان ذکر می گوید هر اسمی به زبان خود ذکر است و عارف به منزله کل اینها است و در وقت تحریر بهشتن گویا چندین هزار شخص تحریر می بندند بعد از آن این همه اشخاص قرائت می کنند و بر کوع و سجودی روند - انتهی کلام الشریف -

۵

کنز حضرت ایشان (۱۱۴) را در کمالات تجدید با حضرت مجدد الف ثانی رحمتهما الله تعالی شرکت بطریق اصالت بخشیدند - کما ذکرنا فی المفتاح من السابقین -

۱۰

کنز حضرت ایشان را رحمتهما الله تعالی به مقاماتی رسانیدند به بسطی عظیم سرفراز گردند که نتایج کلمه طیبیه و سائر الفاظ ذکر مثل تسبیح و تحمید و بحیر را در آن حریم قدس گنجایش نیافتند، چنانچه خود در مکتوب صد و نود و چهارم از مکتوبات جلد اول که باسم حضرت مخدوم زاده ثانی قطب ربانی حجة الله العظیم قدس الله سبحانه تصریح بآن نموده و فرمودند، به تمامه ایرادی نماید :

فتح

بسم الله الرحمن الرحيم و اما بنعمت ربك فحدث - بتاريخ سوم ماه شعبان روز سه شنبه سنه احدى و اربعين بعد الف در نماز عصر بسط عظیم رو داد و منزلت عالی و کیفیت بس شگرف که هرگز مثل آن رونداه بلکه محفوظ و متصور هم نگشته شرف ورود یافت و اموری در میان آمد که مصداق - لا عين رأت ولا اذن سمعت ولا خطر على قلب احد - بود زبان را یارائی گفتن آن نه قلم را تاب نوشتن آن نه

۱۵

فریاد حافظ این همه آخر بهره نیست هم قصه غریب حدیث عجیب هست انگارم که حصول آن وابسته به نشاء اصالت و محبوبیت است مانا که آن مقام را خصوصیتی بکاتب بود که در آن بارگاه معلی خود را منفرد دید نتایج کلمه طیبیه و سائر الفاظ ذکر مثل تسبیح و تحمید و بحیر را در آن حریم قدس گنجایش نیافت اگر گنجایش هست قرآن راست و نماز را هم به علاقه قرآن سوای تلاوت قرآن مجید و ادای نماز نسبت بآن مقام تعطیل و بیکاری می یابد و می فهمد که هیچ کسب و عمل را در حصول این نسبت علیه دخل نیست موجب صرف است و سابقه عنایت می باید و گریه می مانا که ریاضات و مجاهدات در مبادی قرب دلالت دخل دارد تا زمانی که سیر در اصل و اصول است اعمال صالحة سودمند و نتایج بخش است که به وسیله آن سالک مستعد ترقیات می فرماید و به تکرار کلمه طیبیه نفی و اثبات از

۲۰

ظل باصل آن راه می کشاید و از اصول باصول عروج می نماید و آنچه مذکور شد به قرب نبوت
تعلق دارد و در آن جا اصل را در رنگ ظلال در راه باید گذاشت ریاضات شاقه بحوالی آن
بارگاه معلی را ہی نمی کشاید و اصول بآن مقام به موهبت محض است یا به محبت صرف خصوصیت
و عدم شرکت احدی که در بالای مذکور شد چون نیک تامل نمود دید که ازال ده گز راست که
هر کسی که باین منزلت رسیده است مقامی از خود دارد که دیگری را بالا صالت در آن شرکت
نیست و هر چند واصلان آن مقام اقل قلیل اند از آن جمله حضرت ایشان را که در آن جا
(۱۱۵) ملاحظه نمود بغایت عظمت و نهایت ابهت در نظر آمدند چنانچه عقل و وهم در ادراک
آن حیران و سر اسیمه است و زبان قلم و قلم زبان در بیان آن عاجز و قاصر.

۵

باید دانست که عالم را ظل حضرت حق سبحانه دانستن مامراه او تعالی تصور نمودن
و موهوم دیدن و کمالات منعکسه ظل را باصل پیرون و ظل را خالی بلکه معدوم فهمیدن
بعد از آن را بکمالات اصل متحقق یافتن همه در قرب ولایات که از ظل باصل پیوستن
است می فهمد بعد از آنکه اصل را در رنگ ظل در راه گذارد و بحوالی آن حریم قدس برسد
از این امور هیچ در کار بلکه تصور نبود آن جا ظل دانستنی نیست و اوصاف را باصل داده
و خود را فانی و مستهلک دیدنی نه بقا و تحقق باصل پیدا کردن مشهود می گردد و وصول آن
موطن را راه جداست " تم مکتوبه الشریف -

۱۰

۱۵

کسر خان خدا پرست که از غایت هوشیاری در محبت حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ سر مست و
در کام روانی اهل حوائج علی قدر الامکان عزیز الوقت بوده اکثری به حکایت این روایت انبساط قلوب
می نموده که جناب مبارک حضرت ایشان شبی بعد از افطار صومی از صیام متطوع به نماز ادا بین مشغول گردیدند
که به ناگاه می بینیم که هر دو مخدوم زاده عالی جاه شیخ محمد نقشبند شیخ محمد عبید اللہ پیاله چینی پُر از شربت
معرفت در دست گرفته هر دو طرف آنحضرت دست بسته ایستادند، چون حضرت ایشان ادای سلام
فرموده می خواستند که تحریمه دو گانه دیگر به بندند که آن هر دو عزیز پیاله در دست شریف دادند آنحضرت
آن را تناول فرموده تحریمه نماز بستند و آن هر دو عزیز راه برآمد مسجد اختیار نمودند، چون متوجه شده
نظر انداختم هر دو مخدوم زاده مرا بر حوض مسجد مذکور وضو کنان یافتیم که از برابر من همان زمان صاحبین بعد
فراغ سنت شام برائے استعداد تجدید وضو ادا بین برخاسته بودند به تحیر تمام زود برخاسته به خدمت
شیخین شافیه حل این معاد درخواستم و آن هر دو ملک که هنوز از صحن مسجد بیرون نه شده بودند مخدوم

۲۰

آں ہر دو مخدوم با چند اصحاب دیگر حضرت ایشان کہ آنہا نیز در آں وقت بر آں حوض سرانجام وضو داشتند در جواب گفتند کہ شما خبر ندارید کہ از مدتی این دو ملک مؤکل ہمیں کار اند کہ روز صوم حضرت ایشان رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ بعد از فراغ فرض و سنت نماز مغرب (۱۱۶) شربتی از حضور حضرت نور علیا رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ ہمیں صورتی کہ دیدند متحمل شدہ می آرند و باز مسجد چند قدم بیرون برآمدہ پرواز بہ عالم قدس نمایند و بعد

۵ این مقدمہ چند روز دیگر ہم کہ حضرت ایشان روزہ داشتند ہمیں تماشای فرخندہ اسرار وقت افطار من و جمیع حضار مشاہدہ نمودم و ہر دو مخدوم زادہ مایان را با اشارت خبر داری فرمودند کہ بایں جانشینان اہم و این ملکین متحمل بصورت مایان گردیدہ، ساقیان جام صمدیت نشاء خوش گوار بآں قدوہ ابرار وقت افطاری رسانند، در حدیث آمدہ است۔ ابیت یطعمنی ربی ویسقینی۔ و تابع کامل را از

جمع کمالات قبوع حظ وافر و نصیب کامل است و حضرت ایشان رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ بایں ہمہ تناول شراب نشاء دار کہ بہ دیگران قطرہ ازاں جرعه نابدار برسد مثل منصور انا الحق گویان راہ در اختیار نمایند اصلا التفات بہ گوشہ جسم ہم بآں دو ملک نمی فرمایند بلکہ بہ مقدار ذرہ ازاں مرتبہ کہ شامل حال دارند تجاویز نمی نمایند بلی وسعت ظرف آنحضرت کہ مخمر تخمیر طینت پاک آمد بعد از امت زاع البصر وما طغی متحقق اند۔ ذالک فضل اللہ یؤتیہ من یشاء واللہ ذو الفضل العظیم۔

سرشتند از نور حق خاک او بود چون نبی طینت پاک او
نبی نیست لیکن برنگ نبی بجوشد ز کدیش ہزاراں ولی
۱۵ کفر از خدمت حضرت قبلہ گاہی قطب الاقطابی قدس اللہ سبحانہ بسرہ السامی مسموع گردیدہ کہ حضرت وحدت قدس سرہ در حالت حیات حضرت ایشان رضی اللہ عنہ ختم قرآن مجید نمودہ ثواب آں را بہ حضرت ایشان گذرانیدند آنحضرت فاتحہ خواندہ فرمودند کہ از نزد شما بما آمد فقری بود بہ مجرد آمدن پیش ما طلائی گشتہ باز بہ شمار سید۔

۲۰ کفر حضرت قبلہ گاہی اقطاب دستگاہی از جناب حضرت خازن الرحمة نقل می فرمودند کہ (در بارہ) حضرت ایشان اکثر اہم می گفتند کہ ارشاد برادر ما زیادہ از ارشاد حضرت مجدد الف ثانی است رضی اللہ عنہ۔

۱۔ م۔ میں حدیث کے تمام تر الفاظ سہو کتابت کا نشانہ بن گئے ہیں (رک بہ تعلیقات)

۲۔ د۔ نقرہ ۳۔ د۔ طلا ۴۔ د۔ در م۔ در مادہ

دیگر خصائص حضرت ایشان کہ در سفر صومین شریفین رد داده و آنحضرت را در اں اماکن متبرکہ
 بامتیاز آنہا سرافراز فرمودہ اند در رسالہ یاقوتیہ بہ زبان عربی فصیحہ حضرت مخدوم زاوۃ ثالث شیخ
 محمد عبید اللہ قدس سرہ تالیف فرمودہ، طالب صادق اں جلوہ بخشیدہ اند، بعد ازاں شیخ محمد شاکر خلف
 ملا بدر الدین جامع حضرات القدس ترجمہ اں در زبان فارسی برای فائدہ عموم امر نمودہ کنانیدہ اند
 مشہر الافاق ست از تکرار ایراد تمام اں معارف کہ مستلزم ایراد تمام اں سالہ است تحصیل حاصل
 دانستہ حوالہ بہماں دو نسخہ متبرکہ کہ عربی و فارسی خود معارف چند ازاں رسالہ فارسی کہ مشتمل بر حقائق
 بلند است بعینہ بہ عبارت ہموں رسالہ بلا تفاوت مذکور می نماید و چنانچہ صدر بہر معرفت بلفظ "یاقوتیہ"
 اں جا مقرر گشتہ، اں معارف (۱۱۷) فرخندہ اسرار بہماں یاقوت آب داری سازد۔

یاقوتیہ۔ حضرت ایشان دامت برکاتہ در ایام اقامت مکہ معظمہ اکثری بہ طواف مشغول می بودند
 و ایں عبادت در اں ایام را در اں ایام از عبادت دیگر ہمہ تری شمرند، می فرمودند کہ امور
 عجیبہ و اشیاء غریبہ مشاہدہ می افتد غالب اوقات می بینم کہ کعبہ حسناء بامعاذتہ می کند و
 باشتیاق تمام تقبیل و استلام واقع می شود و در روزی ازاں ایام مشہود گشت کہ انوار و
 برکات از من ناشی شدہ و بکدی افزون گشتہ کہ تمام اشیاء را در گرفتہ و فضا را مملو ساختہ
 است و در جنب اں انوار دیگران متلاشی شدہ۔ پس در حقیقت ایں معاملہ تفکر کردیم
 بہ ظہور پیوست کہ ما را انخلاعی از خود و تحقق بہ کعبہ حسناء شدہ است ازاں او ایں ہمہ از
 من ظاہر شدہ و دیدیم کہ بسیار از روحانیان مافرد و طواف کعبہ حسناء می نمایند، چنانکہ خدمت
 بادشاہان در ہر وقت بخدمت ایشان اقدام دارند۔

یاقوتیہ حضرت ایشان دامت برکاتہ بتاریخ سوم محرم الحرام بہ زیارت اہل محل شدند، می فرمودند
 کہ ایں مقبرہ از علو درجہ و کثرت انوار اہل اں از سایر مقابر مستثنی است، چون بہ سبب
 تربت عبد الرحمن بن ابی بکر رضی اللہ تعالیٰ عنہما کہ در آنجا است رسیدند توقف کردہ فرمودند

۱۔ م۔ عموم فائدہ ۲۔ م۔ معارف

۳۔ در متن حنات الحرمین "سلما اللہ سبحانہ و دامت برکاتہ" ۴۔ یاقوتیہ کے اس انتخاب کی تصحیح کے لیے

حنات الحرمین کے مطلوبہ تقابلی متن کو پیش نظر رکھا گیا ہے۔ ۵۔ د۔ م "وا" ندارند مانوخذ از حنات است ۶۔

۷۔ د۔ م۔ استیلام ۸۔ حنات "قیام" ۹۔ حنات سلما اللہ سبحانہ

که بحر انوار معجز می زند و کمالات صحبت خیر البشر تابان و درخشان است، بعد ازاں
 بر روضه منوره ام المومنین خدیجه الکبریٰ رسیده بایاران مراقبه طویل نموده فرمودند که کمال تر
 اہبات المومنین آل قدر بالطف و عنایات و بہ مواہب و عطیات ظاہر شد کہ تا حال این
 قسم الطاف از هیچ کس بہ وقوع نیامده بود و یافتہ می شد کہ آنحضرت از کمال اہتمام و کثرت
 اعتناء کہ بشان من داشتند بیرون سر اوقات احتجاب خود برآمده ایستاده اند و در صد
 ۵ انعام و اعطاء اند، می فرمایند کہ بہ فلانی فلان نعمت بدہمیدیم کذا ثم کذا بالجملہ بہ عجائب امور
 و غرائب نعم احسان نمودند و نسبت شریفہ (۱۱۸) آنحضرت در نہایت علو و غایت رفعت
 و اصالت محسوس می شود گویا بہ کمالات نبوی علی مصدر ہا الصلوات والسلام مخفوف است۔
 می فرمودند چون از فاتحہ فارغ شدیم ام المومنین در سر اوقات احتجاب در آمدند گویا ہماں
 فاتحہ دواخ بودہ است بعد ازاں ہر چند برای حضور ایشان توجہ کردیم ظاہر نہ شدند بعد ازاں
 ۱۰ در محاطہ کہ در وی مرقد فضیل بن عیاض و سفیان بن عیینہ و بسیاری از اجلای مشائخ است
 در آمدند و در شان فضیل کلمات مدحیہ بسیار فرمودند و فرمودند کہ چندی از کبار مشائخ کہ در
 اُمت مرحوم مستثنی اند و شان علیحدہ دارند، فضیل ہم در آن جماعت یافتہ می شود۔ بعدہ
 بر قبر شخصی کہ مستعد با فہم طریقہ اینقہ در دیار ہند از آنحضرت شدہ بود لکن رجعت بر عقل
 کوتہ اندیش خود خورده بہ جماعت دیگر ملحق گشتہ بود توقف کردہ، فرمودند کہ فلانی محزون و
 ۱۵ منہوم و سرنگون بہ عالی عجیب ظاہر شد کہ چہ بیان آن کنیم ہر چند توجہ بہ حال او نمودیم اثر
 انتفاع کمتر محسوس شدہ فرمودند کہ علم الغیب عند اللہ سبحانہ۔ فسد من سعی الیہ و فاز من
 البقی لدیہ سلمہ اللہ سبحانہ و دامت برکاتہ۔

یا قوتیہ می فرمودند کہ سحر شب پنجشنبہ برای حصول بعضی کمالات التباد و تضرع داشتیم بعد از ساعتی
 ۲۰ ازاں بہ تضرع باز آمیم و گفتم ما للعبید والارادت، بہ مجرد خطور این خطرہ انشراح
 سینہ و بسط عظیم رو داد و بعد از نماز بآداب حلقہ ذکر اشتغال داشتیم دیدیم کہ خلعت
 بس عالی مارا عنایت کردہ اند انگاہ متوجہ گشتیم کہ این کدام خلعت است معلوم ساختند
 این خلعت عبودیت است۔ الحمد للہ علی ذالک۔

یا قوتیہ حضرت ایشان دامت برکاتہ روزی در مصلائی مالکی در حلقہ ذکر نشستہ بودند و استغراق
 و توجہ و مراقبہ داشتند بعد از فراغ حلقہ فرمودند کہ امروز در مجلس سکوت خلعت ارشاد

در کمال علو شان در بر خود دیدیم و آن قدر خود را به مرتبه ارشاد مناسب یافتیم که زیاده بر آن
متصور نہ باشد مقتضای وقت و قرب قیامت ظهور را کما هو بر نمی تابید و نیز درین مجلس سکوت
محسوس گشت که ما را ادوات و قلم عنایت کردند چنانچه برای منصب وزارت می دهند پس
تا چار دنیا تر عالم ملک و ملکوت از احکام ظاہر و باطن آنها با آنحضرت منقوض (۱۱۹) باشد
و ایشان مزج و مدار عالم باشند و تجویز و تصحیح امور با آنحضرت مسلم بود۔

۵

یا قوتیہ مخدوم زاده عالی درجه حضرت خواجہ محمد نقشبند سلمہ اللہ سبحانہ نقل کردند کہ آن عالی حضرت
در ایام اقامت مکہ معظمہ برای دفع مرض برادر کلال خود قدوة المحققین، زبدۃ العارضین
حضرت خواجہ محمد سعید قدس سرہ کہ در آن ایام آنحضرت را مرض صعب روداده بود توجہ
گماشتند و بہ تضرع و التجاہد دست مبارک بہ دعا برداشتندی فرمودند در آن هنگام مشہود
گردید کہ آنچہ در عرصہ امکان است در خشوع و برداشتن دستہا موافقت ما در زیدہ و
ہزاران دستہا از اقسام مخلوقات بہ تبعیت این مسکین نموده بلکہ جمیع حقائق اسماء و صفات
الہیہ جل شانہ و اصول و ظلال آنها در حصول مراد با مشارکت دارند الی ان انتہت
الی الذات البحت تعالت و تقدست۔ تا اثر قبول ظاہر شد و ایشان صحت یافتند۔

۱۰

یا قوتیہ حضرت ایشان سلمہ اللہ سبحانہ و دامت برکاتہ بتاریخ روز شنبہ ہشتم رجب المرجب در
مکہ مشرف وقت معاودت از طیبہ مبارکہ در مصلائی ماکلی در حلقہ ذکر با یاران مجلس مراقبہ
و سکوت داشتندی فرمودند کہ در آن مجلس غیبتی در روبرو گو یا شخصی مرا از ورود عنایات
عظیمہ و عطایای نفیمہ از حضرت الہی جل شانہ آگاہ می سازد و اطلاع می بخشد دیدم کہ
باس فاخرہ خلعت جلیل القدر کہ از کثرت ضیاء و شمعان انوار بہ بیج صورت نمی شود
بلکہ نور صرف بہ نظری در آید مرا پوشانیدند بعدہ ازاں بقعہ برخاستہ خارج مسجد و از کشیدم
و خلعت مذکورہ را در بر خود می یافتیم باز غیبت دست داد و درین اثنا اندر دادند کہ حضرت
حق سبحانہ و تعالی ہمیں لباس نامناسب آن می پوشد، چنانچہ در حدیث قدسی الکبیر یلہ
ردائی والعضمة ازاری۔ باید دانست کہ این قسم معاملات داخل اسرار است و
از ظاہر مصروف۔

۱۵

۲۰

- یا قوتیه حضرت ایشان دامت برکاته در راه مدینه منوره تحس تمام در دریافت آثار و مشاهد متبرکه که چه آثار چه مساجد نبوی علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة می کردند و مها اکن خود را در آن مواضع می سانیدند و همچنان (۱۲۰) در وصول به مزارات صحابه رضوان الله تعالی علیهم اجمعین گوشش بلیغ می نمودند الا ان یسأربی شیاً، چون از وادی بدر به صفراء رسیدند از راه انحراف در زیده به زیارت عبیده بن حارث که از شهداء بدر است و در بدر مجروح گشته در صفراء آسوده است متوجه شدند ساعتی بر قبر شریف و همراه یاران به قبر مراقبه پرداختند بعد از آن به قافله رسیدند فرمودند که بر قبر اوست رضی الله تعالی عنهما توجه کردیم، نیا فقیم بعد از ساعتی با کمال ابهت و مرتبت ظاهر شد و به جانب ما آمد و بایشان تمام ملاقات کرد و ساعتی جلسه نموده بشتابی رجوع کرد و گویا در امری مشغول بوده به اکرام ضیف آمده باز بهمان امر و آورد و چون به مدینه معطره نزدیک رسیدند در آن شب از کثرت شوق در شدت ظهور شمشان انوار غالباً بیدار ماندند سحرگاه به مدینه رسول علیه و علی آله الف الف صلوة و سلام در آمده آداب زیارت روضه منوره و مسجد شریف بجا آوردند از روضه معطره شریفه کمال الطاف و عنایات و تفقد احوال و انعام عطایا ظاهر گردید و بعد از سه چهار روز بعضی مردم از اهل مدینه منوره خواستند که داخل طریقه آنحضرت شوند ایشان از کمال ادب درین امور جلیل القدر از خدمت رسول الله صلی الله تعالی علیه و سلم اذن خواستند و ۱۵ مواجهه کریمه ایستاده مراقبه نمودند تمام رضا به اشتغال این امر جلیل القدر و کمال اهتمام بآن ظاهر گشت چنانچه در کعبه حناء به ظهور پیوسته بود و خلعت ارشاد و در غایت علو از جناب مقدس مطهر علیه و علی آله الف الف صلوة والسلام عنایت شد و نیز انوار و عنایات حضرات شیخین رضی الله تعالی عنهما و قرب متحلی بودن ایشان به کمالات سرور انبیاء علیه و ۲۰ علیهم الصلوات و البرکات ظاهر گردید و در اکثر اوقات از توار و ظهور انوار در مشاهد و آثار خصوصاً در مسجد نبوی علی صاحبها الصلوات و التحیة خاصه از مواجهه شریفه و نزدیک اسطوانة عائشة صدیقه رضی الله تعالی عنهما که در این مواضع اسرار مکنونه به کمال ظهور موج می زد بیان می فرمودند و هم کمالات حضرت امام اجل مجدد الف ثانی قدس سره و مرتبه

آنحضرت در محال مزبور معلوم گردید، بعد از آن به مزارات بقیع رفتند عنایات و اعطاف
 امیر المومنین حضرت عثمان رضی الله تعالی عنهما و مهربانیهای اهل بیت و انبیا و مومنان
 ظاهر گشت سیم کمالات صدیقه حبیبه رضی الله تعالی عنهما زیاده از آن که در عدد و عدد آید ظهور
 می نمود، می فرمودند که اگر چه مدفن صدیقه در بقیع است اما از آن رو که حجره شریفه خانه ولایت
 اکثر اوقات آن ام المومنین را در حجره شریفه نبوی می یابیم و مسجد شریف (۱۲۱) را با نوار
 دی رضی الله تعالی عنهما علوی بینم، می فرمودند که آن قدر الطاف از عائشه صدیقه در باره
 خویش مشاهده کرده ام و اهتمام از وی رضی الله تعالی عنهما به حال خود یافته که چه گویم
 و از جمله امداد اعانت که از حضرت صدیقه نسبت به حضرت ایشان سلمه الدجانه ظهور
 یافته آنست که حضرت ایشان در یک چیزی به توسل حضرت شیخین رضی الله تعالی عنهما به
 حضرت خیر البریه علیه الصلوات والسلام و المتحیه، شفاعت درخواستند و چنان اثر
 شفاعت زودتر به ظهور پیوست و در آن سری خواهد بود توسل به صدیقه حبیبه بستند
 ایشان به مجرد التماس خود را به جناب مطهر رسول الله علیه و علی آله الف الف صلوة
 والسلام به شتابی تمام رسانید و خود را در کنار آنحضرت علیه الصلوة والسلام
 انداخت و لوازم محبت و آثار موانست در میان آمد و التماس حضرت ایشان را از
 جناب مقدس نبوی علیه و علی آله الصلوات والبرکات به شتابی فرا گرفت و آنچه
 می خواستند از آن درگاه معلی حاصل کنایند رضی الله تعالی عنهما.

۵

۱۰

۱۵

و نیز کمالات حضرت فاطمه زهرا علی ابیها و علیهما السلام در شب مولد آنحضرت
 ظاهر شد و اجتماع عظیم و سرور فخم از اهل بیت رضوان الله علیهم اجمعین درون
 حجره شریفه معائن گشت.

۲۰ یا قوتیه روزی در ایام اقامت مدینه منوره شخصی از اصحاب آن عالی حضرت متعالی منزلت در خدمت
 عالی ایشان احوال و مقامات بعضی عزیزان آن وقت را بیان نمود به خاطر مبارک از راه
 غیرت خطره گذشته باشد برای مقالیه نسبتها متوجه شدند نسبت شریف آنحضرت متعالی
 شد و تمام عالم از انوار آن عقلی گشت و قرب خاص و منزلت مخصوص که آنحضرت را
 به جناب مقدس معلی است عز شانه و بآن ممتازند شرف ظهور فرمودند و نسبت افراد
 عالم و افتقار و احتیاج آنها باین عارف کامل میریزن شد و محسوس گشت که آنحضرت

هرگز عالم و امام وقت اند و افراد عالم همه گرداگرد آنحضرت صفوف بسته منتظر فیوض
از آنحضرت شد و آن اثناء القا نمودند که صاحب این دولت را میرسد که بر کسی
غیرت نماید.

یا قوتیه روزی آنحضرت نماز عشاء را به جماعت شافعی ادا نمودند، می فرمودند که امام اجل
محمی السنه محمد بن ادریس الشافعی آمده با کمال بشارت و سروری با ملاقی شد گویا
(۱۲۲) اظهار انفرح ازین موافقت نمود.

یا قوتیه از مواهب عالی که آنحضرت بآن ممتاز گردید آنکه آنحضرت سلمه الله سبحانه با جمعی از اصحاب
در مسجد نبوی علی صاحب الصلوات والسلام با اعتکاف دو روز و یک شب ماندن گشتند
چون از نماز عشاء فراغ یافتند و هر شریف و وضع را از مسجد بر آوردند چنانچه در آن بقعه
شریفه معمول است و خلوت خاص حاصل شد حضرت ایشان در مواجهه شریفه آمده مدتی
دید به مراقبه پرداختند و همچنین در آخر شب وقت تهجد نیز آمده مراقب نشستند،
می فرمودند که حضرت رسالت غایت علیه و علی آله الصلوات والتسلیمات
از کمال بنده نوازی و نهایت کرم از حجه خاص و محاب مخصوص بر آمده بر ما نازل فرمودند
و آن قدر ما را تشرف به این محاب معلی حاصل شد که به هیچ چیز شل آن به ظهور نیافته بود
همچنین وقت تهجد محسوس گشت که آنحضرت علیه و علی آله الف الف صلوة
والسلام از مقصوره منوره بر آمدند و از کمال غایت و مطلق این کمترین را در بر کشیدند
و این حقیر را احقاق خاص به حقیقت او علیه الصلوة و التحية میسر گشت و الحمد لله
علی ذالک -

یا قوتیه در اوائل جمادی الاول چون به زیارت بقیع رفتند نسبت علیه امیر المومنین حضرت عثمان
رضی الله تعالی عنه در کمال علو و نهایت لطافت متمجلی گشت و کثرت عنایات و وفور الطاف
حضرت عثمان و کمال اهتمام آنحضرت به حال ایشان هویدا گردید و همچنین الطاف
حضرت عباس محسوس شد.

چون به زیارت حضرت فاطمه زهرا رضی الله تعالی عنها رسیدند تلاطم امواج نسبت علیه
آنحضرت معلوم گردید و کرم و مطلق بی شمار از آنحضرت فهمیدند و در یافتند که آنحضرت
استغفار بعلی عنه ایشان را به خود کشند گویا میگویند که تو از آن مایه همان مایه گفتی که قبل ازین

معامله خود را به صدیقه حبیبه مائل تری یافتیم از جهت کثرت عنایات او و رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِمَا
 چون از بقیع برگشته به مسجد نبوی علی صاحبها الصلوة والسلام رسیدیم و در بجای نسبت
 فاطمه زهرا مستغرق نسبت علیه صدیقه حبیبه شرف ظهور فرمود و علیه رو آورد و با وجود تحقیق و
 استیلاک و حالت متقدمه در نسبت شریف صدیقه حبیبه نیز استغراقی پدید آمد بعد از آن
 در همان مقام هر یکی ازین هر دو بزرگ به نفس نفیس خود با ظهور نمودند و مرا به خود (۱۲۳)
 کشیدند حضرت فاطمه زهرا بر کتف یمن ظاهر شدند و حضرت صدیقه بر کتف یسار، و از
 وقت مغرب تا نماز عشاء همیں معامله در میان ایشان می گزشت بعد از آن در مسجد شریف
 چنان معلوم شد که نسبت حضرت زهرا بتول غالب آمد و نسبت شریف ایشان مائل به
 بیاض می یافتیم و نسبت صدیقه حبیبه را به حجره متشکل می دیدیم بعد از آن در مواجهه حضرت
 رسالت خاتمیت علیه الصلوة والسلام رسیده شد همیں معامله آنجا هم ظاهر شد که هر یکی
 مرا به خود می کشید و در حضور شریف آنحضرت علیه الصلوة والسلام و التحیة نسبت صدیقه
 هم قوت و استیلاء پیدا کرد و گویا بنا بر دو نسبت قسادی شدند، بعد عشاء که حضرت ایشان به
 منزل آمدند و با مخدوم زادها کبار عالی تبار حکایت می کردند فرمودند که تا حال همان معامله
 در میان است و من در فرخ و سروری ام که هرگز فوق آن متصور نه باشد از کثرت عنایات
 این قسم دو بادشاه عالی شان به حال این مسکین ضعیف -

۵

۱۰

۱۵

یا قوتیه

حضرت ایشان طالت حیوتم و دامت برکاته بتاریخ یزد و هم جمادی الاولی بعد از فراغ نماز
 جمعه به سلام آنحضرت علیه الصلوة و التحیة رفته او مواجهه کریمه ایستادند فرمودند چون از ارسال
 صلوات و سلام فارغ شدیم خلعتی عنایت شد و چنان معلوم گردید که این خلعت از عنایات
 حضرت صدیق اکبر است و رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِمَا بعد از آن در همان مجلس و مقام خلعتی دیگر بر خود یافتیم
 فهمیدیم که این از لطافت حضرت فاروق اعظم است و رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِمَا و این هر دو
 خلعت رنگت جداگانه دارد اول سرخ رنگ است و دومی زرد نام، و هنگام رجوع
 از آن مقام عالی خلعتی ثالث بزرنگ به من نزول فرمود القانمودند که این مرحمت است
 از حضرت خیر البریه علیه و علی آله الف الف صلوة والسلام و تحیة -

۲۰

یا قوتیه در بیان عظمت جناب سرور و استغناء و محبوبی و رحمت عامه و صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم

می فرمودند محسوس می گردد که وجود شریف او علیه و علی آله الصلوات والتسلیمات مرکز جمیع عالمیان است از دوره عرش تا مرکز فرش و همه مخلوقات از ملک (۱۲۴) و حور و انس و جن و سایر جنود الهی شانه بوی محتاج اند و از وی فیض برند منیفی حقیقی هر چند و باب مطلق است جل شانه اما اقسام افاضات به هر که می رسد به توسل شریف اوست و مهیات ملک و ملکوت با اهتمام او انصرام می پذیرد و مشاهده می گردد که شب و روز انعامات ۵ بر کافه مخلوقات از روضه مطهره علی ساکنها الصلوة والسلام والتحية علی سبیل الاتصال فالصل است کما یفخ افواه القرب وما ارسلک الا رحمة للعالمین - می فرمودند که باین که عموم رحمت و شمول شفقت استغناء و عظمت محبوبیت که لازمه مقام خاصه اوست بر وجه اتم و اکمل ثابت است لهذا در عرض احتیاج به جناب او به وسایل احتیاج افتد و اظهار امری در آنحضرت بی توسل معصی می نماید - ۱۰

یا قوتیه بتاريخ روز دوشنبه ششم جمادی الاخری حضرت ایشان به زیارت اهل بیع رفتند بعد از مراجعت می فرمودند که بر هر قبری از قبور متبرکه می نشستم چنانچه عنایات صاحب آل قبر به حال خود مشاهده می کردم ما، همچنان انتظار اهل قبور دیگر که اراده زیارت آنها داشتیم معانیه می نمودم و اجتماع ایشان بر لای طاقات من، همچو اجتماع بر همان عزیز و بر غایت مرغوب که غیر مترقب دارد است می یافتیم چون از زیارت امیر المومنین حضرت عثمان ۱۵ علیه الرضوان فارغ گشتم غلغلی تازه بر خود یافتیم معلوم گردید که این عطیه حضرت عثمان است چون بر روضه منوره سیدنا ابراهیم علی ابیه و علیه الصلوة والسلام رسیدم دیدم که به جانب ما بر آمده و خود را به من ملحق ساخت گاهی در کنار من می آمد و گاهی به کمال مهربانی معالقه می کرد و آنحضرت نور صرف در نظرمی در آمد چرا چشیم نه باشد که او علیه و علی آله الف الف صلوة والسلام در شان آل جگر گوشه چنین فرموده اند: ۲۰

لو عاش لکان نبیاً

می فرمودند التذادی که از ظهور نسبت و عنایات آنحضرت علی ابیه و علیه الصلوة والسلام یافته ایم و اهتمام آل عالی تر از نسبت به خود فهمیده آل التذادی از من رفتنی نیست و، همچنان صحابه که در روضه منوره او رضی الله تعالی عنه مدفون اند مثل عبدالله بن مسعود و غیره او همه حاضر شدند و به عنایات بسیار و اشتیاق بی شمار ما را احاطه کردند

بعد از آن به مرقد امام اہل مالک ابن انس رسیدیم کہ بہ شبانی تمام (۱۲۵) جانب ما برآمدہ ملاقات بہ کمال بشارت و سرور بر رسم ملاقات عرب کردہ ملاقات ایشان در کمال انبساط است و این رسم در غیر ایشان نیست بعد از آن غایات و مہربانیہای ازواج مطہرات زیادہ از حد یافتہ چنانچہ شفقت مادر در حق ولد خصوصاً اشفاق صدیقہ حبیبہ کہ مخصوص بیچ وقت نیست بلکہ پیوستہ می یابیم همچنان الطاف کثیرہ از نہرا و بتول علی ابیہما و علیہا الصلوٰۃ والسلام بہ ظہور پیوستہ و شفقتہا اہل بیت از بنات مطہرات و امیر المؤمنین حضرت عباس و حضرت حسن و کذاک از ائمہ کرام رضی اللہ تعالیٰ عنہم از تعداد خارج مفهوم گشت چون بہ سرتربت عارف ربانی خواجہ محمد یار صادق سر رسیدیم بہ کمال بشارت و خصوصیت برآمدہ گرمیہا و گرمیہا فرمودند در آن وقت نسبت ایشان را در کمال صفا و لطافت فوق ظلال یافتہ۔

۵

۱۰

چون از بقیع برآمدہ بر دروازہ قلعہ رسیدند ساعتی ایستادہ متوجہ رومانیت امام اسمعیل بن امام جعفر صادق رضی اللہ تعالیٰ عنہما کہ در دن قلعہ مدفون است، شدند، ایشان در کمال علو شان و نہایت لطف و احسان بہ آنحضرت ظاہر شدند، مخفی نماند کہ حضرت مخدوم زادہ عالی درجہ مخزن اسرار احوال حقائق آگاہ شیخ آدم را در رسالہ اصل باین عبارت آورده اند بعینہا ایرادی نماید و اما احوال شیخ آدم فقیہ بعض تفصیل تذکرہ فی ورقہ ان شاء اللہ تعالیٰ۔ لیکن این قدر مسموع گردیدہ کہ حضرت ایشان ہر گاہ بہ بقیع می رفتند بر تربت شیخ مشارالہ رسیدہ مراقب می شدند الا ان یشاء ربی شیئاً با بجمہ و یریں باب غور بسیار فرمودند۔

۱۵

تذیل بعد از این القاء این کلمات آنحضرت دامت برکاتہ فرمودند کہ در بقعات مبارکات و مزارات بقیع نسبت من ظہوری عجیب و انجلاسی غریب پیدا کردہ و قرب و منزلت خود را بجناب اقدس او تعالیٰ مشاہدہ کردم محسوس گردید کہ تمام عالم از نور آن نسبت متل شد و کمونات عالم ہمہ صفات بستہ گاہی خلعت نمودارند گرداگرد من و من در میان امام و مرئی شد کہ فیوض و برکات گوناگون کہ از حضرت حق سبحانہ تعالیٰ نسبت بہ کافہ خلایق میرسد ہمہ آن بتوسط این درویش می رسد و سایر مخلوقات چہ اولیا و چہ غیر (۱۲۶) آنہا منتظر

۲۰

حصول برکات و ترقیات ازین ضعیف اند اکثر اوقات دوات و قلم را نزد خود حاضر می یابم برای تصحیح مہیات ملک چنانچہ وزیر اعظم و دربار سلطان ذی شان نسبت و قدرت دارد و آن حالت در خود فہم با وجود ظہور اسرار غریبہ کہ در اہ این خدمت جلیل القدر بمن مرحمت فرمودہ اند از خفایا و اصالت و محبوبیت بعد از ان فرمودند کہ ہر چند این نسبت ظہور و غلبہ می نمود من متعجب و متحی می شدیم کہ در حضور صحابہ کرام رضوان اللہ علیہم اجمعین ظہور نسبت دیگری چہ گنجائش دارد اما از آنکہ این حالت ہم اثر عنایات و تہنہ برکات آنحضرت است آن ہمہ را از طفیل این اکابر دانستہ متسل و شادمان بودم۔

- یا قوتیہ حضرت مخدوم زادہ ہای عالی درجات اعنی خواجہ محمد نقشبند خواجہ محمد عبید اللہ و خواجہ محمد سیف الدین نقل کردند کہ روز دوشنبہ ششم جمادی الاخری حضرت ایشان وقت انتقال از مدینہ سکینہ برای رخصت از خدمتہ علیا معزز و منفر موجودات سرور کائنات خواجہ دین و دنیا صلی اللہ تعالی علیہ و علی آلہ وسلم بہ مسجد درآمدی فرمودند کہ در نماز ظہر بوم نزدیک محراب نبوی علیہ الصلوٰۃ والسلام کہ گریہ از حزن و فراق و الم و دایع بر من غالب آمد در ہمیں غم داندوہ بوم کہ بجانب مقصورہ کریمہ در وضع معطرہ سلوات انوار و شمت سلطنت طلوع نمود و حضرت رسالت خاتمت علیہ و علی آلہ الصلوٰۃ و التسلیمات با بہت و نظاہر عظمت از حجرہ کریمہ برآمدہ و بر نزول فرمودند و از نہایت کرم خلعت تاج چوں تاج سلاطین در غایت علو و نہایت رفعت کہ ہرگز مثل آن مرئی نشدہ است باین محقر پوشانیدند، محسوس می گشت کہ بر آن تاج طرۃ شہ پرست کہ بالای آن لعل عالی تعبہ کردہ اند و چنان استفاد می شد کہ این خلعتی است خاصہ کہ از بدن شریف آنحضرت علیہ الصلوٰۃ والسلام متخلع شدہ است، مثل خلعات دیگر نیست بعد از ان برای بعضی فرزندان خود کہ در ان سفر رفیق بودند و آن وقت با من حاضر بودند در ان عالی حضرت برای حصول خلعت التجار تضرع نمودم از کمال بندہ نوازی بہر یکی از آنها خلعات متعددہ مرحمت شدہ، بعد از ان بہ مواجہہ شریف

رفته، سپس معامله مشابه کردم می فرمودند که درین هر دو مقام محراب خاصه و مواجبه کریمه دوستی پهلوی من ایستاده و برای حصول رخصت رفته (۱۲۴) برای ادنیز متضرع گردیدم که خلعتی بوی هم مرحمت شود و در معرض قبول نیفتاد این معنی برابر کمال التجا آورد، بعد از تضرع بسیار متمثل به صورت شد که چیزی از قسم خلعت بوی هم عنایت شد چنان در آن وقت بدستار او متنازی نمود.

۵

یا قوتیه می فرمودند که اعطای خلعت عبارتست از اقامه نسبت خاصه و معامله مخصوصه که اول دلیل و اعدل مشاهد است بر خصوصیت تمام و عنایت کامل از معطی به معطی که در نظر کشفی آن عطیه متمثل به خلعت می گردد به خلاف سائر عنایات که باین خصوصیت نباشد به خلعت متمثل نمی شود و لهذا هر چند در مواجبه شریفه برای حصول خلعت برای بعضی یاران مخصوص متضرع شدیم اثر آن ظاهر نشد هر چند التفات و عنایت بر آن جماعه محسوس می شد مگر به بعضی فقیرزادها که از محض کرم و صرف فضل خلعت بآنها عنایت شد فافهم.

۱۰

یا قوتیه ولختم مواهب الحرمین الشریفین بذکر عنایتین استفاد هما امامنا و قبلتنا السید الشیخ سلمه الله سبحانه و دامة برکاته من الحضرت العلیا العالیة اعنی الجناب المقدس النبوی علیه و علی آله الصلوٰة و التسلیمات عنایة فی حقه و اخری فی حق شیخه امام العالم مجدد الالف الثانی رضی الله تعالی عنه -

۱۵

اول آنکه روزی در مجلس میان بی گانه و آشنا شسته بودند، دیدند که حضرت سید الاولین و الاخرین علیه و علی آله الصلوٰة و التسلیمات از آسمان نزول فرمودند در کمال ابهت نورانی محض حتی که از کثرت شعشان نور به هیتی تشخص نمی شوند بلکه نور صرف متمثل اند و بر محبت سروری حضرت ایشان را بوسه دادند باز به آسمان عروج فرمودند. دوم آنکه روزی در ایام اقامت به سرهند در واقعه دید که حضرت محبوب رب العالمین علیه و علی آله الف صلوٰة و السلام در خانه حضرت امام ربانی مجدد الف ثانی ایستاده اند و انوار عظیم بر آنحضرت علیه الصلوٰة و السلام متللی است و حضرت مجدد الف ثانی در گوشه صحن آن خانه ایستاده اند و در نسبت خود استغراقی دارند حضرت رسالت خاتمیت علیه و علی آله الصلوٰة و السلام از کمال بنده نوازی کلمات بسیار

۲۰

در مدح ایشان می گویند و می فرمایند (۱۲۸) سبحان الله درین مردم یاد دین و یار حضرت حق سبحانه و تعالی به چنین بنده را پیدا کرده است که فرشتهاء مقرب او سبحانه نزد او می آیند و وی بآنها التفات نمی کند.

سبحان ربك رب العزت عما يصفون وسلام على المرسلين
والحمد لله رب العالمين - این یو ایت بیست و شش از رساله یا قوتیه که مشتمل بر
۵ چهل و نه یو ایت است بعضی متصله و بعضی منفصله بحکم هفتده رکعت فریضه اخذ نموده
داخل این مفتاح ثالث که محتوی برسی کنوز و از خزان معصومی و دفائن قیومی به موافق
اجزای مستد آن و صیام رمضان بوده استرضای روح پر فتوح حضرت ایشان و صلوات الله تعالی علیه
ازین مناسبت بر خود و بر جمیع قاریان اخلاص و استمعان کثیر الاختصاص در یوزه نمود و از
مخافت تطویل کلام ختم این باب بر همین مقدار خصائص آن امام بهام غوث الانام مقرر گردانید.

۱۰ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا
عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ - رَبِّ اعْنِنِي وَلَا تَعِنِّ عَلَيَّ وَانصُرْنِي وَلَا تَنْصُرْ عَلَيَّ وَامْكُرْنِي
وَلَا تَمْكُرْ عَلَيَّ وَاهْدِنِي وَيَسِّرْ لِي الْهَدْيَ وَانصُرْنِي عَلَى مَنْ بَغَى عَلَيَّ رَبِّ اجْعَلْنِي لَكَ
شَاكِرًا لَكَ ذَاكِرًا لَكَ رَاهًا لَكَ مَطْرَعًا لَكَ مُخْبِتًا إِلَيْكَ أَقْوَامًا مِنْيَا
۱۵ رَبِّ تَقَبَّلْ تَوْبَتِي وَاغْسِلْ حَوْبَتِي وَاجِبْ دَعْوَتِي وَثَبِّتْ حُجَّتِي وَسَدِّدْ لِسَانِي
وَاهْدِ قَلْبِي وَاسْلُلْ سَخِيمَةَ صَدْرِي وَصَلِّ اللَّهُ تَعَالَى عَلَى نَحْيِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ
وَأَلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ -

مفتاح چهارم

در بیان عادات و عبادات حضرت ایشان با بیان تاویلات بعضی سوره و آیات قرآنی که فرموده اند و مایقارب هذا الباب -

- بسم الله الرحمن الرحيم - ما يفتح الله للناس من رحمة فلا ممسك لها
 ۱۰ وما يمسك فلا ممسك له من بعده وهو العزيز الحكيم - اللهم الهمني رشدی
 واعذني من شر نفسي اللهم صل وسلم على افضل البشر واکرم المخلوقات
 صاحب الوحي والشفاعات وجوده باعث ايجاد الارضين والسموات وعلى آله
 وصحبه واتباعه الى يوم النجاة ، و برغشيان دفاتر اسرار صديقي و محرران سراير انوار
 فاروقی و حیا و رزان قامت و لبرای عثمانی و دلبر (۱۲۹) دلان دارث کرار سبحانی باریابان محفل
 ۱۵ جان نواز نقشبندی و صدر نشینان خوش آواز مجلس بلندی و دلگدازان شائق کمالات احمدی و بلند
 پروازان عاشق کمالات سرمدی و خاک روبان آستانه پاک معصومی دسته گویان از اشتیاق ادراک
 معارف قیومی و زاهدان بادیه حسرت بر سبیل اشتها رو عابدان قائم الليل و صائم النهار و منعمان
 دولت کثیر الاقبال و مترنمان به ترانه اصوات بلا اختلال و باده نوشان نخمخانه الهی و گل فروشان
 میخانه لاتنهایی و سالکان مسالک طریقت مستحفظان بوادی حقیقت و عالمان مدرسه عالی مقال
 ۲۰ و عارفان مکره مستقیم الاحوال که به بیعت و وراثت امام ربانی حضرت مجدد الف ثانی شوند عاقلان
 طریقت و حقیقت اخادمان شریعت است ذبورت افضل از ولایت اگر چه ولایت آن نبی باشد حق یقین
 همیشه صغیرا بر سکر تزجیح داده اند ظاهرو آشکار است که اعمال صالح و عادات شریفه آن قبله

در ایشان و امام صفای ایشان حضرت ایشان رضی الله تعالی عنهما که از کثرت قبولیت و غایت طمانیت
بر اوج و قرب حضرت صمدیت جلالت عظمه صعود نموده که علی که با هشتاد هزار سر و زبان و دهان و ذکر
باشد چنانچه در کنز بیست و پنجم از مفتاح ثالث ذکر آن مفصل گزشت. از آنحضرت و الامزلات
از یاد خود پیش عارف خدا رسیده و انا نماید، من آورده پست فطرت که تمام همت خود را صرف
ضلالت و معاصی نموده باشم. چه یار که حرف ازین معنی شگرف زخم و متاع کاسد خود را در بازار
صرافان و قائلین باین اندازم چه عقل که سبب ثالث از اسباب علوم نزد علمای اهل حق است.
شکر الله تعالی سیم هم همه وقت بر نقصان طبیعت خود بی تکلف حاکم است. فکیف باین قسم
مقصد اقصی و مطلب اعلی که دست ادراک فحول علماء و محل اولیاء در مداحی کمالات و عبادات و
عبادات و حسنات آن امام الاصفیاء وارث خیر الانبیاء علیه و علیهم من الصلوات افضلها
و من التسلیمات اکملها اعتراف به قصور دارد و انا از آن جا که کار دست کرده بانصرام
رسانیدن و سخن شروع شده را با تمام شنیدن قول اولوالباب با آنکه بدون یاد حضرت ایشان
وقت را بسر بردن بر عاشقان جمال (۱۳۰) با کمال آن قبله در ایشان موجب کمال تلموسه و بیار
اضطراب است

بغیر از دوست آرامی ندارد. بخود قطعا سرانجامی ندارد.
۱۵ مصداق مال است در وسط همین قیل و قال که با قلب مترواحمال داشته مکرر در معاملات صحبت
حضرت ایشان رضی الله تعالی عنهما دریافته گویا در مدح این مقامات خود این بیت می خوانند
رخشنده معانی از عباره ز آسانی که بر آسمان ستاره
و به عنایات دیگری نوازند که حاصل آن دلیر گردانیدن بر تحریر این مقامات فرخنده رایات باشد بلکه
این کلمات مرقوم را بخود منسوب می فرمایند از دریافت این قسم نوید فرحت جاوید اسباب سعادت
۲۰ رسیده سطور سابق با اعتقاد را سخ شنیده را که لیل و نهار بکمال نیاز مندی و غایت افتقار ملتزم
حصول این دولت آمد بلکه بعضی از آنها از نهایت شوق و علاوت و فوق الفوق پیش از تمام
مفتاح ثالث نقل برداشتن اختیار کرده تا این وقت که هنوز دیباچه مفتاح رابع هم به تمام نه
رسیده جز و کامل از اول کتاب به خط مربوط نوشته جز و ثانی مرقوم می سازند و اعذاری که از قلت

درایت و نقصان طبیعت با شائقان اسرار آن قبله ابرار آورده می شود محمول بر شکست نفس می دارند قلم احد بدامن اسعافهم بما اقترحو و ایصالهم الی غایة بالتسویا رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ -

بر بختم از جندی رافتسین کن سعادت با بلندی بمنشیں کن

۵ و این مفتاح مشتعل بر دو کثر است از کثرت خزان معصومی -

کثر اول در بیان عادات و عبادات آن قبله ارباب کرامات و کثرتانی در تاویل بعضی سور و آیات فرقانی که در روز رستخیز اول پیش از همی خواهد بود صاحب نام حق می فرماید -
روز محشر که حساب گذار بود اولین پیشش نماز بود

پیش از شروع در مقصد حدیثی چند از احادیث صحیح که در فضائل نماز وارد شده است درین مقام معصومی مندرج سازم فرموده اند -

۱۰ کثر اول بگوش طراوت سر و ش استماع باید نمود که بهترین عبادات نماز است - چنانچه که عن ابی هریره رضی الله عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم ارايتم لو ان نهرا بباب احدکم یغتسل فیه کل یوم خمس اهل یتقی من درنه شیئ قالوا لا یتقی من درنه شیئ قال فذلک مثل الصلوة الخمس یحیی الله بهن الخطایا متفق علیه - عن ابن مسعود قال سالت النبی صلی الله علیه وسلم ای الاعمال
۱۵ احب الی الله قال الصلوة لوقتها قلت ثم ای قال بر الوالدین قلت ثم قال (۱۳۱) الجهاد فی سبیل الله قال حدثنی بهن ولو استزدتہ نردنی - متفق علیه - عن عبد الله بن عمرو بن العاص عن النبی صلی الله علیه وسلم انه ذکر الصلوة یوما فقال من حافظ علیها کانت له نوراً وبرهاناً ونجاة یوم القيامة ومن لم یحافظ علیها لم تکن له نوراً ولا برهاناً ولا
۲۰ نجاة وکان یوم القيامة مع قارون وفرعون وهامان وابی بن خلف رواه احمد و الدارمی و البیهقی فی شعب الایمان - وعن عبد الله بن شقیق قال کان اصحاب رسول الله صلی الله علیه وسلم لا یرون شیئاً عن الاعمال ترکہ کفر غیر الصلوة رواه الترمذی -

نماز است که راحت بخش غم گساران است، نماز است که شفا بخش بیماران است،

نماز است که نشانی از اصل می دهد، نماز است که بنده را از رب تعالی نزدیک تری گرداند آن قدر فضائل نماز و کمالات آن را که حضرتین ما اعنی امام ربانی محبّد الف ثانی و قبله در ایشان حضرت ایشان رضی الله تعالی عنهما در دفاتر مکتوبات قدسی سمات خود با تحریر فرموده اند هیچ کس از صوفیه متقدمین عشر عشیر آن را بیان نه کرده اگر بمطالعه آن پردازیم بحتمل که از جمال آن پر تو بر باطن خود اندازی پس بر اول چیزی که از عبادات آن قبله اصحاب کرامات ست دست و قلم گردانیم از ذکر نماز شهید و شکر در کام خامه عنبر رقم بچکافم - مصرع

مرشد اکمل نماز دوست من دامان تو

مادریں مقامات شریفه رعایات یک لطیفه که از جامعان مقامات دیگر معلوم نیست که ظهور نموده باشد منظور گشته و آن لطیفه این است که شروع ذکر از نماز ظهر نموده زیرا که اول نمازی که رسول الله صلی الله تعالی علیه و علی آله و صحبه وسلم در ادای فرائض فرموده اند همین است به خلاف مؤلفان مقامات حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه که شروع کلام از نماز هجدهمی فرمایند و این عاصی دور از کار هم به تبعیت این اعزه عالی مقدار در رساله معدن الجواهر در احوال عالی حضرت قدسنا الله سبحانه بسره العزیز به همین راه رفته اما درین مقامات وقت تحریر از جانب سموات آواز آیتی که مشعر (۱۳۲) باین معنی باشد به گوش دل رسیده آیت کریمه را بیان نماید - اَقِمِ الصَّلَاةَ لَدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا - و مراد از "دلوك الشمس" زوال آفتاب است که عبارت از نماز ظهر باشد تقدیم یافت و جبریل امین هم علی نبینا و علیه الصلوة والسلام که دو روز متوالی برای تعلیم اوقات امامت حضرت رسالت خاتمت علیه و علی آله من الصلوة افضلها و من التسلیمات اکملها نزدیک بیت کنانیه اند شروع از ظهر نموده از برای حصول سعادت حدیثی که در آن مذکور این معنی است بطریق شهادت می گذرانم و این نامه را محلی به علیه حدیث می گردانم و همه خوانندگان و شنوندگان را از کلام خیر البشر امام یوم الحشر صلی الله تعالی علیه و علی آله وسلم میباشیم و هو هذا العنی ابن عباس رضی الله تعالی عنهما قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم اتی جبریل عند البیت مرتین فصلی بی الظهر حین زالت الشمس و کانت قدر الشراک و صلی بی العصر حین صار ظل کل شیء مثله و صلی بی المغرب حین افطر الصائم و صلی بی العشاء حین غاب الشفق و صلی بی الفجر حین حرّم الطعام

والشراب على الصائم فلما كان الغد صلى بي الظهر حين كان ظله مثله وصلى بي العصر حين كان ظله مثله وصلى بي المغرب حين افطر الصائم وصلى بي العشاء الى ثلث الليل وصلى بي الفجر فاسفر ثم التفت الى فقال يا محمد هذا وقت الانبياء من قبلك والوقت ما بين هذين الوقتين - رواه ابو داود والترمذي -
 فاذا اطلعت على حقيقه فضل الصلوة وعرفت ان اقل الصلوة امرت
 ۵ بالاداء صلوة الظهر فافلم ان الصلوة عبادة جامعة لتلاوة القرآن وما سواه من اذكار السبعان مثل التسبيح والتحميد والتكبير والخشوع والخضوع فصار ذكرها اقدم واولى فيها انا اشرح في المقصود مستوحلاً على الرحيم الودود -

- ۱۰ ودر طریقه علیه وشیوه مرضیه حضرت ایشان رضی الله تعالی عنهما آنچه از عارفان کامل و مقبولان صاحب دل بکرات مسموع گردیده که از سفر و صیف و شتا آن بوده که بعد از زوال آفتاب در شب بلا توقف و در صیف اندکی (۱۳۳) تا امتداد سایه تسویف فرموده به بیت انخلا بطور مسنون تشریف می بردند چنانچه پای چپ اول آنجا جامی گذاشتند و رعایت سنت در سنن آن مقام هما ممکن می فرمودند بعد از آن استنجا به کلوخ و تر نموده باب طهارت فرموده با دلب مسنون بیرون مستراح می شدند چنانچه پای راست می برآوردند و در وقت رفتن مکان ضرور اللهم انی اعوذ بک من الخبیث والخبائث خوانده - بسم الله گفته ، می رفتند و وقت برآمدن غفرانک والحمد لله الذی اذهب عني الادی و عافانی - می خواندند و کل من ملک الاعمال ما خوذ من الاخبار والآثار این حکم مخصوص بر همین جای ضرور وقت فی زوال نه بود بلکه هرگاه به بیت انخلا اتفاق می شد همین رعایت قوی و فعلی ملحوظ نظر بود و در حین بول جای نرم که احتمال جستن رشاشه نداشته باشد تجسس می فرمودند - لانه ورد فی الحدیث : استن هو اعن البول
 ۲۰ فان عامة عذاب القبر منه و در حین استنجا کلوخ که بعد بول واقع می شد رعایت احتیاط به کار می رفت که احتمال تقاطر نماید - القصه بعد فراغ استنجا متوجه قبله نشسته سر انجام وضوی نمودند و بطور مسنون وضوی فرمودند بر هر عضو که آب می میخند آن قدر دست می گرداندند که احتمال تقاطر نماید که نزد امان الاله سراج الاله

امام ابی حنیفه کوفی رحمه الله تعالی آب مستعمل نجس عین است. اگر چه نزدیک امام محمد طاهر نیز مطهر است و فتویٰ بر آنست و نزدیک امام شافعی رحمه الله تعالی طاهر و متطهر است اما از غایت تقویٰ عمل آن امام صفا کیشان حضرت ایشان رضی الله عنه بر ادلی و عزیمت بوده و در عین شروع وضو بسم الله العظیم والحمد لله علی و بنی الاسلام ب زبان الهام ترجمان آوردند و در مضمضه آب و در ترک بزاق تمام می انداختند تا بر باریان حضور ساطع النور شائسته نیفتد و بر ریختن آب بر هر عضوی رعایت تشلیت می فرمودند من الی الدین الی الرجلین و در وقت شستن وجه مبارک که احسن الوجوه بوده - مصراع

یاد روی ادکنم تا خانه ام روشن شود

آب بکمال ملائمت از ربع سرتابنا گوش و زمره (۱۳۴) گوش می رسانیدند اما در وقت رسانیدن آب اندکی دست را بیشتر بر رخساره راست نسبت بدست ثانی که بر رخساره ثانیه باشد می رسانیدند بطوری که صاحب نظران کثیر الاعتقاد این معایبه تعمیق نظر دریافته بودند و این رعایت از جهت آن بود که رسول خدا صلی الله تعالی علیه وآله وسلم میامن را در جمیع شان خود دست می داشتند و در وقت شستن وجه کریمه کلمه شهادت می خواندند و بعد از آن که سه مرتبه آب بر وجه شریف می انداختند در یک دست آب گرفته خلال لحيه شریفه می نمودند بقولی بعد و مرتبه آب از یک دست گرفته خلال لحيه مقدسه می فرمودند و مرتبه ثالثه وجه را می شستند مقصد بموافق قول ثانی خلال در وسطی کردند و موافق قول اول بعد فراغ غسل الوجه می فرمودند و در شستن هر دو ساعد از دست تا آرنج می شستند و غایت تحت المفیاد داخل می ساختند بلکه ازاں هم معامله را دو سه انگشت بالا می بردند تا اندکی از بازو هم شسته شود که موجب بسیار آخر است و وقت شستن ساعد همین اللهو اعطی کتابی بيمينی و حاسبی حسابا يسيرا و وقت شستن ساعد شمال اللهم لا تعطني کتابی بشمالی او من وراء ظهري ولا تحاسبني حسابا عسيرا می خواندند اگر چه جناب حضرت ایشان را شمال که از مقتضیات عدم باشد - بموجب تخلوا باخلاق الله بمانده بود بکلمه کلتا ید ید یمین سبعانه یمین - اما این اعتبار به موافق ظاهر بینان به کاری رفت - بعد ازاں مسح تمام سر و اذنین و گردن به نهجی می پرداختند که هیچ دقیقه از دقائق مستحبات فرو نمی

گذاشتند بعد ازاں جانب یمن یا یسار گردیده، قدیم می شستند و از سانک آب را بالا می
 رسانیدند تا اندکی از ساق هم شسته گردد که مستلزم بسیار ثواب است و خلال اصابع و جلین بطور
 مسنونه می فرمودند و ادعیه ماثوره هر وقت علی قدر الوقت و الحال می خواندند و مسواک را در هر وضو
 و وضو را بر هر نماز لازم داشتند. آری گاهی دو نماز را بیک وضو هم بحکم رخصت ادا
 فرموده باشند که در حدیث آمده است ان الله سبحانه كما يحب ان يا تونی بالعزیمه يجب
 ۵ ان يا تونی بالرخصة فيه - علی الخصوص که بامر او تعالی (۱۳۵) بوقوع آید داخل من الرض و
 واجبات می گردد، و رخصت عزیمت می شود نوم العلماء عبادة شاهد این مقال است.
 حضرت ایشان در کن و فکن مأمور بوده اند که استیجی تفصیله ان شاء الله تعالی فی الموقع
 مفتاح الخاص - چنانچه از جناب قبله گاهی قطب الاقطابی قدس الله تعالی بسره العزیز مسموع
 گشته که حضرت ایشان قدس الله تعالی بسره الاقدس می فرمودند که در عالم جوانیها نماز عشاء را بوضو
 ۱۰ اشراق خوانده بودم اما وضو بدون مسواک گاهی نه نموده اند و در حین استماع اذان مؤذن بادب
 تمام می نشستند و اگر راه می رفتند ایستاده می شدند و اگر بر عرش درازی بودند بزودی بسیار
 فرود می آمدند و کلمات اذان را بعد استماع از مؤذن با هستگی می خواندند و هر چه اومی گفت می گفتند
 غیر از وقت حیعلتین که لاحول و لا قوه الا بالله می گفتند و بعد از فراغ اذان درود
 خوانده دعا ماثوره آن وقت می خواندند - چنانچه در اول اذان دعا آن وقت می خواندند در تفصیل ذکر
 ۱۵ جمیع ادعیه کتاب اطول می گردد، بنابراین بطریق اجمال تذکره بعضی ازاں ادعیه که ایراد آنها بجهت
 بعضی مصالح بر ضروری داند، کفایت می رود خلص کلام آنکه بعد از استماع اذان وضو بطوریکه مذکور
 شد فرموده جامه مزین بحکم خذ و از ینتکم عند کل مسجد پوشیده بوقار تمام بقصد نماز متوجه مسجد
 می شدند و وقت بر آمدن از خانه ملایک آستانه بسم الله توکلت علی الله لاحول و لا قوه
 ۲۰ الا بالله می خواندند - چنانچه در وقت در آمدن بسم الله ثقه بالله و توکلا علی الله می خواندند
 و شایقان جمال را که از مسجد تا دولت خانه صف بسته می ماندند هر کس بگلین چشم گشته می ایستادند -
 مصراع - به پیش یمن و یساره چه بی قرار اند

(۱۳۶) نقد وقت شان بود به زلال دیدار مطلع الانوار سیراب ابدی که تشنگی بران در رنگ

حوض کوثر گاهی متصور نه باشد می ساختند

۵ یک کرشمه که در کار آسمان کردی هنوز می پرواز شوق چشم کوکبها
تسلیمات بی غایت به نظرات عنایات بحال آشفته گان شوریده حال مرعی داشته داخل
مسجد می شدند و در وقت دخول مسجد اللهم افتح لی ابواب رحمتک می خواندند چنانچه در
وقت خروج از مسجد اللهم انی استسئلك من فضلك می خواندند و بعد از دخول مسجد دو گانه بموقف
تحتیت مسجد بلا اہمال می گذرانند بعد از آن چهار رکعت سنت فی الزوال بیک سلام ادا فرموده ،
چهار رکعت سنت موکده می خواندند به مجرد فراغ از این سنت مکبر ایشان تکبیری گفت اکثر د اغلب
خود بنفس نفیس اقامت نماز به نیازی فرمودند و قرأت غالباً در آن نماز از طوال مفصل می فرمودند و
گاهی بغیر آن ہم کفایت می رفت اما به ندرت و اما در موسم غلبات مرض دیگری را ہم امام می کردند
۱۰ و نماز آنحضرت در غایت خشوع و طمانیت قومه و جلوس و رکوع و سجود بطول قنوت موصوف بوده چرا
نه باشد که سجده آنحضرت فوق العرش می افتادند کما مر ذکره فی المفتاح الثالث و
سیجئی تفصیله فی المفتاح السادس ان شاء الله تعالی .

۱۵ القصه بعد از ادای سلام فرض سه مرتبه کلمه استغفار بر زبان الہام ترجمان آورده یک مرتبه
اللهم انت السلام ومنک السلام تبارکت یا ذا الجلال والا کرام گفته بلا توقف دو رکعت
سنت موکده بسنت ظهر گذارده آیتہ الکرسی می خواندند بعد از آن گاهی دو رکعت نفل و گاهی چهار
رکعت خوانده به دعای پرداختند و دعا (۱۳۴) دست برداشته به خشوع تمام می فرمودند و فاتحه که بعد
صلوة و بعد مرسوم عام گشته بلکه سرایت در خاص زیاده از عام نموده نمی خواندند و بدعت می دانستند
آری اگر حاجتمند برای حصول حاجت خود التماس فاتحه در ہرہ وقتی کہ می نمودی خواندند و بعد از فراغ
دعای و سه مرتبه کلمه تسبیح سبحان اللہ می گفتند کلمه تکبیر اللہ اکبری گفتند و گاهی کلمه تکبیر را ہم سی و سه
مرتبه گفته در آخر لا اله الا الله وحده لا شریک له له الملك وله الحمد وهو علی کل شیء
۲۰ قدیر می گفتند تا صد از آن کامل شود و گاهی بست و پنج مرتبه کلمه تسبیح و بست و پنج مرتبه کلمه تحمید و
بست و پنج مرتبه کلمه تہلیل و بست و پنج مرتبه کلمه تکبیر و جمع این اطوار احادیث صحاح بہ ثبوت پیوسته
است . کما لا یخفی علی متتبعہا .

لطیفہ شریفہ دیگر ہم براجہ اولوالابصار از واجبات الاطہار دانسته وامی نماید کہ

- حضرت ایشان رحمته الله تعالى چه صلوٰه مفروضه متطوعه بلکه جمیع اعمال صالحه به قلب صنوبری که صفت جامع است، می فرمودند و بر زبان التیام ترجمان گاهی الفاظ نیت را که معروف بین الناس گردیده است نمی آوردند زیرا آنکه از رسول مختار و صحابه کبار نیت زبانی اصلاً ثابت نشده است علیه و علی آله و صحبه من الصلوٰه افضلها و من التسلیمات اکملها و بعد از فراغ نماز ظهر در اوائل ماه به درس علوم دینی به مسانت تمام می پرداختند و گاهی دو گانه نماز به پنجی از ۵ طول قنوت می فرمودند که در یک دو گانه ظهر را به عصری رسانیدند و جناب قبله گاهی اقطاب ستگاهی قدس سره شرح و قایم را در خدمت حضرت ایشان رحمته الله تعالى خوانده اند. می فرمودند که با مخدوم زاده صاحب مرتبه حق الیقین شیخ سیف الحق دامله والدین رزقنا الله سبحانه من برکاته و قدس الله تعالی روحه شریک سبق بودم که حضرت ایشان رحمته الله تعالى بعد از نماز ظهر سبق می فرمودند بعد از آن گاهی به نمازی پرداختند و گاهی بدرس کتب مطولہ بمسوطه مثل بنیادی و عضدی و شرح مواقف ۱۰ و غیره می ساختند (۱۳۸) و گاهی به سیر باغ و صحرا تشریف می بردند و در آن جا صرف وقت به عبادت شریف می نمودند و گاهی به محل سرافتمه به جماعت مستورات به وعظ و نصیحت زندگانی می فرمودند، اما در آخر اکثر بعد ظهر و خانه ملائک آستانه تشریف می بردند و در آن جابنات صاحبات را با دیگر طالبات صدقات و اقربات قانات را جمع فرموده حدیث شریف می شنوایند و عنایات خفیه و جلیه در حق آنها به کاری بردند و در فصل میوه انواع فواکه شریفه نزد آنها می گذاشتند و ۱۵ در پیله قبول روپیه ها و اشرافیه ها پیمانده مرحمت می فرمودند تا صدقه خفیه که اشرف صدقات است به حصول انجامد و عطا های ظاهره از نقود و اجناس نیز می نمودند قوله تعالی اِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَاِنْ تُخْفُواهَا وَتُؤْتُوَهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ الی آخر الایة الکریمه. فضل صدقین می برآید هر چند یکی را بر دیگری میزدانند و در حدیث در فضل صدقه دار شده است: صدقة السر تطفئ غضب الرب و تدفع ميتة السوء. ۲۰
- باجمله هر دو صدقات صلہ رحمی می فرمودند و خود به تحریر مکتوبات قدسی آیات به حکم الهام خالق البریات تعالی شانه مشغول می گشتند و وقت ترقیم حضرت ایشان رحمته الله تعالى غالباً بین الظهور والعصر بود الا ماشاء الله تعالی وقت نشستن عیارات بدیع و فقرات رقیقه دست بسته

حاضری گشتند، وقت ترقیم هر که را خواهند قبول فرمایند بعد از آن بموجب الهام سبحانی یکی را از آنها قبول می کردند پس جمیع عبارات و معانی که در قید قلم آن محبوب ربانی رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ در آمده همه منسوب بذات اقدس او سبحانه گشت فلا ینبغی لاحد ان یتکلم فیه بوجه من الوجوه - و همین معامله حضور عبارات در وقت تحریر معارف و مکاشفات بجناب امام ربانی حضرت مجدد الف ثانی رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ که بر اثر کمال نصیب حضرت ایشان گشته - ۵

قصه هر چه در آن جا بوده درین جا ظهور کرده الولد سرلابیه گویا کتابت بحال این شیخین می نماید -

یک نغمه نشسته در دو پرده یک نشاء دو جا ظهور کرده
 و هنگام تحریر معارف بنی نظیر عینک بر انب مبارک می گذاشتند و بعد از امتداد سایه بشلین مؤذن ایشان باذان عصری گفته سلوک مسطور در عین استماع اذان می (۱۳۹) نمودند و قلم دان شکر ایشان را برداشته لمح برای دفع کسل دراز کشیده دوسه حرف گر انمایه باهل خانه در میان آورده و واردات را برای طعام نشاند زود تر برای تهیه سرانجام نماز بر می خواستند بول و با استنجا بحال احتیاط فرموده بوضوی ساختند و بعد از انقراغ وضو بالباس فاخره متوجه مسجد می شدند به مجرد دخول مسجد دعای مذکوره و گاهی دُعاهای دیگر هم که در وقت دخول مسجد وارد شده اند خوانده دو گانه تحیت مسجد ادا می فرمودند بعد از آن چهار رکعت سنت که در ماده آنها در حدیث صحیح وارد شده رحم الله امرأً صلی قبل العصر و بعدا گزارده اندکی فاصله دعا در میان داده به فرض می پرداختند اما برین سنت اگر چه از سنن زاید است تاکید تمام داشتند حضرت والده ماجده سلمها الله سبحانه می فرمودند که در ایام غلبه او جاع که حضرت ایشان رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ طاقت برفتن مسجد اگر چه بر میان باشد هم نداشتند صلوٰة مفروضه اندون محل سرای ادا می فرمودند - روزی ازاں ایام در خدمت آن امام همام غوث انام حاضر بودم که وقت نماز عصر بر تو انداز گردیده و بر خاسته نماز عصر ادا نموده و باز بخد مت آفتاب طلعت شناختم فرمودند که باین استعمال که رسیدی مانا که تنها بر فرض اکتفا نموده و سنت نه خواندی در ادا نمودن چهار رکعت که دعا رحم بر گذارنده آنها از حضرت مستجاب الدعوات رسول رحمت صلی الله تعالی علیه وآله وسلم ۱۰ ۱۵ ۲۰

۱ د "در آمده" ندارد ۲ م - تخصیو ۳ م - نداید
 ۴ م - "و" ندارد ۵ م - فرض

بشرف صدور یافته باشد چراتکامل باید در زید و چه قدر وقت در ادای آن صرف می شود از آن باز منفعله گشتم و بدون ضرورت گاهی آن سنت از ایشان متروک نگشته است.

بر سر مطلب باید شتافت حضرت ایشان رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ در نماز عصر قرأت از اوساط

مفصل می فرمودند الا باشد و در هر نماز خود امامت می نمودند که امام معصوم بوده اند الا باشد و بعد از

۵ ادای سلام جانبین سه مرتبه کلمه استغفار خوانده یک مرتبه اللهم انت السلام الی آخره گفته رب اعنی علی ذکرک و شکرک و حسن عبادتک بر زبان شریف آورده آیه الکرسی خوانده

جانب (۱۲۰) قوم بایکین دیار گردیده دست برداشته به دعای پرداختند و آنچه می خواستند می

طلبیدند اما اول و آخر دعا را به درود زینت می بخشیدند و قبولیت دعا را از صدقه سید الانبیاء

علیه و علی اله الصلوٰة و البرکات می فهمیدند و در وقت اتمام دعا هر دو دست شریف بهر دو طرف

۱۰ وجه کریم رسانیده آخری می کردند، بعد از آن کلمات تسبیح و تحمید و تکبیر باعداد مذکوره می خواندند و در کتب

کتب احادیث مثل صحیح بخاری و صحیح مسلم و مشکوٰة المصابیح می پرداختند و گاهی بر مکتوبات

حضرت مجدد الف ثانی رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ می شنیدند و معانی آن هم در میان می آوردند و گاهی جلد اول

مکتوبات خود که از مدت مدید به حضور پُر نور ترتیب یافته استماع می نمودند. اما این دو جلد ثانی و جلد

ثالث که در آخر عمر مبارک مرتب شده بود جامعان آنها آمده می گذرانند تا بعد ترتیب بنظر انور در آیند

و گاهی مقامات مجددی شنودند. اما باید دانست که خواندن مکتوبات و مقامات خاص بر همین

۱۵ وقت عصر بوده بلکه بعد ظهر و گاهی بعد حلقه فجر هم این اتفاق واقع می شد.

باجمله بعد از انقراض درس حدیث و مکتوبات وقت شام پرتوانداز می گشت صد مرتبه

استغفار تکرار فرموده، بعضی ادعیه ماثوره قبل نماز شام خوانده به وضوی پرداختند و یا در بهیمن

وضوی ساختند که مؤذن حضرت ایشان آواز اذان بغایت خوش الحان می بر آورده و بلافاصله خود

۲۰ تکبیری گفته به مجرد استماع کلمه شهادت رسالت در تکبیر برای نماز بر می خواستند و این سلوک در

جمع صلوٰة مفروضه بوده و در وقت استماع قد قامة الصلوٰة نیت نماز می بستند و تکبیر

تحریمه می گفتند و باقی ادعیه ماثوره آن وقت بعد از فراغ فرض و سنت می خواندند و در نماز مغرب

غالب قرأت از قصار مفصل می فرمودند و بعد فراغ آیه الکرسی خوانده متوجه قبله به دعای پرداختند

و در میان فرض و سنت غیر از سه مرتبه استغفار یک مرتبه اللهم انت السلام الى آخره فاسله نمی
نموده و بعد از دعا کلمات تسبیح و تحمید و تهلیل و تکبیر را بطوری که بعد از ظهر گفته شده خوانده به دعا های ماثوره
می گشتند.

در بیان (۱۴۱) این ادعیه ماثوره موقت و غیر موقت خود رساله تالیف فرموده فائده هر دعا
مذکور نموده اند، اگر به سعادت مطالعه آن بشتابی دولت نشاتین فی احوال پیاپی سه چهار دعا از آن
ادعیه ماثوره از آن صبح و شام که در وظیفه القطب الانام بوده برای نفع تمام و فائده تام مذکور
می سازد اعوذ بکلمات الله التامات من شر ما خلق سه مرتبه هر صبح و شام که در وظیفه
القطب الانام بوده برای نفع عام و بعد نزول منزل می خوانند اللهم عافنی فی بدنی، اللهم
عافنی فی سمعی، اللهم عافنی فی بصری، لا اله الا انت و بسم الله الذی لا یضر
مع اسمہ شیئی فی الارض ولا فی السماء وهو السميع العليم - و بسم الله علی
نفسی و اهلی و مالی - وقت صبح و شام سه مرتبه می خوانند، هر کدام از این ادعیه اربعه شتم
بر فواید بسیار است - بر سر اصل سخن باید رفت حضرت ایشان رحمته الله تعالی بعد از خواندن ادعیه
شش رکعت نماز اقامین به سه سلام ادای فرمودند و جانب متوجه گردیده مریدان خاص و
مستترشان کثیر الاخلاص را توجّهات می فرمودند و در اندک مدت بیک گوشه التفات و توجّه آن
اهل سعادت را صاحب کرامات و مقامات می فرمودند -

بر خاک اگر نظر کنی مشک بو کنی بر سنگ اگر نظر کنی آئینه رو کنی

و معاملات آنها از جا بجا میروند از خالی بگالی می رسانند و بشارت حصول مقامات
جدیده علیه آنها را سرافرازی فرمودند و بر حالات ماضیه و حالیه و مستقبلیه آنها را مطلع می فرمودند
و طور توجّه حضرت ایشان رحمته الله تعالی چنان بود که جمع کثیر از طالبان آمده حلقه نموده می نشستند
بهیچیک از آنها نیم نگاه توجّه می فرمودند و من اوالهم الى آخرهم جدا جدا بطرف آن طالبان خدا
می گشتند و این صورت بر مخلصان قدیمی مقرر داشتند - اما طالب جدید که به عزم توبه التماس
دخول طریقۀ علییه می نمود بلا توقف بکمال عنایت توجّه اش می دادند و مریدی گرفتند و در بشارت
”غفرت لك ولن توصل بك“ التي بواسطة او یفیر واسطة الى يوم القيامة،

داخل می ساختند (۱۴۲) و موقوف بر مابین مغرب و عشاء نمی داشتند و ارشاد آن قطب الاولاد هم
 بر تریب غلبه و امتداد نموده بود که فرصت یافتن توجه بر طلاب صادق را خیلی به مشقت دست می داد
 لهذا حاجی محمد عاشور بخاری را که جامع جلد ثالث است صدر این کار دولت آثار^۱ محاشیه بودند
 تا نوبت مقرر نمودن مثل بسته سعادت مندان را از مریدان و مخلصان بوقت انعام و عطایا حاضر سازد
 و بدون اجازت حاجی مذکور هیچ کس باریاب در آن سر پرده های نورانی گزیده. اما انبای کرام و
 ۵ اقربای کرام و خلفای عالی مقام ازین حکم مستثنی بوده اند که توجه ایشان موقوف بر مصادرت حاجی
 مسطور نبوده هرگز ازینها هر وقت که می خواستند طلبیه توجه می فرمودند و با سرار علییه می نواختند که اندرین
 محل سرانجام صدر زنان برای همین کار جلیل الاعتبار مقرر شده تا طالبات صادقات را مثل بندی نمود
 حاضر آن وقت گردانند و نبات طیبات ازین حکم استثناء داشتند. چه طالبین و طالبات بر آن قبله
 ارباب کرامات مثل مورد ملح می تافتند و دائم الاوقات آنحضرت را به خود می خواستند هر چند که
 ۱۰ مریدان نوآمد را و بعضی از نیاز مندان که سابق بدولت سعادت مشرف گشته بودند توجهات اکثر آنها
 حواله مخدوم زاده های عالی درجات می شد.

حضرت والده ماجده سلمه^۲ الرحمن تبارک و تعالی می فرمایند که روزی صاحب از خدا
 طلبان به قصد ارادت بخدمت سر اسر سعادت بصدق شوق رسید، التماس توجه نمود بحضور خود مرا
 به توجه دی امر نمودند و بیداد استغفار دلالت می فرمودند بموجب امر شریف القدر توجه داده ذکر قلبی
 ۱۵ که معمول این سلسله علیه است یاد گفتم فی الفور اثر توجه به برکت حضور و امر آنحضرت و الا منزلت
 در آن صاحب سرایت نمود. الحمد لله الودود.

و مراجعت به سخن اولی درین مقام اولی است همدراشای توحب حضرت ایشان
 رضی الله تعالی عنه رویشان صفا کیشان که نوبت توجه آنها در آن شب نه بوده اندکی به تفادیت نشسته
 به ختم حضرات خوابه های بزرگوار قدس الله تعالی اسرار هم بموجب امر آن مرشد عالی مقدار مشغول می نمودند
 ۲۰ و حضرت (۱۴۳) ایشان گاهی در آخر سوره اخلاص و گاهی در آخر دود شریک می شدند و گاهی بر
 فاتحه ثواب گذراندن، کفایت می فرمودند و در همین حشرات وقتی مقبوله وقت نماز عشاء می
 گشته بعد از غیبوبت به بیاض که نزد امام ابی حلیفه شفق معتبر از آن است از مؤذن اذان خوش الحان

شنیده تجدید وضو فرموده اکثر چهار رکعت و گاهی دو رکعت خوانده تکبیر استماع فرموده بل فی وسط
التکبیر تحریمی بستند و غالب قرأت دین نماز در رنگ نماز عصر از اوساط، مفصل می فرمودند و
گاهی بغیر آن هم کفایت می رفت جناب قبله گاهی اقطاب دستگاہی قدس سره می فرمودند که حضرت
ایشان قدس الله سبحانه بسره الاقدس غالب در نماز عشاء والشمس والمبین می خواندند و بعد از
ادای سلام فرض سه مرتبه کلمه طیبہ استغفار و یک مرتبه اللهم انت السلام الخ خوانده و به
دو گانه سنت می پرداختند و بعد از فراغ سنت آیت الکرسی خوانده چهار رکعت سنت از سنتش
زودایده قائماً او قاعداً می گزاردند و بعد این سنت اللهم انی اسئلك حسن الخاتمة
سه مرتبه می خواندند این سنت شریفه اعمال حسنه حضرت مخدوم قدس سره در شهر رسیده است.

شنیده ام که مخدوم زاده مذکور در فضیلت این سنت فرموده اند که در حسن خاتمه تاثیر عظیم
دارد و باجملة اعمال حسنه خصوصاً نماز نافله که بدست حضرت مخدوم قدس سره افتاده و ایشان را بر آن
مواظبت بخشیده بدون سابقه فضل این همه کثرت علم و عمل از محالات مطلقه است بل از ظهور
صفاتیات و قبولیت حسانات آنجناب صاحب تفادیت بلا حساب بوده که مثل امام ربانی حضرت
مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی فرزند می از صلب ایشان برآمده و مانند حضرت ایشان و حضرت
فازن الرحمة و دیگر اخوان کرام ایشان قدس الله سبحانه بسره الاقدس ابناات ایشان مرحمت شده و
اولاد حضرت ایشان که هر کدام تخم هدایت و کوکبه کمالات درایت بنظهور آمده چه شرح دهد و غالب
توفیق این اعمال جناب حضرت مخدوم را از شیخ ایشان (۱۴۲) قدوة الراسلین شیخ رکن الدین
قدس سره بابت دست آمده، چنانچه امام ربانی حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی خود زبان داده اند
و در جای که نگارش فرموده اند.

فتح این درویش را توفیق عبادات نافله خصوصاً ادای صلوٰة نافله مدد از پدر بزرگوار او را از
شیخ خود که در سلسله چشتیه بودند و جذبه قویہ داشتند بدست آمده مرا ازین کلام، بندگی
شیخ رکن الدین است قدس سره.

و حضرت ایشان رحمته الله تعالی تحقیق فرموده اند که نیز ایشان را از خدمت پدر و پیر خود اعنی مکمل
النفوس شیخ عبد القدوس قدس سره میسر شده و از کتب بدست آمدن این طور اعمال احتیاطیه را که
در طهارت وضو و نماز که شامل حال این اعزّه صاحب کمال بود مشکل شمرده اند بر مطلب ادلی که
مشکل بر لطائف زیبا دارند و ذکر این همه اسرار در هر موضع به موافق آن مقام پیدا، رجوع نمایم و

هر قدر که توانم سخن را اختصار فرماتم تا بفضل ایزدی جل سلطان عثمان معارف محصومی را در کوزه در آورده
سرخ روی از مستمعان کثیر الیقین بحصول انجام ده

چون خواب کنم درین شبانگاه افسانه دراز وقت کوتاه

- در رضای روح پُر فتوح حضرت ایشان رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ به قسمی میسر آید و مَا ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ
که این همه کارخانه از برکت اشارت حضرت ایشان برپا گشته است و این همه دار و مدار بین بشارت
آل امام صفاییشان بر جا گردیده معلوم فرمایند که حضرت ایشان رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ بعد از ادای این کلمات
اربعه که بر دین قدر سخن متفرع شده یک شب به وتر می پرداختند و شب دیگر وتر را موقوف بر وقت
تهجد می داشتند و غالب در نماز وتر در رکعت اولی قرأت سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى
و در ثانیة قُلْ يَٰ أَيُّهَا الْكَافِرُونَ و در ثالثه قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ می فرمودند کما
هو المسنون و اکثر در قنوت و تر دعاء خفی و شافعی جمع می فرمودند و بعد از فراغ وتر سه
مرتبه سبحان الملك القدوس دو مرتبه آهسته و یک مرتبه با آواز بلند می گفتند و در آخر رب
(۱۴۵) الملائكة والروح بصورت نخی ادا می فرمودند عالی حضرت قدس سره می فرمودند که
من از خدمت فیض موهبت حضرت ایشان از دو رکعت نفل که نشسته بعد وتر می خواندند،
استفسار نمودم فرمودند که من یک شب می خوانم و یک شب نمی خوانم و اگر می خواندند استدات
اِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زُلْزَلًا وَدَرَّكَاتٍ اِدْلَى و در رکعت ثانیة قُلْ يَٰ أَيُّهَا الْكَافِرُونَ می کردند
بعد از آن متوجه قبله دست برداشته بتضرع تمام دعا نموده کلمات تسبیح و تحمید و تهلیل و تکبیر
بطور مسطور خوانده اگر توجه احدی از طالع مندان می خواستند داده والا همی طور یک گوشه نگاه کار
مخموران را در نشاء بریز ساخته دلهای عشاق را تبسم دلیرانه گذاخته سه

دو چشمش زنده بخش نشاتین است دوا بر دو قبله گاه قبلتین است

عالی را به کرشمه انداخته بقصد دولت خانه ملائک آستانه بسلامت تمام بر می خواستند نعره
سلاة از هر وقت چپ و راست از مغنیه خوش الحان و عربان فصیح السببان و
هندویان محبت نشان بر می خواست در آشنای طریق اگر حاجت مند سوال حاجتی از حاجات

له م - تهلیل ندارد ۳ م - نشاء ۳ م - عشاقان

۴ م - نشاء ۵ م - قبله گاهی

خود بعض مقدس می رسانید بوجه ادق استماع آن فرموده جواب آن را به موافق ذہن مخاطب ادا
 نموده خود به ذکر لسانی مشغول بوده سوار یا پیاده داخل حرم محترم می شدند چه در ایام وجع مفصل
 که عادت شریف بر آن رفته بود به ضرورت سواری آمدند بعد دخول بهر کیف که باشد سه مرتبه
 سورۃ اخلاص پیش از جلوس بر مسند خلد مشہدی خواندند و بعد از جلوس سورۃ التوسجد و سورۃ
 تبارک الَّذِی بِسِیْدِهِ الْمُلْکُ می خواندند گاهی در نماز و گاهی ہمیں طور چه مقصد این سورہ
 مذکورہ بعد نماز عشاء می خواندند. چنانچہ سورہ عَمَّ یَتَسَاءَلُونَ بعد العصر قریب سورۃ
 الْوَاقِعَةِ را بعد مغرب می خواندند خوب در حافظہ مانده کہ سُورَةُ الْوَاقِعَةِ در نماز اوابین
 می خواندند چنانچہ از جناب حضرت مجدد الف ثانی رضی اللہ تعالیٰ عنہ مسموع گشته و یا خارج نمازی
 خواندند اگر چه از بزرگان شنیده بود و از عمر تا عشاء در مسجد می ماندند و بدون ضرورت بیرون نمی
 شدند و در آخر با کہ از غلبہ آزار از رفتن مسجد غیر از وقت (۱۴۶) ظہر کہ گرم می باشد موقوف شده
 بود و صلوٰۃ مفروضہ بہ جماعت کثیر در کلبۃ منورہ ادامی ساعتند ہموں حکم مسجد گرفته بود فعنومل
 فیہا ما عومل فی المسجد من الاذکار والافکار والقعود والقیام إِلَّا
 أَنْ یَشَاءَ اللّٰهُ رَبِّیْ شَیْئًا وَّ قَدْ طَعَامَ شَیْئًا حضرت ایشان وَعَلَى اللَّهِ تَكْلِيفٌ همان وقت
 بوده کہ سفرہ دولت بر پای گشته خود ہم بہ نفس نفیس تشریف حضور بر آن سفرۃ پرنور می فرمودند
 ہر چند کہ تقسیم اطعمہ متکونہ و غیر متکونہ بہ صوفیان عظام و قادمان کرام و قادمان ہر مقام، جناب
 زین المستورات تاج المہندرات ام المریدین حضرت بی بی جویہ قدسنا اللہ سبحانہ بسرھا الا قدس
 پیش از تشریف آنحضرت بر سفرۃ دولت از بہت غلبہ ہجوم و کثرت غوغا کہ لازم تقسیم است
 شروع می کردند چہ ہر روز پانصد کس و بردایت مریم مکانی حضرت خالہ کبیرہ قدس سرہا کہ فضائل
 ایشان اکث من ان یعد و ازید من ان یحصى است. ہفت صد کس از آن
 سفرہ بابرکت طعام می خوردند و صادر و وارد سوای این بودند و حضرت ایشان بادب تمام بالای طعام
 می نشستند و تسمیہ خواندہ دست بر طعام می رسانیدند بدو سہ انگشت کہ سبابہ و وسطی و ابهام
 باشد، چند لقمہ تناول می فرمودند و برداتی کہ بر آن سفرۃ از بنات و ہمیشہ و بنات اخوان و
 بنات ہمیشہ و دیگر مساکات کہ بعد از ظہر آمدہ احادیث شنیدہ از عطیات خفیہ و جلیہ سرافرازی یافتہ

بودند حاضر می شدند بطرف آنها می دیدند تا طعام نزد احدی قلعت نه کند و اگر کسی از ایشان متوجه
 آن قبله درویشان می گشت خود بر سرعت دست بر لقمه می کردند تا ناظره مستحیبه نگردد، و آنچه که
 خود می خوردند به خویشان و درویشان و مملوکان و معلوکان عنایت می فرمودند و بسیاری از صالحات
 را طعام بعزت تمام همراه کرده می دادند تا در خانه خود رفته به جلالت برفاقت زوج و اطفال خود
 به خورد و در اشای طعام کلام کم می کردند و بر طعام عیب نمی گذاشتند و بی مزه نمی فرمودند و هر چه
 می آمد به شوق و منت قبول می فرمودند و شکرانه بی نهایت بر توار و بر نعمت (۱۴۷) جدا جدا
 به تقدیم می رسانیدند و در آخر طعام ادعیه ماثوره آن وقت می خواندند دعاء الحمد لله الذی
 اطعمنی هذا الطعام و رزقنیه من غیر حول منی و لا قوۃ را
 مقدم می کردند که موجب غفران معاصی ما تقدم است، چنانچه در اقل طعام هر دو دست شسته
 شروع می کردند و در آخر طعام هم دست شسته با فرمی فرمودند و بحکم اذا تعشّ تمش در
 ایام عافیت چند قدم مشی هم می نمودند، بعد از آن یک نفس نشسته حرف و حکایت باهل حق
 بقدری که حق آنها ادا باید در میان آوردند بتوجه مخلصات صالحات از بنات قانات و غیر من
 من العابدات می پرداختند و هر یکی را از آنها معاملات قصوی و درجات علیا در طرفه العین می
 رسانیدند و به بشارت بلند و مقامات ارجمند در اندک التفات و توجه می نواختند از جناب حضرت
 مروج الشریعة قدس سره منقول است که در مدح آن وقت می فرمودند این آن وقت است
 که عورات کم پیر به بازار برای بعضی حوائج و کار خود می روند در میان خود با ذکر معارف که هیچ
 احدی قبل ازین در هیچ عهدی از عهد اکابر ما تقدم لب به بیان آن نه کشوده است، می
 نماید و بعد از اعطای توجهات بآن جماعت مستورات وضو فرموده به نماز قیام اللیل بطول قرأت
 مشغول می گشتند و ظاهر چهار رکعت می خواندند و با استغفار و تسبیح و تحمید و تهلیل و تکبیر تجبید
 مشغول می گشتند تا نصف لیل بعد از آن بر عیش آمده بحکم آنکه خواب هم سنت است در رنگ
 اکل بلکه سنت جمیع انبیاء است صلوة الله سبحانه علیهم بسم الله نموده به پیشروی
 راست دراز می کشید و دست راست زیر غدر راست می گذاشتند و دعاء باسمک ربی
 وضعت جنبی و بك ارفعہ ان امسکت نفسی فارحمها و ان ارسلتها

فاحفظها مما تحفظ به عبادك الصالحين را از ادعیه ماثوره آن وقت می
خوانند بیدازان ده مرتبه اللهم باسمك اموت واحياء و سه مرتبه استغفر الله
الذي لا اله الا هو الحي القيوم والتوب اليه سبحانه می خوانند و
کلمات تسبیح و تحمید و تکبیر بطوریکه بعد صلوة مکتوبه (۱۴۸) عدد آنها مرقوم گشت می خوانند
غرض در هر دو پهلوی طوب اللسان من اذکار الرحمن تعالی و تقدس می نمودند درین ضمن دوسه
گهری ظاهر غفلتی هم که به از حضور اکثر اهل ولایت کرامت موفور بود، دست می داده باشد
مصرع
زهی مراتب خوابی که به زیداریست

نوم العلماء عبادة، نشان بخش مال آن است اگر ذوق مطالعه کمالات غفلت به نبی که
عقل عقیل در مقام حیرت سر از پانث ساخته بشاید و عقلای زمانه را در آن جابیه تعجب تمام
باید به خاطر احدی از اهل بصیرت شد باید که اعتقاد سعادت بنیاد رساله مبداء و معاد که از
تصنیفات جناب قطب الارشاد امام ربانی مجده الف ثانی است رحمته الله تعالی و قدیمی ازان
سرچشمه حضور بار باب غفلت رساند که هیچ یکی ازان پس آرزوی حضور نه کند مانا که جناب
حضرت ایشان را رحمته الله تعالی در حین قرأت آیه الكرسي و آمن الرسول و قل
هو الله احد با معوذتین و ادعیه دیگر که به وقت خواب مواظبت داشتند غفلت دست
می داده باشد. والا اگر بر سر حساب موازنه وقت استراحت بآیات و ادعیه و اذکار و استغفار
که درین مقدار مقرر داشتند نمایند البته پله قرأت بر پله استراحت راجع آید مگر همون وقت
استراحت را وقت خواب اعتبار نمایند که موجب رفع کسل است گنجائش دارد گونه اندیشی و ریخا
جواب و سوال نماید که کمالات غفلت به عبارات رائقه و تقریرات شائقه بیان نمودی و تفصیل
بزرگی آن را حواله بر رساله مبداء و معاد گردانیدی و نفی خواب که وقت غفلت است از کلام
گذشته به حصول پیوسته. پس باید که این غفلت بحضرت ایشان نه باشد و چون آنجناب قبله
در ایشان نه باشد هیچ کمال معتدیه با و مربوط نه بود و لائق این همه شرح نه گردد. و هو خلاف
الرأی المؤید بالالهام الصحيح بجناب محمد الف الثانی، زیرا که گویم آن غفلت

۱۴ م. می بودند ۱۵ م. کرسی ۱۶ م. "به" ندارد ۱۷ م. باشد
۱۸ م. "قدیمی ازان سرچشمه غفلت بار باب حضور رساند..." ۱۹ م. جرأت سوال نماید

ممدوح و منحصر بر خواب نیست بلکه خواب این قسم اکابر یکی از اقسام آن غفلت است و بر تقدیر تسلیم مراد نفی خواب مطلقاً از آن جناب نه نموده ایم (۱۴۹) بلکه مبالغه قلت خواب باین عبارت ادا کردیم، والا البته یک گهری کم و بیش درین دراز کشیدن خواب هم به سعادت بلا حساب سرایت در آن قطب الاقطاب بحکم بشریت می نمود، و جواب دیگر هم از اصل سوال می تواند شد که ظاهراً بطریق طی لسان اذکار بسیار در زبان قلیل صدور می یافته باشند و باقی وقت مصروف آن غفلت که مژده رساں دولت است می شده باشد.

چنانچه حضرت عزیر علی نبینا وعلیه الصلوة والسلام تورات را که مشتمل بر هزار سیپاره بوده بر سیپاره مشتمل بر هزار سوره و هر سوره مشتمل بر هزار آیه و هر آیه به مقدار سوره بقره بود در یک رکاب مرکب شروع می کردند و تا رسانیدن قدم در رکاب ثانی به آخری رسانید به نوعی که لفظ بلفظ حاضران می شنیدند و همی مقدمه از جناب امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه الکیم و رضی الله عنه در تلاوت قرآن حکیم می گذشت که برگذاشتن یک بار در رکاب دلدل آغاز می فرمودند و در رکاب ثانی با آخری کردند به نوعی که حاضرین استماع هر حرف جدا جدا می نمودند بلی علماء امتی کانبیاء بنی اسرائیل حدیث شریف است، پس اگر از حضرت ایشان هم این طور سرعت لسانی به ضرورتی که دانی به ظهور آید لیس محلاً للتعجب با آنکه گویم حضرت ایشان رضی الله عنه قیلولة نیم روز بحکم سنت ساعی اختیاری فرمودند و کمالات آن غفلت ممدوح در آن وقت هم حاصل می نمودند، چون جناب حضرت مجد الف ثانی رضی الله عنه زیاده از آن چه که در حضور انحصار خواص را روی دهد معامله این غفلت در قید قلم آوردند بنا بر آن به ازدیاد سخن در آن لازم دانسته این همه دراز نفسی نمود، هنوز هم مجال کلام بسیار بود اما همی قدر به موافق وقت و حال کفایت رفت.

قیامت می کند منع نفس کن فلک می ایزدای دیوانه بس کن
آگاه باش و بیداری لیل حضرت ایشان به شناس که سه چهار گهری باین صرافت (۱۵۰)
به کمال حسن و لطافت گذرانیده ملت یل دگابی ربع آن باقی مانده بقصد تهجد برخاسته، نظر حق بین

له "و" نسخه ندارد له "آگاه باش" نسخه ندارد

له م - به کمال و صفا

بجانب آسمان انداخته آیات کریمه ان فی خلق السموات والارض تا انت لا تخلف
 المیعاد خوانده با استنجا و وضو می پردازند بطور مستون بکل احتیاط طهارت فرموده بنساز
 می سازند و از دو رکعت آوازده رکعت هر قدر که می خواستند و ضو کا طه در ادای آن می ساختند
 ادای فرمودند. ثانیاً از هشت رکعت کم نمی کردند زیرا که چهار رکعت کدر قیام ایمل گذارده بود
 در حساب آورده بچشمین نماز برود و از دو رکعت فرود می آوردند اما باید دانست که دو گانه اعلی ازین
 نماز مخففه می نمودند بلکه ظاهر قرأت قل یا ایها الکفرون و قل هو الله احد
 می فرمودند و در دو گانه های باقی تلاوت قرآن بمحیه بطریق مرتب می نمودند و در دو شب ختم
 قرآن بمحیه باین دستور می کردند که شب اول از سوره فاتحه الکتاب شروع فرمود در مابین سوره
 آل عمران بر آیت کریمه و لله ما فی السموات وما فی الارض و الی الله ترجع الامور
 منزل می کردند و شب ثانی از آیه کُنْتُمْ خَیْرَ أُمَّةٍ که شروع رکوع هم از آن جا است آغاز
 فرمود سوره مائده را ختم می نمودند و شب ثالث از سوره انعام شروع نموده در مابین سوره توبه بین
 الذین اوتوا الکتاب حتی یعطوا الجزیة عن ید و هم صغرون - مرکب همت
 فرود می آوردند و شب رابعه از آیه کریمه وَقَالَتِ الْیَهُودُ نَحْنُ اِیْنُ الله و قالت
 النصارى المسيح ابن الله - که شروع رکوع هم از آن جا است مرکب همت تا ختم سوره
 سوره رعه می نمودند و شب خامسه آغاز از سوره ابراهیم علیه السلام فرموده ختم سوره طه
 می نمودند و شب سادسه شروع از سوره انبیاء علیهم السلام فرموده ختم سوره نمل می فرمودند
 و شب سابعه از سوره قصص آغاز فرموده ختم سوره یس می فرمودند و شب ثامن از سوره صافات
 شروع نموده ختم حوامیم می فرمودند و شب ناسه ابتدا از سوره محمد علیه السلام
 نموده ختم سوره تحریم می فرمودند و شب عاشرا از شروع سوره الملک نموده ختم فرقان حمید بر سوره
 "الناس" فرموده - شروع سوره بقره بکلم ادب قرآن بمحیه بر آیه کریمه (۱۵۱) اُولَیْکَ عَلٰی
 هٰذِیْ قِن رَیْبُهُمْ و اُولَیْکَ هُمْ الْمُفْلِحُونَ - منزل می نمودند، در این نماز بحال
 نیاز و اداء و لکن از بکلم وَلَا تَجْهَرْنَ بِصَلَاتِکَ وَلَا تُخَافِتْ بِمَا وَايَسَّجَ بَیْنَ

له م - می شناسند له م - "رعد" ندارد

له م - صدیه له م - آواز

ذَلِكَ سَبِيلًا بَيْنَ يَدَيْهِ كَرَدَنَد و آیت سجده در تلاوت وقتی که می آید بلا توقف می فرمودند و در وسط هر دو گانه مراقبه به خصوص تمام می فرمودند و استغفار می کردند و کلمات تسبیح و تحمید و تهلیل و تکبیر و تحمید هر قدر به شمار یا بدون شمار که می خواستند می خواندند.

- و بعضی از مخدوم زاده ها و دیگر تهجد گزاران را که باریاب حرم محترم می بودند طلبیده به توجه بهم سرافرازی فرمودند علمه محترمه بی بی اسلمه مرحومه قدس سرها که همیشه زاده حضرت ایشان رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا بوده اند و بشارت عظیمه از آن قبله درویشان اکثر با در ایام بودن حضرت سرزند بخدمت آنحضرت وقت تهجد حاضر آن وقت بوده اند اقامه نماز با سنجاب و الا منزلت می نمودند غالب به حصول بشارت در آن وقت متنازی گشتند، با جمله تا طلوع صبح صادق باین قسم اعمال ماسکه و عبادات مقبوله بسری بردند و بعد از طلوع نفسی دراز کشیده برای آنکه تهجد بین النومین واقع شود زودتر آذان شنیده مرجا گویان بر می خواستند و وقت برخاستن سبحان الملك القدوس و یا سبوح قدوس ربنا ورب الملائكة والروح خوانده استماع آذان می فرمودند.

- هر چند عند تطویل کلام در آوردن و بیان کردن دعائین قبل و بعد از آن در صدر سخن ادا نموده ام اما صاکی از حاضران با کساح بی کراں التماس ایراد آن نموده که موجب نفع عام است و فیض بی شمار حاصل انام دریں اگر از یاد چند سطر بی وقوع آید چندانی محل اوقات خوانندگان سخن بین و ستمعان نکته چین نه خواهد شد برای رعایت اختصار ادعیه یومی و لیلی که وظائف حضرت ایشان رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا بوده اند ترک آنها بسیار فابین لهما جناب حضرت ایشان در استماع اول آذان مرحبا بالقائلین عدلا وبالصلوة مرحبا و اهلا می خواندند (۱۵۲) و در آخر آن درود خوانده اللهم رب هذه الدعوة التامة والصلوة القائمة آت محمدا الوسيلة والفضيلة والدرجة الرفیعة وابعثه مقاما محمودا الذي وعدته الی آخری خواندند و در ثبوت کلمه والدرجة الرفیعة در خواندن ایشان دو روایت است، زیرا که در نفس ثبوت این کلمه شریفه هم در حدیث شریف

له در تا ۳ در بشر ۳ در عظیم ۳ در ام ندارد
 ۴ م - انك لا تخلف الميعاد -

هم در روایت است و در روایت صحیح نیست، بعضی می گویند که می خوانند و بعضی می گویند که نمی خوانند بلکه در خواندن انك لا تخلف الميعاد که در روایت امام بخاری نیست قیل و قال است لیکن کلمه ثانیه را اکثری بر آنند که می خوانند و اقل بر عکس آن حاکم اند و کلمه اولی را اقل بر آنند که می خوانند و اکثر بر خلاف آن قائل اند. لهذا کلمه ثانیه را در میان آن دو انتقال نمودیم که قول اکثر مستدیه است و کلمه اولی را بعد از او و انتقال نمودیم که قول اقل هم گاهی موافقت کند و حقیقت کلمتین به نوعی که به ما رسید در معرض بیان آوردیم.

بر سر اصل سخن آییم و اظهار انوار اول نهار آن قبله اسرار بر شائقان اسرار نمایم، بعد از استماع اذان به تهیّیه و ضویری خواستند استنجا و وضو بطور مسنون نموده دو رکعت سنت مؤکده بانداد هم در خانه ملائک آستانه گذارده متوجه مسجد می شدند و قرائتین این رکعتین در رنگ سنت مغرب قل یا ایها الکافرون و قل هو الله احد مقرر داشتند و ادعیه را به که در احوال وقت شام مرقوم شده اند در وقت صبح ظاهراً پیش از اداء سنت می خوانند و بعضی ادعیه دیگر هم پیش از ادای سنت می خوانند، یکی را از آنها در قید قلم آورده تحفه اهل کمال گردانم و هو هذا :

اصبحنا علی قطرة الاسلام و کلمة الاخلاص و علی دین نبینا
 محمد صلی الله علیه و سلم و علی ملة ابینا ابراهیم حنیفا و ما کان
 من المشرکین - و وقت شام جای اصبحنا ، امینا می گفتند با جمله بعد از ادای
 سنت صد مرتبه سبحان الله و بحمده سبحان الله العظیم به صورت خفی در
 راه خوانده به مسجد می سیدند و بکیر شنیده امامت فرض می فرمودند الا بالقدر که دیگری را امام فرماید
 و قرات درین نماز که ان قرآن الفجر کان مشهودا جای حال آن است طوال مفضل
 در رنگ (۱۵۳) نماز ظهری خوانند و قرات بر نهجی در هر نماز ادای نمودند که گویا حضرت جبریل
 علی نبینا و علیه الصلوة والسلام تازه انزال فرموده اند مقصد هوش مستمعان از سر می
 ربودند و از هر حرفی نفی مقصود کننده را بهی تبکلم آن می کشودند و بعد از ادای این نماز سه مرتبه
 استغفر الله گفته یک مرتبه اللهم انت السلام و منك السلام تبارکت

- يا ذا الجلال والاكرام بر زبان شریف آورده ده مرتبه بر همان زانو نشسته لا اله الا الله وحده لا شريك له له الملك وله الحمد بيده الخير يحيى ويميت وهو على كل شئ قدير - می خوانند و این کلمه طيبة آخره را بعد از سنت نماز مغرب هم به همین منوال می خوانند از جناب عالی حضرت قدس سره این مقدمه سموع گشته و بعد از آن آیه الکرسی خوانده بجانب قوم متوجه گشته و یا بطرف یمن دیسار گردیده دست برداشته دُعا می کردند، اما این قاعده در ۵ دو نماز فجر و عصر بود که در دُعا آنها جانب قوم یا یمن دیسار به گردند به خلاف صلوة باقیه که دُعا آنها متوجه قبله می کردند، کما ذکر است فی مواضعها و گاهی درین صلوات خمسہ قرأت از آیات هم می فرمودند و به تمام سورة نمی رسیدند و گاهی در مغرب از طوال هم خوانده اند چنانچه سورة طور و گاهی در فجر قصار کما لمعوذتین و علی هذا القیاس فی الصلوات الباقیه -
- اما اکثر و اغلب همین بود که در فجر و ظهر از طوال و در عصر و عشا از اوساط و در مغرب ۱۰ از قصار ساگر چندی ذکر این معنی در محل هر نماز گذشته است اما چون فقرات مطلب طویل الذیل گردیده و هر سخن از غایت لطافت صلوة دیگر بحال طرادت بهم رسانیده مبادا ناقص ذهنی در یادداشتن سخنی از سخنان واجبه البیان کوتهی نماید، بنابراین به تکرار اظهار نمود و بعد از فراغ دُعا نماز فجر مردم حاضرین که از اصحاب صفاد یقین بوده اند سلام می دادند و بهر یکی از آنها جواب مرحمت می فرمودند و روی مبارک جانب اصحاب کرده به مراقبه می ساختند اگر چه خود در ضمن این مراقبه ۱۵ بعضی اذکار لسانی هم می فرمودند و مثل تسبیح و تحمید و تکبیر که بعد از هر نماز معتاد داشتند می خواندند و بعضی ادعیه مأثوره آن وقت هم مثل اللهم ما اصبحت من نعمة او باحد من خلقك فمَنك وحدك (۱۵۴) لا شريك لك فلك الحمد ولك الشكر، و غیرها هم می خواندند و در وقت شام جای ما اصبح، ما امسى می گفتند بعد از آن به مراقبه می پرداختند به حاضران سعادت مند القاء نسبت بلند می فرمودند و در عین حلقه استماع سورة معظم مثل تبارك الذي بيده الملك و سورة يس و سورة فتح و غیوهن از حافظ هم می نمودند که به صوت جهری خوانند از جناب عالی حضرت قدس سره سموع گشته که آخر کار در حضور لامع النور حضرت ایشان چنان مقرر شده بود که استماع قرآن به تمام به ترتیب می نمودند که از سورة فاتحه و بقرة شروع نموده

هر روز هر قدر تواند بخواند و ختم برمودن گو بعد سال هم باشد نماید لهذا عالی حضرت در حلقه خود
همین طور اختیار فرموده بودند.

۵ القصد بعد بلند شدن آفتاب بقدر نیزه و یا زیاده ازاں چشم حق بین وافرموده به نماز
اشراق می پرداختند و غالباً دو دو گانه که چهار رکعت می شود بحکم حدیث قدسی یا ابن آدم اربع رکعت
اربع رکعات من اول النهار اکفل آخره بدو سلام ادا می فرمودند، عالی حضرت
قدسنا الله سبحانه می فرمودند که دو گانه ثانیه را ازین نماز نیت استخاره یومی و لیلی می گذاردند و از
مشایخ ما تقدم که هم معمول چنین است و بعد از اداء رکعات اربعه دعا فرموده صحبت قهوه در میان
می آمد و درین ضمن مکالمات موافق الاوقات باهل حاجات مخدوم زاده های عالی درجات و
صوفیه صاحب کرامات می گذشت و خود با دعوای ماثوره صبحگاهی که فرصت خواندن انها بحال دست
داده می پرداختند و بعضی از مریدان صادق الاعتقاد و مخلصان نیک نهاد را بعد از فراغ صحبت قهوه
به توجه هم می نواختند و از استعداد آنها خبر داری ساختند و آنها را به مراتب بلند و مقامات ارجند می
رسانیدند و منازل سلوک بهر طوک و مصلوک می نمودند و کارخانه ارشاد که بدان مامور بودند بوجه تویم
و سلوک " مستقیم ادا می فرمودند و هر کس که با و دولت لم یزنی شامل حال بوده به صحبت آن قدوه
ارباب به کمال می رسیده. و به موافق نصیب خود ازاں نعمت ذوقی می چشیده و بیدون هر اغیر از
۱۵ حجت امری نه فرزوده، بیت

هر که را روی بهبود نبود دیدن روی نبی سود نبود

۲۰ و خواندن سوره یس بعد از فجر و سوره الفتح بعد از ظهر برین راقم به ثبوت نه پیوسته، چنانچه
خواندن سوره عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ (۱۵۵) سوره النبأ واقع و ملک بالله
و مغرب و عشاء مفتوح شده که آن را نوشته و درین محل ساکت مانده نه نفی خواندن این دو سوره بعد
ازین دوم نمایم و نه اثبات آنها لب می کشایم. مگر بعد ملازمت علیه حضرت والده کریمه مدظلهای حل
این عقده حاصل آید چه ترقیم این مقامات معصومی که فواکه ریاضی یکی از اسامی آن ست و تاریخ
تحریر این سطر هم مخرج ازاں در سفر اتفاق یافته و تشریف جناب کریمه ایشان در وطن و چون از

له فقره که در و ادین است نسخه هم ندارد م - ارباب کمال م - نصیب

له د - م - به بهود

رحمت رب رسید نیز بسین سال عنوان این کتابست برحمت بی غایت این فواکه بنظر
تشریف ایشان به گذرد و حل عقد مذکوره حاصل آید، الیه در محلی ازین کتاب قلمی نخواهم نمود
ان شاء الله تعالی و اگر بنیاد ایشان هم نمانده باشد و از معتبری هویدا است و اگر نه معتبری دیگر به سمع
خواهد رسید نام آن عزیز مصرح خواهد گردید، ان شاء الله تعالی.

- ۵ بر سر اصل سخن باید دوید و میوه از ریاض معصومی باید چید، بعد از فراغ امور مسطور حضرت
ایشان رحمته الله تعالی به تلاوت حضرت قرآن مجید مشغول می گشتند و حفاظ و زهاد و فضلا و علماء و
قاریان و مخرج دانان در دست تفاسیر عربی و فارسی و رساله های فن قرأت گرفته گرداگرد آنحضرت
نشسته استماع فرقان حمیدی نمودند و با وجود کمال حفظ دیدن حضرت مصحف را در رنگ خواندن
آن عبادت دانسته نظر انور بر حضرت تنزیل انداخته تلاوت می فرمودند و خواصی بحار قرآنی در هر حرف
جدا جدای نمودند هر حرفی را از حروف فرقانی دریای می دانستند که موصل کعبه مقصود است،
۱۰ در خواندن گاهی تفسیر گویان می رفتند و گاهی از خود هم تاویل می گفتند و دقائق آن بر
حاضران بقدر حوصله آنها القای کردند و گاهی سکوت ورزیده از تفسیر بنیان استفسار معانی می
نمودند و منزل هر روز بدستور منازل شب که در بیان نماز تهجد گذشته بهما جا پای می فرمودند و در ده
روز ختم می نمودند و بعد از انقراض تلاوت دست برداشته دعای نمودند و بین ابجلا لیتین هم وقف کرده
دست برداشته دعای فرمودند، بعد از آن بیش می گذشتند و بعد از ادای تلاوت اکثر سوار و
۱۵ گاهی پیاده چه حضرت ایشان دائم المرض بوده اند متوجه دولت خانه (۱۵۶) ملائک آستانه
می گشتند و در محل برای تجدید وضو نموده هشت رکعت ضحی می گذاردند، این آن هشت رکعت
که حضرت عائشه صدیقه رضی الله تعالی عنها در فضل آنها می فرمایند که اگر مادر و پدر من هم زنده کرده
شوند ترک آنها نه نمایم.

- ۲۰ با بجمعه به همراه نماز اشراق اکثر رکعات آن را در رنگ اکثر رکعات تهجد و ازده می داشتند
و بر قدر وقت حال ادای فرمودند اما غالباً وضع شریف همین بود که درین سطور مرقوم گشت و گاهی
این شب رکعت را بیرون گذارده تشریف به دولت خانه ملائک آستانه می فرمودند، علی ما
رواه البعض من اصحابه رضی الله تعالی عنه بر صورت فراغ این نماز قریب بل اقرب

من نصف اليوم بوقوع می پیوسته و این وقت طعام روزانه حضرت ایشان بود، اگر چه ام المومنین حضرت فاطمه زهرا بی مریم مکانی قدس سرها بابات و دیگر صداقات از منی پیش در تقسیم آن به وظیفه داران که پانصد یا هشت صد کس بودند علی اختلاف الروایات که عاذ کرفی

طعام الليل، اشتغال تمام داشتند و خدمت گاری عبید و اما مولی علی الاطلاق حسب الوسع

بجای می آوردند، اما حضرت ایشان وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ از وظایف و اذکار خلاصی حاصل نموده، همین

وقت علی قدر المقدور نوش جان می نمودند و بسیار کم می خوردند آنکه اشتباه گذاشته، به قصد ریاضت

کم اختیار فرمایند بلکه بالذات کم خوردند و خرج سرکار آنحضرت و الا منزلت نسبت به دخل ایشان

یک و نیم و چند بوده. چنانچه در مفتح آینده از زبانی ایشان مشروح خواهد شد ان شاء الله تعالی و

شکر بسیار بر عطیات پروردگار هفتدهم می رسانیدند و به دستور طعام شبینه سلوک درین طعام و بعد از

فراغ طعام ادعیه ماثوره آن وقت خوانده دست می شستند و بکم اذ انقصد تمد نفسی دراز

کشیده قیلولة مسنونه می نمودند بعد ازاں بر عبادت بهمان عبادات مذکوره می پرداختستند.

و هلم حیرا

شماره لائق و مدح رسا از من نمی آید به بخشاگر و این گفتن خطای کرده می آید

و باین همه کثرت وظایف و اذکار در هر شبانه روز پنج هزار مرتبه کلمه طیبه و یک هزار مرتبه درود

بلاناغمه می خواندند و کلمات تسبیح و تحمید و تهلیل و تکبیر و تحمید یک جا کرده یک صد مرتبه (۱۵۷) می

خواندند که من حیث المجموع پانصد مرتبه می شود چرا که هر کلمه فردا فردا صد مرتبه می شد و ادعیه ماثوره

غیر موقته هم در رنگ فرو نمی گذاشتند و در جمیع عادات در رنگ عبادات سنت را التزام داشتند

یکی از دعاهای غیر موقته که حضرت ایشان وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ در فضیلت آن نوشته اند که خواننده آن

نمیرد تا بهشت خود را در دنیا بنده ایرادی نماید سبحان القائم الدائم سبحان الحی القيوم

سبحان الحی الذی لا یموت سبحان الله العظیم و بحمده سبحان قدوس

رب الملائکه و الروح سبحان العلی الاعلی سبحانه و تعالی و در روز

جمعه غسل در ایام عافیت می نمودند و تجدید لباس موقوف بر غسل نه بود زیرا که غسل موقوف بر

عافیت بود به خلاف اللباس و نماز جمعه در مسجد کبری در اقل وقت می گذاردند و در شهرهای جمعه

بیشتر در دمی خوانند و این روز را که اکرم الایام می داشتند و حجامت هم غالباً در همین روز مکرم
 بعد نماز هم می فرمودند و عیدین را بیرون شهر در مصلا می گذاشتند و در آن روز هم غسل می فرمودند
 و لباس فاخره می پوشیدند اما در رفتن و آمدن مخالف طریق می کردند و در فطر پیش از نماز افطاری
 فرمودند و در اضحی بعد از نماز اضحیه بدست مبارک نموده از گوشت آن تناول می کردند و نحر هم در
 آخر با بدست شریف نموده اند و در هر دو عید بین الفجر و الظهر غیر از دو گانه عید نماز دیگری نمی فرمودند
 ۵ لانه قد ورد فی الخبر عن ابن عباس رضی الله تعالی عنه ان النبی صلی الله
 علیه وسلم صلی یوم الفطر رکعتین لم یصل قبلهما ولا بعدهما - متفق علیه
 و وقت رفتن در راه عید اضحی تجیرات را بلند می گفتند و در تمام آن عشره موی و ناخن
 نمی گرفتند و در نماز عشاء در یس عشره البته در یک رکعت سورة الفجر می خوانند و در صبح روز اضحی
 در رکعت ثانیه این سوره می خوانند و در عید فطر صدقه فطر پیش از افطار ادا می نمودند و در یس صدقه
 ۱۰ به نبی احتیاط می رفت که از اماء آبقات هم حساب کرده می دادند فکیف الحاضرين من
 العبد والحاضرات من الاماء و در شهر مبارک رمضان عبادات را اضعاف مضاعف
 می ساختند و در هر عشره ختم قرآن شریف می شد و در عشره اولی خود در مسجد می شنوایند و در عشره ثانیه
 اندرون (۱۵۸) حرم محترم مستورات صاحبکات را می شنوایند و در مسجد یکی از مخدوم زاده ها ایستاده
 می شد و در عشره ثالثه اعتکاف می نشستند و قرآن از حافظ دیگری شنیدند و اکثر از مخدوم زاده
 ۱۵ ثالث مروج الشریعت قدس سره استماع این ختم می نمودند و گاهی از برادر زاده خود عالم غفر
 شیخ محمد فرخ که مولوی وقت خود بوده اند استماع می فرمودند و در زمان او اهل از عالی حضرت هم قدس سره
 شنیده و یک مرتبه جناب مرشدی قبله گاهی قدس سره هم شنوایند و اندو بیان انوار و اسرار هر شب
 در یس شهر معظم علی الخصوص در عشره اخیر آن لاسیما فی الیالی الاوتار من هذه العشرة
 زیاده از شهر و دیگری فرمودند و شب قدر را تعیین می کردند و غیر از شب بست و هفتم شهر مبارک
 ۲۰ انوار شب قدر را در شب دیگری گفتند الا ماشاء الله و بعد از فراغ ترویج که چهار رکعت باشد
 سبحان ذی الملك والملکوت الی آخره از سبحان خوش اکان می شدند و خود غالب به
 مراقبه می ساختند

شب درویش بدین آئین گذشتی سرموی ازیں آئین نگشتی

از جناب حضرت حجة الله قدس سره مسموع گشته که شب بست و سوم شهر رمضان المبارک که احتمال شب قدر بسیار در آن شب از روی حدیث صحیح به ثبوت می پیوندد بلکه مذہب امام شافعی رضی الله تعالی عنہ (مشعر بآن است) حضرت خازن الرحمة و حضرت ایشان

نَفَحَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا نَزْدِيكَ يَا هِمَّ نَشِئْتَهُ بَدَنَ حَضْرَتِ خَازِنِ الرَّحْمَةِ يَا حَضْرَتِ اِيْشَانَ خَطَابِ كَرْدَه ۵

فرمودند که ظهور انوار لیلۃ القدر جلوه گرمی گردد مگر دریں سال اتفاق این ساعت مبارک در همین

شب است حضرت ایشان بعد از استماع این مکاشفہ نوید بخش نظر کشفی سر دادند که ظاہر از این انوار

بیابند و گلی از باغچه وستان بهار به چیدند انوار رمضان مبارک که با عشره اخیرہ جمع بود علی الخصوص

که شب و ترہم باشد بسیار مشاہدہ فرمودند، اما بوی از شب قدر نہ شنیدند تعجب فراوان ازیں معنی

در خاطر دریا مفاطر آورده به خلف رشید خود اعنی جناب حضرت حجة الله که در آن وقت متصل ۱۰

حضرت ایشان بوده اند متوجہ گشته فرمودند که علم مکرم شما خبر از ظهور انوار شب قدر (۱۵۹) می دهند

شما هم توجہ بریں امر شریف آن قدر نمایند ایشان متوجہ گشته بعرض آن قبلہ درویشان رسانیدند که

انوار و برکات رمضان مبارک که با عشره اخیرہ بیش از بیش است اما کیفیت شب قدر که در

فضائل آن خیر من الف شهر نص قطعی است - اصلاً به نظر نمی آید، بعد از تمام این

کلام جناب حضرت حجة الله می فرمودند که در آن وقت بر حضرت خازن الرحمت قدسنا الله سبحانه اسرارہ ۱۵

الہام شدہ بود کہ "جاء الوقت" چون ایشان انتظار انوار شب قدر داشتند دانستند کہ از

وقت هموں خبر دار ساختند و فی الحقیقت ایشان را وقت اجل کہ لقاء مطلوب حقیقی جلت عظمتہ

موعود بانجام است مَنْ كَانَ يَنْجُو لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنَّ أَجَلَ اللَّهِ لَآتٍ آگاہ گردانیدہ

بودند، دریں جاہر چند شب قدر ہم باشد اما مشہود در پردہ است و در آن جا مبرا از قید و ہم

و تراش خیال است، چنانچہ عارف رومی قدس سره قریب به اختصار خود فرمودہ اند ۲۰

من شوم عریاں ز تن ادا ز خیال تا حنہ ام در نہایات الوصال

بعد ازین الہام رمضان دیگر بر خازن الرحمت قدسنا الله سبحانه بسرہ دریں جهان فانی دست نداد.

- دبر سراسل سخن آیم و گویم کہ حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ در روزہ کلام کم تر از موسم دیگری کردند اگرچہ در جمیع حالات کلام دنیاوی نمی فرمودند الا لا ھل الحاجات اما دریں شہر مبارک احتیاط از ید بکاری بردند و با ادب روزہ را می داشتند و سعادت خود در ان گزشتگی و تشنگی کہ محض بہ موجب امر مولا است می پنداشتند و بعد متیقن وقت تعمیل افطاری فرمودند و در روز غیم بسیار تاخیر و تسویف در صوم و صلوٰۃ افطاری نمودند و ہمیشہ مردم اہل بلدہ را از اصاغر و اکابر و خاص و عام دعوت افطاری نمودند و خود ہم طعام بیرون بآں مردم مدعوین نوش جان می فرمودند و تسحر ہم می نمودند و صدقات دریں شہر مبارک زیادہ از شہور دیگری دادند و زکوٰۃ اموال نامیہ بہ منت و رغبت بہ مصارف ان ادای فرمودند و صدقات نفل زیادہ از آنچه مشروح قلم این راقم شکستہ رقم کرد و لیل و نہار پنبہاں و آشکاری دادند و انعام سائہ مطلقاً نداشتند و حج بیت اللہ الحرام بہ شوق تمام نموده اند و عمرات بجا آورده و زیارت روضہ منظرہ رسول صلی اللہ علیہ و آلہ و صحبہ "من الصلوات افضلھا و من تسلیمات اکملھا" بہ صد شوق نموده اند و از عنایات و تشریفات مخصوصہ او صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم سرفراز گردیدہ اند کما عرفت فی المفتاح السابق و با این ہمہ کثرت مراتب کمال ذکر اولیاء کرام با ادب تمام می فرمودند و برای علماء اہل حق شکر اللہ تعالیٰ سبب ہم راہ نجات می دانانیدند و ہر یکی را از مریدان و مخلصان تاکید بر استقامت شریعت حقہ و رسوخ بر محبت شیوخ می نمودند و بر تقلید صوفیہ موحدین مجوزہ بودند اگرچہ آن جماعت را از غلبہ سکر و حال معذورہ المقال می داشتند اما متابعان آنہا را کہ نہ بحال مذکورہ موصوف باشند و خود ہا را بہ بہانہ متابعت از راہ بر آرند ملحد و زندق می پنداشتند چنانچہ مکتوب طویل دریں بحث مدلل بآیات و احادیث و اقوال مشایخ عظام تحریر فرمودہ اند و آن مکتوب بست و نہم است از جلد اول اگر مطالعہ آن میسر آید راہی برای نجات بہ کشاید و شیخ محی الدین العربی را قدس سرہ بزرگ و مقبول می دانستند و او را بہ خطائی گشتی معذور می داشتند و شطیبات شیخ را قابل توجیہ و تاویل نمی پنداشتند ہموں سخن امام ربانی حضرت مجدد الف ثانی کہ در مقدمہ شیخ نوشتہ اند کافی می ہمیدند و آن این است :
- سبحان اللہ شیخ باین گفتگو و باین ہمہ شطیبات خلاف جواز از مقبولان بہ نظری در آید

و در اعداد اولیاء مشاهده می گردد آری گاهی هست که به دعای رنجندگانی بود که به
 دشنامی نهند و روکننده شیخ در خطر هست و قبول کننده او با سخنانی که مخالف شرع آمد نیز
 در خطر شیخ را قبول باید کرد و سخنان شیخ که خلاف شرع اند قبول نباید کرد و این است
 طریق وسط و قبول و عدم قبول شیخ که مختار این فقیر است. ^ب هذا کلام المجدد ^ع رضی الله تعالی عنه
 و غیبت احدی در مجلس شریف مذکور نمی شد و عیب مسلمانی در میان نمی آید و بر طالبان
 صادق مرحمت فرادان بکار می بردند، بحکم حدیث قدسی اذا رایت لی طالباً فکن له خادماً
 و هر کدام را از این طلاب به مراتب ولایت عظمی می رسانیدند و بعضی را از آنها اقطاب می گردانیدند
 و به بقعات معموره خلافت و یا قطبیت داده رخصت می فرمودند. و در میان علماء امام ابوحنیفه رحمهم الله
 را (۱۶۱) افضل و اکرم آنها می دانستند و بعد ایشان شافعی را رحمة الله تعالی می فهمیدند و با وجودی که
 مذہب حنفی مختار بوده اما گاهی عمل به مذہب امام شافعی هم می نمودند و حتی الامکان جمع بین المذہبین
 می فرمودند و در اصول دین با وجودی که خود را در مذہب والد بزرگوار خویش صاحب مذہب بوده اند اما
 موافقت در اکثر مسائل به ماتریدیه دارند و نظر ایشان از نور فراست متقبس از مشکوٰۃ نبوت می دانند
 و اشعریه را چون عود بر مقدمات فلسفیه جهت رد آنها بسیار است آن قدر مطلب اعلی و مقصد اقصی سخن
 را به وقت می برند که پی بردن بر آن حالی از دشواری، با بجمله از ماتریدیه اشعریه را می فهمیدند و حق را
 ازین فریقین بیرون نمی گفتند و صوفی جاہل را سخرۃ شیطان می دانستند چرا که بهر خس و خاشاک درین
 راه ندانند و بیکم می زند و سالکی بی چاره را به پرستش خود می اند و ابلیس پرتلبیس نفوذ با الله
 من شره در حالات طریق که هنوز به مقصد نرسیده بعد افسون و نیزنگ رقیق تا علم ظاہری مدح حال
 او نه شود، تمیز میان حق و باطل خیلی از اشکال است و منازعات و مشاجرات که در صحابه کرام
 علیهم الرضوان من الملک المنان واقع شده، بر محال نیک فردی آوردند و از حُب جاه و
 طلب ریاست دور می دانستند زیرا که نفوس این بزرگواران در صحبت خیر البشر علیه و علی آله
 و صحبه من الصلوٰۃ افضلها و من التسلیمات اکملها مطروم و مزکا شده بودند غایت مافی الباطن
 حضرت امیر اکرم الله وجهه درین محاربات و مشاجرات محقق می دانستند و جانب دیگر را معطلی
 اما خطای اجتهادی که از طعن دور است و از طاعت مرفوع، بلکه یک درجه ثواب محال و زکار

- ایشان می فهمیدند جانب حضرت امیر راده درجه ثواب حاصل که در اجتهاد محقق بوده اند و زیاده از خطای اجتهادی در باره طرف ثانی لب نمی کشوند و طریقه علیہ نقشبندیہ را قدس اللہ تعالیٰ استرار ہم موالیها اقرب طرق و اجل و اکمل و افضل آنها می فرمودند و بیشتر تربیت طلاب در همین طریق می کردند که بر بنیاد همین نسبت شریفه حضرت مجدد الف ثانی (۱۶۲) رضی اللہ تعالیٰ عنہ عمارتہا ساخته اند که شکہا بنا فرموده اگر این بنیاد نمی بود معامله تا این جانی افزود و حضرت ایشاں قدس اللہ سبحانہ بسرہ جم غفیر و جمیع کثیر از طالبان صادق را بہ موافق استعداد ذات آنها از ان گوشکهای فاخره و عمارتہای مرتفعہ نشانی بخشیدہ اند و آن نو بہار طلعت افشار را بر نظر گیان جلوہ دادہ اگرچہ در طریقه قادریہ و چشتیہ ہم بر میدان آن طریقین را نیز تربیت می فرمودند و بہ کمالات آنها طابین رامی رسانیدند و بحکم الهدیۃ لا تشدّ قبول ہدایا می فرمودند، اما اگر از مال مشکوک و مشتبہ قسمی ہم معلوم شریف می شد و یا گذرانندہ آن مرادی از مرادات دنیادی ملحوظ نظر داشتہ باشد اصلاً بآن التفات نمی فرمودند و قبول نمی فرمودند و طلب آن گذرانیدہ را بدون اخذ ہدایا با انجام می رسانیدند و اہل تقصیرات را عفو می فرمودند و امر معروف می نمودند و از جاہلان اعراض می کردند خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ۔ و نہی منکر بکمال تبلیغ می نمودند و بر بلاہا صبری فرمودند بلکہ ایلام محبوب را بہتر از انعام او بذوق کامل و وجدان بالغ می یافتند چہ در انعام مبطن در مراد او سبحانہ کائن است و در ایلام خالص مراد محبوب است بی مزج مراد خود در مکتوبی از مکتوبات جلد ثالث یک سطر فارسی و شعر عربی در تحقیق فضل ایلام بر انعام متصل می نگارند و ہماں ہدین۔
- فتح۔ بیت:

ہجری کہ بود مراد محبوب از وصل ہزار بار خوشتر
شعر:

- لائی فی الوصال عبید نفسی وفي الهجر ان مولی للموالی
۲۰ پس از بلا بلند تری گشتند و بر نعمت قلیل شکر کثیر بہ تقدیم می رسانیدند و قبول دعوت خاص می فرمودند و در دعوت عام تشریف نمی بردند مگر در حسین شادی و یا عرس عزیزی کہ از

لہ م۔ انہا ۳ م۔ در مادہ ۳ د۔ دہنا ۳ م۔ سطر ندارد

۳ یہ فارسی شعر نسخہ "د" میں نہیں ہے۔

صدق اعتقاد و دعوت نموده باشد و در آن مجلس بوی از بدعت پیدانه بود و غنائی نشنودند و مولود
 نمی پسندیدند عیادت مرضی تعزیت مصائب و تعاقب جنازه و در سلام و تسمت عاقل و شفقت
 و مرحمت بر انام می فرمودند و از خانه حکام ظالم اگر در خانه هم طعام می آید اصلاً ازان (۱۹۳) تناول
 نمی نمودند و صلوة رحمی بسیاری فرمودند و نماز خسوف و کسوف می گذاردند و اصحاب کرام را بهترین
 اولیاء امت می دانستند و حضرت مجدد الف ثانی را رضی الله تعالی عنهم اجمعین در زنگ
 اصحاب می فهمیدند و در حدیث شریف **مَثَلُ أُمِّي مَثَلُ الْمَطَرِ لَا يَدْرِي أَوَّلُهُ خَيْرٌ**
أَمْ آخِرُهُ اشارت به وجود مسعود حضرت مجدد الف ثانی می دانستند و چه آخریت این امت
 بعد ماضی الف است و عرس آنحضرت قدسنا الله سره الاقدس هر سال می فرمودند و تابعان
 مجددی را از کمالات خاص ایشان نصیب وافر می بخشیدند و تا روز حشر فیض ایشان بر تابعان
 ساری می فهمیدند و اعانتِ مظلوم می نمودند و تبرع در مانده بامی فرمودند و در وسائل اگر چه مسائل
 هر روز بیایند و یا یک سائل چند مرتبه هر روز تکرار کند هر مرتبه می دادند و از خلیفه عصر با وجودیکه مرید
 هم بوده و به صد آرزو خواسته که قریه یا معاشی یا یومیه برای خرج خالقاه ملائک پناه به گذراند اصلاً در
 معرض قبول نینفاد، آری برای محتاجان که در آن وقت رفیق بودند و یا غائبانه حاجات آنها به قسمی
 یا دآن قبله حاجات می رسید البته از بادشاه اظهار نموده معاش و یومیه کنانیده می دادند و رعایت
 اهل حقوق سرادجر بسیار می نمودند و آب از چاه قیم تناول نمی فرمودند بلکه از سایه دیوار استامی
 حتی الامکان قرار می نمودند تا بزرگی قیم از خلق عظیم امثالاً لا امر رب الکریم بسیار بجای آوردند و
 بآنها خفیه و علانیه عطایای نمودند و هر کس که نام مولی ذکره ادلی برای کاری در میان می آورد، تا ممکن
 باشد سرانجام کار او می فرمودند و اذکار لسانی که بالاندکور آنها گذشته همه را به صورت نخی می نمودند الا
 در مواضع معدوده مثل بحیرات ایام تشریق و یک مرتبه بعد تر سبحان الملك القدوس
 و ذکر نخی را افضل از ذکر جهری دانستند به دلیل ادعوار بکم تضرعاً و خفیه و غیر از
 اذکار مذکوره که با حدیث صحیح ثبوت پیوسته اند ذکر دیگر به زبان نمی نمودند و به قلب می فرمودند
 و ختم الاحول و لا قوة الا بالله که صد مرتبه در و اقل و آخرش خوانده در میان پانصد
 مرتبه باید خواند برای حصول مطلبی با شفاء بیماری نیاز حضرت مجدد الف ثانی **رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ** باید

نمود و از روح شریف (۱۶۴) ایشان مدو خواسته حصول مطلب را امیدوار باید بودی خوانند ،
اما در ختم لاحول ولا قوة وقت اهل طریق چندان نمی کردند اگر چه بودندش را بهتری شمرند لیکن
در ختم خواهی بزرگوار قدس الله سرار هم این وقت پیشتر ملحوظ می فرمودند بلکه غیر اهل طریق را داخل
نمی فرمودند هکذا سمعت من بعض اصحابه و در عیادت مریض کم می نشستند و در اقل نظر
بمریض هفت مرتبه اسأل الله العظيم رب العرش العظيم ان یشفیک می خوانند و
۵ توجه در دفع امراض اکثر مرضی می نمودند و آنها را خلعت عاقبت می پوشانیدند چنانچه بوجه در
برداشتن عذاب از موتی معذبین من المومنین الفاسقین می فرمودند و غریق
بحار مغفرت می گردانیدند و ایام بیض را سه روز متصل روزه می گرفتند و گاهی در اقل ماه این
روزها را می گرفتند و گاهی در آخر ماه اختیار می فرمودند و عشره شریفه ماه ذی الحجه را در رنگ
رمضان المبارک بسیار بزرگ می شمرند و اعتکاف در سرای دهری که یک فرنگ از بلده طیبه
۱۰ حضرت سرهند واقع است ، در باغ آن می نشستند و روزه می گرفتند و اکثر روزانه ساکت می
ماندند و شب عید اضحی به شهر شریف می آوردند و صوم یوم عاشوره هم با دو روز پیشتر از وی
و گاهی تمام آن عشره را از دست نمی دادند و هیچ روز را بر روز دیگر فضل نمی دادند الا ما
ثبت فضله بالشرع كالجمعة و رمضان و ذی الحجة و غیرهن - اما هیچ روز
را خاص نمی فرمودند که نخست ایام بعد ولادت سید الانام علیه و علی آله الصلوٰة والسلام
۱۵ بر طر شده و ما ارسلناک الا رحمة للعالمین نص قاطع است و برای سفر هم بعین روز پنجشنبه
و یا دوشنبه جهت مسنون بودن سفر که درین روز غالب مقرر شده بودن از برای نخست - دیگر ایام که
الایام ایام الله و العباد عباد الله خبر مخبر صادق است علیه و علی آله الصلوٰة والسلام
آری هنگام داعیه سفر استخاره می فرمودند اگر راه میدادی رفتند و الا لا بلکه بر سر کار عظیم الاعتبار
بدون استخاره دست دراز نمی کردند و همواره خاشع و خاضع و متجی و متذلل و شکسری بودند -
۲۰ شریزه خان مرحوم که به قلعه داری بلده کابل سرفراز بوده و بی واسطه مرید جناب حضرت ایشان
رضی الله تعالی عنه اکثری در مدح آنحضرت و الامنزلت رطب اللسان می شده بعد از ادای (۱۶۵)
کلمات بزرگی ایشان می گفته که بسیار خاکی بوده اند باین همه کثرت کمال خود را مطلقاً به

خاکساری انداخته منبر ارشاد را منور ساخته بودند لطف و احسان بر هر ماجر شکرسته زیاده از حد می فرمودند و نبوت را از ولایت افضل می داشتند اگرچه ولایت آن نبی باشد و فضل حضرت علی (ع) انبیاء علیهم السلام از راه نبوت است نه از سبب ولایت حضرت حق سبحانه و عز شأنه در موضع خطاب در ذلک الکتاب، یَایْهَا النَّبِیُّ وَ یَایْهَا الرَّسُولُ می فرمایند و اگر اعتبار ولایت زیاده از نبوت می بود البته در جای از کلام واجب الاحترام یَایْهَا الْعَلِیُّ هم می فرمودند و صحورا از سر افضل نمی دانستند و ارباب سکر را در مقدمات شطویه مثل انا الحق و سبحانی معذره می داشتند و طریقت و حقیقت را خادمان شریعت می فرمودند و اولیاء عشرت را به افراد لیاء عزالت می فهمیدند و در اظهار کلمه حق مخافه لوم لایم نمی نمودند.

۵ فریاد حافظ این همه آخر بهره نیست هم قصه غریب حدیث عجیب هست
 ۱۰ سبحان الله و بحمده جز ولایت تجزی که علماء اهل حق اثبات آن می نمایند و فلاسفه آن را قبول ندارند و درین جا ثبوت کامل پیدا کرده چه آنچه درین محل در قید قلم در آمده نسبت به معاملات حضرت ایشان رضی الله تعالی عنہ جز ولایت لایت تجزی که بر منصف صاحب کمال فی احوال بلا تامل قیل و قال ظاهر و هویدا است که این همه معانی مرقوم بعض محض برای ترغیب طالبان استماع کلمات قدسیه که حضرت ایشان که بآن متحقق اند جلوه گر گردیده تا ظاهر او را امری از امور محرره پیروی آن قبله درویشان نموده، بهره از کلمات آن امام صفاییشان محکم آنکه تابع را به موافق تبعیت از کلمات قنوع نصیبی است علی حسب الاستعداد بردارند.

ندارد پیش ازین و لاله کاری که گویا قصه زیبا نگاری

این دلالت حسن ظاهر قبولیتی فی الجمله را تم هم حاصل نماید.

دادیم ترا نشان ز گنج مقصود گر مانده رسیدیم تو شاید برسی

۲۰ ز آنکه جمیع کمالات حضرت ایشان قوم رقم گردانند که آن محالست.

لا یدرک الوصف المطری خصائصه

و ان ینک سابقاً فی کامل ما وصفنا

و اولاد را تربیت بسیار می فرمودند و برایشان رحم بی شمار می کردند (۱۶۶) و بر همه

له در حضرت ۱۰ م. صحورا افضل از سکر...

خردان الطافِ فردان به کار می بردند و ادب برادر بزرگ خود حضرت خازنِ الرحمت سه

سعید ازل آمده نام او سعادت بود اولین کام او

- قدسنا الله بسره العزیز آن قدر می فرمودند که در ایام گرامی بالانام مسجد کبرئیه حضرت سرسند تلاوت
قرآن مجید یک مدتی جهت خوش هوایی مقرر داشتند و حضرت خازن الرحمت قدس سره در بارخ فتح
به عبادات مقرریه خود اشتغال فرموده می خواستند که متوجه دولت خانه شوند همین که بر میانه پالکی سوار
۵ می شدند نظر مبارک حضرت ایشان ازان مقام بلند بر میانه شریفه که قریب به دو تیر انداز باشد
می افتاد فی الحال تمام قد استاده تلاوت می فرمودند تا آنکه حضرت خازن الرحمت بآهستگی تمام با
اصحاب خود حرف و کلام نموده داخل منزل شریف می شدند به همان صرافت استاده می ماندند تا آنکه
در ایام مرض خفیف که طاقت رفتن بام شریف شامل حال می داشتند این ادب را نمی گذاشتند
در بعضی ازان احوال بعضی از اصحاب حضرت ایشان به عرض هم می رسانیدند که جناب خازن الرحمت
۱۰ اصلاً ازین تواضع طویل اطلاع بهم ندارند فرمودند مقصود نمود ایشان نیست قدسنا الله سبحانه
باسرارها و رزقنا الله تعالی من بر کاتهما و یرحم الله عبداً قال آمینا.

- کمزوم ملازمان کتوبات قدسی سمات که لیل و نهار مثل اوراق اشجار که هر ورق و فترت
معرفت که دگر در خزان و بهار جمعیت خاطر بی قرار در ورق گردانی کلام آن قبله الاخیار و قدوة الابرار
فهمیده اند می دانند که هر صفحه ازان صفحات مبارکات تاویل است از کلام رب العالمین و هر سطر
۱۵ ازان سطور لامع النور شریعت بر حدیث سید المرسلین صلی الله تعالی علیه و علی آله
و آلهم و صحبه و اتباعهم و اتباعهم و سلم و بارک اما در بعضی از مکاتیب
که تصریح به تاویل رفته و یا معنی اسمی از اسماء الهی جلت عظمت و یا شرح بعضی از احادیث
در تقریب بیان حجتی بر سایل به موافق وقت و حال در زیر قلم عنبرین رقم در آمده مذکور می گرداند
ان شاء الله تعالی اما چهل تخریر این مقامات معصومی در سفر اتفاق یافته و جلدین آخرین از
۲۰ مکتوبات شریفه آنحضرت و الامنزلت حاضر آن وقت نه بوده از این جهت آنچه از جلد اول که مونس
غمگسار این عاصی تباه کار است بدست آمده مشروح می شود اگر چه در آن جلدین آخرین تاویل
ظاهر به خاطر هم ندارم که مطالع آنها بسیار نموده ام و منافع بی شمار از هر کلمه آنها برداشته ام و ما شاء
الله تعالی چه اکثر در آن دو جلد بشارات عالیات در حق ابنا و خلفاء عالی درجات است اما
بهر حال اگر حضور آنها می بوده البته نواید کثیر درین فواکه ریاضی از انواع اشجار میوه دار می افزوده

باجمله آنچه حاضر دارم برای فائده عامه ایشار فرمایم و محل و مکان از بارغ حضرت ایشان رضی الله تعالی عنهما
در نظاره اهل مشام بیارم در مکتوب سیزدهم از جلد اول به حافظ محمد شریف که در غفلت مطلوب و
بزرگی اسم مبارک الله نوشته اند تقدیم می نماید:

فتح حضرت حق سبحانه و تعالی با علی مرتبه کمال برساند شفقت آثار مطلوب حقیقی چون که
درای ادبام و افهام است و درای تفکر و تعقل معرفت دران حریم اقدس نکارت
است و علم جمل چون ادجلوه فرماید شتاق بیچاره رو بدم آورد - بیت
گیرم که به غمخانه مایار خرامد کو حوصله و طاقت دیدار که دارد

پس طالب اد غیر از آنکه خود را بهر قرار دهد و به یاس آرام گیرد چاره ندارد - بیت
عاشقان را نصیب از معشوق جز خرابی و جان گدازی نیست

و اگر بعد وجود موهوب به علم و شعورش باز آزند مطلوب را با اندازه استعداد و یافت خود
خواهد دریافت و بیرون از حوصله و طاقت نخواهد شتافت که مقید هر چند به علم خود از همه
قیود و ارباب مطلق حقیقی نگردد پس نایافت همه وقت را منگیر آمد و ناامیدی نقد
وقت - بیت

همه صبح وصل جویاں من و شام ناامیدی

که سیاه بخت بهرم شب من سحر ندارد

عاشق در دمنده آرام نیست و هیچ گونه قراری ندارد تپش دوری همواره سینه سوزان

ست و از سوگ هجوری پیوسته بگردن دوزان هرگاه سرور حبیبان علیه و علی آله

الصلوات و التسلیمات بدوام حزن و تو اصل فکر موصوف بود از دیگران چه گوید و

آرام بظلال و اعتبارات از آرام با دست محب ذات با آن خورند نشود نام ساسی

آنحضرت که لفظ مبارک الله است گویا اشعار بعدم دریافت مسامی (۱۶۸) خود دارد

لام معرفت چون بالام آکه رسیده دران لام مدغم دنیا چیز گشته است و همان لام الله باقی

مانده مانا که درین ضمن ایاء با آن است که چون معرفت با آنحضرت منتهی گردد و فانی و

مستهلک شود جز معرفت هیچ نماند بی کمی و زیادتی و چون معرفت رفت عارف نیز بعدم

پیوست چه علم را با عالم اتحاد است از بزرگی این اسم مبارک است که فحول علماء در آن
متحیر رفته اند و بکنه آن پی نبرده بکنه سمائی آن چگونه پی برند - مصراع

چو نام این ست نام آور چه باشد

- جمعی گویند که این نام سرمانی است و جمعی دیگر بر آنکه اسم عربی است و بر تقدیر
عربی بودن، بعضی بر آنند که جامد است و بعضی می گویند که مشتق است و اگر مشتق است
۵ به تحقیق معلوم نیست که اشتقاق آن از ال بفتح لام است به معنی عبدا یا از ال بکسر لام
به معنی تحیر یا از ال هت الی فلان ای سکت الیه یا از ال اذا فزع من
امر نزل علیه یا از ال الفصیل اذا اولع بامه یا از وله اذا تحیر
و تخیط مشتق است و جمعی گویند که اصل اولاه است مصدر لاه یلیه لیها
اذا احتجب و ارتفع بعضی بر آنند که علم ذات است و بعضی بر آنکه صفت است
۱۰ در اصل بر ذات تعالی غالب آمده است و حکم علم گرفته است چنانچه الثریا بلجملة
بزرگی و عدم یافت آن دلیل بزرگی و عدم یافت مسامی اوست - بیت
اللہ چه لفظ یا چه نام است کو در زبان خاص و عام است

انتهی مکتوبه الشریف رضی اللہ تعالیٰ عنہ -

- در مکتوب هشتم از جلد اول که بنام شیخ عبداللطیف شکرخانی صدور یافته تا دلیل سورة
۱۵ واللیل به انداز عجیب به زبان فصیح عربی در وعظ و تذکیر نکارت زیبا تحریر فرموده اند بتمام ایراد
می نماید :

- فتح
الحمد لله العلی الاعلی، کما یحب ربنا و یرضی و الصلوة والسلام
علی رسولہ محمد المصطفی صاحب قاب قوسین او ادنی و علی آلہ
و صحبه البررة التقی التقی، اما بعد فانی ادعوک الی الرفیق الاعلی
۲۰ و اتباع الهدی ان الی ربک الرحیمی (۱۶۹) و اعلم ان العذاب علی من
کذب و تولی فعلیک به محاربة النفس و الشیطان و الهوای،
فانذرتکم نارا تلظى، لا یصلها الا الا شقی، و الزم الودع و التقوی،
و النفقة علی المسکین و ذی القربی، و سیجنها الا تقی الذی یؤتی

ماله يتزكى، ولا تمدن عينيك الى زينة الدنيا، ولا تترك
 الى الذي ظلم والذي غوى، ولا تنس المقابر والبلى، والجنة
 وما حوى، والنار وما يصلى، وتفكر في الليل اذا يغشى، والنهار
 اذا تجلى، وسارع الى امتثال اوامر الله تعالى، وانته عما نهى،
 وابتغ الشفاعة الكبرى في يوم لا ينفع المال ولا البنون للذكر
 الا بشئ، ان هذه تذكره لمن يخشى، والى الله المشتكى، من قلب
 معرض عن الهدى، منهمك في الهوى، الم يعلم بان الله يرى،
 واليه الرجعى، وانه يعلم السر واخفى، فيا جبذا لمن ارتقى
 عن السفلى، متوجها الى العلى، وعلى خطيئة بكى، في طلم
 الدجى، واعلم ان الله المنتهى، وانه على العرش استوى، وما راي
 تاثير قدرة المولى، واستيقن بان الله هو اغنى واقتى، واضمك
 وابكى، وانه هو امات واحيى، فحينئذ فنى عن نفسه وبربه
 بقى، فصار شديد القوى، ما زاغ البصر وما طغى، لا يحزنه
 الطامة الكبرى، وجوزى بالجزاء الاوتى، يوم ينذكر الانسان
 ما سقى، وان له قريات وزلقى، اذا برزت الجحيم لمن يرى،
 وفي ذلك فليتنافس المتقى، ويبذل جهده الفقى، والسلام على
 من اتبع الهدى والتزم متابعة المصطفى، عليه وعلى آله
 الصلوات العلى الى يوم الجزاء -

۵

۱۰

۱۵

ودر مکتوب صد و سیزدهم از مکتوبات جلد اول که بنام حضرت مخدوم زاده عالی قدر جامع علوم ظاهری
 و باطنی خواجہ محمد نقشبند قدس سرہ در تامل کریمہ اللہ نور السموات والارض - آکایہ بزنگاشہ
 اند بہ تمام ایرادی نماید :

۲۰

فتح
 بسم الله الرحمن الرحيم ورد في الحديث "اقل ما خلق الله نوري"،
 اقل چیزی که حق سبحانہ بیا فرید نور محمدی بود علی صاحبہا الصلوٰۃ والسلام
 والتحية وسائر مخلوقات راز علویات و سفلیات ازاں نور پیدا آورد حق تعالی
 گویا خود را بآں (۱، ۲) نور می ستاید آن جا که می فرماید الله نور السموات والارض

ای ز نور السموات والارض حق سبحانه خداوند آن نور است که آسمانها و زمینها را
و عافیها بآن نور پیداکشته است مثل نوره صفت نوری که منسوب است
باو تعالی و آن نور گوئیا کنایت از تعین اول و حقیقت محمدی است علی صاحبها
الصلوة والسلام والتحية، مشکوة فیها مصباح، همچو چراغی است در طاقچه
و دخول کاف تشبیه بر مشکوة بنابر اشتغال مشکوة است بر مصلح و مشکوة بدن
عنصری آن سرور را علیه الصلوة والسلام باید تصور نمود المصباح فی زجاجة
آن چراغ افروخته در قندیل است از آگینه و آن قندیل گویا باطن مبارک آن خلاصه
موجودات است علیه و علی آله الصلوة والسلام که آن نور از راه باطن او
علیه الصلوة والسلام تعلق به بدن عنصری گرفته است و باطن یا قلب اوست
علیه الصلوة والسلام یا بیئت و جدائی او که از ترکیب اجزای عشره عالم خلق و عالم
امر بمحول پیوسته است یا گوئیم نهجا به کنایت از تعین وجودی است که تعین ثانی است
چه تعین اول که تعین حسی است نسبت با فوق محفوظست به تعین وجودی و تواند بود که
زجاجة کنایه از تعین علمی باشد که علم را باو صلی الله علیه وسلم خصوصیتی است که صفت
دیگر نیست و به محبوبیت او علیه و علی آله الصلوة والسلام این صفت را مریست
که دیگری محرم آن نه، لهذا محبوب ترین صفات نزد او تعالی بطور حضرت ایشان ما
قدنا الله سبحانه بسر الاقدس این صفت است و یحتمل که زجاجة تعین وجودی بود و
مشکوة تعین علمی باشد باجملة الزجاجاة آن آگینه بهر معنی که باشد از کمال صفاء و
نضارت کأنها کؤکب درجی گویا ستاره ایست در خشان، باید دانست که
تعین اول و حقیقت محمدی نزد حضرت ایشان ما تعین حسی است اول چیزی که از
مرتبه اطلاق و از گنج مکنون به عرصه ظهور آمد و تعین گشت حب است که مبداء اعتبار
وجود است چنانچه حدیث قدسی کنت کنزاً مخفياً فاحببت ان اعرف فخلقت
(۱۷۱) الخلق لا اعرف، دلالتی بر آن دارد این تعین حسی که نشأ محبوبیت ذاتیه
آن سرور است علیه و علی آله الصلوة والسلام مرکز دائره است محیط آن خلقت
است که حقیقت ابراهیمی است علی نبینا علیه الصلوة والسلام حسن مرکز به حسن ملاحت به مناسبت

دارد و حسن محیط به حسن صباحت می ماند صباحت حسن تفصیل است که در معرض بیان
آید، چنانچه در عالم مجاز تعبیر از آن بر شاققت قد و صباحت قد و لطافت چشم و ابرو و
امثال آن نمایند و ملاحظه حسن است معنوی و آیتی است ذوقی که از حیطه تعبیر بیرون
است و درای رشاققت و لطافت مذکور است که تعبیر از آن بآن حسن می نمایند
خوش گفت ه

آن دارد آن نگار که آنست هر چه مست
آن را طلب کنید حریفان که آن کجاست

و این مرکز و محیط یک تعین است که مسمی با شرف و اسبق اجزائی است که
مرکز است یعنی حب و تعین ثانی تعین وجودیست چه حب است که سبب وجود و یکجا
گشته است و تعین علمی و دو تعین وجودی است و حقه ایست از حصص آن لیکن
اجمع حصص است چنانچه تحقیق آن در جای دیگر ثبت یافته است.

بر سر اصل سخن رویم که آن مصباح افروخته که در آگینه است یوقد افروخته
می شود و از دیار نور آن نموده می آید مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ اَوْ دَرَجَةٍ
بابرکت بسیار نفع که درخت زیتون است که در زمین مقدس شام رسته است این
شجره مبارکه گویا کنایه از حقیقت خلعت حضرت ابراهیم است علی نبینا وعلیه
الصلوة والسلام و چون آنحضرت شجره انبیاء است و در قرآن مجید در حق او وارد
گشته وَ بَارَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلَى اسْحَقَ بَنَاهُ بَارَكْنَا عَلَيْهِ و از روی تعبیر میتوان
نمود و مناسبست زیتون باو آنست که غبت زیتون زمین شام است و نیز درخت
بارک است چنانچه منقول است که هفتاد و پنجم علیهم السلام بروی دُعائی برکت
کرده که یکی از آنها حضرت خلیل است علیه السلام و نیز آورده اند که زیتون اول
درخت است که بعد طوفان رسته است و آنحضرت هم اهل العزم است که بعد از
طوفان بر منصفه ظهور آمده و چون حقیقت خلعت بر تراز طبقات زمین و آسمان است
لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ آن را فرموده يَكَاذُنَّ فِيهَا يَمُوتُ وَلَوْ كُمْ
تَمَسُّهُ نَارٌ - نزدیک است که روغن آن درخت روشنی دهد به نفس نفیس خود

اگر چه نه رسیده باشد بوی آتش یعنی (۱۴۲) حقیقت خلعت در درخشندگی و هدایت
به مثابه ایست که بی آنکه آتش محبت از وی اشتعال یابد روشنائی بخش است و
صباحت آن بی مزج ملاححت راه بر مطلوب است و چون ولایت ابراهیمی با ولایت
محمدی علیهما الصلوة والسلام جمع گردد و ناره محبت از خلعت افروخته شود و
صبحت این ولایت با ملاححت آن ولایت اقتران یابد و کمالات محیط در مرکز روی
نماید نور علی نور نور بر نور افزاید و نور صباحت با نور ملاححت یک جا آید و
نور ابراهیمی با نور محمدی جمع شود علیهما الصلوة والسلام و ملاححت با صباحت
منصبع گردد و سه

پدر نور و پسر نوری ست مشهور ازین جا فهم کن نور علی نور

ازین اجتماع نورین و اقتران سعیدین مقام محبوبیت محمدی صلی الله تعالی علیه و علی
آله و سلم به درجه علیارسد و معامله از دو طوق عبودیت بیک طوق آید و مقصود از امر
باتباع ملت ابراهیم علیه السلام بروجه کمال به ظهور رسد و دعای کما صلیت یا بابت
تام پیوند و این کمال در حق او علیه و علی و آله الصلوة والسلام بروجه کمال به حصول
پیوست و مدعو مستجاب شد الحمد لله سبحانه علی ذلک و علی جمیع نعمائه
حمد اکثیرا کثیرا بعد از حصول این معامله توجیهی که خود به حال این و پس ماندگان
داشت کمتر گشته است و فردی را از افراد امت بحر است آنها گماشته و خود در
خلوت خانه خاص با محبوب خلوت داشته علیه و علی آله الصلوات و التسلیمات
و البرکات و التحیات و تفصیل بعضی امور که درین جا با جمال ذکر یافته است از
مکتوبات قدسی آیات حضرت ایشان ما باید طلب نمود و السلام -

در مکتوب هفتاد و ششم از جلد اول که به مرزا امان الله برهان پوری در تاویل سوره
اخلاص بزرنگاشته اند به تمام ایرادی نماید :

فتح بسم الله الرحمن الرحیم عنده و نصلی علی رسولہ الکریم - مصراع
از هر چه میرود سخن دوست خوشتر است

قال عز من قائل قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ کلمه هُوَ گویا اشارت به غیب
 هویت و اطلاق ذات ست تعالیٰ عن الشیون والاعتبارات حتی عن
 قید الاطلاق والله عبارت (۱۴۳) از قابلیت اولی و وحدت ذاتیه است که
 قابلیت ذات ست تعالیٰ مراعتبار مجرد و اتصاف را به جمع اوصاف کمال و احد
 کنایه از احدیت مجرده است که مقید است به تجرید از صفات و اعتبارات الله الصمد
 اشارت است به وحدت که مرتبه اتصاف است باوصاف کمال از صفات افعال و
 سایر صفات ثبوتیه و شیون و اعتبارات ذاتیه چه مقام صمدیت را این اتصاف ناگزیر
 است لهذا بجای هو الصمد الله الصمد آمد که قابلیت این اتصاف را این مرتبه
 راست و در مرتبه که تعبیر از ان به واقع است این قابلیت اصلاً ملحوظ نیست
 بی توسط برزخیت کبری که مقام لاحق است لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ
 كُفُوًا أَحَدٌ اشارت به صفات سلبیه و تنزیهات و تقدیسات ذاتیه است
 معالم یعلم تفصیلها و کذا تفصیل الشیون الشیوئیه الا الله
 الواحد القهار -

۵

۱۰

پس این سوره علیه با وجود قصر و قلت الفاظ جامع مراتب و جوب است و
 حاوی اسرار و معارف الهیه و لفظ مبارک الله الصمد چنانچه مستمع شیون و کمالات
 مرتبه و جوب است، ایمانی به مراتب کونی و تعینات امکانی نیز دارد چه صمدیت مستدعی
 احتیاج است پس این سوره مبارکه متبرکه که به طریق اجمال جامع جمیع مراتب و جوبی و
 امکانی آمد و هیچ کمالی نماند که این سوره انبای از ان نداد قاری آن را باید که سرسری
 بر آن نه گذرد و از معانی و اسرار آن بی خبر نه بود و از ملاحظه صفات کمال و مشاهده
 جمال لازوال بی بهره نه رود و از شتلق به اخلاق کمال و تحقق باوصاف جمال خلی فرگیرد
 و بهویت ذات تعالیٰ ایقانی حاصل نماید و از مرتبه اجمال و تفصیل به قدر استعداد بهره مند
 گردد و از ملاحظه صمدیت آنحضرت جللت عظمت احتیاج ذاتی و فقر جلی خود مطالبه
 نماید و اوصاف خیر و کمال را به تمام منسوب و مخصوص باوداند تعالیٰ و از انانیت اماره
 به کلیت و اهدای زمان آنچه مقصود از خلقت او بود به حصول انجام و نعمت در حق
 او تمام شود و از صفات تنزیه و تقدیس که خاتمه سوره بدانت -

۱۵

۲۰

بداند که سالک هر چند در معارج عروج (۱۷۴) صعود نماید و قرب پیدا کند و
 فنا و بقا مشرف گردد و همه وقت دوتی و بیگانگی نقد وقت دارد و هیچ گونه مجانست و
 اتحاد با آنحضرت پیدا نکند و مشارکتی در ذات و صفات او حاصل نه نماید که بسند همیشه
 بطریق بندگی مطلق است و ادب سبانه همواره به تنزیه و تقدیس خویش موصوف مالالتقرب
 و رب الارباب بعضی از وقائع و کشف و احوال از خود و از بعضی یاران خود نقلی نموده
 بودند اصیل و پسندیده است ^{مطالعه آن} حضرت فرادان بخشید، الله تعالی ابواب فتوح و ترقیات
 را همواره مفتوح دارد بالنون والصاد.

در مکتوب بنقاد و نهم از جلد اول که بنام حقیقت آنگاه خواجه محمد عتیف کابل در تحقیق
 مقام بندگی با ذکر و مورد اسرار سورۃ قل اعوذ برب الناس صدور یافته به تمام ایرادی نماید
 بسم الله الرحمن الرحیم حقیقت بندگی و ملاوت طاعات و قبی به حصول انجامد که قبله
 توجه جز بارگاه صمدیت نه بود و مرجع حقیقی در همه امور غیر او سبحانه نه باشد و از تدبیر هوای
 نفسانی گذشته تفویض امور به جناب قدس لم یزل و لایزال نماید و پشت اعتماد را بر
 امور فانی و هلاک نه نهد که نتیجه آن جز بعد و حرمان از مطلب اعلی نیست، ای برادر
 علت رجوع در کون با حدی و سبب اعتماد بر موجودی یا آنست که مربی است و تربیت
 صوری یا معنوی با و وابسته است و به حکم کریمه قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ مربی حقیقی
 جناب قدس اوست تعالی و تقدس و تربیت ظاهری و باطن حقیقتاً مربوط با وسط سبحانه
 و رجوع و تواضع بر وفق شریعت غرابه پیر و استاد و مادر و پدر و من یحذو و

حذو هم که در عالم بحکم الهی جل شانہ مربیانند چون با مرحق است تعالی فی الحقیقه تواضع
 و رجوع بآنها باین عنوان تواضع و رجوع با دست و یا سلطنت و بادشاهت است
 و سلطنت و بادشاهت هم به موجب کریمه مَلِكِ النَّاسِ مراد راست جل سلطانه
 و یا معبودیت و الوهیت است که بحکم عقل و عرف رجوع در کون و اعتماد و تواضع و
 خضوع باله و معبود مستحسن بلکه واجب و ناگزیر است و معبودیت و الوهیت نیز به
 مقتضای کریمه إِلَهِ النَّاسِ به جناب مقدس (۱۷۵) بی چون حقیقی مسلم است نفس
 انسانی و وسوس شیطانی که حق سبحانه امر با استعاذه از شر او در کریمه مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ
 الْخَنَّاسِ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ می فرماید

دشمنان در کمین اندمی نخواهند که ازین مری و معبود تحقیقی و بادشاه تحقیقی بنده را محبوب سازند و با سویی او گرفتار گردانند و به شرک جلی و خفی دلالت می نمایند از شر این قسم تعین استعاذه ناگزیر است همواره مستعین باید بود و اوصاف ثلثه را که درین سوره مبارکه مذکور است بر وجه کمال منحصر در آن جناب مقدس تصور باید نمود تا از شر دشمن ایمن شود و همیشه به بارگاه قدس یابد ربنا اتقنا من لدنک رحمة و هت لنا من امرنا رشدا.

۵

در مکتوب پنجاه و دوم از جلد اول به جناب ارشاد آید میر محمد نعمان قدس سره به زبان فصیح عربی در تائیل کریمه یُنَایْهَہَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا اتَّقُوا اللّٰهَ حَقَّ تَقَاتِہِ مَعَ تَاوِیْلِ کَرِیْمِہِ الَّتِی تَلٰہَا اِیْنَ مَکْتُوبٍ بِحَسْبِ الْاِتِّفَاقِ بِرِ اٰتَمَامِہِ رَسِیْدِہِ، اما هر قدر که در آن جلد مندرج است ایرادی نماید :

۱۰

فتح
حَقَّقْنَا اللّٰهَ سُبْحَانَهُ وَاِیَّاکُمْ بِکَمَالِ الْاِنْقِطَاعِ وَالتَّخْلِی عَمَّا سِوَاهُ سُبْحَانَهُ بِحِیْثُ لَا یَبْقٰی عَنْہُ فِی عَیْنِ الْبَاطِنِ عَیْنٌ وَلَا اَشْرَ لِحَصْلِ التَّحْبِلِ الْتَمَامِ الْمَشَارِ الِیْہِ فِی قَوْلِہِ تَعَالٰی وَتَبْتَغِی اِلَیْہِ تَبْتِیْلًا اِلَیْ تَبْتِیْلًا کَامِلًا عَنْ نَفْسِکَ وَعَنْ سَائِرِ لَطَائِفِکَ الْمُتَعَلِّقِ بِالْخَلْقِ وَ الْاَمْرِ وَعَنْ الْکَمَالَاتِ الْوُجُوْدِیَّةِ الرَّاجِعَةِ اِلَیْہَا وَحَقِیْقَةِ التَّقْوٰی اِنَّمَا هُوَ هَذَا التَّحْبِلُ وَالْاِنْقِطَاعُ وَکَانَ قَوْلُہِ تَعَالٰی یَا اَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ حَقَّ تَقَاتِہِ الْاٰیةُ اِیْمَا اِلَیْ مَا ذَکَرْنَا اِی الَّذِیْنَ اٰمَنُوا صُوْرَةٌ اِنْقِطَعُوا عَمَّا سِوَاهُ وَتَخَلَّوْا اِلَیْہِ سُبْحَانَهُ وَانْخَلَعُوا عَنْ الْعَوَائِقِ وَالتَّقْمِیْدَاتِ مُتَوَجِّهَیْنَ اِلَیْ حَضْرَةِ الْاِطْلَاقِ حَقَّ الْاِنْقِطَاعِ وَالْاِنْخِلَاعِ بِحِیْثُ لَا یَبْقٰی عَنْ ذَوَاتِکُمْ وَحُکَمَا لَا تَکُمُ الرَّاجِعَةُ اِلَیْکُمْ اَشْرَ وِیْسَرِی فَنَاءَ کُمْ فِی لَطَائِفِ الْخَلْقِ وَالْاَمْرِ کُلِّہَا وَلَا تَمُوْتُنَّ بِالْمَوْتِ الَّذِیْ هُوَ قَبْلَ الْمَوْتِ الْاَوَّلِ اِلَّا وَاَنْتُمْ مُسْلِمُوْنَ اِیْ مُشْرِفُوْنَ بِالْاِسْلَامِ الْحَقِیْقِی دَائِمًا فِی جَمِیعِ الْاَحْوَالِ لِدَلَالَةِ الْاِسْمِیَّةِ (۱۴۶) عَلٰی الدَّوَامِ وَالْاِسْتِمْرَارِ فَکَانَ فِی الْکَرِیْمِہِ حَثُّ

۱۵

۲۰

علی دوام الموت والفتا الیكون الاسلام والبقاء المترتب علیه
 دأبما بخلاف صاحب التجلی الیبرقی خاندہ لم یمت موقاداً ثماً لیصیر
 هذا التجلی ایضاً فی حقہ سرمد او ینبغی ان یعلم ان التجلی الیبرقی
 لیس من التجلی الذاتی الصرف فی شیء وانما هو تجلی ذاتی مع
 ملاحظة نشان الذی هو سریع الاستتار والذات اذا استتار له
 واعتصموا بحبل الله جميعاً ای بالحقیقة الجامعة الكلية المعتبرة
 بالحقیقة المحمدية لیصیر الاعتصام بهذا الجبل ذریعة الی
 الوصول بحضرة الاطلاق ولا تفرقوا بتفرق الاسماء والاعیان
 الجزئية فان الاسماء الجزئية والطرق المتفرقة ما لم تنته الی
 حضرة الاجمال لم تصل الی حضرة الطلاق واذکروا نعمه الله
 علیکم بعد ان جمعکم فی الحقیقة الجامعة اذکنتم اعداءً بتفرق
 الاسماء اذ مقتضى بعضها يعارض مقتضى البعض الآخر
 قالت بین قلوبکم بان جمعکم فی حقیقة واحدة جامعة وجعلکم
 علی قلب واحد قلب محمد رسول الله صلی الله تعالی علیه وآله وسلم
 فاصبحتم بنعمته اخواناً متولدين من حقیقة واحدة اخذین
 منه الفیوض کما یأخذ الاخوان من الام -

در مکتوب یازدهم کہ بہ قلعج اللہ در جواب اسولہ او کہ نمودہ چون مشتمل بر فوائد بسیار و

تفسیر آیات و شرح احادیث است بہ تمام ایرادی نماید :

بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام علی
 سید المرسلین وآلہ اجمعین ، صمیمہ شریفہ کہ متضمن اسولہ و اشعار و کشف بود مشرف
 گردانید باندا زہ فہم قاصر در حل ہر کدام چیزے نوشتہ آند و اللہ سبحانہ الموفق للسداد -
 حاصل سوال اول آنکہ مقتضای سبقت رحمتی غضبی آنست کہ اہل رحمت
 بیش از اہل غضب بوند و حالانکہ معاملہ بر عکس است چہ عصاة انس و جن بیش از صلحاء
 اینہا اند و اہل تکلیف ہمین دو نوع اند پس سبقت رحمت چگونہ راست آید و چہ اثر
 بر آن مترتب شود -

فتح

جواب ، در دنیا رحمت خداوندی مثل سلطانه شامل حال مومن و کافرست
 کریم و رحمتی و سبقت (۱۷۷) کُلُّ شَيْءٍ دَالٌ بِرَأْسِهِ و فرمای قیامت رحمت
 مخصوص به مؤمنان باشد و کافران از آن محروم بودند کریم فَمَا كُتِبَ لَهُمُ الْقَوْلُ يَنْتَقُونَ
 وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ الْآيَةُ شَاهِدٌ أَنْ اِسْتَوْسَقَتْ رَحْمَتُكَ بِغَضَبِ دُرُودِ نِیَاهِمَ رَا
 شامل است و در آخرت همه مخصوص اهل ایمان است جماعه از مؤمنان که بکسر معاصی
 مستحق غضب شده اند از کمال رافت و رحمت آنها را خواهند بخشید و به بهشت خواهند
 برد و در ماده آنها رحمت خواهد سبقت کرد بر غضب ، اگر سبقت رحمت بر غضب نباشد
 امثال ماگنا به گم راه را در دنیا و آخرت امید استگاری نبود از سبقت رحمت است
 که باین بارگناه بر روی زمین می گزرد و دلاک نمی شویم و با انواع نعم متنعم ایم و نرسد و
 امیدوار بنجاتیم و اگر سبقت رحمت بر غضب باعتبار عدم عریان و مغضوبان بگیریم
 چنانکه ذهن سائل بآن رفته هم درست می شود چه اهل رحمت اهل طاعت اند از انس
 و جن و تمام فرشتگان و اهل غضب کفار انس و جن و شک نیست که عدد ملائکه بخندین
 اصناف زیاده است از مجموع عدد انس و جن و اهل رحمت را مخصوص به اهل طاعت
 از انس و جن نمودن و ملائکه کرام را از انس بر آوردن معنی ندارد که همه مأمور بامر الهی اند
 تعالی و اهل طاعت اند لَا يَفْعَلُونَ اَللّٰهُ مَا اَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا
 يُؤْمَرُونَ - و هر که مأمور امر الهی است تعالی از اهل تکلیف است و اهل تکلیف
 را باین معنی قرار دادن که در افراد مطیع و عاصی باشد ممنوع است و بر تقدیر تسلیم مصر
 اهل تکلیف و دین و دوزخ غیر مسلم است ظاهراً حق تعالی را بند باشد از اجناس
 مختلفه و رای انس و جن که متضمن مطیع و عاصی بوند و باز از عقل خود منبذ و شاب
 باشد چنانچه در اخبار آمده است و زیادتى عدد اهل رحمت باز از آنها باشد و مَا
 يَعْلَمُ جَنَّتُكَ رَبِّكَ اِلَّا هُوَ

حاصل سوال و دیم آنکه روز قیامت پنجاه هزار سال خواهد بود تا آن روز تمام نشود
 هیچ یکی از انبیاء علیهم الصلوة و نه از غیر ایشان به بهشت نخواهند رفت حساب عمل قلیل
 دنیاوی را در مدت پنجاه هزار سال گرفتن خصوص مؤمنان را از عدالت بعیدی نماید -
 جواب آنکه حساب در مدت قلیل خواهد شد قال فی البدور السافرة

- ان فصل القضاء في ذلك اليوم في قدر ساعة - ويروى انه عليه السلام سئل عن محاسبة الخلق فقال كما يوزقهم في غداة واحدة كذلك يحاسبهم في ساعة واحدة - وفي تفسير قاضي بضاوي في تفسير قوله تعالى وَهُوَ أَشْرَعُ الْحَاسِبِينَ يحاسب الخلائق في مقدار حلب شاة لا يشغله حساب عن حساب واین همه ۵ طول روز قیامت از راه غفلت و بزرگی و جاه و جلال و استغنائی حضرت ماکم الیم الدین مست بر در بزرگان انتظار ناگزیر است انتظار باندازه استغنا و جاه و جلال است مانند شدت و عذاب آن روز که خاص بکفره و فسقه است قال الله تعالى وَكَانَ يَوْمَئِذٍ عَلَى الْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُّقْتَرَبٌ - مقربان از انبیاء علیهم الصلوات والبركات و اولیاء و سائر اهل طاعت و تقوی در آن روز از ان شدت و عذاب ۱۰ این باشد لَا يَحْزَنُهُمُ الْفَزَعُ الْأَكْبَرُ وَتَتَلَقَّهُمُ الْمَلَائِكَةُ بعضی از آنها در سایه عرش بوند و بعضی از آنها در منابر نور بوند و بعضی بر کرسیها و بعضی بر کثیب مسک و بعضی در مساجد باجمه در جاهای آراسته در لذت قرب متلذذ بوند و باید با از اعظم جنت و ابریهها از اشرف بهشت با ایشان رسد و مردم در شدت باشند و بعضی در بهشت روند و باز بعصاات بیایند و بعضی را آن روز بآن شدت و درازی مقدار ۱۵ وقت نماز فرض کوتاه گردد، هر چند با اهل طاعت نیز در آن روز رواست که زمانی بیاید که هولناک گردند اما هول پیوسته و عذاب و سختی دائم نصیب اهل طغیان است معامله ابرار جداست هر جا که باشند در عرصاات یا در برزخ یا در بهشت در مراتب قربند هر بلائی که هست بر جان اهل عصیان است - و آنچه نوشته اند (۱۷۹) که تا آن روز تمام زمینج کس از بنی آدم نه از انبیاء علیهم الصلوات والبركات و نه از غیر ایشان بحجت نرود و عجب است از کجا نوشته اند، آنچه از ظاهر قرآن و احادیث مفهوم می شود خلاف آنست اما القرآن فقوله تعالى اِنَّ اَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ فَاكْرَهُونَ - وقوله تعالى اَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُّسْتَقَرًّا و احسن مَقِيلًا قاضی بضاوی در تفسیر این کریمی نوید و یروی انه یفرغ من الحساب فی ذلك اليوم فیقیل اهل الجنة فی الجنة و اهل النار فی النار -

واحاديث درين باب بسيار است بعضي از آنها ايراد مي نمايد در بدور السافره مي
 آرد واخرج ابن المبارك والطبراني وابن حبان عن ابن عمر عن النبي صلى الله
 عليه وسلم قال تجمعون يوم القيمة فيقال اين فقراء هذه الامة
 فيقومون فيقال لهم ماذا عملتم فيقولون ربنا ابتلينا فصرنا و
 وليت الامور والسلطان غيرنا فيقول الله صدقتم فيدخلون الجنة
 قبل الناس بزمان ويبقى شدة الحساب على ذوى الاموال والسلطان
 قالوا ف اين المؤمنون يومئذ قال يوضع لهم منابر من نور يظل
 عليهم بالغمام ويكون ذلك يوم اقصر على المؤمنين من ساعة من
 نهار الضيافة و آخره ابن جرير عن سعيد الصواف قال بلغني ان يوم
 القيمة يقصر على المؤمنين حتى يكون كما بين العصر الى الغروب انهم
 ليقبلون في رياض الجنة حتى يفرغ الناس من الحساب فذلك قوله
 تعالى اصحاب الجنة يومئذ خير مستقراً واحسن مقيلاً
 وتقدير پنجاه هزار سال مي تواند که باعتبار شدت باشد بکافران - قال القاضي
 بيضاوي في تفسير قوله تعالى في يوم كان مقداره خمسين الف سنة
 واستطالته اما للشدة على الكفار او لكثرة ما فيه من الحالات
 والمحاسبات اولافه على الحقيقة كذلك وفي تفسير الكواشي كان
 مقداره على الكافرين لشدة خمسين الف سنة وهو على المؤمن
 كصلوة مكتوبة (١٨٠) وفيه ايضا في تفسير قوله تعالى في يوم كان
 مقداره الف سنة ممّا تقدّم وان او المعنى يرجع امر الخلايق و
 تدبيرهم اليه في يوم القيمة ومقداره الف سنة فمعنى خمسين الف
 سنة على هذا انه يشتد على الكافر حتى يكون خمسين الف سنة في
 الطول ويسهل على المؤمنين حتى يكون كقدر صلوة مكتوبة في
 البعد والسر في اخرج احمد وابو يعلى وابن حبان والبيهقي بسند
 حسن عن ابي سعيد قال انه سئل رسول الله صلى الله تعالى عليه و
 اله وصحبه وسلم عن يوم كان مقداره خمسين الف سنة ما اطول

٥

١٠

١٥

٢٠

هذا اليوم فقال والذي نفسى بيده انه ليخفف على المؤمن حتى يكون
 اهون من الصلوة المكتوبة يصلها في الدنيا وفي رواية على المؤمنين
 كمقدار ما بين الظهر والعصر و بر تقدیر تسلیم گوئیم که نسبت بحق تعالی هیچ چیز
 خلاف عدالت و ظلم نیست اگر همه را بدوزخ فرستد هیچ ظلم نباشد که این تصرف در
 ملک و ملک خود است در ملک دیگر تصرف بی اذن او که دن ظلم است و هو
 سبحانه مالك على الاطلاق يتصرف في ملكه كيف يشاء لا يسئل عما
 يفعل و لهم يسألون - ۵

حاصل سوال سویم آنکه بمقتضای حدیث نفس جف القلم بما هو كاشن باید
 که حق تعالی مجبور تقدیر خود بود پس کار تعطیل کشد و نیز کلّ یوم هو فی شأن و
 ۱۰ یَمْحُو اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَ يُثَبِّتُ بِهِ چیه معنی باشد، بدانند که حق تعالی در ازل تقدیر فرموده
 که بارادت و اختیار خود در اوقات مختلفه چنین و چنان خواهیم کرد و بر طبق تقدیر ازلی
 حق تعالی همیشه با اختیار خود در کار است و تعطیل نیست و هیچ جبر نه این تقدیر ازلی که
 با اختیار خواهیم کرد و مؤید اختیار است ز منافی آن و کتاب محمود اثبات لوح محفوظ است
 و محمود اثبات آن نیز در ازل مقدار است و قلم خشک شده و آنچه نوشته اند و عِنْدَهُ
 ۱۵ عِلْمُ الْكِتَابِ بنای اعتراض بر آن نمودن خطا است در قرآن مجید و عِنْدَهُ أُمُّ
 الْكِتَابِ است، یا آنکه گوئیم که جف القلم نسبت بهماست که در قید زمان مقیدیم و
 حق تعالی که زمان بر وی جاری نیست ماضی و مستقبل و ازل و ابد نزد او تعالی آن واحد
 است پس تقدیر و خلق در یک آن واقع است تقدم و تاخر در (۱۸۱) آنحضرت
 گنجایش ندارد.

حاصل سوال چهارم آنکه سید عالم علیه و علی آله الصلوة والسلام با وجود حصول
 ۲۰ مقام محبوبیت چرا آرزوی مقام حیرت کرده اند فرموده رب زدنی تخیرافیک -
 بدانند که حیرت کنایت از معرفت است اعرفهم بالله اشد هم تخیرافید
 پس سوال زیادتی تخیر سوال زیادتی معرفت است که معرفت را پایانی نیست مجبان و
 محبوبان همه طالب زیادتی معرفت اند، یا آنکه گوئیم که بر تقدیر تسلیم که حق معرفت واقع
 است و معرفت را پایانی هست می تواند که بعد این سوال بدرجه کمال از معرفت رسیده

باشد که فوق آن متصور نباشد یا این دعا برای تعلیم اُمت بود.

حاصل سوال پنجم، مخدوم مقتضای کمال محبت رفع اثنینیت است میان محب و محبوب و انخلاص تمام از بشریت و امکان و احکام آنها چه هر قدر را از امکان و بشریت در ممکن باقی است همانقدر حجاب مطلوب است و انخلاص در رفع اثنینیت ممکن نه چنانچه شیخ عطار فرموده بیت

۵

نی بینی که شای چهل پیمبر نبرد او فسد کل تو سنج کم بر
بنابر آن امر فرموده باشد یا لیت رب محمد لم یخلق محمداً و نیز فرموده
(۱) احصى ثناء عليك انت كما اثنيت على نفسك چه هر قدر که امکان از
ممکن باقی است از ثناء واجب لذاته کما هو محمور دارد و چون معرفت فنا فی المعروف
ست پس حق معرفت حاصل نیاید چه کمال فنا بر رفع اثنینیت است که مستلزم وجوب
ذاتی ست لا جرم ما عرفناك حق معرفتك دارد گذشته یا آنکه گوئیم در ربوبت
این حدیث از سرور کائنات علیه و آله الصلوات و التسلیمات سخن است و کلینی
یا حمید و این گام درود دارد قومی است که این وجود طاقت برداشت آن ندارد و در آن
وقت خود را با مورد دیگر میزاید که مشغول دارد تا ازان بار ساعی تخفیف یابد و بنگ ونگ
نکشد مولوی گوید بیت

۱۵

این تکلفهای من در شعر من کلینی یا حمیری من ست
منقول است که عبدالله اصطغزی (۱۸۲) همراه سگبانان برای تماشای بصرای رفت تا
ساعی از بار و جهد آسایش یابد.

حاصل سوال ششم آنکه طعام بر دعانیت میت روز سوم یا دهم و گل دادن
روز سوم از کجاست.

۲

مخدوم طعام دادن شد تعالی بے رسم و ریا و ثواب آزا میت گذرانیدن بسیار
خوب است و عبادت بزرگ اما تعیین وقت را اصل معتمد علیه ظاهری شود و روز سوم
گل دادن در مردان بدعت است آری در زنان خوشبوی آوردن روز سوم آمده است
برای رفع سوگ که غیر از منکوحه را از اهل قرابت زیاده از سه روز سوگ داشتن مشروع
نیست پس روز سوم خوشبوی بیازند تا زنان دیگر غیر از منکوحه میت از سوگ برآیند.

حاصل سوال، هفتم از شیخ زاده که بارت بجای پدر می نشینند و مردم را مرید می گیرند
پرسیده بودند -

مخدوم مادر جانشینی پدر مقتدی وراثت معنوی می باید که منوط بولادت معنوی است
که عبارت است از تحقق بحکالات پدر ولادت صوری را نتیجه وراثت صوری است که
اخذ مال و متاع پدر است نه وراثت معنوی که ارشاد و تکمیل باشد پس بجز ولادت
صوری در وراثت معنوی دخل نمودن خطرت از پیری و مریدی رسمی کاری نمی گشاید
و آنچه از طفل سوال کرده بودند اگر کمالی بتفرس در یابد که ازین طفل بعد بلوغ انتظام این
معامله خواهد شد و بوارثت معنوی خواهد رسید با و بیعت بکناند و او را جانشین خود سازد
گنجائش دارد السلام علیکم -

در مکتوب سی ام از همان جلد مبارک که به سیادت پناه میرک شیخ در اسرار کریمه ماعندکم
ینفد و ماعند الله باقی تحریر فرموده اند به تمام ایرادی نماید :
فتح الله تعالی ذات بابرکات را شمول الطاف خویش داشته به جذبات و واردات معنوی سر بلند
واراد مصرع

از هر چه می رود سخن دوست خوشتر است

قال الله تعالی ماعندکم ینفد و ماعند الله باقی این کریمه مبارک جامع مراتب قرب
است و حاصل نسخه سیر و سلوک (۱۸۳) اهل الله عموم کلمه ما که در آغاز کریمه است محتوی
ست بر جمیع مراتب نفی تحقق بر موز این کریمه نام و نشان ما سوارا بر میدارد و به فنای اتم
می رساند که رکن اعظم ولایت است و ماعند الله باقی مستجمع مراتب اثبات است
در مرز از بقا که مترتب بر فنا است و رکن دوم ولایت است و تفاوت در مراتب
ولایت باعتبار تفاوت اقدام سالکان است در حصول این دو رکن هر چند درین دو
رکن قدم را سخ داشته باشد در کمالات ولایت اتم بود هر کس از سالکان بقدر حوصله و
استعداد در تحصیل این دو کمال دست و پایی می زند تا کلام صاحب دولت باشد که در
بحار اسرار این کریمه غواصی نموده بهره تمام از جواهر نفیسه این دو کمال حاصل نماید و مراتب
نفی را طی نموده از مراتب علیا اثبات نفیسی فرا گیرد
سعادتهاست اندر پرده غیب نگه کن تا کار یزدند در حبیب

- الله تعالی امثال ما نقرر اایمانی باین معانی و داد و شرابی از این مشرب عطا کند
 بالنسب و آله الامجاد علیه وعلیهم الصلوات والتسلیمات والرحمات والبرکات.
 انتهت مکاتیبہ الشریفۃ الّتی یشتمل علی تاویل الآیات و اسرارها
 و ذکر الاحادیث و افوارها، اگر چه در ذکر احادیث مکاتیب دیگر هم بسیار اند اما جهت
 ۵ اختصار به همین مقدار کفایت رفت در مین تحریر حاضر از طلب علمان کثیر التقریر سوال نمود که باین
 کثرت اذکار که این کتاب مشتمل بر آنهاست در رعایت اختصار معنی ندارد و لفظ اختصار منحصر
 بر سائل است کمیدن الجواهر نه بر مطولات چه این کتاب بعد اتمامی فصول و ابواب که بشارت
 منقح و کنز ازاں می رود کم از چهل جزو رساله نظری در آید بلکه اگر برای زیادتى نماید گنجایشش
 دارد، مزید حیات با دفع موانع و آفات و توفیق ترقیم مقامات از و سبحانه طلب باید نمود جواب
 ۱۰ عزیز کمتر تمیز من سلامت اختصار هر چه به موافق آنست اگر قصور هست شایقان (۱۸۴) کثیر العقید
 لموظظ نظرنه باشد هر کدام از مضامین ماضیه به چهل جزوی کشید و معامله باین جانبی انجامید بلکه هنوز
 بر منقح اول قلم بعد از گشت شوق می دود و این به تجربه در آمده است عزیز می از بزرگان به همین
 قسم مقامات تالیف فرموده اند تفصیل بر این مقدمه چنانچه باید نموده اند و در زیاده از سی سال
 آن را با انجام رسانیده اند یانه وصال ایشان ازین دار پر طلال روی داده با وجود کثرت محبان
 ۱۵ جانفشانی و خواهان استماع مقامات حضرت ایشان وَمَا لَكُمْ لِمَا كُنْتُمْ تَدْعُونَ اصلاً بآل التفات نمی نمایند
 بلکه عجب نیست که بعضی از بواهبوسان به مضحکه رسانند و کارخانه خود را بر باد دهند، ولیکن هذا
 الامن قصور الهمت و مقامات حضرات القدس و زبدة المقامات چون نسبت بآل اختصار
 دارند در هر مجلس اشتها دارند تا کجا اطناب نماید و وقت شریف اعزّه عالی مقدار را تباه کند
 عمر به گذشت و حدیث در و ما آخر نه شد
 شب با فر شد کنون کونه کنم افسانه را
 ۲۰ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ.
 اللهم انی استلک فوائح الخیر و عوالمه و جوامعه و اوله و اخره و ظواهره
 و باطنه و استلک الدرجات العالی من الجنة، آمین و صلی الله تعالی علی خیر خلقه
 محمد و آله و صحبه و اتباعه اجمعین و سلم و بارک.

مفتاح پنجم

در بیان ملفوظات و تصرفات حضرت ایشان رضی الله تعالی عنهما و مایماثل هذا الباب .
 بسم الله الرحمن الرحيم، و كان حقاً علينا نصر المؤمنين اللهم صل وسلم على
 سيد الرسل و افضل الانبياء سيدنا و مولانا محمد و آله و صحبه و اتباعه الى
 يوم الجزاء و صل على جميع الانبياء و سائر الاولياء العلماء و الشهداء و الصالحين
 و الملائكة المقربين الى يوم الدين بر بالا بلندان عالم معانی و ورق خوانان و حی آسمانی و
 ساقیان نشه خوشگوار و شایان جلوه نوبهار و سرخشان باده وحدت و گرفتاران عالم کثرت و
 شاعران اسمای ربانی ما و لآن آیات قرآنی و ناظران انوار لاریب و کاشفان اسرار پرده غیب و
 دانشوران عالی فطرت و ساکنان دار الحکمت منتخبان نکته نجیب و مستمعان قصه غریب و خواصان
 ۱۵ بحار کت (۱۸۵) بیضا و رقاصان اسرار صیحت شیدا و طلعت افروزان محفل قیومی و بهجت
 سرودشان مجلس مصومی نکبت پایان گلزار احمدی و خلوت گزینان اسرار سرمدی و متمتعان نوا که
 ریاضی و متحققان انوار سوادی و بیاضی و عاقلان بار امانت و داصلان مرتبه استقامت و مستفیضان
 قبله اصحاب کرامات و مسترشدان قدوده ارباب ولایات که از گوش سراپا هوش به صد نعره
 خروش باشی و هو گویان و باشتیاق مالا یطاق دست و پای گویان انتظار استماع اسرار گهربار
 ۲۰ ملفوظات فرخنده نکات تصرفات رفیع الدجات دارند ظاهر و باهر است که تصرفات عظیمه و
 ملفوظات نفیحه جناب امام صفایشان حضرت ایشان را بسم الله تعالی علم عمیق و عمل پُر تحقیق

له م - اکرم ۱۰ د - م - مؤالان ۱۱ د - "نکبت" ندارد
 ۱۲ د - عاقلان ۱۳ م - باء

بر وفق شریعت غراء و ملت بیضا است و در سوخ کامل بر محبت شیوخ مقتدا و این هر سه بر وجه
 اکمل در ذات مقدس ایشان پیدا و هویدا که ما عرفت فی المفتاحات الماضیه و باقی
 اقسام کرامات و انواع خرق عادات که به عالم فانیه که مطلق در حیز اعتبار اولوالالبصار نیست تعلق
 دارد و محقق بامطل در آن شریک است و مصیب با مخطی مختلط چه درین داری بدر حق باطل آمیخته
 است و خطا با صواب آویخته، شاه باز بلند پرواز آن ست که بیش طاق همت را بلند داشته
 میان دو بازوی کتاب دُست پر داز به عالم قدس نماید اگر اعتبار این نوع امور بدون تحقیق اسرار
 لازم الاستیاء در آنحضرت جل و علامی شود البته بر فرق ضلالت راهی ازان نمی کشود و جوگیه و بر اهرم
 و فلاسفه را اصلاً شرکت در آن دست نمی داد چه آن قدر کثرت خوارق که ازیں فرق ضاله ثلاثه به
 ظهور پیوسته که احصای ازانها تعذر تمام دارد ضابطه آنکه ریاضات شاقه و مجاهدات شدید و در
 اظهار خوارق دخل کامل و نصیب دافراست اما اگر همی ریاضات به متابعت انبیاء کرام علیهم السلام
 جمع می شد کبریت احمری گشت و نوراً علی نور به ظهور پیوست، افلاطون بی خود بآن فرستی که در خود
 می دانست چون دعوت حضرت عیسی علی نبینا وعلیه الصلوٰۃ والسلام باورید (۱۸۶) تصور ایشان
 طلبید، گفت نحن قوم مهدیون لاحاجه بنا الی من یهدینا زهی بی سعادت که با وجود
 حصول یتقن رسالت خود را ازان مستغنی انگاشته مستحق عذاب ابدی گرداند نعوذ باللّٰه من
 غضب الله ه

۵

۱۰

۱۵

هر که روی به یهود نه بود دیدن روی نبی سود نه بود
 شنیده ام که روزی حضرت بلال رضی الله تعالی عنه از غایت فرحت و سرور رقصی به کمال حضور
 داشتند که به ناگاه عبور حضرت رسالت پناه صلی الله تعالی علیه وعلی آله وسلم اتفاق می یابد
 استفسار ازان سرور و حضور می فرمایند به عرض رسانید که از جهت آنکه حضرت حق سبحانه خزان رحمت
 را با اختیار خود گذاشت اگر بدست شما که رحمت عالمیان اند این اختیار می بود البته ابوطالب را
 گذاشته به مثل من آواره روی حبشی از کجای رسید، خوش گفت ه

۲۰

حسن ز بصره بلال از حبش صہیب از روم
 ز خاک مکہ ابو جہل این چه بوالعجبی است

مطلب سبب انکار افلاطون بی دولت از دعوت بر خود، همین صفاء و ظهور خوارق بوده که از ریاضات شاقه بهم رسانیده بود، سلطان وقت شیخ ابوسعید ابوالخیر را گفتند که فلاں کس در می رود گفت ز غنی و نکس در هوامی برود فلاں کس بر روی آب می رود گفت سهل است مرغی و صغوه نیز بر آب می رود گفت فلاں کس در یک لحظه از شهر به شهری می رود گفت شیطان نیز در یک نفس از مشرق به مغرب می رود این چنین چیز را بس قیمت نیست مرو آن ست که با خلق در آمیزد و زن به خواهد و دلش یک لحظه از یاد حق جل و علا فارغ نه بود.

عبارتی از رساله معدن الجواهر در دیباچه معدن سوم در بیان تصرفات و کرامات و خرق عادات عالی حضرت ست قدسنا الله سبحانه نوشته ام چون مناسب است ایرادی نمایم و می پردازد: حضرت حق سبحانه و تعالی از حال کلیم خود علی نبینا و علیه الصلوٰة والسلام خبر داده است و لقد اتینا موسی تسع آیات بقیات پس اگر کرامات را در آن حضرت جل و علا اعتباری بود و خرق عادات را اعتماد را سخ داشتی انبیاء اولوالعزم بتوفیر کرامات و بسیار خرق عادات موصوف بودی و حضرات اکابر نقشبندی قدس الله تعالی ارواح اهلها و اسرار موالیها از راه کمال متابعت حضرات انبیاء علیهم الصلوٰة والسلام کرامات را به پشت پا زده اند (۱۸۴) و خرق عادات را بانگشت شهادت دو نیم ساخته پیش طاق نظر شان بلند افتاده است شخصی از خدمت قطب المحققین وارث المرسلین حضرت خواجہ نقشبند قدس الله تعالی سره طلب کرامت نمود، فرمودند که کم کرامت است که باین بار گناه بر روی زمین می کردیم و هلاک نمی شویم بشنو بشنو کرامات و خرق عادات بر پنج قسم است، قسمی است که از حضرات انبیاء به ظهور آمده و آن را معجزه گویند اظهار آن واجب است زیرا که مراد از بعثت این بزرگواران علی اجمعهم عموماً و علی خاتمهم خصوصاً الصلوٰة و التسلیات

۱- م - ز غنی ۲- د - صغوه

۳- در نسخه "م" این طور است "که فلاں کس بر روی آب می رود گفت سهل است مرغی و صغوه نیز بر آب می رود گفت فلاں کس در هوامی پرود گفت ز غنی و نکس در هوامی پرود گفت فلاں کس در یک لحظه از شهر ..."

۴- م - باین همه بار ۵- د - مراد ۶- با دفر ۷- م - کرامات ۸- م - حضرت

دعوت خلق است. و قسمی از اولیاء کرام علیهم الرضوان ظهور می کند و تشریف اولیست نسبت باظهارش مگر جماعتی که باظهار مأمور و ملهم باشند و آن اهل خدمات اند مثل قطبیت و غوثیت و امامت و غیره زیرا که اینها برای دعوت و ارشاد خلق مأمور اند و نظر عوام کالانعام مقصود بر خرق عادت است و این قسم خارق را که ازین اکابر جلوه گر می شود کرامت می خوانند مانا که کرامت الاولیاء حق که قول علماء اهل حق است شکر الله تعالی سیهیم عبارت از آنست که لفظ کرامت احمر بر خارق است که از اولیاء ظهور فرماید و این کرامت را تصرف نیز نامند، قسمی است از عامه مومنان ظهور می نماید و این نادر است و آن افر است می انگارند حدیث شریف اتقوا فراسة المؤمن فانه ينظر بنور الله شاہد این مدعاست. و قسمی است که از کفار بگویند سار مثل جوگیه و براهم و فلاسفہ به ظهور می آید و آن را استدراج می دانند یضل به کثیراً و یهدی به کثیراً نشان حال آنست لان هذا من مكر الله تعالی واللہ خیر المکرین نص قاطع است و قسمی است که از سحره بطله به ظهور انجامد و آن را سحر گویند السحر حق و الساحر کافر بمنبر حال اینها است. چون جمیع این مقدمات دانستی امکان می گویم که کرامات در هر وقت از اولیاء است سر بر زده اند قلت او کثرت تفاوت آنست که آنانیکه این طائفه علیه در وقت عروج بلند تر رفته و در وقتی نزول کمتر فرود آمده زیاده تر خالق از آنها ظهور می آیند (۱۸۸) نسبت به جماعت که نزول بیشتر نموده اند و حال آنکه معاملة فضل برعکس است چه هر که بعد از عروج کامل نزول بسیار کرده باشد افضل است از آن که نزول کمتر کرده است زیرا که آنسرور علیه الصلوة والسلام چنانچه در وقت عروج بلند تشریف برده اند نزول پایان تر فرود آمده اند و دعوت او شامل خلق و داور است فان النبوة والرسالة مأخوذة تان من انواره والولايات الثلاث من الصغرى والكبرى والعليا قطرات من بحاره والمقطعات القرآنية رموز من اسراره صلى الله تعالى عليه وعلى آله وانصاره.

۵

۱۰

۱۵

۲۰

بر سر اصل سخن رویم که بعضی از اولیاء اللہ از ان قبیل اند که از آنها خوارق
به ظهور آیند و مردم آشنا و بیگانه نقل نمایند و آنها را از وجود خوارق اصلاً اطلاع نه بود
زیرا که این طائفه علیه در اظهار این امر از خفیہ در میان نیند - مصراع
ایشان نیند این همه احوال از مطرب است

- ۵ چه این بزرگواران در محبت حق جل و علاء خود را در باخته نابود ساخته اند اگر
حاصل دارند او را دارند و اگر واصل اند با واصل اند باطن شان را بر نهی انقطاع
از ماسوا حاصل شده است که اگر بالفرض هزار ساله عمر به یا بند به تکلف اخطار ماسوا
نمایند هرگز به یاد شان نیاید و مخطور نه شود بلکه گویم بعضی از این گروه حقیقت شکوه هستند
که آنها را از نفس ولایت خود اطلاع نه بوده و آن معنی موجب نقص شان نباشد -
۱۰ فحنا من علم و منا من جهل شاید این قول است تحقیق این بحث در کتب بات
قدسی آیات مبین و مبرهن است -

ازین ره بگذر و قصد سفر کن ملک شاه ملائکت ره گذر کن

- عبارت معدن الجواهر با انجام رسید، مقصود از ایراد آن درین محل معلوم اہل بصیرت
گردید و شائستگی مراتب خرق عادت بر پنج صفات به حصول انجامید - احوال نکتہ عجیب
استماع باید نمود و به گوش سراپا نیوش باید شنید که اعظم معجزات آیات قرآنی ست که نزول او
۱۵ از قاف تا قاف امن و امانیست و باین همه شان کلام کہ تحول علماء در محل و قائلش از خود رفته
به موافق حوصله و استعداد خود با حرف رانده اعتراف به تصور نموده اند تلاوتش بر صغیر و کبر آسان
ست و از دور عالم اسلام و مسلمانیت لهذا البقی ترین معجزات آمده کہ تاقیامت بنی حل انتظام
بلاغت تمام ہمیں صرافت بر تمام امت (۱۸۹) حجت است تلاوت آن شفا است و
قرأت آن دوا و شفاء جمیل قادر جمیل جل سلطانه از کلمات آن پیدا است و ترجم بر عباد ذیل
۲۰ از صفات آن ہویدا نوید لا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ عاصیان تباہ کار را به رحمت
امید و ار ساخته و خسته دلان شکسته حال را سر فراز ساخته تعظیم امر الہی از وی ظهور نموده
و شفقت بر خلقت او سبحانہ ہم از او بروز فرموده کلام ایست واجب الاحترام و امانیست

لازم الاعتصام ومن يعتصم بالله فقد هدي الى صراط مستقيم -

و حضرت عالی درجات عالی جناب امام ربانی مجدد الف ثانی و امام صفاکیشان حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی بحکم تخلق باخلاق الکریم جلشاه کلامی دارند منطوق القرآن و مقالاتی است محکمۃ البیان نشانی است از اخبار سید المرسلین صلی الله تعالی علیه و علی اله و صحبه وسلم در موزیت از اسرار محبوب رب العالمین علیه و علی اله و صحبه من الصلوة افضلها و من التسلیمات اکملها - پس جمیع تلفظیات صرف در آن محقق است بحالای مخفی علی

من طالعها و باین همه بعد عهد که پنجاه و چهار سال از انتقال آن بادی کمال ازیں دار پُر ملال گذشته اصحاب آنحضرت رحمتهما الله تعالی در جای معلوم نکرده و اگر مستند بسی دور افتاده اند و الا جناب حضرت والدۀ ماجده که در وطن تشریف دارند و آنچه سابق از جناب کریمۀ ایشان یا از دیگر اصحاب آن قدوۀ صفاکیشان مسموع گشته به سبب ضعف حافظه از خاطر رفته الا ما شاء الله سبحانه ازیں جهت آنچه از ملفوظات مسموعه بلاریب داشته در وقت تحریر مرکز ضمیر است بایراد آن حصول سعادت می نماید و مقدمات تصرفات نیز به همین منوال است با بجز به مقتضای مالا یدر که کله لا یتزک کله و لله الا مرحله و منه عقده و حله و ازیں مفتح فتح دو کز سرخ و سفید به موجب حدیث شریف اعطیت الكنزین الاحمر و الابيض نمایم که تعلق کثرین بذات مبارک حضرت ایشان بحکم نیابت و وراثت آنسرور علیه علی اله الصلوة والسلام پس ایں مفتاح کشانیده کنزین است -

کنز اول در ملفوظات حضرت ایشان و چون تقدم ملفوظ به تصرف بمنزله تقدم احمر است (۱۹۰) بر ابیض بنا بر آن هر ملفوظ را به مشابۀ احمر دانسته لفظ احمر بر صدر آن مقرر گردید و کنز دوم در تصرفات حضرت ایشان و صدر هر تصرف بلفظ ابیض خواهد گشت و ان شاء الله الودود -

کنز اول، منصفان فطانت کیش و سعادت مندان جمعیت اندیش چون به صفاء نیست مخلص عقیدت به مطالعۀ ملفوظات قدسی سمات پروازند هر ملفوظ را تصرفی تصور فرمایند چه بیج نکته از کلام آن خیر الاولیاء بدون تصرف نیست آری تصرف بی ملفوظ رواست که باشد کما یتصرف ان شاء الله تعالی -

- احمر - جناب حضرت والدہ ماجدہ سلمہا ربہا می فرمایند کہ روزی حضرت ایشاں درون منزل شریف خلوتی داشتند یعنی در آن وقت، صبح یکی از فرزندان و نیازمندان حاضر نہ بودہ کہ بنا گاہ عبور لازم السورہ این ضعیفہ اتفاق می یابد خطاب کردہ فرمودند کہ وقتی بر آدمی غمی و اندوہی از ہر راہ کہ باشد طاری گردد باید کہ بہ ذکر این کلمات مبارکات مواظبت نماید
- ۵ استغفر اللہ سبحان اللہ والحمد للہ ولا الہ الا اللہ واللہ اکبر ولا حول ولا قوۃ الا باللہ البتہ دفع کدورات و شدائد و غموم و احزان خواہد نمودہ بعد از اتمام این کلام آن غوث الانام اکثر حضرت والدہ ماجدہ می فرمایند کہ حضرت ایشاں رضی اللہ تعالیٰ عنہا اشارتی بحال من فرمودہ تلقین کلمات مذکورہ نمودہ بودند چہ بر جناب علیہ ایشاں ہموم و غموم و مصائب بسیار بتوقع آمدہ دواء آن بہ ازیں نیافتند، الحال ہمیں یک زیست را قم سیاہ کار از اعظم نعم تصور نمودہ بہ فرحت تمام اوقات را در شکرانہ الہی بسر می برند فجمع المفوظ من التصرف فتدبر ولا تکن
- ۱۰ من القاصرین -

- احمر - یکی از خالات معظمت این اعجاز المخلوقات روایت نمودہ کہ حضرت ایشاں رضی اللہ تعالیٰ عنہا می فرمودند کہ اگر بہ مرض از امراض کہ مانع حبس نفس در ذکر نفی و اثبات کہ شرط آنست، گرفتار باشد باید کہ دم را بہ طور خود بہ گذارد و بدون حبس نفس نماید -
- ۱۵ احمر - از جناب حضرت حمۃ اللہ قدسنا اللہ سبحانہ بسرہ الا قدس مسموع گشتہ کہ روزی حضرت ایشاں رضی اللہ تعالیٰ عنہا در نصیحت این آیت کریمہ می خوانند و لَا يَنْفَعُكُمْ نَصْحِي إِنْ أَرَدْتُمْ (۱۹۱) أَنْ أَنْصَحَ لَكُمْ إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْوِيَكُمْ هُوَ يُرَبِّكُمْ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ -
- احمر - از خدمت عم شریف عرفان پناہی زبدۃ الواصلین شیخ عبداللطیف کہ ہمیشہ زادہ حضرت ایشاں بودہ اند مسموع گشتہ کہ حضرت ایشاں رضی اللہ تعالیٰ عنہا تعینات خمسہ را بہ موافق اصطلاح شیخ محی الدین ابن عربی قدس سرہ کہ تعین وحدت و واحدیت و روحی و جسمی و مثالی است و
- ۲۰ دو تعین ادلی بہ مرتبہ و وجوب تعلق دارد و سہ تعین اُخری بہ عالم امکان مربوط اند و انبیاء و اضرار خمس ہم گویند، بمن تلقین فرمودند کہ یادداشت آنہا ضرور اہل حضور است -

احمر - خان خدا پرست کہ در کنز از کنوز مفتاح ثالث نقل مکیں ساقیین حضرت ایشاں رضی اللہ تعالیٰ عنہا بزبان آن مبانی قدر دانی رحمہ اللہ تعالیٰ گذشت اکثر ہا می گفت کہ روزی آن امام ہمام بہ جلالت فوق الکلام در خلوتہ خاص در ادای شکرانہ الہی کہ کثرت ارشاد ایشاں

عالمی را سرسبز و شاداب ساخته بسیاری از خود پرستان را خدا پرست گردانیده صلاح عام داده، این دوبیت می خوانند سه

منادیت در کوچه می فروشش که امروز هرگز نیابند هوشش
گریبانش گیرند و دامن کشند کشان کشان تا به دیوانستان برند

۵ احمر - در مدح حضرت جدّه محترمه راقم سیاه کار قدس سره که مشیر و حضرت ایشان رحمتهما اللہ تعالیٰ بوده اند می فرمودند که گنجشکان خانہ بی بی ہم ذکر می کنند -

۱۰ احمر - مرحومی سیادت دستگاہی نواب کرم خاں که از مخلصان مخصوص حضرت ایشان رحمتهما اللہ تعالیٰ بوده، روایت نموده که روزی حضرت ایشان به درس صحیح مسلم اشتغال داشتند به حضرت مخدوم زاده ثالث مروج الشریعت قدس سره افاده می نمودند که بنما گاه در وجهه کریم مرخی بهمرسیده بلکه آب ہم در چشم مبارک گردیده فرمودند یاران بعینه صحبت پیغمبر است علیه و علی الله الصلوات والسلام -

۱۵ احمر - می فرمودند که اگر سگی در وقت طعام در خانه کسی در آید اول با طعام داده اخراج باید نمود -
احمر - بادشاه جنت آرام گاه خلد مکان (۱۹۲) را که از مریدان خاص حضرت ایشان رحمتهما اللہ تعالیٰ بوده اند، از تعظیم کفار مثل عنایت فرمودن بیژن قبول در پانچان طلائی و خطاب دادن آن نگون سار مثل راجه و مهاراجه و خدمت دادن اینها و والی گردانیدن بر بلاد مسلمین بمبالغه تمام منع فرمودند ومن يتولى هم منكم فانه منهم و بعضهم اولياء بعض دلیل آوردند -

۲۰ احمر - روزی حضرت ایشان رحمتهما اللہ تعالیٰ در مدح برادر اصغر خود حضرت شاه جیو قدس سره پیش بادشاه مذکور فرمودند که شاه جیو، پسر عزیزند که معلوم نیست که از مدت خلقت ایشان مورچه هم از ایشان رنجیده باشد فکیف که دلازاری مسلمانان نمایند، این مقدمه موقوف بر قصه ایست که ذکر آن مناسب این کتاب نیست مقصود اخذ احمری از خزائن معصومی بود که بحصول پیوست -

احمر - صاحب از انضیاء به قصد ارادت بخدمت موفور السعادات به بحال شوق و طلاوت شتافت چون پیش از تلقین ذکر بدادن توبه مفصله مشغول شدند به عرض آن قبله صفا کیشان از کمال ساده دلی رسانید که از من تقصیری به وقوع نیامده که توبه نمایم نماز می گذارم و روزه می دارم و زکوة می رارم

و تسبیح هم می خوانم و زوج را رضامندی دارم که مخالفت امر او نمی نمایم، در غضب آمده فرمودند که پس مرا مرید خود نما صالحات دیگر بآں جهان نیند که هر چه از ما وقوع آید شایان قبول آنحضرت جل و علا کجا است **اعلم** و استغفر برآں گواه است با بجله برگفته خود ندامت کشید بعد چند روز با بجله تمام آمده توبه نصوح به موافق فرموده آن قطب الارشاد نمود.

- ۵ احمر - جناب قبله گاهی قطب الاقطابی قد سنا الله سبحانه بسره الاقدس می فرمودند که شیخ محمد عابد بنیره حضرت خازن الرحمت از جناب آنحضرت به حضور من استفسار نمودند که حضرت غوث الثقلین را کمالات نبوت بود یا نه فرمودند که ایشان بسیار بزرگ بودند حسن ظن چنان است که خواب بودم در آن ایام که احتمال خازن الرحمت ازین جهان فانی رویداد و فرزندان نیازمندان ایشان بجناب حضرت ایشان رجوع آوردند شیخ مذکور سوال مزبور بجناب حضرت ایشان رضی الله تعالی عنهم به حضور من نمودند حضرت ایشان فرمودند که نیست زیرا که حضرت مجدد الف ثانی که بانی این همه اسرار و معانی اند چنین تحقیق فرموده اند که این دولت در عهد اصحاب کرام علیهم الرضوان عالم گیر بوده بعد از آن در زمان تابعین هم بسیار بود و در تبع تابعین نیز به قلیت و ندرت سرایت نموده بعد از آن (۱۹۳) رو با ستار آورده که اصلاً نامی و نشانی از آن در اولیاء امت نه بوده به همین کمالات ولایت ذوقهاد اشتند و علا و تهامی در زیدند گاهی در غلبه سکر ولایت را از نبوة افضل می گفتند و زمانی با اعتقاد همه دوست خورنده می گشتند گاهی جمع محمدی را اجمع از جمع الهی می فهمیدند و زمانی تجلی ذاتی را به صورت متجلا می فرمودند و بعد از معنی الف که هزار سال را در تغیر امور و خلل عظیم است که وقت ارسال پیغمبر اولو العزم بوده و بهر یکی پیغمبری کفایت نمی شد و چون پیغمبر ایشان خاتم الرسل است علیه و علی کل من الصلوة و افضلها و من التسلیمات اکملها عارفی کاملی مثل مجدد الف ثانی **رضی الله تعالی عنه** به کمالات نبوت به طریق در اشت نواخته جانشین اکمل حضرت رسول کریم و نبی عظیم علیه و علی اله الصلوة والسلام گردانیدند و در فرزندان و نیازمندان ایشان به موافق نصیب رسانیدند ذلك فضل الله یؤتیة من یشاء و الله ذو الفضل العظیم.
- ۱۰
- ۱۵
- ۲۰

احمر - مخدوم زاده عالی حضرت صاحب کمال و تکمیل شیخ محمد اسماعیل سلمه الله تعالی انجیل کر با فعل فرزند اکبر عالی حضرت و سبط عظیم حضرت ایشان اند **رضی الله تعالی عنهما** می فرمایند که روزی

جناب حضرت ایشان را به تقریبی توقیفی از وقت طعام واقع شد به حدی که طعام خنک گردیده چون درون محل سرادر آمده طلب طعام نمودند حضرت زهراء عصارم المریدین قدس سرها به خادمه امر گرم کردن طعام نمودند حضرت ایشان فرمودند اشتهای ما گرم است طعام را هم گرم خواهم نمود. احمر - ایضاً مخدوم زاده مذکور از والد بزرگوار و مرشد عالی مقدار خود روایت می کند که حضرت ایشان رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ می فرمودند که مطالعه مکتوبات قدسی سمات حضرت مجدد الف ثانی رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ موجب ترقیات ظاهری و باطنی است بدانند که ادباً نام شریف خود را به نزدیک نام مجددی نمی گرفتند و الا هر دو جا بهیسم حکم ازین عبارت شریف مستفاد است (۱۹۴) کما یخفی علی من له اولی درایه.

احمر - یکی از حالات معظیات این احقر البریات لا ولد بودند یکی را از همشیره زاده های خود را روز تولدش برده فرزند خود مقرر کردند آنچه اسباب جشن که مرتب است این کار جلالت آثار باشد کما فیغنی نموده اند و جلالت زریست خود بر آن نهادند و چهار پنج سال بدین منوال گذرانند تا آنکه اجل سماء لایوخی آن طفل به حکم قضای مبرم در رسیده، شعر:

له ملک یسادی کل یوم لدواللموت واینبواللخوابی

تشریف حضرت ایشان رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ در همان وقت اتفاق می یابد خاله مذکوره تمام اساس البیت را بل هر چه در خانه از نقود و اجناس داشتند نزد الله نمودند برای آنکه طفل بزید و به حضرت ایشان معروض داشتند که حضرت سلامت آنچه در خانه دارم نذر مولی سبحانه نموده اند فرمودند که خدایا عزوجل هیچ پروای نذر شما نیست بعد دوسه گھڑی ازین فرمود طفل مذکور و دیعت حیات را سپرد.

احمر - روزی حضرت ایشان رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ بعد از نماز فجر در حلقه ذکر با اصحاب پیش از طلوع آفتاب نشسته بودند مشهود گردید که جماعات بسیار از عالم ملک و ملکوت احاطه آن آفتاب ولایت نموده نمازی خوانند و سجده بالقبله گاه آنفس و آفاق می کنند در خاطر اشرف تحیر تمام سرایت نموده فرمودند متوجه کشف این سرگردیدم، ظاهر شد که کعبه حسنا برای ملاقات من آمده مرا احاطه نموده است ازین اد متشکل شد که جماعاتی که سجده به جانب کعبه می کنند به من می افتد اما این مقدمه بعد تعمق نظر معلوم گردید بر دالان اسرار معصومی که خواصان بحار احمدی اند پوشیده

له د - ایضاً ندارد له م - مرتب له ب - بزید، بنزیدن، حرکت کردن، زنده شدن
له د - قطر

نماند که همی معامله به جناب امام ربانی مجدد الف ثانی هم گذشته بود چنانچه در مقامات حضرت
مشرح و مبین است -

پدر نور پسر نور است مشهور ازین جا فهم کن نور علی نور

فنعم السلف ونعم الخلف رضی الله تعالی عنهما ورنقنا الله سبحانه من
برکاتهما آمین -

احمر - از زبان الهام ترجمان عالی حضرت قدس سره (۱۹۵) چند بار مسموع گشته روزی حضرت
ایشان رحمته الله تعالی ایشان را دجید بزرگوار را قم بی مقدار را که اسم شریف ایشان شیخ
عبدالقادر بوده باتفاق پیش پدر عبدالمک که از خلفای غوث گویاری فرستادند و فرمودند که
مفاسد اعتقاد او در رساله معراجیه که از مصنفات اوست واضح و لائح است در معرض بیان
آورده به گویند که چون نسبت هم وطنی در میان است باید که گاهی در ایام جمع مجالس شادی و با عرس
دعوت شما به دستور قبائل دیگر می نموده باشیم اما به شرط آنکه اگر اعتقاد شما مخالف اعتقاد پیر
شما باشد که آن عین اسکا و زندقه است جواب داد که حق تعالی ما را بر همان اعتقاد استقامت
بخشد و یا بدارد یکی از ازین دو کلمه تبیین ادا نمود فصارت طلبهم فی المجالس ممنوعاً
کما کان قبل ذلک موقوفاً مخفی نماند که تفصیل عقائد فاسده غوث مذکور که در علی سیفی بسی
مشهور گذشته و به گفتن یا مرغ یک مرتبه با اشاره سبابه سر بر زار کس از تن جدا کردند هکذا سمعت
من بعض الثقات جناب حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی در رساله معارف لدنیه
بسی تفصیل نوشته اند و هر کلمه را از کلمات او نوشته می نویسند که انصاف باید داد کفر هست
یا نه خیال باید نمود کسی که تکفیر از نزد حضرت مجدد الف ثانی محقق شده باشد مخالفت با مجالس
و معتقدانش مین خیانت از راه شریعت حق و نفس و استهزا بر مسلمان است در وقت ترقیم این
مقامات حضور آن رساله شریفه نه بود و الا چند فقره از ان فقرات جبهیات که جناب مجدد زیر قلم
آورده اند می نگاشت تا آخر تحریر هم اگر رساله مذکوره بدست می افتد در فائمه کتاب چند فقره
از ان به بیعت آنحضرت و الامنزلت رحمته الله تعالی ترمیم خواهیم نمود، ان شاء الله تعالی - ربنا
لا تزعج قلوبنا بعد ان هدیتنا و هب لنا من لدنک رحمة انک انت الوهاب -

احمر - نبار و نوائس حضرت ایشاں رضی اللہ تعالیٰ عنہا (۱۹۶) که در حضور پُر نور خرد سال بودند گاهی در خانه ملائک آستانه مجتمع گردیده شور و غوغا و موافق اقتضای عمر و پامی کردند ام المومنین قدس سرها می فرمودند که رفته بازی بیرون نمایند آنحضرت در حال می فرمودند که بگویند که به خوانید برای بازی نیافریده اند لهذا خلقوا ولا بهذا امر و -

۵ احمر - هرگاه میوه ولایتی مثل سیب و ناشپاتی و انگور و بهی مخلصان ولایت نیازی آوردند وقتی تناول می فرمودند که رزق ما درین فواکه بوده اگر ما را در آن دیار نزدیک آن اشجار می بردند چه اختیار بود، الحمد للہ سبحانه که این را نزد ما آوردند و در آرام وطن به ارسال این قسم نعم سرافراز فرمودند -

۱۰ احمر - قبله گاهی اقطاب دستگاہی قدس سره می فرمودند که روزی حضرت ایشاں به زیارت حضرت مخدوم که جد بزرگوار آن جناب ولایت بوده اند صاحب امت استقامت جامع فضیلت و معرفت گذشته اند تشریف برده بودند بعد ازین که از تربت خلد منزلت مخص گردیده متوجه خانقاه ملائک پناه شدند فقیر پالکی گرفته در رکاب آن قطب الاقطاب بودم در اثناء طریق اندکی توجه گماشته سر از جیب مراقبه برداشته به من خطاب کرده فرمودند که می بینم که جد بزرگوار به سرعت بسیار از عقب در رسیده دامن گرفته می فرمایند که حضرت حق سبحانه شمارا به کمالات وراثت نواخته است چه شود اگر از آن بجا بی پایاں قطره به کام خشک لبان بچکایند عالمی را ازین فیض سرسبز و شاداب ساخته آید ما زیاده از همه امید داریم توجه نموده ایشاں را بجای که متمنای ایشاں بود رسانیدیم شکرگویان به فرحت تمام آن جناب به مرقد خویش تشریف فرمودند باید دانست که مخدوم مذکور قدس سره در کمالات ولایت که دائر بین الاولیاء الکرام والاصفیاء العظام این امت مرحومه آمده اند شان عظیم داشتند - اما کمالات نبوت علی ارباب با الصلوة والبرکات به طریق وراثت بعد از مضی الف بر مجد الف ثانی رضی اللہ تعالیٰ عنہ از سر نو عنایت شده اند چنانچه در امری که ذکر حضرت غوث الثقلین قدس سره گذشته این معنی به بانی حضرت ایشاں (۱۹۷) به توضیح پیوسته - مصراع

خاص کند بسنده مصلحت عام را

احمر - هرگاه حضرت جدّه محترمه راقم سیاه کار قدس سر را برای اخذ توجه به جناب برادر بزرگوار خویش
اعنی حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی می رفتند آنحضرت می فرمودند که نعمت پدر بزرگوار شماست خواه
این جاتشریف آورده به برزند و خواه ما را در خانه خود به طلبید تا بهما بخار سیده ایشار شما نمایم.

احمر - روزی حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی در ایام خرد سالی حضرت والدّه ماجده راقم سیاه کار
را سهار به پا پرسیدند که از داده چه بهتر باز خود جواب تعلیم فرمودند بگو که گفتا که طعام باز پرسیدند
۵ که از ناداده چه بهتر باز خود تلقین جواب فرمودند که بگو گفتا دشنام باز پرسیدند که از خورده چه بهتر
خود تعلیم جواب فرمودند بگو که گفتا که غضب باز پرسیدند که ناداده چه بهتر باز جواب آن تلقین فرمودند
بگو گفتا که حرام من حیث المجموع چنان می شود از داده چه بهتر گفتا که طعام ناداده چه بهتر گفتا
دشنام از خورده چه بهتر گفتا که غضب نا خورده چه بهتر گفتا که حرام.

احمر - روزی عبور کرامت موفور حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی در یکی از کوچه های حضرت سرهند
۱۰ حرسه الله سبحانه عن الآفات والبلیات به تقریبی از تقریبات افتاده عمارات مرتفعه و کوشکهای
عالیه بنظر مبارک درآمدند استفسار از حامری آنها از باریابان رکاب سعادت فرمودند نام چندی
از اخلاف و اراذل که بومی از علم و معرفت اصلانّه شمیده باشند به عرض اقدس رسیده این شعر
عربی به زبان مبارک آوردند :-

رضینا قسمت الجبار فینا لنا علم و للجهال مال
۱۵ راقم الحروف تصرفی که درین موقوفه مستراست و ابیضی که درین احمر مبطن است جلوه
گرمی گرداند و آن آنست که در وقت ارشاد این بیت عربی دوسه خانه ازاں اجلاف باین
ارتفاع در زیر نظر انور درآمده بودند اما اشارت بران شده که بران جهال دولت فراوان شامل
حال خواهد گردید معلوم بر مودت آگاه علی الخصوص انومی محمد پناه که اول نقل گیرنده این مفتاح
است باد که تا امروز (۱۹۸۰) هزار خانه کم و بیش به شوکت و ارتفاع فوق العوق ازاں قوم در بلده
۲۰ طیبّه بر ناظران آنها مخفی نیست اموال نقود و اجناس آنها آنچه از ثقات مسموع می گردد و خارج
از حد تقریر.

احمر - از جناب حضرت مخدوم زاده عالی درجت معرفت پناه حقیقت بتگاه شیخ محمد اسماعیل سلمه به

مسموع گم دیده که حضرت ایشان رحمتهما علیهما می فرمودند که در عبادات مردم بسیاری را دیده ام که استقامت دارند و نماز تمام لیل می گذارند و روزهای طی نگاه می دارند اما کسی که در معاملات قدم را سخ داشته باشد و بران استقامت و رزق دگر دوسه کس به نظر در آمده باشد.

۵ احمر - از حضرت مخدوم زاده مذکور شنیده که روزی حضرت ایشان رحمتهما علیهما پاکی حبای تشریف می بردند در اثناء راه نظر بر عزیزی سفید ریش که پشتاره چوب بر دوش داشته افتاد فرمودند که اهل جنت همین طور مردم اند که درین کبریا باین مشقت رزق حلال بهم می رسانند و خبر عیال می گزند، خواجه عبداللطیف که از یاران مقبول آنحضرت بوده و در آن وقت در رکاب سعادت باریاب به عرض اشرف رسانید که اگر نماز هم می خوانده باشند فرمودند شمارا بر نماز خود اعتماد خواهد بود ما را خود بر نماز خود مطلقا اعتماد نیست.

۱۰ احمر - صاحب از مخلصان آن قبله ارباب کرامات که اهل خانه حضرت شاه جیو قدس سره نیز بوده، روزی به عرض اقدس حضرت ایشان رسانیدند که به جناب حضرت خازن الرحمت رحمتهما علیهما کلمه گستاخانه از زبان آن صاحب برآمده است فرمودند که اگر این سخن چنین است پس ما آن صاحب را از ارادت خود کشیدیم و بر آوردیم نعوذ بالله من غضبه و غضب انبیائه و غضب اولیائه بعد استماع این کلام سوزش انجام صاحب مسطوره دست بر اقدام آن امام همام رسانیده قسم ذوالجلال یاد نموده که از من صدر این کلمه ناظم به وقوع نه پیوسته است فرمودند ردت مشروط است بآن اگر شده است مردودی و الا لا بالجمله در آخر عمر کور هم شده بود گویند که وقت قسم خوردن گفته بود که اگر من گفته باشم به علت کور مبتلا شوم.

۱۵ احمر - روزی یکی از بنات عم حضرت ایشان (۱۹۹) رحمتهما علیهما و دیعت حیات را سپرده بود آن شب حضرت ایشان بسیار در تلوا س بودند وقت نماز تهجد به حضرت ام المریضین قدس سرها خطاب کرده فرمودند که الحمد لله سبحانه الاحال خاطر جمع شد که همیشه فلانی نام آن مرحوم بر زبان شریف آوردند ایمان برد.

۲۰ احمر - می فرمودند که بعد از مضی الف معامله تجدید به حضرت مجدد الف ثانی رحمتهما علیهما تعلق گرفته بآن معنی که هر که را فیض درین مدت برسد توسط وجود شریف ایشان است اگر چه اقطاب اوتاد آن وقت باشند اگر چه بدلاء و نجبا بودند پس هر کس که بر ذات جامع البرکات ایشان محبت داشته باشند دعوی هر کمال که نماید قبول باید نمود اگر چندی که بر اعمال صوریه کمتر پردازد و

بر فرائض و سنن موکدات کفایت دزد و هر قدر که محبت راسخ تر بود ظهور کمالات و دوی بیشتر است و اگر شخصی هزاران هزار فضائل و خوارق داشته باشد و ریاضات شاقه و مجاهدات شدید صرف اوقات غرضت نماید اما از جناب مجیدی منکر بود و یا از محبت بی نصیب باشد از معرفت بی نصیب است - صورت رشد است و صورت بی معنی قلیل النفع است فافهم ولا تکن من الممتزین -

۵

احمر - گویند چون اشعار ناصر علی که در منقبت حضرت ایشان رحمته الله تعالی گفته به سمع اقدس رسید فرمودند ملک الشعراء وقت خود خواهد شد و از جناب قبله گاه بی اقطاب دستگاہی مسموع شده که درباره اشعار حضرت وحدت قدس سرهما فرمودند که بسیار شیرین گفتار است -

احمر - می فرمودند که فرزند بر سه قسم است یا مثل پدر است در قابلیت یا قائل است از پدر هم و یا ناقابل است کسی که مثل پدر باشد چنانچه خازن الرحمت نسبت به حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی و کسی که بهتر از پدر است چنانچه شیخ عبید الله نسبت به من و ایشان فرزند ثالث حضرت ایشان اند که اکثر مواقع مروج الشریعت از ایشان اشارت می رود (۲۰۰) و کسی که ناقابل است یعنی بدتر از پدر است چنانچه من اشارت به ذات مبارک خویش فرمودند بی بای همه کثرت درع و تقوی و زهد و توکل و کرامت و استقامت و قطبیت و امامت و خلافت و قیومیت و عظمت ولایت و کمالات نبوت به طریق در اثبات آن قدر شکستگی و دید قصور و متهم داشتن و اعمال و نیات که از حضرت ایشان مسموع گردیده و از کلام شریف حضرت والا مرتبت مستفاد است از هیچ احدی در هیچ عهدی معلوم نیست که شده باشد احوال بسیاری از مشایخ کرام در کتب متکاثره به نظر در آمده است - مصراع

نزدیکان را بیش بود حیرانی

احمر - حضرت ایشان رحمته الله تعالی می فرمودند که حضرت مجدد الف ثانی در کن و مکن مامور بوده اند - ۲۰
احمر - می فرمودند که مسترشد رافض از باطن مرشد وقتی برسد که او را از جمیع اولیاء امت غیر از جماعت مقطوعین افضل داند حتی که از پیران پیر خود هم درین اثنا حضرت مرشدی قبله گاهی معروض داشتند که مجدد الف ثانی ازین حکم مستثنی خواهند بود که مریدان به واسطه آنها بایں

اعتقاد نباشد فرمودند در وسط معامله سلوک باید که ما را افضل شناسند تا بعد ازین که کار را به انجام رسانیده بر مندار شاد نشینند ما را مساوی آنحضرت تصور فرمایند مگر به واسطه دیگر مریدان مجذبات ثانی شده اند باید که همه وقت حضرت را افضل ندانند مگر در غلبه حال اگر پیر خود را افضل هم نهند گنجایش دارد و جبهی و جبهی در تحقیق این مقام آنچه از فحوی کلام حضرت قبله گاهی قدس سره معلوم نموده که حضرت ایشان چونکه اصالت در رنگ حضرت پیر بزرگوار خویش داشتند اعتقاد و افضلیت ایشان در اثنای سلوک که هنوز قطع منازل در پیش دارد البته سیر راه فیض مجددی به خواهد بود و بعد از وصول به درجه کمال خود حکم مساوات نخواهد نمود و دیگران که ضمنی باشند پس اعتقاد راه فیض مسدود خواهد گردید الا فی غلبه الحال فانه معذور مادامت الغلبة شاملیه لحاله.

۵

۱۰ احمر - بعد از آن که دندان مبارک حضرت ایشان رحمته علیه افتادند شکرانه الهی بجای آوردند که الحمد لله سبحانه آب خنک بسیار به جلالت خورده می شود.

احمر - می فرمودند که جمیع کمالات منحصر در اتباع سرور کائنات است علیه و علی الله واصحابه افضل الصلوة و اکمل التسلیمات.

۲۰ احمر - می فرمودند که اشرف عمر که جوانی است و هنگام درستی قوی و جوارح باید که با شرف اشیاء که معرفت الهی است تعالی مصروف شود - ارذل عمر را که ایام پیری است و موهوم محض است برای ارذل اشیاء که هوا و هوس است نگا داشته آید معلوم آنجناب سعادت رسیده کلبرگ بهار معرفت چیده باد که این کلمه جامه مانع هوا و هوس که متمنای شیطان رجیم است بالکلیه است باین معنی که هرگاه اشرف عمر در معرفت مصروف گشت بهر تقدیر حیات در ارذل عمر که وقت توبه و هنگام رجوع جناب حق تعالی است البته این کار ناشائسته به وقوع نه خواهد پیوست علی الخصوص که معرفت را حاصل کرده باشد معرفت کی می گذارد که متوجه دیگر کاری گردد برای نصیحت فی الحال این مبالغه بر کمال است - قطعه ۱

یا رب بر ما نیم ز عصیان چه شود راهی دهیم بکوی عرفان چه شود
بس کبر که از کرم مسلمان کردی یک گیردگر گمنی مسلمان چه شود
اللهم ارزقنا معرفتک -

احمر - می فرمودند که حالتی در حین نوم روی دهد فوق جالتی است که در لفظه شامل حال است

و حالتی که بعد موت درود خواهد نمود فوق حالتی است که در حین نوم روی داده بود و حالتی که بعد از تنگی روی خواهد داد فوق حالتین نوم و موت خواهد بود و تفصیل این معنی و بیان وجوه تفوق حالت نوم و موت و حشر بر لفظه و حیات و دنیا در مکتوبات قدسی آیات مسطور است.

- احمر - در رساله یا قوتیه می نویسد چوں در کلام حضرت مجدد الف ثانی قدس سره در تحقیق حقیقت کعبه حسن عبارت مختلفه واقع شده است، حضرت ایشان سلمه الله تعالی بجهان همواره در تطبیق آن می کشیدند و جمع آن می خواستند و طبعی ظهور حقیقت این معنی از (۲۰۲) عالم غیب می بودند و طالبان یقین که پیرامون دامن هدایت آنحضرت می گشتند نیز مترصد استماع این معارف سامیه می بودند تا روزی در ایام اقامت مکه منظمه منبسط و خوش وقت بودند در خلوة با مخدوم زاده های کبار عالی تبار افاده نمودند که چوں درین باب غوری نمودیم این حقیقت عجوبه نش را باصل الاصل ملحق یافتیم و بر جمیع حقائق قائل دیدیم و محسوس گشت که حقائق جمیع اشیاء بوی سجده می کنند و همه مراتب متعلقه مقام عبودیت حتی النبوة و الرساله ازان ذره علیا منزل است تا هر چه اثری از امکان و شائبه عابدیت است ازان حقیقت و مقام عبودیت همان حقیقت منتهی شده است اما درای آن حقیقت عبودیت صرف است پس ناچار از حقائق ملکی و بشری قائل شده چه آن حقیقت فی الحقیقه مجرد اعتباری است بر ذات بحت تعالی و تقدس می توان گفت که اقل نوری که بر ذات اعتبار نموده اند همین حقیقت است بلکه این حقیقت کنایت از سرادقات عظمت است که حجاب ذات شده است نه بآن معنی که عظمت ذاتیه که لازمه کبریای اوست تعالی و تقدس حجاب او شده است. فحقیقتها البست الا صرف اعتبار علی الذات المقدس المعلى، هذا در نظر ثانی و تعمق فکر سری دقیق منکشف گشت و آن آن است که معلوم ساخته که حقیقت کعبه حناء را باین همه قرب و منزلت که بیان نموده ترقی و عبوری در مادیات آن سرادقات که این حقیقت عبارت از آنها بوده نیست چه ترقی و عروج خامه انسان است احدی درین امر باوی شرکت نه دارد پس ناچار کعبه را ازان مادی حقیقت خود نصیبی نه باشد و مخصوص گشت افراد انسانی را سیما الجبیب و الخلیل و الکیم علیهم و علی آله الصلوٰة و التسلیات. هر چند احیار طبعی آنها پایان تر از حقیقت کعبه حناء است بطریق ترقی و عروج گذری و نصیبی از مادیات سرادقات

عظمت ثابت است -

پس کعبه مکرمه هر چند که اعتبار مقام اصل تفوق بر جمیع افراد عالم دارد اما بالواسطه ترقی و عروج که خاصه انسان است، بعضی کمال افراد را تحقق بمافوق آن حقیقت میسر است و ازین رو کعبه از انوار آنها مترصد است و نیز در کعبه و بعضی کمال افراد بشر فرق دیگر واضح شد با اعتبار مکان و مکانیه کعبه و بعضی روحانیات آن ملک و غیر آن هر چند فوق بشرند و امری که مناسب مکان است اما منزلت (۲۰۳) و مکانیت که مدار فضل است مرئوس را معلوم گشت چنانچه در عالم مجاز قنطره حقیقت است مشاهده می افتد که هر چند غلمان و خدام سلاطین از دراء قرب مکان دارند اما منزلت که در دراء راست غلمان را ازاں نصیب من است -

۵
۱۰
۱۵
احمر - بعد از وصال حضرت خازن البرکت قدس سره چون فرزندان و نیازمندان ایشان رجوع ارادت به جناب حضرت ایشان رحمته الله علیه به کمال نیازمندی افتاده یکی از بنات آنحضرت که بسیار صالحه بعد چندی حضرت ایشان به بشارت فمای قلب که درجه اولی است از درجات ولایت بشره گردانیدند و چون بنات و مریدات حضرت ایشان که سابقاً توجّهات یافته به بشارت بلند و کمالات ارجمند سرافرازی یافته بودند در نظر آن صاحب گویا آن بشارت حقیر بودند به واسطه مخدّم زاده کبری زین المسطورات به عرض حضرت ایشان رسانید که هم چشمان من باین مراتب کمال رسیده مرا ازین بشارت استیاء و انگیز است، فرمودند در حضور پدر بزرگوار خویش پنجاه ساله شده بود شرم نمی گیرد که باین مرتبه هم نه رسیده بود این جا که در آمدن چند روز باین مقام بلند شرف اندوز گردیده است شکوائه الّهی بجای نمی آرد لکن شکوتم لا یدنکم نص قاطع است -

۲۰
احمر - حضرت ایشان رحمته الله علیه در روزی که باراده سفر حج از مردمان قبیلہ مرخص گردیده بیرون بلده دارالخلافه شاه جهان آباد شدند چه تا بلده مذکوره خرد و بزرگ همه بامید این سفر دولت شریف میق بودند بعد ازاں چون استخاره ام المربین زهراء عصر قدس سرها مصاعدت نه نموده ایشان را با دو مخدّم زاده شیخ محمد اشرف و شیخ محمد صدیق قدس سرها و سایر بنات و دیگر مخلصات اجازت دارالارشاد حضرت سرهند داده خود پای شوق درین راه نهادند، القصه بعد سه چهار گھڑی ازین تشریف می بینند که حضرت ایشان باز مراجعت به دولت خانه نمودند تحیری باهل بیت سرایت

نموده دست هر دو مخدوم زاده اعلیٰ شیخ محمد صدیق و حضرت والدۀ راقم که هر دو در آن ایام خسرو سال بودند گرفته در یک خیمه از آن خیام که در حویلی شریفه ایستاده شده بودند هر دو مرید فرمودند (۲۰) و یکی را از خدمات نیز باین سعادت مستسده گردانیدند فرمودند چون نسبت هم خانگی بود اراذت شما باین موقوف مانده بود در اثنای طریق خوف آن آمده که سفر طویل است و امید حیات معلوم ازین جهت بازگشته شمارا مرید فرمودم که تا ازین سعادت بی نصیب نمایند همین فرموده باز برپا لگی ۵ سوار شده متوجه منزل گردیدند.

احمر - می فرمودند که حقوق شاه جهان بادشاه بر داند سبحانه منجمه بر سائر مسلمین هندوستان تا قیام قیامت باقی خواهد ماند که اسلام ازین ملک رفته را باز به صد عز و ناز آورده است و شاعر آن را مثل ذبح بقرو تعمیر مساجد که در قرون سابقه ممنوع شده بود از سر نو رواج داد و عتقه خود بعد از جلوس بر تخت سلطنت از دست خویش نموده جزاءه سبحانه عنا خیر الجزاءه - ۱۰

احمر - عالی حضرت قدس سره می فرمودند که روزی با حضرت ایشان رحمته الله علیه در سواری بهل که به سیر باغ بادشاهی حضرت سریند تشریف می بردند هم مرکب بودم در اثنای راه سوال مقدمه اصالت که عبارت از تخمیر طینت است نمودم، فرمودند که حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله علیه درین امت مرحومه باین کرامت ممتاز بودند و باین شرافت سرفراز و از بعد خودی که را از مخلصان خود باین بشارت سر بلند فرموده بودند و حضرت مهدی موعود را علیه الرضوان این دولت از راه ۱۵ حضرت عیسی است علی نبینا وعلیه الصلوة والسلام بر دیگری اصلاً این دولت نرسیده است و مراد از آن مخلص بشر ذات مبارک حضرت ایشان است قدسنا الله سبحانه -

احمر - روزی حضرت ایشان رحمته الله علیه به زیارت تربت برادر بزرگوار خویش حضرت خازن الرحمت رحمته الله علیه تشریف برده اند که مراقبه فرمودند زود چشم حق بین وافرمودند به ملازمان حضور خطاب کرده ارشاد نمودند که حضرت خازن الرحمت را بطوری بهم آغوش اهل خانه ایشان که ۲۰ قبل از وصال ایشان به دار البقا شتافته بود یا فقیم که از کثرت استیاء آن جا ایستاده شدن بسی متعسر نمود.

احمر - روزی در میان مخدوم زاده های عالی درجات گفتگوی بسیار در فضل انبیه هندوستان و

خریزه ولایت دائر گردیده که کدام یکی افضل از دیگر است هر یکی به موافق ذائقه خود سخن نموده
 آخر کار (۲۰۵) صلاح همه بر آن قرار یافته که هر چه حضرت ایشان ارشاد فرمایند بر همان اتفاق بنایم
 حضرت والده شریفه راقم را که دختر صغری حضرت ایشان اند و به کمال قبولیت مقبوله آن قبله
 در ایشان تجویز نمودند که استفسار از آن قبله ابرار نمایند ایشان در خلوة خاصه باریاب گردید اظهار
 مذاکره برادران و همشیران به عرض اقدس رسانیدند آنحضرت در جواب فرمودند که شاه جهان بادشاه که
 صاحب طمع بوده روزی از طاهرخان که مقرب سلطانی و سنی تورانی و مرید آن قبله و دو جهانی بوده
 پرسید که انبه های هندوستان ما افضل یا خریزه ولایت شما؟ طاهرخان عرض نمود که خریزه افضل
 است بادشاه فرمودند انبه افضل است اما آن خریزه ها که از غایت نزاکت باشند تا بش رسیدن
 هندوستان ندارند و ما مردم آنها را بر سر فالینز خرده ایم و به بندگان حضرت نه رسیده اند افضل اند از
 انبه ها - بادشاه به طریق مناقضه در جواب در آمدند و گفتند که از این انبه های هندوستان که به شامی
 رسدی تواند که آن خریزه ها افضل باشند اما انبه ها که ما تناول می فرمائیم و به شما نه می رسند از آن
 خریزه های معرفه شما افضل اند بلا اشتباه، نکست طاهرخان و غلب شاه جهان حضرت ایشان
 بعد اتمام این نقل بر زبان الهام ترجمان آوردند که شاه جهان بسیار لطیف الطبع و
 شریف المذاق بوده تشخیص ادبی معنی نیست -

احمر - مروی است از عالی حضرت که حضرت ایشان رحمته الله تعالی در مقدمه موی شریف خیر الانبیاء
 سید المرسلین علیه وعلیهم الصلوٰۃ و البركات که در بده شریفه حضرت سریند که گذر قضا ریها
 تشریف دارند می فرمودند که بر ما کشف شده است که اصح است -

آگاه باشند که درین کنز چون فتح اربع و اربعین احمر به حصول انجامید از جهت مخافت
 تطویل کلام بر همین چهل و چهار طغیظ جامع کفایت کار اولوالالبصار فهمیده که ماقبل و دل خیر ماکثر
 از اکابر روزگار شنیده و بسیار از (۲۰۶) احمرات در مقامات سابقه کثوده اند که هر حکایتی از
 آنحضرت احمری ست بلا اشتباه و احمرات فراوان در کنز آینده و مقامات مستقبله پرده از رخ زیبا
 خواهد کشود ان شاء الله تعالی و ما توفیقی الا بالله علیه توکلت و الیه انیب -
 کنز دوم در تصرفات حضرت ایشان رحمته الله تعالی -

ظاهر بر اهل فطانت است که جمیع معارف مسطوره در مقامات ماضیه عین تصرفات
صریح الایقان گذشته اند اما باین همه ذکر خرق عادات این چنین قیوم عظیم الشان هم در نظم
سعادت مندان داخل اجزای ایمان و موجب طراوت جان است - بتوفیق الرحمن و ففتح
صدر کل تصرف بالابيض كما فتحنا الملفوظات بالاحمر -

- ۵ به من همت والای معصوم که دولت را بیایم زمینه کردند
اللهم الفتح لنا ابوابها وابواب کل خير بحرمة المعصوم القیوم -
ابيض - از جناب عالی حضرت قدس سره مروی گردیده که روزی حضرت ایشان رحمته الله علیه
بام المریدین قدس سره خطاب کرده فرمودند که امروز ظهور روی شریف قطب المحققین وارث
المسئولین حضرت خواجه نقشبند قدسنا الله سبحانه بسر اتفاق یافته می فرمایند که امروز یکی از بنات من
به چند واسطه در خانه شما ورود می فرماید و اگر کسی به خنده از راه مفاہیت بر لباس ایشان که آثار
۱۰ فقر بروی جلوه گسی است در آید موجب تنخاطر ایمان ضايع خواهد بود ام المریدین استماع این
کلام نموده خود به ذرّه مقدسه رفته بانظار تمام نشسته تا آنکه ورود شریفه آن مخدوم زاده
عالیان که به ادبش مامور شده بودند پر تواند از گردیده بادی و تواضع دریایی نموده با عز از تمام درون
بیت بزند و خدمات شائسته به تقدیم رسانیده، چند روز یک جا گذرانیده وقت رخصت لوازم
نیاز مندی بجا آورده مرخص فرمودند به نهجی که مخدوم زاده مسطوره به فرحت و رضای تمام به طرفی که
۱۵ خواسته متوجه گردیدند و شکرانه الهی بجا آوردند که امر خواجه بزرگ که واجب امثال بوده به وقوع
پیوست -

- ابيض - خاں خدا پرست رحمۃ الله تعالی روایت نمود که مرا کار ضرور از کارهای سرکار معرفت مدار
که به من تعلق داشته پیش آمده که استفسار آن حضرت ایشان رحمته الله علیه باید نمود (۲۰۴) به
سرعت تمام در خدمت آل قطب الانام در رسیدم می بینم که متوجه زیارت روضه امام ربانی حضرت
۲۰ مجد الف ثانی رحمته الله علیه شده اند اندرون دروازه احاطه خارجی گردیده آمد و جمع کثیر در
رکاب اند از راه ادب به اظهار مقدمه مخطوره جرأت نه نموده به سعادت زیارت مشغول گشتم بعد
از انقراض زیارت چون حضرت ایشان برخاسته به همان مقام که من برای استفسار رسیده بودم
رسیدند خود مرا طلبیده بدون استفسار سوال و جواب شافی ادا نمودند -

ابيض - و نیز از خان مذکور مکررا استماع نمود که در آن هنگام بادشاه اسلام حضرت خلدی مکان

متوجه کثیری جنت نظیر گردیدند و در بلده طیبه سرمند رجوع اهل عسکریه آن قدر به خدمت حضرت
ایشان رحمته الله علیه افتاده که مشروح قلم تواند شد، از آن جمله یک شخصی را زنجیر نموده مادرش و
پدرش که از مریدان قدیمی بوده اند حاضر آن وقت گردانیدند و به عرض اقدس رسانیدند که این پسر را
تیر عشق خورده در رنگ مرغ نیم بسمل لیل و نهار بی قرار می باشد و نوکری بادشاهی مطلق بجای نمی
آرد، امیدوار تفضل است به نصیحت فرمودند که نوکری رفته باز به دست آوردن بسی شوار است
و استرضای والدین نیز این کس را در کار باید که از من اندیشه باطل و خیال لا طائل در گذشته
به میدان حقیقت نشانی تا میوه از بستان معرفت بیابی و آن مانع نوکری و کسب طلال هم نیست -
از اسرار حقیقت بهره ور کن عشق بازان را
بطفلاں واکذار اینی بحسب عشق مجازی را

۵

۱۰ جوان مذکور که محبوس زنجیر عشق بوده در جواب این بیت خواجه حافظ علیه الرحمه خوانده -
در کوی نیک نامی ما را گذر ندارند مگر تو نمی پسندی تغییر کن قضا را

فرمودند تغییر قضا نمودیم به مجرد فرمودن عقل رفته باز پیرش رسیده فی الفور هر دو زنجیر آهن و عشق
خلاص گردید به سعادت ارادت مشرف گشته و به موافق نصیبه به وی از معرفت شمیمه به موجب
امثال امر شریف آن قدر رفاقت والدین گیرنده و در نوکری به دستور دیگران قائم گشته و هم
ذکر و فکر مأمور مستغرق شده و هذا من ادنی تصرفاته رزقنا الله سبحانه من برکاته -

۱۵

ابيض - روزی حضرت ایشاں رحمته الله علیه در تناول میوه انبه به شوق تمام مشغول بودند چه آن
میوه انبه مرغوب آن فواکه نزد آنحضرت بوده که مذکور فی الاحمرات بطریق النقل من
الشاهجهان فی جواب الطاهر خان - القصه در خاطر صالحه از مخلصات خطور نموده که اهل الله
را اکل بایں رغبت چه معنی دارد و هر چند آن خطره را دور می نمود بر طرف نمی گشت به مجرد خطور این
خطره نا طام چشم حق بین جانب آن صالحه به زبان آوردند که اهل الله هر چه تناول می نمایند
همه نوری گردد و هر نور را هر قدر که کس (۲۰۸) به خواهد به خورد -

۲۰

ابيض - یکی از اصحاب حضرت ایشاں رحمته الله علیه روایت نموده عزیزی از طرفی در خانقاه
ملائک پناه ورود فرموده از مشاهد کثرت افراجات هوش از دست داده استفسار و جوه

مداخل از صوفیان عالی مقام نموده، گفتند وجه مقرر اصلاً مقبول حضرت قیوم نیست و غیر از تو کل
خالصه بی مزج اسباب منظور آن معصوم نه در خلوت به عرض آنحضرت والا منزلت رسانیده سنگ
پارس که آهن را طلای ناب می کردند به دست این فدوی افتاده و سنگ را بر آورده آهن
طلبانده به حضور اقدس سنگ را باین چپانده طلای خاص گردید و من متوجه سفر حجیم تا باز رسیدن
در خدمت این را گذرانیدم هر قدر که درین مدت توانا آهنی طلایی نمایند و بعد از مراجعت بر
تقدیر حیات سنگ از من است والا از آنحضرت به حضور آن عزیز آن سنگ را گرفته در یک
طاقچه گذاشتند و رخصتش فرمودند بعد دوسه سال که عزیز معهود از آن سفر مراجعت نموده به
حضرت سر برسد به ملازمت حضرت ایشان شتافت فرمودند که سنگ شما در همان طاقچه
افتاده است و سبب نگا داشتن درین مقام آن بوده که این سنگ درین سفر پیش شما به دزدی
می رفت و مرغ روح شما از مفارقتش فی الحال پرواز به عالم آخرت می نمود به گیرند و به بینند و
به پیش او سنگ و کلوخ بسیار طلبانده فرمودند طلا شوید به مجرد فرمودن همه طلا گردیدند کسی که از
ادنای کمال او این رتبه باشد او را نمی رسد که باین طور چیز را گرداید سه

آنها که خاک را به نظر کمیاب کنند آیا بود که گوشه چپشی به ما کنند

ابیمض - جناب مرشدی اقطاب دستگاہی قدس سره می فرمودند که روزی حضرت ایشان
رحمۃ اللہ علیہ در ادای احسان حضرت رحمن تبارک و تعالی خود می فرمودند که یافت حضرت
خواجہ احرار قدس سره هر سال یک یک و پنجاه هزار بوده و خرج خانقاه شریف ایشان یک لک
و مدخل خانقاه ملائک پنجاه یا هر سال یک لک است و خرج یک لک (و) پنجاه هزار بوده و
با وجود آن قرض داریم بلکه به فضل اللہ سبحانہ کثایش کامله شامل حال است زیاده ازین چه تصرف
می باشد -

ابیمض - بعد ازین که عزم حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ بر سفر حج معصوم گشت و داعیه منجرم گردید
بر آن حضرت کثوت ساختند که بعد برآمد تو ازین دیار و در آمد بآن دیار پُر انوار به بلاهای مختلفه
سرزمین هند را مبتلا خواهند نمود و اهل آن را به جزای و سزای بعضی اعمال قبیحه خواهند بی جایند
همچنان به وقوع آمد که بعد از گذشتن ایشان از دریای شور قحط عظیم استیلا نمود و باشند

تمام مشغول شد و اختلاف سلطنت که موجب تعادل عام باشد و تغیر و تبدل امور عظام به وقوع پیوست که سبب هلاکت و فَلَاکت عالمیان گردید و ما کان الله ليعذب بهم و انت فيهم (۲۰۹) و ما کان الله معذب بهم و هم يستغفرون به حکم نیابت آن سرور علیه و علی اله الصلوٰة والسلام و در بودن ایشان این مقدمات سرئی کشیدند چنانچه بعد از تشریف آوردن ایشان باز امن و امانی در ملک ظهور نموده -

۵

ابيض - روزی در بلده دار السور بر بانپور مجلسی از مجالس شادی یا عرس در خانه یکی از اعیان آن جای مجتمع بودند و اکثر اکابر و شرفاء و مشائخ آن بلده در حرف و حکایات آن قبله دار باب کرامات و قدوة اصحاب ولایات استغراق تمام داشتند و نادیده جمال هر یکی به موافق خیال بعضی بطریق اعتقاد و برخی بطور استهزا سخن می راندند چه غلطه ارشاد حضرت ایشان در آن مجلس ~~عالم گیر~~ گردیده بود و طنطنه مشیخت آن قطب الاقوام از افلاک گذشته در عین تحریر

۱۰

به عین تصرف پیر دستگیر در خاطر رسید که شادی مکتب یکی از مشائخ زادها بود که بناگاه همان پسر را که به شادی او موجب اجتماع خلایق گردیده پیش از خواندن بسم الله آسیب جن مبتلای سازد به قسمی که تمام شادی مبدل به غمی گردیده آنافانا حال آن طفل نحسه ترمی گردد و شکسته ترمی شود

اتفاق در آن مجلس فحیمه عالمی عزیمت پیشه که در فن عزیمت کمال داشته نیز مدعو بوده گفت من حضرات می سازم آنچه از علوم حاضر الحاضر داشته به خواندن دریغ نه نموده اصلاً بطور به ظهور نه پیوسته در همین تذبذب زیاده از یک پاس گذشته که به ناگاه پریها حاضر گردیده بآن ملا صاحب خطاب کرده گفتند که ای ملا ما از مدتی بآرزوی ملازمت حضرت قیوم شیخ محمد معصوم داشتیم

۱۵

دست نمی داد امروز این متمنا به حصول پیوسته بود که با همه باتفاق ملازمت آنحضرت شافته و خانه را حواله یک جاروب کش نموده چهاروب گشس خانه را خالی یافته باین طفل گزندی رسانیده است بهر حال آن طفل را از دست آن جلا د خلاصی دادند و حقیقت خود را

۲۰

بدین نوع اظهار نمودند که بالای درخت سدره که در حویلی مبارک حضرت ایشان است خود را رسانده بودیم و آنحضرت در تحت آن درخت بالای چوکی نشسته به وضو نماز صبحی اشتغال داشتند که مؤکلان شما همان جا رسیده ما را در پی طلب شدند و قهقهه آسیب طفل بیان کردند حضرت ایشان از راه عنایت رخصت مایان فرمودند که زود رسیده آن طفل را از چنگل آن ظالم خلاص نمایند از آن پریها دولت رسیده حضار استماع اوصاف و مناقب حضرت ایشان نموده به

صد جان معتقد گردیده اکثر با متوجه حضرت سر بلند گردیدند، روز وصول دولت قبول حضرت ایشان در اقل نظر به والد (۲۱۰) آن پسرو آن عامل خطاب کرده فرمودند که اگر ما رخصت آن پریهانی دادیم تا امروز آن طفل از آن دیو سرکش جلا و خلاصی نمی یافت این تصرف مذکوره که مشتمل بر جان بخشی آن طفل بوده مکرر از زبان درفشان حضرت مرشدی قبله گاهی مسموع گشته است.

- ۵ ابیض - خدا پرست خان مرحوم اکثر تصرفات حضرت قیوم به شوق فوق الفوق نقل می نمودند که در آن هنگام که فدوی در گاه عرش استیاء در خانقاه ملائک پناه اوقات یل و نهار در غرا و بهار بسری برده اتفاقاً مرکشش همان عزیز که از قبیلۀ من باشند برکت رسامی کردند و در عین افلاس که از لوازم فقر است نزول نمود و من از غایت استیاء نظر به خارج مکرر معرفت مدار انداخته خبر ورود ضایعین به بندگان حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی نمودم بعد نماز مغرب که ختم خواجه های بزرگوار قدس اسرار هم به دستور معمول به شب مجلس انعقاد داشته حاضر گردیدم در آن ایام چون فصل میوه انبه بوده سبدهای انبه در آن وقت حاضری گردید و قاسمان را عادت چنان بود که هر یکی از داخلان ختم بیست بیست انبه می دادند و آنانی که داخل نمی شدند در آن مجلس پُر نور حضور داشتند و انبه می رسانیدند من تنها دیدن آنحضرت را به از دخول ختم تصویریده به مشاهده جمال با کمال خورندگی تمام داشتم که به ناگاه قاسمی بعد از انقراض ختم ده انبه به دستور مردم دیگر بمن داد حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی مرا از غایت کرم نزدیک خود طلبانیده یک سبد کشیده ده انبه شمار کرده به فدوی عنایت کردند و گفتند که حصه یک ضیف شماست کذا لک شش مرتبه کرده شصت انبه مرحمت کردند و شش اشرفی نیز پوشیده در دست می دادند فرمودند شما جای فرزند ما آید و هرگاه در بودن خانقاه همان ورود فرماید بلا تحاشی خبر آن بیا نموده باشند و بعد از آن کشائش بسیار حاصل روزگار شما خواهد شد فوق کما اخبی رحمتهما الله تعالی این تصرف مشتمل بر تصرفات ثلاثه است و عنایات بی شمار بر فدویان شکسته روزگار.

۲۰

۵ ابیض - قطب المحققین مخدوم زاده خامس حضرت سیف الحق والملة والدین قدسنا الله سبحانه بسره العزیز

۱ م - فرمودند ۲ م - تصور نموده ۳ م - همان ۴ م - حصه یک ضیف شماست باز ده انبه دیگر بخشیدند و فرمودند که حصه همان ثانی شما کذا لک شش مرتبه... ۵ م - قدسنا الله

در مکتوب صد و چهل و یکم از مکتوبات خویش که بنام شیخ محمد باقر لاهیوری است تصرف حضرت ایشان
 رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی بزرگداشتند و باینها عبارت شریفه آن مخدوم زاده ایرادی نماید :

فتح - در بلده کابل عزیزی حضرت ایشان را به خواب دیده و آنحضرت او را نیمه تبرکی عنایت
 فرموده چون بافاقت آمده آن نیمه در بیداری پیش خود یافته - تم کلامه الشریف -

۵ ابیض - خدمت معرفت و کمالات دستگاہی مخدوم زاده گرامی شیخ محمد اسماعیل سلمه الله الخلیل
 می فرمایند که روزی حضرت ایشان رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی به وضوء نمازی اشتغال داشتند که به ناگاه در عین
 وضوء آفتابه (۲۱۱) از دست خادمه سعادت مندا مادر سونام زد و کشیده به جوش تمام بر دیوار زدند
 آفتابه از شدت ضرب پرچه پرچه گردیده خادمه دیگر آفتابه دیگر آورده تا ازاد وضوء فرمودند اما در سو
 از حیرت این مقدمه از خود ترسیده همکشی از دست داده و در خدمت ام المریدین حضرت بی بی جیو
 قدس سرها عرض این ماجرا نموده ام المریدین از حضرت ایشان استفسار این اسرار فرمودند و خوف ماما
 در مورد معرض بیان آوردند آنحضرت فرمودند که ماما در سو چرا هولناک گردیده - قصه چنین است که
 یکی از مخلصان ما را شیر غریبه به قصد هلاکش قریب رسیده بود مد آن نامراد در مانده فرموده از این آفتابه
 که قریب ترین اسلحه که نزد ما بود بر سینه آن شیر زدم و آن بیچاره را از چنگ آن امیر سباع خلاصی
 دادیم و نجات بخشیدیم -

۱۵ هزار روزی میر محمد طاهر که یکی از مریدان حضرت ایشان بوده به حضور جمعی از تصرفات عالی
 آنحضرت نقل می نمودند که وقتی که من در صوبه بنگاله به جانبی می رفتم که به ناگاه در انشای راه شیر
 غرنده به شورش تمام بر من رویده در آن اضطراب یاد آن پیروز گوار نمودم و منتظرید و از آن حضرت
 مرشد عالی مقدار شدم فی الفور به چشم سرمی بینم که حضرت ایشان رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی شرف حضور دارند و
 آفتابه در دست مبارک بود آن آفتابه را بر آن شیر زدند که زهره آن شیر به کفید و از من غائب
 گشتند بی مقصد جان بخشی بود که فرمودند ظن اغلب آن است که میزند کور می گفت تا حال پرچه های
 آن آفتابه شکست که از راه سعادت از آن جابر داشته بودم پیش خود دارم، چون میسر طور مراجعت
 از آن سفر نموده به دولت قدم بوسی شرف گشت بدون اظهار این اسرار خود به تقدیم شکرانه لب
 کشوند که الحمد لله سبحانه که مدد بروقت در حق شما واقع شده والا شیر کار شمارا
 باختر رسانیده بود -

مقصود را قم در ذکر تصریفین در یک تصرف و درج ابیضین در یک ابیض آنکه معلوم

نیست که این آفتاب به همان تیر شکسته است و یادگیری جان بخشی امتیاز یافته.

ابيض بادشاه زاده علیه الاقباب ملک احتجاج گوهر آرای بیگم می گفت که در هنگامی که پدر ما را اعنی شاه جهان را به حضرت ایشان رحمته الله تعالی بابت سلام مناظره افتاده بودند خود بر زبان الهام ترجمان آورده بودند که نه باز خواهیم آمد و نه سلام خواهیم نمود هم چنان شد که بعد این مقوله تشریف حضرت ایشان رحمته الله تعالی در عهد شاه جهان به وقوع نه پیوست.

۵

ابيض بشارت سلطنت هندوستان را حضرت ایشان رحمته الله تعالی به عالم گیر مرحمت فرموده بلکه برای اطمینان خاطر ایشان بدستخط انور نوشته حواله ایشان نمود متوجه سفر حجاز شدند در همین مقدمه گوهر آرای بیگم پیش حضرت والده ماجده می گفت که (۲۱۲) برادر ما حضرت عالمگیر بادشاه است هند را عجب ارزان خریده اند که به دوازده هزار روپیه خریده اند چه در آن سفر نیاز حضرت مبلغ دوازده هزار روپیه فرموده بودند.

۱۰

ابيض وقتی که سعد الله خان تکذیب حضرت ایشان رحمته الله تعالی به حضور شاه جهان نموده فی الفور به در و قونج بتلا گردیده بر قبح کلمه ناشائسته متنبه گشته کوزه آب با مبلغ پانصد روپیه نیاز بدست برادر زاده خود به خدمت سراسر سعادت فرستاده تانفس مبارک بر آن آب بنفتد اصلاً در معرض قبول نیفتاد بعد از الحاح چون از بعضی مخدوم زاده های کبار برای مقدمه تاسه چهار منزل که همراه بود به حصول پیوسته جواب است چون مایوس گشته به سعد الله خان این جواب داده به مجرد آتماع ۱۵ این جواب ازین عالم رحلت گزیده بعضی می گویند که چند روز دیگر هم بهمان ازار زیسته ازین عالم رحلت بسته نمود بالله من غضب انبیاء و اولیاء.

شیخ الاسلام هروی قدس سره فرماید الهی هر که را خواهی بر اندازی با ما در اندازی خوش گفت سه

۲۰ بس تجربه کردیم درین دهر مکافات با درویشان هر که در افتاد بر افتاد اکثر با مخدوم زاده ثانی حضرت حجة الله قدس سره می فرمودند که شمشیر غیرت معصومی در حق این جماعت کار کرد.

ابيض وقت رحلت از مدینه سکینه در خاطر مبارک حضرت ایشان رحمته الله تعالی خطور نموده که

عدالت دارا شکوه با متشرعان خصوصاً متنبیان سلسله علیه نقشبندیه سیما به خاندان حضرت محمد الف ثانی
 اظهر من الشمس و پیوسته در صد و اضرار این جماعت است و در آن دیار اشتهار به سلطنت گشته
 و ابناء دیگر هر یک به ادبار طالع گرفتار گردیده فوج کما ان شد رحمته الله تعالی

ابيض - یکی از اکابر اصحاب حضرت ایشان رحمته الله تعالی روایت کرده که روزی یکی از امرای اهل
 ایران با حضرت پیغام کرده که فردا به ملازمت کثیر البرکت می شتابم فردا امروز به موجب اکرام
 ضیف فرش تکلف در خانقاه ملائک پناه فرموده بانماز عصر در انتظار مانده بلکه چیزی تناول هم
 نه نمودند که به همراه ضیف خورده شود مقصود آنچه شرط اخلاق بود بجا آوردند و در همان اثنا خبر
 رسید که غرض آن رافضی استهزا بود و الحال سوار شده از شهر گذشته رفت اتفاقاً در آن وقت
 عرفان پناهی خواجہ محمد ضیف که خلیفه اول حضرت ایشان رحمته الله تعالی بوده اند از بلده کابل
 با مخلصان دیگری رسد و از جمله نیاز کار دہای ولایتی هم می گذرانند حضرت ایشان تربوز طبله
 یک کار در برداشته تربوز را از دست مبارک بریده و فرمودند بیا تا سر رافضی به بریم، همچنان
 شد که این طرف بریدن تربوز و آن طرف جدا شدن تن از سر آن رافضی توأم گردید.

ابيض - یکی از خالات معطیات این فقیر که بنت وسطی حضرت ایشان رحمته الله تعالی بوده همیشه
 در آرزوی آن ماندند (۲۱۳) که فرزندی از ذکریا انات به ظهور آید مطلق این متمنا دست نداد
 روزی به عرض آنحضرت والا منزلت رسانیدند که دعای این معنی فرمایند، فرمودند در چند روز خود
 را از جمیع کار و بار فراغت بخشیده نظر بر لوح محفوظ انداختیم و در معلومات واجب تعالی و تقدس
 سیر نمودیم اصلاً به نظر نمی در آید که ترا فرزندی به ظهور آید و بر همین ماجر که ششش بلغ داشتیم که دعا
 هم فرمایم مرا به عنایت خاص انخاص نواختند و الهام فرمودند که اگر تو گوی یا خواهی یکی از این دو
 لفظ الهام شد تمام جبال را طلا کرده یکی از محتاجان به بخشش اما فرزند در خانه وی مطلقاً در علم نیست
 و به حکمت لم یزلی متقاضی نه آری عنایات فرادان که در آخرت که در قرار است به عوض آن به
 وی کرامت خواهیم فرمود.

ابيض - شیخ لطف الله فرزند حضرت خازن الرحمت داماد حضرت ایشان بوده رحمته الله تعالی
 و مقدمه مسطور در ابیض گذشته بر اهل خانه ایشان به حصول پیوسته خادمه کنیزگان محرمه خود ساخته
 تنای اولاد را از آن پرستار ملاحظه نموده مدتی باو گرفتار ماند اتفاقاً حمل بآں داده به موجب
 مکر الله ظاهری شود به عرض حضرت ایشان می رسانند فرمودند هیچ نیست تا آنکه ایام حمل به کمال

رسیده و معامله به دروزه کشیده و اسباب جشن در خانه آنها مرتب گردیده، ام المریدین حضرت بی بی جیو قدس سره و جمیع بنات باز به عرض اشرف رسانیدند که حضرت نفی آن حمل می فرمودند و او بر سر زائیدن دست فرمودند خواهند شنید که چه می زاید که به ناگاه از شکم آن داده مشکلی پر از آب فلیظ برآمد و شکمش خالی گردید و این تصرف مشهور اتفاق گشت.

- ۵ ابیض - سیادت پناه نعمان خان بمیره حضرت میر محمد نعمان قدس سره درین سفر اکبر آباد روزی با فقیر صحبت دست دادند مذکور آن آمد که مقامات حضرت ایشان وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ بقید قلم می آید گفتند در وقت تحریر تصرفات عالی درجات یک تصرفی به زبانی این فدوی ترسیم خواهند نمود حمد الله سبحانه که بعد یک سال معامله تا باین جا رسیده به موجب وعده حسن تحریر می نماید، نقل کردند که عزیز می در بلده اکبر آباد بسیار صاحب کمال بوده و نام آن عزیز هم گرفته اند اما از خاطر راقم حسیه است او را همیشه زاده بود که خلیفه اولش نیز بوده در وقت قریب ارتحال خود ازین دار پر طلال آن همیشه زاده را نزدیک خود طلبانده وصیت فرمود که کار تو تا تمام است باید که بعد وصال من بخدمت حضرت شیخ معصوم بهشتابی از آبخناب به موافق نصیب خود چیزی بیایی مرید مستعد به صد شوق قبول وصیت شیخ خود نمود شیخ در جواب فرمود که می دانم بعد دو ازده سال ازین مقوله ظهور این متمنا خواهد شد و این دولت به حصول خواهد انجامید، این گفت و جان بحق تسلیم نمود. بعد این کلام طراوت انجام هر چند آن مرید را اتفاق رفتن کابل و لاهور مکرر دست داد و بحضرت ۱۵ سریند رسید (۲۱۴) اما اصلاً به خاطرش بحکم و ما انسانية الا الشیطان ان اذکره خطور نمی کرده تا آنکه یک مرتبه بعد مراجعت از سفر کابل چون روز منزل سریند رسید سعادت لم یزلی شامل حال گردیده با دولت جادوانی نمود و باشتیاق ملاقات مالایطاق سراز پانه شناخته به قصد ملازمت سر اسر سعادت شتافت و در خانقاه ملائک پناه رسیده مشاهده جمال باکمال نموده خود را بر قدم حضرت قیوم انداخت.

۲۰

گل بختش شگفتن کرد آغاز همای دولتش آمد به پرواز

حضرت ایشان سر آن عزیز از بالای اقدام برداشته فرمودند که دو ازده سال وصیت پیر شما همین امروز گذشته است چون عزیز معبود حساب نمود به موافق ارشاد معلوم شد و نیز فرمودند که برای این گفتم باکرامت پیر شما که صاحب کمال بوده و خبر رسیدن شما پیش ما بر دو ازده سال مقرر نموده بر شما و بر دیگر حاضران و مستمعان لاشع گرد و عزیز مذکور مدتی در خانقاه گذرانیده به موافق نصیب

نمود در مراتب معرفت رسیده به خلافت امتیاز یافته منحصراً وطن مالوف خود که اکبر آباد باشد گردید و در اینجا عالمی را به هدایت رسانده -

۵ ابیض - مخدوم زاده اکبر شیخ محمد صبغة الله قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس می فرمودند که در ایام عنفوان شباب که نوکتر اہم بودم صورت خمرچ چند روز به تشویش کشید حضرت والدہ ماجدہ این معنی را از غایت عنایت به عرض حضرت ایشان رسانید فرمودند از امروز کاسہ نقسہ فرزند من محمد صبغة الله را شکستم از آن باز فقر ظاہری گرد من نہ گردیدہ است با وجودی کہ وجہ مداخلہ بیج مقرر ندارم و وجود مخارج پر یسار -

۱۰ ابیض - در اوایل حال در خانہ مخدوم زاده خامس شیخ سیف الحق والملة والدين قدس سرہ فقر ظاہری بر کمال بودہ روزی ذہر اربعہ صرام المریدین والدہ ایشان به عرض حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ احوال آن مخدوم زاده رسانیدہ در یوزہ دعای و توجہ در دفع این بلا نمودند، فرمودند امشب تفرغ خواہم نمود فردا آن روز خطاب با حضرت ام المریدین کردہ فرمودند کہ دُعای مسئلہ شبینہ با جابت قرین گشت و بہ نہجی بران فرزند دولت پرتواندازی گردد کہ موجب حسد دیگری از قبائل خواہد گردید و شروع آن ہمیں امروز است ہماں طور کہ ارشاد فرمودہ بودند بہ وقوع پیوست و از ہماں روز شروع شد -

۱۵ ابیض - فرزند بیگم اہل خانہ جملۃ الملکی جعفر خان بہ مرضی گرفتار گردیدہ کہ حکماء باقتدار از معالجاتش دست برداشتہ حکم بہ اجل سما اش نمودند و صلحای روزگار نیز مایوس مطلق گردیدہ آیت مَا یُبَدِّلُ الْقَوْلَ لَدَيَّ وَمَا أَنَا بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ بر زبان حال آورده خبر از قضای مہرم بہ گوش آنها رسانیدند جعفر خان قاصد با مبلغ نیاز برای ختم خواجہای بزرگوار قدس اللہ تعالی اسرار ہم در خدمت حضرت ایشان فرستادہ و تمام حقیقت نوشتہ، بشارت عافیت طلبیدہ آنحضرت در مکتوب از مکتوبات جلد ثالث کہ بنام مشارالیه است بشارت صریحہ باین عبارت نوشتہ اند کہ پیش از رسیدن قاصد عاقبت است و در آخر ہماں بشارت نصیحت می نویسند:

فتح ^{لہ} مخدوم اکبر ما گرفتاری ببادون حق جل و علا از اشد امراض قلبیہ است فکر از الہ آن از اہم مہمات است - ط

در خانہ اگر کس است یک حرف بس است

لہ د - " فتح " لہ د - مہمات

انتهی کلامه العالی قدسنا الله.

ابيض - حضرت حجة الله همواره به مرض ضعف دل به شدت بیمار گرفتاری بودند به نوعی که باین همه تنیدی کشف و صحت آنکه شامل حال جناب شریف ایشان باشد از کثرت اشتها به منتهی کمال الشمس فی رابعة النهار است شفای خود به نظر مبارک نمی درآید بجناب حضرت ایشان رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ التجا و بشارت به زبان دقلم نموده حضرت ایشان همه بشارت بهر دو زبان تحریر و تقریر عنایت فرموده جوابی که در زیر قلم بشارت رقم درآمده بر نظر اربابان مکتوبات جلد شالوث ظاهر و هویدا است - اما لفظی ازاں مکتوب کرامت اسلوب تبرکاً ایرادی نماید :

فتح فقیر شفا سیما را می خواهد بلکه می بیند و السلام -

همین بشارت علیه حضرت مخدوم زاده شفا کامله عاجز حاصل روزگار گردیده و مدتی به لباس عافیت در قید حیات بوده مخلوقات بسیار را از نساء و رجال به ولایت کمال رسانیدند -

ابيض - ام المریدين زهراء عصاره والده ماجده حضرت مخدوم زاده های عالی قدر به مرض ضعف دل به مرتبه گرفتار گردیدند که ترک خانه و اطفال نموده در خانه یکی از بنات صالحات مهاجرت گزیده حجره اختیار فرمودند که هیچ یکی از مخلصات و خادومات در آن جا بار یاب نمی گردید حتی که دیدن روی فرزندان هم خوش نمی فرمودند بنات طیبات به سعادت خدمت در آن ایام قیام داشتند و قربت یک سال در آن ایام بدین منوال کشید تا آنکه شب بست و هفتم شهر رمضان المبارک که شب قدر بود حضرت ایشان رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ به بنات عالیات خطاب کرده فرمودند که مرا مهم نخته اند که این مرتبه در خانه تو دو عید میشود - یکی عید فطر که با تمام عالم شریک است و دوم عید شفاء زوجة تو که خاصه به تو و اولاد تست - چون این مقدمه به عرض حضرت بی بی جیو رسانیدند اصلاً قبول نمی فرمودند که در ازار من مثل دانه خشخاش هم تفاوت نیست این چه طور می شود تا آنکه صبح عید به همان صرافت آزار پر تو انداز گردیده ، حضرت ایشان خود به نفس نفیس در همان جا تشریف آوردند خلعتی برای ایشان طلبیدند فی الفور شفا یافتند خلعت پوشیده بر دولی سوار گردیده دولت خانه را منور از قدم میمنت لزوم فرمودند و حضرت ایشان رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ به فرحتی که دانی به نماز عید تشریف برده از انجا به شکرانه عید ثانی صدقات بسیار ایشا رکناں در خانه (۲۱۹) طابک آستانه رسیدند چه حضرت ایشان در ایام آزار ام المریدين از وجوه کثیره نگرانی بسیار شامل حال داشتند چنانچه حمیری در ابیض درج می گردد به گوش هوش باید شنید -

احمر - حضرت والدۀ شریفہ راقم سیاه کار سلہا بہار بہار وایت می فرمایند کہ در ایام بہار لالہ بسیار در منزل مبارک شگفتہ بود حضرت ایشان رضی اللہ عنہما باین ضعیفہ خطاب کردہ فرمودند کہ این تختہ ہای لالہ بعد والدہ ماجدہ شما در نظر مثل آتش شعلہ داری نماید۔

ابيض - عارفی از اصحاب حضرت ایشان رضی اللہ تعالیٰ عنہ روایت می نموده کہ سیادت پناہی میر غصفر داراشکوہی کہ از منظور این خاص آنحضرت بودہ بہ ارادہ سفر حجاز بعد از تحقق فرصت حج کمر بندی نموده بعد حصول اجازت ازاں قبلہ ارباب ولایت پای شوق بہ صد طنطنہ و ذوق دراں راہ نہادہ و کالای بسیار بہ قصد تجارت نیز برداشتہ برب دریای شور رسیدہ و سوار بر جہاز گردیدہ چند روز براں گزشتہ بود کہ باد مخالف وزیدہ و جہاز را بر کنارہ ظلمات رسانیدہ سد اسکندری نمودار گشتہ صلاح ہمہ راکیان برآں قرار گرفتہ کہ یک شخصی ازیں جادست از جان خود شستہ بہ فراید و نقارہای را بہ نوازند تا جانوران پرواز نمایند و از باد بالہای آنها اغلب کہ جہاز ازیں ورطہ ہلکہ برآید و درآں وقت میرند کوریاد بہ حضرت ایشان نموده مدد و توجہ از باطن فیض موطن درخواستہ و گفتہ کہ اگر خلاصی ایں جہاز با جمع راکیان و متاع بہمین تصرف حضرت ایشان میسر آید حصہ چہارم آن متاع نیاز جناب ایشان باشد و بعد ملازمت خواہم گذرانید در ہمیں اثنا کہ ہنوز از احدی ہم از جہاز برای راندن ظہور فرود نیامدہ ہمہ جہاز نشینان می بینند کہ حضرت ایشان شرف حضور دارند بعضی ہا کہ بہ جمال مبارک مشرف گشتہ بودند شناختند جمعی کہ سابق بہ حصول ایں دولت ممتاز نہ گردیدہ بودند از استماع معلوم گردیدہ برخاستند و سلام دادند جواب سلام دادہ ضربی از کتف مبارک براں جہاز زدند و خود از نظر آنها مخفی گشتند و جہاز ازاں ضرب درد و سہ نفس بہ مقام اصلی رسید ہمہ اہل جہاز بہ سلامتی مال و جان برآمدہ بہ کعبہ مقصود رسیدہ و زیارت روضہ حضرت سید المرسلین صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم نمودہ، متوجہ ہندستان شدند، مصرع

چہ پاک از موج بحر آن اکو باشد نوح کشتیاں

در ہماں ایام مراجعت حضرت ایشان مکتوبی بہ میرند کور نوشتہ اند کہ در مکتوبات جلد ثانی مندرج است چون حضور آن جلد بالفعل نہ بودہ بنا براں نقل آن نہ نوشتہ، باجملہ مصرعی ازاں مکتوب محبوب بہ خاطر دارم برای سعادت می نگارم، مصرع

نشان آشناداری بیازدیک من بنشین

مطلب که میر مسطور بعد رسیدن وطن که دار اختلاف شاه جهان آباد باشد مدتی چند اقامت ورزیده داعیه طواف (۲۱۴) حضرت سرزند نموده به قصد ملازمت سراپا سعادت به صد شوق حصه هشتم از نیاز برداشته متوجه حضور لامع النور گشته چون به سعادت قدم بوس رسیده بلا توقف پیراهن از طرف آستین راست فرا آورده کتف مبارک به میرند کور نشان دادند زخم آن ضرب که بر جهان زده بودند نمایان بود فرمودند که هنوز زخم ضرب مانوب لغز نه شده است. شما در نیاز ما پیران نصف نمودند و از ربع به ثمن دویدند میر به عرض اقدس رسانید که اهلیه فدوی که نیز از مخلصات صادقان آنحضرت است این جرأت نموده است و نظر بر کرم حضرت ایشان نموده نصف نیاز را قرض گرفته است عنقریب ادا خواهد نمود که اگر از ما که بجای دختر است خرج گردیده مابلوع و غیب آن مبلغ را باو بنشینم.

۱۰ این تصرف مشتعل بر چند تصرف و موقوف گردیده است و ابیضی است که چند احمرو ابیض را در ضمن خود برداشته، فتدبر و مامل -

ابیض - روزی این درویش را صحبت پادشاه غفران پناه خلد منزل قطب الدین محمد معظم شاه عالم ورید و سلطنت ایشان دست داده ذکر حضرت ایشان رحمته الله علیه در میان آمده گفتند که حضرت ایشان بشارت خلافت به من عنایت فرمودند و این سخن را چهل و پنج سال شده است و تمام این قصه آنچه از خدا پرست خاں مرحوم قریب هفتاد بار مسموع گردیده در قید قلم آرد و احمرا ت ثلاثه در نقاب این ابیض می نمایند گفت که پادشاه خلد مکان چون در سال پنجم از جلوس خود متوجه کشمیر گشت نظیر شدند در انظار لایق در بلده حضرت سرزند ملازمت حضرت ایشان به صد شوق و آرزو مندی بجای آورده روانه آن حدود گشتندی دانم که از بلده لاهور یا از عین بادشاه زاده محمد معظم شاه را صوبه داری دکن عنایت فرموده مخلص نمودند وقت مراجعت چون پادشاه زاده به سرزند رسیدند در باغ بادشاهی آنجا که مشهور البساتین است منزل فرمودند میر رفعت گرزدار را که متعین ایشان و از مریدان قدیمی حضرت ایشان بوده در خدمت موفور الکرامت و السعادت باظهار اشتیاق مالا یطاق و عذر نارسیدن خود از هیبت پدر بزرگوار فرستادند میرند کور رسیده

السلام علیکم به دستور معمول نموده خود هم به جواب مقرر و علیکم السلام یا جامع التوین واللام
سرافراز فرمودند چه عادت میرند کور از همیشه همین بوده و آن حضرت هم از راه طبیعت به همین
جواب سر بلندش می فرمودند، القصه پیغام بادشا هزاره را به دجه شائسته در خدمت ادا نمود فرمودند
از ما هم بایشان سلام رسانیده بگوئید که شخصی که خوف او شمارا با وجود این همه اشتیاق اعتیاج
آمین مانع وصول توبی جانانه گردیده است نقرار هم بآن عزیز آشنائی بر وجه کمال ثابت (۲۱۸)
پس ملاحظه طبیعت ایشان به ما هم از جمله ضروریات شد، بادشا هزاره روز دیگر مقام منبر نموده
میرشار الیه را بالکاح تمام فرستاده که این جانب را خوف ضرور را از آن عزیز بلا توقف موجود
است و جناب حضرت ایشان را پروای احدی نیست و پرورش همه التجا کنندگان شیوه مقبوله
حضرت قیوم است، امیدوار ترحم است، مصراع

ترحم یا دلی الله ترحم

القصه از غایت عنایت تشریف بردند بادشا هزاره از استماع این نوید دولت جاویده
همای اوج سعادت به دام ما افتد ترا اگر گزری بر مقام ما افتد
و به مقتضای بیت

که آمد بر در اینک دولت تیز گر استقبال خواهی که در خیز

زود برخاسته تا دروازه غسل خانه استقبال فرموده سلام داده خود را با استقبال براق دام آن
قطب الانام انداخت از آنجا که سادگی لباس هم در آن وقت از غایت تواضع و انکسار بوده
در خاطر مبارک گذشته که ظاهر ادا روضه غسل خانه بان خاص و عام خواهد بود فرمودند اسم شریف شما
عرض نمود که فقیر محمد معظم معلوم شد که بادشا هزاره است که باین تواضع پیش آمده است فرمودند که
از آنجا که شما آداب فقر بسیار بجا آوردند و بحکم و ما تواضع احد الله الارفعه الله -
سلطنت هندوستان بعد وصال پدر شما نصیب شما خواهد گردید و این خلعت فاخره به شما خواهند
پوشید اما استقبال را کار نه خواهند فرمود وقوع کما قال رضی الله تعالی عنهما، بعد از چهل و پنج سال
این بشارت فرخنده این مقدمه به حصول انجامیده تا امروز در اولاد آن بادشاه بشرای مسند
زیب بخش است هر چند که مخالفان خلافت آن خواستند به وقوع نه پیوست

جهان آئینه مقصودش اهل باد در آن نور قدم مشهودش اهل باد

ابيض - صالحه از اهل ارادت درین ولا نقل نموده که جدین از مردان خاص حضرت ایشاں
 رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ بوده اند اتفاقاً بعد مرادشاه به خدمت کدام پیر گنه از پرگنات پنجاب که نزدیک
 به گجرات باشد سرافراز فرموده از آنجا همیشه نیاز نامه ها ارسال خدمت می نمود و نوازش نامه ها سرافراز
 می باشد یک مرتبه جده من رخصت حضرت سرزند بجهت قدم بوسی حضرت ایشاں از شوهر خود
 ۵ درخواست نمود شوهرش سعادت خود نمیده بلا توقف اجازت داد و دو استریکی به مبلغ پانصد
 روپیه و دوئی به قیمت سه صد روپیه خریده حواله زوج خود نمود که این را به پانصد روپیه خریده ام
 نیاز حضرت ایشاں از طرف این مخلص بعد ملازمت خواهی گذرانید و استرثانیه برای تو باشد و
 زنهار تفاوت نخواهی درزید این به گفت و رخصت نمود صالحه مسطور به شوق مافوق قدم در راه
 نهاد تا بجای که حضرت سرزند یک مرحله راه ماند شیطان رجیم نعوذ بالله (۲۱۹) من مشوه
 ۱۰ در خاطرش و سواس انداخته که تبدیل استر باید نمود استریش بها را خود باید گرفت که بارگراں را خوب
 برمی دارد و دوئی نیاز باید گذرانید و به مجرد ظهور این خطره نا ملائمه استر نیاز که بیش بها بوده به مرد
 تاسف فوق البیان شامل حال این مخلصه گردیده که هم از پیر بزرگوار بحالت روداده و هم از
 زوج شرمندگی نقد وقت گشته سه

میان این دآں در مانده ام من از آن سوراخه زاین سوراخه ام من
 ۱۵ مصداق حالش گردیده در آن حیرت و پریشانی لطف حضرت ایشاں یادش آمده تسلی بخش شده
 بهر کیف در کش کش امید و بیم بادل دو نیم روز دیگر منزل کرده در بلده متبرکه رسیده به شرف ملازمت
 مشرف گردید مورد عنایت گشته بعد از ساعتی به عرض اقدس رسانیده که زوج من استری نیاز کرده
 است امیدوار قبولیت است فرمودند که استری که برای ما بوده مرده است ما استر شمار چه را به
 ۲۰ گیریم هر چند الحاح بسیار به کار برد منظور نه شد اما آن مخلصه من جمیع الوجوه تفضلات کثیره در باره
 خود دریافته بعد چندی که رخصت شده پیش زوج خود رسیده آن عزیز هم صاحب کشف بود پیش
 از اظهار اهل خانه خود او را بر قبح نیتش خبردار ساخته و مبلغ پانصد روپیه را هندوی نموده نیاز
 حضرت ایشاں به سرمند به صد انکسار فرستاده قبول افتاد - اما باید دانست راوی این تصرف را

عزیزیں کہ احوال آہنگزشتہ جدین مادری بودند نہ پدری۔

ابیمض۔ روزی از طرف عزیزی بنات طیبات حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہا چیزهای نا ملائم بہ عرض حضرت ایشان رسانیدند و بہ قسمی طول و عرض داده سخن نمودند کہ طبیعت مبارک در جوش آمده چنانچہ خالہ و وسطی راقم سیاه کاری فرمودند کہ وقت بعد ظہر بود بہ تحریر مکتوبات قدسی نکات مشغول بودند عینک از انف مبارک فرو آورده بر زبان الہام ترجمان آوردند کہ آن مرد از غیرت فقیر آن نمی رسد بہ مجرد این فرمودن عزیز مذکور بہ درد قویج گرفتار گردیدہ و پنج شش روز بہاں آزار زیستہ جاں بحق تسلیم کردہ۔ نعوذ باللہ القیوم من غیرۃ الامام المعصوم۔

ابیمض۔ حضرت خازن الرحمت رحمۃ اللہ علیہ در آخر عمر مبارک خویش سفر دار الخلافہ شاہ جہاں آباد بہ موجب طلب بادشاہ خلد مکان بل بہ مقتضای الہام حضرت رحمن تعالی اختیار فرمودہ بودند در آن جا غلبہ شوق ملاقات برادر اعمی حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ استیلا نمودہ مکتوبی مشتمل بر طلب و غلبہ اشتیاق بزنگاشہ اند چنانچہ در مکتوبات شریفہ (۲۲۰) آنحضرت مندرج است و در آن مکتوب دو ہرہ ہندی ہم نوشتہ اند آن را تبرکاً ایرادی نماید :

فتح ۵ نہ مجھ پنکھ نہ پانو بل اور پیابست میں دور
نہ میں چلوں نہ اڑ سکوں مروں بسور بسور

معنی اش بہ زبان فرس چنان می شود کہ نہ مرا پر است و نہ قوت پاد منزل معشوق دور نہ من تو انم رفت و نہ پرواز تو انم نمود بہ میرم در دل غم خورده۔

چوں این مکتوب محبت اسلوب بحضرت ایشان رسید آنحضرت ہم در جواب مکتوب کہ فقرہ اش محبوب است تحریر فرمودہ اند و آن مکتوب اول است از جلد ثالث ایشان بہ بہت حصول سعادت ایرادی نماید :

فتح بسم اللہ الرحمن الرحیم۔ مصراع

آمد ازاں جناب صحیفہ بسوی من

الحمد لله الذی اذهب عنا الحزن۔ بعد تقدیم مراسم عقیدت و نیاز معروض

می دارد عنایت نامہ نامی و ملاحظہ گرامی کہ از کمال کرم و مہربانی معصوب ملاطہ نام زد

این مسکین بی تسکین فرموده بودند به درود آن مستعد گردید از راه تملطف و مخلص پوری
مقدمات شوق آمیز و فقرای عشق انگیز اندراج یافته بود و مطالعه آن آتش مشاقان را
مضاعف ساخت و شعله شوق اینان را سربلند گردانید، مصراع

آب و آتش را مدد شد، همچو لفظ

۵ بی لطف معشوق در رنگ استغنائی او عشق آمیز و آتش انگیز است، حالت سوخته
مشاقان را این مصراع هندی بیان می نماید:

چونے کی سی کانگری جب چھڑکوں تب آگ

عاشق مسکین را ز تاب عتاب و نه عنایت و نه برداشت تهر و نه یارای مهر، مصراع
که وصل از بهر باشد جاں ستان تر

۱۰ حدیث نفیس لو کشفه لا حرقت سبحان وجهه ما انتهى الیه بصره من خلقه
شاهد این معنی است، بیت

گیرم که به غم خانه مایا رخسارم گو حوصله و طاقت دیدار که دارد

۱۵ بی لا یحمل عطایا الملک الا مطایا، هستی عاشق تا در میان ست مورد و مذ بلاست
صلاح او در نیستی ست و فلاح او در ترک هستی نامراد تری از ممکن معلوم نیست که کسی
باشد کمال در حق او نفی کمال ست و خیریت در سلب خیریت شخصی که کمال او در نفی
کمال بود و صلاح او در نیستی از کمال مولدی خود چه خبر داشته باشد و به جمال و هستی او
چگونه اعلام نماید مگر آنکه بدام نیستی صید هستی نماید و به وجود محبوب موجود گردد و فصیح کون
العادف هو المعروف والواجد هو الموجد و راز نفسی رفت - مصراع

بنده باید که حد خود داند

۲۰ اظهار انتظار آمدن این مسکین فرموده اند، مصراع
از دوست یک اشاره از ما بسر دیدن

سعادت فقیر است که در خدمت برسد و از برکات صحبت کثیر البهجت مستفید و مستعد
گردد. انتہی مکتوبہ المقدس قدسنا اللہ سبحانہ بسرہ الاقدس -

بعد از ارسال این مکتوب مبارک حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ استخاره های سفر

فرمودند (۲۲۱) راه نه دارند امر شریف آن قدر را فوق مساعدت استخاره با تصور فرموده متوجه

به فقره و اوین "سفر... مساعدت" نشود "و" ندارد

سفر شاه جهان آباد شدند در مسرائی الیه که هفت میل از مسرنده است روز اول منزل فرموده
نشسته بودند که بر آنحضرت منکشف ساختند که تابوت حضرت خازن الرحمن می رسد و مهم
شدند که گجا میروی وصال برادر تو بعد از برآمدن دہلی در مسرای سنبها لکه به وقوع پیوست برگشته
برو و سامان مدفن او نما به فرزندان و بعضی نیازمندان حضور ازین معنی آگاه ساخته برگشته به وطن رسید
نشسته بودند که قاصد خبر وحشت اثر رسانید و به طوری که فرموده بودند به وقوع انجامید انشاء الله و
اِنَّا لِلّٰهِ رَاجِعُونَ - رضی الله تعالی عنہما ووزقنا الله سبحانه من بركاتہما -

ابيض - خان فصیح اللسان کثیر البیان راسخ الاستعداد بدیع الزمان خان بسرا موره ولولہ شوق و
رسوخ محبت والدین خود و جہما اللہ سبحانہ بہ جناب ایشان رحمۃ اللہ علیہ در مجالس و خلوات بہ کمال
شوق و خلوات لذات مذکور می نماید، روزی نقل می کرد کہ بادشاہ غلام مکان در بلدہ اکبر آباد در
موسم برشگال بہ قصد شکار بالای کشتی آب جمہ در عین طغیان آب سوار گردیدہ روانہ شدند پدرش
با یکی از کلاں تر آن کفاز نکون سار اسپان را بہجت استعمال مجرادر دریا انداختہ بمسدہ الملکی
اسدخان کہ در آن وقت کس بادشاہ تیر انداز دور دیدہ بہ عرض پایہ خلافت رسانید باشارت
دست منع بلیغ نمودند کہ وقت جہالت نیست مجرای شما شد ازین جابر گردیدہ شجاعت و جوانمردی
را کار فرمودہ قبول اشارت نہ نمودہ متوجہ پیش شدند چون در وسط بحر رسیدہ ناگاہ موجی تند از
روی شمال بہ قسمی می رسد کہ از خانہ زین جدا ساختہ غریق قلزم می گرداند در عین فرو بردن آب
در خاطر پدر خان مذکور یاد حضرت ایشان جوش می زند می بیند کہ حاضر اند و می فرمایند کہ و دزش ذکر
نفی و اثبات داری مجلس نفس نمودہ بآن ذکر مشغول می بود علی بند پسر را بریدہ بہ گذار، چنان کرد
پسر بالای آب می شود بادشاہ کشتی را ایستادہ کردہ بہ خواصان و آب بازان حکم فرمودہ بود کہ اگر این
مقلعہ را برآید مستحق چندین انعام می گردید آنها پسر را دیدہ شناختند کہ آدمی در زیر این سپر
ہست بہ زدود خود ہا را در تحت کردہ دست دراز می کند غریق را می یابند فی الفور می برآند می بیند
کہ گزند می مطلق از آب بہ آن شخص نہ رسیدہ است بہ سرعت بہ حضور بادشاہ می رسانند اسدخان
عرض نمود کہ از اقبال حضرت خلاص گردید، گفت آن جا اقبال مقبول حضرت ہیچ کدام نبودہ من
بودم و پیر من بود اگر مدد معصومی شامل حال نمی گردید تا حال اثری از وجود درین امواج

شورش انگیز، هیچ ساحل سرنی کشید با بجمله مورد عنایات بادشاهی گردیده در رکاب شکار نمود و
 از آن هر دو اسب (۲۲۲) اثری به ظهور نماند و کافر از راه آب باتش رسید مانا که در عین
 قلازم در خاطر مبلغ دو صد پیر یا یکصد پیر نیاز حضرت ایشان هم باین خلاصی مقرر کرده بود که بعد از
 حصول جان بخشی از بادشاه رخصت گرفته متوجه حضرت سرزند گردیده چون به دار الخلافه رسید از
 اهل خانه مبلغ نیاز طلب نموده اطمینان گفت که مرا ازین سعادت نیز بهره مند باید شد. **۵**
 زوچین به داعیه این دولت عازمین دارالارشاد شدند، چون به حضور لامع النور رسیدند نیاز را
 تقسیم نموده نصف را آن صاحب اندون محل ملازمت نموده گذراند و نصف را عزیز معهود به حضور
 گذشتانده فرمودند سخن خود یکی بود و دوجرا نمودند. تم الابيض الذی اشتمل على الابيضین مرشدا
 قیوما اما کامل رجما قوی تصرفا. این عاصی تباه کار شکسته روزگار هم غریق بحار ظلمات محضیت گردیده
 است و نجات ازین گرداب در دایره محض بهین تو جهات آن قطب البریات تعیین کرده شروع **۱۰**
 این کار جلیل الاعتبار نموده منتظر الطاف بی شمار شسته

ای امام صف ارباب ولایت مددی دی بحق دل پر ناز و نیازی که تراست
 اگر چه عنایات لانهایت بحال خود در عین اضطراب به کرات شاهده نموده است چنانچه عنقریب
 ذکر بعضی از آنها خواهم نمود آنچه از اسرار باطن که به روحانیت تربیت فرموده از جای بجای رسانیده
 نیز در محل هر کدام محل از آن به جهت اداء شکر مرقوم خواهد گردید ان شاء الله تعالی و ما توفیقی **۱۵**
 الا بالله، اما امیدوار و شگرتی اکل است

جلوه غیره دید آئینه حیرت ما عالمی را به خیال تو تماشا کردیم
 بگلین زیست و علالت باین همه کثرت معاصی از تعارفات حضرت ایشان است و حضرت
 حق سبحانه فردا قیامت در تواء مبارک آن قبله صفا کیشان را با جمیع دوستانش محشور گرداناد،
 بجرمة النبی الامی و آله الامجاد علیه و علی آله من الصلوات افضلها و من التسلیمات **۲۰**
 اکملها چه تا غلغلده هوش در پرده گوش آواز انداخته همین نوبت ارشاد معصومی شناخته و
 تا به منصفه زبان به حکم حضرت حتمن تعالی شانه در گفتگوی درآمده ذکر مدائح قیومی از نهادش
 برآمده

بشکر آن کلام شکر آمیز به بزم نکبت آئینه کردند
 نزد خشک در کار خطر بود شراب معرفت در سینه کردند
 کرم امروز نعمت را به دادند به بختم کار دولت دین کردند
 به فردای رسد دولت ازاں نیز که عهد و قول آن دوشینه کردند

۵ چوں از نخست باین کرامت نواخته امیدوار است که دم واپسین نیز باین نعمت به نوازند

تو دیکر شوای خضر فی نجسته که من پیاده می روم و همراہ سوارانند

ابيض - روزی این مسکین در سفر از اسفار در دشتی موسم شدت آفتاب به عسرت خراج گرفتار

گردیده به بهی که (۲۲۳) غلوس سیاه هم زبده و گرسنگی با تشنگی مرافقت در زبده در بهی

اشنا فرزند ارشد ابوداؤد نیاز احمد مد عمره که رفیق طریق بوده مدد از روح پر فتوح حضرت ایشان

۱۰ رحمۃ اللہ علیہ درخواست نموده و گفته که با حضرت ایشان وقت مدد است فقیر هر چند مبالغه نمود

که ترک ادب است از کثرت یقین و شدت اعتقاد تکرار کلام کرده فی الفور شخصی از غیب

پیدای شود که ما آن را ندیده بودم گفت نواب نظام الملک مبلغ پنجاه روپیه نیاز شما فرستاده اند

به گیرند و قبض الوصول نوشته بدید قبض الوصول نوشته دادم و ازاں بارکشای های فراوان

به حال خود مشاهده نمودیم -

۱۵ ابيض روز جنگ اعتماد الدوله محمد امین خان مرحوم با امیر الامراء حسین علی خان که در لشکر ظفر یافته

اتفاق یافته از هر طرف تیر و تفنگ مثل تراله باریدن گرفته شمشیر پیغام اجل بهر خاص و عام رسانیده

و امتعه عالم به تاراج رفته و هیچ نمانده مگر آنکه صد پاره گردیده و اگر سالم هم مانند از جای خود بی جا

گشته حتی که پیغام امیر الامراء و اقرباء او از یک نفس کان لم یکن شیئا مذکور - این حقیر در آن

وقت در خیمه سعادت و شجاعت شعار ولایت و شرافت آثار محمد شریف بیگ عرب که از

۲۰ معتقدان یک رنگ حضرت مجدد الف ثانی و فدوی بی رنگ حضرت معصوم حقانیست رحمۃ اللہ علیہ

آن عزیز هم از اجتماع این آوازه فاتحه خیزان فقیر گرفته بشارت فتح یافته رزم گاه گردید جمع کثیر از نساء و

لے - در - ندادند لے م - مظل لے و - چند لے م - زمانه
 هے و - "اقربا" ندارد هے و - "درخیمه" ندارد هے و - "که" ندارد
 شے م - از

رجال و اطفال حسن ظن باین اداره بهم رسانیده تحت آن خیمه بامتاع فراوان جمع شدند و هر طرف
 بینا هیتی قیامت افاده است می بینم که حضرت ایشان وَحَاشَا لِلَّهِ تَعَالَى دایره به گرد آن خیمه از سبایه
 مبارکه کشیده اند و می فرمایند که این خیمه مأمون الآفات است به حاضران خبر این منی نمودم و نیری
 فرمایند که سبب تو که درین مثل بودی فتح از محمد امین خان است، اظهار این مقدمه هم یاد از بلند نمودیم
 حاجی قندھاری که از یاران عارف سررع السیر شیخ محمد زبیر است سلمه ربه با وجودی که صاحب کشف
 و شهود است اما به ملاحظه وقت از راه مؤدت و یگانگت منع این اظهار نموده که جانب امیرالامراء
 و غیرت خان لک سوار موجود است و این طرف بالفعل هزار هم (۲۲۲) حاضرند رعایت عالم
 اسباب این حکم را بر نتابد گفتم که من از جناب حضرت ایشان ازین مرده آگاه گردیده ام محل ریب و
 اشتباه نیست تا آنکه به برکات معصومی فتح آسمانی به موجب وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ
 شامل حال گشته تغافل بسیار بدست این جماعت قلیل ازاں لشکر کثیر افتاده کم قن فیشة
 قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئْتَهُ كَثِيرَةٌ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ بلکه محمد شریف بعد از
 رجوع مفتوح نقل نموده که در وقت هیمجا زیاده از شصت سوار جنگی کار گزار نه بوده که این فتح به
 تصرف حضرت ایشان روی نموده آرمی بعد استملع آواز شادیانه با امرایان بسیار با فواج بی اعتبار
 از هر طرف جمع کردند تهنیت گو و مبارک باد گردیدند و هر یکی از اهل عسکر مدعی بر آنکه فتح به ظهور
 پیوسته، خوش گفت، مصراع

۱۵

مهری دانست روز فتح هیمز شکری

عامی دور از کار بعد از برآمدن حضرت سرهند در بلده دارالخلافه شاه جهان آباد درین سفر
 خیر الاسفار بند گردیده چنانچه در خطبه کتاب تفصیل بیان آن گذشته محض به برکات تصرفات
 حضرت ایشان وَحَاشَا لِلَّهِ تَعَالَى به سعادت کثالتش برآمدن ازین جا باسانی میسر گردیده به خلاوت
 اکبر آباد را دیده باز معاودت شاه جهان آباد تا حصول امارت و مرادات دست داده
 و مفتاح مشکلات بطوری که مطلع نظر به موجب اشارات صریحه و بشارات صحیح حضرت ایشان
 شده بود معائن گشته چه شروع این مفتاح بست و ششم ربيع الثاني در عین ازار و اضطراب
 بود کعابین فی الخطبة و بست و ششم جمادی الاولی متصله آن به شفا و کثالتش برآمدن جانب

۲۰

اکبر آباد میسر گردیده و در آن وقت تحریر مفتاح اول تا مکتوب صد و هشتم از جلد اول که باسم برادر
 اصغر حضرت ایشان شیخ محمد یحیی است ذکر در خصائص حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنهم اجمعین
 شده بود باز دخول این بلده از رجوع به تاریخ نوزدهم محرم الحرام اتفاق یافته و تابست و هفت کروز
 از کروز مفتاح ثالث دریں سفر نگارش یافته و کروز بست و هشتم که منقول از خاں خدا پرست است
 باز در موضع شروع کتاب تحریر یافته این همه از تصرفات حضرت ایشان در یافته و کل یوم هل
 من مزید جمیع شناخته ۵

و منذ الزمت افکاری مدائحه و جدته لخلای صی خسیه ملتزم
 امیدوار است که در مواقف سه دارالقرار که به صعوبت اشتها دارند به هر مخلص پیر یا خصوصاً
 بریں عاصی پردغا، توجہات معصومی مشکل کشا گردد و ما ذالک علی الله بعزیز ۵
 ۱۰ فی رسم زحیمان و ندارم پاک از دوزخ کیمی جرم بخشی پیشوای کرده ام بیدار
 ابیض یکی از صالحات قانات روایت کرده که مرا پسری پر از فسق و فساد (۲۲۵) بوده روزی
 از جناب حضرت ایشان رحمته الله تعالی علیه فاتحه اصلاح او خواند انیدم فرمودند بابا بولناک مشور اندک
 مدت فسق او مبدل به صلاح می گردد آخر کار بعد چند روزی ازین کرامت بشارت آمیز و بشارت
 کرامت ریز از جمله صاحبین متقین گردید.

۱۵ ابیض یکی از اهل مناصب که از اهل خدمات بادشاهی نیز بود حبش به سیادت می رسیده
 باستقامت تمام به نظر در آمده روزی پیش این عاصی نقل احوال خود می نموده که در عالم نوجوانیها که
 دولت ظاهری هم شامل حال داشتم همه اسباب فسق و فجور را مهیا ساختم و لیل و نهار به موافق رضای
 نفس و شیطان بسر می بردم و رشته اختیار در خزان و بهار به می و معشوق می سپردم و اهل صحبت نیز
 به زبان حال باین ترانه مترنم بودند ۵

۲۰ تو به موسم جوانی بکن آنچپه میتوانی که بروزگار پیری نه کند کسی جوانی
 تا آنکه روزی بهاری بلند اقبال بکند به محض به فضل کریم ذونوال به رفاقت خال فرخنده مقال که از
 مریدان حضرت ایشان رضی الله تعالی عنه و شاعر فصیح اللسان بوده و درود به حضرت سرهند افتاده و صحبت
 آن امام معصوم دست داده وقت نماز عصر در کمر من فوطه زرین نامشروع بوده قیام نزدیک

حضرت ایشان اتفاق یافته بعد از ادای سلام به بنده شرمندۀ ارشاد کردند که اعاده نماز ضرور است که به پرچه نامشروع نماز جائز نیست عرض کردم که استقامت امر مشکل است اما به توجّه آنحضرت چیزی از آن میسر گردد و فرمودند باستقامت می نمایند از آن باز این صحبت استقامت شامل حال است شکر نعمت اظهر این تصرف عالی نموده والا استقامت را فوق الکرامت گفته آید در نور این کم حوصله کجاست فاستقم كما امرت بر آن گواه است، بر آشیان بچار معانی که مستغرقان ۵ قلم سخن دانی اند ظاهر و هویدا است که تصرفات معصومی و کرامات قیومی که در رنگ نجوم فلکی هر یکی تابنده و درخشان و باعتبار کثرت هم اگر زیاده از آن بگویم مجوز و بر جاست چه بر تصرف حسنه است. از حنات آل قبله اصحاب کرامات که حنات جد اکبر ایشان حضرت عمر رضی الله تعالی عنه به مقدار نجوم سموات است، ثنوی :

- ۱۰ همیٰ فرزندِ فاروق است چو آب کنون نطق از زبان او کند رب
سرای نسخه احسناق فاروق به زهر منقصت تریاق فاروق
چراغ نقشبند هفت محفل نگا، بش نقشبند غیر از دل
- ۱۵ و چو حنات حضرت عمر حسنه است از حنات حضرت ابی بکر صدیق رضی الله تعالی عنهما و انساب
طریقه علیه نقشبند به حضرت صدیق اکبر است رضی الله تعالی عنه، پس حضرت ایشان که امام این طریقه
باشند از الوس خاصه حضرت صدیق اکبر در جمیع مقامات همه وقت امیدوارند بلکه نصیبی کامل از آن
۱۵ ارزانی دارند فافهم ولا تکن من القاصرین، پس شمار تصرفات و حساب کرامات آنحضرت
در علم علام الغیوب است (۲۲۶) تقدس و تعالی اما برسی و شش تصرف با وجودی که در وقت
تحریر تصرفات دیگر هم در خاطر دریا مقاطر موج نیز و جلالت انگیز است به جهت رعایت لطیفه از
چند لطائف در قید قلم عنقریب می در آید ان شاء الله تعالی. اما از کیا و فطانت مآب کوه اندیشی را
۲۰ در سینه بی کینه راه نه دهند که تصرفات عالی که هر یک تابان و درخشان در رنگ لعل بدخشان است
با وجود محاطه خاطر بودن چراغ فرو گذاشته آید و حالانکه هیچ لطیفه شریفه ترا ذکر تصرفات شریفه نیست
زیرا که گوئیم فرو گذاشتن تصرفات بر تقدیر می شود که در هیچ معنی از این کتاب مذکور نه گردد و

له - د - "است" ندارد ۲ - د - اند ۳ - م - حالا که ۴ - م - شریف
۵ - م - فرو گذاشت ۶ - م - تقدیری ۷ - م - منصور شود

آن خود عین خیانت است بلکه بسیاری از موقوفات و تصرفات از آن قبیل اند که مناسب آنها به مقامات مستقبله ازید است از ذکر آنها درین مفتاح فستذکر فی محل التناسب الازید کما ستعرف فی مواضعها ان شاء الله المجید - لیکن قاعده مقررہ آنکہ موقوف و تصرف در ہر محل کہ مندرج خواہد گشت مشروح بہ لفظ احمر و ابیض خواہد گردید ان شاء اللہ المجید کہ وجہ آن را در ویجاہہ این باب شناختہ و ثمرات بی اندازہ از آن یافتہ - اکنون بہ موجب ایفای وعدہ حسنہ ذکر لطائف موعودہ از الزم ضروریات -

لطیفہ اولی - آنکہ چہل و چہار احمر کہ در کنز سابق گذشتہ اند با سی و شش ابیض کہ درین کنز مشروح گشتہ جمع بہ ہشتاد می رسد و رکعات صلوٰۃ یل و نہار از فرض و واجب و سنن مؤکدات و متطوعات ہشتاد کامل است زیرا آنکہ پنج فرض با وتر بیست رکعت می شود و دوازده رکعت سنن مؤکدہ پنج وقتی و دوازده اشراق و بعد نیز دوازده است و سنت فی زوال چہار رکعت است در رنگ سنت عصر و سنت قیام اللیل شش رکعت است بہ حساب چہار رکعت پیش از وتر است و رکعتین بعد الوتر و نماز او این نیز شش رکعت است علی قول الاکثر و نقل بعد ظہر ہم اولی چہار رکعت است کما ہو من اکثر اعمالہ رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ -

لطیفہ ثانیہ - آنکہ مجموع رکعات فرائض یومی و لیلی و تر و سنن مؤکدہ و چہار رکعت سنت عصر کہ دعا رحم بر خوانندہ آنها آمدہ و تاکید حضرت ایشان برگذازدن آنها در مفضل سابق رابع بہ وضوح انجامیدہ بہ سی و شش می کشید و ہر تصرف از کثرت ضیاء قبولیت بہ منزلہ این رکعات شدہ بایں مناسب سی و شش تصرف اکتفاء -

لطیفہ ثالثہ - آنکہ عمر مبارک حضرت ایشان ہفتاد و دو است و سی و شش نصف آن می شود پس حساب نصف عمر ازین جا بہ شناس و درین جا تشابہ بہ خواجہ عالی شان معدن الفضل و العرفان محمد ہاشم کشمی قدس سرہ جسۃ ام کہ آنجناب در زبدۃ المقامات کرامات حضرت مجدد الف ثانی رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ این رعایت ملحوظ فرمودہ و بہ موافق نصف سنین عمر مقدس کہ تمام عمر ثلث و ستین بودہ سی و یک آورده اند -

لطیفہ رابعہ - آنکہ نصاب کامل در ادای زکوٰۃ چہل و یکی است و درین جا ہشتاد احمر (۲۲۴)

و ابیض از خزانِ معصومی بدست آورده ام اگر چه احرار که چهل و چهار است زکوٰۃ بسیار را تحمل است
اما ابیض^۱ اگر چه سی و شش اند اما احمرات بسیار را در ضمن خود منطبق ساخته مستحق زکوٰۃ کامل
گردیده اند، پس این مسکین محتاج رجاءند زکوٰۃ نقدی از ان قبلاً کونین در هر دو نشاتین است
من دق باب الکریم الفتح۔

- لطیفہ خامسہ۔ آنکہ صیام شہر مبارک رمضان باستہ شوال سی و شش است پس تصرفات را
۵ کہ ہر یکی ابیضی است کامل عیار مناسب اعداد موافق در زیدہ و اگر سی و سہ روزہ ہر یا زودہ ماہ را کہ
در ہر ماہ سہ روزہ باشند نہ روزہ اول ذی الحجہ را و صوم یوم عاشور را و صوم پانزدہم شعبان را
باہم شماری ہشتاد کامل می شود کہ مجموع اعداد و احمرات و ابیضات آن منقلح است بہ برابر مافی
مقصود نصاب صلوٰۃ و زکوٰۃ و صیام در ذات آن قطب الانام امام الہمام بر حد کمال است این
مسکین تا قابل پست فطرت کہ تمام عمر خود را در معاصی و زلات صرف نمودہ است از صدقات آن
۱۰ غوث البریات فی جمیع الحالات امیدوار سہ

- نصاب حسن بر حد کمال است زکاتم دہ کہ مسکین و فقیر
تا از حصول این صدقات باعلی درجات تمول رسیدہ بہ برکت آن حج مقبول کہ نصیب ذات
جامع البرکات گردیدہ را کہ کعبہ مقصود را تشریف فرادان میسر آید و جہاد باعداء آفاقی و انفسی کہ نفس و
شیطان باشد لشکر از خزانِ معصومی و دوائِ قیومی نگاہداشتہ بحکم فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ۔
۱۵ بہ قوت و غلبہ و اقتدار نماید۔

- از آن طرف نہ پذیرد کمال او نقصان و ازین طرف شرف روزگار ما باشد و ما توفیقی الا باللہ
علیہ توکلت و الیہ انیب و لیختم هذا الباب بالدعاء اللهم زدنا ولا تنقصنا
واکرمنا ولا تهنا واعطنا ولا تحرمنا و آثرنا ولا تؤثر علینا و ارضنا و ارض عنا
و صلی اللہ تعالیٰ علی خیر خلقہ محمد و آلہ و صحبہ اجمعین۔
۲۰

مفتاح ششم

در بیان انتقال حضرت ایشان ازین جهان به فردیس الجنان بامدت روضه
منوره ایشان وما يشابه هذا الباب -

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّقُونَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَمَنْ
دُخِرَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ
الْفُرُورِ - إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ ، مَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنَّ أَجَلَ اللَّهِ
لَآتٍ ، وَسَيُقَالُ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا حَتَّى إِذَا جَاءُوهَا وَفُتِحَتْ
أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوا هَا خَالِدِينَ
وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَنَا وَعْدَهُ وَأَوْدَتْنَا الْأَرْضَ نَتَبَوَّأُ مِنَ الْجَنَّةِ
(٢٢٨) حَيْثُ نَشَاءُ فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ وَتَرَى الْمَلَائِكَةَ خَافِينَ مِنْ حَوْلِ
الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ
رَبِّ الْعَالَمِينَ -

اللهم صل وسلم على سيدنا ومولانا وشفيع ذنوبنا محمد نبي الرحمة
وشفيع الامة الذي بدنه اخيرا لايديان وروحه اظهر الارواح وعلى آله
 واصحابه وكمل ورثته وازواجه الطاهرات وبناته المكرمات بعدد كل من
عليها فان الى دخول المسلمين في الجنان ، برمشان آثار اصحاب القبور ومنتظران
انوار يوم البعث والنشور ومرجان حالت نوم وموت بر يقظه وحيات ومتفكران خلقت ارضين
وسموات وواصلان حقيقت دار القرار وقايلان سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

و خواصان بحار کریمه و ما الحیاة الدنیا فی الآخرة الامتاع و نظاران متاع الغرور باطل ارتفاع
 و شائقان دولت قرب و وصال کاشفان پرده وهم و خیال و تالیان کریمه توفیقی مُسْلِماً
 وَالْحَقِّنِی بِالصَّلَاحِیْنَ - و ناظران معنی اِنَّ اللهَ لَا یُضِیْعُ اَجْرَ الْمُحْسِنِیْنَ - و خائفان
 یَوْمَ لَا یَنْفَعُ صَالٌ وَلَا بِنُوءٌ اِلَّا مَنْ اَتَى اللهَ بِقَلْبٍ سَلِیْمٍ و الهان جمال لایزال حضرت
 رب الکریم که به تبعیت انبیاء برگزیده که اِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِیْنَ در شان آنها حکم محکم است
 و به استماع اخبار اولیاء خدا رسیده که در حصول این متنا، نذر واجب به خود التزام نموده اند بر آنکه
 اگر عیسی برین مرض لا دوا فرماید و حکم باطل مسلمی نماید این قدر مبلغ نذر الهی نمایم فغلو فبذلک المرض
 بعد ما اخبروا بان مرضهم لا یقبل الدواء - همگی کار و بار خود را بوسی که مبرا از اختراع و هم و
 تراش خیال باشد قرار داده اند و درین نشاء فانیه غیر از ایقان امری دیگر تصور نه نموده و به تجلیات و
 ظهورات خورشید بنشیند و به مشاهدات و مکاشفات تسل حاصل روزگار ندارند.

مخفی نماند که مقربان در گاه صمدیت که غریق دریای نبوت گردیده اند هر چند دور رفته اند و
 باریک بینی را کار فرموده غیر از امواج حیرت چیزی ندیده اگر چه از هر خس و خاشاک این راه فدای
 اِنِّی اَنَا الله شنیده اند ناچار دید و شنید و دانست خود را غیر فهمیده اند چنانچه حضرت خواجه بزرگ
 خواجه نقشبند قدسنا الله سبحانه بسر الاقدس می فرمایند:
 فتح هر چه دیده شد و شنیده شد و دانسته شد این همه غیر است به حقیقت کلمه لانی آں
 باید کرد - تم کلام الشریف -

عزیزی می فرماید :-

دور بینان بارگاه ایست پیش ازین پی نه برده اند که هست
 و وعده لقاء مطلوب حقیقی جلت عظمت به موجب آیه کریمه مَنْ كَانَ یَرْجُوا لِقَاءَ اللهِ فَاِنَّ
 اَجَلَ اللهِ لَا یُؤَدِّیْ مَوْعِدَیْهِمْ جَاهِیْست گوارا تر از آب حیات تصور نموده تسکین ذائقه آرزومند
 بامید آن ثمرات طیبات می فرمایند و به همین امید فرحت جاوید علالت اوقات (۲۲۹) دارند و
 موتی که قبل از موت میسر شده کار ایشان را به حیات جاودانی رسانیده بعد درین وقت باستمداد
 موت ثانی هر بن موی شان را از حیات ابدی خبر و ارساخته تمتعات فراوان ازال برداشته

به شوق مافوق جلومرکب همت به ساحتگاه ملاقات که مسمی به اجل است می دواند شنیده باشی
عارف روم قدس سره قریب باحتضار که در کثرت شوق بقول سه

وعدة وصل چوں رسد نزدیک آتش شوق تیسز تر گردد

بی اختیار بودند یکی از عابدان که مرید رشید ایشان بوده و دعای عافیت نمود و گفت عافاک الله
بعتاب تمام چشم واکرده در جواب این بیت خواندند سه

۵

من شوم عرباں زتن او از خیال تا خرامم در نهایت الوصال

جناب امام ربانی مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی ببلغ فراوان نذر الله بریں معنی بسته بودند
چنانچه در مابقی باشارت صریحه گذشته است و بعد از آنکه اطباء به عرض اقدس رسانند که مرض حضرت
لا علاج است تقسیم مبلغ مذکور به فقراء و مساکین فرمودند و حضرت یوسف علی نبینا وعلیه الصلوٰۃ
والسلام دعای فرموده اند در قرآن مجید مشروح و مبین است این همه از نازکیهای شوق و محبت
است هر بوالهوس کوه اندیش از حقیقت این معالطه دریابد و تسلی اعلال را عین وصال تصور
نماید

ریاض آشائی را سر و برگ دگر باید نه هر سر و چین لیل است فی هر بید مجنون
نی فهمد که دریں نشاء اگر طاقت تحمل این کرامت نزاکت ریزی بود حضرت موسی علی نبینا و
علیه الصلوٰۃ والسلام از دیگران باقی و الیق بوده آوازه لکن تو را نی بگوش سراپا هموش
ایشان نمی رسیده و حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله که محبوب رب العالمین است علیه وعلی آله الصلوٰۃ
والسلام که بایں دولت مشرف شده اند در دنیا وقوع آن نه بوده بلکه در دنیا از دنیا برآمدند و
بآخرت ملحق گشتند و دید مقصود از تطویل کلام سعادت انجام آنکه حالتی که بعد موت و بعد الحشر
مرکمل و اصلان را دست دهد بر مراتب کثیره ا میل تر از حالت دنیاوی است. پس بایں اعتبار
هر یکی از مقربین و ابرار به موافق حوصله و استعداد خود تمنای آن نموده است و حضرت ایشان
رحمته الله تعالی اگر چندی که از غایت ادب و نهایت رعایت حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی
بایں معنی لب نه کشوده اند که مباد ابومثی تساوات با آنحضرت عالی درجات پیدا آید چه با وجود حصول جمیع
کمالات مجددی به طریق اصالت (۲۳۰) در ذات مبارک هر جا که صر فی از معارف سینه در زیر قلم

۲۰

محترم می آرند خود را به دُعا حصولِ ایمان از آن معنی و شربی از آن مشرب به کمال انکسار می نگارند کما هو الظاهر علی متبوع کلامه وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ همچنین درین مقدمه هم سکوت ورزیده اند اما بر فایده آن معانی بلند و عاشیه نشینان بساط دولت انبساط که مشتاق کثیره بلکه بعض سابقه فضل بوی آشنای بآن کلام محبوبه الافهام بهر سانیده اند تنای حصول این دولت مبرهن و هویدا است ۵

نامه سر بسته را چون آب خواندن حق ماست از سخن فهماں آن لب های خاموشیم ما چه تریح حالت نوم و موت و حشر بر حالت یقظه و حیات و قبر به تصریح بزرگاشته اند، پس عنان سخن از هر سو کشیده جانب شاہراہ مقصود باید برداشت و مشتی از خردار جواهر آبدار و نقود کامل عیار از خزائن مصومی و دفائن قیومی پر ساخته بهر شریف الاستعداد جلوه گردانیده به مطلب اعلیٰ باید پرداخت نیک استماع فرمای که این مفتاح مفتوح کنیزین نشاتین به صدقه حضرت ایشان گردیده کنیز اول از خزائن رحمت که درین دار پهن گشته مالمیان را نقود عافیت و جمعیت و علادت و عطوفت و انواع خیرات بخشیده و کنیز ثانی عین از فردوس رسیده به نود و نه رحمت که برای آخرت ذخیره بلکه مابقیه این رحمت که پایاں آن مقصور نه بوده صد گردیده و مخصوص مومنان را امیدوار ساخته. یعنی کنیز اول مشتمل بر مقدمات حیات آن قبله ارباب حاجات که مناسب حال و وصال اند و مرض آخر الی عین انتقال و کنیز ثانی در اموری که بعد وصال متعلق اند الی حین التحریر بل الی ما یعلق بدار القرار فاعتبروا یا اولی الابصار فلسه الآخره والا ولی و صلی الله علی رسولہ محمد بن المبعوث الی کافه الودی و آلم و صحبه الی یوم الجزاء. کنیز اول در طینت اصلی و فطرت جلی حضرت ایشان وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ با وجودی که محبوبیت ذاتی در نهاد بوده کما عرفت فی غیی موضع همواره سوگوار با وجودی کمال تمکین از کثرت شوق بی قرار بوده روزانه در طلوع آفتاب احدیت بیدار روزانه اشعات جمال او خبردار و شبانه در انتظار مابتاب هویت متعشش بی قرار لیل و نهار با وجود حصول وصل عریاں بِرَّکَمَالِ هل من مزید را امیدوار این نیز خواص آن طینت پاک ازین جاست که در حدیث شریف آمده است کان رسول الله صلی الله تعالی علیه و علی آله وسلم دائم الحزن متواصل الفکر علی

هر نعمتی که نصیب آن سرور بود علیه و علی آله الصلوٰة والسلام در اتقیا امت او که الوشش
خواران اندالبت (۲۳۱) که سرایت نماید که غارمان در همه وقت از الوشش خاصه مخدومان امیدواران
انداما دقیقه دیگر و بیت عارف روم قدس سره باید دریافت سه

عشق معشوقان نهانست و سیر عشق عاشق با دو صد طبل و نفیر
لیک عشق عاشقان تنزه کند عشق معشوقان خوش و فربه کند

۵

گویند جناب حضرت ایشان بعد وصال حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی اکثر با به غم و گریه های
گذرانند و در بعضی احوال سیر صحرا و بستان می فرمودند و این شعر به سوز تمام می خواندند سه

و كانت لنا بالفراق ليال سرقناها من ايدي الزمان

و با هر یکی از اصحاب و خلص احباب ترغیب سوگ بجزا و ماتم عصیان در آن اماکن می فرمودند و

۱۰ اکثر درین سیر و سیاحت حضرت خازن الرحمت و حضرت شاه جیو قدس سره بهما رفاقت به صد صداقت

می گزیدند حسن اعتقاد که بجناب خازن الرحمت داشتند از مکتوب ثالث از مکتوبات جلد ثالث

ظاهر و هویدا است، بلکه از مجموع کلام شریف که مشتمل بر احوال ایشان باشد خوانده بایشان نوشته

باشد و خوانده به دیگری ذکر ایشان به تقریبی در قید قلم محترم آمده باشد بر مستمعان آن پیدا و نظر

عنایتی که بر حضرت شاه جیو داشتند و تربیت ایشان به مرتبه که می خواستند نیز بر زائران مکتوبات

۱۵ قدسی سمات روشن و آشکارا است بمقصد بعد وصال حضرت خازن الرحمت که هشت سال پیش

از وصال حضرت ایشان رحمته الله تعالی اتفاق یافته غم بسیار و حزن بی شمار شامل حال آنحضرت

گردیده و سیر باغ ازاں باز موقوف گشته الا ماشاء الله، مگر به تقریبی اگر تشریف برده باشند و

تربیت اولاد حضرت خازن الرحمت به کمال انبساط بر آنحضرت قرار گرفته -

ابيض حضرت والده ماجده سلمها الله تعالى اذ ام المريدین والده كريمة خویش قدس سره روایت

۲۰ می کند که روزی مخدوم زاده اصغر اعظمی قطب العارفين شيخ محمد صديق قدس سره با هر دو فرزند صغیر

حضرت خازن الرحمت رحمته الله تعالی شيخ محمد يعقوب و شيخ محمد تقی رحمهما الله سبحانه که قریب العمر

بودند، با هم داخل حویلی معلی شدند من از دور دیده معروض داشتم که محمد صديق زیاده است یا این هر دو

فرمودند تربیت این هر دو از سبب یتامت آنها زیاده ترمی خواهیم و فرزندان کبار آنحضرت را قدس سره

به مرتبه کمال رسانیدند -

چنانچه احوال آنها در مفضل، ششم خواهد گشت و ان شاء الله الودود -

دیگر درخت سدره در منزل دوس مشاکل حضرت ایشان بوده که ثمره اش به نفاست تمام موصوف بوده عادت شریفه (۲۳۲) بر آن قرار گرفته که اول ثمره اش در خدمت حضرت خازن الرحمت رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ ارسال می گشته و وضو نماز چاشت و ظهر حضرت ایشان هم در ته سایه ادا مقرر بوده بعد وصال خازن الرحمت جانب آن سدره نگاہی به حزن کمال فرموده گاہی دیدہ پُر آب کرده این دو ہڑہ ہندی می خواندند، و ہڑہ :

آنگن میرے بیرہن اور ہیوین بیرہ کھاؤں
ایک بیر کی آونے بیر بیر بل جباؤں

معنی اش بہ زبان فرس چنان می شود کہ در صحن من درخت سدرہ است و بدون معشوق ثمر آن نہ خورم، یک مرتبہ رسیدن معشوق بار بار قربان شوم۔

در ایام غلبہ آزار حضرت خازن الرحمت حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہما تلوا اس بسیار داشتند اکثر بہ عیادت ایشان می رسیدند دریں ولا مخدوم کریم صاحب مقام کمال و تکمیل شیخ محمد اسماعیل سلمہ اللہ اکمل ابیضی از خزانہ حضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ کہ متحمل احمرین سعیدی و مصومی است باین مخلص خود از کمال جد و کرامت خود عنایت فرمودہ و امر بہ کشود آن دریں مفتح مناسب دانستہ نمودند بہ موجب امر شریف القدر ایرادی نماید :

ابیض مخدوم مذکور می فرمایند کہ والد ماجد ما عالی حضرت متعالی منقبت شیخ محمد صبغۃ اللہ قدس سرہ بہ تقریبی در بلدہ سہارنپور تشریف فرمودہ اند در آن جا معرفت آگاہی شیخ بایزید کہ از خلفای

حضرت ایشان بودند و والد ایشان شیخ بدیع الدین از خلفای مشاہیر حضرت مجدد الف ثانی گذشتہ اند رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہما لوازم نیاز مندی و خدمت گذاری شیخ بایزید مذکور بسیار بجاء آوردند، در آن حویلی درخت نیم نیز بودہ شیخ معروض داشت کہ این نیم بسیار متبرک است کہ در زیر سایہ بہ آنحضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ تکیہ بہ چوب آن فرمودہ نشستہ اند و حکایت کردند کہ

من در حضرت سرزند بہ خدمت ایشان در ایام آزار حضرت خازن الرحمت رفتہ بودم حضرت ایشان بہ قصد عیادت حضرت خازن الرحمت رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ متوجہ شدند من ہم در رکاب بودم حضرت خازن الرحمت ازین فدوی پرسیدند کہ آن درخت نیم در حویلی شما تا حال ہم ہست۔ عرض کردم موجود است، حضرت ایشان استفہار کردند کہ سبب استفہار از آن درخت چیست بہ حضرت خازن الرحمت رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ زبان شکر افشان را در فضائل آن کشودند

و گفتند که یک مرتبه حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله علیه به رفاقت جهانگیر بادشاه در آنجا تشریف
 از زانی داشتند و در سایه همان درخت فقیر را بابت صوفیان عالی مقام و شیخ حبیب خاں سامان
 رخصت سرهند فرمودند اتمثال امر شریف القدر بجا آورده بلا توقف متوجه شدیم، چون بر
 دریای جنار رسیده بر کشتی سوار شدیم و در وسط بحر طالحان درخواست اجرت نمودند می دانستم که پیش
 میان شیخ حبیب خرج خواهد بود و شیخ را گمان آنکه من داشته باشم چون معلوم حقیقت کردیم ظرفین
 دست تهی یافتیم بهر یکی از صوفیان استفسار کردیم همه زبان را به عذرا فلاس کشودند (۲۳۳)
 شیخ حبیب فوطه که در کمر داشتند و نفیس هم بوده از کمر کشوده به طالحان دادند و گفتند که از دریا گذشته
 با اجرت شمار ساند فوطه می گیریم با فوطه را بهایش شخص ساخته بشامی دهیم آنها کشتی را سردانندی بنیم
 که رو بروی دریای شکر عظیم القدر افتاده است از طالحان که همان زمان از آن طرف رسیده
 بودند سراغ لشکر و اهل آن نمودم گفتند ما دشت خالی گذاشته رفته بودیم که اثری از لشکر پدیده بوده
 طرف قدرت خداوندی جلت عظمت نمودار گشته است. القصه هر قدر که نزدیک ترمی گشتم لشکر را
 کلاں ترمی دیدیم و آذانه اهل آن زیاده ترمی شنیدیم به تعجب تمام از دریا به تصدیع اثر دمام که از
 کثرت اسپ و آدم ساحل را پر ساخته و هر سو باد و هو بر خاسته گذاشتیم معلوم شد که لشکر بادشاه
 است که در سهارنپور گذاشته آمده ایم از آنجا حضرت مجدد الف ثانی را متجسس شدم هر کسی نشان
 آن داد که به ناگاه آن مشاهده بارگاه عالی جاه ملائک پناه نموده، شرف اندوز دیدار پُر انوار گشتیم
 و دعای خیر فرموده هر یکی از مایان خرج جدا جدا فرمحت کرده و برای حضرت بی بی جیو مبلغ فراوان
 عنایت نموده، رخصت نمودند چون بر بهل سوار شدیم نام و نشان از لشکر و شکر یان پدیده بوده
 همان دشت و ساحل دریا بود. طالحان از تعجب تمام انکشاف این سرور خواستند گفتیم شما هم دیدند
 چون الحاح آنها از حد گذشت گفتم تصرفی بود از تصرفات حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله علیه آنها
 بعد جان معتقد گشتند. شیخ محمد اسماعیل نقل این کرامت بر زبان آورده فرمودند که عالی حضرت
رحمته الله علیه بعد از استماع این تصرف از شیخ بایزید تعجب کردند که مقامات نویسان مجددی این
 طور تصرفی رفیع القدر را تحریر نه نموده اند.

الحمد لله که بتقریب عیادت حضرت خازن الرحمت که حضرت ایشان فرمودند این دولت فاخره
 نصیب این بی حاصل سیاه کار گشت ابیضی از خزینه عالی حضرت در ضمن ابیض مجددی که بطریق امانت
 برای این مجلس محتاج گذاشته بودند به حصول پیوست فقاصل سبحان الله و بحمده.

چون بیان وصال حضرت ایشان وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ در میان است قلم درین میدان هموار کردن
کسی نموده چپ و راست ملاحظه می نماید که مبادا راهی به فرار باید میسر نمی شود به ناچار می تمام جسر
کنان جانب مطلب می شتابد

ایتهما النفس اجملی جزعا ان الذی تحذرين قد وقع
بلکه فصل جمیل مطلق را نظر داشته از جمال آن آگاهی برمی بخشد و آنچه نوشته از راه راست گشته که
۵ امور ضروری که لوازم (۲۳۴) این باب بودند و در غیر این ذروه گنجائش آنها ممکن نه بوده درج نموده
است چنانچه از اذهان فطانت ریز که این همه خطاب و کتاب برای آنهاست جمال این مقوله
مستتر نیست و به اغیای کار نه دارد اما احوال بعد استماع این طعن مرقومه خواهاں مطلبی گردیده است
که غبی مثل ذکی بلا توقف و احاطه خبر رسیهای مطالب شتی تفهیم نماید لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ كُلُّ شَيْءٍ
۱۰ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُجْعَلُونَ آگاه باشد که حضرت ایشان وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ
در اواخر عمر مبارک به چند وجه اشارتی که ابغ من الصریح باشد بر قرب ارتحال خویش ازین جهات
پُریش بر مخلصان صفاکیش فرمودند فهم من فهم هر یکی از ان اشارات بدیهه تصرفی است
نازنین ابیضی است به یقین

ابیض کتاب خانه را که کلاں ترغزین سرکار معرفت مدار بوده و محبوب ترین امتو نزد آن قدوة الابرار
۱۵ و مشتمل بر کتب متداوله و غیر متداوله به مرتبه بودند که در جایهای دیگر که کم یاب است و دوسه سال پیش
از وصال به ابنای کرام و بنات مکرمات به طور میراث قرعه انداخته تقسیم فرمودند و چند روز بعد از
فراخ حلقه بامداد همین صحبت می گذشت و وقت حضور اولوالقربی و الیائی و المساکین را به موجب
نص قرآن و وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينُ فَأَرْزُقُوهُمْ
۲۰ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا یادی فرمودند بلکه به بعضی مخلصان دیگر هم که باین عرصه
صفات موصوف نه بودند محض از راه تفضل کتابها در آن وقت عنایت فرموده اند چنانچه نزد بعضی
از آنها فقیر خود از آن کتب موهوبه متبرکه زیارت نموده است، مصراع

بود دست کرم رسوا ترا زیاران عهد این جا

تا آن که ام المردین حضرت بی بی جیو قدس سرها این تقسیم کتب را که مشعر بر قرب ارتحال بود شنیده

ناخوش گردیده اند کی به تلخی که لوازم نسبت زوجیت است استفسار این اسرار نمودند، حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ به پاسخ لعل شکر بار کشوند که به فرزندان زوجہ دیگر که قبل از نکاح ایشان آن مرحومہ دو ایست حیات سپرده تعبیر گرفته فرمودند و ادیم ام المریدین تکرار کردند که اگر از و هم فرزندان می بودند شما البته می دادید اشارتی که به وجه ثانی ادا فرموده اند تحت قلم می در آید۔

- ۵ ابیض۔ شب یازدهم شعبان المعظم که شب برات است و تقدیر آجال و آمال به موجب نص قرآنی *فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ*۔ تبیان حال آن ست حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ در آن سال که از این دار انتقال فرمودند آنما فانا خبر ماه آن شب که لیلۃ البدری باشد می طلبیدند که نور گرفته است یا نه هر چند بینندگان غوری کردند و متع می نمودند اصلاً اثری از آن نور نمی دیدند بلکه ماه را مثل تابه آهنی مشاهده می نمودند با وجودی که اثری از ابر بر طرفی از اطراف فلک پیدان بوده وقتی که شب قریب به نصف رسیده فرمودند که معلوم می شود که نام (۲۳۵) که ام قطبی از صفحه هستی محو کرده اند که ماه از غم آن جامه نیلگون پوشیده تمام آسمان را سیاه پوش ساخته است اما فهم هیچ یکی از مستمعان بر حقیقت کار نه دیدیده بعد ازین که در شهر ریح الاول همان سال وصال آنحضرت روی داده در ذهن همه کس آن سخن رسیده که اشارت بر وصال خویشتن بوده و که امت صریح به ظهور انجامیده۔ ازین قسم مقدمات را قم سیاه کار از آن قطب الارشاد و المدانۃ آن قدر شنیده که به تحریر آن ادراک اشجار اگر مرقوم کردند مبالغه آنکه مطالب بانجام نه رسیده۔

- ۱۵ ابیض گویند که در و مسعود حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ روزی در بانچه که بالفعل روضه منوره در آن جاست به تقریبی افاده فرمودند نزدیک است مکان فقیری از فقیران صاحب کمال گردد مردم از استماع این مقوله انتظار فقیر بشری داشتند تا آنکه بعد وصال روضه مقدسه چون در آن جاشده همه معنی کلام دریافتند بلکه عزیزی نقل می کردند که جای قبر مبارک هم تعیین نمودند در آن جانفسی به مراقبه پرداختند سبحان الله طرفه تصرفاتند که طعوظات را برداشته و ابیضانند که با حمرات ساخته خود را جلوه گشتند و احمرات را در باز بستند اما سرخی آنها در پرده سپیدی ابیضات بر صاحب نظران محک شناس نفوذ کثرین از یک دیگر متمیز است سخنی بلند که مشتمل بر معنی ارجمند است استماع نما۔ حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ مدتی چند پیش از وصال خود

در خواب رحمت مآب به دیدار معمر الانوار حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنیه مشرف گشتند و از آنحضرت عالی مرتبت استفسار حقائق و اسرار نمودند حضرت مجدد الف ثانی در جواب فرمودند که ای فرزند این جا مال همه بر رحمت است پگاه که بیدار گشتند مخلصان را ازین نوید رحمت جاوید عجب دار فرمودند مثل ما عاصیان را بر مزید رحمت امیدوار نمودند الحمد لله سبحانه علی ذالک.

۵ گزیند پیش از وصال شش ماه این رویا صالحه و واقعه صادقه دست داده و بعد از این ایام حیات هر قدر که بودند اکثر آثار گذشته ازین جهت بعضی مخلصان صاحب کمال که دیدن محل سوال داشتند از غایت ہیبت و نهایت ادب استفسار نتوانستند نمود، چنانچه مرحومی نواب کرم خان نور الله مرقدہ در اواخر عمر حضرت مخدوم زاده ثانی حجة الله العظیم قدسنا الله سبحانه بسره وقتی که از سفر حج ثالث برگشته به دار الخلافه رسیدند آن سوال مستعجب نمودند که ازین واقعه صادقه در رویای صالحه که قیومی از قیومی که مقدمات رحمت به نیابت آنسرور علیه و علی آله الصلوٰۃ والسلام از متعلقات آنها است بشارت این عموم رحمت به سمع انام رسانیده امید (۲۳۹) آن به ظهور پیوسته که کفار نکون سار هم مایوس مطلق از رحمت اند بکلم آیه کریمه إِنَّهُ لَا يَأْتِيَنَّكَ مِنَ دُوحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ. بوی از رحمت در آن درکات جهنم نمود بانه با آنها هم برسد و با وجود غلظت جهنم غلظت در عذاب نباشد و حکم نمند بهر ساینده در آن جا مخلد باشد و عذاب نار با عذابهای عطش و جوع و غیرها مخصوص به احتساب بکلم کریمه لَبِثْنِي فِيهَا أَخْقَابًا باد و اقل جمع تاسه حقیقه است باشد. و همی مذهب شیخ محی الدین ابن العربی است قدس سره و حدیثی هم که نقل می کنند که بر جهنم زمانی می آید که سبزی بهم می رسانند و باد بروی می سوزد که دروازه آتش آوازی دهند و کفار در آن وقت حکم گرم آتش پیدای کنند، موی آن می گردد هر چند که نزد محدثین این حدیث موضوع قرار گرفته حضرت حجة الله در جواب این حکم را مخصوص به مومنان گردانیدند و کما هو مذهب الجسمهود اما تشفی نواب مذکور ازین جواب بی هیچ به حصول نه پیوسته و گفته که شمول رحمت بر مومنان از قرآن مجید و احادیث صحیحہ مژده ده اهل ایمان است حضرت مخدوم زاده ارشاد کردند که معلومات اولیاء که به کمال متابعت انبیاء علیهم السلام به موافق علوم شرعیہ گردیده است، در رنگ مجتهد مبین احکام وحی است نه امر زاید بر آن که دین کامل گشته است

و نعمت تمام شده۔ نواب از وجہ کثرتِ راه سوال اختیار نموده۔ آنحضرت قدس سرہ در آن ایام ارادہ حضرت سرہند داشتند فرمودند بعد رسیدن وطن جواب آن بہ جمعیتِ حاضر در ملک تحریر خواہم کشید، باز بہ راقم سیاه کار معلوم نیست کہ چیزی نوشتہ اند یا نہ و اگر نوشتہ اند با جملہ برای عصاۃ مومنین جزاء عموم رحمت کہ از کرمیہ و رحمتی و سِعَتِ کُلِّ شَیْءٍ بِگوشِ ہر عامی شکستہ روزگار رسیدہ امیدوار کہ دانیدہ بود ازین بہت مدیای صالحہ کہ جز چہل و ششم است از اجزاء نبوت در حین ۵ قرب ارتحال گویا تاویل آن آئیہ کرمیہ بہ ظہور پیوستہ ۔

نمی ترسم ز عصیان و نہ دارم باک از دوزخ

کرمی جرم بخشی پیشوای کردہ ام پیدا

ہمانا کہ در اواخر عمر مبارک حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ، ہمگی جمال صرف گشتہ بودند کہ بوی از جلال بآن مخلوط نہ باشد و در سابق البتہ در مواضع لایذیتہ ترتیب حلال ہم داشتند۔ از ۱۰ جناب خالہ کبریٰ قدس سرہ مسموح گشتہ کہ در ایام از ار حضرت ایشان کہ درون حجرہ مقدسہ با محبوب حقیقی جلالت عظمتہ راز و نیاز داشتند و کثرتہ ارشاد ہم از غایت عظمت و نہایت ارتفاع بہ مرتبہ محیط آفاق گردیدہ کہ افواج رجال و نساء از جوانب اربعہ کہ تعداد آن مگر در علم عالم الغیب و الشہادت معلوم است مثل مور و ملخ می شتافتند، روزی مجمع عورات طالبات بسیار ہجوم داشتہ بعضی از خدمات آنہا کہ منغیات نیز بودند بصدای سرود با وجود منع مخدومات خود با ہنگامہ آرائی نمودند ۱۵ و حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ (۲۳۷) ہر چند کہ آوازہ آنہامی شنیدند ساکت ماندند و این خلافِ طور آنحضرت بودہ "چہ امر معروف و نہی منکر شیوہ مرضیہ ایشان بودہ" و ہموارہ ہیبت ایشان در قلوب اہل ارادت بہ بھی استیلا داشتہ کہ دم از امور غیر مشروعہ زدن را مجال نہ داشتند من از برادر خود شیخ محمد عبید اللہ کہ مشہور بہ میان حضرت و ملقب بہ مروج الشریعت اند قدس سرہ و در آن وقت حاضر بودند استفسار نمودم کہ جناب حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ این وضع تفاضل کہ گاہی نہ بودہ از چہ او ظہور نمودہ گفتند قبل ازین تربیت جلالی و جمالی شامل حال آنحضرت بودہ و احوال ظہور جمال صرف است بی شائبہ جلال درین وقت اگر دہل را شب و روز نزدیک گوش معرفت سر و ش گذاشتہ بگویند اصلاً از کثرت ظہور جمال بہ چشم طال جانب گویند گال نہ بینند۔ این ہمہ از

غلبه امواج بکار رحمت که از بسبب کثرت موانست که از جهت خدمت مهر و امانداری آن بکار
 رحمت بهم رسیده است آخر کار تمام وجود مسعود را نسخه عین رحمت گردانیده است. بنا بر آن محله
 را پیش از ایام انتقال باین نوید خواب تازگی بخشیده است. سبحان الله، طرفه خوابی است موافق
 کتاب و عجب واقع است روشن تر از آفتاب کریمه قل یعبادِی الذین اسرفوا علی
 انفسهم لا تقنطوا من رحمة الله ان الله یغفر الذنوب جمیعاً ان الله هو
 الغفور الرحیم. برای شهادت صدق تمام آن قطب الانام کافی است، وما ارسلناک
 الا رحمة للعالمین. محبتی است دانی چو بی تصدق رحمة للعالمین علیه و علی آله الصلوة
 والسلام وجود شریف آنحضرت صلی الله علیه و آله به طریق تخمیر طینت مطهر این کارگشته جای آن
 دارد که منشاء اسرار رحمت به کمال عنایت او سبحانه از رویای صاخره ایشان به مدعز و ناز بر اهل آن
 ظهور فرماید. ۱۰

به شکر مآل کلام شکر آمیز بزم نمکبخت آئینه کردند
 به دستم شقه از زر نوشته به آب رخمش بسمینه کردند
 به یمن همت والا می معصوم که دولت را بیام زینه کردند
 از آن جا که راقم حروف کرامت مالوف عاصی ترین مخلوقات است و غیر از سابقه رحمت نجات
 در حق او متصور نه بنا بر آن عنان سخن را در میان رحمت به توسل برکات معصومی سر داد، مصراع
 که مستحق کرامت گناه گارانند

(بیت) —

بشری لقد انجز الاقبال ما وعدا وکوکب المجد فی افق الاعلی صعدا
 اگر چه در ادای کلمات رحمت بعضی لطائف دیگر هم در خاطر بوده که هر یک را بی به جمال معاصی
 می نموده آما به مقتضای وقت و حال مستمعین بر همین (۲۳۸) مقدار مقاله نازنین کفایت رفت — ۲۰
 ومن بعد هذا ما یدق صفاته وما کتمه احظی لیدیه واجمل
 و باین همه مراتب قرب و کمال که خلایق را به تبعیت سید المرسلین علیه و علیهم و علی آل کل
 من الصلوة افضلها ومن التسلیمات اکملها بر عموم رحمت خبر دار ساختند خود از خوف

هَلِكِ يَوْمَ الدِّينِ لیل و نہار در ہر اس آن بودند کہ فردا بادی چہ معاملہ فرمایند و در کدام جگہ داخل
سازند، چنانچہ از مکاتیب شریفہ بر متبعان آن ظاہر و ہویدا است بلی، مصراع
نزدیکان را بیش بود حیرانی

در مکتوبی از مکتوبات جلد ثالث بزرگداشتہ اند:

۵ فتح افسوس کہ عمر اشرف در ہواد ہوس رفت و در حرمانی و معصیت گذشت و در دیوار بر کردار
این دور از کار گریان و زار زار است و ہر سنگ و سفال بزبان حال فریاد می کند و لہذا
خلقت دلا بھذا امرت

ہر دو عالم در لباس تعزیت اشک می بارند تو در معصیت
اذکروا اللہ و توبوا الی اللہ فجاءت الراجفۃ تتبعھا الرادفۃ (۳ بار) جاء الموت

۱۰ بخدا فیروز، انتہی کلامہ مقدس۔

داین موافق اکثر اطوار آنحضرت است اما در بعضی از حالات بہ تقاضای اوقات عیاں
سخن بہ نوعی دیگر است ”چنانچہ یکی از اہل قرابت کہ صاحب مسکن است“ بزبانی یکی از فضلاء
روزگار مذکور نمودہ کہ روزی در محفل غلہ مشاکل حضرت ایشان در ایام اخیر آن قبلہ صفا کیشتان سخن از
خوف خاتمہ کہ از راہ ابہام شامل حال خواص و عام است در میان آمد آنحضرت فرمودند بر ما خیریت
۱۵ خاتمہ بفضل اللہ سبحانہ یقین نیست خوف کجا و ابہام کہ ہر چند بہ تکرار با وجود ترک ادب معروض
داشتہ کہ نفس ابہام ہر چند کہ صاحب معاملات ہم باشد نمی رود مگر جماعت معطوعین ازین خوف
مامون باشند۔

احمر۔ فرمودند وقتی کہ معاملہ کمال بایں سرحد بہ رسد خوف سر از پانہ شناختہ راہ فرار اختیار نماید و از
ادب شریعت ہر چہ گوید گنجائش دارد و انگام تا این قسم حصول یقین بر کمالات باطنیہ خود کہ از
ایمان ثانی کہ از آیہ کریمہ **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللهِ وَرَسُولِهِ** و از دعای ماثورہ
۲۰ **اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ إِيمَانًا لَيْسَ بَعْدَهُ كُفْرٌ** کہ برای تعلیم است فرمودند بہ ثبوت پیوستہ ہم نہ رسد۔
اظہار این قسم بلند اسرار داخل خیانت بودہ و این ایمان ثانی بطور حضرت مجدد الف ثانی **وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ**
بعد از حصول فناء اتم کہ بہ فناء اکمل بر آن مترتب است بہ حصول می پیوند و این آن ایمان است

کہ از زوال مصنون است و از خلل محفوظ بہ خلاف ایمان سابق کہ از زوال و خلل محفوظ نیست
حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ تفصیل ایں ایمانین در مکتوبات حضرت قیومین (۲۳۹) واضح
و واضح است۔

از اکابر اصحاب حضرت ایشاں رضی اللہ تعالیٰ عنہا مسموع گشتہ کہ قصہ و شروع آزار آنحضرت
والا منقبت چنان است کہ روزی در عین عافیت بہ درس کتاب مشکوٰۃ المصابیح اشتغال
داشتند چون بر حدیث ترمذی کہ مروی است از جابر رضی اللہ تعالیٰ عنہ رسیدند و آن حدیث را ایراد
می نماید قال رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وعلیٰ آلہ وسلم یوذا اهل العافیۃ یوم
القیامۃ حین یعطی اهل البلاء الثواب لو ان جلودہم کانت قرصت فی الدنیا
بالمقاریض۔ یکایک از دست مبارک ساق شریف را سخت گرفتند و درس موقوف فرمودند بابل
بجلس معلوم شد کہ وحی بہ ساق لاحق شدہ است۔ القصہ آن وجع بعدی غلبہ نمود کہ گشت و جلد
مکرر مقروض گشتہ و ایں ظلم را کافر فرنگ کہ معاج این مرض از طرف سلطان وقت مقرر شدہ بود
بہ ظہور پیوستہ۔ پس مرتبہ شہادت کبریٰ نیز آنحضرت با وجود صدیقیت ثابت گشتہ۔ گویند
در آن شدت اوجاع کہ محیط تمام بدن مبارک علی الخصوص زانو و ساق شدہ بود و آن کافر بہ ہر قسم
کہ دست تقدی را می خواست خود را معاف نمی داشت، گاہی لفظ آہ در وقت معالجہ و شمناء او
سرنمی زد بلکہ آن وقت بہ تلاوت قرآن مجید مصروف می گشت و نماز جمعہ و جماعت حتی الامکان از
دست نمی رفت و ایں شعر عربی در ایں ایام بہ شوق تمام می خواندند ۔

قال لی مُتْ مُتْ سَمْعًا وَطَاعَةً وقلت لہ اُمی الموت اہلاً و مرجاً

و بعضی اشعار بازی و فرس ہم گاہ گاہ بر زبان الہام ترجمان جاری می شدند بیان آنہا ہم
برای استماع اصحاب بلاء و بسی ضرور است ۔

۲۰ گر بہ نقدی جان توانستی خریدن صل دوست طالبی وصل تو بودی ہر کہ جانی داشتی
(بیت) ۔

اگر ہزار غم است از ہر سانیان بر دل ہمیں بس است کہ او غمگسار ما باشد
بہ گنج غاری و خلوت گزینیم از ہمہ خلق اگر آن بہ لطف جہاں یار غار ما باشد

۱۔ یہ شعر نسخہ د میں نہیں ہے۔

لَيْتَكَ تَحْلُوْدُ الْحَيَوةَ مَرِيْرَه لَيْتَكَ يَرْضَى وَالْأَمَامُ غَضَاب

لَيْتَ الَّذِي بَيْنِي وَبَيْنَكَ عَامِرٌ وَبَيْنِي وَبَيْنَ الْعَالَمِينَ خَرَاب

و هر یکی از این ابیات در کتب بات قدسی سمات آنحضرت عالی درجات هم مندرج است.

۵. القصه شدت و مح به مرتبه مستولی شده که روزی ناخواسته دست ام المریدین حضرت بی بی قدس سر را بر بدن مبارک رسیده تمام بدن در ریشه در آمده، ام المریدین از غایت حیرت استفسار آن نمودند که مجروح یک جزو بدن است که ساق و زانو باشد و ریشه تمام اجزا از انگشت دست هم جزو دیگر رسیده باشد محل تعجب است فرمودند که ام عضو هست که مجروح نیست و با وجود غلبه آزار و شدت ادباج که به تقریبی رسیدن دست معلوم اهل حضور گردیده از اکثر تکیین و وقار و صبر و شکر و رضا به قضاء عزیز غفار اصلاح کرتی که مخالف شفا باشد سر نمی کشید بلکه تلذذات (۲۴۰) افرادان حاصل روزگاری گردید چه نزدیک حضرت ایشان و والد بزرگوار آن قبله صفا کیشان وَاللَّهُ تَعَالَى عَزَّ وَجَلَّ ایلام محبوب لذت بخش تراست نسبت بانعام او، حضرت والده کریمه مظهرهای فرمایند که سه چهار روز پیش از وصال شدت ادباج به حدی سر کشیده که هر چند می خواهند که ادای نازی از این نمازهای پنج گانه به قسمی هم نمایند سر نمی شود و هیچ وضع قرار در شستن حاصل روزگاری گرد و اتفاق مامادر سو،
۱۵. خدمتگذار که مزاج شناس بسیار بوده بیک نوعی نشانند که اداء نماز به وجه احسن صورت پذیر شد بعد از فراغ نماز به مخدوم زاده بر جاده شیخ محمد عبیدالله قدس سره خطاب کرده فرمودند نماز مست را چه مسک است تفحص کتب نموده جواب بگو. بعد از آن فرمودند که من تنها نماز خود را نمی گویم که سجده من فوق العرش افتاده است بلکه این خادم که در این وقت مرا به رکوع و سجده مله کار بوده نیز سجد و این بامن فوق العرش افتاده. قبله گاهی مرشدی از زبان حضرت خواجه جیو قدس سره روایت می کنند که مدت شش ماه پیشتر می فرمودند که هر نمازی که می گذارم خواه فرض و خواه نفل سجدهات آن فوق العرش می افتد بلکه تمام نماز آن جا که لفظ با از تنگی میلاں عبارت واقع است، واقع می شود و مضمون کلام صادق سید البشر علیه و علی آله الصلوٰت و السلام که الساجد یسجد علی قدمی الله فلیسجد و لیوغب. درین ایام بسیار جلوه گراست هر چند که از دوام این معنی به شمول تمام

داشته اما احوال به کیفیت دیگر آراسته مخدومی معرفت دستگاہی مرحومی شیخ ابوالقاسم قدس سره فرزند اکبر
عالی حضرت و نبیره اعظم حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہما بوده اند ہم در ایام غلبه ازار حضرت ایشان
از شاه جهان آباد رسیده مشاهده این حال نموده بزبان تشریف آوردند که هر که را آندوی مشاهده صبر
ایوبی باشد علی نبینا وعلیه الصلوٰۃ والسلام باید که زود به دیدار پُرانوار حضرت ایشان به شتابد و
کارخانه مصوری مطالع نماید ۵

تا کسی را به بلا مبتلا نه کنیم تا که نامش از اولیا نه کنیم
بلی ان اشد الابتلاء الانبیاء ثم الامثل فالامثل - خبر مخبر صادق است علیه وعلی آله
الصلوٰۃ والسلام - عالی اکرم قدوة اصحاب تحقیق مخدوم زاده اصغر حضرت شیخ محمد صدیق قدس سره
روایت می فرمودند که بلا حفظ عالم اسباب چنانچه ادویه و ادویه در این آزار به کاری رفت به رعایت
عجز بشری روزی به مخدوم زاده های عالی درجات صاحب القرب و الکرامت حکم کرامت شمیم شرف
نفاذ یافت که اینها را به گوید که توجه در دفع این مرض بر نگذارند و بمن بالتخصیص با وجود تعمیم طلبیده این
حکم فرمودند به موجب امر شریف القدر هر کدام از فرزندان عالی مقام توجه نمودند چند نفس در ثلوت درد
تخفیف لاحق شد باز بر صرافت اصلی قرار گرفت چه ایام عافیت مصوری فی الحقیقت وداع شده
بودند (۲۴۱) و معاطله به عافیت معنوی که دائم الاوقات محفوظ از خلل و مصئون از زوال است
کشیده بود ۱۵

ارشد خان مرحوم که دیوان صوبه کابل و بعد از آن دیوان حضور لازم السرور در عهد حضرت
خلد مکان شده بود مکرر به نقل این تصرف دلباشا قان را سیراب حیات ابدی می نمود و ابیضی از
خزانه حضرت ایشان که احمر را برداشته است باین مجلس می بخشید -

ابیض - می گفت که من و امانت خان و چندی از اقربای مایان که هر کدام از اهل ارادت آن
غوث الانام بوده ، روز عرس حضرت مجدد الف ثانی که در سال آخر حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہما
اتفاق داشته درود به حضرت سرسند افتاده چون درین ایام حضرت ایشان به کسل شدید استلا و تمام
داشتند چه این عرس بیست و هشتم شهر صفر مظفری باشد و وصال آن هادی ارباب کمال نهم شهر
شریف ریح الاول روی داده پس زیاده از یازده روز تفاوت هم نه کشیده مقصد تقسیم اطعمه منلوٰۃ

و غیر متکلم به خویشان و درویشان و مدعوان و غیر هم مخدوم زاده های عالی مقام می فرمودند و آنحضرت
 بدون محل تشریف داشتند ما هم یک گوشه اختیار نموده نشسته بودیم که به ناگاه آوازه تشریف آنحضرت
 غلغل افکن گردیده می بینم که بر دلی یا بر میانه یکی از این دو لفظ گفته سوار داخل محفل عرس شدند
 و بر همون سواری نشسته مانند چه شدت از طاقت آن نداد که فر آمده بر من نشینند و در همانجا شواله
 بی روغن به حضور پُر نور که از سبب پر هیز مختار بوده گذاشتند در خاطر من با وجودیک اطعمه عرس به
 ۵ نزدیک هر کدام مایان گذاشته بودند خطور نمود که اگر از راه ذره پردری و بنده نوازی ازین الوش خاصه
 سرفرازی بخشه کمال مدد طالع شامل حال خواهد بود، اما از راه ادب باظهار این تمنای خوشگوار لب به
 جنباندم و مردم بسیار هم که در میانه غلو داشتند و هر یکی آن عنایت را به صد شوق امیدوار مردم را کنار
 فرموده نام بنده بر زبان الهام ترجمان آورده طلبیدند حاضر شدم و نزدیک تر گشتم و دوسه لقمه ازاں شواله
 تناول فرموده بودند چون من کسل مندم شواله بی روغن حکیم تجویز کرده همون را می خورم اگر شوق شما
 ۱۰ بر آن کشیده است به گیرید به بشاشت و سعادت تمام گرفته ام و آداب بجا آوردم و بار نقای
 خود تقسیم نموده خوردم.

مخدوم اقطاب و ستگاهی عارف سریع السیر شیخ محمد زبیر مد ظله که امروز سجاده نشین مسند
 ارشاد حضرت ایشان اند و عثمان هدایت ایشان محیط ربع مسکون است، می فرمایند من شنیده ام
 ۱۵ دوسه روز پیش از دصال خود حضرت ایشان رحمته الله علیه به درویشان حضرت سرپند (۲۴۲) که
 نزد آنحضرت اعتبار داشتند غیر عبد الملک رقعات نوشتند؛

فتح - که فقیر محمد معصوم از دنیای رود باید که به دعا و غیرت خاتمه دهد و معاون باشد.

هر یکی از ازاں گوشه نشینان باویه ربانی به موافق حوصله خود جوابی بآں مخدوم حقانی بزنگاشته
 ازاں جمله سید مرزا که فقیر صاحب کمال بوده و بالفعل مرقده شریف آں عزیز هم در وسط بازار حضرت سرپند
 واقع است در جواب این دو بیت نوشته -

۲۰

در هر پیر زن می زد و چینی سیر که ای زن در دو عالم یادم آور
 یقین میدان که شیران شکاری درین ده خواستند از مور یاری

حضرت والده ماجده سلهار بهای فرمایند که روزی در ایام آخر در خلوت خاصه باریاب شدم شنیدم که
 این بیت را به شوق تمام می خوانند -

تو دگر شوای خضر پی نجسته که من پیاده می روم و همراهن سوارانند

بعد از آن نام یکی از صاحبکات بر زبان مبارک آوردند که غلانی ببارقه نوشته است که در ادای بیت تحریر نموده -

نیز از خدمت حضرت والدۀ کریمه سموع گشته که هم در آن ایام نشان بادشاہزادہ قدسیہ روشن آرای بیگم رحمہا اللہ سبحانہ کہ مشتمل بر نیازمندی تمام بوده رسیدہ کہ در ادای بیت مندرج نموده -
 ۵ من کیستم کہ با تو دمی دوستی ز غم چندیں سگان کوی تو یک کمترین نم
 این بیت را بر زبان مقدس آورده فرمودند کہ در طبقہ سلاطین علی الخصوص در مستورات این طوطی محبت شیوخ کہ نمونہ محبت الہی است عنقاہ مغرب است فضل لم یزلی شامل حال است کہ ظهور امور عجیبہ در عہد ما جلوتہ گر گردیدہ و معرفت الہی مطلوب از ایجاد نوع بنی آدم است بہ وساطت ما بر شاہ و گذاریدہ ذلک فضل اللہ یؤتیہ من یشاء واللہ ذو الفضل العظیم -

شنیہ ام کہ یک روز پیش از وصال آن قدوہ ارباب کمال عبد الملک بہ قصد عیادت رسیدہ
 ۱۰ از آن کہ فساد عقیدہ بعضی از شیوخ مشار الیہ معلوم اہل حضور بودہ و قبل ازین بہ ہمیں سبب راہ ملاقات ہم مسدود، چنانچہ روزی ماجرای درجای ازین کتاب مرقوم گشتہ مطالعہ کنندگان با ہموش مخفی نیست خواستند کہ اہل مہمود را از بیرون رخصتش نمایند بہر حال بعد عرض جواب رخصت ہم دشوار فہیدہ بہ عرض اقدس رسانیدند کہ عبد الملک کہ سابق گاہی بہ سعادت حضور اقیانوس یافتہ بہ قصد عیادت شتافتہ است چوں مزاج مبارک مضبوط است و حواس ظاہرہ در رنگ حواس
 ۱۵ باطنہ متوجہ بارگاہ صمدیت اند اگر اہل اقدس شرف نفاذ یابد از بیرون رخصتش ننائیم، فرمودند ما بہ نشانید و او را بہ طلبید چنان کردند و اجتماع مخدوم زادہ ہلی عالی درجات برد بہ کلامی کہ با مشار الیہ فرمودند تصرفی را نمودار کردند و ابیضی را در احمر جلوتہ گرفتند اشارتی بہ حضرت مخدوم زادہ عالی قدر شیخ سیف الحق و الملتہ والدین قدس سرہ کردہ فرمودند سیف الدین ہمیں است ظهور تصرف مسطورہ
 ۲۰ براہل اعتقاد و انمود ابیضی علیحدہ در وسط احمر برد و نشان نیک نہاد از جملہ ضروریات است (۲۴۳) باید کہ بہ حضور خاطر استماع نمایند یعنی شیخی کہ از خواندن اسامی سیفی بہر رسانیدہ کمال نشاتین در آن تصور نمودہ سلطان وقت را مسخر و منقاد ساختہ از دریافت کمالات ولایت کہ ثمرہ اش شاہد و حضور است بہ جز حصول مشیخت کہ عین مباحثہ و دور است مطلب کار نا فہیدہ استغناء از

صحبت اکابر اولیاء الهی پیدا کرده اند فرزند سیف الدین آن را منهدم و ناچیز خواهد گردانید
 مقصود به یک کلمه جمله بحکم داشت سید البشر علیه و علی آله الصلوٰة والسلام که اعطیت
 جوامع الکلم منجر از آن است تمام شیخت آن را که مبنی از حسب جاه است برباد دارند بعد چندین
 ازین مقوله غلغلہ ارشاد حضرت مخدوم زاده مذکور به مرتبه عالم گیر گردیده که نام و نشان شیخت ارباب
 دعوت را نه گذاشته حضرت قبله گاهی قطب الاقطاب قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس که
 ۵ صاحب دندیم حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ بوده اند اکثری فرمودند که با وجود آنحضرت درین مرض
 اخیر خدمات شائسته به کمال خضوع و انقیاد به تقدیم رسانیده اما حضرت ایشان روزی خطاب به
 مخدوم زاده ثالث حضرت مروج الشریعت کرده به حضور جمیع مخدوم زاده ها فرمودند که حق خدمت بر شما
 بعد اما حضرت حق سبحانه والدۀ شما را جزاء خیر به دہد که حق خدمت ادا نمودند و محتاج خدمت دیگری نہ
 گذاشتند حضرت والدہ ماجدہ سلمہا الرحمن می فرمایند که یک شب یاد و شب پیش از وصال وقت
 ۱۰ طعام شبینہ پرسیدند که در خانه چه مطبوع گشته است عرض نمودند که کچوری فرمودند که اگر اندکی روغن انداخته
 به دہید با ہم تناول نمایم عرض کردند که از سبب لحوق محمی که باین وجع شده است پرهیز است
 ساکت مانند و از آنها باز چیزی نہ طلبیدند بلکه اگر منت کردند که قبول چیزی اطعمہ ازین شود حاضر
 گردانیم قبول نہ فرمودند آری برای خواندن همانن تاکیدات به وقوع پیوسته علی الخصوص در بارہ
 ہمیشہ خود کہ نام گرفته فرمودند کہ ہمیشہ جیور باد و اولاد ایشان طعام خواهند خورد و روز وصال ہم
 ۱۵ با وجود شدت احوال به مخدوم زاده بزرگ عالی حضرت شیخ محمد مصطفیٰ اللہ قدسنا اللہ سبحانه کہ ایشان
 در آن وقت حاضر خدمت بودند بلکہ انواع ادویہ را سوده در دہن مبارک می دادند خطاب کرده فرمودند
 کہ بہ نزدیک آی با وجود نزدیکی نزدیک تر گشتند منظر مواہب شستند فرمودند رضاء اللہ فی
 رضاء الوالدین از استماع این کلام فرخندہ ہر نفس مقدمات مرضیہ در خاطر دریا متعاطر آورده سراپا
 گوش می گشتند، خوش گفت -

۲۰

ہمہ ہمشیم تا بروں آی ہمہ گوشیم تا چہ فرمای

فرمودند این وضع بی نظیر شما ہمیشہ مقبول (۲۲۴) و محبوب ما بوده است تغیر و تبدل در آن وضع
 بی نظیر تجویز نہ خواهد نمود۔ دوم برادران و ہمیشرات از شما خواهند اند اگر از آنها کہ تہی و تعصبات منزند

بر آن نه خواهد رفت ورشته اتفاق را مضبوط تر خواهند ساخت. سوم محبت سلاطین بی ضرورت کلی اختیار نه خواهند نمود. آداب بجا آوردند و از حضرت حق سبحانه توفیق آن مسألت نمودند.

از جناب حضرت والدین کریمین و از دیگر صلحاء بسیار مسموع گشته که شب نهم ربیع الثانی یکی بر هر خانه حضرت سرسند آواز داده که فردا قیوم وقت از سرای فانی رخت به دارالبقاعی گشت هر که را سودای جمال و کمال در سر بود به شتاب و نقد وقت را دریابد.

۵

غنیمتی شماری شمع و مسل پودانه که این معامله تا صبح دم نه خواهد ماند و بعضی مردم می گویند که آن مخبر بشر بود اما به خدا رسیده که آواز سوز در هر خانه رسانید بلکه بر صبا سرهند نیز این آتش دودیده می گویند که در لاهور و پیشاور نیز مخلصان آن جای را این صورت بدوش گردانیده و بعضی از ساکنان بلاد بعینه که وقوف این ماجرا در خاطر نه داشتند آن شب را نوشته گذاشتند که البته ثمره این آواز شورش انداز ظهور خواهد کرد؛ چون به موافق اوقات آن خبر کلفت نشر یافته هر یکی حقیقت کار را دریافته که خبری از وصال حضرت ایشان رحمته الله علیه رسانیده و تمام مکنونات را خلعت ماتم پوشانیده و لباس تاراج کرده و خانه ها را خراب ساخته و زدیگر که روز وصال آن بادی ارباب کمال بود زلزله به شدتی محیط آفاق گشته که شیشه ها که در طاقچه های حویلی مقدسه بودند چند چند گریخته ازین غم بر زمین افتادند و بشکستند. بلی این زلزله الساعة شئی عظیم این زلزله مقدمه آن زلزله ها ست و این دلوله سر حلقه همه دلوله ها حضرت والد بزرگوار این راقم بی مقدار قدس سره بقصد نماز چاشت در محن حویلی حضرت ایشان رحمته الله علیه شدند چون دو گانه نماز ادا نمودند می بینند که پشت به قبله دو گانه ادا یافته است آن قدر به خاطر فائز راقم خوب نماز که زلزله ایشان را منعکس ساخت یا شست حواس که به سبب انتشار قلب بهم رسیده جانب مشرق گردانیده. گویند که آخر کلام آن امام بهام بر لفظ سلام اتفاق یافته کسی به موافق تخمینه خود درین جا سخن رانده اما اغلب آن ست که تشریف حضرت سید المرسلین علیه وعلیهم من الصلوة افضلها ومن التحیات اکملها از راه امت پروری و غلام نوازی اتفاق یافته و اگر با حضرت ظهور دیگر ائمه کرام و ملائک عظام و بعضی از اولیاء عالی مقام هم شده باشد گنجائش دارد پس این سلام برای آنحضرت باشد و وجه ثانی آن که رخصتی از اهل حضور هم درین وقت ملحوظ باشد سوای این دو وجهین (۲۴۵) هر چند که وجه اول اقوی از ثانی باشد اگر چه وجه دیگر نوشته باشند شایان اعتماد نه باید شمرده و مطلب آن که دوسه گهری پیش از وصال فرمودند:

احمر - السلام علیکم و وقت سلام مخلصان بسیار از فرزندان و نیازمندان حاضر بودند بعضی می

۱۰

۱۵

۲۰

برآمد بعضی می در آمدند هر یکی به ناله و فریاد هنگامه گرم داشتند تخصیص سلام هیچ کدام آنها نه بوده
است مطلب شنبه نهم شهر شریف ریح الاول سنه هزار و هفتاد و نه هجری جان به جانان تسلیم نمودند
إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ -

نه پنداری که جان را را ننگان داد فروغ روی جانان دید جان داد
آفتاب فیضان فرونشست و مابتاب هدایت غروب شد غلغلہ در گنبد افلاک برخواست جلالت
مرکز خاک به تلخی تبدیل یافت حضور در اہل حضور ولایت نماند و نور از اہل بصارت زوال گرفت
ماہ نہ تنہا بی نور شد عطارد فراموش آن شاہ نموده و زہرہ از رقص در ماند، خود شید از غبار حوادث
تاریک گشت و مرتجخ از محاسبہ دست باز کرد و مشتری از ہیبت اعدا سر از جیب خجالت کشید
وز مل سر بر زانوی انفعال انداختہ بر احوال ہند تا سغات بی پایان حاصل روزگار نمود، فلک
بی نور شد و ملک بی سرور زیرا کہ قیومیت آنحضرت موجب رضای و خوشی مکنونات بطریق مبالغہ
بودہ یقین است کہ وصال ایشان مستلزم حزن تمام کائنات بہ مرتبہ باشد لہذا قلبہ فتن از آن مدت
بر اہل عالم نہ آن قدر استیلای یافته کہ شرح آن تاب این قرطاس تواند شد، شمار بعضی از آن
فتن در کنز آیندہ مرقوم خواہد شد ان شاء اللہ تعالی - حضرت وحدت قدس سرہ می فرمایند -

ازیں زندان فانی دہ گذشتہ
بنات النعش شد امروز ہیصات
پی تابوت آن قطب زمانہ
بساکس خانہاں برباد دادہ
در پیرمغان بستند افسوس
بگو سال وصالش "غیب دان بود"
ندا آمد کہ آن معصوم مطلق
شہی کیس نہ طبق را بود سر پوش
ہماں مجمع کہ پدید دیدش دوش
چو رعد نعرہ زن اجباب در پوشش
بساکس رفتہ رفتہ از ہوشش
کنون کوزند و کومی خانہ کونوش
کہ بود از جام غیب از جام مد ہوشش
بگوئی وحدت آمد دوش بردوشش

لے م۔ "نہ تنہا" ندارد لے و "خجالت" ندارد لے و۔ حزم
لے چہار چہن وحدت قلمی صفحہ ۱۴۷ میں یہ شعر اس نظم میں ساتویں نمبر پر ہے۔
لے چہار چہن میں یہ شعر بھی پانچویں نمبر پر ہے۔ لے یہ شعر چہار چہن وحدت میں شامل
نظم ہذا میں نہیں ہے۔

باید دانست که تحقیق مبحث قیومیت بطور امام ربانی حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله علیه چنان است که حدیث ان الله خلق آدم علی صورته دلیل بر آن است که اگر حضرت حق سبحانه را در عالم مثال صورتی فرض کرده شود به صورت انسان کامل جامع ظهور فرماید (۲۴۶) به خلاف مخلوقات دیگر که قابلیت این دولت ندارد لهذا انسان شایان خلافت گشت و شروع این منصب عظیم القدر به حضرت آدم علی نبینا وعلیه الصلوٰۃ والسلام قرار گرفته ثانیاً به ترتیب به پیغمبران اولوالعزم مخصوص گشت علیهم الصلوات والتسلیمات و بعد ازین که دوره نبوت تمام شده در اولیاء است مرحوم از غایت تفضل و نهایت احسان دو کس را به تخریر طینت آنحضرت علیه الصلوات والتحیات فرموده قیوم عالمیان گردانیدند و قیوم در رنگ وزیر است، هر چند وصول نعم ظاهری و باطنی از سلطان است تقسیم آن بدست وزیر است و به مشورت او سرانجام مهمات ملک و مملکت و چون قیوم ثانی ازین قبیل که مذکور گشته حضرت ایشان بوده، اندوه عالمیان بعد وصال ایشان هم تقسیمی سر کشیده که معلوم نیست که گاهی این طور ماتم بر اهل عالم بعد غریزی از اعزّه صاحب کمال مدی داده باشد فلک به قسمی بکر بسته که وقت دفن به تصدیع تمام لاحق گشته که چه قسم در قبر قرارند آخر الامر خیمه عالی ایستاده نموده به مشقت تمام در قبر کردند و هم چنین گریه و ناله و صیحه اهل زمین از زن و مرد آن قدر کرده که به وجهی در قید قلم حزین قصه قصه جان گذاز نوشته -

شنیده ام که فاحشات بازار نشین و گداهنهای خود را سر کرده سر برهنه ساخته آن قدر به غم و گداز ساخته که حیرت از عورات دیگر به یاد دادند و عوران بهشتی نیز از غلغله فرو آمده بایں سوز گدافتند چه اهل عالم را بعد از آن مرجعی نمانده که بوی قرار گیرند تسلی حاصل نمایند ناچار بایں حزن و ناامیدی احوال خود منهوم الاحوال و مهوم الاحوال باشند سه (رباعی)

غم سینه گذاز و غصه جان کاه این است حدیث قصه کوتاه

ای سوخته ضبط این نفس کن بس کن ز حدیث عشق بس کن

کنز دوم - دوران فلک که بی مدار است زادگاه خزان و گنه بهار است این باده که روزگار دارد یک مستی و صد غمار دارد بعد ازین که تشریف حضرت ایشان رحمته الله علیه به فرادیس الجنان افتاده و این غم همه کس را به دار الحزن رسانیده و شورش فکری باغزش فکری زمین و جبال را آب

کرده به وقت کدام نمازی چون بعضی از بنات کرمات آنحضرت قدسنا الله بسره الاقدس
به فکر وضو متوجه سخن حویلی شدند، هجوم نساء سر برهنه که شمار آنها تخمیناً کم از چهل هزار نباشد یافتند و
هر چند غور کردند که معلوم نمایند معلوم نشد، روز دوم یا سوم پیش برادران خود اظهار این اژدها نمودند
و از طرف ناظران رسیده خبر آن دادند (۲۴۷) که این مجموعه عورات را هیچ یکی از مانی شناخت.
فرمودند عورای بهشتی هم از برای ماتم فرود آمده باشند که نساء دنیوی متصنع گشته نشسته بودند و
شعله های سر که از آه آنها سری زرد را هی با فلاک جلوه گر اهل بصیرت می که دند و آه گرم از عورات
دنیاوی (کذا) را مشعل آتش گردانیده بودند.

در باب که شعله های آسمان تشکده کرد بارگاه هم
معامله غم بجای رسیده که در فاحشات سرایت نموده فکیف المحبات والمخلصات.

- روز واقعه مخدومی مخدوم زادگی میان شیخ اهل الله رحمة الله سبحانه رحمة واسعة
- ۱۰ که فرزند عالی حضرت بودند و در این نزدیکی ازین عالم در بلده شاه جهان آباد رسیده رخت بسته
متوجه سفر آخرت گردیدند و کور نموده که حضرت ایشان را بعد از فراغ دفن یکی از مخدوم زاده های گرامی
می بیند که دست برداشته مشغول دعایند، معروض می دارند که این دعای مستحبات مشکل کدام یکی را
فتح ابواب نموده است فرمودند که ناخجانی که درین واقعه به جزع و فزع دست برد و گذاشته باشد
منقرت آنها از درگاه کریم غفار رسالت می نمایم مانا که مکاشفه منسوب به مخدوم زاده ثالث حضرت
- ۱۵ مروج الشریعت است قدس سره - ایضا مکاشفات جناب شریف ایشان دیگر هم درین مقدمه
به تحقیق احوال آنجای عنقریب مشروح خواهد شد ان شاء الله تعالی دل و جان گذاشته به صد سوز
ساخته استماع فرمایند که اخوند سجاد که استاد اکثر حضرات مخدوم زاده های عالی درجات و در
علم فقه دانی مخزج روایات و از قدما اصحاب و صاحب کرامات جناب حضرت ایشان بوده
به سعادت دادن غسل سرافراز گردیده شنیده ام که در عین مضمضه آبی قریب به دهن مبارک آورده
- ۲۰ التماس نمود که مرا قدرت آن نمی رسد که دهن مبارک را و انمایم خود در رنگ احیا دهن مبارک کشاده
قبول آب فرمودند و ثیاب کفن سنون به حضرت ایشان داده اند که از اردو لغافه و قمیص باشد و
سفید و نفیس دادند و حمامه نه دادند که بدعت است اگر چه علماء و مشایخ تجویز کرده اند اما جناب

حضرت رسالت خاتمت را علیه و علی آله و صحبه افضل الصلوات و اکمل التحیات نه داده بود و همچنین اصحاب کرام را نیز نه داده اند رضوان الله تعالی علیهم اجمعین. قاعده یاد دار که نزد حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله علیه در هیچ بدعت حسن نیست اگر چه در رنگ فلق صبح ظاهر شود و کل بدعت ضلالت متک ای شان است.

۵ و نماز جنازه در گند (۲۴۸) مندل پوره که از گذرهای مشاییر پلده طیبه حضرت سرزند است، خوانند تا حال در آن مقام صغه بسته اند که زیارت گاه انام باشد و امامت نماز برادر اصغر ایشان حضرت شاه جیو قدس سره باذن حضرت مخدوم زادها نموده اند و بجای که بر جنازه مقدره مسموع گشته است از یدمن ان تعد است، گویند تا باغ فتحی که دو تیر انداز از آن مقام باشد. صفوف خلایق بسته بود در جانب طول و عرض بهم کم از نیم تیر انداز صف را نمی گرفت.

۱۰ مشورت همه مخدوم زادهای عالی درجات برای قرار گرفته که در روز روضه مقدره حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله علیه دفن آنحضرت نمایند و دو قیوم را دیک گنبد گذارند و قران السعیدین حاصل روزگار کواکب شعار دولت مدار مشاهده فرمایند اما از آن جا که سه یک تخت دو شاه بر نشاید یک برج دو ماه برتابد

چهل قبر شریف متصل قبر مقدس مجددی قریب به نصف قد آدم کنده بودند که به ناگاه از زبان عبدالعزیز خان فوجدار سرزند برآمده که دفن حضرت ایشان اگر در موضع علیحده نموده آید موجب رستگاری مخلصان صاحب یقین گردد که ایشان در رنگ والد ماجد خود صاحب کمال و اکمال بوده اند، برای قبر ایشان البته جای جدا به کنند تا قبور دیگر سعادت مندان را جای فراوان در دو روضه میسر گردد و دیگری را در روضه مقدسه برای آن می گذارند که ظهور جوار موجب شفاعت مستلزم مغفرت شان باشد و آنحضرت که ثانی مجدد الف ثانی در جمیع احوال و معانی بان شدند روضه علیحده را استحقاق اند تا برای عصاة دیگر که منظر عنایات اند جای قبور به وسعت میسر آید با وجودی که مخدوم زادهای عالی درجات را بر سرخ عبدالعزیز خان مذکور چندان ثبات نبوده اما بقول کلمة الحکمة ضالة الحکیم من حیث وجدها فهو الحق بها این نکته زیابسی مقبول و دلربا

۱ م. التسلیات ۲ د. "اجمعین" ندارد ۳ د. "حضرت" ندارد

۴ د. صغه ۵ د. "از آن" ندارد ۶ د. طویل

افتاد سمن عقل را هر طرف سر دادند زمینی که از فردوس جدا گردیده دریں دار برای قبله الابرار سیده
 باشد غیر از همین با آنچه که بشر پیوندد مسکن فقیری از فقیران الهی گردد و چنانچه ذکر آن سابق شده
 است نیافتند. باتفاق عقول آن زمین را بعد از مدینه رسول علیه و علی آله الصلوٰة والسلام
 تشخیص کرده مدفن حضرت ایشان ساختند و روضه مقدسه که مشتمل بر انوار بی شمار است آثار عنایت
 مولای ظهور تمام دارد و بلده سرسند را مرتفع الانام و المقام ساخته بر اکثر بلاد و بقاع تنور و ترفع دیگر
 بخشیده است جلوه اشعارت تابنده انوار نموده

خادمان صندوق پوشش مرقدش می ساختند

گر نمی شد اطلس (۲۴۹) گردون ز انجم داغدار

بعد از مدفن حضرت ایشان مکاشفات حضرات مخدوم زاده های عالی درجات من بعد مشروح سازم
 بشیبه سحانه. اما اولاً بعضی از تواریخ فقراتی که در قید حافظه دارم به بیان آن پردازم اگر چندی
 آن قدر تواریخ منظومه و فقراتی را که سابق از تصنیف کتاب مجموع این کاتب احوال
 قطب الاقطاب گردیده است اگر به تحریر می آورد معا. قریب به ده جز می کشید اما چیزی
 غیر از غم در سینه نمی افزود به بهر حال کم بادی موجب خلاصی و باعث شادی است.

تواریخ منظومی که از ملک الشعراء ناصر علی مذکور خاطر است به تقدیم می رساند

چراغ خاندان نقشبندان فروغ دین احمد خواجه معصوم
 به سوی گلشن جنت قدم زد ازین ویران رباط کهنه بوم
 طلب کردم ز دل سال وصالش ندا آمد "ز عالم رفتی معصوم"

گویند به سمع خلد مکان خبر وصال حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی رسیده فی الفور بر زبان آوردند

"رفقه ز جهان امام معصوم"

مصرع

بعد از آن به محاسبه پرداختند سال وصال آن قبله الابدال یافتند، بعضی شعراء به موجب
 حکم و بعضی دیگر محض ترغیب خود در نظم و نثر به مرتب گردانیده اند، چنانچه قبله گاهی
 قطب الاقطابی قدس الله سبحانه بسره الاقدس فرموده اند:
 "نقشبندی ثانی بود"

له در سعادت ۲ م - نقشبند ۳ م - "ویران" ندارد ۴ م - رفت

و حضرت مروج الشریعت می فرمایند :

“بجنت خرابید”

نیز عزیزی یافته است که

“الموت جسر یوصل المحب الی المحب”

چنانچه جناب مجدد الف ثانی را گفته اند “الموت هو جسر یوصل الحبیب الی الحبیب”
ملا محمد سعید دهلوی گفته :

“نصف شنبه بحبیب پیوست”

نهم ریح الاول ماه وفات سید کل سال هزار و هفتاد و نه، بحری عمر مبارک هفتاد و دو.
“جناب شریعت مآب” — “امام ارباب معرفت” — “قیامی الهی عالم” —
“مروج طریقه نقشبند” — “زبدۀ اعظم اولیاء” — “دارت امام رسل” — “عمدۀ
ارباب صفوت و صفا” — “افضل اهل اسلام” — “حافظ کلام” — “مرکز ادوار
ولایات و علوم”

عزیز ایزدی خواجہ محمد معصوم الہی اعلاء فردوس شوی اوبادہ

مخدوم زادہ عالی جناب کمالات اکتساب شیخ محمد اسماعیل سلمہ ربہ می فرمایند :

“خدایو ولایت بود”

عزیزی گوید :

“نصف شنبه نهم ماه ریح الاول”

ہم دریں اثنای تحریر این سطور فرزندی ارشدی نیازا احمد عمرہ چند فقرات یافته
است، ایرادی نماید :

“مکونات الہی قیوم شدند” — “خلیفہ حق برود” — “پشت پناہ اولیاء بردوای مرد”

مصرع

بشد جنت از دی منور بشد برپا داد از قیامت

چوں عنان سخن این جارید فضل لم یزلی شامل حال گردیدہ بہ عنایت بی غایت

لہ دہ ہم دریں اثنای این تحریر سطور ۱۳ م۔ مدخلہ ۱۴ در مکونات

خوش این آواره مسکین را به نواخته (۲۵۰) به دولت اقبال مشرف ساخت بیان آن
بقدح و صله خامه لازم دانسته قلم را بر می دهد

ادبای بر راه سخت کرده غیرت مراد و دلتخت کرده

به گوش هوش باید شنید آن شب که شب اولی عشره منقرت احنی به شب یازدهم شهر
مبارک رمضان و شب دوشنبه از سال هزار و صد و سی و سوم هجرت سیدالابرار بوده علیه و
علی آله الصلوٰة والسلام ده معارف مشرف حضرت جبرئیل امین علی نبینا وعلیه الصلوٰة والسلام
گشته عنایات فراوان به حال پناختلال خود مشاهده کرده که شرح آن بسی عالی از مراتب تقریر و
بیان است درین مکالمات گویا ذکر این کتاب به وجه شائسته بقسمی می فرمایند که دلهای شکسته
را فرحت غیر مترقبه می رسانند درین اشارات موعود می دارد که هر چند از طرف خود در تصحیح روایات
کوشش بسیار کرده اند، اما چهل بعد عهد و شمول غریب با هم جمع اند خوف ضعف و ستم بعضی روایات
به سبب عدم اعتماد بر حافظه خود همواره مشتت احاط می دارد، می فرمایند که بر حقیقت جامع قلبی
قلبی که مرآت جمال معنویه است متوجه شود، حسب الامر الشریف ترجمی گماشتم این ابیات بلا اجمال
و توقف یافتیم

کتابی بین به صبح عشق معلوم	ز فضل احمد و معصوم موسوم
کتابی بین تبصیح صدق مکتوب	به فضل احمد و معصوم محبوب
کتابی بین که عمرش بس دراز است	شجاعت با جیاد راز و نیاز است
کتابی بین که بکه شهسوار است	کتابی بین که دولت را مدار است
کتابی بین پراز اسرار مستی	در دجوش و خردش و ناز و مستی

و السلام دارد است که در کمال ادلیله به تصدیق خیر الانبیاء و علی آله التسلیحات
و البرکات کمالاتی که در انبیاء بوده اند به طریق دراشت جلو گر گردد که منصب نبوت ختم یافته است
اما کمالات آن به طریق دراشت و نیابت کمال فارشان ثابت و موجود اند العلماء و ریشه الانبیاء
شاید این مقال است

و بعد از حضرت قبله گاهی مرشدی قدس سره می فرمودند که حضرت عمر رضی الله عنه بعد از

م - "معلوم" ندارد م - احمدی معصوم م - شاید م - مرشد

وصال حضرت رسول کریم علیه وعلی آله الصلوٰۃ والسلام فرمودند که اجمالاً صالح که در
 عین حیات سید عالم صلوٰۃ الله تعالی علیه وعلی آله وسلم به ظهور پیوسته اجور آن را از
 درگاه کریم ذوالمنن می طلبم و اعمالی که بعد از انتقال آن حضرت علیه وعلی آله الصلوٰۃ
 والتحیت به وقوع آمده اگر در معرکه حساب نیازند و مواظبه بر آن نه فرمایند کمال (۲۵۱) بند پیری
 ۵ است مطلب اجور آن اعمال حسنه را نمی خواهیم.

همین مقدمه به طریق و بعد وصال حضرت ایشان در باطن نمود یافتیم که هر عمل صالح
 که حیات آن حضرت شده باشد باجر آن از کمال عنایت سرافراز فرمایند و آنچه بعد از انتقال
 حضرت ایشان کرده باشیم اگر بر آن مواظده نکنند در معرکه حساب نیازند کمال بنده پروری است
 نیز از جناب حضرت قطب اقطابی قبله گاهی مسجوع گشته که کشف مخدوم زاده های عالی درجات
 ۱۰ حضرت شیخ محمد نقشبند و شیخ عبید الله و شیخ محمد سیف الدین و ذقنا الله سبعانه من برکاتهم
 متفق بر آن گشته که هرگاه در روضه حضرت "مجدد الف ثانی" رفته می شود چنان معلوم می گردد که
 بادشاه عظیم الشان به وقار تمام بر منبر خود نشسته است و یک کس یا دو کس دو دست بسته ایستاده
 و هیچ کس را از غلبه صلابت مجال حرف و حکایت نیست و هرگاه در روضه حضرت ایشان می درآیم
 چنان معلوم می گردد که بادشاه عالی جایگاه بر تخت مرصع یا بر منبر فاخره به کمال فرحت و نشاط و فرخندگی
 ۱۵ مزاج نشسته باشد و خدام و غلمان از زمین دیار دست بسته حاضر باشند و مجلس بر رقص و سرود مسموم
 باشد و قلم و دوات نیز موجود، گاهی به دستخط پردازند و گاهی به سراغ احوال مقربان حضور لامع النور
 سرافرازی سازند نیست این مگر از استرضاء اشیا به قیومیت آنحضرت است و قوام عالم چنانچه
 در عین حیات به ذات مبارک تعلق داشته باشد بعد مات هم این کارخانه عظیم الشان به طریق کلیت
 به ذات مقدس برپا است. آری به بعضی از فرزندان حضرت ایشان این خدمت ثابت است
 ۲۰ به طریق نیابت آنحضرت باشد و لامشاحته فیه زیرا که اصالت بلا ریب در تخمیر طینت حضرت ایشان
 واقع است که قیومیت مشروط بآن است، آری در اصالت هم مرتبه ثانیه حضرت مخدوم زاده ثانی
 حجه الله العظیم قدس الله تعالی بسره الاقدس به وضوح پیوسته از حضرت ایشان نقل اثبات

۱ م - به ظهور پیوسته ۲ د - مشفق بر آن بوده ۳ "مجدد الف ثانی" در نسخم بیان است
 ۴ د - عالی جناب ۵ م - "باشد" ندارد.

و قوع پیوسته و تربت شریف ایشان متصل قبر حضرت ایشان در گنبد واقع است در
 در خانه چه اصل تربت حضرت ایشان در دره خانه است و بالای این تعمیر است که براد
 گنبد معالی سایه انداز است۔ روضه ایست بهشتی نشانی و دارالسلام را ترجمانی
 جنت المادوی از هر سنگ و سفال او نمایان و جنت نعیم از اطراف و جوانبش با نظر
 راشایان عدن از ابواب او جلوه گراست و فردوس بر او ظاهر اہل نظر است۔
 فلک آئینہ دار رفعت او ہما یک سایہ بان دولت او
 دار الجلال بر اصحاب آن شامل حال است چاہی کہ در آن روضہ است
 چشمہ سلسبیل است و شاہی کہ در آن جا است نوشندہ زنجبیل است۔ حضرت عاشق
 در مدح آن روضہ منورہ می فرماید۔

۵

کور بینا شود و سپر جہاں می گردد
 کوی می خانہ محب آب و ہوا می (۲۵۳) دارد
 لطافت دار الخلد از در و باش پیدا و طراوت حور و تصور خالی و متجلی است۔ در آن
 رب ماضی حک از و ہرید ازینہ است۔ برای کعبہ مقصود و روز نیست۔ برای مقام محمود
 آن از خاک مدینہ است و حلقہ اش مرعش را نگینہ، خوش گفت۔
 گر شنود قصہ این بوستان کہ شود طائف ہندستان

۱۰

۱۵

تا کجا طائف این بقعہ را و عظمت آن روضہ را کہ روضہ ایست از ریاض جنت بیان
 نماید و دریای محیط را در کوزہ محقرہ در آرد۔ چہ حوصلہ این بی مقدار متعل آن کجا است کہ این چنین
 اسرار بلند کہ منبغ بہ کمالات بی چنی است تقریر تواند نمود و قلم این بی سرور پرگ راشایان آن کجا کہ
 اطالی معارف ارجند کہ این ہمہ نسبت نقشبندی در بنیاد آؤ فروز فتنہ تقریر تواند فرمود این چند فقرہ
 کہ در قید قلم در آمدہ از مدد روح پر فتوح حضرت ایشان بہ منصہ ظہور آمدہ۔

۲۰

ما بدار مقصد عالی نتوانیم رسید ہم نگر لطف شما نہد گامی چسند
 سعادت بنای آن روضہ مقدمہ عصمت آب عفت نصاب ملکہ عالم پادشاہ زادہ

۱۔ د۔ م۔ نہ در درہ خانہ ۲۔ داوین میں منقول فقرہ نسخہ میں نہیں ہے ۳۔ د۔ ہوامی دارد
 ۴۔ م۔ آن ۵۔ م۔ رسید ۶۔ م۔ عظمت قباب کے ۷۔ ملکہ

جهانیان روشن آرای بیگم که دختر شاه جهان بادشاه بوده در عهد برادر خود خلد مکان به موجب اشارت
مخدوم زاده بر جاده قطب العارفين امام المحققين شيخ محمد سيف الدين قدس سره حاصل نمود زمینی از
فردوس برای خود خریده آسمان عرش هیاکارخانه محبت را آراسته شائقان را آوازه عام داده احسان
را تمام سه

روضه جنت نشان بلفظ خموش کند عشق را ترجمان وصالش

۵

مصراع

جهان را همه جلوه از حور کرد

جذا وقت وصال آن هم چنان پاک نهاد را سخ الاعتقاد که آناء الیل و اطراف النهار به کمال
خضوع و غایت انقیاد در زیارت آن مزار فائق الانوار سر می زند و از یک نوش به صد جوش
ترک خویش نموده باصل مطلب می شتابند و از ابواب معرفت که در آن جا مفتوح اند می یابند
هر چه می یابند سه

۱۰

در فیض است نشین از کثائنات نا امید این حب

برنگ دانه از هر فضل می روید کلید این حب

و مرجم آن آشنایان سلیم الباب و اعزّه صاحب کمال را که دوری منازل و بعد مسافت سه
طریق آهنا نه گزیده و از راه دور مشاهده آن نور بهتر از مردم حضور می فرمایند و به سبب غلبه تساوت
با اهل حضور در گرفتن نور به از دیاد طراوت و سروری نمایند

۱۵

حضرت ایشان در مدح روضه منوره حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی علیهما در مواضع

متعدد به عبارات مختلفه چیزهای بسیار نوشته اند در یک جای تحریر می فرمایند:

هر چند افسوس است که کسی از اا اااا (۲۵۴) نورانی ظلمانی گردید از آمدن خود چندان
نفوس و حسرت دارد که چه نویسد آری اگر به نیت زیارت روضه مطهره حضرت پیر دستگیر
ملاقات مجاوران مرقد میر یابند بر خاست که کجالات این جا سهل الحصول است. انتهی
محصول عبارات الشریفه

۲۰

در جای دیگری نویسد:

طالبان از اطراف و کناف قطع علاقی و اسباب نموده در رنگ مور و ملخ
می ریزند به یک نوش به صد جوش و خروش ترک خویش نموده به مطلب

فتح

می رسند و بسیاری از سکنه این مقام بجهت عدم صدق "وناگرودین ازیں چشمه حیوة" خشک کام اند و ازیں برکات دست نمی - تم کلامه العالی -

روزی حضرت می فرمودند بعضی اعزّه که در صحن حیات اوقات را غالب به لعب بسر می برد بعد از وفات چون بلندی بخت آنها را در دو فستین مقدسین حضرت قیومین مجذوبین ۵ رَحْمَةُ اللهِ تَالِيَهُمَا مدفون گردانده چون بر احوال آنها انداخته می شود غرق دریای نوری نمایند و آنها که عمر را به معرفت و حقیقت باخر رسانیده مدفون آن دو فستین منظمین شده باشند قیاس باید نمود که در چه قسم لجه انوار مستغرق خواهند بود، باجمله باحسن اعتقاد و سبحانه مدفن این نیازمندان محکم بنیاد را در آن دو فستین مقدسین نصیب کناد بحرمه النبی و علی و آلہ الامجاد علیه و علی آلہ من الصلوات افضلها و من التحیات اکملها - در روز حشر در ته لوائی مبارک حضرت ایشاتین محشور گرداناد، آمین، که روز قیامت در آن هول و شدت مگر کرشمه الطاف محصومی شامل حال گردیده ۱۰ باریاب صحبت سید المرسلین علیه الصلوة والسلام گرداند و دخول و عروج آن مجلس معلی غالب باستصواب حضرت ایشان خواهد بود و این مقدمه سماعی است از اکابر دین نه قیاسی است ازیں اعجز المساکین -

وعدّه شمار بعضی فتن که در کنز اول این باب که بعد وصال قطب الاقطاب قیومیت ۱۵ مآب اطراف عالم را در گرفته نور و رونق از اهل آن بر بوده شده بود اگر به هوشمندان ادوالا بصار ظاهر است تشریف حضرت ایشان ازیں جہاں به فرادیس الجنان گرفتن قیامت است که راه هدایت مسدود گشته و طریق ضلالت "از هر طرف کشاد" وقتی که فرزندان بلا و اسطه آنحضرت و الامزالت رَحْمَةُ اللهِ تَالِيَهُ در قید حیات بودند در عین غلبه ضلالت ارشاد خلایق بهر قسم می فرمودند و الحال که ازاں عرفاء صاحب کمال هیچ کدام نمانده، هجوم فتن نه آن قدر مجتمع گردیده که محتاج به تحریر این عاصی پُر تقصیر مانده باشد هر کسی از اهل روزگار شایسته مشاهده ۲۰

لے وادین میں منقول فقرہ کی بجائے نسخہ وادرم دونوں میں بیاض ہے۔ یہ فقرہ مکتوبات معصومیہ ۳/۱۴۲/۱۹۴ سے ماخوذ ہے۔ لے د-م۔ دریا مکتوبات معصومیہ "برکات" لے د-م۔ درجای اہم حضرت بیاض است لے م- بیاض لے م- بحرمہ النبی و علی آلہ الامجاد لے وادین میں منقول فقرہ کی بجائے نسخہ میں بیاض ہے۔

است و باز اغیار حاضرین مجمع اما بحکم ایفاء وعده چیزی از ادل فتن که بعد آن قطب البریات بحسب بیان می نماید قاعبتبر و یا اولی الابصار -

نیمه دختری حضرت ایشان رحمته الله تعالی در عمر چهارده سالگی شهید گشته و قاتلان را بیج و جبهی از وجوه شرعی و عرض قتل آن نه بوده و فساد در سرحد کابل برخاسته - برکوه خیبر عالمی را تاراج ساخته مشهور فقیر و امیر آن ست و جمعیت از بادشاهان رخت بسته - خلد مکان بر کلام امام ربانی حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی طعن طاعنان شنیده، اصلاً روی جمعیت را ندیده مدتی در حسن ابدال نشسته به کابل رسیده از آن جا باز گشته به دکن رفته چه مشتقها که نه کشیده إِنَّ اللَّهَ لَا يُغْنِي عَنْكُمْ قَوْلَ الْغَايِبِينَ حتی یغنیو و اما با آنفسه هم - باز دارا الخلافه را ندیده و بادشاه بنزاده محمد اکبر باغی گردیده، چه هنگامه ها که نه دیده - اگر چه باز بادشاه مذکور (۲۵۵) توبه نصوح فرموده ازاں بود که در حره ها فتح با یافته و آخرت خود را آراسته ان شاء الله تعالی - حاصل این مقدمه از خدمت عالی حضرت چند بار استماع نموده است :

احمر اکثری فرمودند که بادشاه از آن باز که بر مکتوبات قدسی نکات حضرت مجدد الف ثانی بچند روی جمعیت را ندید اگر چه جانب کابل و دکن بسیار سیر و یاحت نصیب گشت و توجه حضرت ایشان که در ماده ایشان بودند مانده ظلم حکام بر اکثر بلاد اسلام علی الخصوص دارالارشاد حضرت سرهند او تمام دارد و محبت رخت بسته است و اعتقاد بر ادلیاء محکم البنیاد مانده دولت از اغنیاء خاص گردیده و قناعت در ایشان مانده - تا کجا اطنا ب عصمت الله سبحانه و جمیع المسلمین عین فتن آخر الزمان به ترک توجهات المعصومیه و تصرفات القیومیه رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ -

در نیاید حال نخست به بیج خام پس سخن کوتاه باید و السلام
و خاتمه این مفتاح ششم چون در خاتمه شهر رمضان المبارک اتفاق یافته سطرهای چند در فضائل این شهر مبارک که از احادیث صحیحیه به ثبوت پیوسته کسب السعادت ترسیم می نماید -
به گوش هوش استماع باید نمود که جناب امام ربانی مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی در مکتوب چهل و پنجم از مکتوبات جلد اول خویش در فضائل این شهر عظیم القدر قلم مشکین رقم جای می ساخته اند

تبرکات همان عبارت ایرادی نماید :

فتح

باید دانست که ماه رمضان بزرگ است عبادت نافله از نماز و ذکر و صدقه و امثال آنها
 که درین ماه صادر شود برابر آدای فرض از ایام دیگر است و ادای فرض درین ماه برابر
 ادای هفتاد فرض است در ماه های دیگر کسی که افطار به کند صائمی را درین ماه او را
 به بخشد و رقبه او را از آتش دوزخ آزاد سازند و مراد را مثل اجر آن صائم عطا فرمایند
 بی آنکه از اجر آن صائم نقصان کنند و همچنین کسی که در خدمت مملوک تخفیف نساید
 حق سبحانه و تعالی او را به بخشد و آزاد گرداند از آتش دوزخ و در ماه رمضان آنحضرت
 علیه الصلوة والتحیة ربای گردند هر اسیر را و هر کسی هر چه از ایشان سوال می کرد
 می دادند اگر کسی درین ماه به خیرات و اعمال صالحه موفق شد در تمام سال او را به توفیق رفیق
 گردانند و اگر به تفرقه گذشت در تمام سال تفرقه است مهایا ممکن هر قدر که میسر شود به
 جمعیت باید کوشید و این ماه را غنیمت می باید شمرد و در هر شبی (۲۵۶) از شبهای این ماه
 چندین هزار کس را که لائق دوزخ اند آزادی سازند و درین ماه درهای بهشت را می کشانند
 و درهای دوزخ را می بندند و شیاطین را از بخیر می کنند و درهای رحمت می کشانند و تعبیل
 افطار و تاخیر تسر را سنن است و درین باب آل سرور علیه الصلوة والسلام
 مبالغه می فرمودند و مانا که در تاخیر تسحر و تعبیل افطار اظهار عجز و احتیاج خود است که مناسبت
 مقام بندگی است و بهر حال افطار کردن سنت است و در وقت افطار این دعای
 خوانند ذَهَبَ الظُّلُمُ وَاِبْتَلَّتِ الْعُرُوقُ وَثَبَتَ الْأَجْرُ ان شاء الله تعالی،
 ادای تراویح و ختم قرآن درین ماه از سنن مؤکده است و شمر نتائج کثیره و قَفْنَا الله
 سبحانه بحرمه حبیبیه علیه و علی آله الصلوات و التسلیمات و التحیات -
 انتهی کلام العالی رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ - و لنختم الباب علی دعاء لیلۃ القدر
 اللهم انک عفویک العفو فاعف عنی -

مفتاح مفتوح

حضرت خواجہ محمد معصوم قدس سرہ کا وصال نہم ربیع الاول ۱۰۷۹ھ میں ہوا۔ میری خوش نصیبی سے مسودہ ہذا مقامات معصومی کے باب وصال حضرت خواجہ کا آغاز و انجام کار بھی اسی ماہ مبارک میں ہوا۔ بحمد اللہ سبحانہ

محمد اقبال محبتدی

۱۷ دسمبر ۱۹۸۳ء

در ذکر بعضی از احوال ابناء کرام حضرت ایشاں وما یدلحق هذا الباب۔

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ - وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ

بِإِيمَانٍ الْحَقَنَّا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا تَنَّهُهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ

كُلُّ أَمْرٍ يُمَّا كَسَبَ رَهِيْنٌ - قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمُوَدَّةَ

فِي الْقُرْبَىٰ - اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا صَاحِبِ الصِّدِّيقِ وَالْفَارُوقِ

أَمَامِ الْعِثْمَانِ وَالْعَلِيِّ جَدِ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ نَبِيِّ الْأُمَمِ مُحَبُّوبِ

رَبِّ الْمَشْرُكِينَ وَالْمَغْرِبِينَ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَاهْلِ بَيْتِهِ

وَاتَّبَاعِهِ أَجْمَعِينَ " اَلِیْ یَوْمِ الدِّیْنِ ۔

۱۵ بر معتبران اولوالابصار و منتظران دارالقرارد "عالی فطران" بلند استعداد و نازک طبعان

عالی نہاد و نکتہ سنجان کتابخانہ عرفان و ادا "سازان" کارخانہ احسان و زمین بوسان روضہ پاک

معصومی و مدہوشان شراب تاک قیومی و نور و سان مسند زیبا و طاوسان دست آشنا و کرشمہ بینان

نکبت و لبر یابی و عزلت گزینان بادیہ و لا رامی کہ از دائرہ قال و مرکز خال گذشتہ بہ محول الاحوال

پیوستہ ہمگی از مطبع لایبی با ستماع مقالات فیہی چشیدہ ملاوت مذاق از چاشنی عشاق حاصل نموده

دل و جان را وقف محبت خانہ زادان حضرت ایشاں ساختہ و طوق عبودیت بہ صد ولولہ شوق

۲۰ در گردن انداختہ توجہ تمام و تفرع مالا کلام بہ استماع احوال حضرات مخدوم زادہ ہای گرامی دارند۔

مغنی نما ند کہ مقصد افضلی و مطلب اعلیٰ از تصنیف کتاب و تفتح الابواب ذکر مناقب

۱۷ د۔ عبدالحسین ۱۷ م۔ بیاض (الفاظ و وادین) ۱۷ م۔ بیاض

۱۷ م۔ طبیبان ۱۷ م۔ بیاض

کمالات حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی برای نیل انواع سعادات و کفارت سیئات بوده که به قدر مقدور به ظهور پیوسته و دریا را به کوزه محقره در آورده و تشنه لبان بادیه حسرت را به زلال مقال حیات ابدی بخشیده و امانات را بابل آن به تائید صمدی به وجه شائسته رسانیده و در ذکر مخدوم زاده های کرام که هر کدام به کمال و مناصف علیه محملات حضرت ایشان پیراسته اند.

اگر عنان (۲۵۴) سخن "را اطاعت نماید" این کتاب به شش دفتر دیگری کشد که جهات سه منوره ازین حضرات "عالی درجات معمور است" و اگر عنان را کشیده سخن می کند هر چند مطلب به طریق اجمال ثابت اهل "بصیرت" می گردد، اما بعضی از کوه اندیشان بی سرانجام و برخی از فرزندان دنیا زمندان و مخدوم زاده های کرام ظن خیانت اظهار اسرار این اولیاء کبار بر اقم سیاه کار منتسب می دارند و به باطن قصور می نمایند و از همین خوف مخدوم زاده صاحب کمال فرخنده احوال میاں شاه جیو فی الحال در مواهب القیوم فی اسرار المعصوم ترک را از ذکر اهل فمیده بر غاصه احوال حضرت ایشان کفایت فرموده اند، لیکن سنت محرران مقامات مجدد الف ثانی رحمتهما الله تعالی از دست می رود و حالانکه در خطبه کتاب در زیر قلم در آمده سنت محرران اولیاء کرام فی جمیع الکلام بر نفس خود فرض نه کرده اما حتی المقدور واجبات ایشان از دست نه داده اند بلکه همه ما ممکن در مستحبات ایشان نظر را دو اند و کلاں تر واجبات ذکر مخدوم زاده های عالی درجات است که ترک این سنت به هیچ وجه مقبول اهل کمال نیست چه مخدوم عالی جناب نتیجه اکابر اقطاب شیخ محمد اسماعیل سلمه الله الجلیل که منصف بی دلیل به مشاهدۀ این کتاب خطبای فراوان به کار برده امر موکد عنایت آمیز بر زبان شکر ریز بر ذکر احوال مخدوم زاده های کرام نمودند که در ضمن احوال والد بزرگوار و پیر عالی مقدار از ایشان عالی حضرت قدسنا الله تعالی ... که ذکر مدایح اولاد مسترشدان دیگر که به مراتب کمال رسیده باشند مستلزم کمال آن عزیز است مراع

چو دیدی فرع سوئی اصل به شتاب

علی الخصوص فرزندان حضرت ایشان که هر کدام مرایای کمالات آن امام صفاکیشان

له م - تائید عنایت صمدی له م - بیاض له م - "داوین" بیاض له ایضا
 له ایضا له م - "جیو" ندارد له م - استمرار له م - والد له م - بیاض
 له م - بیاض له م - بیاض

است به قصد اخبار و احوال یکی را با وجود علم بآن و محفوظ بودن آن وقت ترقیم عین خیانت است
وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي كَيْدَ الْخَائِبِينَ - نص قاطع است و آنچه به حکم بشریت در ذیل نسیان
مستور گردد، چنانچه بسیاری از معارف حضرت ایشان هم در ابواب گذشته وقت تحریر آن محل فراموش
گشته - پس حضرت کریم اکل و شرب در صوم هم که به نسیان واقع شود معاف فرموده است ازین
اکابر که متخلفان اخلاق رحیم اند جل و علاء مامل غایت مافی الباب با وجود علم و کمال هر یکی ازین
حضرات عالی درجات به تقریبی از تقریبات خصوصیات بعضی از آنها به سمع ناقص خود بسیار رسیده
اند - نسبت به بعضی دیگر مثالی به جناب مخدوم زاده اکبر عالی حضرت کتابت از ایشان می رود فدوی را
با وجود نسبت ارادت و نیازمندی عاجزه ایشان به دست نامراد است (۲۵۸) و حضرت حجة الله
که مخدوم زاده ثانی اند کمالات ایشان در اشتها کالشخص فی رابعة النهار است، و با وجود
آنحضرت والد بزرگوار این ذره بی مقدار را که پیر اول و استاد کامل این عاصی نابکار انداخته
اتم بآن جناب مقدس مخدوم زاده ثانی ثابت، پس بر بعضی مزایای این صاحبین زیاده تر در قید
قلم در آید البته متعددی خواهد شد تواند بود که دیگران را هم مرایائی دیگر باشند که مایان را "بآن اطلاق"
حاصل نه بود اما از امور مطلقه البته تغافل نه خواهد ورزید ان شاء الله تعالی حضرت حق سبحانه و تعالی از
روی هر کدام این حضرات عالی مقام سرخ روی نصیب این عاصی تباہ کارکناد و به فرزندان ایشان
قیام عالم دارد -

۱۵

جهان آئینه مقصودشان باد دران نور قدم مشهودشان باد

و این مفتاح مفتوح کنوز سته است که در هر کنز احوال یکی از این اقطاب قدسنا الله سبحانه با سرار هم
مشروح است و به شروع این امر باعتبار عمر است چه کنز اول مشتمل بر نقود و اجناس مخدوم زاده
اکبر است و کنز ثانی از ثانی و ثالث از ثالث و رابع از رابع و خامس از خامس و سادس از سادس
و احوال بعضی از ابناء و نبائر آن مخدوم زاده های کرام که به مرتبه کمال و اکمال رسیده اند به موافق وقت
و حال در کنز والد ماجد آنها در تحت احوال آبا مندرج خواهد شد - ان شاء الله تعالی و مَا تَوْفِيقِي
إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ -

۲۰

(حضرت شیخ محمد صبغت اللہ)

کنز اؤل در بعضی از احوال قطب العرفاء غوث الوری مخدوم زادہ بزرگ واقف اسرار
لی مع اللہ حضرت محمد صبغت اللہ قدسنا اللہ سبحانہ بسرہ الاقدس۔

۵ صِبْغَةُ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنْ اللَّهِ صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ عِبْدُونَ۔ فقیر دور از کار
در رسالہ معدن الجواهر کہ مشتمل بر احوال مخصوصہ آنجناب مقدس است ذکر شریف ایشان را بہ
عالی حضرت مقرر نموده و دریں کتاب این لفظ مبارک در شان بسیار آمدہ در اوائل کہ مخصوص مبنی از
کمالات ایشان است ہم باین لفظ "اشارت رفته ماند شناس" کہ ولادت با سعادت عالی حضرت
متعالی منقبت روز تاریخ یازدہم شہر ربیع الثانی سنہ ہزار و سی و سہ از ہجرت مقدس
سید الاصفیاء خیر الاحیار امام الانبیاء سید المرسلین حبیب رب العالمین علیہ
و علی آلہ واصحابہ من الصلوٰۃ افضلہا ومن التسلیمات اکملہا، در بلدہ دارالارشاد
حضرت سرہند حرمہا اللہ الیہا عن الآفات والبلیات در حین حیات حضرت مجدد الف ثانی
رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ "اتفاق افتادہ و چوں تشریف امام ربانی مجدد الف ثانی" بہ تقریب سلطان وقت
کہ ایشان را نمی گذاشت بہ رفاقت لشکر ظفر پیکر در آن ایام از بلدہ دارالخیر اجیر بودہ و امام صفائشان
حضرت ایشان از غلبہ و اشتیاق بہ واسطہ استقبال نیز در خدمت والد بزرگوار و مرشد عالی مقدار خود
۱۵ رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہما شافہ بودند چہ حضرت مجدد الف ثانی بہ موجب الہام الہی رخصت بادشاہی
حاصل نمودہ متوجہ وطن مالوف بودند کہ در اثناء راہ قاصدی (۲۵۹) مژدہ مقصود رسانید غری و
انبساط حاصل روزگار حضرت قیومین گردانیدہ

از آمدنت شوق دگر افزاید ای قاصد فرخندہ پی از پیش کہ می آئی؟
۲۰ مصداق حال گردیدہ والدہ ماجدہ عالی حضرت قدس سرہ از غایت ادب و انکسار کہ
شیوہ مرضیہ ایشان بودہ نام شریف عالی حضرت نگذاشتند و موقوف بر تشریف امام ربانی
مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ داشتند یا وجودی کہ روز عقیقہ ذبح شاتین و سر تراشی آن نونہال

۱۔ م۔ بیاض ۲۔ د۔ م۔ بیاض لیکن نسخہ م میں کسی نے غیر عادی خط میں روز جمعہ شریف در وقت
نماز عصر اضافہ کر دیا ہے۔ ۳۔ م۔ بیاض
۴۔ دوا میں منقول فقرہ نسخہ میں نہیں ہے۔

جوی بار ولایت نمودند که ... بعد دوسه روز دخول قبلتین در بلده مذکور اتفاق می یابد ...
 فردوس مشاکل در حجره که عالی حضرت بودند رسیده برقع "آن بوستان ولایت" از دست مبارک
 برداشته و با آواز بلند فرمودند السلام "علیکم ملاصبغة الله" بعد ازاں روی مبارک خود را نزدیک
 گوش سرپا هوش نبیره صاحب کمال آورده کلمات خفیه در میان آوردند که هیچ حاضری بر آن
 اطلاع نه یافت و به معارف مخصوصه نواختند که هیچ محرمی حقیقت آن را شناخت سُبْحَانَ اللَّهِ
 وَبِحَمْدِهِ - حضرت مجدد الف ثانی که بانی این همه اسرار و معانی اند با طفل رضیع تقدیم سلام
 فرمایند و با سرار غامضه سخنی نمایند، غلبه افتد از او فرزندگی اعتبار آنحضرت بخوردار در درگاه
 کبریای عزیز غفار قیاس باید نمود.

ازین جا است که تاریخ ولادت با سعادت آن سرور بوستان ولایت یکی از واصلان
 مرتبه حقیقت غالب یافته است و نیز همان عزیز معشوق است آن عالی حضرت را در تاریخ بیان
 بالهام ترجمان تعالی نموده است دی معشوق رب رحمن از روایات ثقات مسموع گردیده است که
 حضرت مجدد الف ثانی به حضرت ایشان خطاب کرده فرمودند که درین فرزند تو رنگی از اصالت یافتم
 بنا بران نام آن را محمد صبغت الله گذاشتم - ذَلِك فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ
 ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ احمدی است از خزانة مجدد الف ثانی که ابیض بآن جمع است به نظر کامل عیار
 ملاحظه نمائی و ملاحظه بالتصرف منتظم به گوش طرادت نبوش استماع اسرار فرمائی عالی حضرت پنج شش ماهه
 بودند که بامراض قویه گرفتار گردیدند به نوعی که مردم بیمار و علماء با اقتدار دست از معالجه ایشان برداشته
 و حیات را از مرخصات شمرده به یاس مطلق ساختند با آنکه روزی ازاں ایام نفس و حرکت که از
 لوازم حیات است نیز مانده در تمام خانه شورش و فغان برخاسته والده شریفه ایشان (۲۶۰)
 با وجود کثرت تشکیباتی که از غایت درع شامل حال داشتند به مقتضای بشریت به گریه بلاصوت که
 منافی صبر نیست از غلبه اندوه شدند و اسباب تکفین و تجهیز مهیا نمودند تا آنکه این خبر به سمع مقدس
 حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی رسیده از غایت عنایت که شامل حال آن نواده بوستان
 کمال بوده برخاسته جانب آن فرزند سعادت مند شتافتند و نقاب از چهره معشوقانه برداشته

له دیم - بیاض ۳ دیم - بیاض ۳ م - بیاض ۳ م - بیاض
 ۴ م - بیاض ۴ م - نخعی ۴ م - هدایت ۴ م - سرودش

دست مبارک بر زخاره شریف عالی حضرت گذاشته بر زبان الهام ترجمان آوردند که بابا ای چه خوش طبعی است که با والدین خود نموده اینها را محزون ساخته آید زود متحرک شوند که آنها با آرام و به حلاوت به خوردند و به خسپید فی الفور در حرکت شدند و به شفا ممتاز گشتند و گریه به دستور اطفال نمودند، غم اجاب به سرور مبدل گشت و در چشم ابوبن نور در آمد ابیضی جلوه گرمی گرد که احمر را برداشته است و تصرفی است با ملفوظ ساخته - جناب مجدد الف ثانی امام ربانی در همان وقت با حضرت ایشان رحمته الله تعالی خطاب کرده فرمودند که مردم ازین طفل مایوس می شوند و دست از حیات برمی دارند و من این را به محاسن سفید مشاهده می نمایم و شیخ القوم می فهمد صاحب ارشاد می بینم که عالمی از ارشاد او به کمال ولایت رسیده اند فوق ماقال رحمته الله تعالی کما شاهد کل شریف و وضیع -

۱۰ احمر - روزی پیاله دوائی عالی حضرت قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس در همان مرض در طاقچه پر از روغن شده مانده است هوبل آن گرفت که مبادا به بداد هونت آن سرایت نموده باشد زود سلام داده برداشتم -

بالحمد عنایت دافره و بشارات متکاثره از حضرت مجدد الف ثانی به حال آن قبله و دجانی مسموع گردیده است اما از خوف تطویل کلام بس ماقبل و دل کفایت می رود و مقدمات مسطوره از کثرت روایات بحدی که تواتر رسیده اند -

۱۵ و عمر عالی حضرت بیک سال کامل نه کشیده بود که وصال حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی روی داده بعد ازاں که به سن تعلیم و تعلم رسیدند در اندک مدت قرآن مجید را خوانده به کتب متداوله پرداختند -

۲۰ احمر - روزی به تقریبی می فرمودند که به سن سیزده سالگی عضدی را به خدمت علم شریف حضرت خازن الرحمت باقر رسانیده ام و به نیز کتب دیگر هم ازین پس و پیش به خدمت آنحضرت قدس سره گذرانیده و در چهل روز حفظ قرآن شریف فرموده اند و در اثنای تحصیل کتب معقوله و منقوله کسب باطنی بخدمت والد بزرگوار خود به کمال رسانیدند و صاحب حل اتم و قال اکمل شدند اما از غایت تفاوت با وجود فور علم و معارف معرفت مسئله که در کمال آسانی هم پیش می آمد حل آن از

علمای دیندار می نمودند و به موافق فتوی آنها عمل می فرمودند و خود را از اهل علم نمی دانانیدند و اخفاء
مقال و ستر حال به شیوه مرضیه (۲۶۱) ایشان بوده - گویند اکثر مکاتیب حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ
که مشتمل بر معارف بلند و بشارات ارجمند با اسم عالی حضرت قدس سره شرف صدور می یافتند آنها را
مطالعه نمود، باب شصت تناول می فرمودند و نمی خواستند که هیچ یکی اطلاع یابد -

- ۵ احمر - می فرمودند که قیامت محک هر کمال است در آن جا هر کس به تمام عیار خواهد گرفت و یا
از اعتبار خواهد افتاد و مکاتیبی که در جلد اول حضرت ایشان بنام شریف هستند از آن مانده اند که
پیش از وصول بآن قبله اصحاب قبول مخلصان صادق نقل برداشته اند - باجمله باین همه کثرت کمال
این قدر کثرت تستر که از آن عالی حضرت مشهود و مسموع گشته است -

عرض ناودان کمال خود کمال دیگر است چهره پوشیده حلال را جمال دیگر است

- ۱۰ آن قدر غلبه تستر مراد خوف انداخته است که در نوشتن این قدر اسرار هم آیامرضی اظهار
باشد یا نه اما از آن جا که رساله معدن الجواهر در حالت حیات عالی حضرت جمع نموده حقیقت آن
بزنبان قلم معروض داشته چه تصنیف آن رساله در بلده دارالفتح اجین اتفاق یافته بود و تشریف
عالی حضرت در دارالارشاد حضرت سرزیند بوده - هم چنین جواب سرافرازی یافته دعای خیر در حق احقر
بدستخط انور نگارش یافته و بعد از رسیدن فدوی در وطن اگر چه ملاقات صوری دست نه داده چه
وصال آن قبله ارباب کمال پیش از رسیدن احقر به نه ماه روداده اما از باریابان حضور عنایات
۱۵ غائبانه بر تصنیف آن رساله بسیار شنوده از آن جا که عمر مبارک باخر رسیده بود نظایر ابراهیم
اسرار مرضی که هم غفار معلوم فرموده باشند که تحسین آن نوشتند و دعای خیر فرمودند، این همه ظهور آن
دعا دولت کشان است که معامله را تا این جا رسانیده و به تحریر مقامات معصومی مزیت بخشید باجمله
از قبولیت معدن الجواهر بر قبولیت احوال درین مقامات فرخنده نکات دلیری کامله حاصل گردید
والا معامله آن جا از قید تقریر و تحریر خارج است ظهور صیغ الہی که از نام آن عالی حضرت تعیین
۲۰ یافته مزج بی کیفی در رنگ ایشان گذاشته -

شگفته منظری کامل عیاری چوناش صیغه اللہ در بهاری

تا کجا در از نفسی نماید که مطلب از ادراک این اداره یسی بلند است براموری که مفهوم بر اهل و

نا اهل گردد باید پرداخت.

احمر - از زبان درفشان عالی حضرت قدسنا الله تعالی مسموع گشته که حضرت والدۀ ماجده می فرمودند که شما در فرزندان ما نسبت اصحاب دارید که شما حضرت (۲۹۲) مجدد الف ثانی را دیده اید و اینها نه بعد از اتمام این کلام فرخنده انجام ارشاد کردند که این قرب را اندک خیال نه کنی رای امام ربانی مجدد الف ثانی رحمته الله علیه بر آن است که هیچ ولی به مرتبۀ اصحابی نرسد اگر چه او پس قرنی باشد.

احمر - از جناب حضرت قبله گاهی اقطاب دستگاہی قدس سر و استماع یافته که حضرت ایشان به حضور من می فرمودند که اگر ملکی از ملائکہ مقربین علی نبینا وعلیہم الصلوٰۃ به صورت بشری متجلی شود غالباً صورت بر حقیقت فرزندی محمد صیغت الله اختیار فرماید.

احمر - نیز از زبان درفشان حضرت والد بزرگوار مسموع گشته که یک مرتبہ عالی حضرت قدس سر و ختم قرآن مجید در مسجدی که متصل منزل شریف ایشان است در نماز تراویح فرموده شب ختم چند سوره از آخر موقوف داشته به خدمت حضرت ایشان شتافتند که با آنحضرت به شنوایید و برکات ختم را بابرکات حضرت ایشان جمع نموده خصائص آن از زبان الہام ترجمان استماع فرمایند الفصہ در چند رکعت اخیر حضرت ایشان رحمته الله علیه خواندن باشند خود موقوف فرموده از ایشان استماع نمودند در حین استماع غیبی و استغراقی بر تمام مجلس روداده بعد فراغ ختم حضرت ایشان به عالی حضرت خطاب کرده فرمودند که در حین قرأت شما اسرار واجب الاستتار جلوه گر گردیده و اموری در میان آمده که مصداق لا عین رات ولا اذن سمعت - باشد و نزول اجلال بلا کیف بکمال عظمت و کبریای معلوم گردید و تاج مکلل به جواهر دیاوت که اشعاعات انواران از دایمی ناسوت تا تحت گاہ جبروت آفاق را درخشان ساخته و ضیاء بخشیده بر فرق شما یافت مانا که در حین نزول طعم گردیده که این نزول برای استماع قرآن مجید صیغۃ الله است مکرر دریں کتابت ذکر یافته لیکن چون محل خدشه ارباب ظواہر است باز اعادة ثانی از الزم ضروریات است معلوم فرمایند که نزول بلا کیف از قبیل تشابهات است کما ورد فی الخیر ینزل ربنا الی السماء الدنیا کلمات اکابر دین به کمال اعتقاد و یقین باید شنید که آثار سعادت و اطوار صالحین است و علم آن مغوض به قایل آن باید داشت و بر دو انکار پیش نه باید شد که علامت غلالت و آثار جهالت را دلیل مبین است

هذا هو الحق فماذا بعد الحق الا الضلال -

- احمر - حضرت مخدوم جمیل و مخدوم زاده صاحب تکمیل شیخ محمد اسماعیل دامت برکاتہم و طالت حیاتہم پیش این دور از کاری فرمودند و نیز در برقرارات خویش بدستخط خاص تحریر نموده اند که خدمت شریف عرفان پناهی زبده الاصلین خواجہ محمد حنیف کابلی قدس سرہ کہ خلیفہ اول حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ باتفاق مردم خالقہ بعدہ اندی فرمودند کہ در این ہنگام فرزندہ انجام کہ تشریف حضرت ایشان در بلدہ دارالخلافہ (۲۹۳) شاہ جہاں آباد بہ تقریب طلب بادشاہ خدا طلب خدمت مکان رحمة اللہ سبحانہ اتفاق یافتہ عالی حضرت این ضعیف را طلب داشتہ ارشاد کردند کہ وسعت ارشاد حضرت ایشان عالمی را بہ ولایت رسانیدہ و خلفای کرام را بہ مقام وراثت برہ و فرزندان عظام را در آنجا شان خاص بخشیدہ و فقیر مدتی است کہ محروم التوجہ است بعد از آن تاکید کردند کہ فلانی عرض احوال مرا نہانی بہ سمع مبارک آن قبلہ دو جہانی بہ عبارتی کہ لائق احوال دانی برسانی کہ احقر از توجہات آن قیوم ربانی امیدوار است - فقیر با وجود عدم لیاقت خود پیغام عالی حضرت بہ موفق عرض حضرت ایشان رسانید آب در چشم مبارک گردیدہ در جواب فرمودند کہ شما سلام مایان فرزند بودہ و مند تبلیغ نمودہ بہ گویند کہ من با این کبر سن و ضعف بدن با طالبان الہی صحبت می دادم و بہ حکم حدیث قدسی اذا رأیت لی طالباً فکن لہ خادماً بہ موافق مقدور خدمت آنہای نمایم وقت آن است کہ مسندی در برابر من فرش کنید و قدری دریں خدمت مامورہ بامن شریک گردید تا ازین بارگراں نفسی بیاسایم و آنچه ماداشتیم مدتی است کہ بہ شما اشارت فرمودہ ایم و اگر طالب مزید اند در روضہ منورہ حضرت مجدد الف ثانی بہ روید و ہر نعمت تازہ کہ فائز الوقت گرد و ما را ہم شریک سازید وقت مدد است نہ محل عذر چون این پیغام دولت انجام و جواب بشارت مآب بہ عالی حضرت رسانیدم خوش وقت شدند و شکرانہ الہی بہ تقدیم رسانیدند -
- ۲۰ احمر - نیز از مخدوم زاده برجادہ حقائق آگاہ شیخ محمد اسماعیل سلمہ ربہ استماع یافتہ کہ عارف معنوی قدوہ ارباب تحقیق خواجہ محمد صدیق پشاور ی قدس سرہ کہ خلیفہ ثانی حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ بودندی فرمودند کہ در وقتی از اوقات بہ من خدشہ فضل و بزرگی مخدوم زادہ ہای قدسی حنات لاحق گردیدہ کہ با وجود کمال توسع و تقوی و علو کمالات کہ شامل حال ہر شمس بودہ کدام یکی از

دیگری افضل باشد و هر چند این خطر را دور می نمودم دور نمی شد و استغفاری نمودم نازل نمی گشت
 بلکه بر مزیدی دوید به ناچاری تمام حقیقت خدشه و استغفار به عرض حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی
 رسانیدم و ندانستی که ازین خدشه شامل حال گردیده نیز معروض داشتم از غایت عنایت تبسم آمده در
 جواب لعل شکر بار نمودند که حل این خدشه در شب اول که ازین جا به پیشاور می روند خواهد شد و این
 معنی منلقه (۲۶۴) در آن بلده منحل خواهد شد بعد چندی که رخصت پیشاور اتفاق افتاد و در هر قدم
 فرحت تازه راه را مصفا می ساخته چون دخول میسر گشته انتظار شب که مبنی از برکات قدم بوده
 بر کمال بی قرار داشته تا آنکه شب پرترا ندانسته

۵

شب خوش، صبح زندگانی نشاط افزا چو ایام جوانی
 در واقعه به جمال جهان آرای بالانشین مندر سالت آفتاب قیامت امام الانبیاء المرسلین
 صلی الله تعالی علیه و علی آله و صحبه وسلم و بارک مشرف گشته که با هر چهار یار خود تشریف
 ارزانی دارند و حضرت ایشان با جمیع ابنای کرام خویش به یک طرف مقابل سید البشر علیه و علی
 آله الصلوٰة والسلام دست بسته ایستاده اند و درین اثنا آنحضرت علیه الصلوٰة و التحیة
 سبانه مبارکه برداشته جانب خلفای کبار رضی الله تعالی عنهم اجمعین می گردانند و اشارت باین طالب
 بشارت نموده می فرمودند که فرزندان شیخ محمد محصوم مادر زنگ هر چهار یار من اند ما هنر الکبیر
 کبیر فافهم و در وقت گفتن الکبیر کبیر فافهم سبانه جانب حضرت صدیق اکبر
رحمتهما الله تعالی آورده اند فحصل ما اريد کمالا یخفی علی کل شریف سعید -

۱۰

۱۵

باید دانست بشارات حضرت ایشان درباره عالی حضرت قدسنا الله سبحانه بسیار استماع
 یافته است درین جا بر همین قدر کفایت رفت بعضی از آن با در رساله معدن البحار مسطور گردیده
 اگر دولت اشتیاق رهبری فرماید در آن جا رجوع باید نمود -

الحال نقل مکتوبی از مکتوبات حضرت ایشان که با اسم عالی حضرت مشتمل بر الهام حضرت محمد الف ثانی
رحمتهما الله تعالی دو عده ایراد آن هم در مفتح اول گشته است می نمایم به تامل استماع فرمایند،
 مکتوب صد و هشتاد و نهم است از جلد اول که بشارات حضرت ثلاثه بلکه اربعه جلوه می گردود:
 فتح الحمد لله رب العالمین و الصلوٰة والسلام علی سید المرسلین و آله و صحبه اجمعین

۲۰

له م. خواهد گردید ۱۰ در بشارت ۱۰ در حضرت

حضرت امام ربانی مجدد الف ثانی حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ بشر ساخته بودند بآن
 که دنیای ترا آخرت گردانیدم سطرپی چند در شرح این عبارت علیه وعل این مکاشفه غیبیه
 مرقوم می گردد به گوش هوش استماع نمایند بدانند که هر چند در دنیا مشهود می گردد بی شائبه
 ظلیت نیست که دنیا تاب ظهور اصل بی شائبه ظلیت ندارد و موطن ظهور اصل آخرت
 است و چون دنیای ایشان حکم آخرت گرفت ناچار موعود اخروی درین نشاء جلوه گرفت
 ۵ و نصیبی از اصل بی شائبه ظلیت به حصول پیوست و نیز می تواند که بعضی تمتعات این
 نشاء فانیه که موجب تنقیص درجات اخروی است در حق ایشان نه این چنین باشد بلکه
 باعث ترقی (۲۶۵) درجات بود چنانچه نعیم آخرت که تمتع بآن موجب ترقی است بایشان
 آن است که اشجار و آنهار بهشت و هم چنین حور و غلمان آن مقام مظهر معانی تنزیهی
 و تمهیدی اوست سبحانه که درین دار همان معانی بکسوت حروف و صور کلمات پیداشده
 ۱۰ است کسبحان الله والحمد لله مثلا و چنانچه مباشرت این کلمات درین دار دنیا
 موجب ترقی است همچنین تمتع ازاں فواکه در بهشت و مباشرت بآن لذائذ و نعم موجب
 رفع درجات و ترقی مقامات است و چون به کرم الهی عم احسانه دنیای شان
 آخرت گشت لاجرم تمتع نعیم این جای در رنگ مباشرت لذائذ آن جانی گشت و نیز
 می تواند که سالک این راه هر چند قطع منازل و وصول نماید و باصل اصول برسد و به تجلیات
 ۱۵ نلکه مشرف شود و مشاهدات مشکفیه و غیر مشکفیه و سائر لوازم ولایت را حاصل نماید اما تا در
 قید زندگانی این جهان است و در تنگنای جسد محبوس است مقید جبل الخیال است و
 خلاصی بالکل از قید خیال درین دار محال است چنانچه مولانا می روم قدس سره قریب
 احتضار می فرموده اند

من شوم عریاں ز تن اواز خیال تا فرام در نهایت وصال
 ۲۰ یعنی تخلص از قید خیال بی خلاصی از تنگنای جسد ممکن نیست و چون دنیای ایشان حکم
 آخرت گرفت لاجرم مطلوب درین نشاء منزله از تحت خیال و میرا از اختراع دهم جلوه گرفت
 گردد و نیز می تواند که رویت موعود اخروی است و نصیبی ازاں در دنیا هیچ کس را نیست
 مگر سرور دین و دنیا را اصلی الله تعالی علیه وسلم و حضرت ایشان را تحقیق نموده اند که
 هر کمالی که نبی را بود کل تابعان او را نیز به تبعیت و طفیل ثابت است پس اگر از الوش

خوان این نعمت ہنیہ ز نصیبی ارزانی داشته باشندی شاید ہر چند رویت نہ باشد کہ آن
 با جماع است غیر واقع است چہ حصول اصل شی دیگر است و نصیبی ازاں یافتن دیگر
 چنانچہ آنحضرت نوشتہ اند کہ ہر چند رویت نیست اما کالروویۃ است فافہم فان
 کلامنا اشارات و بشارات لک دی تواند کہ محل آن عبارت شریفہ این باشد کہ دنیا دار
 عمل و کسب است و آخرت دار جزا و اجراست پس انفع دریں دار اعمال است کہ
 مقربات اند و ترقی بخش و اگر از ثمرات مکاسب کہ جزای عمل است چیزی دریں دار
 عنایت فرمایند ہر آئینہ موجب تنقیص درجات اخروی باشد و لہذا تری بعض من
 اعطی الثمرات فی ہذہ الدار یتمنی عند الموت ان لا یكون لہ من ہذہ
 الامور شیء و کان ہذا هو السر فی عدم ظہور کثرۃ الاحوال من
 الصحابة رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین مع فی (۲۶۶) الدرجۃ العالیۃ
 من الولایۃ ہذا لکن لما جعل اللہ تعالیٰ دنیاہم آخرۃ فلا یكون
 حصول الثمرات لہم فی ہذہ النشأۃ منقصۃ لدرجات آخرتہم کما
 قال اللہ تعالیٰ فی حق خلیلہ علی نبینا وعلیہ الصلوٰات والسلام وَ
 اتَّيْنَاهُ أَجْرَهُ فِي الدُّنْيَا وَاتَّخَذَ فِي الْآخِرَةِ لِمَنِ الصَّالِحِينَ و لعل وجہہ
 ان ہذا الزمان لقربہ و دنوہ من الآخرۃ ملحق ببلک الدار فیظہر فیہ
 ما اختص بالآخرۃ لکن ہذا الحكم مخصوص بمن شرف بہذہ السعادۃ
 العظمی والدولۃ القصوی ولا یجوز لاحد ان یقیس علیہ نفسہ الامن
 ادخل فی ہذا الحكم بکرمہ سبحانہ۔

چنانچہ حضرت ایشاں در مادہ مخدومی کرمی شیخ محمد سعید و این فقیر فرمودہ اند کہ شما
 ہر دو را داخل این حکم سائنند الحمد للہ رب العالمین علی ذلک و علی جمیع
 نعمائہ حمداً کثیراً طیباً مبارکاً۔
 انتہی مکتوبہ المقدسہ۔

و جاہت منزلت و کثرت اعتبار عالی حضرت نزد حضرت ایشاں ازین نقل عظیم الاقتدار

که مخدوم زاده صاحب اسرار شیخ محمد اسماعیل مدظلہ کہ از جناب حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ می فرمایند :

احمر - از مخدوم زاده مذکور مسموع گشته کہ حضرت ایشان می فرمودند کہ اگر پدری تعظیم پیری بجا آورده باشد من تعظیم فرزند می محمد صبغة اللہ نمایم - دیگر در اشتقاق و اخلاق و عادات و عبادات عمل عالی حضرت قدس سرہ بہ موافق سنت سنیہ بوده و طریقہ مرضیہ مصطفویہ ^۵ علی صاحبہا الصلوٰۃ والسلام حتی المقدار از دست نمی رفت اوضاع حضرت ایشان بہ حدی خاطر نشین بوده کہ خلاف آن را سم قاتل می شمردند و اطوار مجبوری بہ مرتبہ محبوب بوده کہ مخالفان آن راصوص دین می داشتند دنیا و مافیہا را بہ پشت پانزدہ آخرت را مدار کار و محل لقاء پروردگار می انگاشتند سلامتی قلب از اعظم مقاصد و خلاصی روح از اغر مطالب متصور می نمودند -

۱۰ احمر - حضرت قبلہ گاہی اقطاب دستگاہی می گفتند ہر گاہ صورت پر حقیقت عالی حضرت بہ نظری در آید بی اختیار آیہ کریمہ اِذْ جَاءَ رَبُّہٗ بِقَلْبٍ سَلِیْمٍ کہ در شان حضرت حلیل علی نبینا وعلیہ الصلوٰۃ والسلام وارد است بر دل جوش می زند و گاہی از دل بر زبان نیز می رسد ہر چہ عزیز سلیم القلب مثل جناب حضرت ایشان حال عالی اگر شاید محسوس شدہ باشند بی شائبہ تعصب در قید تحریر می آید کہ حکایات اولیاء کبار بسیار مسموع گشتہ و صحبت ^{۱۵} اکبری این ارباب اسرار دست دادہ اما این زہد و توکل و تسلیم و رضا و صفاء قلب و خلاصی روح و تسر حال و اختفای مقال و فدویت حضرت مجدد الف ثانی و محبت حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہما کہ از جناب عالی حضرت دید و شنید اگر قدری (۲۶۷) از ان ترقیم نماید از معاندان اعتقاد این اکابر بہ صد شوق گرایند و بعضی از مرضی القلوب راہ عدم اختیار نمایند چہ مرضی القلوب در ہر وقتی از اوقات انبیاء و اولیاء گشتہ اند و صحبت این حضرات نفی بآن نجسیتہ صفات ^{۲۰} نہ نموده سہ

ہر کہ را روی بہ بہبود نہ داشت دیدن روی نبی سود نہ داشت

۱۷ م - پنداشتند ۱۸ م - عظیم
۱۹ م - این حضرات بآن حسنہ صفات

۲۰ م - بعد ۲۱ م - گذشتہ

باجمله وجود شریف عالی حضرت از اعظم تصرفات حضرت مجدد الف ثانی است و اکبر له
خوارق حضرت ایشان است وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ تَعَالَى عَزَّ وَجَلَّ به موافق وقت و حال نقل چند از افعال صحیح
که مشتمل بر نقادات ایشان باشد ایرادی نماید بعونه سبحانه.

۵ احمر - سیادت دستگاہی مرحومی میر محمد غنی برهانپوری نبیسه حقائق آگاهه خواجہ محمد ہاشم کشمی
قدس سرہ مکرر بہ حضور آتشاد بیگانہ روایت نموده کہ یک باری عالی حضرت در بلدہ طیبہ سر ہند
قدوسی را دعوت طعام فرمودند و استفسار وقت طعام نمودند عرض کردم چاشت گاہ ، فرمودند
ہماں وقت چیزی خواہد رسید آداب بجا آورده منتظر غایات ششم تا آنکہ نصف گذشتہ و
اثری از طعام بہ ظہور نہ پیوستہ و اشتہا برگشتہ دانستم کہ نسیانی ازیں معنی بہ بندگان عالی حضرت
طاری شدہ باشد اما از غایت ادب چیزی ہم نہ خوردم تا آن کہ وقت نماز پیشین رسید
در مسجد رفتم عالی حضرت را در نماز یافتیم بعد از فراغ نماز بہ بندہ خود از راہ کرم ارشاد کردند کہ
ما طعام را بہ وقت شما تیار کردہ بودیم اتفاقاً بزمی کہ گشتہ گوشت ادیجہ بودم نیاز آمدہ بود
بعد از تیار می طعام نیاز آرند اظهار مطلبی از مطالب دنیاوی نمود طعام مشکوک شد آن طعام بہ حساب
بزد و رفتارش دادیم و گوشت دیگر از بازار خریدہ مکرر فکر طعام نمودیم الحال خواہد رسید ان شاء اللہ تعالی
عرض کردم کہ حضرت از راہ تفضل این مخلص خود را از شکوک نجات بخشیدند - بعد از نفسی اطمینان
و غیر متلونہ رسیدہ بہ جلالت کلی در غلبہ اشتہا خوردم و بہ موجب نص قرآنی ان اکرمکم
عند اللہ اتقکم - بہ صد جان معتقد عالی حضرت گردیدم -

۱۵ احمر - از مخدوم زادہ عالی درجہ صاحب ارشاد و تکمیل شیخ محمد اسماعیل سلمہ ربہ مسموع گشتہ کہ یک
مرتبہ عالی حضرت بہ سبز بجوارہ تشریف بردہ بودند شبی در خانہ یک منصب دار کہ مرید قدیمی و مورد وثق
جناب ایشان بود گذرانندہ فردا پس سوار شدند منصب دار سعادت اطوار بر اسب سوار شدہ در
رکاب سعادت بہ قصد متابعت برآمدہ تا قریب یک فرسنگ رسیدہ مبلغ چہل روپیہ و چند
۲۰ پرکالہ نفیس نیاز مقدس گذشتانندہ فاتحہ نصحت حاصل نمود بعد از ترخیص باز گشتہ پاکلی شریف
را گرفتہ بہ عرض پایہ ولایت رسانید کہ تشریف برادر حضرت اغنی جناب حضرت خواجہ جیو در

۱- د- "اکبر" ندارد ۲- د- ذات ۳- د- م- طیار

۴- م- بندی ۵- د- م- طیار

لشکر است بر در قدوسی دریں ایام متوجه آن مقام اگر به سفارش مدد حال او شود انساب می نماید قبول فرموده پانکی را نشاندہ سفارش به دستخط انور نوشته دادند (۲۶۸) و نیازش را رد کردند عزیز معهود از التماس مقدمه مکتوب ندامت بسیار کشید و به بکاء شدید ساخته تاسه منزل الحاح کنان در رکاب سعادت بوده که اصلاً قصد از گذشتانیدن نیاز ملحوظ مطلبی نه بوده اما شقاوت بر آن آورده که بی خطر امری از امور دنیویہ این حرف از زبان برآمده و من مرید قدیمی و موردی از ہمیش ۵ نیاز گذرانده ام این نیست که مرتبه اولی باشد برای خدا قبول فرمایند بعد سه منزل مکتوب به منت تمام واپس داد و نیاز به معرض قبول افتاد عزیز معهود لشکر گویاں به مقام خویش رفت.

احمر - فضیلت پناہی شیخ ابونصر سلطان پوری که تاجر صالح است و از مخلصان مخصوص این حضرات عالی درجات کمر پیش این راقم بیان نموده که یک مرتبه عالی حضرت از لاہور به سرہند می آمدند و حماء شدیده بازار نقرس لاحق بوده و دست شریف ہم ضرب شدید خورده در بنده خانه ۱۰ اتفاق منزل افتاده و در آن حویلی اشجار خرم بسیار بوده ایشان از غایت ادب بر چارپائی خواب نہ فرمودند بلکه در زمین ہم پای شریف دراز نہ فرمودند بلکه اصلاً خواب نہ نموده شسته ماندند چہ در آن شب باد شمال شدت داشته و برگ آن اشجار می ریخته خود را به ہر قسم نزدیک آن ریخت رسانیدہ برگ آن را برداشته بر طاق می گذاشتند تمام شب به ہمیں صرافت گذشت وقت بامداد چواستفسار این معنی نموده شد فرمودند در حدیث آمده است اکرموا عتکم النخلة فانھا ۱۵ خلقت من بقیة طینة آدم.

احمر - یکی از مخدوم زاده های عالی تبار سلمہ اللہ سبحانہ روایت نموده کہ یک مرتبه عالی حضرت قدسنا اللہ سبحانہ بسرہ الاقدس در بلدہ شاہ جهان آباد در حویلی گرایہ تشریف داشتند و موسم عید قربان قریب رسیدہ بود کہ یکی از نیازمندان گو سفندی برای اضحیہ نیاز فرستاد چون روز عید رسید گو سفند در قربانی درآمده بلکه مطبوخ گشته اما هنوز در اکل عالی حضرت نیامده کہ بخاطر ۲۰ اقدس یاد آمده کہ یک روزی این گو سفند چند برگ از اشجار آن حویلی خورده بود فی الحال دیگری از بازار به قیمت کلی طلبانده به عوض آن اضحیہ فرمودند و برای بخشاندن اوراق اشجار کہ خاوندانہا در آن ایام در بلدہ نہ بودہ چہ تلا شہانہ نمودند.

اگر تعداد این قسم تفاوت مرتبه و سموه نماید سخن بسیار و صحت می رساند هر چند که التذاذ معنوی بر اهل آن بر مزید سرایت می کند. اما از امور مستقبله این کتاب که هر کدام در تلفذ بخشی اختصار لازم ترمی افتد لهذا حق متوسط که مرکز عدل است در مقدمات مذکوره و موعوده اختیار نمود و لا حول ولا قوة الا بالله العلی العظيم.

۵ احمر - یکی از عرفای روزگار و مخلصی از محافل ابرار نقل می نموده که عالی حضرت را منصب و خلعت غوثیت از روحانیت غوث الثقلین کریم الطرفین حضرت سید محی الدین شیخ عبدالقادر جیلانی قدس الله تعالی روحه و افاض علینا و علی العالمین فتوحه بدست آمده و این وقت به حصول انجامیده که حضرت عالی بعد ان فراغ از حج (۲۶۹) از مدینه سکینه علی ساکنها افضل الصلوة و اکمل التسلیمات از خدمت حضرت ایشان رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى مَرخص گردیده براه خشکی معاودت وطن مالوف اختیار فرموده بودند و در اثناء طریق مزارات متبرکات را که مشهور و معروف بوده زیارت نموده آمدند در بلده بغداد چون به زیارت حضرت شیخ رسیدند از آنجا این تحفه از جانب شیخ مذکور قدس سره مرحمت شد.

۱۰ روزی این حقیر کثیر التقصیر نقل این معنی به عرض آن پیر روشن ضمیر و خلوتی رسانید نفسی این معنی هم نمودند بلکه تعریف کثیره انوار و برکات آن مزار شریف بسیار بر زبان مبارک آوردند و وسعت ارشاد آن غوث الاوتاد بیان فرمودند و ما سوای این هم اکثر فضائل و کرامات و مناقب کمالات آن غوث البریات بر زبان شکر نشان می آوردند گاه گاهی از حقائق آن طریق مخاف که با انواع مهابک و شداید آراسته و اضاف تلونات مسکت و بی آبی پیراسته بحکم بَلَّغْنِي يَا حَمِيْرًا ساعی از بار وجود خلاصی یا بند مذکور می فرمودند و اد اشکر مولی ذکره اولی به وجه شائسته می نمودند که از آن حرجات بآن رود و صلاوت زیارت مزارات کنایه به وطن رسانیده.

۲۰ احمر - روزی فرمودند که در کدام شهر از آن بلاد که نام او با فعل در قید حافظه را قم سیاه کار نماز جمعه اتفاق یافته خطیب آن مقام در فضل خلیفه اول حضرت صلیق اکبر رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى اشجع هم گفته، رافضی مسکینی هم به طریق اتفاق در صفی از صفوف پینان حاضر بوده گفت ای اشجع هم چه این جا بلان بی سر انجام غیر از حضرت علی مرتضی کرم الله وجهه الکریم دیگری را شجاع نمی

شمارند فکیف الاشجع فی داند که هر کمالی که در خلفای ثلاثه ثابت است در ذات حضرت صدیق اکبر
 رضی الله تعالی عنهما تنها به طریق اکیلیت موجود تفصیل فضل خلفاء راشدین و عنوان الله تعالی علیهم
 اجمعین به ترتیب خلافت از هر سه جلد مکتوبات قدسی سمات حضرت محبت و الف ثانی
 رضی الله تعالی عنهما طلب باید نمود یا به کتب کلامیه رجوع باید فرمود. مدعا آنکه حرف آن رافضی
 مسکین مرکز خاطر قطب المحققین گردیده بود که اکثری به طریق طیبیت یاد آن می فرمودند و به
 فاسد اعتقاد این خبیث باطنان پیش نیازندان بیان می نمودند. ۵

دیگر تصرفات و کرامات عالی حضرت بعد آن که این مسکین دیده و شنیده هرگز سیری کتاب
 به تحریر چندی ازان حاصل نمی شود مع هذا در رساله معدن الجواهر هم پنجاه و یک تصرف مرقوم گشته
 بر آن هم اکتفا می رود اما مخلصی فطانت کیش که حلاوتی بیش از بیش از زبان اشارات این
 مفتاح اهل سعادت دریافته در عشق و محبت این حضرات عالی درجات تن و جان را باخته
 است. کتب بر آن است که سخنی دیدن کتاب ادای یابد و نشین معنی شناسان گوهر اسرار
 و خاطر نشین مجمع ابراری گردد. ۱۰

صائب نظریاه نه سازد ز هر کتاب فهمیده است هر که زبان اشار
 ذکر می چند ازان تصرفات (۲۷۰) باهرات به موافق اعانت خالق البریات بسی ضرور است و ایراد
 این ابیضات درین کنز ادل خیلی محل نور و سرور به حضور خاطر استماع نمایند و به چشم حق بین ملاحظه
 پسیدی ابیضات فرمایند. ۱۵

ابیض - دائم الاوقات و منع شریف عالی حضرت قدس سره بر تشر حالات و کرامات مائل
 افتاده بود، روزی در بلدة امک در خانه مرزا غیاث الدین که از مخلصین صاحب یقین است
 تشریف ارزانی داشتند بر چارپائی دراز کشیده بدستور معمول استغراق داشتند و مرزای مذکور کس های
 راند که به ناگاه در خاطرش ظهور نموده که از ادلیای ماقدم کرامات فراوان و تصرفات بی پایان به ظهور
 آمده اند و حضرت پیر دستگیر که افضل اولیاء اند این قدر ظهور خوارق اختیار نه فرموده اند اگر این
 معنی را انکشاف بخشند از غنایات کریمانه که شامل حال مریدان است مستبعد نه خواهد بود و تصرف
 عظیم به ظهور خواهد انجامید، فی الفور به نظر کرم نگاه انداخته فرمودند که حسن بصری و حبیب عجمی
 ۲۰

قدس سرهما پیر و مرید بوده اند و سفری رفتن که عبور بر دریا اتفاق می یابد حسن بصری انتظار کشتی می برد و حبیب عرض کرد که خواهی یقین نه داری گفت من یقین دارم ولی تو به مقام آن یقین نه رسیدی حبیب از آب گذشته رفت و حسن در انتظار کشتی بند ماند و حالانکه فضل حسن راست زیرا که او نزول نموده سبب را به مشیت جمع گردانید و حبیب چون نزول نه نموده بود سبب از سبب جل و علاء جدا دیده چون سخن عالی حضرت تا این جا رسید عزیز معهود سر برهنه ساخته با نفعال تمام خود را بر اقدام همان انداخت.

۵

ابيض - در همان سفر مذکور در خانه قاضی بلده الهک که عم مرزا غیاث الدین بوده دعوت عالی حضرت اتفاق یافته و قاضی آن جا را به تقریبی پیش می آید که متوجه بیرون شهر گردیده از آن جا که شهر مبارک رمضان بوده وقت شب برای نماز تراویح اشتغال می فرمایند که به ناگاه شورش عظیمی در بلده برپا می گردد و نزدیک خانه قاضی شدن می گیرد و بعد از فراغ تراویح چون مرزا غیاث الدین که حاضر در نماز بوده تجسس این شوری نماید معلوم شد که افغانه یوسف زئی که به قطاعی طریقی مشهور اند و از دیانت و امانت بسی دور قریب به هزار کس جمع شده مسلح و مکمل گردیده به قصد تاراج نمودن خانه قاضی آمده اند و فکر شب خون دارند.

۱۰

رضا حب خانه خالی خانه دید نه تنها کنج بل ویرانه دید

در اطفال و عورات قاضی مذکور و اولاد فغان شدید برخاست چون در کوچه قاضی داخل شدند یکایک برگشتند و سر از تنها جدا شدن گرفت قریب به دو صد کس مقتول گشتند و باقی راه فرار اختیار نمودند چون استفسار آن اسرار از آن گروه بدکردار نموده شد گفتند مردی سفید ریشی خضروشی را دیدیم که شمشیر عریان در دست دارد و از یک خنجر به سر چند کس ازین جدامی گردد و ناچار با اضطراب تمام برگشتیم که تاب مقاومت آن شیر جبار تعالی نیاوردیم چون صورت آن عزیز را بیان نمودند بعینه بشرة شریفه عالی حضرت بوده حالانکه ایشان در آن وقت به وقار تمام در نماز اشتغال داشتند عرض مرزا غیاث الدین را طالب تصرفات بوده ادلاً به تصرف جواب شائسته ادا نمودند (۲۷۱) و ثانیاً این تصرف عظیم القدر را جلوه گر نمودند که تا امروز در تمام الهک و شما آباد این تصرف در اشتها کالشمس فی ربعة النهار است - فردای آن شب قاضی نیز در خانه رسیده بابوس

۱۵

۲۰

نمود و منت دار جان بخشی و بقاء ناموس و خلاصی مال که باقبال عالی حضرت روی داده گردید.
 ابیض - والده فقیرزاده یا محمد معشوق و نیاز احمد سلمه الله سبحانه که بنت عالی حضرت
 قدس سره می شود بامراض قویّه شدیده مثل قولنج و تب و سرفه در حالت حیات آن قبله اصحاب
 کرامات مبتلا گردیده و هر روز هر یکی از این امراض مذکوره مشتد ترمی گشته و بامتداد کشیده و ادویه
 حکماء از تاثیر مانده بلکه معکوس گشته و ادویه صلحاء هم موقوف بر توجّه خاص عالی حضرت گشته معامله به یاس
 ۵ کلی کشیده روزی یکی از حکمای صاحب کمال گفته که علاج انسانی کارگر نمی شود حکمت رحمانی مطلوب و
 در آن وقت معلوم نیست که در بیمار غیر از رفق جان چیزی هم مانده باشد این مقدمه به عرض عالی حضرت
 رسانیده شد خود از راه کرم رو بروی مریضه نشسته چیزی خوانده و میدند و توجه در رفع مرض فرمودند
 به مجرد چشم بستن جمیع امراض اش برداشتن و شکر گویان برخاستند مریضه به عافیت کامله برخاسته طلب
 شویا نموده در چند روز ضعف هم نماند، الحمد لله علی الاحسانه -

۱۰

ابیض - صالحه از مخلصات آن قبله ارباب حاجات که در خلوص و نیازمندی خود را بی بدل می شمارد
 و در عقل و فراست و نفاست حفظ ثانیه کم دارد و درین دلا چند بار روایت نموده که من با جماعتی از
 صالحات شوق ارادت پیش عزیز می داشتم که مشاهدۀ حالات و اثر تصرفات آن عزیز صاحب
 برکات به مجرد مشاهدۀ بشره کریمه او جلوه گر گردد و حدیث قلوب معموره العیوب بلا توقف و ایهمال
 نماید در آن ایام غلغلۀ تشریف آن قطب الانام عالمی را پراثر دهم گم دانیده و شورش در خاص و
 ۱۵ عام انداخته اتفاقاً در و مسعود عالی حضرت در منزلی که مجمع این تصرف طلبان بود به تقریبی روی داده
 حیوانات غیر مکلفه نیز در آن خانه بودند رسن خود را به شدت تمام شکسته بر اقدام غوث الانام و عالی حضرت
 نیز تا انقراض کلی آنها به حصول مطلب ایستاده ماندند و نگاه جسم آمیز باین صالحات فرمودند هر کدام
 به صمیم قلب اعتقاد کامل حاصل نموده رشته ارادت به کمال سعادت در گردن بسته داخل حلقه
 بگوشان گشتند بی صورت آن آفتاب دلایت به قسمی پراثرانوار بوده که هر که ایشان را می دیده
 ۲۰ بی اختیار می گفته هذا ولی الله! و بشره آن بدر سپهر هدایت به مرتبه و جاهت داشته که اکثر
 ناظران ما هذا بشران هذا الا ملک کریم به موافق روزمره خود را ادای فرمودند -

روزی حضرت قبله گاهی اقطاب دستگابی داخل بده کابل می شدند و عالی حضرت

قدسنا الله سبحانه باسرارهما به قصد استقبال ایشان (۲۴۲) تا مزار شاه شهید^{علیه} قدس سره که بیرون شهر واقع است برآمدند بعد از آن دخول در دروازه لاهوری معاً اتفاق یافت هر کس از ناظران از مردان و زنان بی اختیار به خواندن درود اشتغال می نمودند می گفتند و فرشته اند که بر دو پاگی نشسته به شهر در آمده اند و بعضی می گفتند که دو دختر اند که اهل شهر را سرسبز و شاداب گردانیده اند. ۵

احمر - هم در آن روز طرادت اندوز عالی حضرت به والد بزرگوار این را تم سیاه کار خطاب کرده فرمودند که مزار شاه شهید^{علیه} ابواسحاق قدس سره هم چنین مزار عاشقان و عارفان از مزارات متبرکه این جای اند و آنچه مردم اینهارا اصحاب می دانند محل تردد است زیرا که تشریف اصحاب کرام علیهم الرضوان من ملک المنان درین زمین به ثبوت نه پیوسته است جمع کثیر از مردم کابل که در رکاب سعادت بودند استماع این اسرار نمودند و از اعتقاد اصحاب که در ماده اعزّه مذکورین قدس اسرار هم داشتند برگشتند. ۱۰

احمر - جناب حضرت قبله گاهی قطب اقطابی می فرمودند که وضع شریف عالی حضرت مائل بر تسر حال و انحاء مقال است اما در بلده کابل شنیده می شود که بعضی از مکاشفات خود با حسب الالهام الصریح بیان می فرمایند، چو کثرت ارشاد ایشان محیط این دیار است ازین جهت ظاهراً مأمور^{علیه} باظهار بعضی از اسرار خواهند بود و الا تسر حال به مرتبه یست که شب بست و هفتم رمضان المبارک که اتفاق اصحاب کشف و شهود و اکثری از علمای کرام شب قدر همان است احوال بعضی اکابر عرفا به عرض عالی حضرت رسانیدند که برکات و شهود ملائکه^{علیهم} را بسیار بیان می فرمایند فرمودند همون ما جویند که به شهود ملائکه^{علیهم} کرام علی نبینا و علیهم الصلوة والسلام التناذ حاصل می نمایند و خود جنیان را هم نمی بینیم - یا ردول نواز من سلامت تفصیل اموری که درین جا با جمل در احوال آن کعبه امانی و آمال مذکور گشته از معدن الجواهر طلب باید نمود.

هر چند بعضی اسرار که درین جامه رقم گشته در معدن الجواهر اصلاً از آن حرفی نگذشته چه نسخه جدیدیه البته مشتمل بر فوائد و اذوا^{علی} باشد علی الخصوص که درین کتاب که مقامات حضرت ایشان است رضی الله تعالی عنه که اگر معدن الجواهر است جز و ادست و اگر منظر ادوالا^{علی} باب هم بعضی ادا^{علی} از آن جا که رساله مذکوره مخصوص به ذکر عالی حضرت است قدس سره ازین جهت سخنی استوار به توقیر

بسیار ازان رساله مذکور گشت. مقصود آن که رساله مسطوره در حالت حیات ترتیب یافته است، چنانچه مکرر این سخن بالا گذشت است ازین جهت از ذکر وصال ساکت است. درین جا با جمال به قدر حال ذکر وصال آن بادی ارباب کمال باید نمود این ربّی رحیم و دود. مدتی چند از ایام انتقال این حقیر بی پروبال حاضر خدمت بود بلکه به مالیدن پای مبارک مشغول عنایات بسیار در ماده خود مشاهده نمود و امور غیر متوقعه را استماع کرده چون خطر سفر دکن نیز در آن ایام به تقریبات شتی در سر داشته به خاطر گذشت که دولت قدم بوس بعد انقراض این سفر فرحت اثر هم که موجب اشارت و بشارت عالی حضرت قصد آن تصمیم پیدا کرده میسر خواهد گشت یا نه.

احمر و ابیض - جانب فقیر (۲۴۳) نگاه کرامت آلود گردانده فرمودند که عارف سریع السیر شیخ ابوسعید ابوالخیر می فرمایند -

در عالم مازما بحسن نام نماند و از صبح وجود تا بجز شام نماند
مرغی که فدا شده بود در دایم وجود به گریخت ز نزد ما بجز دام نماند
فقیر ازین رباعی معلوم کرد که اشارت به قرب ارتحال خویش می فرمایند چه غالب موضع شریف بر اظهار اسرار به طریق رمز و اشارت بود الا ماشاء الله تعالی.

گویند مرتبه اولی که وزیر خان و جدیه حضرت سرهند را جنگ با کفار نگون سازد نامک پرستان بد کردار افتاده داعیه جهاد در خاطر مبارک بسیار قرار گرفت اما ازان جا که علیه آزار با کبر سن مجتمع بوده خیر اندیشان صفاکیشان تجویز بر آمدن نه نمودند و رشی که کار سازی از تیر و تیراز طریق دران هوای سرد بسی گرم بوده تیر و تفنگ در آن موت را کشوده و فردایش جنگ مغلوبه را قرار عالی حضرت قدس سره جانب آن قریه تحقیق فرموده توجیهی گماشتند و به قصد بول برخاستند فی الفور بالغز شده افتادند چون برداشته آوردند زخمی قریب به سرین مثل زخم تیر یافتند معلوم شد که دران مجمع به طریق استمداد حضور فرمودند و ازان جا مجروح شده اند - چه این مقدمه چون به عرض هم رسید نفی آن نه فرمودند از آن بود که دران مرتبه فتح مسلمانان با وجود علیه کفار به توجّه آن قبله عارفان

۱ م - صفاکیش ۲ م - نبرواز ۳ م - دهن
۴ م - کافران

دست داد و خود هم از همان زخم شش ماه دیگر به شدت تصدیع آزار کشیده به شهادت کبری
 واصل حق شدند از آن باز برای شهر شکل جمعیت صورت زیسته است بلکه جمعیت از اهل عالم
 رخت زیسته است بلی این همه ظهور فتن و اختلالات علامت تشریف بوده از شروع فتنه ثانیه که
 اشد و دیر پا بوده رخت ازین عالم بستند.

۵ و روز جمعه سنه هزار و یک صد و بیست و دو وقت نماز عصر تاریخ هفتم یا هشتم یا نهم
 شهر ربیع الثانی که مولد آن قبله دو جهانی نیز بوده با محبوب حقیقی جلالت عظمت پیوستند و ولادت
 شریف در سنه هزار و سی و سه بوده، چنانچه در شروع کز گذشته باین اعتبار سن مبارک آن قبله ابرار
 هشتاد و نه سال کامل گردیده اگر تغلیبا نود هم گویند گنجایش دارد اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ
 و اختلاف تاریخ وصال از کثرت بیبوشی از اهل حضور رفته رفته در محول انداخته دامن گیر گشته نیز
 از سنت بدست آمده چه عالی حضرت را محبت سنت بر کمال بوده بعد از ممات هم حضرت حق سبحانه
 جل شانہ نیز این دولت نصیب وقت گردانیده.

۱۰ فقیر دور از کار در آن هنگام به رفاقت لشکر بادشاه خلد منزل در نواح دارالخیر اجیر بوده که
 اخبار غلبه کفار بی اعتبار در دارالاشاد حضرت سرهندا شتهار یافته حیرت سر رسیدن را گرفته که با وجود
 حیات عالی حضرت (۲۷۴) این همه غلبه فتن را چه حکمت باشد آخر الامر فراست صادقه حکم بر آن
 نموده که هنگام وداع آفتاب ولایت وارث کمالات نبوت است که عالم را درین هنگام انداخته
 ۱۵ و هر کسی از اهل فراست درایت این امر را نموده که به ناگاه در قصبه سانبهطرایس خبر وحشت اثر مثل
 پرچم تیغ بی دریغ زخم کاری از راه گوش بر جان ناتوان رسانیده

زخمی که زدی بحبان رنجور در روز سخت گشت ناسور

نه هموس در سرمانده و نه شکیب را دل قبول نموده اگر عنایت الهی بیاد آن حرفی که مذکور
 ۲۰ می گردد ولایت می نمود دل و دیده پر داز به عالم قدس، فی الحال بآن بادی ارباب کمال می فرمودند
 حرف موعود بیان باید نمود.

احمر - عالی حضرت این فدوی آستان را مدتی چند پیش از وصال خود در ضمن مقدس گرفته باین
 عبارت ارشاد کردند که در اسفار و احضار بل تاملت حیات در ضمن ما باشی و آثار بسیار که

مترتب بر معالیه ضمنیت است در فی یابی - فوق کما بشره صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ و وجدت
آثاره اکثر من ان اعدوا زید من احمى و ارجو ببركة هذه العناية ان
اشاهد كمالها كل يوم على الزيادة ان شاء الله تعالى -

سخن طنیانی نموده به طرف دیگر افتاد ازین که قصه خود در حدیث عالی حضرت بیان نمایم
بہتر کہ تنہا بر ہما تذکرہ محبوبانہ ادا کتفا فرمایم -

۵

احمر - بعد ازین کہ عمر مبارک در حوائی ثنائین رسیدہ اکثر ہای فرمودند کہ در حدیث شریف آمدہ
است ابناء الثمانین عتقاء الله من النار و چون از ثنائین تجاوز نمود امیدواری بر
رحمت باری بیش از پیش است فرود، چنانچہ حمد الہی بریں عطیہ بسیار بجای آوردند گویند نماز
عصر روز وصال بہ وجہ احسن گذارده صد مرتبہ درود خواندہ جان بہ جانان سپردند و با وجودی کہ غلبہ
کفر و کافری کہ در آن ایام تمام سرہند و نواحی آن را احاطہ تمام نمودہ چندین ہزار کس از مسلمانان بر
نماز جنازہ حاضر آمدند و درون گنبد روضہ مقدسہ حضرت ایشان مدفون کردند اللهم ارزقنا
من برکاته و یرحم الله من قال آمینا -

۱۰

تواریخ وصال عالی حضرت را آن قدر کہ مخدوم زادہ معرفت دستگاہ شیخ محمد اسماعیل
سلمہ ربہ یافتہ اند اگر در قید قلم آورد سہ جز دیگر مصروف شود و حالاکہ بہت رعایت توسط کلام
تواریخ حضرت ایشان را ہم کم آوردہ ازین بہت بر چند فقرہ کفایت می رود - و تواریخ آن آیت
رحمت بود فرزند محبوب مجد الف ثانی حقاچہ خلیل امام معصوم بود - خوش روی نور چشمی نسیا ز احمد
سلمہ ربہ یافتہ است، معشوق خدا -

۱۵

اکنون ذکر فرزندان عالی حضرت قدس سرہ بطریق اختصار باید نمود اگر چندی کہ
فرزندان بسیار از ان قبلہ ابرار بہ ظہور آمدہ اند اما آنہا کہ بہ کبر سن رسیدہ اند چہار اند و دیگران در عالم
طفولیت و دایع دنیا نمودہ اند از آن جملہ اکبر ابنای عالی حضرت قدسنا الله سبحانه بسرہ الا قدس
کمالات دستگاہی مرحومی شیخ ابوالقاسم بودند قدس سرہ کہ جامع علم ظاہر و باطن و فاضل شائستہ
تقریر و عاقل صاحب تدبیر و خیل مقبول حضرت ایشان بہ نظرات عنایات و بشر (۲۷۵) از آن
قبلہ درویشان بشارات مرتبہ نہایت بودند حضرت ایشان صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ تقسیم کتب بہ

۲۰

ابناء کرام در حالت حیات خود نموده چنانچه تحقیق این معنی در محل آن گذشتہ است بہ مخدوم زادہ گرامی
شیخ ابوالقاسم حصہ برابر فرزندان دادند، فرمودند ابوالقاسم داخل فرزندان است این معنی را حقیر از
زبان درفشان خال اکرم قطب الاولیاء حضرت شیخ محمد صدیق قدس سرہ مراراً غیبِ مرہ
شنیدہ است۔

گویند کہ حیثیت اسلام برہنجی بر آن مخدوم زادہ مستولی بودہ کہ یکی از امرای عظام کلمہ ناشائستہ
بہ جناب اصحاب کرام رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین بر آوردہ بہ حضور بادشاہ خلد مکان
اثبات آن رسانیدہ بدست خود قتل نمودند و اصلاً خوف و ملاحظہ اقربا آن گستاخ کہ ہمہ روانض
و مقربان بادشاہ بودند بہ خاطر نیارورند۔ چند روزی در حضرت دہلی باز ہم ماندہ مورد الطاف
بادشاہی بل منظر عنایت الہی گردیدہ متوجہ وطن مالوف شدہ بہ قدم بوس حضرت ایشان مشرف
گشتند و تحسین فراوان و آفرین ہای بی پایان از حضرت ایشان یافتند۔

و محبتی این مخدوم زادہ را بہ جناب قطب الاقطاب محبوب رب الارباب جد بزرگوار
خود بودہ آنچه متواتر از آن شنیدہ اگر توفیق صمدی مساعدت نمود بطریق سعادت می نمود و اہتمام
غیرت حضرت ایشان (۲۷۹) در بارہ ایشان از نقل حافظ محمد صادق کابلی کہ خلیفہ آنحضرت بر مغلیہ
بادشاہی در بلدہ دارا خلافت بارشاد تمام نشستہ بود از برای خاطر این مخدوم زادہ کہ از و بموجب تقصیری
آزردہ خاطر گردیدہ بودند فی الفور سلب اکمال والارشاد گردانیدند و مکتوبی کہ بہ مشارالہ بدستخط انور
نوشتہ اند ہر چند بہ ہر دو مخدوم زادہ خدا آگاہ حضرت حجۃ اللہ و مروج الشریعت التماس نمودہ عفو
تقصیرات او کنایندہ تجویز اذعاجل مکتوب در مجلدات ثلاثہ نہ نمودند اما راقم آن مکتوب را پیش مخدوم
کریم شیخ محمد اسماعیل سلمہ رجبہ بہ مطالعہ نمودہ است عنوان ادایرادی نماید :

فتح - بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ - رَبَّنَا لَا تُخِزْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا
مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ ایدہ فرزند شخصی لترم ایذا و آن شخص

است۔ تم کلامہ

ازین عنوان تمام مکتوب را کہ مشتمل بر دوسہ ورق است قیاس باید نمود۔

احمر۔ حضرت قبلہ گاہی اقطاب دستگاہی قدس اللہ سرہ می فرمودند کہ ہر چند از شفاعت

هر دو مخدوم زاده مذکور تقصیرات حافظ مغفور گشته و نسبت باز یافته اما ارشاد باز نمودن کرده پس سخن کوتاه باید و السلام.

باید دانست که عمر مخدوم زاده مذکور بست و هفت ساله شده و بعد سه سال حضرت ایشان در بلده اکبر آباد رفته وصال نمودند و تابوت شریف ایشان در حضرت سرهند آورده در روضه منوره حضرت ایشان بیرون گنبد مدفون کردند و مانا که وصال در شهر مبارک رمضان اتفاق یافته در خاطر حقیر تاریخ وصال ایشان "اقلیت شمس العلم" رسیده رحمة الله سبحانه.

عارف بی بدیل شیخ محمد اسماعیل سلمه الله تعالی الخلیل فرزند ثانی عالی حضرت اند قدسنا الله سبحانه با انواع کمالات آراسته و به اصناف خوبی پیراسته بر مندر ارشاد به وقار تمام نشسته اند کلام ایشان دلبرای دل دادگان بادی حیرت و نامرادیست و مقام ایشان رفعت نمای اهل غموم بحال مسرت و شادی است شکستگی حال باین همه مرتبه بحال بحدی شامل حال دارند که رُزی نحیف استفسار آن نموده که چهل عمر شریف در حالت حیات حضرت (۲۴۴) ایشان رحمته الله تعالی علیه شانزده ساله شده بود البته توجیهات فراوان از آن قبله در ایشان حاصل روزگار شده باشد فرمودند پنجاه شخصت توجیه یافته ام اما کوتاهی دست که از سستی بخت دامن گیر این حقیر است اصلاً ثمره آن شجره بلند نتوانستیم رسید و این بیت بر زبان شریف آورده خطها فرمودند

از اختلاط سینه صافان زشت طینت را چه خط
سنگ را دل دانه شد هر چند بادریانشست

دریں ایام تشریف ایشان در بلده شاه جهان آباد به تقریبی افتاده بود اکثر اوراق این کتاب از محالات مختلفه به نظر شریف ایشان گذشته خیل بادب با سماع نمودند و ترغیب بر تحریر این بانواع عنایات می فرمودند بلکه اکثر روایات هم از زبانی ایشان در ماسبق گذشته و از راه عنایت کتابت نوازش خیز که بدستخط عالی حضرت قدس سره با اسم آن مخدوم عالی جناب است به فقیر بخشیدند که نقل آن در محل ذکر این جانب نخواهی برداشت بنظر انصاف مطالعه فرمایند که سمو قدر و رفعت منزلت ایشان نزد عالی حضرت از آن مکتوب کرامت اسلوب بچه مرتبه پیدا است :

فتح - الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی - مکتوب مرغوب نور چشمی رسیده خوش وقت

ساخت حمد الله سبحانه که به صحت و عافیت اند و از تفقد دوستان دور افتاده
 فارغ نیستند آنچه از دخول بلده کابل گریه های یاران نوشته بودند به وضوح انجب امید
 حضرت حق سبحانه یاران را جزای خیر دهد و بعضی دیگران که چیزهای غریب بیان می کنند نوشته
 بودند مطالعه آن سبب فرحت فراوان گردد و اگر استقامت آن جماعت معلوم می کنند
 احوال آنها بی شبهه به حصول پیوسته است گنجایش دارد که اجازت اشخاص به دهند آنچه
 از عدم توجه مجازان نوشته بودند و چیزهای دیگر بآن منضم بود فقیر با و از بلندی گوید که همه
 یاران چه مجازان و چه غیر مجازان همه از شما توجه می گرفته باشند و از جانب فقیر هیچ ملاحظه
 درین باب نه کنند که همیشه مرضی فقیر درین است دیگر از نسبت های خاص انخاص که نوشته
 بودند امیدوار باشند فقیر هیچ چیز را از شما دریغ نه داشته و نه خواهد داشت یقین که نسبت های
 خاص انخاص به حصول انجامیده باشند هر چند علم به نسبت نباشد چه حصول نسبت دیگر است
 و علم بآن چیز دیگرستان ما بینها فقیر درین روزها بسیار خوب است پایاده به مسجد می رود
 و می آید لیکن یک قسم ناتوانی های در پای و زانو ها هست حق سبحانه آن را نیز دفع خواهد
 کرد انشاء الله تعالی - مکاتیب ثلاثه شمار سیده خوش وقت یافتند و السلام -
 انتهی مکتوبه الشریف -

دایم مخدوم زاده راشدت اطلاع بر اسرار والد بزرگوار خویش هست بلکه آنچه اکثر درین جا
 در احوال عالی (۲۷۸) حضرت در قید قلم در آمده و آنچه در معدن ابجوا هر قوم گشته از ایشان مسموع
 گشته است الا ماشاء الله تعالی - و چیزی که از دیگران هم شنیده نادر است که در آن شرکت
 ایشان نه دیده -

و اشعار مطبوع ایشان شکسته دلائل را تسلیات فراوان می بخشید و با وجود خوش گوئی و
 مطلب رسائی بسیار گوگر ایشان را دیده ام و تخلص عاشق دارند، چنانچه تخلص برادر بزرگ ایشان
 شیخ ابوالقاسم مرحوم مغفور مذکور فائق است و در مدح والد بزرگوار و جد عالی مقدار و جد اکبر صاحب
 اسرار خود بسیار فرموده اند از دیوان ایشان باید طلبید و بیت مطلع و حسن مطلع از غزل ایشان
 ایراد می نماید -

آبرو گر طلبی گیر قوی پیشه ما رو بهی گر گذر دوشیر کند پیشه ما
 صحبت گلشن مابوی جدای نه دهد کنه اندیخ جدائی زرک دریشه ما
 در خاطر دریا مقاطر جوش محبت غلش تمام نموده که از مدح حضرات ثلاثه قدسنا الله سبحانه
 با سرار هم چند چند بیت درین سعادت نامه غیر شمامه اگر ایراد نمای و الهان سودا زده که به
 جمال ایں کتاب شیفته اند طراوت نوش از معجون آشنائی در کام جان بچکانی در مدح حضرت محمد الف ثانی
 رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ می فرمایند

هزاراں جان فدای شیخ احمد خدا داند بهائی شیخ احمد
 اگر هر موی من گردد زبانی نمی آید تنائی شیخ احمد
 ز من بشنو ضعیفان جهان را که به نواز دسوائی شیخ احمد
 ز صد دردِ نهان صحبت بیاید کسی بوسد عصائی شیخ احمد
 بهر سوئی جهان تا رُبِغِ مکون شده پُر از صدای شیخ احمد
 شده قیومِ عالم عرش تا فرش جهان شد در رضائی شیخ احمد
 باد عاشق ارادت مند گشته بدل شد جان فدای شیخ احمد

در مدح حضرت ایشان رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ می فرمایند

نور ایمان امام معصوم است کعبه جان امام معصوم است
 قبله اولیاء عالی شان غوث سبحان امام معصوم است
 خلق را گشته بادی و قیوم شرف ایشان امام معصوم است
 مقتدائی زمانه قطب جهان شاه شایان امام معصوم است
 لعل و یاقوت و در باد نه رسد ظل رحمت امام معصوم است
 عاشق از فیض او نوید زیار شمس تابان امام معصوم است

در مدح عالی حضرت رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ می فرمایند

سرم از شستای صبغة الله بجاں گرم فدای صبغة الله
 خداوند از فضل و رحمت خویش مرا کن آشنائی صبغة الله
 بهما گشته سعادت مند دارین که گشته در رضائی صبغة الله
 مرا برداشت از خود کار کرده به ما هم کهربای صبغة الله

زمن عین و اثر اصلا نمانده
کنم جان را فدای صبغة الله
برنگ جد و والد گشته قیوم
زده نوبت ندای صبغة الله
بجای که خدا را رضی شد از وی
جهان جوید رضای صبغة الله

نیز در مدح عالی حضرت می فرمایند -

مثنوی

ز فضل بی شمار صبغة الله
به بین نقش و نگار صبغة الله
شگفته بس گل از گلشن وصل (۲۴۹)
ز فیض نوبهاری صبغة الله
چه الماس و چه لعل و درچه یا قوت
همه بادا نشار صبغة الله
اصالت ختم شد بر ذات پاکش
زهی عالی تبار صبغة الله
خدایش کرد قیوم خلایق
جهان شد خاکسار صبغة الله
ملائک بسته صف در صف برای
همه در انتظار صبغة الله
گل نسبت نه دارد رنگ و بریش
کجا گل گو عذرا صبغة الله
ز فیض اوست هر جا فیض سر کرد
که داند اقتدار صبغة الله
نه بند و دل به کان لعل و یا قوت
چو عاشق خاکسار صبغة الله

۵

۱۰

۱۵
باجمله قلبه اعتقاد که مدار اخذ فیوض و برکات از پیر کامل درین طریقه علیه است به مرتبه
که درین مخدوم زاده عالی درجه است در جاهای دیگر کم بایست و عمر شریف ایشان در خانه هفتاد
است مد الله تعالی ظل ارشاده علی مفارق المحبین -

۲۰
اگر چندی که ابناء این مخدوم زاده عالی شان بالفعل در قید حیات سر اند اما دو که کلاں
اند هر کدام به صفات حمیده موصوف اند و ارشاد طلاب از حضور عالی حضرت می نمایند اسم کلاں
شیخ محمد صبغت الله است و از مدت چند سال در نواح صوبه کابل به سیر و سیاست مشغول
از مردم بسیار بایشان فدویت و رسوم دارند -

و نام ثانی شیخ غلام معصوم شرح کمالات و کرامات ایشان مستحق کتاب علیحدہ است -
و درینولا در همین بلده شاه جهان آباد نشسته هدایت مخلصان می فرمایند -

شیخ اهل الله رحمه الله تعالی سبحانه فرزند ثالث عالی حضرت اند رحمۃ الله علیہ
اگر قدر خدمت و استرضای والدین که از آنجناب مشهود گشته است اگر تعداد آن نماید مگر اقل قلیل
را باین صرافت دیده باشد علم مجلس و شائستگی نکات و استغنا از مخلوقات با کمال یکن و ثبات

شیوه مرضیه آل مخدوم زاده عالی درجات بوده -

احمر - از زبان اہام ترجمان عالی حضرت قدسنا اللہ سبحانہ چند بار استماع نموده کہ میان اہل اللہ صابر و شاکر است -

- ۵ فی الواقع بر مصائب کثیرہ کہ در دیدن فقیر برایشان ریختہ صبر بسیار بہ کار بردند و بر نعمت و عنایت الہی کہ شامل حال ایشان بودہ شکرانہ کثیر بجای آوردند و در غلبہ کفار نگون ساز نامک پرست جہاد فی سبیل اللہ ہمراہ شمس خان افغان کہ غازی و شہید بودہ نمودند و کفار بسیار بدست خود قتل کردہ بہ جہنم رسانیدند و کلمہ حق در ہر مجلس و موعر کہ بی تحاشی ادا نمودند و دریں نزدیکی در بلدہ دارا خانلہ بتقریب موت برخاستہ رسیدند و تا پنجہ روز دریں جا مشاہدہ مواضع مقدرہ نمودہ و ماکولات و مشروبات مزروفہ خود تناول فرمودہ - شب پنجم جمادی الاخری سنہ ہزار و صد و سی و سہ (۲۸۰) جاں بحق تسلیم کردند **اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ** -

- ۱۰ تابوت ایشان را بہ حضرت سرہند فرستادہ شد در آن جا در روضہ منورہ حضرت ایشان مدفون گشتند و عبرت بہ در پس ماندہ با باقی گذاشتند -

مدت پیش و پس برگ خزاں یک ساعت است
برگ رفتن ساز کن از رفتن خویش و تسار

- ۱۵ و عمر ایشان پنجہ سالہ گردیدہ و قلب ایشان براہیت کاملہ رسید - روزی پیش فقیر قبل از وصال خود بہ نیت ہشت روز در عین عافیت تعریف کتاب "مفتاح اہل السعادات" بسیار بہ عبارت شائستہ فرمودند و باین تقریب در مناقب حضرت ایشان **رَحِمَہُ اللّٰہُ تَعَالٰی** زبان را کشودند گفتند کہ اگر نہ ادب حضرت مجدد الف ثانی دامن گیر باشد من حضرت ایشان را فضل دہم اما ادب متحمل آن نمی گرد و دناچار بر مساوات حاکم -

- ۲۰ با بکلمہ از خوبان روزگار بودند **اللّٰہم اغفر لہ و ارحمہ** -

مخدوم زاده صغیر شیخ پیر فرزند رابع و اصغر عالی حضرت اند نام ایشان رحمت اللہ است ارشاد ایشان از نواح دیار کابل پر بسیار است و از مدت چند سال در ہماں دیار تشریف دارند و رہنمائی بریہ و دیار مروج این طریقہ علیہ از حضور عالی حضرت اند **رَحِمَہُ اللّٰہُ تَعَالٰی** -

فقیر قدری از احوال ایشان در جوهر یا زدهم معدن ثانی معدن ابجا هر تقریر نموده است
ان شئت فارجع الیه - مصراع

هر کجا هست فدایا بسلامت دارش
إِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأُمُورُ كُلُّهَا فاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ -

(حضرت حجة الله محمد نقشبند)

کنز دوم - در بعض احوال قطب صمدانی محبوب سبحانی مخدوم زاده حضرت خواجہ محمد نقشبند قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس -

۵

دامن معارف و کمالات آنحضرت والا منزلت ازاں پس بلند است کہ دست ادراک ایس بوالہوس خیال مساس بآن قسمی ہم تواند نمود اما ازاں جا کہ در محبت و خلوص اعتقاد از میں طغولیت محکم بنیاد است امید آن دارد کہ ہر چہ در قید قلم در آرد از راہ کرم مورد خوشنودی روح شریف گردد ان شاء اللہ تعالیٰ -

۱۰ ای شہنشاہ بلند اختر خدا را ہمتی تا بہ بوسم ہچو گرہوں خاک ایوان شما ولادت با سعادت آن قبلہ ارباب ولایت در شہر ذی قعدہ سنہ ہزار و سی و چہار ہجری بعد وصال حضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ علیہ در بلدہ طیبہ سرہند اتفاق یافتہ اما طلوع در برج حمل در حالت حیات حضرت مجدد بود و این معنی بہ عرض آنحضرت رحمۃ اللہ علیہ رسیدہ موجب فرحت بی غایت گردیدہ -

۱۵ احمر - جناب حضرت مجدد الف ثانی بہ حضرت ایشان فرمودند کہ این فرزند تو کہ در حمل است عجائب روزگار و صاحب معارف و اسرار خواہد شد و مردم بسیار از فیض مہبت اش بہ سعادت ولایت و کرامت خواہند رسید فوق کما بشر رحمۃ اللہ علیہ -

از آن جا کہ بعد وصول بہ مرتبہ کمال و اکمال ملقب بالقاب بزرگ شدہ اند (۲۸۱) و یکی از ان القاب فاخرہ حجة اللہ است ازین جہت در ذکر ایشان سابقہ ہمہ کہ بہ تقریب اتفاق یافتہ این اسم مکرم مذکور گردیدہ - اکمال ہم ہماں قاعدہ ملحوظ است -

۲۰

بعد از تعلیم و تعلم در اندک مدت قرآن مجید را خواندہ بہ کتب متداولہ پرداختند و در اثناء تحصیل قابل کسب حال نیز در خدمت حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ نمودہ مجمع البحرین گردیدند و ہر دو علم را بہ کمال اتم رسانیدہ بر سند ارشاد شستند و اکثر نسخ را از اخیر در سلطان پور رفتہ

پیش جامع العلوم ملا بدرالدین گذرانیدند و بخدمت عم اکرم خورشید حضرت خازن الرحمت رضی الله عنه اکثر کتب را به وقت تمام خوانده اند.

۵ احمر - حضرت خازن الرحمت رحمته الله تعالى می فرمودند که ملاخواجه نزد ما برای خوانیدن می آمدند برای خواندن و این اشارت بر کمال وقت ایشان بود که در عین سبق نکته با ایرادی فرمودند که غر و کهنه ننگ در فضای آن اعتراف به قصوری نمود.

۱۰ احمر - عالی حضرت می فرمودند که اکثر خازن الرحمت ایشان را دیده می فرمودند که خواجه ما خواجه لشکر در خاطر فقیری رسید که سخن مردان جان دارد البته این فرموده بر کرسی مقصود خواهد نشست بعد از این که اخوی را حضرت حق سبحانه با علی مرتبه کمال رسانیده در جوع اهل عسکر گرد داد و ملا خازن الرحمت بآن اخوت پناه افتاده معنی آن کلام تصرف انجام ذهن نشین گردید و غرض مفسر بی نظیر و محدث شائسته تقریر بوده اند.

۱۵ احمر - مخدوم زاده مستقیم بر جاده عارف سرح السیر شیخ محمد زبیری فرمایند که روزی بر مقدمه از مقدمات تفسیر قاضی بیضاوی سخن در میان حضرت خازن الرحمت و حضرت ایشان رحمتهما الله تعالى دائر گردیده و بامتداد کشیده حضرت ایشان آدمی را برای طلب آن فرزند بردند و فرستادند و فرمودند که ایشان را بر خود دعوی تفسیر است به موجب حاضر گشتند حضرت ایشان تقریر سخن بایشان نموده و فرمودند که چون شما را بر خود ادعای تفسیر است حضور این مجلس ضرور دانسته طلبیدیم، اسحال سخن در میان حجة الله و حضرت خازن الرحمت به مرتبه دائر شده که بهیچ طرف راه کشوده داشته تا آن که نماز عصر رسیده و موفن اذان خوانده هر دو نماز برخواستند و سخن بالایی مانده.

۲۰ احمر - شروع این مقدمه از وقت ظهر بوده و نیز حضرت حجة الله می فرمودند که اگر حضرت ایشان بهم درین گفتگو شریک می شدند به جز از سکوت علاج نه بوده اما چون حضرت ایشان سکوت اختیار فرمودند ناچار در گفتگو سخن ماموره به دلیری تمام در آیدم.

رساله بزبان عربی در تفصیل ذکر مخفی بر ذکر جهر به متانت تمام و بآوله ذوی الاستحکام به غایت فصیح نوشته اند. و تصانیف دیگر هم تازی و فارسی به زیبایی تمام در قید قلم مشکین رقم در آورده اند و معارف و اسرار (۲۸۲) خفیه که از حضرت ایشان رحمتهما الله تعالى استماع نموده متحقق

آن شده مسترشدان خود را بآن نواخته اند تا کجا شرح دهد حضرت ایشان را بر کثوف و بشارت ایشان اعتماد تمام بوده.

۵ احمر - از زبان درفشان حضرت حجة الله قدسنا الله سبحانه مکرر استماع یافته که حضرت ایشان رحمته الله علیه به شیخ عبدالکریم کابلی که از خلفای آن امام صفاییشان بودند، قطبیت بلده مذکوره معلوم فرموده و آن عزیز را مدار آن سرزمین فهمیده به فقیر فرمودند که من در باره این عزیز، همچنین معلوم کرده ام اما آما حال به مشارالیه اظهار نموده شما هم متوجه شده معروض دارید اگر توافق به کشف شما گشت باد به گویم. عرض کردم در جای که چیزی به بندگان حضرت معلوم شده باشد عین صدق و کمال صفاست احتیاج به توجه این ضعیف چیست، فرمودند شما گفته بانجام آرید حسب الامر شریف متوجه گشتیم و هر چه به حضرت ایشان معلوم شده بود به من هم ظاهر گشت به عرض اقدس رسانیدم. آن زمان بشارت آن خدمت به عزیز مسطور محبت فرمودند.

۱۰ احمر - از حضرت مرشدی قبله گاهی مسموع گشته که روزی بعد از وصول به مرتبه کمال و اکمال و حصول بشارت متکثرات از خاطر فیض مادر حضرت حجة الله قدس سره خوف عذاب و ترخ بسیار غلبه نموده و این اکثر عادت شریف ایشان هم بوده که لیل و نهار درین اندیشه صرف وقت می نمودند و به گریه دل گذاشتن و مخصوص وقت تهجد بسیاری ساختند باری بامید این بشارت عظمی در خدمت حضرت ایشان شتافتند.

۱۵ ابیض - حضرت ایشان را از اشرف باطن بر این خوف اطلاع یافته این آیت کریمه خواندند
 إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَىٰ أُولَٰئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ - لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا وَهُمْ فِي مَا اشْتَهَتْ أَنْفُسُهُمْ خَالِدُونَ - از شنیدن این نوید جاوید که بشارت از آیت از آن قطب دایره ولایت یافتند اطمینان جمیع نشان بآن مخدوم و مخدوم زاده عالی شان به حصول پیوست در اواخر عمر مبارک حضرت ایشان رحمته الله علیه فضل این مخدوم زاده نزدیک جمهور اصحاب حضرت ایشان که از اهل قبائل باشند در رنگ قطعی شده بود.

حضرت و مدت قدس سره که فرزند رشید حضرت خازن الرحمت باشند رحمته الله علیه می فرمودند که اعتقاد من بر جناب امام ربانی مجدد الف ثانی و هر دو فرزند ایشان که خازن الرحمت و حضرت ایشان باشند بشایه نقطه ثانی مثلثه است که نقطه ثانی مجدد الف ثانی اند و در نقطه ثانی هر دو فرزند ارجمند ایشان اند. اما در باره حضرت حجة الله حکم نمی توانم کرد که مساوی نقطه فوق اند

یا چیزی راجح ازاں ہر چند مخلصان حضرت ایشان را بریں اعتقاد قیل و قال بسیار است کہ
ایں اعتقاد بنی تجربہ تنقیص حضرت ایشان است و حالانکہ مدح بزرگی کہ مستلزم قدح بزرگ دیگر
باشد معتبر اہل کمال نیست تکلیف کہ مستلزم قدح حضرت قیوم (۲۸۳) حق و اصل شخص باشد بلکہ
بر مجدد الف ثانی ہم تجربہ و ہر یکی بہ موافق سخنینہ خود جواب و سوال نمودہ است اما دریں محل
مطلوب اصل ذکر فضل حضرت حجتہ اللہ قدس سرہ و بیان کمالات ایشان نہ مناظرہ و ایراد
مقدمات ہر چہ از عزیز صاحب کمال مسموع گشتہ و در وقت تحریر بہ خاطر رسیدہ البتہ باید نوشتہ

در طریقت ہر چہ پیش سالک آید خیر اوست

بر صراط مستقیم لے دل کسی گمراہ نیست

تا خیانت در ترقیم لازم نیاید و حضرت شاہ جو قدس سرہ با وجودی کہ فرزند حضرت مجدد الف ثانی
رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ بودند فرزندان خود را عظمت ایں مخدوم زادہ منظور فرمودہ پیش ایشان مرید گمانیدند۔
ابیض۔ اکثر با حضرت حجتہ اللہ می فرمودند کہ زہی انصاف شاہ جو کہ با وجودی کہ عم ایں جانب بودند
تربیت اولاد خویش بایں درویش حوالہ فرمودند و اعتقادی کہ حضرت والدی مرشدی را بہ جناب ایشان
بودہ عنقریب مذکور خواہ شد ان شاء اللہ تعالیٰ۔

و حضرت حجتہ اللہ در آخر عمر حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ بیمار می بودند ازین جہت احوال
بلند خود را بہ زبان قلم عرض حضرت ایشان می رسانیدند و آن سرائف سستہ در مکتوبات قدسی آیات
ایشان مندرج اند و آں جا باید طلبیدہ بالفعل نقل یک عریضہ از آں کہ پیش خود موجود دارم برای مزید
سعادت ایرادی نمایم۔

فتح۔ قبلہ عالم و عالمیان سلامت۔ دریں دوسرہ روز آں قدر شمول غایات و مواہب عطیات
الہی عز شانند در بارہ خود احساس نمودہ کہ شمع ازاں بیان را بر نہاید۔ علی الخصوص دریں
نزدیکی آں قدر بہ دقائق و اسرار غلت نواختند و بآں سر بلند ساختند کہ تفصیل آں از حیطہ
بیان خارج است و موافق آں بالقاب بزرگ سرافراز گردیدہ و یروز بعد از نماز عصر کہ
فی الجملہ در آزار نفسی داشتہ متوجہ حال خود گشت ہماں اسرار واجب الاستتار بہ قوت

لے د۔ قدسی آیات“ ندارد ۲ حضرت حجتہ اللہ کے مکتوبات بنام وسیلۃ القبول ۹/۱ میں قبلہ
عالم و عالم ہے۔ ۳ وسیلۃ القبول ص ۹ و یکی روز

و غلبه تمام ظاهر شد و عجائب غنچ و دلال در میان آوردند و درین اثنا ملهم ساختند که
 خدای تعالی پیش تو آمده است احساس نمود که در همان بالاخانه باخیر و برکت گویا نزول
 بلاکیف با عظمت و کبریا واقع شد و خصوصیات که باین بنده عاجز و در میان آمد توان گفت
 لا عین رات ولا اذن سمعت یضیق صدری ولا یَنطِقُ لسانی - زیاده برای
 جرأت نمی تواند نمود - اطلاق این قسم الفاظ بر آنحضرت جل سلطانہ از تنگی میدان
 عبارت است و معروف از ظاہر و الا فهو سبحانه منزہ عن الزمان والمكان
 والنقائص کلها - سُبْحَنَ رَبِّكَ رَبِّ (۲۸۴) الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى
 الْمُرْسَلِينَ - وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ -

۵ و از همین مکتوب مقدس که مرقوم گشته نشان و مراتب مکاتیب دیگر را به عقل سلیم قیاس باید
 نمود و معلومات و سمو قال و جاه و جلال صاحب این کمال باید اندیشید و حضرت ایشان همه نوشته جات و
 ۱۰ معلومات ایشان را تصدیق بر تصدیق نوشته اند - چنانچه بر متبعان مکتوبات حضرت ایشان قبله عالمیان واضح
 دلالت است - در یکی از عرائض حضرت حجة الله و تعالی علیه السلام مرقوم است :

فتح - که امشب بر همان بالاخانه باخیر و برکت نشسته بودم که از در صورت مبارک حضرت ظاهر شده
 آمده بمن ملحق گردید و درین اثناء ندانم دارم که امروز ترا باید پدر تو متحد و یک جا ساختند این
 ۱۵ معامله مکرر داده بود اما این الهام گویا موقوف بهین نوبت بود، الی آخره -

حضرت ایشان رَحِمَهُمُ اللَّهُ تَعَالَى در جواب آن چنین می نویسند :

فتح - واقعه که دیده آید و تعبیر آن خواسته محتاج به تعبیر نیست از کمال مناسبت معنوی خبری دهد تا
 بجای رسیده است که با اتحاد کشیده و شرکت در معاملات پیدا شده و بجهت تاکید بر دیا
 کفایت ناموده الهام باین معنی فرموده - والسلام -

۲۰ و بشارت قیومیت نقل از حضرت ایشان کسی که نموده باشد در فرزندان دیگر، همین ذات
 بابرکات حضرت حجة الله هکذا سمعت من بعض الثقات - و چون قیومیت مشروط بر اصالت

۱. وسیلة القبول ۲. توام کیفیت ۳. در دیگر مکاتیب ۴. م "جاه و جلال" ندارد
 ۵. م - قیوم ۶. م - بود ۷. م - معامله ، م - معاملات - مکتوبات معصومیه
 (۲۴۶/۳) طبع مولانا نور احمد امرتسری "معاملات"

است البته ازاں طینت پاک هم نصیبی فرموده باشد آن قدر که فضائل و کمالات و رفعت رتبت در نزد حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ حضرت والدی و مخدومی ازیں مخدوم زاده عالی جناب بیان می فرمودند اگر در قید حیات می بودند امور بسیار نوشته می شد.

۵ احمر - می فرمودند که حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ این مخدوم زاده را با خود وزن کردند نصف خود یافتند هر چند رواست که بعد ازاں ترقیات فرموده به مرتبه قریب التساوت رسیده باشند اما عدیل آن مخدوم زاده دیگری را نمی دانستند و این حدیث شریف می خوانند و عن ابن عمر رضی اللہ عنہما قال کتانی زمن النبی صلی اللہ علیہ وسلم لا تعدل بابی بکرم احد اثم عمر ثم عثمان ثم فنترک اصحاب النبی صلی اللہ علیہ وسلم لا تفاضل بیخم رواه البخاری.

۱۰ همچنانکه در عهد آنحضرت علیه و علی آله الصلوٰۃ والسلام صحابه دیگری را عدیل حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ نمی فہمیدند ما هم در عهد حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ دیگری را عدیل ایشان نمی پنداشتیم - هر چند که هر کدام را مخدوم زاده های کرام متحقق به جمیع کمالات حضرت ایشان می یافتیم پس بیان اعتقاد حضرت قبله گاهی اقطاب دستگاہی به جناب حضرت عجلتہ که موعود شده بود منجز گردید.

۱۵ احمر - خال اکرم قدوة الراصلین حضرت مخدوم زاده سادس شیخ محمد صدیق قدس سره می گفتند که روزی حضرت ایشان بر عرض مسجد کلاں سر میزد به وضوء نماز اشتغال داشتند و جانب دیگرهاں حضرت حضرت حجة اللہ رحمۃ اللہ علیہ نیز وضوءی کردند مردمانی که پیش روی حضرت ایشان دست بسته ایستاده بودند پشت آنها طرف حضرت (۲۸۵) برادر می شد حضرت ایشان برای منی مطلع گردیده به زبان الہام ترجمان آوردند که مردم پشت بجانب همچو بنده مقرب الہی کرده گستاخانہ بی تحاشی ایستاده اند و باز ہوس ترقی و وصول مراتب کمال در سر دارند مردم بر قبح این امر مطلع گردیده زود بر گشتند و به قسمی ایستادند کہ ادب هر دو طرف بر جانماند.

۲۰ این طور امور زیاده از آن چه در قید حافظہ ماند از مردم حضور استماع نموده است -
الحال به ذکر امراری کہ مخدوم زاده بعد از وصال حضرت والد بزرگوار و مرشد عالی مقدار خویش

بآن ممتاز گردیده اند بطریق اجمال به موافق وقت و حال باید پرداخت.

۵ احمر - فقیر^۱ تقصیر بلا واسطه از زبان مبارک حضرت حجة الله قدس سره چندبار استماع اسرار واجب الاستتار که در حالت حیات^۲ حضرت ایشان رحمته الله تعالی برای ضعیف توار می نموده باظهار آن در خدمت والد بزرگوار عقد از سینه می کشوده اما اسرار و معارف که بعد از وصال آن هادی ارباب کمال^۳ مثل باران شدید ریزش نموده همان طور سر بسته در دل پوشیده نشسته است عمری که متحمل استماع آن نشده یافته و مرتبت این اسرار به مراتب تفوق دارد بر اسراری که قبل ازین به منصه ظهور آمده چه معاملات بطریق دراشت و نیابت حضرت ایشان بعد از وصال به احقر مرحمت شده - پس قابل استماع آن احدی را نه شناخته مگر حضرت ایشان اشارت این اسرار واجب الاستتار می فرمایند در جای که می نویسند :

۱۰ فتح - اگر شمه از حقیقت معامله این اکابر در میان آرد نزدیک که نزدیکان دوری جویند و
واصلان راه بجز پویند مستمع از هموش رود و متکلم را تاب نماند
فریاد حافظ این همه آینه بهرزه نیست

هم قصه غریب و حدیث عجیب هست
مشابهات قرآنی رمزیت ازاں و مقطعات فرقانی ایامی ست بآن این
دولت باصلالت نصیب انبیاء کرام علیهم الصلوٰة والسلام و کمل درش را از ابلع این
۱۵ بزرگواران نیز نصیب است به دراشت ولو علی سبیل القلة والسندرة -
انتهی کلامه رحمته الله تعالی -

۲۰ و احوال شریف ایشان هم آنچه از اکثر اکابر مسموع گردیده و غالب به علوت و ریاضت میلان تمام داشته و حضور ملائکه نمی گذاشتند که به خوردن هم متوجه شوند لهذا در وقت اکل در آن ایام بیشتر دوسه لقمه به دوسه انگشت می خوردند و گاهی بر شور با انگشت رسانیده می چشیدند اما در آخر کار بلکه از مدت هموش این عاصی تباه کار جلوت و نصیحت مختار بوده و عمر فقیر هم در آخر حیات آنحضرت بست و هشت ساله بود، و الحال در وقت تحریر مقال چهل و هفت است آنچه

۱ - د - "حیات" ندارد ۲ - م - جمال ۳ - د - "است" ندارد

۴ - د - ربانی

در آن مدت مشاهده نموده غلبه ارشاد و وسعت ظرف و کثرت جود و صرف یوم الموعود و کمال
اقتدار بر معرفت اسرار و تذکرات اجاب و تحف و تفسیر آیات قرآنی و تشریح احادیث نبوی
علیه الصلوٰۃ والسلام و کلم غیظ و لین کلام و حفظ حق جوار و رحمت بریتائی و ادای صدقات
و کثرت صلوٰۃ و صیام و قرأت ادعیه (۲۸۶) ما توره صبح و شام شیوه مرضیه ایشان یافته پیش طاق
نظرشان مرتفع دیده و همت ایشان بسی والا شناخته بزبان اختصار بعضی از مکاشفات آن قبله
ابرار جهت عنایت کریم غفار تعالی شانه که شامل حال ایشان بوده در قید قلم می در آرد و مختصر قبله گاهی
که محرمیت اسرار ایشان عظیم الاقبار بودند در بیاض خامه بدستخط شریف تحریر بعضی از آن اسرار
فرموده اند از آن جا نقل بر می دارد :

فتح - حضرت خواجه مای فرمودند که مراد مردم موعود را بر یک تخت نشانند و معلوم ساختند که شما

هر دو را توینج ساختم و این اشارت به جانب حضرت مجدد الف ثانی است وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ

می فرمودند که من باید در خود نسبت اتحاد می یابم گویا هر جزء من جزء آنحضرت است.

روزی در روضه منوره حضرت ایشان وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ به مراقبه بسیار نشسته و سر برداشته

فرمودند که ظهور انا مجلس من ذکر فی بسیار جلوه گرفته اند الخ

می فرمودند که مرا معلوم ساختند که دوستان ترا بخشیم دیگر ازین کلمه اکثر لایم می کردند

روزی سراز جیب مراقبه بر آورده فرمودند که حضرت موسی علی نبینا وعلیه الصلوٰۃ

والسلام حاضر اند کذا و کذا.

روزی در تلاوت قرآن مجید به قصه مهتر سلیمان علیه الصلوٰۃ والسلام

رسیدند فرمودند که ظهور آنحضرت در من بسیار بوده الخ

می فرمودند که من خود را سر تا پا غرق اصالت می یابم تا سرش چه باشد و بعد از چند

مدت بعضی اعضاء را خارج از آن مقام فرمودند - کما نقله شیخ عبد الاحد

سلمه ربه در میر بجوارحه این درویش نیز رفیق آنحضرت بود اسراری را در میان می

آوردند که عقل عقیل از درک آن کوتاه و در هر روز یک دو مرتبه چیزهای تازه و معارف

جدیده بیان می فرمودند که بیان آن موجب افشا است و نمی خواستند که نامحرمی استماع

آن نماید. حتی که از محرمان خاص خود هم استتار می نمودند مگر از دو شخص ملاذی حقائق و معارف آگاهی شیخ عبدالاحد و این درویش و درین سفر اکثر به مراقبه مشغول می ماندند در روزه اکثر می داشتند و بعد از عشاء تفتی می فرمودند و دست به طعام رسانیده به سرنگشان شور بار می چشیدند و اکثر به هم اکتفا می کردند چون بسیار به تضرع عرض کردیم که چیزی به خرید تا دماغ شما برجا بماند می فرمودند که مرا نمی بدست نمی آید و گاهی می فرمودند که هجوم ملائکه این قدر باشد که طعام نمی توان خورد مبادا بوی بد ازین شخص صادر شود و آنرا متعذر گردانند.

- روزی می فرمودند که اصالت چنانکه از راه تخمیر طینت انبیاء علیهم السلام به حصول می پیوندد یک راه دیگر هم هست که ازاں راه به حصول می انجامد و فرمودند که حضرت ایشان چون نیز این مقدمه را بیان می فرمودند که مرا معلوم ساختند که ترا بر جمیع اولیاء است فضل دادیم و در باب این مرد بزرگ چوں متوجه گشتیم ^{۱۰} ^{۱۱} ^{۱۲} ^{۱۳} ^{۱۴} ^{۱۵} ^{۱۶} ^{۱۷} ^{۱۸} ^{۱۹} ^{۲۰} ^{۲۱} ^{۲۲} ^{۲۳} ^{۲۴} ^{۲۵} ^{۲۶} ^{۲۷} ^{۲۸} ^{۲۹} ^{۳۰} ^{۳۱} ^{۳۲} ^{۳۳} ^{۳۴} ^{۳۵} ^{۳۶} ^{۳۷} ^{۳۸} ^{۳۹} ^{۴۰} ^{۴۱} ^{۴۲} ^{۴۳} ^{۴۴} ^{۴۵} ^{۴۶} ^{۴۷} ^{۴۸} ^{۴۹} ^{۵۰} ^{۵۱} ^{۵۲} ^{۵۳} ^{۵۴} ^{۵۵} ^{۵۶} ^{۵۷} ^{۵۸} ^{۵۹} ^{۶۰} ^{۶۱} ^{۶۲} ^{۶۳} ^{۶۴} ^{۶۵} ^{۶۶} ^{۶۷} ^{۶۸} ^{۶۹} ^{۷۰} ^{۷۱} ^{۷۲} ^{۷۳} ^{۷۴} ^{۷۵} ^{۷۶} ^{۷۷} ^{۷۸} ^{۷۹} ^{۸۰} ^{۸۱} ^{۸۲} ^{۸۳} ^{۸۴} ^{۸۵} ^{۸۶} ^{۸۷} ^{۸۸} ^{۸۹} ^{۹۰} ^{۹۱} ^{۹۲} ^{۹۳} ^{۹۴} ^{۹۵} ^{۹۶} ^{۹۷} ^{۹۸} ^{۹۹} ^{۱۰۰} ^{۱۰۱} ^{۱۰۲} ^{۱۰۳} ^{۱۰۴} ^{۱۰۵} ^{۱۰۶} ^{۱۰۷} ^{۱۰۸} ^{۱۰۹} ^{۱۱۰} ^{۱۱۱} ^{۱۱۲} ^{۱۱۳} ^{۱۱۴} ^{۱۱۵} ^{۱۱۶} ^{۱۱۷} ^{۱۱۸} ^{۱۱۹} ^{۱۲۰} ^{۱۲۱} ^{۱۲۲} ^{۱۲۳} ^{۱۲۴} ^{۱۲۵} ^{۱۲۶} ^{۱۲۷} ^{۱۲۸} ^{۱۲۹} ^{۱۳۰} ^{۱۳۱} ^{۱۳۲} ^{۱۳۳} ^{۱۳۴} ^{۱۳۵} ^{۱۳۶} ^{۱۳۷} ^{۱۳۸} ^{۱۳۹} ^{۱۴۰} ^{۱۴۱} ^{۱۴۲} ^{۱۴۳} ^{۱۴۴} ^{۱۴۵} ^{۱۴۶} ^{۱۴۷} ^{۱۴۸} ^{۱۴۹} ^{۱۵۰} ^{۱۵۱} ^{۱۵۲} ^{۱۵۳} ^{۱۵۴} ^{۱۵۵} ^{۱۵۶} ^{۱۵۷} ^{۱۵۸} ^{۱۵۹} ^{۱۶۰} ^{۱۶۱} ^{۱۶۲} ^{۱۶۳} ^{۱۶۴} ^{۱۶۵} ^{۱۶۶} ^{۱۶۷} ^{۱۶۸} ^{۱۶۹} ^{۱۷۰} ^{۱۷۱} ^{۱۷۲} ^{۱۷۳} ^{۱۷۴} ^{۱۷۵} ^{۱۷۶} ^{۱۷۷} ^{۱۷۸} ^{۱۷۹} ^{۱۸۰} ^{۱۸۱} ^{۱۸۲} ^{۱۸۳} ^{۱۸۴} ^{۱۸۵} ^{۱۸۶} ^{۱۸۷} ^{۱۸۸} ^{۱۸۹} ^{۱۹۰} ^{۱۹۱} ^{۱۹۲} ^{۱۹۳} ^{۱۹۴} ^{۱۹۵} ^{۱۹۶} ^{۱۹۷} ^{۱۹۸} ^{۱۹۹} ^{۲۰۰} ^{۲۰۱} ^{۲۰۲} ^{۲۰۳} ^{۲۰۴} ^{۲۰۵} ^{۲۰۶} ^{۲۰۷} ^{۲۰۸} ^{۲۰۹} ^{۲۱۰} ^{۲۱۱} ^{۲۱۲} ^{۲۱۳} ^{۲۱۴} ^{۲۱۵} ^{۲۱۶} ^{۲۱۷} ^{۲۱۸} ^{۲۱۹} ^{۲۲۰} ^{۲۲۱} ^{۲۲۲} ^{۲۲۳} ^{۲۲۴} ^{۲۲۵} ^{۲۲۶} ^{۲۲۷} ^{۲۲۸} ^{۲۲۹} ^{۲۳۰} ^{۲۳۱} ^{۲۳۲} ^{۲۳۳} ^{۲۳۴} ^{۲۳۵} ^{۲۳۶} ^{۲۳۷} ^{۲۳۸} ^{۲۳۹} ^{۲۴۰} ^{۲۴۱} ^{۲۴۲} ^{۲۴۳} ^{۲۴۴} ^{۲۴۵} ^{۲۴۶} ^{۲۴۷} ^{۲۴۸} ^{۲۴۹} ^{۲۵۰} ^{۲۵۱} ^{۲۵۲} ^{۲۵۳} ^{۲۵۴} ^{۲۵۵} ^{۲۵۶} ^{۲۵۷} ^{۲۵۸} ^{۲۵۹} ^{۲۶۰} ^{۲۶۱} ^{۲۶۲} ^{۲۶۳} ^{۲۶۴} ^{۲۶۵} ^{۲۶۶} ^{۲۶۷} ^{۲۶۸} ^{۲۶۹} ^{۲۷۰} ^{۲۷۱} ^{۲۷۲} ^{۲۷۳} ^{۲۷۴} ^{۲۷۵} ^{۲۷۶} ^{۲۷۷} ^{۲۷۸} ^{۲۷۹} ^{۲۸۰} ^{۲۸۱} ^{۲۸۲} ^{۲۸۳} ^{۲۸۴} ^{۲۸۵} ^{۲۸۶} ^{۲۸۷} ^{۲۸۸} ^{۲۸۹} ^{۲۹۰} ^{۲۹۱} ^{۲۹۲} ^{۲۹۳} ^{۲۹۴} ^{۲۹۵} ^{۲۹۶} ^{۲۹۷} ^{۲۹۸} ^{۲۹۹} ^{۳۰۰} ^{۳۰۱} ^{۳۰۲} ^{۳۰۳} ^{۳۰۴} ^{۳۰۵} ^{۳۰۶} ^{۳۰۷} ^{۳۰۸} ^{۳۰۹} ^{۳۱۰} ^{۳۱۱} ^{۳۱۲} ^{۳۱۳} ^{۳۱۴} ^{۳۱۵} ^{۳۱۶} ^{۳۱۷} ^{۳۱۸} ^{۳۱۹} ^{۳۲۰} ^{۳۲۱} ^{۳۲۲} ^{۳۲۳} ^{۳۲۴} ^{۳۲۵} ^{۳۲۶} ^{۳۲۷} ^{۳۲۸} ^{۳۲۹} ^{۳۳۰} ^{۳۳۱} ^{۳۳۲} ^{۳۳۳} ^{۳۳۴} ^{۳۳۵} ^{۳۳۶} ^{۳۳۷} ^{۳۳۸} ^{۳۳۹} ^{۳۴۰} ^{۳۴۱} ^{۳۴۲} ^{۳۴۳} ^{۳۴۴} ^{۳۴۵} ^{۳۴۶} ^{۳۴۷} ^{۳۴۸} ^{۳۴۹} ^{۳۵۰} ^{۳۵۱} ^{۳۵۲} ^{۳۵۳} ^{۳۵۴} ^{۳۵۵} ^{۳۵۶} ^{۳۵۷} ^{۳۵۸} ^{۳۵۹} ^{۳۶۰} ^{۳۶۱} ^{۳۶۲} ^{۳۶۳} ^{۳۶۴} ^{۳۶۵} ^{۳۶۶} ^{۳۶۷} ^{۳۶۸} ^{۳۶۹} ^{۳۷۰} ^{۳۷۱} ^{۳۷۲} ^{۳۷۳} ^{۳۷۴} ^{۳۷۵} ^{۳۷۶} ^{۳۷۷} ^{۳۷۸} ^{۳۷۹} ^{۳۸۰} ^{۳۸۱} ^{۳۸۲} ^{۳۸۳} ^{۳۸۴} ^{۳۸۵} ^{۳۸۶} ^{۳۸۷} ^{۳۸۸} ^{۳۸۹} ^{۳۹۰} ^{۳۹۱} ^{۳۹۲} ^{۳۹۳} ^{۳۹۴} ^{۳۹۵} ^{۳۹۶} ^{۳۹۷} ^{۳۹۸} ^{۳۹۹} ^{۴۰۰} ^{۴۰۱} ^{۴۰۲} ^{۴۰۳} ^{۴۰۴} ^{۴۰۵} ^{۴۰۶} ^{۴۰۷} ^{۴۰۸} ^{۴۰۹} ^{۴۱۰} ^{۴۱۱} ^{۴۱۲} ^{۴۱۳} ^{۴۱۴} ^{۴۱۵} ^{۴۱۶} ^{۴۱۷} ^{۴۱۸} ^{۴۱۹} ^{۴۲۰} ^{۴۲۱} ^{۴۲۲} ^{۴۲۳} ^{۴۲۴} ^{۴۲۵} ^{۴۲۶} ^{۴۲۷} ^{۴۲۸} ^{۴۲۹} ^{۴۳۰} ^{۴۳۱} ^{۴۳۲} ^{۴۳۳} ^{۴۳۴} ^{۴۳۵} ^{۴۳۶} ^{۴۳۷} ^{۴۳۸} ^{۴۳۹} ^{۴۴۰} ^{۴۴۱} ^{۴۴۲} ^{۴۴۳} ^{۴۴۴} ^{۴۴۵} ^{۴۴۶} ^{۴۴۷} ^{۴۴۸} ^{۴۴۹} ^{۴۵۰} ^{۴۵۱} ^{۴۵۲} ^{۴۵۳} ^{۴۵۴} ^{۴۵۵} ^{۴۵۶} ^{۴۵۷} ^{۴۵۸} ^{۴۵۹} ^{۴۶۰} ^{۴۶۱} ^{۴۶۲} ^{۴۶۳} ^{۴۶۴} ^{۴۶۵} ^{۴۶۶} ^{۴۶۷} ^{۴۶۸} ^{۴۶۹} ^{۴۷۰} ^{۴۷۱} ^{۴۷۲} ^{۴۷۳} ^{۴۷۴} ^{۴۷۵} ^{۴۷۶} ^{۴۷۷} ^{۴۷۸} ^{۴۷۹} ^{۴۸۰} ^{۴۸۱} ^{۴۸۲} ^{۴۸۳} ^{۴۸۴} ^{۴۸۵} ^{۴۸۶} ^{۴۸۷} ^{۴۸۸} ^{۴۸۹} ^{۴۹۰} ^{۴۹۱} ^{۴۹۲} ^{۴۹۳} ^{۴۹۴} ^{۴۹۵} ^{۴۹۶} ^{۴۹۷} ^{۴۹۸} ^{۴۹۹} ^{۵۰۰} ^{۵۰۱} ^{۵۰۲} ^{۵۰۳} ^{۵۰۴} ^{۵۰۵} ^{۵۰۶} ^{۵۰۷} ^{۵۰۸} ^{۵۰۹} ^{۵۱۰} ^{۵۱۱} ^{۵۱۲} ^{۵۱۳} ^{۵۱۴} ^{۵۱۵} ^{۵۱۶} ^{۵۱۷} ^{۵۱۸} ^{۵۱۹} ^{۵۲۰} ^{۵۲۱} ^{۵۲۲} ^{۵۲۳} ^{۵۲۴} ^{۵۲۵} ^{۵۲۶} ^{۵۲۷} ^{۵۲۸} ^{۵۲۹} ^{۵۳۰} ^{۵۳۱} ^{۵۳۲} ^{۵۳۳} ^{۵۳۴} ^{۵۳۵} ^{۵۳۶} ^{۵۳۷} ^{۵۳۸} ^{۵۳۹} ^{۵۴۰} ^{۵۴۱} ^{۵۴۲} ^{۵۴۳} ^{۵۴۴} ^{۵۴۵} ^{۵۴۶} ^{۵۴۷} ^{۵۴۸} ^{۵۴۹} ^{۵۵۰} ^{۵۵۱} ^{۵۵۲} ^{۵۵۳} ^{۵۵۴} ^{۵۵۵} ^{۵۵۶} ^{۵۵۷} ^{۵۵۸} ^{۵۵۹} ^{۵۶۰} ^{۵۶۱} ^{۵۶۲} ^{۵۶۳} ^{۵۶۴} ^{۵۶۵} ^{۵۶۶} ^{۵۶۷} ^{۵۶۸} ^{۵۶۹} ^{۵۷۰} ^{۵۷۱} ^{۵۷۲} ^{۵۷۳} ^{۵۷۴} ^{۵۷۵} ^{۵۷۶} ^{۵۷۷} ^{۵۷۸} ^{۵۷۹} ^{۵۸۰} ^{۵۸۱} ^{۵۸۲} ^{۵۸۳} ^{۵۸۴} ^{۵۸۵} ^{۵۸۶} ^{۵۸۷} ^{۵۸۸} ^{۵۸۹} ^{۵۹۰} ^{۵۹۱} ^{۵۹۲} ^{۵۹۳} ^{۵۹۴} ^{۵۹۵} ^{۵۹۶} ^{۵۹۷} ^{۵۹۸} ^{۵۹۹} ^{۶۰۰} ^{۶۰۱} ^{۶۰۲} ^{۶۰۳} ^{۶۰۴} ^{۶۰۵} ^{۶۰۶} ^{۶۰۷} ^{۶۰۸} ^{۶۰۹} ^{۶۱۰} ^{۶۱۱} ^{۶۱۲} ^{۶۱۳} ^{۶۱۴} ^{۶۱۵} ^{۶۱۶} ^{۶۱۷} ^{۶۱۸} ^{۶۱۹} ^{۶۲۰} ^{۶۲۱} ^{۶۲۲} ^{۶۲۳} ^{۶۲۴} ^{۶۲۵} ^{۶۲۶} ^{۶۲۷} ^{۶۲۸} ^{۶۲۹} ^{۶۳۰} ^{۶۳۱} ^{۶۳۲} ^{۶۳۳} ^{۶۳۴} ^{۶۳۵} ^{۶۳۶} ^{۶۳۷} ^{۶۳۸} ^{۶۳۹} ^{۶۴۰} ^{۶۴۱} ^{۶۴۲} ^{۶۴۳} ^{۶۴۴} ^{۶۴۵} ^{۶۴۶} ^{۶۴۷} ^{۶۴۸} ^{۶۴۹} ^{۶۵۰} ^{۶۵۱} ^{۶۵۲} ^{۶۵۳} ^{۶۵۴} ^{۶۵۵} ^{۶۵۶} ^{۶۵۷} ^{۶۵۸} ^{۶۵۹} ^{۶۶۰} ^{۶۶۱} ^{۶۶۲} ^{۶۶۳} ^{۶۶۴} ^{۶۶۵} ^{۶۶۶} ^{۶۶۷} ^{۶۶۸} ^{۶۶۹} ^{۶۷۰} ^{۶۷۱} ^{۶۷۲} ^{۶۷۳} ^{۶۷۴} ^{۶۷۵} ^{۶۷۶} ^{۶۷۷} ^{۶۷۸} ^{۶۷۹} ^{۶۸۰} ^{۶۸۱} ^{۶۸۲} ^{۶۸۳} ^{۶۸۴} ^{۶۸۵} ^{۶۸۶} ^{۶۸۷} ^{۶۸۸} ^{۶۸۹} ^{۶۹۰} ^{۶۹۱} ^{۶۹۲} ^{۶۹۳} ^{۶۹۴} ^{۶۹۵} ^{۶۹۶} ^{۶۹۷} ^{۶۹۸} ^{۶۹۹} ^{۷۰۰} ^{۷۰۱} ^{۷۰۲} ^{۷۰۳} ^{۷۰۴} ^{۷۰۵} ^{۷۰۶} ^{۷۰۷} ^{۷۰۸} ^{۷۰۹} ^{۷۱۰} ^{۷۱۱} ^{۷۱۲} ^{۷۱۳} ^{۷۱۴} ^{۷۱۵} ^{۷۱۶} ^{۷۱۷} ^{۷۱۸} ^{۷۱۹} ^{۷۲۰} ^{۷۲۱} ^{۷۲۲} ^{۷۲۳} ^{۷۲۴} ^{۷۲۵} ^{۷۲۶} ^{۷۲۷} ^{۷۲۸} ^{۷۲۹} ^{۷۳۰} ^{۷۳۱} ^{۷۳۲} ^{۷۳۳} ^{۷۳۴} ^{۷۳۵} ^{۷۳۶} ^{۷۳۷} ^{۷۳۸} ^{۷۳۹} ^{۷۴۰} ^{۷۴۱} ^{۷۴۲} ^{۷۴۳} ^{۷۴۴} ^{۷۴۵} ^{۷۴۶} ^{۷۴۷} ^{۷۴۸} ^{۷۴۹} ^{۷۵۰} ^{۷۵۱} ^{۷۵۲} ^{۷۵۳} ^{۷۵۴} ^{۷۵۵} ^{۷۵۶} ^{۷۵۷} ^{۷۵۸} ^{۷۵۹} ^{۷۶۰} ^{۷۶۱} ^{۷۶۲} ^{۷۶۳} ^{۷۶۴} ^{۷۶۵} ^{۷۶۶} ^{۷۶۷} ^{۷۶۸} ^{۷۶۹} ^{۷۷۰} ^{۷۷۱} ^{۷۷۲} ^{۷۷۳} ^{۷۷۴} ^{۷۷۵} ^{۷۷۶} ^{۷۷۷} ^{۷۷۸} ^{۷۷۹} ^{۷۸۰} ^{۷۸۱} ^{۷۸۲} ^{۷۸۳} ^{۷۸۴} ^{۷۸۵} ^{۷۸۶} ^{۷۸۷} ^{۷۸۸} ^{۷۸۹} ^{۷۹۰} ^{۷۹۱} ^{۷۹۲} ^{۷۹۳} ^{۷۹۴} ^{۷۹۵} ^{۷۹۶} ^{۷۹۷} ^{۷۹۸} ^{۷۹۹} ^{۸۰۰} ^{۸۰۱} ^{۸۰۲} ^{۸۰۳} ^{۸۰۴} ^{۸۰۵} ^{۸۰۶} ^{۸۰۷} ^{۸۰۸} ^{۸۰۹} ^{۸۱۰} ^{۸۱۱} ^{۸۱۲} ^{۸۱۳} ^{۸۱۴} ^{۸۱۵} ^{۸۱۶} ^{۸۱۷} ^{۸۱۸} ^{۸۱۹} ^{۸۲۰} ^{۸۲۱} ^{۸۲۲} ^{۸۲۳} ^{۸۲۴} ^{۸۲۵} ^{۸۲۶} ^{۸۲۷} ^{۸۲۸} ^{۸۲۹} ^{۸۳۰} ^{۸۳۱} ^{۸۳۲} ^{۸۳۳} ^{۸۳۴} ^{۸۳۵} ^{۸۳۶} ^{۸۳۷} ^{۸۳۸} ^{۸۳۹} ^{۸۴۰} ^{۸۴۱} ^{۸۴۲} ^{۸۴۳} ^{۸۴۴} ^{۸۴۵} ^{۸۴۶} ^{۸۴۷} ^{۸۴۸} ^{۸۴۹} ^{۸۵۰} ^{۸۵۱} ^{۸۵۲} ^{۸۵۳} ^{۸۵۴} ^{۸۵۵} ^{۸۵۶} ^{۸۵۷} ^{۸۵۸} ^{۸۵۹} ^{۸۶۰} ^{۸۶۱} ^{۸۶۲} ^{۸۶۳} ^{۸۶۴} ^{۸۶۵} ^{۸۶۶} ^{۸۶۷} ^{۸۶۸} ^{۸۶۹} ^{۸۷۰} ^{۸۷۱} ^{۸۷۲} ^{۸۷۳} ^{۸۷۴} ^{۸۷۵} ^{۸۷۶} ^{۸۷۷} ^{۸۷۸} ^{۸۷۹} ^{۸۸۰} ^{۸۸۱} ^{۸۸۲} ^{۸۸۳} ^{۸۸۴} ^{۸۸۵} ^{۸۸۶} ^{۸۸۷} ^{۸۸۸} ^{۸۸۹} ^{۸۹۰} ^{۸۹۱} ^{۸۹۲} ^{۸۹۳} ^{۸۹۴} ^{۸۹۵} ^{۸۹۶} ^{۸۹۷} ^{۸۹۸} ^{۸۹۹} ^{۹۰۰} ^{۹۰۱} ^{۹۰۲} ^{۹۰۳} ^{۹۰۴} ^{۹۰۵} ^{۹۰۶} ^{۹۰۷} ^{۹۰۸} ^{۹۰۹} ^{۹۱۰} ^{۹۱۱} ^{۹۱۲} ^{۹۱۳} ^{۹۱۴} ^{۹۱۵} ^{۹۱۶} ^{۹۱۷} ^{۹۱۸} ^{۹۱۹} ^{۹۲۰} ^{۹۲۱} ^{۹۲۲} ^{۹۲۳} ^{۹۲۴} ^{۹۲۵} ^{۹۲۶} ^{۹۲۷} ^{۹۲۸} ^{۹۲۹} ^{۹۳۰} ^{۹۳۱} ^{۹۳۲} ^{۹۳۳} ^{۹۳۴} ^{۹۳۵} ^{۹۳۶} ^{۹۳۷} ^{۹۳۸} ^{۹۳۹} ^{۹۴۰} ^{۹۴۱} ^{۹۴۲} ^{۹۴۳} ^{۹۴۴} ^{۹۴۵} ^{۹۴۶} ^{۹۴۷} ^{۹۴۸} ^{۹۴۹} ^{۹۵۰} ^{۹۵۱} ^{۹۵۲} ^{۹۵۳} ^{۹۵۴} ^{۹۵۵} ^{۹۵۶} ^{۹۵۷} ^{۹۵۸} ^{۹۵۹} ^{۹۶۰} ^{۹۶۱} ^{۹۶۲} ^{۹۶۳} ^{۹۶۴} ^{۹۶۵} ^{۹۶۶} ^{۹۶۷} ^{۹۶۸} ^{۹۶۹} ^{۹۷۰} ^{۹۷۱} ^{۹۷۲} ^{۹۷۳} ^{۹۷۴} ^{۹۷۵} ^{۹۷۶} ^{۹۷۷} ^{۹۷۸} ^{۹۷۹} ^{۹۸۰} ^{۹۸۱} ^{۹۸۲} ^{۹۸۳} ^{۹۸۴} ^{۹۸۵} ^{۹۸۶} ^{۹۸۷} ^{۹۸۸} ^{۹۸۹} ^{۹۹۰} ^{۹۹۱} ^{۹۹۲} ^{۹۹۳} ^{۹۹۴} ^{۹۹۵} ^{۹۹۶} ^{۹۹۷} ^{۹۹۸} ^{۹۹۹} ^{۱۰۰۰} ^{۱۰۰۱} ^{۱۰۰۲} ^{۱۰۰۳} ^{۱۰۰۴} ^{۱۰۰۵} ^{۱۰۰۶} ^{۱۰۰۷} ^{۱۰۰۸} ^{۱۰۰۹} ^{۱۰۱۰} ^{۱۰۱۱} ^{۱۰۱۲} ^{۱۰۱۳} ^{۱۰۱۴} ^{۱۰۱۵} ^{۱۰۱۶} ^{۱۰۱۷} ^{۱۰۱۸} ^{۱۰۱۹} ^{۱۰۲۰} ^{۱۰۲۱}

دیگر هم این قدر دروغ می تواند گفت یا از دل خود این معارف را بر آورده به مردم اظهار نماید فَأَتُوا بِعَشْرِ أَلْفِ مِثْلِهِ مُعْتَرِضِينَ لیکن بشرط آن که خوف خداوند تعالی از دل اذن رفته باشد و لا اقل بفهم مضمون این بیت :

فریاد حافظ این همه آخر پیرزه نیست

هم قصه غریب و حدیث عجیب هست

تا این جا کلام حضرت والد بزرگوار و مرشد عالی مقدار این را قلم تباہ کار بود که اصلاً دست تصرف این گناه کار بر روی راه نیافته، لهذا احمرات فرادان از خانه حضرت حجة الله قدسنا الله بجمانه بسره الاقدس در یک فتح جلوه گر گردیده و بنام احمر یاد نه کرده والا بر هر مقوله احمری علحده منکشف و مذکور می گردید.

الحال اموری که از اطراف دیگر مسموع گشته در قید قلم باید آورد.

احمر - اقطاب دستگاه شیخ محمد زبیر سلمه ربه می فرمایند که یک باری حضرت حجة الله در خواب می بینند که من دعوی نبوت کرده ام و معجزه ید بیضا است و این اشارت بر حصول کمالات رسالت و نبوت است بر وجه اتم نه منصب که ختم یافته است.

احمر - نیز از زبان آن عارف خدا آگاه مسموع گشته که آنحضرت قدس سره در ایام غلبه آزار هفت دل در حویلی زنانه در یک حجره تخته پایش کرده و در خلوت نشسته بودند می بینند که فرشته به صورت متمثل شده و دستار معلی بر سر داشت و گفت خدای تعالی بتو سلام رسانیده است ایشان (۲۸۸) متواضع شدند سر برداشتند بزحاست پشت کنان یافتند و این دیدن به چشم سر بود به فتح سین نه به چشم سر به کسر سین، این فقیر به تقصیر هم مکرر این مقدمه را از زبان الهام ترجمان آنحضرت شنیده بود اما بوجه احسن در خاطر نمانده بود و در یاد فقیر این هم بود که چون فرشته سلام رسانید ایشان در جواب اللهم انت السلام و منک السلام تبارک یا ذوالجلال و الاکرام گفته سر از راه تواضع فرو کردند لیکن سخن معتمد به همان است که از زبان آن معارف خدا آگاه مسموع گشته.

احمر - نیز از حضرت مخدوم زاده مذکور مسموع گشته که روزی غلبه آزار بر آن حضرت قدس سره بر کمران بوده در مناجات در آمده معروض داشتند که الهی زلالی این آزار مرا بسیار عاجز کرده است اللهم بزبان فرس شدند که این بحر تو قبول افتاد از آن باز معامله ایشان روز بروز جانب شفا بود.

احمر - حقیر پرتقصیر بلا واسطه از زبان درفشان حضرت حجة الله لکر استماع نموده و درینوالات از خدمت
 اقطاب دستگاہی شیخ محمد زبیر نیز شنیده که در مرتبه ثانیه که تشریف حضرت حجة الله به سفر حجاز بوده جهاز
 ایشان تباہی یافته به بندر مسقط افتاد در آن جا چندی از مدت فرا گرفته باز سوار شده به دولت حج
 مشرف گشتند - در ایام بودن مکتب شی به عنایات فاخره و کرامات باہرہ به نداشتند و الہام کردند
 ۵ کہ فردای قیامت ہفتاد ہزار کس را بہ شفاعت تو خواهند بخشید چون مقدمہ بسی عمدہ بودہ ایشان
 طلب بیتہ بر صدق آن الہام نمودند معلوم گردید کہ فردای بی بی مریم نام عورتی کہ رفیقہ سفر ایشان بودہ
 در محل بادشاہ خلد مکان ہم منزلی داشت برای تو چیزی خواہد فرستاد اگر تمام روز از تو چیزی ظہور کرد
 الہام تو صادق است والا فلا - فردای آن شب چشم انتظار در راہ داشتند بین الظہر والعصر می بینند
 کہ عورتی بر سر خود چیزی از جنس طعام برداشته می آورد چون نزدیک رسید گفت بی بی مریم بعد از
 ارسال سلام شہ کانسہ آش و دو نان فرستادہ است می فرمودند کہ فرحتی کہ از آن ہدیہ بی بی مریم
 دست داد اگر بادشاہ است روی زمین بہ من می دادند اصلاً عشر عشر آن فرحت دست نمی داد -
 اگر این طور مقدمات جناب شریف ایشان کہ بودہ بہ فضل لم یزلی شمول تمام داشتہ تعداد
 نماید کتابی علیحدہ مثل این ضخامت در قید تحریر در آید -

در آخر ایام صلوات مفروضہ خود را می شنودند و ہر کس کہ در آن نماز شریک می گشتہ معاملہ او
 ۱۵ را از کسانی کہ نماز در جاہای دیگر گذارده حاضر اخذ دست می شدند بہ مراتب بہتری دانستند
 علی الخصوص نماز عشا را کہ کیفیت او را از صلوات باقیات مخصوص ترمی نمیدند -

احمر - روزی یکی از طالبان التماس ارادت نمود فرمودند نماز عشا را ہمراہ ما خواندہ عرض کرد کہ بی فرمودند
 کہ فیضی ازین راہ کہ رسیدہ است بہتر از آن فیض است کہ از راہ ارادت فائض کرد و اکثر در حین
 انبساط طبیعت نکتہ ہای لطیف باصحاب خود در میان می آوردند و گاہی از حضرات ثلاثہ اعنی والد و
 ۲۰ جد و عم خود قصہ ہای فرمودند زبانی (۲۸۹) بہ تفسیری پرداختند، ہنگامی بہ شرح احادیث
 می ساختند -

احمر - روزی در مقدمہ تفسیر نکتہ بیان کردہ فرمودند کہ مفسران اصلاً باین غور نہ کردہ اند و درین قدر
 کثرت مطالعہ ازین غافل مانده اند و آنچه در بادی النظر می رسد در افکار آنها نیامدہ ، مطلب

وجود شریف ایشان ظهور رحمت الهی بوده هر قدر که بآن پردازد دل و دیده تنای هل من مزید می نماید اما رعایت توسط عال زیادتی مقال را بر نه تابند.

احمال کرامتی چند مذکور نموده ختم این کثر باید نمود و بر احوال بعضی از فرزندان ایشان باید پرداخت بشیئ سبانه.

۵ - احمر - مرزا میرالد میر ظریف که مریدان مخصوص عالی حضرت قدس سره اباعن جدا آمده اند به تقریبی از دارالملک کابل به لشکر بادشاه خلد مکان که برم پوری اقامت داشته رسیده و تشریف حضرت حجة الله نیز در آن ایام در آن لشکر اسلام بود، میر مذکور نزدیک آن قبله حضور خمیه زده منزل مقرر نموده با کار و بار خود مشغول بوده اتفاقاً به عارضه طاعون که اهل لشکر اکثر این بلا مبتلای میمانند گرفتار گردیده و به قسمی مشتد گشته که قریب یک یک گز از چارپائی می جست و شور و فغان او هوش اهل جوار را بر بوده فقیر به تقصیر را طلبیده نام خدای جلشانه چند بار برده از جفرا ت را تا این جا به پنج طلبیده بیارند فقیر التماس او معروض خدمت موافق اکر امت نموده از غایت عنایت با وجودی که از نماز عشاء فراغ یافته متوجه محل سر بودند گفته احقر قبول فرموده پیش بیمار رسیدند بیمار از کثرت اضطراب به عرض آن قبله ابرار رسانید که برادر بزرگ شما تپ شش ساله پدر من در یک نفس به خوراندن جفرا ت بر طرف کرده بودند از جناب کرمیاء ایشان هم امشب همی قسم تصرف را امیدوار مطلقاً مانده است جلیبی ختم بوده فرمودند بخور که شفا است فی الفور خورده به شفا و عاجله ممتاز گشت که گویا از آزار اثری نه بود و مدتی بعد از آن در قید حیات مانده در کابل رفته چند سال زیسته به وقت اهل مسلی جاں بحق سپرده، رحمة الله سبحانه

ابيض - بشارت فتح دار النفرین بجا پورو دار الجهاد حیدر آباد حضرت حجة الله قدسنا الله سبحانه به بادشاه خلد مکان عنایت فرموده بودند به موافق فرموده به وقوع پیوست.

۲۰ - ابیض - روزی در خانه ارشد خاں مرحوم در ایامی که دیوان بلدة فاخره کابل بود دعوت آنحضرت قدس سره بوده و در آن جا نقش طلاها که مرسوم اکابر مغلیه است نیز می خوانند آنحضرت به مراقبه پرداخته سر برداشته چیزی از معارف ردداد آن مجلس پیش خان مذکور و دیگر مقربان حضور بیان فرمودند در خاطر را تم سیاه کار که حاضر آن وقت بود خطور نموده که ذات حضرت عالی درجات مابر حضور مجلس نه بوده تکلیف که بتین معارف داسر را فرمایند مانا که آنحضرت مجتهد اند بطور خود اختیار این معنی نموده بجانب

احقر نگاهی به کمال تعلق آورده فرمودند حضرت ایشان هم نقش طلاء شنوده اند و معارف (۲۹۰)
 آن مجلس بیان فرموده احرری که مناسب ابیض متوسط است می خواست چهره زیبای خود را جلوه ده
 اهل بصیرت می گرداند گویند چون مقدمه جنگ بادشاه غلامکان با والی بجای آورد یا حیدر آباد بامتداد
 کشید و به سالها انجامید روزی بطریق معارف به عرض حضرت حجت الله رسانید که شما بشارت فتح داده
 بودید و تا حال صورت فتح هیچ به نظری آید فرمودند من بشارت فتح داده بودم اما تعیین وقت فتح
 خود نمردم که بمن می پیچید اکنون هم برهمون قول خود استقرار دارم و با و از بلند می گویم که فتح از آن
 شماست چون در امور کشفیه بعضی از بوالهوسان بی سرانجام بعد از حصول بشارت بعضی از مقدمات کنی
 که از بعضی اولیاء عالی درجات توفیقی در وقوع آن بر وقت مقرر مشاهده می نمایند فی الحال زبان طعن
 بر آن اکابر عالی مقام می کشانید ازین جهت این نقل برای استشهاد گذرانیده شد آری اگر تعیین وقت
 هم بآن نموده باشند البته امید است که تفاوت نه پذیرد و بهر حال مدارقرب و کمال بر کشف الهی است
 که به ذات و صفات واجب تعالی و تقدست تعلق دارد نه بر کشف کونی که از حیز اعتبار اولوالابصار
 ساقط است مناسب احرر گذشته احرر دیگر که مؤید حرف گذشته است به تحریر می در آید به تامل تمام
 استماع باید نمود.

احمر - یکی از صاحبان روزگار روایت نموده که روزی بادشاه غلامکان از خدمت آنحضرت قدس سره
 استفسار آن نمود که مجد این الف اختلاف نیز بسیار است اکثر مردم مرا هم می گویند و مجد شریف شما
 هم خود مشهور باین لقب اند اما تحقیق این مقدمه چه خواهد بود - فرمودند مجد بزرگوار ما الهام باین خطاب
 مستطاب از حضرت رب الارباب داشتند اگر شما هم ملهم باین معنی گردیده اند چه مضائقه است از
 استماع این جواب خجالت بی حساب چهره شریفه ایشان را سر به گریبان انداخت.

اکنون بر مقدمات وصال آن قبله ارباب کمال به موافق وقت و حال باید پرداخت -
 ابیض - رضائی که در آخر عمر مبارک آن امام همام غوث انام تشریف فرموده چون کبر سن با مراض
 شامل حال بوده علماء به اتفاق اکل صوم به از نگاهداشتن آن در حق ایشان تصور نموده و حکما و نیز درین
 مقام با علماء موافقت ورزیده به عرض آنحضرت رسانیدند ایشان را نیز الهام باین عبارت شده
 که اگر این رمضان را روزه داری جهاز عمر تو خواهد شکست فرموده اند الهام غنی است و روزه

فرض قطعی من هرگز فرض قطعی را به بهانه الهام ظنی نه خواهم نمود و الهام مخیر از موت این سال است
 بر تقدیر گرفتن روزه پس نهایت زندگی تا کجا خواهد بود حق سبحانه تا به هشتاد سال خود رسانیده است
 بلکه از آن هم یک سال بالا گذرانده سعی مزید آن هم مقبول خاطر نمی گردد و من در خود طاقت روزه
 داشتن می یابم کبر سن و امراض وقتی مانع صوم مطلقاً گزند که این کس را وقت آن نسانده باشد
 فسکت العلماء والحکماء تمام و کمال رمضان روزه گرفتند و ختم قرآن مجید در تراویح شنیدند
 (۲۹۱) در روز عید الفطر آن سال اتفاق چنان افتاد که نماز عید در آن شهر معظم اعمی حضرت سرهند
 نه شده مقصود آن که رمضان دیگر بر آنحضرت نیامده است و نهم محرم الحرام که شب جمعه نیز بوده سنه
 هزار و صد و پانزده هجری به رحمت حق پیوستند و عمر شریف هشتاد و یک سال کامل کردند اِنَّا
 لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ -

کیفیت شب وصال نه بآن مشابه بود که بوجهی مشروح قلم تواند بود بر و اصلان حقیقت لیلة القدر
 نگارانی باین صرافت پر تواند از می شده باشد این فقیر در رکاب پیروشن ضمیر اعمی والد بزرگوار خود در
 قریه شیرپور که بالای آب سلج است در آن شب منزل داشتم از اقل شام تعریف آن لیل بر زبان شریف
 آورده باین ماجر اعلام فرمودند واقعی بر تمام اهل قریه جمعیتی و حضور دست داده حتی که مقدمات
 آن جا که نام جمعیت و حضور را نمی شناختند بایداد بعرض آن قبله او تاد رسانیدند که هیچ شبی در مدت
 عمر خود باین جلالت و آرام نه گذرانده بودم که امشب یافتیم و مردمانی که از اطراف و جوانب دیگر هم
 رسیده نقل جمعیت آن شب نمودند که به مثل شب قدر باشد و باریابان حضور خود مستغرق در یای نور بودند
 و آزار آنحضرت که قریب به ارتحال بوده زبان شریف از حرف و حکایت باز مانده بود و اگر سخن هم
 می کردند اصلاً مفهوم نمی گشت و این تا شش روز اما شب وصال ذکر اسم ذات بر زبان جاری
 گشت و ختم کلام بر همان شد -

۲۰ احمر - بعضی از بنات شریفات عالی حضرت در آن وقت در خدمت عم بزرگوار خود قیام داشتند
 از آنها استفصار والد شریف آن کردند به شفقت تمام دریافته بعرض رسانیدند که در کابل تشریف
 دارند و خط ایشان آمده بود بحضرت سلام نوشته بودند فرحت بر چهره مبارک تفهیم گردید از آن که سخن
 مرا فهمیده به جواب طمانیت لب کشادند -

روزی در همین ایام مرض درس کتابی از کتب احادیث بدستور معمول بعد العصر در میان بوده
حدیث سبعة یظلهم الله فی ظله یوم لا یتزل الاظله امام عادل و شات نشاء فی
عبادة الله و رجل قلبه معلق بالمسجد اذا خرج منه حتی يعود الیه و رجلان
تحابا فی الله اجتماع الیه و تفرقا علیه (و رجل ذکر الله خالیاً ففاضت عیناه)
و رجل دعتہ امرأة ذات حسب و جمال فقال انی اخاف الله و رجل تصدق

بصدقة حتی لا تعلم شماله ما تنفق یمینہ، و رجل ذکر الله خالیاً ففاضت عیناه.
در میان آمده چون بر لفظ "رجل دعتہ امرأة" قاری رسیده چیزی فرمودند که
حاضران آن هیچ نمی بینند چند بار تکرار کردند اصلاً مفهوم احدی نگشت و فقیر در اول گفتن فهمیده
بود اما ساکت ازان ماند که ظاهراً دیگری هم نمی بیند آخر کار گفتم می فرمایند که این از همه اشق است به
خوش وقتی تمام اشارت کردند من همین کلمه گفته بودم فردای آن روز مایان را اتفاق جانب دید
افتاد که روز ششم ازان ایشان سفر آخرت اختیار فرمودند روز دوم وصال ایشان در شهر رسیده به
تربت بوسی مشرف گشتم (۲۹۲) - در وضع شریف آنحضرت ببلد دارالارشاد حضرت سرمد متصل باغ
فتح واقع است - طوبی لمن زادها بر سوء الاعتقاد،

و تاریخ وصال آن قبله ارباب کمال "نور محض بود"

و اینای کرام آن قطب الانام سه بودند که به مرتبه کمال رسیده اند از آن جمله اکبر و اکرم آنها
عارف خدا طالب مطلوب بی همتا سلسلی به شیخ ابوالاعلیٰ قدس سره صاحب جود و استغنا گوهر
یکتای بحار معارف و اسرار والد بزرگوار خویش بودند صحت کشف باتندی آن که از جناب ایشان
مرئی و مسموع گشته مگر خیال عالی بایں صرافت در سلف گذشته باشند و تشرع حال همه کثرت کمال نیز
به درجه اتم شیوه پسندیده ایشان بوده گفتگی چهره در جمیع حالات و احسان بر کافه مخلوقات طریقه
معبوده شان -

۲۰

اولاً اخذ طریقه از خدمت قیوم عالمیان حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ نموده ثانیاً کمال
آن را بخندست والد بزرگوار خود رسانیدند -

احمر - خلف رشید ایشان عارف بلند سیر شیخ محمد زبیر سلمه ربه می نمایند که

حضرت حجة الله قدس سره بمن می فرمودند که اخوان ما ابنای خود را برای حصول ارادت به عبادت
 مافوق در خدمت حضرت ایشان بردند و من هم پدر ترا بر مردم بهر یکی از آن با تلقین ذکر کرده توجہات
 فرمودند بعد ازین که همه آنها از دولت قبول مشرف گشته متوجه دیار خود باشند بآهستگی نزدیک من شده
 ارشاد کردند که درین پسر تو معنی ظاہری کردند باعتبار این را قم گناه کار این معنی بحکم الولد سرلابیه
 وجود شریف پسر ایشان است گویا صورت این معنی حقیقت ایشان بوده که به نظر مبارک در آمده و از
 تصرف خود خبردار ساخته ناقصی از راه کوتاہ اندیشی گمان نہ برد که ہر گاہ معنی بشرف پسر ایشان را دانستی
 پس گویا ایشان را معرا از آن ساختی و ہوا محال زیرا کہ گویم ثبوت این معنی بر وجه اتم در ذات ایشان
 بود اما حضرت حق سبحانہ آن را بہ محض فضل خود برداشته در پسر ایشان رسانیدہ و وارث کمالات
 آبای کرام گردانیدہ۔ ذَلِکَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ۔
 مدت چند سال برقع مختار آن مخدوم زادہ عالی تبار بودہ کہ روی یسج یکی نمی دیدند و در
 خانہ یسج یکی مخلصی نمی رسیدند۔

۵

۱۰

ہر کس گرفتار ہوا نیست مہی دیگر بہ چشمش از دہائست

جناب قبلہ گاہی اخوت پناہی مرحومی شیخ عزالدین احمد قدس سرہ می فرمودند کہ من در
 لشکر ظفر پیکر بادشاہ خلد مکان کہ در نواح بیجا پور بودہ در خدمت عارف خدا شیخ ابوالاعلیٰ قدس سرہ
 نشستہ بودم کہ قاصدی از سر ہند رسیدہ مکاتیب مردم آن جای رسانیدہ از آن جملہ مکتوب حضرت والد
 بزرگوار کہ باسم آن عارف خدا نیز گذرانید چون بہ کشادند در القاب مدحیہ ایشان عنوان این بود
 اقطاب پناہی ایشان متوجہ من گشتہ فرمودند:

۱۵

احمر۔ کہ چند روز است کہ حضرت پیر دستگیر حجة الله بمن بشارت قطبیت مرحمت فرمودہ اند و
 مراد درین امر اندکی قیل و قال از بعضی وجوہ بودہ چون نوشتہ حضرت خال بزرگوار رسیدہ بہ اطمینان
 قلب براں حاصل گردیدہ معلوم فرمایند کہ والد بزرگوار ما خال ایشان می شدند و ہمچنین (۲۹۳)
 بالعکس اعنی والد شریف ایشان کہ حضرت حجة الله باشند خال این جانب اند نہ مکہ رساکہ شتمل بر
 حل و قیقہ است بہ خاطر اقم بہ فضل کریم دائم رسیدہ است بہ گوش ہوش استماع فرمایند حضرت حجة الله
 بشارت قطبیت بآن حلف رشید خود عنایت فرمایند و ایشان را در آن تردد باشد از آن بود کہ قطب در

۲۰

یک عصر متعددی شود و این با قطبیت مطلق مراد است نه مقید تعدد آن ممکن بلکه واقع است و
 وصال آن مخدوم زاده در حالت حیات والد بزرگوار خود اتفاق افتاده پس با وجود تسلیم منصب قطبیت
 با آنحضرت کشف صحیح مخدوم زاده بر ذات خودی دید و این که کشف آنحضرت و اکابر دیگر بر آن حکم نموده
 مشعر بر آن است که معنی قطبیت بر وجه اکمل با جمیع کمالات آن در ذات ایشان ثابت بوده اما
 پوشیدن خلعت بر وصال آنحضرت موقوف بود چون وصال ایشان به حضور شده پس ایشان بآن خلعت
 ۵ فاخره ممتاز گردیدند - کما سیجی تفصیله قریباً ان شاء الله تعالی - پس با وجود حصول کمالات
 و معنی قطبیت نهاده ایشان بوده به فرزندان ایشان رسیده نظر مبارک بلا غور و فوات آن مخدوم زاده عالی
 درجات افتاده باشد اما بعد وصال این معنی محقق گردیده فار تفع الاشکال و زال الاشتباه
 چون محل گفتگوی اکثری از اکابر احمدیه بود بنا بر آن عنان قلم در میدان سخن سر داد و این خطا در کشف
 کوفی نه بود تا از حیز اعتبار ساقط باشد بلکه تحقیق مقام قطبیت از قطب الاقطاب بوده که بر کرسی
 ۱۰ مقصود نشسته -

و فرزند ایشان شیخ محمد زبیر مدظلّه بر آن مستدّزب ده گشته و قصص کشف و کرامات این
 مخدوم زاده قدس سره مستغنی است از آن که در بیان آورد معلوم شماست که سه چهار سال اخیر
 عمر خود به مرض سوزاک به شدت تمام گرفتار ماندند و هر چند که حضرت حجه الله قدس سره بشارت
 عافیت عاجله می دادند با وجود کثرت اعتقاد قبول نمی فرمودند - این جا توجیه و جیه آن است که
 ۱۵ نورانیت حسن خاتمه ایشان به نظر مبارک در آمده باشد - چون طبیعت آنحضرت متوجه عافیت ایشان
 بود آن را بر همون فرد می آوردند که استفاده این معنی از جناب بعضی از اکابر ادبیاء نموده است با جمله
 در شدت مرض ایشان داعیه حضرت حجه الله قدس سره بر سفر حج ثالث قرار گرفت چه آنحضرت که
 دو حج پیشتر گذارده بودند، یکی همراه حضرت ایشان رَحِمَهُمُ اللهُ بود و دومی بعد وصال آن قبله صفایشان
 در آن سفر دوم آن مخدوم زاده رفیق آن صدیق بودند و درین سفر ثالث باز خواستند که ایشان را رفیق خود
 ۲۰ گردانند، ایشان امتثال امر واجب دانسته با وجود عدم مساعدت استخاره خود تا شاه جهان آباد رسیدند
 و درین جا حق تعالی در منام دیده اسرار واجب الاستتار شنیدند و بتاریخ سیزدهم شعبان المعظم سنه هزار و

صد و شش و یا هفت هجری در عمر چهل و سه سال واصل حق شدند و موت غربت که شهادت است (۲۹۴) علی الخصوص که باراده حج برآمده باشد یا فقیداً ان الله وانا الیه راجعون -

از آن جا تا بابت شریف ایشان در سرچشمه فرستادند و درون گنبد روضه مقدسه حضرت ایشان مدفون کردند چه حضرت حجة الله به تکرار بسیار نوشته بودند که من جای خود را که در روضه معظمه بود بآن فرزند بخشیدم فقیر آن مکتوب را خود مطالعه نموده بود باید دانست که دیدن حضرت حق سبحانه در منام جایز است با اتفاق علماء کرام -

احمال سخنی چند از معارف ارجمند و کمالات بلند فرزند ایشان عارف سرایع السیر شیخ محمد زبیر سلمه ربه اظهار نمایم و نقود خزان ایشان بقدر حوصله خود درین کنز ایتار فرمایم و یوشیرون علی انفسهم و لکون کان بهم خصاصة از مسیت کمال ایشان جهان مالا مال است و در صحبت ایشان اهل بصیرت رافض شامل حال در ایام طفولیت شان اکابر خدا رسیده بر جلالت قدر و رفعت منزلت شان گواهی می دادند راز بر اهر استعداد ایشان خبر داری فرمودند " فی المهدینطق عن سعادة جده "

والد بزرگوار ایشان روزی در موسم خورد سالی شان پیش حال اکرم خویش اعنی حضرت والدی مرشدی قدس سره می گفتند که حضرت حجة الله بمن فرمودند که درین پیر تو ظهور معنی موردی می یابم و کمالات خدمت موردی بر سیمای آن جلوه گر می فهمم و پیش از شنیدن این مقدمه -

احمر - حضرت قبله گاهی مرشدی ایشان را در عین بازیدن اطفال مشاهده نموده در خانه آمده فرمودند که طفلی را دیده ام که انوار کمالات حضرت عالی درجات تمام چهره آن را منور ساخته و در شان گردانیده پیر محمد راوی این کلام به عرض آن امام بهام رسانید که فرزند میان شیخ ابوالاعلی اجوی است فرمودند یادخواهی داشت ظهور خدمت قطبیت بر وجه اتم جلوه گر خواهد گردید و کارخانه ارشاد

بآن عالی نژاد قرار خواهد گرفت بعد ازین که والد ماجد ایشان سفر آخرت اختیار فرمودند با وجود صغر سن که سیزده ساله بودند به تمامی همت کمر خدمت در التزام صحبت فیض موهبت جد بزرگوار خویش حضرت حجة الله تعالی علیه السلام بسته اخذ معارف و کمالات نموده و سفر مجاز به همراه آنحضرت بافر رسانیده به صورت و حقیقت کعبه مقدسه رسیدند و آنحضرت هم به جمیع همت متوجه ترقیات ایشان

گردیدند معاملة ایشان از جای به جای رسانیدند و به بشارات عالیّه نواخته به کمالات اکابر محقق گردانیدند و آنچه در نهاد والد بزرگوار ایشان بود بر ایشان جلوه گرفت و نمودند و بعد از مراجعت سفر حجاز چون به نجف بنیاد حیدر آباد رسیدند اتفاق و رود این مسکن نیز در آن جا افتاد الطاف بی شمار از آن عارف عالی مقدار در تمام آن سفر بر حال خود مشاهده نموده و رفعت و قدر ایشان به جناب حضرت حجه الله قدس سره بسیار یافته از آن باز عنایت ایشان بر خود پیش از مراتب تحریر می یابد بعد از آن سفر کابل با هم اتفاق یافته -

دریں جا چند مکتوب حضرت حجه الله قدس سره که مشتمل بر بشارات خدمت موزنی باشد بایشان رسیده دریں ایام فقیر استفسار از آن ها نموده که اگر موجود باشند نقل آنها برداشته شود فرمودند بر یکی از دوستان بخشیدم -

۱۰ بالجمله عمر شریف ایشان (۲۹۵) بست و دو ساله بود که وصال حضرت جد بزرگوار ایشان رومی داده و خلعت خلافت و دستار ارشاد بایشان نصیب گشته -
بالفعل که عمر شریف در خانه اربعین است پختگی و بالیدگی کمالات ایشان باید دریافت خوش گفت -

۱۵ شنیدم زهرومی در سرزمینی همی گفت این معا با قرینی
که ای صوفی شراب آنکه شود صاف که در شیشه بساند اربعینی
گاهی در هنگام فرخندگی مزاج چون باین فقیر مهربانی خاص دارند بعضی از معارف بشره خود بیان می فرمایند یکی را از آن ها مذکور می سازد :

۲۰ احمر - می فرمایند که روزی حضرت جد بزرگوار ما به ما بشارت یک مقام ظاهر در سفر حجاز مرحمت فرمودند مروض داشتم که ارشاد هم یکی از شرائط این مقام است و آن خود بالفعل معلوم فرمودند بهمین ارشادمی خواهی بتدریج موافق عمر ظهور خواهد نمود الحق هم چنان شد که معاملة ارشاد ایشان غلغلّه با فلاك رسانیده و هل من مزید را امید -

و بعضی از صوفیان ایشان به مرتبه صفای حاصل روزگار دارند که آئینه داری غیب هویت از صفات رخسار آن پیدا است و انوار بی کیفی از انعکاس محبت پیر بزرگوار خود بهم رسانیده اند

نظارگیان بصیرت اهل انصاف همیادچون پرسید شد فرمودند فرقه ثانیه اند. از یاران فقیر باجمله اگر طالب مطلق بی همتای سر از پانه ساخته و هر چه داری همه در باخته در خدمت پر بخت ایشان به شتاب و نقد وقت را در باب حالات عالیه و کمالات متعالیه آن قطب دایره افلاک و تصرفات عجیبه و کرامات غریبه آن صاحب دانش و ادراک نه انان قبیل اند که سیری دل و دیده به تسوید این چند ورق حاصل آید. ۵

عبادات و عادات آن خدا رسیده که لیل و نهار بآن مصروف است طاقت بشری بدون تأیید صمدی جلت غلظه یک روز و یک شب بآن مشایه گذراندن از متعسرات رجا از فضل رب جل شانده چنان است که اگر عمر وفا کرد و بعد از انقراض این کتاب رساله علیحدہ در بعضی حالات و معارف و عبادات و عادات آنجناب تحریر نمایند شأ الله تعالی حق سبحانه به وجه احسن به حصول این تمنا متاز فرماید و برای عامی در یکچه سعادت به کشاید آن ربی قَرِيبٌ مَّجِيبٌ. ۱۰

شیخ محمد عمر رحمه الله تعالی فرزند ثانی حضرت حجه الله بودند رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی و محبوب ترین اولاد نزد آنحضرت، گویند در ادأئل ایام تقیید تمام بر این امر عظیم القدر هم فرموده بودند بجای که اکثری از اهل مجلس حضرت حجه الله قدس سره بخدمت ایشان رجوع و انقیاد به قسمی آورده بودند که قطبیت بعد والد بزرگوار بایشان مفوض خواهد شد و کثوف و کرامات ایشان بیان می فرمایند و سه چهار سال بعد وصال والد ماجد خود ایشان نیز به دار البقا شتافتند و درون گنبد روضه منوره حضرت حجه الله قدس سره مدفون اند. ۱۵

شیخ محمد کاظم فرزند ثالث حضرت حجه الله قدس سره بوده اند غربت و مسکنت ایشان مستغنی از مدح مادمعنا است و در آخر کار در حضور والد بزرگوار خود کتخدای در بلده نجسته بنیاد نموده همان جا توطن (۲۹۶) اختیار فرموده ارشاد مخلصان می کردند و بعد از وصال حضرت حجه الله چند سال دیگر زیسته و دیعت حیات سپردند و در همان بلده مدفون اند. رحمه الله تعالی واسعه. و چون بر احوال صاحبین مسطورین مفضلاً اطلاع نه داشته بنابر آن بر مآقل کفایت افتاد رَبَّنَا إِنَّا مِن لَّدُنْكَ رَحْمَةً وَ هِيَ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا شَدًّا. ۲۰

(حضرت مروج الشریعت خواجه محمد عبید اللہ)

کنز سوم در بعضی از احوال قطب المحققین قدوة العلماء الراغبین عارف خدا آگاه مخدوم زاده
ثالث شیخ محمد عبید اللہ قدسنا اللہ سبحانه بسره الاقدس -

۵

معارف مجید و اسرار غریبه که ازال قدوة الابرار به سمع این عامی تباه کار از اکابر روزگار
رسیده خامه بریده زبان همواره در تحریر آن اعتراف به تصور دارد -

مابدان مقصد عالی نتوانم رسید هم مگر لطف شما پیش نهد گاهی چند

فقیر دور از کار هر چند به ملازمت صوری آنحضرت نرسیده چه وصال آن عارف بر کمال
پیش از ولادت این عامی اتفاق یافته و به محبت دیگر احوال کرام البته کم و بیش رسیده و از هر کس
۱۰ عنایت فراوان به حال خود دیده اما آن قدر غلبه به محبت و کثرت رسوم بر کمالات ظاهری و باطن
آنحضرت قدس سره در دل این اداره استحکام گرفته که اگر لیل و نهار جمیع کار و بار گذاشته به ذکر
آن زبدة الاولیاء کبار پرداز و دل را قوت دید و رافزاید اما بقدر حوصله که بسی ضعیف و
ناتوان است سخنی چند از آن معارف بلند نماید و نقود غرائن ایشان نظر بر جود و هیئت ایشان انداخته
ایشان بهر مفلس بی سر و برگ نماید و بکلمه آیه کریمه لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ
۱۵ اتفاقاً امتعه عالی نماید خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ به قوت تمام اخذ زینت که از اصالت
نسبت بایشان مشعر است به وقت نماز که محل معراج مومن است فرمودند خود را ملبوس کرده مزین
ساخته استماع این اسرار گهربار باید نمود متوکلاً علی الرحیم الودود -

خطاب آنحضرت را نزد رب العزت "مروج الشریعت" مسموع گشته گویند که این خطاب
در عین نماز زینت بخش گردیده است ازین جهت در مواضع کثیره این مقامات معصومی و انعامات
۲۰ قیومی باین نام و الا مقام مذکور گشته آمد احوال هم بهمان رعایت به کمال درایت ملحوظ اهل بصیرت
است و ما توفیقی الا بالله -

ولادت با سعادت آن محل ارباب ولایت در شهر رجب المرجب سنه هزار و سی و
هشت اتفاق یافته -

احمر - از زبان درفشان حضرت حجة اللہ قدسنا اللہ سبحانه بسره الاقدس مکرر استماع

یافته که روز ولادت این برادر ما عم اشرف ما حضرت خازن الرحمت قدسنا الله سبحانه
بسمه الاقدس می بیند که فرشته در محل ولادت شان این آیت کریمه می خوانند و سلم علیه
یوم و لید و یوم یموت و یوم ینبعث حیاً.

۵ فی الواقع محاسن اخلاق و مکارم اوصاف و جلوه صباحت و غلبه محبت حضرت ایشان
رضی الله تعالی عنده که از آنحضرت مصاحبان ایشان بیان می کنند عقل عقیل در تحیر می ماند مشهور اهل قبیل
است که محبوب ترین فرزندان حضرت ایشان نزد آنحضرت و والدۀ کریمه خود جناب حضرت
مروج الشریعت بودند رضی الله تعالی عنده.

۱۰ علم و عمل و تقوی و ورع و کثرت جود و خوف یوم الموعود از ایشان شنیده کم کسی را باین مرتبه
دیده مصاحبت و استمراری (۲۹۰) حضرت ایشان مشهور آفاق است و کار گذار می سرکار معرفت
مدار نیز بایشان تعلق داشته.

در سن هفت سالگی بودند که مولانا عبدالحکیم سیالکوٹی به سرهند رسیده از حضرات سوال آن
نموده که دل پر چه گوشت است ذکر چه طور می نماید و گویای صفت زبان است چه قسم حاصل
نماید فی الفور در جواب فرمودند.

۱۵ احمر - زبان هم پر چه گوشت است قادی که ادرا گویا ساخته است دل را بر ذکر خود نمی
تواند گویا گردانید ملا از استماع این جواب معتقدی حساب گردید که طفل هفت ساله
به جواب شافی تسلیم بخشید.

۲۰ احمر - عالی حضرت در فضائل ایشان می فرمودند که انوی مرحومی حافظ و فاضل و حاجی و عارف
و سخی و ولی و متقی و مقبول حضرت ایشان و عاشق جمال با کمال آن قبله درویشان بوده گویند که
حفظ قرآن مجید در یک ماه با آخر رسانیده اند بلکه در شهر رمضان المبارک روزانه یک سیپاره حفظ می کردند
و شبهای شنوانند بلکه عزیزی روایت نموده که این اتفاق بر سواری جهاز افتاده.

و اکثر تحصیل علوم ظاهره بخدمت عم اشرف خود حضرت خازن الرحمت پیش جامع العلوم
ملا بدرالدین نموده اند و در جای دیگر هم خوانده باشند اما آن که بعضی از نسخ بخدمت ایشان هم
گذرانیده جامع العلوم والا سرار گردیده اند و در اواخر عمر مبارک حضرت ایشان رضی الله تعالی عنده صحیح مسلم

بلا شبهه پیش آنحضرت می خوانند - نقلی هم از نواب مکرم خان مرحوم سابق در مفتاح که مثبت این
مقال است چه آن حال بر کمال حضرت ایشان را در عین درس ایشان رد داده ان شئت
فارجع الیه -

و مدتی در غلبه حال خلوتی در باغ دورا همه که شانزده میل خام از بلده سرهند در راه لاهور
واقع است اختیار فرموده بودند گویند در آن جای مرتبه کشف حال گردیده که از مشرق تا به مغرب
به نظر ایشان می دویده و نمی ماند از آنحضرت قدس سره، هیچ چیز در جهان پوشیده -
درین جایه غیر دو روایت رسیده روایت مرزا محمد مراد کابلی که از یاران حضرت ایشان در
سیر ایشان بود آنکه -

احمر - چون این حال را به عرض حضرت ایشان رسانیدند که نفائس و قبايح عالم و عورات
مخلوقات همه وقت منظور می باشند فکر از آله آن اہم مہام است، به درس کتب دینی امر فرمودند
و از مراقبات تا دفع این حالت منع کردند - و روایت یکی از ارباب ولایت آنکه حضرت ایشان
رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ معاجبه دفع این حال کثیر الاختلال به طعامهای بازار که مشکوک و مشتبہ است فرمودند
بہر حال به توجہ آن قبلہ امانی و آمال آن حال منفع شد مرض کثرت بینی نماند -

یکی از ابعزہ روزگار روایت می کند که مدتی تمام بدن حضرت مروج الشریعت حکم چشم گرفته
بود کما فی الجنت تمام بدن را بی اشیا می کردند بعد مدتی به توجہ حضرت ایشان این معنی بر طرف
گشته و بعضی می گویند که تا آخر عمر مانده -

بالجمله به نظر عمیق بلندی ہمت آن تعارف صدیق باید دریافت که مردم دیگر از صوفیہ علیہ
بحصول این قسم غلبہ کشف (۲۹۸) تمنا دارند تا دریافت حقائق و اسرار توحید شائستہ نمایند زیرا کہ
صاحب کشف این طور را البتہ کشف اسرار ہم بسیار خواهد بود و آنانکہ بہ مرتبہ کمال نہ رسیده از خود
تماشای صور مختلفہ و اشکال مثالیہ از مخلوقات عالم صفت خود می شمارند و جماعتی کہ اصلاً از باطن
نہ داشته باشند و ریاضت و جمع محض برای تحصیل کشف و کرامات اختیار می نمایند تا عالم را مسخر خود
گرددانند، این طور کشف را کجا یابند و آنحضرت نفرت ازین فرمودہ فکر از آله آن نمودند کار خانہ ہمت
را بسی بلند برده کہ دست ادراک این آوارہ در بیان آن بہ قلم مساس نمی تواند نمود مگر از ہمت خود

دستگیری نموده از خاک مذلت برداشته پرواز بر اوج افلاک فرمایند از بجا رهمت آن شاهبان
ولایت قلمت نه خواهد فرود از ریختن قطره در بحر کمی نه باید و شکستن یک بال از پر شهباز
در پرواز قلمت کشاید سه

بده دستی ز پافستادگان را بکن دلداری دلدارگان را
سخن از حقیقت کار آن عارف باید نمود روزی از خدمت حضرت حجة الله قدس سره
شخصی پرسید که حضرت مروج الشریعت در جای از مکتوبات خود می نویسد
فتح - و خود را عریای محض ملقی بین یدی الرحمن تعالی و تقدس یافت -
معنی این عبارت چه باشد -

احمر - فرمودند بشار از کمال محبوبیت است زیاده بریں در قید بیان نمی توان آورد -
احمر - جناب قبله گاهی اقطاب دستگاہی قدس سره می فرمودند که هر روزی حضرت ایشان
بشارت محبوبیت به آن مخدوم زاده عالی شان مرحمت کردند بزبان الہام ترجمان آوردند که یک سال
است که محبوبیت مخلوط گشته است متمزج گردیده که جمعیت خاطر کما هو به حصول نمی انجامد که
ظاہر اخلت باشد من آن را محبوبیت دریافته باشم ازین جهت به بشارت آن لب نمی کشودیم
آخر کار محض به فضل پروردگار امروز جانب پہلوی چپ که محل قلب است بزبان فرس الہام
گردید که محبوبیت ہمیں است خاطر جمع گردید الحمد لله المجید -

جامع جلد اول مکتوبات حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ که مسمی به درة التاج است ہمیں
مخدوم زاده عالی شان اندو یا قوت عربی ہم تصنیف ایشان است - بعد از آن ملا شاکر ولد
ملا بدرالدین قدس سره امر کرده ترجمه آن به فارسی کنانیدند لعموم النفع -

احمر - حضرت والدہ شریفہ سلمہا و بہا می فرمایند که روزی حضرت مروج الشریعت قدس سره
می فرمودند کہ امروز ظہور قطب العارفین و قدوة الکاملین حضرت خواجہ نقشبند قدس سره معلوم
کردم کہ بر من ہر بابی تمام دارند و می فرمایند کہ پنج دوام کہ نیاز مقرر من است برای فتح کار ہای
بستہ بایں جوان بخشیدم بعد از لمحہ مشاہدہ افتادہ کہ غوث الثقلین کریم الطرفین حضرت
سید عبدالقادر جیلانی قدس سره تشریف ارزانی فرمودند و می فرمایند کہ من سوای خود را

باین عزیز صاحب تمیز همه نمودم - پس باید که ارباب حوارج که استناد باین دو بزرگ برکمال دارند به موجب استرضای باطن فیض موطن آن صاحبین در وقت بهم مطلوبه الافتتاح آن نیاز را به نیت ایشان بنهند و به اولاد و مخلصان ایشان به گذرانند امید که عقده قریبه الافتتاح گردد و صوبت کار مبدل به نرمی خوشگوار شود به سرعت بسیار ان شاء الله تعالی العزیز الغفار.

- ۵ در اواخر عمر مبارک آنحضرت ایشان رَضِیَ اللّٰهُ عَنْہُمْ که شدت ادب و جامع محیط بدن مبارک بوده خواندن قرآن مجید این مخدوم زاده نفی آنحضرت می بخشیدند و تخفیف (۲۹۹) در درمی آورده -
احمر - خال کبیر قدس سره می گفتند که حضرت ایشان وقت تلاوت این برادر مای فرمودند که فلانی برادر تو شناسی در بکار قرآن مجیدی نماید و تا این در تلاوت می باشد به من اصلأ درج معلوم نمی شود -

- ۱۰ احمر - از زبان یکی از عرفاء روزگار استماع یافته که حضرت ایشان رَضِیَ اللّٰهُ عَنْہُمْ این مخدوم زاده را به میزان کشف با خود بنجیدند خود را مثل جوان پهلوان یافتند و ایشان را مثل طفل قریب البلوغ می فهمیدند یکی از سادات کبار که از مخلصان خاندان عالی شان بوده روایت نمود که حضرت ایشان رَضِیَ اللّٰهُ عَنْہُمْ این مخدوم زاده را با خود در میر و سلوک مثل به سبب و سطلی یافته بودند تفصیل این نقل در مفتاح نهم در احوال شیخ ابوالمنظر برهان پوری مندرج خواهد گردید ان شاء الله تعالی -

- ۱۵ بالجمله آن قدر وقوف بر اسرار و معارف و اطوار و مصارف حضرت ایشان که این مخدوم زاده داشتند و مراعاتی آنحضرت را جمیع مقدمات می شناختند و مقبولان را از غیر مقبولان متمیزی یافتند که از فرزندان دیگر این طور امور کمتر به ظهور پیوسته باشد -

خدا پرست خان در وقت تعمیر حویلی جدید که در صندل پور باشد برای استفسار مقدمه از مقدمات بخدمت سراسر سعادت حضرت ایشان نشافت -

- ۲۰ احمر - فرمودند که مزاج دانی مادر جمیع کار و بار به فرزندی میاں حضرت مسلم است هر امری که محتاج باستفسار باشد از ایشان استفسار آن نموده باشد و رای ایشان صائب و همه وقت مقبول ما است -
باید دانست که از ایام طفولیت بجناب مخدوم زاده مشهور به "میاں حضرت" اندچنانچه حضرت ایشان در مکتوبی انکوبات جلد ثالث که باسم مکرم خان است برنگاشته اند :

فتح جواب آن رامیاں حضرت باستصواب این فقیر نوشته است۔
 انتہی کلامہ رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ

- مخدوم زادہ در بعضی استفسار از احوال بلند خود بزبان قلم بہ حضرت ایثاں معروض داشتہ اند دیگر احوال باکمال خود را ہم بہ بعضی از مخلصان خود تحریر فرمودہ از مکتوبات شریفہ ایثاں باید طلبید، نقلی کہ مشتمل بر حناء چشم و کرم بے نظیر ایثاں باشد مذکور می سازد بہ گوش تامل باید شنید،
- ۵ شنیہ ام کہ روزی در ایام زمستان بعد نماز با دعا و حلقہ در مسجد کلاں سرہند داشتند و شالہ گراں بہا کہ بالای سر داشتند و تمام بدن را بچپیدہ نشستہ بودند یکی از سارقان دیر دل چشماں این جماعت را پوشیدہ یافتہ بہ شوخی تمام دوشالہ را از بر ایثاں خواست کہ فرا آرد و حملہ بر آن نمودہ ایثاں جانب خود گشش فرمودند و او بہ جانب خودی کشید کہ زور از ہر دو طرف بہ وقوع پیوستہ باز در خاطر مبارک رسیدہ کہ البتہ احتیاج این نسبت بہ من اقوی خواهد بود کہ این ہمہ حملہا می نماید دست خود را گذاشتند تا بہ جمعیت خاطر گرفتہ ہر دو از حیاء آنکہ اگر چشم واکردہ بہ بینم دیا بہ دیگری ازین حلقہ نشینان اعلام می بخشم البتہ موجب انفعال آن شخص کہ او را احتیاج برای امر شنیع آوردہ است نخواہد شد ازین بہت چشم حق بین دانہ نمودند (۳۰۰) دپوشیدہ داشتند۔
- ازین قبیل انقال بسیار از قبلہ ابرا را استماع یافتہ اما بر قل و دل کفایت می رود نقلی کہ مخبر بر محبوبیت آن مخدوم زادہ عالی شان نزد حضرت ایثاں باشد در قید قلم می آرد۔
- ۱۵ احمر۔ خال اکرم قطب العارفین حضرت شیخ محمد صدیق قدس سرہ می مسند نمودند کہ روزی حضرت ایثاں رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ بحضرت والدہ ماجدہ خطاب کردہ فرمودند کہ آرزوی طبیعت چنان است کہ بہ صحرا رخت باید کشید اما من باشم و شما میاں حضرت باشد چون نگاہ حضرت والدہ ماجدہ جانب این ضعیف افتاد کہ بہ طر فی ایستادہ بودم بہ عرض آفتاب ولایت رسانیدند کہ محمد صدیق چرانہ باشد فرمودند محمد صدیق ہم خانہ ما و حالانکہ درین گفتگو مروج الشریعت تشریف نہ داشتند بکہہ ہیچ یکی از ۲۰ فرزندان حاضر نہ بودہ الا فقیر کہ بہ تقریبی ورود در آن منزل مسعود ہماں آن نمودہ بود لیکن نظر مبارک حضرت بر این درویش ہم نیفتادہ بود کہ باین کلام دلکش متکلم گردیدند و محبتی کہ باین فرزند داشتند ادا فرمودند ازین جا مرتبہ کمال و علو حال آنحضرت باید دریافت کہ در دل حضرت ایثاں رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ ای قدر

جای گیر بودند -

شنیده ام که اصالت خود را هم آنجناب در مضمی از مکتوبات خود نوشته اند موضع آن هم ظاهراً
جبهه و هر دو چشم و بینی تعیین فرموده اما معلوم نیست که به کشف خود تحریر این معنی نموده اند یا نقلاً از
حضرت ایشاں اثبات آن فرموده اند - ظن غالب آن که بحضرت ایشاں می رسانند و از همین سبب
مورد سخن در بعضی از اخوان کرام ایشاں بسیار گردیده که ایراد آن درین محل که ذکر و مناقب و کمالات
ایشاں است مناسب مال این اجمز شکسته بال نیست پس باید اعتبار البتة قیومیت نصیب
وقت آنحضرت والا کمال خواهد بود چه مانع از حصول قیومیت اصالت است که مشروط بانست و
وقت آن در کتاب بسیار گذشته فاذا تحققت الاصله ظهرت القیومیة -

احمر - حضرت قبله گاهی اقطاب دستگاہی نکته رسا بر زبان شریف می آوردند که جمیع فرزندان
حضرت ایشاں به جمیع کمالات آنحضرت آراسته اند و به شرکت در منصب قطبیت و قیومیت به
کمال زینت پیوسته بعضی ازینها از کمال تواضع و غایت ادب حضرت مجدد الف ثانی بحضرت
ایشاں رضی اللہ تعالیٰ عنہما لب باین معنی نه کشوندند اگر چه اشارات فرادان به عبارات ایشاں جلوه گر
است و بعضی دیگر ظهور آن را آن قدر مشاهده نمودند که تسرا تا ب نه توانستند آورد و به تصریح لب
کشوندند اما هر کدام در مقبولیت حضرت مجدد الف ثانی و محبوبیت حضرت ایشاں بی نظیر اند دیگری
رانی رسد که بر سخن ایشاں چون و چرا ننماید و به خطا و صواب ایشاں لب کشاید -

۱۵ چه بشنوی سخن اهل دل گو که خطا است

سخن شناس فی دلبرا خطا این حبا است

خطا مجتهد هم حکم صواب و یک درجه ثواب دارد (۳۰۱) و ثواب او بده درجه ثواب می رسد
اختلافات ایشاں در رنگ اختلاف اصحاب کرام علیهم الرضوان تصور باید نمود و هر کدام را به نیکی
تمام و ادب مالا کلام یاد باید کرد و در حدیث آمده است سین بلال عند الله شین، مصراع
۲۰ بر اشهد تو خنده زند اسهد بلال

باید دانست چهار سال و ده روز بعد وصال حضرت ایشاں رضی اللہ تعالیٰ عنہ آن مخدوم زاده
عالی شان در قید حیات بودند و تربیت مخلصان صادق در رنگ آنحضرت می فرمودند و ارشاد

طالبان واثق بطور آن قبله درویشان می نمودند و دقائق کمالات و حقائق ولایات بر اهل آن بیان کردند اکثر مکاشفات که بعد وصال حضرت ایشان از ایشان به ظهور آمده در مفتاح سابق به تفصیل گذشته است و بعضی از مکاشفات در مفتاح هشتم در ذکر احوال حضرت قبله گاهی اقطاب دستگاہی مشروح خواهد شد ان شاء الله تعالی.

گویند بعد وصال حضرت ایشان رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ آن قدر غم و الم دامن گیر آنحضرت گردیده که چهار انگشت چپین جامه کم نموده و اصلاً بر تناب اصلی تا دم آخر نرسیده و مدت آزار ایشان هم بآن وصال یافتند با متداو کشیده اما گاهی مشت می گشته و گاهی خفت می نموده.

درین ضمن بادشاه خلد مکان فرمان اشتیاق نوشته و انواع مراکب فرستاده و تقریب آن انداخته که حکمای حضور به صداقت کامله موصوف اند و اصناف ادویه هم درین بلده به وقت طلب آنها موجود. بالجمله بحکم اطاعت ذی الامر تشریف به حضرت دہلی به وقوع پیوست و عالمی را از ملوک و مملوک سبب هدایت گشته و سلطان وقت را نوعی به توجہ منقاد و مسخر گردانیده که تا حال به فرزند رشید ایشان عارف خدا را شیخ محمد پارسا سلمه ربه همون خصوصیت منظور داشته در ابناء جنس ایشان ممتاز ساخته و تا این وقت که تغیر سلطنت هنگامه در اہل عالم انداخته بسیاری از اخیار و تاراج ساخته و جماعتی از مساکین را خواص گردانیده امتیاز آن مخدوم زاده در سلاطین و خوانین به یمن توجہات والد بزرگوار خود بہاں صرافت بلا تفاوت بانی است و نام ایشان به عزت تمام در ہر دربار معروف و مشہور است.

عزیزی نقل می کرد کہ یک قسم مراقبہ بہ بادشاہ مذکور از توجہات خاص ذہن نشین فرموده بودند کہ تا دورہ اخیر لذت آن تمام بدن را سر پا نہ داشته و تعریف آن پیش بعضی از باریان حضور بہ کمال مردور نموده ہر چند معاملات عمدہ از صحبت اکابر دیگر بمن دست داده اما لذت آن مراقبہ کہ از مروج الشریعت یافتہ ام از من رفتنی نیست و در آن تشریف تہرّف شریف کہ بہ بادشاہ و بادشاہزادہ محمد اعظم شاہ و اہلیہ آن بادشاہ ہر دو نمودند و جان بخشی شاہزادہ محمد بیدار بخت فرمودند بلکہ عمر خود را بہ مشارائیہ بخشیدند بہ سعادت مذکور می نماید.

ابيض - شاہزادہ محمد بیدار بخت در ایام تشریف آن قبلہ (۳۰۲) انام در حضور سلطان اسلام

خرد سال بوده به مرض شدید گرفتار گردید و شبی از آن شبها جان از بدنش جدا گردیده و مرغ وحش
 پرداز در رنگ شهباز نموده والدینش ظرافتی را کار فرموده زود سواری با شقه منتهی بجناب
 آن حضرت فرستادند که شاهزاده در شدت بیماری به کمال تلوسه و بی قراری است برای حضرت باری
 جلة عظمت تشریف فرمایند تا به برکت نفس مبارک گریستی مرض او مبدل به هوشیاری عافیت گردد
 و به شفاء عاجله سرفراز شود. از غایت کرم قبول این التماس فرموده متوجه دولت خانه بادشاهزاده
 شدند در آن جا با عز از تمام درون محل سر برودند و هیچ کس از مستورات روپوش از آنحضرت عالی
 درجات ندیده همه اصوات بکارادر گلو گره بسته حاضران گردیدند و عرض آن نمودند که در
 شدت مرض است امیدوار شفاء است که به توجه عالی به یابد پرچه را که بر شاهزاده انداخته بودند
 از دست مبارک برداشته خواستند که دم اندازند میت بی حس و حرکت یافتند فرمودند این خود مرده
 است من که آدم به کنم چون ابلح والدینش که در آن وقت حاضر بودند پیش از مدتها پده کردند
 بحکم علماء اهتی کانبیاء بنی اسرائیل توجیهی به حال او گماشتند و تا وقت سحر بیدار و مراقبه
 داشتند دم صبح به خلعت حیات نواختند که یکایک به عافیت برخاست و بر زبان گوهرشان
 آوردند که چون من توجه به حال این طفل گاشتم اصلاً عمر این نایتم که بران دعا و تضرع تمام بخاطر رسید
 که تصرفات اکابر نقشبندیه و اعلی احمدیه منظور داشته.

مراد این وقت متصدع شده اند پس مایوس نمودن جماعت منکسرة القلوب از شرائط اهل
 قلوب نیست و نیز موجب الهانت اکابر اولیاء نزدیک اکابر اقلیا است که خبر مخبر صادق علیه
 و علی آله و صحبه من الصلوات و افضلها و من التسلیمات اکملها البته صادق است
 که دعوی ولایت در سر دارند به موجب حدیث گذشته باید که البته متحقق به کمالات انبیاء بنی اسرائیل
 باشند و احیاء موتی یکی از معجزات حضرت عیسی علیه السلام است که از انبیاء بنی اسرائیل بوده
 و هرگاه چنین امر عظیم القدر عاجز آیند وراثت کامله انبیاء را علماء و در شتة الانبیاء مخبر
 از آن ست نشاند پس این همه شیخت و ارشاد نزد این کوه اندیشان سست بنیاد می گردد
 ناچار عمر خود را باین بر خوردار بخشیدم از آن جا به خانه مقدسه کیل رسیدند روز دوم و یا سوم بادشاهزاده
 اقسام اطعمه متلونه و غیر متلونه با قابهای طلا و نقره نیاز فرستاده اصلاً قبول نه کردند بلکه طعم را

با ظرف به فقراء و مساكين انعام كردند، گویند بادشاه هم بعد از استماع این ماجرا گران بار از بادشاهزاده
گرفته که تصدیق اکابر بر چنین مقدمه متعسر دادن بسی بی ادبی است و وجود این طور مردم در عالم
بهر رسیدن علی الخصوص درین وقت که قرب قیاب است گویا از محالات خالی خالی را باین قرب
منزلت سرافرازی فرمایند برای طفل صغیر که این همه جرات نمودند بسیار بی جا است و سبحان الله
طرفه ابیضی از خزان حضرت مروج الشریعت جلوه گر گردیده است که کنجی از احمرات در ضمن
خود مبطن ساخته و کرامتی است با شجاعت آراسته همتی است بی نظیر و دولتی است دل پذیر
بخششی است جان نواز و جنبشی است دل طراز قوی است از فضل پروردگار قدرتی است
از قادر مختار از سلف نادر باین همت گذشته باشد و در خلف مگر بعضی باین (۳۰۳) دلیری
موصوف بودند.

۱۰ القصد ایام وصال نعمدرا اقرب دانسته طلب رخصت از بادشاه نمودند تا بزیارت روضه های
مقدسه و ملازمت حضرت والده کریمه که در آن وقت در قید حیات بودند نزدیک بوطن شوند و
ثواب این اقدام حاصل نمایند به شدت رخصت گرفته متوجه حضرت سرهند شدند.
ابیض - از جای محل نفیس نیاز آمده بود به شوق تمام قبول فرموده تاکید نگاهداشت آن امر نمودند
بعد وصال بر تابوت شریف همان محل چنانند.

۱۵ ابیض - چند تهمان پرچه نفیس به مخدوم زاده خدارساشخ محمدپارساند ظلمه از جای نیاز آمده بود آنها
را دیده دو تهمان زیده تر چیده خود اختیار فرمودند و گفتند بیرون نگاهدارند به کار خواهند آمد چون وصال
در اثناء راه سرهند اتفاق یافته که در آن جا پرچه نفیس موجود گشتن بسی از متعذرات شده به خاطر
ماتم زدگان بادی غریب آن دو تهمان یاد آمده که به موجب امر بیرون اسباب گذاشته بودند از همان
کفن مرتب گردید.

۲۰ برسر مطلب باید دوید آنحضرت رخصت بادشاهی حاصل نموده با الهام ترحممانی متوجه
دارالارشاد شدند چون به سرای سنبها لکه که مابین گنور و پانی پیت واقع است و در همین منزل قبل
ازین به دوازده سال وصال حضرت خازن الرحمت قدسنا الله سبحانه روی داده بود
رسیدند با جدوی که نیم منزل است.

احمر - فرمودند همین جا منزل باید نمود و ازین جا هوشیار شده راه پیش باید گرفت هر چند مردمان
قبیله عذرها آوردند که وقت پگاه است چرا در سرای نیم منزل نقص منزل باید نمود بلکه بهیلهای زنانه

به قصد پیش برده بودند آنها را آدم فرستاده واپس طلبا نیدند و خود همان جا پالکی گذاشته نشستند
تا آن که سر پرده ها استاده در اول برج که جانب همین است وقت رفتن از شاه جهان آباد
منزل فرموده -

۵ احمر - پسیدند وقت نماز شده است در روز جمعه و وقت چاشت گاه بود اخوند سجاد به عرض
رسانید که وقت است حضرت نماز بخوانند تیمم نموده خواستند که تحریم نماز ببرند -
احمر - گفتند السلام عليك يا رسول الله و هر دو دست بر سر گذاشتند بعد نیت نماز
بستند در سجده جان بحق تسلیم کردند ان الله وانا اليه راجعون - سبحان الله روز ولادت فرشته
سلام از ملک علام آورده بود و روز وصال خاتمه کلام بر سلام که بر رسول انام باشد گشت ،
عليه وعلى آله الصلوة والسلام -

۱۰ این است اگر کند سرایت از عشق بدایت و نهایت
و عمر شریف به چهل و چهار و با چهل و پنج سال کشید و تاریخ وصال نوزدهم شهر ربیع الاول
سنه هزار و هشتاد و سه بود و در تاریخ وصال حضرت مروج الشریعت قد سنا الله سبحانه بسره
الاقدم عزیزی قطعه گفته است که اگر از هر مصرع آن اگر تمام حروف به شماری سال انتقال را
بیابی -

۱۵ ناشد زیان دیده ارباب طلب احمدی قدر آن محمدی مشرب
پوشید فلک جامه ماتم زدگان و ز ناله شده روی مجان چهل شب
از آن جا تا بولت شریف بحضرت سر بلند کردند و متصل قبر فردوس منظر حضرت ایشان رَضِيَ اللهُ عَنْهُ
در دن گنبد محل مدفون کردند رزقنا الله سبحانه من بركاته وَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ

۲۰ احمر - روزی حضرت حجة الله (۳۰۴) رَضِيَ اللهُ عَنْهُ روضه منوره حضرت ایشان به حضور فقیر
معرفت آگاهی مرحومی شیخ محمد هادی قدس سره که فرزند کبیر حضرت مروج الشریعت بودند خطاب
کرده فرمودند که وقتی که نظر کشفی بر احوال اخوی مرحومی سر داده می شود تمام روضه متلی از انوار ایشان
می نماید اما بحضور کمالات حضرت ایشان مستور شده مانده است که در باری النظر بلا تعمق فکر جلوه گر
می گردد اگر مرقد ایشان علیحه می بود اشعت انوار از دور منظور اولوالابصار می گردید -

اکنون احوال بعضی از ابناى حضرت مروج الشریعت قد سنا الله سبحانه بسره الاقدس
در سلک تحریر کشید متوکلا علی الله المجدید - آگاه باش و هوشیاری استماع آن نما آنحضرت
را سه فرزند باقی ماند :

کبیر ایشان معرفت دستگاہی مرحوم شیخ محمد باقر قدس سره به محاسن اخلاق آراسته و به
صلاح و تقوی پیراسته صاحب همت بلند و کمالات ارجمند بودند می گفتند که مطول را شروع از جناب
حضرت ایشان رحمۃ الله تعالی علیه نموده بودم و سبق اول آن کتاب از آنحضرت استفاده نمودم و
ارادت هم بلا واسطه بجناب حضرت ایشان داشتند ثانیاً کسب بخدمت والد بزرگوار خود اختیار
کرده بودند که واقعه آنحضرت روی داده - آخر کار بخدمت حجت الشرجوع به کمال خضوع آورده
بشارت متداوله حاصل کردند روزی اعتقاد خود که بجناب قطب الاقطاب حضرت حجت الله داشتند
بیان می کردند که من متوجه لشکر بادشاه عالمگیر در هنگامی که در نواح بیجا پور بودند گردیدم و تشریف
آنحضرت بارشاد تمام در آن جا بوده چون دوسه مرحله راه باقی مانده به خاطر آمد که اگر فی المثل ترا که این همه
تشویشات قطع منازل نموده به عسکری رسی به مجرد رسیدن حضرت حجت الله فرمایند که مطرود ساخته
با هانت تمام به سرحد رسانیده ، اعتقادی که بجناب مقدس ایشان داری قلت پذیرد یا نه و صورت
آن حال در نظر خود به خیال بستم و شماتت اعدا که ازیں حاصل آید نیز در سینه گماشتم قلب بی تکلف
حکم بران نموده که اصلاً در آن اعتقاد کمی راه نیابد و در خدمت حضرت وحدت قدس سره نیز
اعتقاد بر کمال داشتند بلکه چیزی استفاده هم نموده اند و تعلقه ایشان وقت مباحثه علیه بجدی بوده
که عقل اکثری از باخشان راه فرار اختیار می نموده و علم مجلس و گرمی آن دل و دیده اهل مجلس که
در آن وقت مجتمع می گشتند انتظار قدم ایشان داشته ، و اشعار و لکشیای ایشان اهل حال را
مسرور می ساخته و ذکر تصانیف ایشان تا کجا و انماید مقامات حضرات خمس که قریب به اربعین سال
تمام رسیده و ذکر آن به تقریبی در منقاح ثانی گذشته با جمله قوت علمیه به کمال عمل بآن شامل
حال بوده -

بعد از فتور کفار در بلده حضرت سرهند شب دوازدهم شهر ربیع الاول سه هزار و بیست و
سه هجری ازیں دار پُر طال گذشته و در روضه منوره حضرت ایشان در گنبد معلی مدفون و عمر شریف

ایشان پنجاه و سه سال شد و تاریخ وصال ایشان را خلف الرشید ایشان ابوالکفص قوام الدین میر محمد که به کمالات ظاهر و باطن آراسته است "ایاغ بزم احمدی" یافته.

۵ و فرزندان دیگر هم هستند هر یکی با قابلیت موصوف - مخدوم زاده خدارسا عارف اسرار شیخ محمد پارسا سلمه ربه، فرزندان حضرت مروج الشریعت اند اولاً به شرف ارادت حضرت ایشان رحمته الله تعالی مشرف گردیده ثانیاً بخدمت والد بزرگوار خود شروع سلوک داشتند که وصال آنحضرت روی داده ثالثاً اتمام آن را بخدمت حجت الله رسانیدند و بشارات علیه از آن جناب حاصل نموده صاحب (۳۰۵) معنی بلند و کمالات ارجمند شدند.

۱۰ درین دلائل تصرف حضرت ایشان را که خود شنیده بودند پیش احتقریان فرمودند بلکه امر به تحریر در مقامات معصومی و الهیات قیومی نمودند مفتح تصرفات قبل ازین مرقوم گردیده بود بهتر ازین مقام موضعی برای ترقیم آن نه یافت:

۱۵ ابيض - می فرمودند که پانچ شش کس از اطفال را آبای مایان را بخدمت حضرت ایشان رحمته الله تعالی برای حصول سعادت که دخول ارادت آن قبله درویشان باشد بردند از آن جمله علی رضائیز در آن زمره بود به هر یکی از مآتو جهات فرمودند هر چه در ماده هر که فرمودند به وقوع پیوست و چون نوبت به عزیز معبود رسید فرمودند شورش در نهاد ظاهر می که د باید دید تا کدام طرف اندازد همان طور به وقوع پیوست که آن شورش از آن راه که شاه ولایت معصومی و صراط مستقیم احمدی بود که دانه به طریق دیگر که گریزگاه اهل بدعت نیز باشد رساند.

۲۰ بر سر اصل سخن باید شتافت آن پارسای صورت و معنی مد ظله العالی جوهر شناس معدن معارف معصومی و غواص قلزم حیات احمدی است نکات دقیقه که فهم فحول علما از ادراک آن عاجز است از عبارات شان پیدا است - کمالات عجیبه با مقدمات غریبه از اشارات شان هویدا تسخیر قلوب را جمال ایشان کافی است تحقیق نکات را صحبت شان دانی.

این فقیر را اکثر با به صحبت شان دست داده تمام سوز و گداز یافته و بعضی تحقیقات لائقه و تدقیقات فائده که در ذات و صفات واجب تعالی و تقدست می فرمودند عقل عقیل در تحریر می نماند. اگر مطالعه تصانیف ایشان می نمایم کمال ازین استبعاد برای از جمله تصانیف شان فکر

پارسی کتابی است که مگر ذکر حق رسا شرح آن نماید و افکار ایشان که در روضه مطهره حضرت حجة الله
قدسنا الله بسره الاقدس محمد گردید کنه آن را مگر فرزند رشید ایشان حق رسا بیان فرماید و این
مخدوم زاده اصغر اولاد ایشان است و از فرزندان وسط شان که سسی به محمد رسا است چه نویسد که نسخه
کلمات و زبده معارف والد شریف خود است و فرزند اکبر ایشان احمدی خان که در وقت صدارت
سرزند معروف الاحسان است عافاه الله من جمیع البلیات و الامراض باجملة علم و علم و حیا و
وقار آن قدر که در ذات جامع البرکات مخدوم خدارسا شیخ محمد پارسا مد ظله که این فقیر مشاهده نموده
است اگر به تفصیل آن پردازد چند جزوه قرطاس را حلاوت رسان اهل حضور سازد سه

۵

خوبان پارسی گو بخشندگان عمر اند ساقی بده بشارت پیران پارسا را
اما اختصار که در جمیع احوال اسوه اصحاب کمال مرعی گشت دریں جانیز بهیں قدر کفایت رفت
دیروز (۲۰۶) از خدمت عارف سریع السیر شیخ محمد زبیر مد ظله مکاشفه ایشان شنیده تحریر
آن از التزام ضروریات دانه دولت قرب که شامل حال ایشان است جلوه گرمی گردانمی فرمایند
که ایشان می فرمودند که من در روضه منظره حضرت ایشان رضی الله تعالی عنهما به مشاهده حال با کمال حضرت
رسالت پناه صلی الله تعالی علیه و علی آله و صحبه وسلم مشرف گشتم که عنایات بسیار در حق
این اداره می فرمایند و میان دو ابرویا اندکی از جبهه مرا از دوسه انگشت خود گرفته سه مرتبه بر زبان
گوهر شان می آرند انت منی انت منی همون مقام که آنسرور علیه و علی آله
الصلوة والسلام در آن مقام ایستاده دیده آمد برای قبر خود معین نموده گذاشته که دیگری را بتجرب
گذاشتن در آن مقام نمی فرمایند، مصراع

۱۰

۱۵

بهر که هر چه مناسب بود خدا بدهد

شیخ محمد سالم فرزند ثالث و اصغر حضرت مروج الشریعت قدس سره بودند و به افلاق
فراوان آراسته مدت چند سال است که ازین عالم رحمت گزینند و در روضه مطهره حضرت ایشان
رضی الله تعالی عنه بیرون گنبد مدفون اند رحمه الله سبحانه رحمة واسعة، رَبَّنَا أَنْتُمْ لَنَا
نُودُنَا وَاعْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ -

۲۰

(حضرت خواجہ محمد اشرف)

کنز چہارم در بعضی احوال قطب الکاملین اعلم علماء الشریعت والدین مخدوم زادہ ربیع
شیخ محمد اشرف قدسنا اللہ سبحانہ بسره الاقدس۔

۵

عنایات وافرہ و تملقات متکاثرہ آنحضرت عالی مرتبت کہ ذرۃ بی مقدار بایں ہمہ ناما بلی
و پستی استعداد و کثرت ذنوب خود بر خود مشاہدہ نموده بہ شکرانہ آن وسعت اخلاق و کثرت اشفاق
اگر جمیع این اوراق بہ ذکر محاسن و کمالات و تحریر معارف و مقامات ایشان طراوت بخش قلوب
عشاق نماید ہیچ نہ کرده باشد اما از آن جا کہ صحبت و لکثای آنجناب ہموارہ حسن معارف از چشم
حسود حجاب داشتہ تشر حال نزد آن قدوۃ ارباب کمال خیل محبوب بودہ کہ غیر از رموز دل آویز سمند
۱۰ اظہار ہمیز نہ کردہ ازین جهت بر اموری کہ از روایات دیگر کہ ثقات اند شنیدہ و یا چیزی کہ از ان
اشارت ہمیدہ اکتفائی رود ۔

پیشانی عفو ترا پر چین نہ سازد جرم ما
آئینہ کے بر ہم خورد از زشتی تمثال ما

۱۵ و بعضی از مقامات دقیقہ کہ بلا واسطہ از زبان شریف استماع نموده و بہ موافق حوصلہ یاد آن بی تکلف
در خاطر است بہ طریق ادنیٰ مذکور خواہد گردید ان شاء اللہ تعالیٰ المجید ۔ بہر حال عفو از باطن فیض
مواظن آن کعبہ امانی بر تقصیرات صحیحہ العذر مامول، مصرع

والعذر عند کرام الناس مقبول

ولادت با سعادت آن قبلہ ارباب ولایت در سنہ ہزار و چہل و سہ ہجری در بلدہ سرہند
اتفاق یافتہ بر حضرت ایشان رضی اللہ تعالیٰ عنہ خیل فرحت و مسرت پر تو انداختہ ۔

احمر۔ معرفت دستگاہ مخدوم جمیل شیخ محمد اسماعیل سلمہ ربیعہ از والد بزرگوار خود عالی حضرت
قدس سرہ روایت می نماید کہ حضرت ایشان رضی اللہ تعالیٰ عنہ می فرمودند کہ ما را از مدتی دخول
یک مقامی از مقامات قرب متمنا بود روز ولادت فرزند می محمد اشرف میسر گشت و آرزوی
چندین سالہ بہ حصول (۳۰۴) پیوست و حسن ظاہری ہم با آنحضرت بہ مرتبہ بود کہ در ایام طفولیت
روزی آئینہ در دست گرفتہ چون مشاہدہ جمال با کمال خویش نمودند بعینہ قمر است و این حرف

از حضرت والدۀ کریمه که اخبت ایشان باشند باکرات استماع یافته است. آثار ولایت از مکین ایشان پیدا و انوار کمالات وراثت بر جبین ایشان هویدا چوں به سن تعلیم و تعلم رسیدند در اندک مدت قرآن مجید را خوانده به علوم عقلیه و نقلیه اشتغال داشتند و اکثر کتب معتبره در خدمت عم شریف خود حضرت خازن الرحمت رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ گذرانده و نیز پیش ملا بدرالدین سلطان پوری بعضی از نسخ را باخر رسانیده طاهر التفسیر قاضی بیضادی بخدمت حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ خوانده اند و اغلب که حاشیہ بر تعلیقات بیضادی در همان ایام به غایت متانت نوشته اند لفظ اغلب برای تعین ایام است نه برای شک در نوشتن که آن البته واقع است و حضرت ایشان خواندن ایشان را بسیار می پسندید.

۵
۱۰
احمر - جناب حضرت قبله گاهی می فرمودند که روزی من در اثناء سبق ایشان حاضر بودم به قوت تمام می خواندند و تقریراتی به کاری بردند که بآب زرد باید نوشت بعد از انقضای آن مجلس حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ مدح استعداد ایشان بسیار فرمودند و گفتند که محمد اشرف مقدمات دقیقه بیان نموده است که اصلاً ذهن مفسر و محشیان بر آن نرفته از شان حضرت مجدد الف ثانی است و فرزندان ایشان این طور مردم به ظهور می آیند.

۱۵
۲۰
احمر - حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ به والدۀ ماجدۀ ایشان اکثری فرمودند که چه می گوئی محمد اشرف ترا ملا گردانیده ام و حضرت ایشان رعایت شان ایشان بسیار بکاری بردند خان حسد اپرست و حمد الله سبحانه کمر پیش فقیر حقیر بیان نموده که حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ بعد نماز پیشین بر میانۀ سوار گردیده متوجه دولت خانه شدند چوں از مسجد کبری حضرت سر رسیدند که در آن جا نماز شده بود چند قدم بیرون آمدند یکایک میانۀ را فرود آورده به عزیزی معانقه به کمال شوق نمودند و من در ذیل صوفیان بیشتر و بی دهم می رفتم قیل و قال صوفیان عظام جانب میانۀ غفلت انداز شده برگشتم دیدم که این صحبت است و همه صوفیان در دریایی شدند چوں نیک تامل نمودم دیدم که حضرت مخدوم زاده شیخ محمد اشرف اند من نیز به ملازمت مشرف گشتم و معلوم کردم که از بلدۀ دارالخلافه شاه جهان آباد بهمین زمان تشریف آورده به قدم بوس شتافته اند، حضرت ایشان از غایت کرم معانقه فرموده تا دریایی صوفیان بآن مخدوم زاده عالی شان ایستاده ماندند بعد ازاں سوار شده متوجه دولت خانه

شده و مخدوم زاده در رکاب سعادت حرفهای شوق و حالات سفر به کمال جلالت و غایت خشوع و عقیدت زود می رفتند بعد ازاں با هم داخل خانه شدند و نیز خان مذکور اکثری گفته که در مدت اقامت من در خدمت سراسر سعادت چهارده سال باشد مخدوم زاده های دیگر هم از اسفار مراجعت فرموده به ملازمت آن قبله ابرار مشرف گشتند اما این قدر رعایت حضرت ایشان که به حال ایشان مرعی گشته در حق دیگران به نظر نه در آمده (۳۰۸) را قم بی سرو برگ را صحبت های ۵
 فردان با حضرت دست داده محبتی که بجناب حضرت ایشان رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى مشاهده نموده قلم در تبیان آن بی تکلف معترف به تصور است هرگاه ذکر شریف آنحضرت در مجلس شریف دائری گردیده گویا آب می گشتند و خود را ذره ناچیز به نزدیک آن قبله ارباب تمیزی شمردند و اگر غنایست حضرت ایشان درباره خود بیان می کردند اکثر باین عبارت ادای کردند که حضرت ایشان به یکی از مخلصان خود چنین می فرمودند -

- ۱۰ احمر - اکثر از زبان اشرف مسموع گشته است که روزی حضرت ایشان اشک ریزان در دست کاغذ غم افشان گرفته داخل محل سران شدند و به حضرت والدۀ ما خطاب کرده فرمودند که خواجه محمد حنیف ازین دار رحلت گزیدند این مکتوبی است که ماتم زدگان آن جای فرستاده اند و آن مکتوب را با دایر بلند خوانند - از جمله حکایات حضرت ایشان که از آن جناب استماع یافته یکی این است :
- ۱۵ احمر - می فرمودند که حضرت ایشان را حضرت حق سبحانه از جدیری که در زبان هندی به سبیل معروف است محفوظ داشته و از ازل عمر تا آخر حیات شکل این بلای که محیط افراد بنی آدم است الا ماشاء الله تعالی با حضرت رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى نه نموده هر چند استماع این مقدمه از اطراف دیگر هم به حصول پیوسته که حضرت ایشان را چیمچک نیز آمده اما باین کیفیت اعتقاد که هوش مستمعان را از حال می ربوده مگر از آنحضرت مسموع گشته به نقل حضرت ایشان که بر زبان شریف می آوردند مر خود البته شوق آن غلبه می کرد که تکرار آن فرمایند شنیده ام آن جناب را فرزند این ایشان "برهان الله" ۲۰
 می گویند پس البته ملقب باین خطاب از کریم و باب تعالی شانه خواهند بود -

احمر - هم از زبان درفشان ایشان مکرر استماع یافته که روزی در مجلس سلطان وقت که غلامکان باشند فاضل فلسفی المشرب حاضر بوده و ازین فقیر سوال آن نموده که حضرت حق سبحانه و تعالی حکایت از حضرت موسی علی نبینا وعلیه الصلوات والسلام که در جواب قوم خود گفته می شنیدایند
 وَقَالَ مُوسَى يَقَوْمِ اِنْ كُنْتُمْ اٰمِنْتُمْ بِاللّٰهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا اِنْ كُنْتُمْ مُسْلِمِيْنَ

که تعلیق حکم به شرطین می شود که ایمان و اسلام باشند و آن هر دو به کند به موجب کریمه فَاَخْرَجْنَا مَنْ كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُتَوَكِّلِينَ فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ - در جواب فرمودند که این از قبیل تعلیق حکم به شرطین نیست چه معلق بایمان و موجب توکل است و مشروط باسلام حصول آن و مراد از اول گردیدن بر احکام الهی و از ثانی کردن نهادن بر قضای آن کما حقته المفسرون درین جا تغایر ایمان از اسلام لازم نمی آید بلکه مزید تاکید بر توکل است به دو لفظ که ماحصل آنها واحد است اما تعلیق هر واحد علیحدّه است چنانچه گذشت.

احمر - روز عیدی از عیدین مصلاه بلده شریف سرهندا حضرت قدس سره در کثرت ارشاد حضرت ایشان رضی الله تعالی عنه می فرمودند که ادا فرم مبارک حضرت ایشان از علیه هجوم مخلصان و اثر دهم نیازمندان معامله بجای کشیده بود که سجدات مصلیان نماز عید بر پشت مردم پیشینان می افتاد و این صحبت در چند عید دست داد و این مقدمه به عرض حضرت هم رسید تبسم نمودند و به جواز آن وقت اثر دهم اهل نماز عید لب کشوند در عین ترقیم این مقام یکی از فدیایان عقیدت سرانجام که حاضر الوقت بوده سوال از (۳۰۹) رساله آنحضرت که در رد منکران حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه نوشته اند نمود جان من مهربان من معتقد خاندان من سوال بر وقت طلعت بخش سینه بی کینه گردید که هنگام تحریر احوال مقدمه منسیه مخطور بال گردانید آری نوشته اند که معنون باین کلام است فتح - اعلم ان كلمة التوسط قد وقع في كلام الامام الرهام الى آخره

فصاحت عبارت و بلاغت معانی با حصول اجوبه عالیه در مطالعه آن بر منصف صاحب در بادی النظر جلوه گری می گردد هر چند به تعمق فکر نظر را سر و بد لطائف بدیهه که فکر کم کسی از اهل بیان بدان رسیده باشد نیاید اما حسن اعتقاد شرط نخستین این مقال است فقیر دور از کار هم به موجب آن امر آن قدوة ابرار قدس سره یک دو بار مطالعه آن نموده عقل ناقص این بی سر و برگ را یارای آن گجا که پی به علوم مطالب دقیقه آن برد با بکلمه به موافق مذاق خود ملاقاتها چشیده و به جناب محضر قبله گاهی و عم شریف شیخ عبداللطیف قدس سره همان نیز برده نخستین مقدمات مندرجه آن نه آن قدر شنیده که تحریر آن تواند نمود علم و عمل و ورع و تقوی آنحضرت مستغنی از توصیف و اصفاف است اکثر بعضی ابنای ایشان به حضور ایشان می گفتند که در ادا فرم مبارک حضرت ایشان رضی الله تعالی عنه

اشارت بر آن بوده که تعلق این خدمت موردی بعد من باین فرزندان خواهد شد و معاملات آن
 بایشان قرار خواهند گرفت و بیشتر استماع این حرف از فرزندان اکبرایشان شیخ محمد جعفر مرقوم شد که شهید
 مظلوم در عین غلبه کفار گوی سارگرم دیده و رحمه الله سبحانه و آنحضرت بعد از استماع این
 مقدمه نفی آن نه نمودند و بر تصریح خود عادت شریفه ایشان اصلاً بامری ازین امور درین مدت محسوسه
 نه شده مگر چیزی که پیش فرزندان خودی فرموده باشند و آن خارج از معلومات این جانب است. ۵
 احمر - روزی این حقیر به عرض آن روشن ضمیر رسانیده که مخدوم زاده شیخ محمد جعفر اکثر باین کلام متکلم
 می باشد اگر اشارت این معنی از حضرت ایشان دریافت می باشد پیش نیازندان تصریح آن نمائند
 فرمودند قیومیت مشروط باصالت است و آن خود خلاف طور حضرت مجدد الف ثانی و حضرت ایشان
 است و الله اعلم چه طور تجویز آن بر نفس خود یا بر دیگری نمایم مان و حلوانیست که به خوردن
 آن لب کشایم.

۱۰ آری خدمات دیگر حضرت ایشان بسیار بودند مثل قطبیت و امامت اگر در عزیزی از
 ابنای کرام هم خواهد بود همان خواهد بود که نیابت قیومیت را قطبیت مطلقه شایان است و
 عنایت حضرت ایشان بر این مخلص خود پر بسیار بود این است به حصول چیزی که از آنحضرت
 استماع یافته بلکه بعینه عبارت بلا تفاوت بهمین است اما به لفظ هندی اگر قبول نمایند حسن ظن
 بر مسلمان شرط اسلام است و اگر باور نه دارند مختار اند.

۱۵ احمر - فرخنده شهبی باتفاق باین بی بروبال بآن قبلة ارباب کمال در خانه امیر خان عمده الملک
 ناظم صوبه کابل یافته و صحبت نواب مشاؤون الیه با هم دست داده در انشای مکالمات از زبان نواب
 برآمده (۳۱۰) که آن قدر بلا الهی یا غضب الهی یکی از هر دو کلمه گفته که برآمده بر دیگری نیامده
 فرمودند باین همه کثرت نعماء الهی که شامل حال شماست کفران نعمت باین مشایخ حلی مستبعد است
 در جواب مردن ده پسر که از زوجة نجیبه ادا که دختر علی مردان خان بود غضب سلطان که در هنگام
 صوبه داری اله آباد مدتی بی منصب در سوا شدن در اقران باین خجالت ادا نموده که بعد از آن
 امور درین مقامات فرخنده نکات عبث محض است مقصود آنکه کلمه حق پرستان برآید.

۲۰ احمر - شهبی که شب عرس حضرت ایشان رحمته الله تعالی بوده در خانه فیض کاشانه ایشان اهل قبیل

مرد بودند تشریف حضرت قبله گاهی مرشدی قدس سره اتفاق می باید به مجرد دیدن صورت ایشان باین احقر الانام خطاب کرده فرمودند که بعینه حضرت ایشان را دیدم و غائبانه خود هم در مجلس اکثری گفتم که هرگاه صورت آنحضرت به نظری در آید گویا حضرت ایشان را می بینم و شدت مناصب من حیث المجموع ایشان را آنحضرت ایشان ثابت است، القصد در مجلس مشافه اظهار این معنی نمودند فرحت فوق الحد بر سیاهی آنحضرت جلوه گر شد فرمودند از شما بشارت یافتیم در ایام تشریف آن قبله الانام در بلده کابل از بعضی ابنای ایشان مسموع گشته که شبها عادت آنحضرت از چند مدت بر آن قرار گرفته که بیرون شهر تنهایی آیند و هیچ یکی را بر آن مطلع نمی گردانند قریب به ریح یا ثلث شب گذشته بیرون خانه می شدند دوسه گهری شب مانده باز داخل بیت می کردند معلوم نیست که به کجای می روند و بچه انداز شب را به صبح می رسانید.

۵

این طور مقدمات مرئی و مسموعه تا کجا بیان نماید و خیرات ایشان که شامل حال اطفال و پیران کلال سال و عورات شکسته بال بوده بل از صبح تا شام عموم تمام داشته به کدام زبان ادا نماید.

۱۰

گرامتی که خود دیده به تحریر آن شفای به مرضی می بخشد :

ابيض - فرزند ثالث آنحضرت شیخ روح الله قدس سره با ابطیه خود که همیشه این حقیر بوده بخت بیمار افتاده به نوعی که معالجه هر یک به یاس کشیده و امید حیات از هر کدام منقطع گردیده تشریف آنحضرت به جهت عبادت اتفاق یافته و فقیر هم در آن مقام و در آن هنگام حاضر بوده مشاهده احوال این مرضی نموده آیت کریمه وَ بِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَ بِالْحَقِّ نَزَّلَ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَ نَذِيرًا سه مرتبه خوانده دمیدند و خاتمه دم بردود نمودند چنانچه عادت شریف هم بآن رفته بود که بر هر بیمار دم به همین آیت ددرودی فرمودند القصد بشارات عافیت آن چهار بیمار به زبان درفشان آوردند و فرمودند خبر این جمع است حضرت حق سبحانه در اندک مدت هر چهار را به شفاء کامله عاجله سرفراز گردانند.

۱۵

۲۰

احمر - حضرت قبله گاهی اقطاب دستگاہی که نیز تشریف حضور در آن معرکه سرور داشتند بلکه این گفتگو در خانه ایشان بوده چه بیمار آن مذکور همان جاد در آن ایام سکونت داشتند فرمودند که خاطر

از طرف این مرضی متردد احوال بود الحمد لله که از بشارت (۳۱۱) حضرت میاں جیو جمعیت گرفت و شفاء ایشان متیقن خاطر گشت در همان مجلس دیگر در فضل ایشان می گفتند که هر بشارتی که از حضرت ایشان نقل فرمایند و یا از کشف خود بیان نمایند مسلم و قبولیت و چیزی که نه فرمایند مادر آن معذوریم بهر حال این قدر اعتقاد ما بر ایشان و بر برادران ایشان بی تکلف خاطر نشین است - چنانچه بادشاهزاده با به جمع کمالات بادشاهی متحقق می باشد اگر چه رواست که در میان خود با اگر تفاوت باعتبار کثرت خزان و افواج و قلت آن باشد اما معنی سلطنت و جامعیت استعداد هر کدام سادی است همان مثل فرزندان حضرت ایشان اند و علی الله بهکمال عتد که به جمع کمالات آنحضرت آراسته اند و هر چه فرمایند راست است و هر ادای که نمایند دوست که کذب و دغل در حوالی ایشان باریاب نیست نمی بینیم که مخلصان هر کدام تفضل شیخ خود بلا توقف برجا کند و به موافق آن اعتقاد اخذ فیوض می فرمایند و از غیرت دیگری پامال نمی گردند اگر معامله نه این چنین بودی منکر این طور اکابر راه هدایت می کشدی مراد از منکران طور منکر خصوصیات است که هر کدام با دعا آن قائم است ز منکر نفس ولایت آن غائب و خامس است چه ولایت هر کدام از این اعزه عالی مقام در غایت بدایت بر اهل هدایت است و فرق ضلال خارج از بحث اند -

ز فهم مستمع این حرف دور است سخن بیزنگ را زنگ ضرور است
مطلب آن که کمالات هر کدام از این حضرات عالی درجات با یک دیگر مشابهت تمام دارند و منصف به الوان قیومیت اند از این جهت در اکثر اهل کشف گفتگوی تفاضل این اکابر بسیار است و هر یکی با اعتقادی که مافی الضمیر نهشته است استوار کل حزب بکمال دایههم قریحون سخن از حوصله بلند رفت بر اصل کلام نظر باید انداخت -
عمر شریف آنحضرت هفتاد و پنج ساله شد در اواخر کلمات قدسیه ایشان بعد دو ساعت که وصال فرمایند یکی از صاحبکات حاضران استفسار نمود -

۲۰. احمر - در جواب لعل شکر بار کشوند و هو حبیبی و نعم الوکیل معلوم نیست که بعد از این پیر و کار و کریم غفار کلامی بهم فرموده باشد. شب بیست و هشتم شهر صفر منظر که روز آن روز عرس حضرت مجدد الف ثانی است و علی الله تعالی عتد سه هزار و صد و هفتاد و هجری جاں بحق تسلیم کردند،

إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ و درون گنبد روضه منوره حضرت ایشاں مدفون اند رزقنا الله سبحانه من بركاته -

و فرزندان آنحضرت چهار اندکلاں تر ایشاں شیخ محمد جعفر رحمه الله تعالی که به صحبت ارادت حضرت ایشاں رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْهَا ممتاز گردیده می فرمودند که لذت آن توجه از من رفتنی نیست و همان توجه اگر چه در صغر سن حاصل گردیده اما راهی به مطلب نموده کفایت مهمات فرموده است، در محبت آن سرور علیه و علی آله الصلوٰة والسلام فردیکتا بوده است - ۵

و قصه شهادت آن مخدوم زاده به تقریبی چند ورق پیشتر گذشته است و در روضه مقدسه حضرت ایشاں (۳۱۲) بیرون گنبد مدفون است -

شیخ محمد حیات فرزند ثانی آنحضرت بوده و صاحب معنی و کمالات و خداوند کثوف و کرامات نیز وفات کرده در روضه منوره بیرون گنبد مدفون است رحمة الله سبحانه و رحمة واسعة - ۱۰

معارف آگاه شیخ روح الله فرزند ثالث آنحضرت بوده و کسب کمال در خدمت حضرت حجة الله قدسنا الله بسره الاقدس نموده صاحب معارف و کمالات گردیده و غلبه کشف اسرار و احوال که از آنجناب شنوده اگر به بیان آن پردازد کتابی علیحده برای آن تصنیف نماید - ۱۵

جناب مرشدی قبله گاهی اقطاب پناهی اکثر استماع آن اسرار باطنی ایشاں می نمودند و از احوال ظاهری هم اکثر بیان می کردند آن را نیز می شنیدند اما بهر حال صاحب نسبت می دانستند و آن مخدوم زاده را بر خود ادعای قیومیت هم بوده با کجمله از خوابان روزگار و داخل زمرة اولوالابصار بوده در سال هزار و دویست و هفت ازین دارور گذشته و در روضه منوره حضرت ایشاں بیرون گنبد مدفون است -

مخدوم زاده عالی مقال میاں شاه فی الحال فرزند رابع حضرت اند بالفعل در قید حیات اند و صاحب تصانیف زیبا نکات - اکثر مشاهده وجه کریم ایشاں نمائی استماع اسرار حضرات عالیات بوجه شائسته فرمای و اگر به مطالعه تصانیف ایشاں پردازد در محبت این اکابر دل و دیده را به بازی - ۲۰

قبل ازین به چند سال مقامات حضرت ایشاں رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْهَا جمع فرموده سؤختگان را راهی به مطلوب نموده اند بحکم من سن سنة حسنة فله اجرها و اجر من عمل بها ثواب تصنیف این

مقامات هم اولاً با ایشان عاید بود۔ راقم به شرط تصحیح نیت مورد ثواب گرد و تصحیح نیت خود گاهی
 در هیچ عمل گرد این عاصی تباه کار نه گردیده است۔ پس توقع حصول ثواب معلوم اما بر آنجناب
 خوبی بشبه اجر حسنہ شامل حال آن شاء الله الکبیر المتعال و از دیگر اعمال صالحه ایشان به نویسند
 که عمل به عزیمت شیوه مرضیه ایشان است و تقلید اکابر خود بسیار نشین ایشان و بشاراتی که از
 جناب حضرت حجة الله قدس سره یافته باشند که در آخر عمر آنحضرت رجوع با آنحضرت نموده بودند
 به فقیر معلوم نیست باجمله به کمالات ظاهری و باطن آراسته به جلالت تمام در وطن مالوف نشسته هر کجا
 هست فدایا به سلامت دارش۔ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا
 عَذَابَ النَّارِ۔

(حضرت خواجه محمد سیف الدین)

کنز پنجم در ذکر بعضی احوال قطب العارفین و اصل مرتبه حق الیقین محمد دوم زاده خامس
شیخ محمد سیف الدین قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس -

۵

دولت قرب رب العباد با غلغلۀ ارشاد و طنطنۀ جود و داد که در یک ذات حمیده صفات
از ابتدای شباب تا عهد وفات مستجمع باشند مگر ذات جامع احسانات آن مخدوم زاده عالی درجاست
است در حضرات احمدیه سیف معصومی بر تارک مبتدعان و بطلان رسانیده که تا امروز خون نجات
از سیمای ندامت آن گزیده به کمال اندوه تقاطر تمام دارد -

گل از خود رفت و سرو از جاشد و قمری بجوشش آمد
تو کردی در چمن تا حبلوۀ یک هنگامه برپا شد

۱۰

نوعی از احسان آن قطب عالمیان بریں آردوۀ بی بضاعت و در روز ولادت این پست
فطرت شمول فرموده که حق ایشان را بر حقوق احوال دیگر به مراتب غالب ساخته ان شاء الله تعالی
(۳۱۳) ازال احسان در مفتاح آینده که مفتاح هشتم باشد در ضمن احوال قبله گاهی قدس سره
جلوه از رخ زیبا خواهد گشود ان ربی رحیم و دود -

۱۵

ولادت با سعادت آن آفتاب ولایت در سنۀ هزار و چهل و نه هجری در بلده طیبه سرزند
اتفاق یافته همان نقلی که در ولادت مخدوم زاده ثالث گذشته که فرشته (آیه) کریمه "وَسَلَّمَ عَلَيْهِ
يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا" نزدیک مولد ایشان می خوانند و این از کشفیات
حضرت خازن الرحمت دریں جا هم شنیده اما در آن جا از حضرت حجة الله شنیده و این جا از حضرت
والده ماجده سلمه هار بهما استماع کرده روزی این عاصی تباه کار به عرض آن ولیۀ روزگار رسانید
که همیشه از جناب علیه مسموع می گشته که حضرت خازن الرحمت علی را دیدند که آیه سلام در وقت
ولادت حضرت شیخ سیف الحق والدین در محل ولادت ایشان می خوانند و امروز حضرت حجة الله

۲۰

له د "جود" ندارد م "در شهر... در سنه" گویا بجای تشخص ماه بیاض گذاشته شده است -

له د "همان" ندارد م "سلمه هار بهما" ندارد

- در باره حضرت مروج الشریعت نقل آن می فرمودند و چه توفیق چیست گفتند که من از حضرت ایشان شنیده ام و ایشان که چنین می فرمایند می توانند که هر دو جا باشد اثبات کمال یکی از اکابر دین مستلزم نفی آن کمال در دیگری نمی گردد عنایت الهی است اگر هر دو بنده از یک جنس ظهور فرمایند موجب افتخار هر کدام است مطلب از قول خود بر نه گشتند و باین عبارت توجیه فرموده فضل هر دو برادر خود را ادا نمودند بعد از این که مخدوم زاده مذکور به سن تعلیم و تعلم رسیدند و در اندک مدت قرآن مجید را خوانده به کتب متداوله پرداختند و حاصله حال از ایام طفولیت به کمال رسانیدند گویند یا زده ساله بودند که حضرت ایشان رحمته الله تعالی به بشارت فناء قلب و ولایت صغری که درجه اولی است از درجات ولایت مشرف ساختند به حدی که در هم سالان ایشان که بنی اعمام و عمات ایشان بودند موجب غبطه گردید و پیش از ایام بلوغت بشارت فناء نفس و ولایت کبری مست از گردیدند
- حضرت ایشان را علواستعداد آن مخدوم زاده عالی نژاد همواره منظور بوده و ترقیات ایشان
- ۱۰ انافانا ملحوظ حرف ایشان به نوعی دیگر ادای یافته و ظرف ایشان را خیلی عمیق می شناختند و به افاضه انوار تحقیق پرمی ساختند و بعد از وصول به مرتبه کمال که در عنفوان شباب مقبول مولای ذی الجلال گردانیده - همت ایشان معروف اجراء احکام شریعت و از دیار رونق دین و ملت گردیده حضرت حق سبحانه به موافق همون همت که مقرون نیست صاکنه بوده ایشان را در حضور والد بزرگوار ایشان باعلی مرتبه ارشاد رسانیده و کارهای ایشان به وقوع آمده که دین و ملت طراوت یافته نام بدعت و نشان بتدعان از بلاد مسلمانان گویا ناپیداشده و اگر در جای به طریق تشریح مانده هم رعب ایشان در سینه های آن بدکیشان به تبریر ایشان زده و رسوم کفار راه فرار گرفته و معابد با منهدم و شمار شده -
- ۱۵ کار آنحضرت همگیس پیروی والد بزرگوار و اقتداء جده عالی مقدار خود بوده و متمنای آن قبله ارباب ولایت استرضای رسول مختار گردیده و علی آله الصلوٰة والسلام و بنای (۳۱۴) دنی را پیش از جیفه مردار نمی دانستند و از صحبت اهل آن خیلی بنزار مدار کار به آخرت که دار قرار است تصور نموده بهشت را محل بقاء پروردگار متیقن فرموده ارتفاع همت و اعتلاء تهمت آنحضرت غیر از خواهش دیدار برامری از امور داین و بر جلوه از جلوه گاه نشاتین خود ندی نمی نموده و نشاط نمی بخشیده -

همرازی احقر بر چند در حیات آن ولی اکبر زیاده از ده سال نبوده اما بعضی حرف و حکایات آنحضرت که بلا واسطه شنیده به وجه احسن به خاطر است :

۵. احقر - مدتی برای دیدن همیشه خود که والدۀ فقیر باشند تشریف آورده بودند و فدی بهم حاضر بوده که به تقریبی مذکور بعضی از اهل دولت در میان آمده فرمودند در صحبت اهل دنیا اموری می باشد که باعث التذاذ و موجب انفرح نفس می گردند حضرت حق سبحانه از صحبت آنها دور دارد و درین گفتن کرامت دبی مزه گی بر چهره شریف جلوه گر بود بعد ازین که حضرت ایشان بعد از صلح و طلب بادشاه علمد مکان بلکه به موجب ابهام رحمان آن مخدوم زاده را رخصت و اجازت حضور لازم السور برای ارشاد خلیفه وقت و دیگر طالبان فرمودند به مجرد دخول قلعۀ دار الخلافه شاه جهان باو نظر بر دوازده افتادی بیند که تصویر و آدمی که بر دو قیل تصویر سوار اند هر طرف باب قلعۀ تعبیه گشته که نیلان مست آنها را قیل حقیقی دانسته برای مقادوت و جنگ گاهی دوسه گهری توقف و جنگ می نمایند شنیده ام که دو آدمی که بالای آنها سواد بودند تصویر هر دو کافر بود، آنحضرت فرمودند من داخل قلعۀ نبی شوم که فرشته رحمت باین راه نمی در آیند به عرض پادشاهی رسانیدند همان وقت به موجب حکم مسامحه منهدم کردند - بعد از آن داخل قلعۀ شدند و امر معروف و نهی منکر دیدن خود گرفتند حتی که بادشاه جنت آرام گاه شکرگزاری ایشان به حضرت ایشان صلی الله علیه و آله بزنگاشته اند و حضرت ایشان در جواب آن فرمان مکتوب کلاں به علمد مکان تحریر نموده که در جلد ثالث که سیمی است به مکاتبات قطب زمان مندرج است - سطر پنجم از آخر آن صحیفه عزیز نشان در قید قلم می در آرد :

۱۰. فتح - از امر معروف و نهی منکر که شیوة فقیر زاده است اظهار شکر و رضامندی نموده است شکر خداوندی جل شانہ بریں عطیه بجا آورد و سبب از ویاد دعا گوئی گردید چه نعمتی است که باین همه مطراق باد شایست و دید به سلطنت کلمه حق به سمع قبول افتد و گفته نامرادی مدثر شود و بَشَر عِبَادِی الذِّینَ یَسْمَعُونَ الْقَوْلَ فِیْبَتَفُونَ احْسَنَهُ اُولَئِکَ الذِّینَ هَدَاهُمُ اللّهُ وَاُولَئِکَ هُمُ اُولُواْ الْاَلْبَابِ وَاَللّهُ تَعَالٰی عَلٰی خَیْرِ خَلْقِهِ مُحْتَمِدٌ وَاَلِهٖ اَجْمَعِیْنَ . تم کلامه العالی -

و در بودن حضور علیه ارشاد به حدی محیط الافاق گردیدند که بادشاهزاده محمد اعظم شاه که

با خلاص تمام مرید شده بود روزی بر دُرود شریف از کثرت اثر و اهام و ستار از سر افاده چون این مقدمه
به عرض بادشاهی رسیده سکران الهی به تقدیم رسانیدند که در عهد مبارک ما این چنین شیخ صاحب کمال
به منصه ظهور آمده و جماعت کثیر از صغیر و کبیر در حال و نساء و امراء و فقراء از فیض آنحضرت شاداب
گردیده هر کس به موافق نصیبت خود نعمت داشته گام روانی اهل حوائج علی الخصوص از اهل حقوق باشند
دران مدت (۳۱۵) به نوعی به حصول پیوسته که تا امروز طرب اللسان شکر عطیات و تفضلات
ایشان اند و صله رحمی بر بنات و اخوات و دیگر قریبات زیاده از آنچه مشروح قلم تواند شد بکار می
بروند و آداب بزرگان و برادران خود غیر متوقع به وقوع می پیوسته -

شنیده ام روزی محمد اعظم شاه دعوت آنحضرت نموده و از غایت اخلاص آفتاب بدست خود
آورده ایشان برادر بزرگ خود حضرت محمد اشرف را قدس سره که در آن ایام نیز تشریف ایشان
در حضور بوده دعوت شریک خود فرمودند هرگاه بادشاهزاده به فکر شتادن دست ایشان
بدست خود گشت ایشان آن آفتاب را از دست بادشاهزاده گرفته اولاً دست برادر خود شتاندند
بعد از آن به بادشاهزاده مرحمت کردند تا دست ایشان شتاند -

هم در آن ایام روزی بادشاه اسلام تکلیف بر سیر باغ حیات بخش که درون قلعه واقع
است و در تعریف آن شاعری گفته -

اگر فرد کس بر روی زمین است همین است و همین است و همین است
۱۵ با آنحضرت نموده به مجرد تشریف نظر بر ماهیهای طلائی که چشماں الماس و یاقوت داشتند
افتاد شستن آن جا مقبول خاطر نشد تا انهدام کار آنها با تمام برسانیدند که در کستن آنها ضرر و سلغ
کلی سرکار دولت مداری کردند فرمودند پاس خاطر شیخ بسیار نفع دار است -

ازین طور کار عظیم الاعتبار که در آن مرتبه مراتب دیگر که از آنحضرت به وقوع پیوسته تا کجا به شمار
و معارف و اوداد آن سفر را بحضرت ایشان رضی الله تعالی عنه نوشته اند در مکتوبات شریفه ایشان
۲۰ جلوه گر است از آن جمله نقل یک عریفیه از عرفان ایشان در مقامات فرخنده نکات نیز بطریق تبرک
بر می دارد و بر شایقان جمال عبارات جلوه از رخ زیبای بخشش به گوش هموش استماع باید نمود :
فتح - عرض داشت کمترین درویشان محمد سیف الدین به عرض احوال پراکنده جرات نموده

گستاخی می نماید و باید عفو از مد خود تجاوز کرده دراز نفسی می کند، قبله گاه با چندا که خواست و می خواهد که از دائرة مباهات قدم بیرون نهند صورت پذیر نمی شود آن قدر از تکاب مشتبه و مکروه و محرم نقد وقت است که چه بیان نماید عمل به عزیمت در حق او عنقهای مغرب است و از ایقان اولی و احوط به غایت بعید افتاده اما الله سبحانه الحمد که با وجود این همه خرابی و تباه کاری در محبت سکنان آن درگاه قدم راسخ دارد و اعتقاد و قدسیت آن عتبه علیه ممتاز است متاعی ازین مهتر در بساط (۳۱۶) خود نه دارد و نظر بهمین اندوخته بعضی سابقه و لاحق را معروض دارد نه

۵

تو مراد دل ده و دلیری بین رو بهی خویش خواں و شیرین بین
حضرت سلامت پیش ازین به چند سال از غایت ذره پروری باحقاق حقیقت الحقائق و حصول بهره از نسبت ملاحمت این دور از کار را مستعد ساخته بودند و این ضعیف نیز آنچه ازین دولت عظمی درک می کرد و به عرض آن متصدع می گشت احياناً آن قدر این نسبت غلبه زیرباری کرد که اتحاد جدی بلکه معامله کون دیر در متخیل می گرد و ثقل در بدن خود احساس می نمود و احوال نیز در کار اسرار آن حقیقت عجوبه منش غواصی می نماید و چندان که دور دوری رود گویا هیچ نه رفته است معرفت با انواع مختلفه ظهوری فرماید و هر بار فنا و بقا و جدید متوهم می شود نه

۱۰

۱۵

نه خشن غایتی دارد نه سستی را سخن پایان
به میرد نشسته مستقی و دریا، بچپناں باقی
مادای و مسکن خود را تعین جی معلوم می کند و خود را محاط این تعین که فوق او تعینی نیست می یابد و عجائب و غرائب چیز بار از راه، همس تعین در خودی فهمد و مثل ابریشیاں انوار و برکات می ریزند و اسرار لازم الاستار باوی در میان می آیند و در بعضی اوقات چنان متخیل گشته است که مرورید و زیور را بروی شامی کند و آن قدر مشغوف این نسبت است که نسبتهای دیگر گویا مستور شده اند و ایضا این درویش را آن عالی حضرت بارها

۲۰

۱- م. مستعد. مکتوبات سیفیه "مستعد" ص ۵ ۲- "نه رفته است" نسخه "و" ندارد

۳- د. م. "تعینی" ندارد. از مکتوبات سیفیه ۸/۱ ماخذ است

- بارتفاع واسطه و اخذ فیوض و برکات از مرتبه مقدسه بی حیولت بشر بشر ساخته اند و چه علامت کمال اتحاد با حقیقت اوصی الله علیه و آله و سلم همین رفع واسطه است.
- این قسم اتحاد نصیب به اقل قلیل است، چنانچه کتب بات قدسی آیات ظاهری کرده اما بهر اذ اصالت در حق این قسم شخصی لازم هست یا نیست امیدوار است که به جواب این سرفراز گردد و قبله عارفان سلامت صلاح آثار شیخ ظهور الله که از ارباب کشف و شهود است از ابتدای شغل تا این زمان عجائب و غرائب چیزها بیان می کند از عروج افلاک سبعة و ظهور انوار عرش و صحبت خیر البشر علیه و علی آله من الصلوة افضلها و من التسلیمات اکملها بارها ظاهری سازد و احوال عروج عناصر اربعه را ادراک می کند و صوفی عبید الغفور که حق خدمت بجای می آرد و محبتی خاص دارد که از راه آن در اکثر مقامات امیدوار است که معیت داشته باشد آثار وجود موهوب و رومی متوهم می گردد و صلاح آثار حافظ موسی که یکی از یاران فقیر است و بشرف صحبت آنحضرت مشرف گشته در غلبات وحدت وجود بود چنانچه می گفت که هر ذره از ذرات وجود من نداء انا الحق می زند، فقیر چون خواست که او را از این حال بر آرد و لمح در خلوت بادی سکوت نموده بعد از برخاستن ظاهر ساخت که تمام ورق من گردانیدند لله سبحانه الحمد که ازاں مضیق مخلصی یافت.
- به شاه راه افتاد و از یاران جدید حاجی عبدالرؤف امام مسجد فتح پوری پیش از دیگران ترقیات عالی نموده از حقوق صفات باصل بی تکلف می گوید و خود را اذ تمام عالم را گم ساخته به شهود خاص بلند تراست ملتذاست و معنی بقا نیز درک می کند.

- و چون بادشاه و اهل عسکر درین شهر میستند بعضی گوشه نشینان و طالب علمان (۳۱۴) و شکسته دلان که به مراحل از اهل عسکر بهتر اند اخلاص بهم رسانیده اند خصوصاً حافظ عبدالخلیل لنک که یکی از شیوخ این حدود است و جماعت از اغنیاء بادی سرباز دارند و ملتفت خان سرادوت خواص و نیازمندی تمام دادند به فقیر محب حسن ظن پیدا کرده چند بار صحبت سکوت داشته از راه دور و دراز به طلب تمام می آید و چندی دیگر تو شغل اند که بهر کدام بازکاری و مراقبات سرگرم اند فضائل آباء محمد و اصل پسر میر محمد عارف منگل کوٹی باخلاص و محبت تمام به فقیر همراه می گذرانند امیدوار است که به شرف صحبت نیز مشرف گردد و بی ادبی از حد گذشته امیدوار عفو است که خیر سلامت چون ایام رخصت

محمد صادق افغان نزدیک رسید امیدوار است که به توجّهات عالی سیراب گردد و به عنایات و بشارت مخصوص سر بلند شود و در باب مصوفی پائنده و مصوفی سعد الله و ملا و رکی که در محبت حضرت فداست و ملا عبدالحق و حاجی محمد شریف التماس توجّهات خاصه دارد. حضرت سلامت رخصت به ملا محمد سالم خلعتی متبرکه که مثل یاران دیگر عنایت فرماید و به بشارت عالی بشر سازند که در محبت حضرت فانی است و عامل عریفه فد محمد متوطن سرهند نیز امیدوار مهربانی است و السلام - تم مکتوبه الشریف -

۵

و جواب این مکتوب به مکاتیب دیگر در مکتوبات جلد ثالث حضرت ایشان که به کمال نظام عظمت و دبذبه شان صدور یافته است باید طلبید -

احمر - حضرت قبله گاهی اقطاب دستگاہی قدس سره می فرمودند که اکثر آنحضرت الانعقبیت قدس سره اشارت تفضل خود بر دیگر اخوان باین عبارت می کردند که مکتوبات حضرت ایشان ^{رضی الله تعالی عنہ} حاضر است به نظر انصاف باید دید که فضل کدام یکی به تصریح از عبارات مرفعه آن عنوان جلوه گرمی گردد و قرب و منزلت آن عزیز نزد حضرت ایشان به ضوح می انجامد شاید عدل بر این مدعا موجود مردم در قیل و قال قیومیت که مشروط باصالت است البته بر ذات مبارک حضرتین بوده که دیگر از آن جا هرگز تجاوز نه نموده الا بر حضرت مهدی موعود علیه الرضوان که باصالت حضرت عیسی علی نبینا وعلیه الصلوٰۃ والسلام متحقق خواهد بود و ما سوای این معانی که قطبیت مطلقه باشد و خلعت ارشاد کتابت از آن است صریح بنام این نحیف ظاهر و آشکار است محل ریب و شبه نیست و افتتاح گنجینه بشارت نیز به یاران ضعیف بلاریب و شبهه است - بعد از کشودن دروازه بر تو سلطان دیگر اخوان هم البته رخصه از آن رسیده باشد بعد از این که حضرت مخدوم زاده مذکور مراجعت ازین سفر و دولت شمر نموده متوجه وطن مالوف گردیدند روز دخول بلده حضرت سرهند خلعت بسیار باستقبال برآمده والا برادران را بزرگ نشان که متوقف از راه کلانی خود گردیدند پای مبارک حضرت ایشان در آن ایام دردمند بودند "اما میلان طبیعت مبارک بر آن آورده که برادران بزرگ نیز باید که باستقبال برآیند لیکن" امر صریحی به وقوع نه پیوسته والا هر کدام امتثال امر را واجب (۳۱۸) دانسته به سعادت تمام اقدام می نموده اشارت این معما بوجهی ابلغ من الصریح

۱۰

۱۵

۲۰

است نمودند.

احمر - به حضور فرزندان که در آن وقت مستغرق بجز نور بودند بام المریدین حضرت بی بی جیو قدس سرها خطاب کرده فرمودند که اگر پایای مایاری می گردند ما هم استقبال این فرزندان می نمودیم لیکن عذر پامانع صحیح است عالی حضرت همین کلمه را شنیده با استقبال آن برادر نیز برآمدند و امثال اشارت زیاده از تصریح می نمودند لهذا مورد این همه کمالات که در کتب اَوَّل ۵ باین باب گذشت گردید.

حضرت ایشان را غلبه ارشاد آن مخدوم زاده عالی نژاد خلی مرغوب الطبع گردیده، در ایام بودن ایشان در شاه جهان آباد حضرت وحدت قدس سره که فرزند رشید حضرت خازن الرحمت قدسنا الله بسره الاقدس و به کمالات بلند و معنی ارجمند پیراسته و بزبان آدری دلب و لهجه شیرینی گفتار آراسته نیز درین بلده بودند. ۱۰

احمر - حضرت ایشان رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ اکثر بار در حرم محترم می فرمودند که سبحان الله عبد واحد باین شیرین کلام موصوف است و سیف الدین باین تکلم و وقار معروف و قبولیت باین نصیب گشته، خوش گفت ۵

به مقبولی کسی را دست رس نیست قبول خاطر اندر دست کس نیست
و بعد از تشریف به وطن مالوف دیگر از خدمت حضرت ایشان جدا نگردیدند و در حضور ۱۵ لامع النور اخذ کمالات به صحبت که هر روز در ترقی بوده به کمال علادت و سروری نمودند و بعد از ایام وصال حضرت ایشان بانی روضه منوره فی الحقیقت ایشان اند هر چند بنا به اعتبار طایفه هر روشن آرای بیگم رحمها الله سبحانه نموده است. اما چون بادشاه زاده مذکوره به توسل ایشان انساب داشته و در محبت ایشان بی نظیر بوده و باشارات ایشان باین دولت رسیده پس بحکم الدال علی الحسین کفاعله اصل این کار از ایشان استوار است چنانچه بالای روضه معلوم ۲۰ نیز بیعتی ازین ابیات مرقوم شاید این مدعا است ۵

اوز سیف الدین محمد مقتدار یافت سوی این سعادت اهداء
و عرسهای حضرت ایشان به شان تمام در هر عام به شوق مالا کلام به خود متعلق گردانیده
حتی المقدور شرکت غیری درین امر رفیع القدر تجویز نمی فرمودند.
بالجمله در جمیع الطوار و افعال جانشینی حضرت ایشان کما فی معنی نمودند و بعد از آن

هم صحبت‌های شالسته به بادشاه دست داده و به موجب طلب در حضور رسیدند و باز به وطن مراجعت نموده و خدمت حضرت والده گریه نمود بعد وصال حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی به وجه الیق به تقدیم رسانیدند.

۵ احمر - حضرت والده ماجده احقر سلسله‌های فرماید که صالحه از اهل ارادت حضرت والده مارا قدس سرها پس از وفات ایشان به خواب به جاہ تمام دیده و غریقه بجا رنفرست یافته استفسار از علی که مورد این همه قبولیت گردیده نمودی فرماید که تلاوت قرآن مجید و صدقات فرزندی سیف الدین که شب در روز ریزار پزدارند.

۱۰ احمر - مرحومی نواب مکرم خان چند بار به حضور این عاصی دل افکار روایت از ولایت به اقتدار آن قبله اولیاء روزگار نموده که در صحبت اخیر که آنجناب را به بادشاه روی داده چون از اظهار بعضی مخالفان شرمند کار نفسی هم به مقدار دانه خرد که نزد عالی فطران همان قدر مثل (۳۱۹) کوه قاف در عظمت و اعتبار است به میان آمده شد طریق سینه صافی گردیده بود من نیز حاضر بودم بادشاه از آن شیخ عالی جاہ پرسید که امام حجة الاسلام در کتاب احیاء العلوم و عیادت اخروی که درباره شیخ مرانی نوشته است البته به مطالعه در آمده باشد فی الفور به جواب لعل شکر بار کشوند که مرا خود مطالعه آن کتاب کم است اما در حق زاید خشک تهدیداتی که نوشته بلا شبهه به نظر شریف در آمده باشد بادشاه را غیر از سکوت جواب صائب مساعدت نه نموده لهذا راه خاموشی پیموده و آنحضرت فی الفور فاتحه رخصت خوانده متوجه وطن مالوف گردند و تاحیات خود اصلاً از آن مقام نه جنبیدند.

۲۰ احمر - حضرت قبله گاهی مرشدی می فرمودند که روزی در دعوت یکی از اهل قبیلہ اجتماع حضرت حجة الله و حضرت شیخ سیف الحق و الملة و الدین بوده و قرآن السعدین حاصل گردیده هر یکی از این صاحبین مقابل نشسته بودند بر چهره شریفه حضرت حجة الله ثقلی لاحق شده و بر چهره شریفه حضرت شیخ سیف الدین شگفتگی و فرخندگی جلوه گر گشته استفسار این اسرار از آن دو ادیبای کبار نموده شد حضرت حجة الله فرمودند که یک قسم ظهور خاص مرا زیر بار گردانیده که تاب برداشت آن بسی دشوار بوده و حضرت ثانی فرمودند که بر من تجلی ضحک پرتو انداخته کار مرا به فرحت دارین آراسته، اما این سوال بعد از انقراض مجلس حضرت والد بزرگوار این راقم بی مقدار نمودند قدسنا الله سبحانه بسره الا قدس یک بارگی این حقیر در ایام طفولیت در خانه نشسته بود که غلغله تشریف

آنحضرت آدازه انداخته و صدای صلوات از کوچه‌ها برخاسته که به ناگاه طلوع در منزل ابوبن این احقر نمودار گشته صحبت بامتداد کشیده و حرف و حکایت از هر طرف به موافق وقت در میان آمده از آن جمله شخصی از حاضران بعرض آفتاب دلالت رسانیده که بعضی از بنی اعمام حضرت می‌گفتند که حضرت به فنا قلب البته متحقق اند.

۵ احمر - فرمودند مرا خود بشری نمایند اما بجانب شیخ باباموری که مناسب ایشان نباشد منتسب نه سازند که طبیعت تاب تحمل آن نمی‌تواند آورد و آن امور از آن قبیل اند که فضل غلت بر قیومیت می‌دهند تفصیل آن در کتاب اندراج یافته است از آن جا باید طلبید.

و بالجمله هرگاه ذکر حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی در مجلس شریف جاری می‌گشت بی اختیار مطلق می‌گردیدند و از روی آن می‌داشتند که همچنان آن قبله درویشان صحبت دارند و با همینهای حرف و حکایت نمایند و هر که را به خلافت آن می‌دیدند قول ادنی پسندیدند و حتی المقدور باریاب صحبت معرفت مرتبت نمی‌فرمودند.

احمر - حضرت قبله گاهی می‌فرمودند که هرگاه (۳۲۰) صورت آن مخدوم زاده والا جاه به نظر می‌افتاد آیت کریمه در شان حضرت سلیمان علی نبینا و علیه الصلوة والسلام منزل است در دل می‌رسید و آن این است **وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَكُنُفًى وَحُسْنَ مَآبٍ** -

۱۵ ابیض - از روایات ثقات مسموع گردیده که تشریف حضرت حجة الله قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس جانب سفر حجاز اتفاق یافته و آنحضرت به جهت متابعت یک مرتبه کامله همراه آمدند وقت وداع حضرت حجة الله فرمودند که عمر باخر رسیده است باید که بر احوال فرزندان این جانب البته مهربانی مبذول خواهند داشت بایشان در جواب گفتند که امید از فضل چنان است که عمر حضرت به سن کثیره و فنا نماید اما بر خود این امید مطلق نمانده است فرزندان من رجاء مند غایت شمایند، بهم چنان شد که ملاقات اخوین باز دست نه داد و واقعه آنحضرت به ظهور پیوست و ۲۰ حضرت حجة الله نوزده سال بعد از وصال ایشان به قید حیات بودند سبحان الله طرفه بعضی جلوه گر گشته است و دو احمر اکابر را بر هر دو گفت خود برداشته است - فافهم ولا تکتن من القاصصین - فقیر دور از کار این روایت از خدمت قطب العرفای شیخ ابوالاعلیٰ قدس سره

استماع نموده است و از اعزّه دیگر نیز شنوده -

احمر - حضرت ام المریّدین قدس سرها به فرزندى خود حضرت حجه الله فرمودند که دعای عمر فرزندى شیخ محمد سیف الدین باید که شما البته می کرده باشید معروض می داشتند که اخوی محمد سیف الدین شرف ما است چه ظهور دعاء او نه نمایم پیشتر هم من برای دعا تقید داشتم و احوال به موجب امر شریف واجب الاتمال^۱ زیاده تر خواهم نمود -

ابيض - صوفی پائیده طلائی که از یاران حضرت ایشان رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُمْ بوده بلکه به سعادت خلافت نیز ممتاز، یک مرتبه از بلده کابل که وطن مالوفه آن عزیز بوده به تقریبی از تقریبات داعیه سفر عراق نموده روزی در اثناء طریق رافضی بر اسب سوار پیش پیش ای می رفته که به ناگاه از زبانش که زبان بوده کلمات نجیسه که سب بر حضرات شیخین رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُمْ باشد جاری گشته نعوذ بالله تعالی من غضبه به مجرد بر آمدن صوفی پائیده محمد به تیغ بی دریغ سرش از تن جدا کرده اما خوف آن نشسته که ملک روافض است مباد ایکی از طرفی رسیده انتقام آن به گیرد به دیدن سواری نقابدارى که از پیش اسب تاخته می رسد مشرف گردیده که آمده عصاره آن قتل زدند و می فرمایند که به جمعیت خاطر راه خود به گیر که خر گردیده است که چون تو صوفی مذکور به مشاهده آن شکل متوجی گردی تمام جیفه خر می یابد به فرزندگی تمام به عرض آن سوار نقابدارى رساند که امیدوارم که به مشاهده جمال باکمال سرافراز کردم نقاب برداشند و دید که حضرت مخدوم زاده شیخ سیف الدین اندی فرمایند که اگر تبدیل صورت این خرس نمی نمودیم رفقای این به تو ایندای گوناگون رسانیده قتل می کردند این کلمه را گفته اسب را تاخته و زود از نظرش مخفی گشتند - در آشنای همین مقدمات رفقای آن رافضی که بعضی از آن ها بادی قرابت هم داشتند از عقب رسیدند (۳۲۱) و اسب او را غالی یافته تحبس حال او نمودند جیفه خریافتند که تن او تمام دشت را متفرالارواح گردانیده از غایت خجالت تاب استفسار این معنی هم نتوانستند و او را به مشقت تمام جفری در آن دشت یافته در آن جادفون ساختند و اسب او را گرفته راه او طمان خود ها گرفتند -

گویند وضع شریف آنحضرت از مدتی چنان بوده که در نصف شب بریده به روضه مقدسه حضرت مجدد الف ثانی رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ به شوق تمام می رفتند و گرد آن مرقد مطهر نور الهی گشتند -

احمر۔ می فرمودند کہ سب درگاہ مجدد الف ثانی ام و گاہی بایں عبارت می گفتند کہ سب درگاہ
بندگی شیخ احمد کابلی سرمندی ام و ہنگامی بہ روضہ معظمہ حضرت ایشاں رحمۃ اللہ علیہ بہ ہماں وقت
لیل رفتہ ایں بیت بہ سوز تمام می خوانند۔

- من کیستم کہ با تو می بسندگی ز تم
چندیں سگان کونی تو یک کتریں منم
- ۵ و آنحضرت را در تحقیق مقامات سلف و خلف دستگاہ عالی است و بر تہذیبات حضرت مجدد الف ثانی
بہ موافق مذاق حضرت ایشاں است نظری است متعالی۔ سطری چند از مکتوب ایشاں کہ بنام
شیخ پیر دہلوی است و آن مکتوب شخصت و چہارم است از مکتوبات شریفہ ایشاں ایرادی نماید:
فتح۔ مخدوما! در عبارات اکابر ایں سلسلہ علیہ قدس اللہ تعالی اسرار ہم واقع شدہ است
کہ ما نسبت فوق ہمہ نسبتہا است از نسبت حضور و آگاہی خواستہ اند و حضوری کہ نزد
ایشاں معتبر است حضور بی غیب است کہ تعبیر از اں بہ یاد داشت نمودہ اند پس عبارت
۱۰ ایں عزیزان از یاد داشت کہ بہ ہم قاصر فقیر قرار یافتہ برای تفصیل است تجلی ذات
عبارت از ظہور حضرات تعالی و تقدس و ظہور او سبحانہ فی ملاحظہ اسماء و صفات و
شیون و اعتبارات و آن تجلی را برقی گفتمہ اند یعنی لمحہ بسیار ارتفاع شیون و اعتبارات
متحقق می شود باز در پردہ شیون و اعتبارات متواری می گردد، پس بریں تقدیر حضور
بی غیبت متصور نہ باشد و حالانکہ ایں تجلی را مثنی سلاسل دیگر نہایت النہایت گفتمہ،
۱۵ ہر گاہ ایں حضور دوام پذیرد و اصلاً استتار قبول نہ کند و ہموارہ بی پردہ اسماء و صفات
و شیون و اعتبارات متجلی شود حضور بی غیبت خواهد بود۔ پس نسبت ایں اکابر را
نسبتہای دیگران قیاس نہ باید نمود و بی تکلف فوق ہمہ باید دانست ایں قسم حضور
اگرچہ پیش مردم مستعبد می نماید۔ مگر اقلی آن را باور دارند۔

- ہیئاً لا رباب النعیم نعیمہا
و للعاشق المسکین ما یتجبرع
۲۰ انتہی کلامہ قدس سرہ۔

و مکتوب کلاں است و مشتمل بر معارف لازمۃ البیان کہ مذہب سلف با مشرف
خلف بر صاحب نظران بالابلند جلوہ گراست و اشارت بر معاملات ایں حضرات عالی درجات

۱۔ د۔ کنم ۲۔ د۔ قدس سرہ ۳۔ ”مگر اقلی آن را باور دارند“ مکتوبات سیفیہ (ص ۹)
مطبوعہ میں یہ الفاظ نہیں ہیں۔

هم بر فطن متامل (و) روشن و ظاهر، و اگر مطالعه تمام بر کتب شریفه حصول سعادت نماید اسرار غریبه که بآل تماشا د و بادی النظر مشاهده فرمای، اکنون اختصار (۳۲۲) سخن لازم دانسته به مقدمات وصال و ذکر فرزندان صاحب حال باید پرداخت.

مدتی چند پیش از وصال خود باین عبارات اشارتی می فرمودند :

۵ احمر - که حضرت مجدد الف ثانی رضی الله تعالی عنه مبلغ کلی نذر الله بسته بودند که اگر حکماء و درین مرض لا علاج فرمایند ادا نمایم آخر کار حکماء گفتند ایشان ادا فرمودند هر که مثل آنحضرت باشد احوال باین نذر اقدام نماید و باین کلام متکلم گردد اما درین گفتن شوق بر جبهه و خدین آشکارای گشت.

۱۰ ابیض و احمر - اکثر قاعده شریفه چنان بوده که بین الظهور و البصر اخوات کربیات را جمع فرموده بدستور حضرت ایشان رضی الله تعالی عنه حدیث شریف می خواندند و بآنها رعایات می فرمودند در آن روزی که داعیه که قصه مقدمه موت ایشان بوده مصمم گشته تا روزی پس آن صحبت حدیث در میان آوردند بعد از آن کتاب را غلاف کردند یکی از حضرات معروض داشته که بیشتر نخوانند که وقت بیگاه هست فرمودند بیشتر از محمد اعظم خواهند شنید - همچنان شد که باز خواندن حدیث نزد اهل حقوق دست نه داد و اکثر شنیده باشند.

از فرزندان ایشان فضیلت و کمالات دستگاه شیخ محمد اعظم شنیده باشد.

۱۵ احمر - در همان مجلس حدیث فضیلت صله رحمی در میان آمد که عمر را می افزاید یکی از همشیرات سوال آن نموده که برادر ما حضرت مروج الشریعت قدس سره صله رحمی بر کمال داشتند و عمر شریف ایشان زیاده بر چهل و پنج سال نکشید مانا که عمر از آن هم کمتر خواهد بود صله رحمی باین سرحد کشیده باشد فی الحقیقت بیان قلبت عمر خود باین جواب ادا کردند که آنحضرت در صله رحمی نزد یکتا بودند.

۲۰ شب بستم شهر جمادی الاول در سال هزار و نود و ششش، هجری ازین دایره طلال درگذشتند ان الله وانا الیه راجعون و عمر شریف چهل و هفت سال گردیده - تاریخ وصال :

“هی هی ستون دین افتاد“

در روضه شریفه علوه و مشهور اهل سرهند است و درین جا پیش از وصال خود اشارت صریحه به ظهور پیوسته بود که تفصیل آن موجب تطویل است طوبی لمن زارها بکمال الاعتقاد قد سنا الله سبحانه باسرار و رزقنا الله تعالی من یرکاته -

فقیر بود و خرد سالی آن معرکه را به وجه احسن در خاطر دارم و شهری که در همان وقت
 بین الناس انتشار یافته بود ذین نشین است اما بعد از کلاں سالی با هم از اکثر مردم شنیدم که
 جنازه آنحضرت قدس سره بالای هوامی رفت و هر چند مردم به قصد می جستند دست کم کسی
 بآن می رسید و بعد از رسیدن به روضه خود به خود فرود آمد و در اثنای طریق هر کافری که دیده بی اختیار
 به خواندن کلمه طیب لب کشود و بعد از آن نکته به شوق خود مسلمان گشت و هر دو کس شاید گذشته در محکمه
 قضا مسلمان کردند و بر باقی شاید چنان که باید نه گذشته مرتد گشته نعوذ بالله من ذالک -
 و آنحضرت هم هشت فرزند مانند آما سه پسر کلاں بودند پنج منغیر آن اعزّه ثلاثه که در
 حضور شریف کبیر سن را با کسب کمالات مجتمع گردانیده - ذکر آنها الزم است - اما به موافق
 ذکر علم خود بر احوال آنها بطریق اجمال فضیلت و کمالات دستگاه شیخ محمد اعظم قدس سره فرزند
 نخستین آنجناب اند - ولادت آن مخدوم زاده عالی ثراد پیش از سفر حج حضرت ایشاں رحمتهما الله تعالی
 اتفاق یافته -

ابيض - هنوز آن مخدوم زاده (۳۲۳) در برج محل بوده که حضرت ایشاں بشارت دادند که پسر
 خواهد شد و بعد از تولد هم نظرات عنایت آنحضرت رحمتهما الله تعالی برای نبیره صاحب القال و
 الحال بر کمال بوده بر علو استعداد آن عالی ثراد مکرر بر زبان مقدس به عبارات مختلفه جریان یافته و
 شروع ارادت هم به جناب حضرت ایشاں داشتند بعد از آن کارزایه خدمت والد بزرگوار خود با خر
 رسانیده جانشین آباء کرام خود گردیدند و تحصیل علوم ظاهره را هم در حالت والد با جد خود با انجام
 رسانیدند و فاتحه بر بیضاوی خواندند آن روز جشن بزرگ دولت افروز فرموده بودند مانا که حاشیه قدیم
 را در حضور به خوانده باشند که بعد از وصال آن قدس سره بخدمت مولوی معنوی شیخ محمد فرخ قدس سره
 فرزند حضرت خازن الرحمت که عالم متبحر بوده اند گذرانیده و این مقدمه به فقیر یاد است آن مخدوم زاده
 کتاب فیض الباری فی شرح البخاری به غایت مسانت و زیبای تصنیف فرموده عاصی دور از کار
 دوسه جزوی از آن کتاب سبقاً بخدمت حضرت والدی و مرشدی اقطاب دستگاهی خوانده است
 و آنحضرت و علم شریف شیخ عبداللطیف خلی در مدائح الکلمات تعریف ادای فرمودند و بشارت
 محبوبیت آن مخدوم زاده را که والد بزرگوار ایشاں عنایت کرده اند از اکابر صاحبان آنحضرت

والا مرتبت استماع یافته بلکه در کتابات شریفه نیز در زیر قلم آمده -

شاه سکندر که از اکابر خلفای آنحضرت در بلده کابل بوده و صوفی جان محمد که از یاران مخصوص آنجناب بوده می گفتند که بشارت قطبیت نیز آنحضرت باین مخدوم زاده اعظم مرحمت فرموده اند، با بجمله مراتب کمال بجای شایع مال آن مخدوم زاده جامع الحال و القال بوده که اکثر مریدان آنحضرت را در ترویج انداخته که کدام یکی ازین سلف و خلف افضل از دیگری باشد انصاف آن است که مخدوم زاده مذکور به کمالات والد بزرگوار خود تحقق تمام داشتند و معامله والد بزرگوار ایشان مستثنی است مگر در خوان کرام سخنی از ایشان جاری گرد که کدام یکی از دیگری افضل باشد و عمر شریف آن مخدوم زاده بر جاده چهل و هشت ساله گردیده - حضرت حجة الله قدس سره در این ایام در حضرت سرهند تشریف داشتند :

احمر - حضرت والد ماجده سلمهاریها از آنحضرت نقل می فرمودند که روز وصال این برادر زاده خود خلی محزون گشتند و فرمودند که کائنات الهی تعالی شانه دیگر معلوم می شوند این حرف نیز مؤید قطبیت ایشان است چه رجوع کائنات خاصه به قطب است با ولایت دیگر کاری نه دارند، الا ما شاء الله و وصال آن مخدوم زاده عالی شان در سال هزار و صد و چهارده اتفاق یافته و درون گنبد روضه والد بزرگوار خود مدفون اند **إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ** -

معارف آگاه شیخ محمد حسین قدس سره فرزند ثانی آنحضرت بودند به تو فراغ خلق و کثرت اشتقاق (۳۲۴) آراسته در بهت بی نظیر در عزیز پرسی و شکیب حافظ کلام به خوش الحانی تمام و صاحب معنی و اسرار در امر معروف و نهی منکر جوان مرد روزگار بوده گویند از والد بزرگوار خود بشارت حقیقت قرآنی نیز حاصل نموده و اکثر دعوت اهل قبیله جانب دیهات خودی فرموده اصناف اطعمه شیرین و نیکین با اهل جمع که خدام باشند به شوق تمام می رسانیده -

در سال هزار و صد و شانزده ازین دار و در چهل و سه سالگی رخت بسته به سفر آخرت شتافته و درون گنبد روضه شریفه والد شریف خود مدفون ساختند **إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ** -

و فرزند باقی گذاشته که هر کدام در حسن و اخلاق و ضبط اوقات عبادات قدم برتدم والد شریف خود اند نام اکبر شیخ محمد معظم و اصغر شیخ محمد میسج سلمهاریها الله سبحانه -

واقف اسرار لاریب شیخ محمد شعیب قدس سره فرزند ثالث آنحضرت بوده با انواع مکارم و اصناف اخلاق آراسته و در محبت حضرت ایشان **وَاللّٰهُ تَعَالٰی** به تمام گذاشته می فرمودند

که محبت حضرت ایشان احوال نمانده است من خود را هم باین لفظ عظیم نمی توانم اطلاق کرد که قرب
قیامت است این وقت تاب محبت آنحضرت نه دارد و در اواخر رمضان مبارک البته در موسم
اعتکاف دعوت اهل قبائل و دیگر صائمان علی الخصوص که اهل جوار باشند می فرموده -

حضرت والده کریمه مد ظلها بسیار فضائل آل برادرزاده خود بیان می فرمایند و مکارم
اخلاق ایشان مذکور می سازند در سال هزار و صد و یک پیش از غلبه کفار در حضرت سرزند
ازین دار و گذشته و عمر شریف در حوالی خمین بود و درون گنبد روضه شریف حضرت والده بزرگوار
خود مدفون اند ان الله وانا الیه راجعون و سر فرزند آنحضرت قد سنا الله سبحانه بسره الاقداس
بالفعل در قید حیات اند هر کدام موصوف به صفات -

کلاں تر شیخ محمد عیسی است شاعر و فاضل در جودت طبع مشهور هر کجا باشد حسد ایا
به سلامت دارش ، رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ
مِنَ الْخَاسِرِينَ -

(حضرت شیخ محمد صدیق)

کنز ششم در ذکر بعضی از احوال قطب الافاق قدوۃ ارباب تحقیق مخدوم زادۃ سادس و اصغر
شیخ محمد صدیق قدسنا اللہ سبحانہ بسره الاقدس۔

معارف عالیہ و کمالات متعالیہ آن قبلہ ارباب حاجات از غایت لطافت مرتبہ
در بحر مستغرق گردیدہ است کہ چشم ادراک ایں آدارۃ اعتراف بجز کمی و قصور نماید و دست
کوتاہ از نارسائی خود ہموارہ بآں ثمرۃ نفع دار بسیار شرمسار۔

رہ خطرناک است و منزل بس بعید دست کوتاہ است و خراب برنجیل
مگر از راہ تفضل و ذرہ پروری کہ شیوۃ مرضیۃ ایشان بودہ خود دستگیری فرمودہ مطلب کار و ثمرہ
نفع دار رساند و ما توفیقی الا باللہ۔

ولادت باسعادت آن قبلہ اصحاب ولایت در شہر (۳۲۵) سنہ ہزار و پنجاہ و نہ
در بلد متبرکہ حضرت سرہند اتفاق یافتہ متمنای حضرت ایشان رضی اللہ تعالیٰ عنہ بہ حصول پیوستہ چہ
حضرت ایشان را غلبہ شوق در اواخر برآں آوردہ کہ اگر فرزند بلا واسطہ دیر وقت آخر از زمان
ظہور فرماید موجب تسکین آفات و باعث امن و امان بر عالمیان گردد۔

چون چنین خواہی خدا خواہد چنین می دہد حق آرزوی متقین
تفصیل ایں نقل نزد ارباب عقل از واجبات تحریر دانستہ مذکور می نماید۔

احمر۔ مکررا از آنحضرت دالامرتبت قدس سرہ استماع یافتہ کہ روزی حضرت ایشان
رضی اللہ تعالیٰ عنہ بہ حضرت والدہ ماجدہ ما خطاب کردہ فرمودند کہ دل می خواہد کہ حق سبحانہ فرزند کرامت
فرماید۔ ام المریدین استیای ازین معنی بہم رسانیدہ معروض داشتند کہ بیشتر فرزندان و نیاز و نوائیس
فراوان او سبحانہ عطا فرمودہ است ازین کہ آرزوی فرزند بلا واسطہ در دل راہ نہ یا بد تمنای فرزندان
بہ واسطہ باید نمود، فرمودند بی اختیار دل بر این خواست آوردہ است البتہ موجب حکمت
غامضہ خواہد بود بعد از ایں تمنای آن مخدوم زادۃ عالی شان و متصل ایشان حضرت والدہ شریفہ

ایں ناتوان به حضرت ایشان مرحمت گشته و متمنا حسب المدعا به حصول پیوسته است و سبب هدایت عالمان دریں دوره اخیر الزمان گردیده و تصرف صحیح حضرت ایشان به ظهور انجامیده و حضرت ایشان را تربیت ایں فرزند بر دهنده جهت کبر سن خود بسیار ملحوظ و منظور شده که معامله ایشان خام و ناتمام نماند و بعد از من اعتیاج به برادران نیفتد.

- ۵ چوں به سن تعلیم و تعلم رسیدند در اندک مدت قرآن مجید را خوانده به کتب متداوله پُر افتند اما معامله حال را به مراتب غالب ساختند و از عروض و عوارض کثیره که از موسم بلوغت شامل حال داشتند بعضی از نسخ اخیر اگر چه به طریق سلیقه خوانده اما بحکم بلندی استعداد و این الفقیه نصف الفقیه تمام امور عمده که در کتب معتبره مندرج است به قسمی تقریر در بعضی اوقات می فرمودند که فحول علماء اصلا بی بکای نمی بردند که از آنحضرت نسخه هم مانده باشد که مطالعه بر نیامده و اما از غایت صدق و صفا گاهی خودی فرمودند.

- ۱۰ احمر - که از ما بعضی نسخ عروض عوارض مانده اند که سبقتاً گذرانده ایم روزی ارادت خان که فاضل مدق و نکته چس محقق بود به حضور احقر بجناب آنحضرت قدس سره رسیده چوں مکتوبات حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی در میان بوده بر حرفی که مشتمل بر مقدمات معقولات باشد و ایں در آن کلام شریف پر بسیار است آن قدر جو به صائبه یافته که چه شرح دهد - چنانچه بانبساط تمام بر نماسته و پیش ایں عاصی مدح علمیت آنحضرت بسیار نموده بلی آنها را که به علم انبلی سرافرازی فرمایند ۱۵ تعلیم و تعلم پیش از سبب بهانه نمی باشد - مصراع

دل چوں روشن شد کتاب و دفتر در کار نیست

- احمر - در سن یازده سالگی (۳۲۶) بودند که در منام به صحبت سید الانام علیه و علی آله الصلوٰة والسلام مشرف گشتند که آنحضرت علیه الصلوٰة والتحیة به بشارت ولایت احمدی سرافرازی فرمایند و بمشرقی سازند با مدایع عرض حضرت ایشان رسانیده مکتوب آن گردیدند که ۲۰ چوں به حصول ایں مقام از آنحضرت از آنسرور علیه و علی آله الصلوٰة والسلام بمشر گردیده حضرت هم به بشارت آن ممتاز گردانیده فرمودند ترا خواهد شد تا حصول بشارت صریح از آنحضرت در آن کار و ال بودند و آنچه استعداد مبطن بود آن بسرعت کامله می خواستند و حضرت ایشان هم همیشه

امید داری ساختند زیرا که این مقام بسی مرتفع است مقامات طریق که در رنگ زینه های آن بام باشند قطع می نمایند تا به مقصد اقصی پروبال مقرر نموده پرواز در رنگ شهباز نمایند تا آنکه در سن هشده سالگی حضرت ایشاں رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ به بشارت ولایت احمدی مرحمت کرده فرمودند آرزوی چندین ساله به حصول پیوست و موعود منجز گشت.

۵- احمر- اکثرهای گفتند که حضرت ایشاں به من می فرمودند که از طرف باطن تو خاطر جمع گردیده است اما سرانجام ظاهرنیز از ضروریات طریق دانسته در تکمیل آن سعی جمیل باید نمود که این ممر طبیعت در قلق می باشد امثال امر را واجب دانسته ساعتی کثیره بجا آوردند و آنچه لابد و لازم بوده بانجام رسانیدند و آنچه از روایات بوده به سبب عروض عوارض که مکرراً مذکور گشته اگر چه بطریق سبق نرسیده اما از راه علم لدنی همه را باخبر رسانیدند.

۱۰- احمر- روزی که حضرت ایشاں رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ اجازت تعلیم طریقت و نصحت ارشاد بآن مخدوم زاده عالی تبار مرحمت کردند بر زبان درفشان آوردند که از مدت یک سال می خواهم که ترا اجازت فرمایم اما از آن جا که درین ایام کشمکش مریدان در اخوان تو بسیار است و هر یکی طالب مرید است طالب حق نیست ازین جهت خود را معاف می داشتم اما اسحال

به یقین کامل مرا معلوم شد که در تو طلب مرید نمانده است و هر چه خواهی برای خداست نه برای نفس باطنیان خاطر اجازت دادم سوال اکثری از اهل قبیله باین حرف سخن دارند که آنحضرت به شوق تمام مرید گرفتند و حضرت ایشاں نفی طلب ارادت از ایشاں به باغ و جوه فرمودند چنانچه در وقت عطای این بشارت سبأ به مبارکه هم دوسه مرتبه گردانیدند که در تو طلب مرید نمانده است

۱۵- فکیف تصدق بشارت جواب بشارت حضرت ایشاں عین صدق و کمال صواب است چه غرض آنحضرت رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ آن است که مرید طلب برای حب جاه و طلب ریاست نه باشد و آن خود از شائبه ایشاں می گریخت بلکه غرض شریفه ایشاں در وقت مرید گرفتن آن بود که از ازدیاد رواج طریقت حضرت ایشاں حاصل آید و مستر شد داخل بشارت غفرت لک و لمن توصل بک الی بوسطه او بغیر وسط الی یوم القیمة ، که به حضرت مجدد الف ثانی و بعد از آن بحضرت ایشاں رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ الهام شده بوده گردید چه کلام سابق حضرت ایشاں که

هر چه خواهی برای خدا است نه برای نفس مؤید این قول است -

- این نیاز مندی پر وبال را (۳۲۴) صحبت آنحضرت قدس سره بسیار دست داده
 هیچ حرف ایشان را نفسانی نه یافته فكيف دعوة الخلق الى الكبرياء المتعال که از اعظم
 عبادات است تمام همت ایشان مصروف بر از دیار شاد حضرت ایشان بوده که تمنای آنحضرت
 که ولادت ایشان درین کبریا شده بود بانجام رسد و درین طور وقت پرفتقن و اختلال که کمال
 ۵ قرب قیامت است و دیگر برادران ایشان هم قبل ازین به سفر آخرت شتافته اند ظاهراً احدی
 هم از عباد الهی از آن فیض معصومی که از کائنات احمدی رسیده شاداب گرد و دوحی حضرت ایشان
 ادا باید و امور دیگر هم از حضرت ایشان رضی الله تعالی عنه بسیار نقل می کردند که از سبب قلت حافظه
 مانده در خاطر مانده اند و سن شریف ایشان بست ساله بود که وصال حضرت ایشان روی داده و
 همه کمالات را در رنگ اخوان کرام خود اخذ نموده جانشین حضرت ایشان گردیدند شاید این مقال
 ۱۰ هم از عمده ارباب کمال به گذرانم -

- احمر - حضرت دالده ماجده سلمهار بهای فرمایند که روزی در ایام قرب ارتحال حضرت ایشان
 رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ قدوة الواصلين حضرت سیف الحق والدین و قدوة ارباب تحقیق حضرت شیخ محمد صدیق
 قدس الله اسرارها با هم در خدمت حضرت والدۀ کریمۀ خویش قدس سره رسیدند و من هم
 حاضره الوقت بودم حضرت شیخ سیف الحق والدین در مدح ایشان فرمودند که هیچ کمال از آن
 ۱۵ قبیل نمانده است که حضرت ایشان به برادران بزرگ مانده فرموده و ایشان بآن کمال بشریه نبوده
 باشند هر چه بآنها فرموده اند بایشان نیز گفته و هر بشارتی که به کلانان بخشیده ایشان نیز بآن متنازع
 احمر - حضرت قبله گاهی قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس می فرمودند که چهره این مخدوم زاده
 عالی نژاد علی الخصوص جبه و ابرو و بینی و هر دو چشم خیلی اشبه است بحضرت ایشان رضی الله تعالی عنه -
 احمر - اکثر آنحضرت قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس خود می فرمودند که اگر کسی دعوی اصالت
 ۲۰ نماید من احکم بدان و درین گفتن دست شریف را بر سیمای مبارک هم می گذاشتند بطریق اشارت
 اما ادب آن متحمل نمی گرد و مانا که مشابیهت حضرت ایشان باین اشارت دست امی رسانیده
 و بشارتی هم بر آن عضو نور حضرت ایشان می نمیده باشد اما بهر حال از غایت ادب لب به
 تصریح نمی کشودند -

احمر۔ در بارہ حضرت ایشاں رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا می فرمودند کہ از غایت اتباع خیر البشر شفع
یوم الحشر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم تمام سنت ادا یافتہ چنانچہ در حدیث نفیس است (انما) مثل
امتی مثل الغیت لا یدری اولہ خیر ام آخرہ ہماں نسبت در فرزندان حضرت ایشاں جاری
گردیدہ است اگرچہ کلانان مجاہدات فرمودہ باعلیٰ مراتب کمال رسیدہ اند و دورہ اخیرہ حکم دیگر
بہم رسانیدہ بود و این اشارت بر فضل خویش بہ ظہور می پیوستہ ہر چند مخلصان کلانان را برای
کلام شریف ایشاں قیل و قال است کہ کلانان ہم در دورہ اخیرہ فیض ہا برداشتہ اند و قبل ازین
یافتہ اند ہرچہ یافتہ اند اما غرض آنحضرت را قدس سرہ محل دیگر باید جست و آن در خاطر این آوارہ چنین
راہ می یابد کہ کمالاتی کہ (۳۲۸) در ذات مبارک حضرت ایشاں رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا بطریق ہیئت
مجموعہ از ادل عمر مقدس بودند در آخر آن پختگی و بالیدگی بہ نوعی دیگر پیدا کردند مثلاً آن فرزندان کہ
در آخر عمر بنظر آآمدند کہ دیدند گویا نسخہ کمالاتِ آخرینہ در ادل تولد گشتند و ثانیاً آنچہ بہ کسب
خود یافتند و نیز در دورہ آخرینہ تولد گشتند روز بروز طلعت افزوز ترمی گشتند یافتند ہذا ما حکمت
عقلی فی توجیہ ذالک الکلام والعلم عند اللہ العزیز العلام۔ و آنحضرت قدس سرہ
خود را در جیب کمالات حضرت ایشاں ذرہ محقر بلکہ کمتر از آن می شمردند و محبت حضرت ایشاں
و حضرت مجدد الف ثانی رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا جزئی از اجزای ایمان می دانستند و جمیع فرزندان حضرت ایشاں
درین مقام اعتقاد محکم بنیاد متحد اند و خلفاء کرام نیز برای رسوخ ثابت و استوار و آنحضرت
قدس سرہ اکثر با مراضی صوری ابتلائی تمام می داشتند و ہمارہ بہ پر ہمیز اطعمہ مرغوبہ و فواکہ محبوبہ
گرفتار، چنانچہ روزی پیش این عاصی تباہ کاری فرمودند:

احمر۔ جفرا ت بسیار مرغوبہ الطبع است و مدت سیزدہ سال است کہ نہ خورده ام ”و ہمیں
قسم نام چندین میوہ و طعام اکثری می بردند کہ با وجود شوق نہ خورده ایم۔“

احمر۔ روزی می فرمودند کہ پرہیزی کہ از راہ خوف مرض نموده اند تصفیہ بخش باطن است در رنگ
پرہیزی کہ ارباب ریاضت اختیار نمایند و اکثر انقال زمانہ ماضیہ کہ بر خود گذشتہ بہ لطافت تمام
ادامی فرمودند چہ کلام شریف ایشاں از غایت صدق باہنگی لطیف بود نقلی از آن بہ خاطر ماندہ انوی
محمد پناہ را کہ اول گیرندہ نقل این مقامات است و صاحب منی و نکات بہ ذکر آن مسرور

باید ساخت -

احمر - می فرمودند که بادشاه خلد مکان هنگامی که متوجه حسن ابدال بوده روز منزل حضرت سرهند شقه که بدستخط خود بایں ضعیف نوشته العشاء بعد العشاء والبهادر فی خد متکم وقت الغداء و معنی آن شقه نیز بایں عزیز تفهیم باید نمود یعنی طعام شبیه بعد از نماز خفتن خواهیم فرستاد و بلك نوش بهادر که متمنائی ایشان بوده بعد از نماز بامداد در خدمت برای ارادت خواهد رسید آخر پچنان به ۵ و قوع پیوسته که طعام بعد عشاء رسیده و فردای آن بلك نوش بهادر را مرید آنحضرت کنایند -
ابيض - فقیر دور از کار یک بار به داعیه گویار از سرهند برآمده چون به شاه جهان آباد رسیده در مقام آنحضرت قدس سره بدستور قدیم خود منزل نموده ، و در آن جا به حُجّی شدید گرفتار گردید و امتداد دو هفته کشیده دریں مدت عنایات فراوان از دم و توجهات بی پایان و معالجات ظاهرات و دعوات متکاثره به حال این درویش مرعی می داشتند روزی در غلبه مرض تشریف برای عیادت که کلاں تر عیادت است آورده فرمودند شما خود به عافیت هستید آری این خادم شما به شکل حُجّی نشسته است اگر چه مال کار این هم به عافیت است و دریں فرمودن خادم به شفا بود بعد این کلام فقیر به عافیت شد و خادم بیمار گردید و تا سه چهار ماه آزار سخت کشیده عافیت یافت (۳۲۹) سه تصرف و یک مفوظ دریں ابیض جلوه گر گردیده فافهم ولا تکن من الغافلین -
اگر بر تفصیل احوال آنحضرت شوق دامن گیر گرد پس به مقامات ایشان که بزبان نصیح ۱۵ عربی که عربان فضلا که مرید آنحضرت باشند تصنیف نموده دوستان را مسرور و اهل ارادت را حضور بخشیده اند رجوع باید نمود - هر چند این فقیر هم به ملازمت آن مقامات مشرف نه گشته است اما از ابناى کرام ایشان تعریف آن بسیار شنوده -

بادشاه عزم محمد فرخ میر رحمة الله سبحانه رحمة واسعة که مرید آنحضرت بوده در هنگام قید او در قید حیات بودند خیلی متاسف و متالم مانند تا آنکه شب پنجم شهر جمادی الاول سنه ۲۰ هزار و صد و سی و یکم هجری جاں بحق تسلیم کردند اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ -
اما اتصال در شاه جهان آباد روی داده و تابلوت شریف را در سرهند برده روضه علییه متصل روضه محترت ایشان ساختند طوبی لمن زارها بکمال الاعتقاد -

و تاریخ وصال آنچه فرزند می نیاز احمد سلمه الله تعالی یافته "معرفت زبان مرد"
 و بعد وصال آنحضرت محمد فرخ سیر مقتول گشته این همه ظهور فتن مقدمه تشریف آن قبله
 ارباب ولایت بوده که تا حال عالم را در پنج کتاب انداخته بی فرزندان بلاد اسطه حضرت ایشان
 که فاضل ترین اولیاء کمال اند در ابناء کرام، همین ذات شریف ایشان مانده بود. چون ایشان
 رخت برداشتند توقع خیر و برکت و رشد و هدایت با او بشابه معلوم از حضرت حق سبحانه
 بر محبت حضرت ایشان ثبات و استقرار معلول است که متابعان ایشان را درجات
 قرب مأمول ۵

دست کوتاهی خود زیر بارم
 از بالا بلند ان شرمسارم

و فرزندان آنحضرت قدس سره دو اند. کلاں تر آنها فضیلت مآب حافظ
 قرآن مجید شیخ محمد مهدی است به محاسن اخلاق موصوف و به مکارم اوصاف مدوح در علم
 ظاهری معقولات و منقولات به قوت تمام خوانده و کارخانه ارشاد و والد بزرگوار هم بالفعل
 بایشان متعلق است تفصیل علم بشارات ندارم تا در قسید قلم در آورم. هر کجا هست خدایا
 سلامت دارش. ۱۰

شیخ عبدالباقی فرزند ثانی آنحضرت اند و به بنحیدگی اوضاع معروف گویند در ادخسر
 آنحضرت این مخدوم زاده را با جازت تعلیم طریقه نیز سرافراز فرموده اند و همواره اوقات بتلاوت
 قرآن مجید بسر می بردند. چند سیپاره هم حفظ نموده بودند زیاده از یک سال است که می گفتند
 الحال ظاهرا با خبر هم رسانیده باشند و برای عاصی مهربان اند هر کجا هست خدایا سلامت دارش.
 (دختران حضرت خواجه محمد معصوم قدس سره) حضرت ایشان را رحمته الله تعالی شش فرزندان
 بودند که احوال آنها بقدر حال گذشت بنات هم شش اند. از آن جمله یک دختر در حضور انور
 و ولایت حیات سپرده و پنج دیگر بعد (۳۲۰) آنحضرت مدتها باقیات صالحات بوده هر کدام
 در فضل و عصمت و ورع و تفاوت بی نظیر عصر خود بوده و به بشارات کثیره از آنحضرت
 عالی درجات بشره گردیده همت و سخاوت هر یکی شاید آن بوده که ظهور حضرت ایشان در پرده ۲۰

آنها جلوه گراست و انتقال افرادان درین کتاب از بنت کبریٰ حضرت ایشان در قیة قلم در آمده
ازین جا بزرگی ایشان بر دیگران دریاب و بالفعل والدۀ احقر که بنت صفی آنحضرت اند در
قیة حیات - قدری از احوال ایشان در کنز اول مقدمه این مقامات مذکور گردیده سلمهاریها -
رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَ اسْرَافَنَا فِيْ اَمْرِنَا وَ ثَبِّتْ اَقْدَامَنَا
وَ انْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِيْنَ - و صلی الله تعالیٰ علی خیر خلقه محمد
و آله و اصحابه و اتباعه اجمعین -

مفتاح، هشتم

در ذکر بعضی از اقربای عظام حضرت ایشان وما یشتمل هذا الباب -

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

- ۱۰ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَهُ الْعَمْدُ فِي الْآخِرَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ - والصلوة والسلام على رسول الله محمد الذي كتبه افضل من التوراة والانجيل والزبور وعلى اله وصحبه وازواجه الطاهرات وبناته المكرمات وجميع تابعيه الى يوم البعث والنشور -
- ۱۵ بر قافله سالاران وادی عشاق و نادک ننگان سینه آفاق و معتکفان مسجد بیت اکرام و معتمدان جبل المتین حضرت کلام و جنون آموزان قامت دلربای و حیا درزان بر رفیع آشنائی و صاف دلان محفل ملکوتی و پاک روحان مجلس جبروتی و دور بینان بزم گاه احمدی و باریابان بارگاه سرمدی و طالع مندان دولت معصومی و دولت مندان تربیت قیومی و تکمیلت افروزان معرکه فضل و احسان و طلعت بخشان بدرقه انس و جان که از غایت خضوع و نهایت انقیاد اسرار واجب الاستیارت حضرت ایشان و ابناء کرام آن قبله صفا کیشان رضی الله تعالی عنهم به کمال محبت و اعتقاد در گوش جان در دوار سفته منتظر استماع حالات بدیع و مقالات رفیع اقربای آن امام درویشان علی الخصوص چیزی که از جناب قطب الاقطاب قبله گاهی قدسنا الله سبحانه بسره السامی می شنوده به شوق تمام شسته اند مخفی نماند که بنیاد معامله این کار ولایت استوار همه به طفیل عنایت آنحضرت قدس سره بظهور پیوسته و این باده خوشگوار از جام فضل پرور دگار چکیده که به تشنگان بادیه فراق قطره ازاں رسیده پس خاموشی ازین

حرف بس شگرفت از محرمات طریقت در مذہب عشاق گشت

ز حرفش کی توانم بود خاموشش بگو شمع عشق می گوید که بخزدش

- چون به میامن توجہات حضرت قبلہ گاہی مرشدی کہ قبلہ اصحاب کرامات بودہ اند،
 این ہمہ برکات حضرت مجدد الف ثانی و کمالات حضرت ایشان قدسنا اللہ سبحانہ باسرا ہم
 دیدہ و شنیدہ و باسرار فرزندان ایشان رسیدہ و ایمانی بہ موافق حوصلہ خود باین معارف حاصل نمودہ ۵
 ازان است کہ امانات با اہل آن رسانیدہ و الا بدون اجازت اظہار این اسرار عین خیانت
 است بکہ خواب نا دیدہ (۳۳۱) در پی تعبیر آن دویدن است پس عزیزی کہ بہ توسل او این
 ہمہ محرمیت باسرار اولی الالبصار حاصل روزگار عاصی تباہ کار گرد و عقل سلیم بلا توقف حکم بہ ذکر
 بعضی از معارف و اسرار آن قدوہ اولیاء کبار بہ کمال فحاشی و اعتبار نماید ہر چند کہ بہ تحریر بعضی
 ازان مزایا در کتاب منظر اولی الالباب قبل ازان بہ چند سال الکتاب سعادت کردہ است اما ۱۰
 در ضمن احوال حضرت ایشان رَحِمَہُ اللہُ تَعَالٰی بِحکم آنکہ کُلِّ متضمن جمیع اجزاء خود است
 ذکر این جزئی اعظم کہ در موضع کل کامل است از واجبات اہل فراست دانستہ کنز اول این مفتاح
 را بہ ذکر آن منظر فضل اللہ تقدیم اولی و انسب نمیدہ و سخن چند ازان عارف ارجمند مروج طریقہ
 نقشبند نزد ہمیدہ کاران معنی بلند بہ صد شوق و طراوت و بانہایت ابساط و سعادت باید نمود
 متوکلا علی الرحیم الودود۔ بعد ازان بہ ذکر اعزہ دیگر کہ کسب کمالات از جناب حضرت ایشان ۱۵
 رَحِمَہُ اللہُ تَعَالٰی نمودہ اند بہ قدر علم و دریافت خود باید پرداخت، اما دقیقہ دیگر پیش از شروع مقصود
 بہ ضرورت عقلی و اجبتہ التقریر است و آن آن است کہ رجوع اصاغروا کا براہل قبیلہ احمدیہ
 بحضرت ایشان افتادہ ہر چہ یافتہ از آنحضرت قیوم یافتہ و ہر کہ فیض برداشتہ اند دانہ از خرمن
 معصوم برداشتہ و دریں جا ذکر چندیں ازان صاحبان مرقوم خواہد شد ان شاء اللہ تعالی۔ وجہ ترک
 بعضی دیگر معقول مستمعان باید ساخت بدانند کہ حضرت شاہ جی قدس سرہ کہ برادر اصغر
 حضرت ایشان اند رَحِمَہُ اللہُ تَعَالٰی اگر چہ در آخر کار رجوع بحضرت ایشان بہ کمال خنوع آوردہ بودند
 اما چیزی کہ ازان بہ سمع این ناقص رسیدہ باشد در حرف خواہد بود با وجود علم یقینی خود کہ بہ حال
 بر کمال ایشان از روی اعتقاد حاصل است بہ تحریر دوسہ ورق خوردندی داخل مزاج نہ گردد

برای دوسه حرف مسموعه که در مواضع دیگر هم گنجایش ایراد آنها پر بسیار است کنز علیحده چه طور
 تصنیف نماید و اگر نماید تسلی دل حاصل نماید بلکه جرأت دست و قلم را جانب دوات نمی گذارد
 و فرزند کبیر ایشان شیخ ضیاء الدین یوسف اگر چه به ارادت بلا واسطه حضرت ایشان در اول
 حال مشرف است و ثانیاً از حضرت حجة الله به بشارات کثیره بشر اما کاتب را مطلقاً اطلاع
 بر سه بشارتی از بشارات حضرت ایشان که تقریر معهود فرموده باشد حاصل نه بلکه بر تفصیل بشارات
 حجة الله کما ینبغي هم اصلاً نیست گاهی - والسکوت من الذکر فی مثل ذالک المقام اولی
 لئلا یتلزم الالهانة ماند - عم شریف شیخ عبد اللطیف دسه فرزند حضرت خازن الرحمت
 قد سنا الله سبحانه باسرار هم که احوال آنها پاره از مکتوبات و پاره از مسموعات معلوم است
 پس کنوز اربعه باقیه ازین اعزّه اربعه باشد و این مفتاح مفتوح کنوز خمس گردیده لیکن چون حق عم
 شیخ عبد اللطیف به موجب حدیث نفیس صلی الله علیه وسلم عم الرجل صنو ابیه راجع
 گشت (۳۳۲) کنز ثانی از آن جناب مقرر گشت و کنوز ثلاثه باقتبار عمر از آن اکابر روزگار
 خواهم نوشت ، ان شاء الله تعالی .

(شیخ محمد فضل الله قدس سره)

کنز اول - در بعضی از احوال قطب الاقطاب بدر الزهاشم الافراد حضرت قبله گاهی منظر فیض
الله اشع محمد فضل الله

فَالِکَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ه

بود و واضح ز پیشانی ادای فضل ربانی

ملک سیما فلک پیما چو مه در انجلائی کرده ام پیدا

کارخانه همت که با حضرت والا منزلت متعلق بوده مگر دستگیری آن فرموده لیاقت آن
پرواز عطا فرماید که مرغ شکسته بال این آواره به فکر مدح آن قبله ارباب کمال بر آشیان قدس
صعود نمود افسانه حسن و جمال خال به سمع عنده لیسان بتان کمال رسانده

تأصبا افسانه چشم تو در گلزار گفت برگ گل در چشم بلبل تیغ خون آلوده است

آنحضرت والا منزلت قدس سره نبیسه حضرت مجدد الف ثانی و همیشه زاده حقیقی

حضرت ایشان اند رَضِیَ اللَّهُ عَنْهُمَا هر چند نام آبای کرام ایشان قبل ازین در مقدمه کتاب حضرت

مخدوم که والد حضرت مجدد الف ثانی بودند مذکور گشته است و بعد از آن کرسیهای ایشان همون

کرسیهای حضرت مجدد الف ثانی است که در مفتاح اول گذشته اما چون بعد اوراق مشتمل

الحال نه کرده اند بنا بر آن تکرار واجب اولی الابصار گشت آنحضرت فرزند معرفت پناهی شریعت

و ستگاہی شیخ عبدالقادر اند، آنجناب را مدتی تقریب اتفاق خدمت قضاء بلده دارالارشاد

سرزند افتاده بود، عدالت ایشان نه بآن مرتبه مسموع گردیده که شمه ازان درین اوراق تسوید گردد

بلکه اگر کتاب کثیر الابواب نویسد هم ظاهراً چندی ازان قصص ادا نه باید - ۲۰

مشهور السنه خواص و عوام است که در عهد ایشان شیر و بز در یک ظرف آب می

آشامیدند و این کنایت از کثرت عدالت است و ارادت هم جناب حضرت مجدد الف ثانی

رَضِیَ اللَّهُ عَنْهُ داشتند بعد از آن آنحضرت فائز الرحمت قدسنا الله سبحانه بسر الاقدس

کہ خلف ارشد آنجناب بودند^۱ رجوع آورده بشارت فناء قلب کہ درجہ اول است از درجات ولایت یافتند اما حضرت قبلہ گاہی مرشدی^۲ کہ خلف ارشد آنجناب بودند بعد از وصال ایشان بر سر تربت رفتہ کار ایشان را بجای کہ می خواستند می بردند چہ دریں راہ وصول فیض بر اموات در رنگ احیاء از اکابر اولیاء بطریق مساوات است اما امواتی کہ در حالت حیات ہم قطع منزلی از منازل سلوک کردہ باشند بعضی از کمالات ایشان ہم دریں کنز مشروح خواہد شد ۵
ان شاء اللہ تعالیٰ۔

و آنجنابہ د شیخ عبدالقادر شریعت پناہ فرزند شیخ محمد امین اندودی فرزند شیخ عبدالرزاق ودی فرزند عارف باللہ احمد مخدوم شیخ عبدالاحد است قدس اللہ تعالیٰ اسرارہم۔ کمالات ہر یکی کہ مسموع گشتہ اگر در قید قلم در آید کتاب بسی دراز گردد و معاملہ مخدوم مستغنی از توصیف و اصفین است و شیخ عبدالرزاق برادر کلال حضرت مجدد الف ثانی بودہ اند و صاحب اسرار و معانی ۱۰
احمد و ابیض۔ حضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ علیہ می فرمودند کہ سنن رسول کریم علیہ و علی آلہ الصلوٰۃ والسلام ہر قدر کہ بمارسیہ بفضل اللہ سبحانہ از ما داگردیدہ اما آنزدوی آن است کہ نبیست و ختری بہ حضور ما متولد شود و آن را بردوش برداشتہ بازی نمایم تا این سنت ہم ادا یابد اما در حیات خود این کار در نظر در نمی آید، چنان شد کہ ولادت نبیست (۳۳۳) بعد وصال امام ربانی مجدد الف ثانی اتفاق یافتہ بلکہ امر خبر والدہ شریفہ آنها ہم بعد شد اما نسبت ۱۵
بہ حضور اقدس بود و اتمام آن بود کہ توقفی دریں کار از سبب وصال بماند و در ایام خلوت صفہ معلی کہ اصلاً غیر از فرزندان در آن جا بدول اجازت باریاب نہ بودہ زیوری کہ برای جہیز این صبیہ خود ساختہ می شد بحضور شریف طلبیدہ می دیدند تا دقیقه از دقائق صلہ رحمی نماند کہ ادا نہ گردد و القصہ فرزندان بہ موافق وصیت قیوم دوران کتخدائی آن ہمیشہ خود بعد شش ماہ حضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ علیہ نمودند و عنایت بسیار این صبیہ از مرقد منورہ مشاہدہ فرمودند۔ ۲۰
بر سر اصل سخن آیم و گویم ولادت با سعادت آنحضرت قدس سرہ روز عاشورہ و جمعہ سنہ ہزار و پنجاہ در بلدہ طیبہ حضرت سرہند اتفاق افتادہ و فضل قادر در کسوت بشری کہ احسن تقویم است ظہور نمودہ از آن بعد کہ حضرت فاذن الرحمت ہر گاہ آنحضرت را قدسنا اللہ سبحانہ باسراہما

۱۔ کہ خلف ارشد آنجناب بودند "نسخہ ۲" ندارد ۲۔ داوین میں منقول فقرہ نسخہ ۴ میں نہیں ہے۔

می دیدند می فرمودند -

احمر - ما فضلیا نیم تاریخ ولادت آن قبله اصحاب ولایت یکی از مخلصان حضرت محمد الف ثانی رضی الله تعالی عنه "آن قطب الاقطاب تولد شد" یافته -

احمر - حضرت خازن الرحمت و حضرت ایشان رحمتهما علیهما بعد از فراغ نماز جمعه بدستور معمول در روضه مقدسه حضرت مجدد الف ثانی برای زیارت تشریف برده مراقبه داشتند می بیند که مجلس که به کمال تکین بوده یکایک به سرور و نشاط و رقص مبدل گردیده است و تهنت و مبارک باد از هر طرف با آنحضرت آغاز کرده حضرتین از غایت تعجب استفسار از این شادی و سرور نمودند و فرمودند همیشه شما پسزائیده است که آثار فضل بر سیاحتی وی جلوه گر است و انوار غایت بر ناصیه او تابان مثل قمر بر خیزد و مبارک باد شنوید و از اخوت پناهی قبله گاهی مرحومی شیخ عزالدین احمد قدس سره چنان سموع گشته که حضرت مجدد الف ثانی رحمتهما علیهما چنین فرموده اند که آن طفل را روزی بر سر قبر من آورده خواهد نشاید تا این سنت بعد موت ادامی یابد و القه چون چشم واکرند صوفیان عظام مژده دولت انجام دادند و خبر تولد آنحضرت به سمع حضرتین رحمتهما علیهما رسانیدند برخاستند و مبارک باد شتافتند و غایت لم یزلی که در حق ایشان معلوم کرده بودند باظهار آن لب کشودند و روز عقیقه حضرت ایشان محمد فضل الشانام ایشان گذاشتند و حضرت خازن الرحمت به محمد شاکر مسمی فرمودند اما اشتها ز نام اول در زنگ عظمت فضل عظیم گشته که از الهام کریم به ظهور پیوسته و معنی اسم ثانی نیز بر وجه اتم بر چهره فضل جلوه گر بوده چه معنی شکر حضرت مجدد الف ثانی رحمتهما علیهما چنین می نویسد -

فتح - بدانند که شکر عبارت از صرف عبادت جمیع ما انعم الله علیه من الجوارح والقوی الظاهرة والباطنة الى ما خلق واعطاه لاجله لولاه لما حصل الشکر شاکر روزگار برده اند -

چه این نام نیز به موجب الهام ملک علام از زبان الهام ترجمان خازن الرحمت برآمده و هر دو نام عذبات مجلیه و اسرار غریبه از آنحضرت در خرد سالی با محسوس می کردند کرامات فراوان

له - در "حضرت" ندارد له - م - پیشانی له - در "فضل" ندارد
له - در روز عقیقه در نسخه م بیاض است -

در هر ماه مشاهده می نمودند و از سال چه نویسد که بچه منوال در غلبه حال می گذشت.
چون به سن تعلیم و تعلم رسیدند در اندک مدت قرآن را ختم کرده (۳۳۲) به کتب متداوله
معقوله و منقوله پرداختند و به قوت تمام سبقتاً بعد سبقتاً و در قایتاً تحصیل علم نمودند با حسن
رسانیدند.

- ۵ در سن بست سالگی فاتحه بر میضای خواندند و درین مدت سفر حجاز با خوان کرام خویش
نمودند که درین مدت دو نیم سال امتداد آن سفر بود سبق موقوف مطلق بود آری حفظ قرآن مجید
در آشنای راه حج بر سواری نعل که حضرت وحدت و شریف محمود رفیق بودند و صحبت حرف و حکایت
اکثر می گذشت چه شریف محمود مردی خوش تقریر بوده در سه ماه چند روز کم یاد فرمودند و در رمضان
آینده به حضرات عالی درجات در نماز تراویح شنوایند و برین مقدمات بعدی رسم ان شاء الله تعالی.
سخن چند از او ائمه احوال آن قطب الابدال بیان نمایم.

- ۱۰ احمد و ابیض - در هنگام که آن قبله انام به شش ماهه بودند روزی بر سر قبر مقدس حضرت
مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی که مخمر خاک مدینه است فردوس را نگین برده نشانند گویند
قبر شریف زمانی به جنبید بر حضرات منکشف گردید که حضرت مجدد الف ثانی به معرفت کلی بر خود
سوار گشتند و شکرانه آن نمودند که این سنت هم به وجه شائسته ادا یافت و می فرمایند که فلانی
سبطلی است از اسباط کما ورد فی الخبر که حسن و حسین علیهما السلام سبط من
۱۵ الاسباط - و بشارت طول عمر و کمال معرفت و عمق علم مرحمت کردند و همه بشارت به منصه
ظهور رسید و الحمد لله الصبید - ازین ابیض که مشتمل بر احمر است صریح از خزانة مجدی
گشته کشوده صدق نقلی که از اخوت پناهی مرحومی گذشت جلوه گر گشت. درین جا بایں فقیر این
نقل چنان بهمرسیده که در حالت حیات خود هم حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی به فرزندان
گرامی وصیت این معنی فرموده بودند که حصول این متمنا در حالت حیات دست نداد اما بعد
۲۰ ممات نبیه را بر سر قبر خواهید نشانند از آن بود که این وصیت برین نبیه اوسط که خیر الامور
اوسطها واقع است به ظهور پیوست چه کشف حضرات عالی درجات درین فرزندان چهند
توافق نمود و ابواب فتوح بران منظر فضل الهی کشود.

لے م - بھل لے م - "یاد" ندارد لے م - فرصت لے د - بمشر

احمر - آنحضرت والا منزلت قدس سره هفت ساله بودند که والد بزرگوار ایشان سفر حضرت دہلی بہ تقریبی از تقریبات اختیار فرموده بودند و مدت چند ماہ گذشت کہ خبر خیریت ایشان فرحت بخش مخلصان نہ گردیدہ تردد ہمہ را ازین سبب بہ کمال شامل حال بودہ روزی اخوت کرمات بآنحضرت معروض داشتند کہ متوجہ شدہ خبر قدم میمنت لزوم حضرت والد بزرگوار اظہار نمایند کہ تاکی بہ جمال خود مشتاقان را مسرور فرمایند و بالفعل در چہ کار اند و کجا اند ۵
آنحضرت اندکی چشم پوشیدہ و بزبان شریف آوردند کہ امروز تا آخر روز تشریف وطن می فرمایند فکر استقبال باید نمود آنی نہ گذشتہ بود کہ خادم آن جا رسیدہ خبر تشریف رسانیدن بین الظہر والعصر خود رسیدند - وایں تصرف فرزند خود را شنیدہ شکرانہ الہی بہ تقدیم رسانیدن و نیز اکثر مردم از ایشان نقل می نمایند کہ در مدح آنحضرت اکثر بامی فرمودند -

احمر - کہ این فرزند ما مادر زاد ولی است - ۱۰

احمر - بارہا از زبان دُر فشاں آنحضرت والا منزلت استماع یافتہ کہ من خود را در ایم طفولیت پیش از حصول ارادت بہ مقاماتی می یافتیم کہ بعد از کلاں سالیہا از حضرت ایشان

بشارت آن یافتہ و ابوبکر کریمین مرا ہم برای یک قسم اعتقاد خاص بود (۳۳۵) کہ با وجود برادر کلاں ما بارادت حضرت خازن الرحمت رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ مشرف بودہ و بہ بشارت کثیرہ ۱۵
از ایشان بشر اصلاً عشر عشر این اعتقاد نہ بودہ بلکہ آن برادر م کہ مسمی بہ خواجہ محی الدین بودہ قدس سرہ نیز بسیار معتقد ما بودہ و تعریف استعداد مای فرمودند و در نہاد عاشوق آن بودہ کہ بخدمت حضرت ایشان باید شتافت و بہرہ از کمالات ایشان باید برداشت چون نصیب اول در اخذ بعضی کمالات حضرت خازن الرحمت نیز بود مشورت والدین و حمہما اللہ سبحانہ بر آن قرار گرفتہ کہ مرید آنحضرت قدس سرہ باید کنایہ ہمچنان کردند و آنحضرت بہ عنایت کثیرہ تعلیم طریقہ فرمودند و توجہات گرانمایہ بہ کار بردند و در ہر صحبت بشارتی مرحمت می کردند چون غلبہ شوق در نہاد خاطر مبطن بودہ دل تنای ہل من مزید می نمودہ تا آنکہ ۲۰
یازدہ سالہ شدیم و حضرت سیف الحق الملتہ والدین نیز ہمن من بودند و شش ماہ بزرگ بودند خبر رسیدہ کہ حضرت ایشان ایشان را بہ فنائی قلبی بشر فرمودہ اند این معنی موجب تلو اس

بی قیاس گشت آخر کار دوات و قلم طلبیده با وجودی که محاوره تحریر نه داشتیم عرض احوال خود به خط پریشان و عبارت پراکنده بآن خال اکرم سعید ازل خازن الرحمت نمودم که مقصود طلب مولی است نه پیری و مریدی رسمی و اسمی اگر کار کشائی طالبی به وجه احسن می توانند فرمود خود باحوال او پردازند و الا جواب عنایت فرمایند تا رجوع به خال اوسط اعنی جناب حضرت ایشان نمایم که در آن جا همسالان ما به ولایت صغری مبشر گردیده اند و قریب باین الفاظ چیزهای بسیار نوشتید. ۵

احمر - می فرمودند چون خود سالی با غلبه شوق مجتمع بوده هیچگونه ادب را در حوالی خود نگذاشته ازین جهت سخنان گستاخانه در سلک تحریر منسلک گشت چون آن رقعۀ شوق که ماحصلش مذکور گشت به حضرت خازن الرحمت رسیده از مطالعه آن خطهای فراوان به کار بردند و حلاوتها نموده عنایت نامه در جواب آن به قلم مشکین رقم نوشتند که در ادای بیت هم مندرج بود ۱۰
به نوری که جمالت بر دلم یافت یقین دانم که آخر خواهمت یافت و تسلیهای دیگر هم بسیار تحریر فرمودند که به حافظه این درویش نمانده مانا که آن کتب در مکتوبات شریفه حضرت خازن الرحمت مندرج است.

بعد ازان روزی دیگر ایشان را به حضور خود طلبانده کلمات عنایت بر زبان شریف آوردند و بشارت وصول مراتب کمال که در آخر کار نصیب آن قبله ابرار بوده مرحمت کردند و نیز فرمودند. ۱۵
احمر - که من سدره شمانی نمایم اگر کشائش کار در خدمت خال اوسط خود می فهمید در آن جا رجوع نمایند، اما بهر حال خواه این جا باشند خواه آن جا بردند. آخر به مطلب اقصی می رسند بعد ازان به توجه به انداختند و بشارت ولایت صغری که موجب غبطه ایشان در آن وقت گردیده بود عنایت کردند.

۲۰ حضرت و حدت که همسال ایشان بودند و شش ماه اصغر نیز باین بشارت (۳۳۶) بارفاقت مبشر شدند و معامله ایشان روز بروز صورت دیگری گرفت و رنگ دیگر بهم می رسانید. بلکه دروازه بشارت که قبل ازین گویا مسدود بود به تقریب ایشان مفتوح گشته چنانچه حضرت خازن الرحمت استغفار می فرمودند.

احمر - که شما هر دو عزیز اگر در ادایل من بودید امور بسیار و اسرار بی شمار به منصه ظهور می انجامید هر مقدمه که روی دادی شد سر بسته در صندوق سینه مثل جواهر آب دار مدفون اندمی ماند.

و در خدمت برادر جویو مراد ذات بابرکات حضرت ایشان اند رضی الله تعالی عنه از فرزند و نیازمندان، پیموشایقان استماع اسرار و مبصران جواهر آبدار بودند که به تقریب آنها دایره بشارت وسعت داشته و اسرار خفیه از نهاده سیئه بی کینه بی اختیار سری کشید صحبت است که اظهار اسرار می نماید صحبت است که به حرف و حکایت دل را می کشاید صحبت است که به جوش می آرد صحبت است که هنگام را حردش می بخشد. و اعتقاد ایشان هم روز بروز بر آن خال اکرم می فزوده و جذب کمالات به موافق آن می نموده.

احمر - روزی حضرت خازن الرحمت فرمودند که محمد فضل الله صاحب معنی بزرگ است و بر در مقام بزرگ بعد از چند گاه به نوید دخول آن مقام نواختند و درین سن مذکور شرح و تالیف بخدمت حضرت ایشان می خواندند و اکثر کتب را به خدمت حضرت خازن الرحمت نیز خوانده اند رضی الله تعالی عنه مطلب استفاده علوم از هر سه خال اکرم و جامع العلوم ملا بدرالدین و از خدمت والد بزرگوار خود و از مولوی شیخ محمد فرخ قدس اسرار هم فرموده اند و در کتب معتبره معقوله و منقوله در عالم جوانیها به طالب علمان مربوط می فرمودند اما از مدتی موقوف این کارخانه نموده به ظاهر و باطن متوجه جناب قدس جلالت عظمت به مرتبه بودند که دیگر هیچ کلمه و کلام را نمی پسندیدند و اکثر با این مصراع می خواندند:

چه وقت مدرسه و بحث کشف کشف است

آری درین حدیث و تفهیم تا آخر هم می شد و این را منافی معامله باطن نمی فهمیدند بلکه مدکارخانه باطن می شمردند اما برای درس هم چندان متکب نه بودند که بی آن قرار نه باشد چون تربیت ادلاذخیلی ملحوظ بوده بنا بر آن باین هم می ساختند و با اهل حق خیال آن می افتاد البته خاطر او می داشتند، چنانچه شیخ ابو حنیف فرزند حضرت وحدت قدس سرها در اواخر هدایه می خوانده و تعطیل جمعه و عیدین هم نمی کرده به موافق اختیار او کاری کردند و بالجمله حیاء چشم بسیار داشتند و حق اهل حقوق را خیلی می شتاختند و همواره شگفته سیامی بودند هفده ساله بودند که سفر حجاز به همراه حضرات عالی درجاء فرمودند و در آن جابه قبولیت خاص ممتاز گردیدند. چون والد شریف ایشان در آن ایام بخدمت قضاء بلده سرهند سرافراز بودند ازین جهت در وطن ماندند و آنحضرت در مدینه الرسول بودند

علیه و علی آله الصلوٰۃ والسلام که وصال آنجناب روی داده، در آن جا رسیدن خبر بدین سیدین قافلہ جدیدہ از محالات (۳۳۷) خبر حضرات آن نمودند تفصیل آن چنان است۔

۵ احمر۔ روزی حضرت خازن الرحمت قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس بایشان خطاب کرده فرمودند که امروز نوری دیدیم که جانب آسمان از زمین صعود می نماید و تمام افق را منور ساخته متحیر گشتم معلوم کردند که نور ایمان اخوی شریعت پناهی شیخ عبدالقادر است مانا که ایشان از این دار حلت نمودند۔ گویند حضرت ایشان هم در محفل خود همان روز این حرف را بر زبان الہام ترجمان آورده بودند آن تاریخ را نوشته گذاشتند بعد از عبور دریا چون به بندر سورت رسیدند و خطوط حضرت سر رسید قاصدان رسانیدند بجناب همان تاریخ که بیستم رجب المرجب بود وصال ایشان مرقوم بود، و نیز حضرت خازن الرحمت رضی اللہ تعالیٰ عنہ در صری از حرمین الشریفین زادہما اللہ سبحانہ شرفاً و تعظیماً بانحضرت فرمودند۔

۱۰ احمر۔ امروز تاجی بر سر پدر بزرگوار شهابی اختیار نمودار گشت که اشعات انوار آن عالمی را فرو گرفت معلوم کردند که این از سبب حفظ قرآن مجید که شما نموده آید بایشان کرامت کرده اند۔
قصہ بعد مراجعت این سفر چون سلطنت ہندوستان بہ حضرت خلد مکان قرار یافت و بشارات حضرات بہ حصول انجامیدہ در بلدہ مستقر اختلاف اکبر آباد ملاقات دست داده بادشاہ خدمت قضاء بلدہ سر ہند را بہ منت تمام بانحضرت والا منزلت مرحمت کردند و ایشان ہم بہ موجب اطاعت ادلی الامر و احوال کرام قبول این مقدمہ فرمودہ داخل وطن مالوف کردند و عدالت کہ در آن ایام بہ وقوع پیوستہ قصص آن متحمل این مقامات فرخندہ نکات نیست کہ سخن دراز می گردد و ہم در آن ایام کتخدائی خود در خانہ حضرت ایشان رضی اللہ تعالیٰ عنہ نمودند۔

۱۵ قصہ این نسبت بطریق اجمال ہم مناسب استماع اہل کمال است، آنحضرت قدس سرہ بہ عاجزہ خال اصغر خود حضرت شاہ جیو نامزدہ شدہ بودند و چند سال بر آن گذشتہ بود کہ تولد حضرت والدہ مادر خانہ حضرت ایشان شد فرمودند ما نسبت این صبیہ خود بہ محمد فضل اللہ فرمودیم، مردم معروض داشتند کہ وی قبل ازین منسوب است و معاملہ دختر ازین قبیل نیست کہ بدون اشارت طرف ثانی در آن امر سرعت نموده آید گویا بہ زرخ ترہ و بارزنگ می فرود شدند، فرمودند ما از خود نہ کردہ ایم

بلکہ الہام اواللہ تعالیٰ نمودہ ایم بسیار مبارک خواهد بود و مثل این مقدمہ در نسبت جد بزرگوار این را قم سیاه کار شده بود کہ ایشان در جای کتخدا ہم بودند۔

ابیمض۔ حضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ فرمودند کہ مادختہ خود را بہ نبیرہ برادر شیخ عبد الرزاق دارم، مردم بہ عرض رسانیدند کہ فلانی کتخدا است، فرمودند باذن او سبحانہ بہ وقوع پیوستہ کتخدائی ہمیں خواهد شد۔ ۵

و از اتفاقات اہلیہ اول ایشان وفات کرد و کتخدائی در محل مامور شد۔ دریں جا ہم بعد فرمودن حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ اتفاقی می افتد کہ نسخ نسبت اولی بہ میان می آید کتخدائی بہ موافق الہام الہی ہمیں جانشین گشت و در ہر دو جایمن و برکت بہ حصول پیوستہ بی بر آنحضرت ہم عنایت حضرت ایشان بسیار بودہ و ہم الطاف خازن الرحمت فی شمار

رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ

احمر۔ می فرمودند ما را در آخر عمر مبارک خود ہر گاہ حضرت خازن الرحمت می فرمودند کہ بر قبر من می رسیدہ باشی و با و لا خود ہم وصیت فرمای کہ باین سعادت مستعد می شدہ باشد و مرا مرده نہ پندارند و این مصراع می خوانند، مصراع

من آیم بجاں گر تو آئی بہ تن

حضرت خازن الرحمت قدس سرہ (۳۳۸) ایشان را در اواخر عمر شریف خود بشارت ولایت کبریٰ کہ از بشارات متداولہ حضرت احمدیہ است نیز مرحمت فرمودند، حضرت و عدت را نیز بعد از آن وصال آن قبلہ ارباب کمال ازین دار پر طلال در شہر جمادی الاخریٰ بہ تاریخ بیست و ہشتم ۱۵

سال رحلت بیابی از خوانی "رفت قطب زمان سعید ازل"

روی دادہ بعد یک ماہ رجوع آنحضرت قدس سرہ در خدمت حضرت ایشان افتاد، ۲۰ حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ فرمودند کہ من از ہر نو طریقہ رآمی فرمایم و تلقین ذکر می نمایم ایشان در جواب این بیت خوانند۔

لے درم "رفۃ" چہارچہن وعدت (۱۴۹) عمدۃ المقامات (۲۳۶) میں "رفت" ہے۔
رک بہ تعلیقات لے م۔ بیاض

- سپردم به تو مایه خویش را تو دانی حسابی کم و بیش را
- حضرت ایشان از غایت عنایت توجه مرحمت کرده بر زبان الهام ترجمان آوردند که ولایت کبری که از حضرت میاں جیو بشارت آن یافته بودند نیز معلوم می شود هشت سال ملازم خدمت به کمال عقیدت بودند بشارت عظمی حاصل نمودند - چنانچه در بیاض خاصه چندین ازاں بشارت به دستخط شریف قلمی نموده همان عبارت بلا تفاوت برای کسب سعادت ایراد می نماید :
- ۵ فتح - حضرت قطب الاقطاب صاحب منصب قیومیت و خلعت مخصوص به مقام محبوبیت یعنی ذاتی و کمال انفعالی یعنی حضرت ایشان ما رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ در باب این نامراد کلمات بزرگ بر زبان درفشان می رانند و به بشارت عالی می نواختند منها به وجود محبوب - منها به فنای نفس - منها به کمالات - منها به حقایق ثلاثه - منها اقتداء به مرتبه و جوب تعالی و تقدس - منها فوق صلوة که عارف در آن موطن در رنگ معروف بی رنگ می گردد و به رنگ متوجه الیه بی چوں می گردد و منها فنای به حقیقت محمدیه علی صاحبها الصلوة والسلام و درین ضمن به جواهر نفیسه نیز خوش وقت من ساختند - منها سیر مرکزی ولیکن اصالة باضمنها - منها محبت از آن طرف تعالی و تقدس - منها مقام تفضل که ترقی در آن مقام به محض مویست صرف است هیچ علم و عمل را در آن موطن گنجایش نه و نورانیت آن مقام عالی بسیار فرمودند بحدی که چشم مبارک خود را از نورانیت آن مقام خیره می گفتند - منها اندرون دل دلی دیگر است و اندرون آن دل دیگر و بکذا و در هر قلب تجلی خاص فرموده اند و فرمودند که این نسبت شما را نیز مغلوب ساخت و بعد از ساعتی فرمودند که هنوز مغلوب نیستم - منها به مرقد مبارک مجدد الف ثانی رفته فرمودند که امشب عنایت آنحضرت بسیار ظاہر گشت و جواهر عالی به پوشانیدند و از همان جواهر شمارا نیز داده فرمودند که سبب این قدر عنایت ظاهرا خلوت باشد چه در آن شب به سبب بعضی مستورات که زیارت روضه منوره رفته بودند مردم بزرگ و صوفیه به دروازه ماندند و اندر آن مزار بزرگ نه رفته بودند و فرمودند که این قدر مهربانی و توجه آنحضرت بر شما ظاهری شود که احتیاج به توجه من نماند - منها به ولایت احمدی - منها نصیبی از ذات که بعضی افراد به طفیل قیوم وقت که صاحب ذات است عنایت می نماید - منها به معیت جی نسبت به خود - منها جمیع کمالات خود - منها بیک مقام
- ۱۰
- ۱۵
- ۲۰

خاص بشر ساختند و فرمودند که حضرت ایشان میان جمیع کلاں این بشارت نه فرموده بودند -
 منها به علو استعداد - منها به معنی خاص که ظاهری کردند - منها تعیین جی - منها
 سیر نظری از گذشت تعیین جی - منها وصول بذات بحت تعالی و تقدس - منها
 نزول در نقطه خاک - منها آن که گاه گاه می فرمودند (۳۳۹) این کمالات را که به شما
 می گویم هیچ یکی از فرزندان خود را نه گفته ام - منها مباحث بلکه ظاهری مباحث نیست -
 منها آرائش و زینت مثل آرائش عروس - انتهی کلامه

این همه انقال صحیح و روایات بدیهه که در احوال حضرت ایشان رضی الله تعالی عنه در قید قلم
 در آمده اکثر آنها از آنحضرت قدس سره مسموع گشته در بعضی از آن مواضع تصریح بنام شریف
 نموده - چنانچه بر متبع از اجلای بدیهات است و در بعضی از محالات هم طویسنن کرده و تصریح به
 اسم مکرم به جهت بعضی از مصاحح که در عین تحریر منظور نه نموده اما همه را از خوان دولت ایشان یافته
 و از نسبت شان رنگ بی رنگی حضرت عالی درجات شناخته پس این جامعیت آنحضرت با سرار
 حضرت ایشان باید شناخت و در محبت ایشان دل و جان باید گذاخت تا رمزی از کمالات حضرت ایشان
 که بطریق اشارت ادایافته بیابی و بر سراردوی الاستیاری اختیار شده به ثباتی -

احمر - فرمودند که حضرت ایشان رضی الله تعالی عنه از آن که باین درویش بشارت تعیین جی که اسبق
 تعیینات است مرحمت کردند شش ماه گذشت بشارتی دیگر بر زبان شریف نیاوردند هر چند
 بالاتر ازین مقامی نیست که بآن نه نوازند الا سیر نظری که درباره آنحضرت محمد الف ثانی
رضی الله تعالی عنه نوشته اند -

فتح - حمد الله سبحانه که نظرا از آن جامع نه فرمودند به قدر استعداد و گنجایش داده بلا بودی
 اگر این همه نه بودی - تم کلامه الشریف -

بعد شش ماه یکی از بنات ایشان که چهار ساله بوده به سفر آخرت شتافته همان روز
 حضرت ایشان بشارت سیر نظری فرمودند که در مقام سابق شما چندان بنده شده بودند چنانچه گاومیش
 در دلای عظیم بند می شود اما این قسم کار شمار طرفه العین نموده و دستگیری فرموده به سیر نظری رسانید -
 احمر - می فرمودند که حضرت ایشان رضی الله تعالی عنه وقتی که بشارت مقام که تفضل آن در فتحی که از
 کلام شریف گذشت معلوم کرده به من دادند در نورانیت آن مقام عالی چشم مبارک خود را خیره می
 گفتند فرمودند این جا چشم مبارک حضرت ایشان می یابد تا شهود این اشعاع فرماید مراد از حضرت ایشان

ذات مبارک مجد و الف ثانی است وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ معلوم فرمایند که نسبت رعنائی آنحضرت
 قدس سره به قسمی جلوه گر اهل حضور بود که هر صاحب دلی که به تقریبی مونس وقت می گردیده بی اختیار
 لب بشارات به موافق حوصله خود می کشوده و آنحضرت را هم ذوق استماع آن از خود می ربوده
 همگی گوش گشته به نهجی می پرداختند که متکلم اگر ساده دلی موصوف می بود البتة خیال آن می نمود که پیش
 از من صحبت اهل کشف را نه دید اند و نام بشارات را نه شنیده و اگر صاحب تمیزی بود بر علیه کمال
 ایشان که روی نازنین خود را به نقاب نیستی و محبوبیت در ذات بخت تعالت و تقدست مستتر
 گردانیده در آئینه کبرای جمال مطلق تماشا می فرمود هرگاه بر هر یکی از اهل قلوب این سلوک
 در پیش داشتند فرزندان حضرت ایشان (۳۴۰) که مراتب جمال آن قبله درویشان اند سلوک
 ایشان قیاس باید نمود لهذا بشارات فراوان از این حضرت دارد مگر صاحب دلال که استماع فرموده
 اند در بیاض خاصه بدستخط شریف نوشته گذاشته اند نقل بعضی از آن ها بر می دارد اما تقدیم بشارات
 حضرت حجة الله که درباره ایشان فرموده اند می نماید.

فتح - قطب الاقطاب خواجه جوهر فرمودند در سفر بخواره معلوم گشت که شما از سابقین هستند و مرا
 بهم ساختند که فضل الله از سابقان است حمداً لله سبحانه علی ذالک و علی
 جمیع نعمائه و نیز فرمودند که درباره شما قبولیت خاص معلوم گشت و شب برات
 می فرمودند بخشش درباره شما معلوم گشت بلکه سرپای معرفت نیز پوشانند و این
 در مسجد شریف در پانی پت وقت رفتن حج بود شب ختم می گفتند که سرپای
 بی واسطه به شما پوشانند و نیز می فرمودند که نزول شما چون در نقطه عدم مطلق واقع شد
 جمیع مقامات عدم از نورانیت شما منور گشتند و نیز می فرمودند که شما را از معرفت تمام
 پر کردند طلب ساختند - انتهى کلامه قدس سره.

۲۰ و امور دیگر بسیار نوشته اند که تعداد آنها بیاض شریف مناسب اسرار مرقوم
 است همین با کفایت رفت - در جای دیگر از همان بیاض شریف می نویسند.

فتح - حضرت حجة الله بشارات اصالت و محبوبیت درباره یکی از نامراد آن فرمودند والحمد
 لله سبحانه علی ذالک و علی جمیع نعمائه و نشاء ملاحضت را خود قبل از این نشان

می فرمودند و در مقام قیومیت نیز با خود بطریق ضمنیت شریک می گفتند چنانکه اعوان
و انصار و زار را شریک خدمت می باشد روزی فرمودند که باطن شما بهشت گشته بود
تمام طراوت و حسن بهشت آن جا مشهود گشته و نوری عظیم در باطن شما به نظر در آمد شب
شعبان المعظم سنه هزار و صد و چهارده حضرت حجة الله رضی الله تعالی عنه بشارت دخول
بهشت دادند و شب جمعه وقت سحریت و نهم ماه محرم سنه هزار و صد و پانزده وصال
آنحضرت شد و بحق پیوستند و وصال عاشق و مشوق شد، بود الله سبحانه مضجعه
و جعل الفردوس منزله آمین و رزقنا الله سبحانه من بركاته و اسرارہ
بمنه و کرمه - انتهى کلامه قد سنا الله سبحانه بسرہ الاقدس -

۵

اکنون بشارتی که از حضرت مروج الشریعت قد سنا الله سبحانه بسرہ الاقدس
در بیاض خاصه تحریر فرموده اند در قید قلم باید آورد و در آن جا بعضی از خصائص آنحضرت هم که در
احوال ایشان و عده ایراد آنها درین کتب مبارک شده بود ایرادی باید بالتفات خاطر استماع فرمایند
فتح - جناب مرحومی ولایت پناهی اقطاب دستگاہی شیخ محمد عبید الله رضی الله تعالی عنه درباره

۱۰

این احقر اکثر بشارات علیه عالیہ بر زبان الہام ترجمان می فرمودند بحدی که احصای آن
یکمتمل که از حیطه تحریر نیز افزون باشد اما بعضی از آنها بطریق تبرک ایراد می نماید
باشوق طالبان را بفرماید - منها روزی به زیارت مرقد مطہر حضرت ایشان ما
رضی الله تعالی عنه رفته بودند ساعتی مراقب نشستند و بعد برخاستن باین درویش فرمودند

۱۵

که حضرت ایشان در ثناء شما این حدیث می خوانند لن یومن احدکم حتی یقال
انہ مجنون - و نیز روز دیگری فرمودند که حضرت ایشان جامه خاص خود را بر خود
داشتند از بدن مبارک آورده به شما عنایت فرمودند و روز دیگری فرمودند که شما را
آراستند چنانکه (۳۴۱) عروسه رامی آراشد، و روز دیگری فرمودند که شما را و خود را به حرف
الف مناسب می بینم و اندرون حصین مقطعات خود را و شما را داخل می نمایم تخصیص کردند
روزی می فرمودند که نسبت شما ذاتی ظاہری شود - روزی می فرمودند که کدام کمال و نسبت

۲۰

حضرت ایشان است که به شما نه رسیده است، تم کلامه الشریف

در جای دیگر از میان رحیم داد که از یاران مقبول حضرت ایشان رضی الله تعالی عنه بوده

برنگاشته اند -

فتح - شیخ رحیم داد برای این فقیر بشارت آورد از عالم غیب باین عبارت نعم البدل لعبد
فی السابقین استقر فی السابقین الاقرب -

از عزیزی دیگر که تصریح نام آن نه نموده بشارت فرادان آورده بزرگاشته اند

ایرادی نماید :

فتح - ولایت مرتبت حقائق منزلت قطب ربیت درباره احقر اکثر به زبان الهمام ترجمان بشارت

- ۵ علیه مذکور می فرمایند - جزاه الله تعالی عنا خیر الجزاء - منها در ماه رجب ^{۱۰۸۸} شش شنبی
بعد از اتحاف صلوة مبارکات ساعتی مراقبه فرموده و بعد از سر برداشتن بشارت بسیار
نموده فرمودند که امشب دریای رحمت و عنایت را بر شما یک مرتبه کشوند بجدی که مکشوف
گشت که دریں چند سال هرگز باین مشابہ عنایت وارد نه گشته بود و سرعت سیر بسیار
ظاهر گشت و من نظر در ولایت احمدی انداختم آنجا شمارا به شان عظیم یافته و با انواع
- ۱۰ زینت متزین و ظاهرا امر مخصوص را نیز بیان فرمودند، بعده نظر بر صفوف اربعه انداختم
آنجا نیز شمارا همراه خود یافته و معنی اصطفا ئیت بسیار ظاهری گشت و معلوم می شد که من
این را برگزیده ام و قبولیت خاص مفهوم می گشت و چیزهای بسیار مذکور کردند که اکثرها
فراموش کرده و شبی دیگر می فرمودند که مرادیت شما معلوم می گشت که از سرتاپا محاط بودند
و اصطفا ئیت را اکثر مذکور می فرمایند شبی دیگر زینت و آراستگی خود را که از راه محبوبیت باشد
- ۱۵ بسیار بیان فرمودند چنانکه مشکور آن حال بودند - این درویش را از زینتهای آن مقام
بل ترقی در آن مقام بشارت فرمودند - شب دیگر فرمودند که عنایت خاص درباره شما
محسوس می گردد و توجه خاص آنجناب بر شما ظاهری گردد و آن نسبت که حضرت مجدد
آن را باین عبارت یاد می فرمایند و توجه در رنگ متوجه الیه بی چون خواهد بود بسیار جلوه گر
بود و صیغه الله تمام شمارا گرفته بلکه دریں مقام ترقی بهم ظاهری گردد و شان عظیم مفهوم می گردد
- ۲۰ و نیز می فرمودند که نسبت محبوبیت شما بسیار ظهور گردد و معامله قیامت نیز ظاهر گشت و
میزان مکشوف گشت - آنجا مرتبه تمام یافته و مثلث با محبوبیت و بالف مناسبت یافته
بعده جنت مکشوف گشت دریں که جنت علیه که وَلَمِنْ خَافَ (۳۴۲) مَقَامَ رَبِّهِ

بلا توسط احد و منها اسرار لازم الاستتار و منها وعده نزول بلا کیف عند الموت
و فی محشر و منها خدمت بر حوض کوثر بطریق ریاست و تخت نشین و منها اطولیت
عمر و منها دخول در اهل بدر و منها دخول در اهل بیت و منها در شعبان المبارک
بر آن بزرگ نزول بلا کیف به خصوصیت خاص شد و حکم شد که این نزول نسبت آن است
که فلانی را بشارت وزارت اعظمت بدیم و اشارت باین ضعیف کردند (۳۲۳) و
۵ روز قیامت بر تخت مرصع به نشانیم و نزول بلا کیف آنجا به فرماییم و کار و بار وزارت و
دفاتر باد پیارم الی غیر ذلک من الالطاف والعنایات وما ذلک علی الله
بعضین و امور دیگر هم از آن عزیز که مشار بآیت الله است بسیار نوشته اند اما علی قدر
آن وقت بر همین قدر کفایت رفت.

۱۰ ایضاً در همان بیاض شریف می نویسند :

فتح - شیخ فی الحال در روضه مقدسه حضرت حجه الله چنین بشارت دارند که آنحضرت در باره
تومی فرمایند غفران ما تقدم و ما تاخر و عتق رقبة -

و در جای دیگر از همان بیاض خاصه می نویسند -

فتح - حقائق و معارف آگاهی شیخ بدیع الدین می گفتند که نظر من در حق آن جماعت که نازل گشته
۱۵ فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ افتاد و مردمانی که در آن بحر بخشش غواصی می
نمودند نمودار شد شما هم در آن دریادیدم و از آن مردم به نظر در آمدند حمد الله سبحانه علی
ذلک سبحان الله -

۲۰ باین همه کثرت کمال که از بشارت حضرت ایشان رَحِمَهُمُ اللَّهُ تَعَالَى بعضی انجامید خود را باین
خاکساری یافتن و پیدایش مقام عبودیت که فوق جمیع مقامات است نمودن و نزدیک هر اهل
دل خود را از راه کشف به وجه الیق در یافتن مگر از آنحضرت والا منزلت مرئی گشته و آنحضرت را
و تفسیر دستگاہ علیا بوده و در حدیث به سند جید کتاب بنجم الہدایت در فن حدیث تالیف فرموده
اند و تحقیق ارواح در آن مشابہ به کار برده که مگر به مطالعہ کتب فرادان قدری ازان بدست آید و
تحقیق مذہب حضرت مجدد الف ثانی رَحِمَهُمُ اللَّهُ تَعَالَى که در آن است به نبی تفصیل داده اند که اصلاً
عشر عشر آن تفصیل از کتب دیگر پیدا نیست چه بسیاری آن مقدمات دقیقه از راه سمع با آنحضرت
رسیده باز آنده وقت که از کشف و الہام خود تحریر فرموده اند در جای دیگر یافتن این امور از خیالات

محضه است نمی بینی که این کتاب مفتاح اهل سعادت اکثر از علوم سماعیه آنحضرت است که در قید قلم در آمده فائده تمام بخشیده است - مصراع

به یمن همت پیر منان این قطره دریاشد

نکلیف در جای که خود چیزهای نوینند هیچ مطلب در مقامی باز نمانده و نظر کیمیا اثر آنجناب بر کتب نوآور که باعتبار تمام متصف اند افتاده و چیزها معلوم بود که نهایت آن در علم علام الغیوب جلوه گر است در بیاض خاصه عبارتی از زبور مرقوم گشته است آن را ایرادی نماید -

فتح - در زبور آمده است ای داود بهشت من برای مطیعان است و کفایت من بجهت متوکلان و زیارت من بجهت شاکران و انس من بهر طالبان و رحمت من از آل (۲۲۴) محسان و مغفرت من برای تائبان و من خاصه مشتاقانم -

الاطفال شوق الابوار الی لقاء لی و انا الیهم لاشد شوقا
از تفسیر مواهب علیه منقول گشته روزی این حقیر معروض داشته که بعینه عبارت زبور است با ترجمه او فرمودند بل ترجمه او آری اگر عبارت عربی همان باشد مستبعد نیست، چه در آن کتب ثلاثه منزله الفاظ عربی هم منزل شده اند کما وقع فی الانجیل و لد الله عیسی من جاریة عزراء و عبارات تورات به تقریبی می نویسند "ایر سائر اشارات سورسا" -

فصیلت آن در منظر ابواب فضل خواهیم نوشت بشیعه سبحانه حدیثی قدسی که از آنحضرت و الامزلات قدسنا الله سبحانه شنیده نیز ایرادی نماید -

فتح - ملائكة النهار ارفق من ملائكة الليل یعنی فرشتگان روز که در قریب جهت سوال می آیند مهربان تر اند از فرشتگان شب که سوال نمایند حسبنا الله و نعم الوکیل -

مسائل فقهی و قواعد اصول و کلیات منطق و نکات دقیقه حکمت و مقدمات حقیقت علم کلام و اسرار معانی و غوامض بیان با محسنات بدیع که از آنجناب شنیده اگر به تحریر آن پردازد کتابی علیحدّه به ضخامت ترتیب باید لغات صرف و نحو خود از جمیع علوم زیاده تر محفوظ خاطر بوده و به علوم عربیه اطلاع عظیم داشتند، خواص اسماء حسنی و بستی آیات قرآنی که تحریر فرموده اند و نفع عام

در آن منظور داشته تا گنجایان نماید به خاطر عزم بالجزم از مدتی بر آن قرار گرفته که اگر حیات چند روز
 و فانی بعد از انقراض ازین کتاب مقامات معصومی و الهامات قیومی و به تقریب حضرت ایشان سخن
 از دیگران در میان آمده کتاب منظر ابواب فصل که مشتمل بر خاصه احوال آنحضرت و چیزهای که آنحضرت
 برای نفع عام در قید قلم آورده و با چیزی که از زبان الهام ترجمان استماع نموده و چیزها که بآن اتیاز
 داشتند و این فقیر را وقت آن دست داده جهت ادای حق ایشان تصنیف خواهم نمود -
 ۵ ان شاء الله تعالی -

اکنون سخن از معارف بلند و تصرفات عالی درجات و ذکر انبای ایشان تا حقیقت
 کمالات اخوی کمسی و کساد معامله این مغرور جلوه گر اهل حضور گردد نموده ختم این کسر مبارک
 باید نمود -

۱۰ احمر - می فرمودند که هر که را با خدای اندک راه هم باشد ادب ادب بسیار باید نمود و امتحان آن استقامت
 در سوخ بر محبت شیوخ مقتداست که کمالات آنها البته از راه محبت باین مرید صادق به مقدار
 حوصله اش رسیده است و اگر حرفی که بظاهر مخالف مصاحبین بود ازین طور عزیزی به ظهور آید قیاس
 احوال او به دیگران که در ظلمات بدعت افتاده اند نمانده طعن و تشنیع او نه باید نمود که خدا رسیده خود
 چراغ عالم گردیده است بلکه محل و تادیل برای آن عزیز باید طلبید و اگر بدست نیاید اما نفس قبول
 آن می نماید سکوت باید ورزید، حدیث من سکت سلم و من سلم نجاة البته گوش زده شده باشد این
 ۱۵ و عظم بسیار نافع است باید که مرکز خاطر ادلی الالباب (۳۴۵) باشد -

احمر - می فرمودند که بر ما الهام همیں عبارت فارسی شد که به زودی به رسید که بزرگان ولایت منظر
 قدم شما ندیک با سگی جای ولایت جلال آباد معلوم گردید باز متوجه شدند و عالمی را از اهل ولایت
 که کابل و نواح آن باشد و جلال آباد به فیض خود شاداب ساختند -

۲۰ احمر - می فرمودند که ما را به خطاب سید العاشقین طقب گردانیده اند ای فی الاولیاء المقربین -
 احمر - می فرمودند که درس مکتوبات قدسی سمات حضرت مجدد الف ثانی نزدیک حضرت خازن الرحمت
 دوام داشته اما آنحضرت استماع آن به سکوت و ادب تمام می نمودند و بر معانی آن لب مبارک نمی
 کشودند الا ما شاء الله تعالی -

و حضرت ایشان هم بر درس مکتوبات مداومت داشتند اما معانی آن بر حاضران به موافق
 حوصله های آنها نشامی ساختند الا ما شاء الله تعالی و لکل وجهه رضى الله تعالی عنه

روزی این درویش به عرض آنحضرت رسانیدند که وجه سکوت خازن الرحمت و تقدیر
حضرت ایشان اگر بیان فرمایند موجب تشفی خاطر نیازمندان گردد، فرمودند حضرت خازن الرحمت
القائه معانی را تفویض بر باطن فیض موطن حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی می نمودند تا از آن
برکات رشحه بر اهل مجلس تقاطر نماید و خود به مراقبه می ساختند و حضرت ایشان که معانی آن می فرمودند
پیروی مفسران و شارح حدیث می نمودند که هرگاه در کلام الهی تفسیر مجوز شد و بر کتب احادیث شروح
متکثره به ظهور انجامیده و با وجود آن تشابهات قرآنی مفوض به علم واجبیت و نکات حدیث هم
مثل ضحک الرحمن حتی بدت نواجذه معلوم به حبیب کریم علیه و علی آله الصلوٰة والسلام.
پس معنی اسرار هم با وجود قدرت تقریر چرخ خود را معاف باید داشت تا این معنی سموه مشرب برکات
الی یوم التناذر گردد و القای معانی و صورتاً و معنا فائز اهل حضور شود و اجرین القاد و بیان حال
آید، فدیبر.

۵

۱۰

وجه ثالث که به خاطر این نام را راه یافته نیز معقول مستعان می سازد و آن آن است
که کوه اندیشی خیال نکند که معنی این کلام متحمل بیان نیستند کلاً بلکه بیان شافی را مستحق اند.
چنانچه حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی خود در جای می نویسند :

فتح - این اسرار نه از آن قبیل اند که در بیان نیایند بلکه در بیان نمی آید تم کلام الشریف.
آری بعضی از آن اسرار لازم الاستتار و حضرت ایشان رحمته الله تعالی فوت بیان آنها
بر کمال بوده - اما اگر تستر حال از راه بعضی حکم و مصالح فرموده باشند گنجایش دارد - چنانچه مکتوبات
شریفه حضرت ایشان رحمته الله تعالی ازین طبع اسرار مشحون است.

۱۵

احمر - می فرمودند که اگر کسی از حضرت ایشان رحمته الله تعالی توجه یافته است من یافته ام و بعد
شش روز ازین توجه تشریف حضرت ایشان به فرادیس الجنان روی داده -

۱۰ احمر - (۳۴۹) می فرمودند که هر که هفت مرتبه وقت صبح حبیبی الله لا اله الا هو علیه توکلت
و هودب العرش العظیم به خواند کفایت بهمت یومی وی فرماید و اگر وقت شام به خواند
بهمت لیلی را کفایت فرماید - می فرمودند که ما را در مقام فردیت شان عظیم است ازین جهت
رجوع طلاب به ما کم است مع ند کسی که از روی اخلاص چند روز صحبت می دارد و معرفت بی شمار
حاصل می نماید چه فرد در قرب مولی اقدم است از قطب و کسی که به مرید قرب مستحق باشد البتة
متوسلان او هم که با اخلاص باشند ترقیات فرادان حاصل نمایند هر چند از مقام قطبیت هم نصیبی کامل

۲۰

و حظی وافر است که از صحبت حضرت ایشان حاصل روزگار گردیده و این قدر رجوع که هست نسبت آن است - درین ضمن اخوی مرحومی معرفت آگاهی شیخ عزالدین احمد قدس سره معروف داشتند که فردیت از کجاست آمده است، فرمودند از حضرت خازن الرحمت که ایشان را درین مقام شان عظیم بوده و در او اهل حال با ایشان بشارت آن مقام بزرگ سرفراز فرموده بودند که در آخر کار به منصه ظهور انجمید -

۵

احمر - می فرمودند که تمنای قلب از اول عمر چنان است که هر چه حضرت حق سبحانه بیا عطا فرمایند و هر قدر که در مقام قرب ترقیات عنایت کنند ظهور آن در دارالقرار گردد و در دنیا همه پنهان پوشیده بماند، درویشی از باریابان به عرض رسانیده که از اظهار مقامات قرب در دنیا نیز مشتمل بر منافع است که موجب ارشاد جمعی از عباد الهی می گردد فرمودند راست گفتی اما در عهد کثرت اولیاء است علی الخصوص ابنای کرام حضرت ایشان و معامله ارشاد بایشان مفوض و مسلم است - پس مدار کار خود با حضرت که محل مشاهده اولین و آخرین است باید گذاشت -

۱۰

احمر - می فرمودند که حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی را الهام از کریم علام شد که اگر خواهی بر تو آن قدر رجوع غلاتی فرماتم که بر هیچ یکی از اولیای سلف نه شده باشد - معروض داشتند که ازین هیچ قرب در حضرت تومی افزاید حکم شد که نه باز الهام شد که بر قبر تو آن قدر مجمع زیارت کنندگان سازم که بر قبر احدی از سلف نه شده باشد ایشان باز عرض نمودند به جواب سابق سرفراز گردیدند در مناجات در آمده معروض داشتند که الهی مولای در قیامت که مجمع اولین و آخرین است این همه عوض رجوع به بنده عاجز فرمای تا اولین و آخرین این همه قرب ترا مشاهده فرمایند و شان ترا تماشا نمایند و شفاعت مراد حق آنها به فرا اجابت رسائی در معرض قبول افتاد پس باید که متابعان آنحضرت هم درین صفت کم تشبیهی با بنجاب حاصل نمایند - مصراع

۱۵

گر قبول افتد ز بی عز و شرف

۲۰

ابيض - می فرمودند که فضل حضرت ایشان رحمته الله تعالی بر دیگر اقربای خود که متحقق به کمالات علیه احمدیه اند (۳۴۷) اگر چه از وجه بسیار مثل قیومیت که خلقت مولی است ذکره ادلی اما وجه اکبر محبوبیت ذاتی که از راه اصالت آمده و ایشان را آفتاب فضل گردانیده و رزقنا الله سبحانه کمال محبت -

احمر - می فرمودند که ما را از اکابر چهارده طریقه که مشهور فیما بین الناس اند اجازت تلقین اذکار آن طرق بر طالبان آن راجل است -

و وضع شریف آنحضرت در خلوت همگی به سوز و گداز بوده و اکثر ابیات شوق بر زبان مبارک به سوز تمام می آوردند، و بعضی از آن ابیات که محض از زبان شریف یاد گرفته است اگر چه بعد از آن بعضی ابیات را در بعضی کتب هم دیده ایراد می نماید -

گر از بویم گریزی هم به خوشم که تو عطار و ما ماهی من و شرم
عرفی دو قدم هست تا یار افسوس که پائی بخت لنگ است
گفت او رو که آنچنانم من که بجز عشق تو ندانم من
عشق تو این کار من زانده آنچنان ساخت در دلم خانه
که ترا هم نماند گنجای بعد ازین خوشترم به تنهای

و اکثر در وقت نصیحت این بیت هم می خواندند -

صحر افراخ است ای پسر تو گوشه ما گوشه

منزل دراز است ای پسر تو نوشته ما نوشته

و مثنوی تل و من را قبولیت حضرت ایشان را سرفراز است و اکثر ابیات دل نشین در

مکتوبات شریفه مندرج می پسندیدند، و این بیت را دل تمام مثنوی می گفتند -

ای صبح بتاب بر شب من که جان رنق است بر لب من

شب و وقت سحر بعد از فراغ نماز تهجد این بیت را به سوز تمام می خواندند -

بس بی رنگ است یار دل خواه ای دل قانع نه شوی بزنگ ما گاه ای دل

تا کجا شمار این قسم احوال محبوبانه ایشان نماید همان بهتر که ذکر تفصیل مقدمات واجبیت

المقریر را حواله بر رساله موعوده نماید این شاء الله تعالی و عبادات آنحضرت که شرح آن موجب کمال

تطویل است اگر چه قدری در رساله موعوده مذکور خواهد شد بمشیت سبحانه -

اما اجمال آن است که عبادات یومی و لیلی حضرت ایشان که در مفتاح رابع گذشت

بعینه از اعمال آنحضرت گرفته است -

احمر - می فرمودند که عمل صالح صورتی حضرت ایشان رضی الله تعالی عنهما بعینه اختصار نموده ایم که
سرموی تفاوت کم و بیش نه رفته و از تمکین آنحضرت رضی الله تعالی عنهما که باین همه کثرت واردات
شامل حال بوده چه شرح دهد و حسن اخلاق را چنان و انماید -

خلیقی پرده پوشی مقتدای کرده ام پیدا که بی حال پرسی رهنمائی کرده ام پیدا
پادشاهی بی نیاز قطب قتی عرف سایه اش ظل همای کرده ام پیدا

۵

و از سخاوت ذاتی و کرم جلی که از روز شعور تا رسیدن حضور (۳۴۸) رب شکور
استیلای تمام داشته، اگر قدری مذکور نماید هیچ سخنی دعوی سخاوت نه نماید تفصیل بعضی امور
ازین در رساله موعوده مذکور خواهد شد ان شاء الله تعالی -

۱۰

ابيض - یک بار آن قبله ابرار متوجه باجور بودند روزی که آب نهر که یک مرحله از باجور این طرف
باشد رسید مردمان آن جا به نیاز مندی تمام در مسکن خود بآب رواند و لازم خدمت حسب الواسع
بجا آوردند و درایش به منت داری تمام مقام کنایه معروض داشتند که این قریه بالائی کوهی است
و تصدیع آب پر بسیار که از سه میل که یک فرسنگ باشد از پایان آب می آریم و قبل ازین بسی
سال متصل این دیه نهری بود روان از شامت اعمال ما آن است که خشک محض گردیده است
و عافرانید تا بعد قرن باز او را رود جاری شود و نفعی عظیمی به مسلمانان این جای عاید گردد و تصرف

۱۵

حضرت یادگار بماند، فرمودند پالکی من بر سر همون نهر خشک به برند تا همان جادعا نمایم، چند هزار کس
از زن و مرد و افغانه برای مشاهده این تصرف بدیع جمع گردیده، پالکی مبارک بردند و زمین سنگلاخ
که پُر از اججار شکره باشد نشان دادند که این جای نهر بود فرمودند پالکی را فرود آزند، فرود آوردند دست
شریف برای دعا برداشتند و دوسه گهری بآن ساختند ناگاه آواز آب که سنگها را زده می آمد در گوش
تشنه لبان رسید به عرض رسانیدند که آب رسید خود به همان صرافت مانند تا آنکه آب در وسط پالکی
داخل گردیده آن زمان دست به روی مبارک گمردانده از دعا فراغ حاصل کردند به فرحت شکر گویان
۲۰ برخاستند فرمودند تجسس نمایند شکار هم خواهد بود ما همیهایی فراوان نمودار شدند افغانه شکار بسیار
نموده به فدویت تمام حلقه ارادت در سر و گردن نهاده چند روز دیگر هم مقیم کنایه رخصت
باجور نمودند تا امروز که چهل سال است افغانه آن جا شکر گذار این جا بخشش اند و آب حکم الهی

ابيض - در همان سفر چون افغانه آب نهر مشاهده نمودند این تعریف صاحبان به دیدند ملک عثمان که
مقدم آن قریه بوده دختری داشته که به علت کوری از مدت هفده سال مبتلا بوده و عمر آن دختر
هشده سال بوده معروض داشتند که دعا فرمایند حضرت حق سبحانه او را بینا گرداند فرمودند معجزه حضرت
انبیاء است که کور را بینا می ساختند چنانچه حضرت یوسف علیه السلام چشمان بی بی زلیخا را منور
کرده بودند و حضرت عیسی علیه السلام نیز بسیاری از کوران را بینا گردانیده اند علی نبینا علیهما
الصلوة والسلام من بی چاره رالیاقت آن کجا است عرض کردند که برای خدا توجبه این معنی فرمایند
والملح بسیار به کار بردند فرمودند بحکم العلماء و دثته الانبیاء دم می نمایم در عین دم بودند که
حق سبحانه به محض قدرت کامله خویش روشنی چشم به دی عطا فرموده
پسیدی شدز مشکین طره اش دور در آمد در سواد نرگشش نور

۵

۱۰

احمر - می فرمودند که در آن دم من این کلمه را هم (۳۴۹) می خواندم اللهم اشف امتک و
صدق رسولک صلی الله تعالی علیه و علی اله و سلم -

ابيض - یکی از غادات در حالت حیات آن قبله ارباب حاجات به امراض شدید مهلکه گرفتار
گردیده و حکیم حاذق که معالجتش بوده جواب علاج داده و گفته که حکمت انسانی را جای نمانده است
آری حکمت رحمانی تا هر کجا که فرمایند هست - فقیر این مقدمه به عرض آن قبله رسانید ما هم از حکیم خود
جلت عظمت خواهیم پرسید بعد از دوسه گمری ازیں ماجر فرمودند که ما از حکیم خود پرسیده بودیم حکم شد
که شفا دادیم همون روز معامله بیمار جانب امید کشید و در دوسه روز به شفاء کامله عاجله سرافراز
گردند - والحمد لله الحمید و لقد شاهدنا مثل هذا التصرف من
شیخنا و امامنا ما يتعسر تعداده و سمعنا من الشقات
ما يتعذر احصاءه -

۱۵

۲۰

ابيض - در خانه این اداره هر فرزندی که متولد شده پیش از تولد او خبری دادند که پسر است یا
دختر و اکثر صورت آن هم تشخیص می نمودند علی الخصوص بشارت قدوم فرزندی نیاز احمد سلمه الله
تعالی و ابقاه واصله الى عناية ما یتمناه چهار ماه در حمل بود که از

زبانی حضرت ایشان رضی اللہ تعالیٰ عنہ باین عبارت مرحمت کردند کہ من امروز در روضہ منورہ حضرت ایشان قدسنا اللہ سبحانہ بسرہ الاقدس نشستہ بودم دیدم کہ در دست آنحضرت طفلی است طبعی بہ ہرز رنگ بہ من عنایت فرمایند می فرمودند کہ نبیرہ تست و نام این رحم رحمٰن در حضرت رحمان مقرر گشتہ است و می گویند کہ بامن از دوراہ نسبت فرزند دادم یکی از نسبت شما دوئی آنکہ نسبت نبیرہ فرزند محمد مصطفی اللہ بہ پیمان بہ وقوع پیوستہ و روز عقیقہ اول اسمی بہ اسم مذکور کردہ لیکن عالی حضرت ۵ فرمودند کہ یکی از نام ہای این نیاز احمد ہم باشد۔ چنانچہ کنیتش ابو داؤد و نیز محمد عاشق ہم بہ موافق برادر بزرگ خود محمد معشوق سلمہ ربہ گذاشتند و بالفعل شہرت بہ ہمیں نام والا مقام نزدیک عوام غالب است۔

ابھض۔ اکثر در خود سالی احقر می فرمودند کہ فلانی مصنف است بہ میامن آن مقولہ از فقیر تا امروز ۱۰ بہ تصنیف بہ ظہور آمدہ کہ ہر یکی مقبول اہل کمال گردیدہ است معدن الجواہر و منظر ادلی الالباب و مفتاح اہل السعادت و عزم کتاب منظر البواب فضل در خاطر بر تقدیر حیات مصمم است ان شاء اللہ تعالیٰ و رسالہ دیگر ہم در خاطر مذکور آمد کہ باید نوشتہ و باید دید کہ تا آخر عمر معاملہ تا کجا کشد و ما توفیقی الا باللہ علیہ توکلت والیہ اُنیب۔

احمر۔ ولایت پناہ شیخ روح اللہ می گفتند کہ ہنگام تشریف سفر آخر کہ آنحضرت صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم جانب پیشاور اتفاق افتادہ بہ فقیر فرمودہ بودند کہ این آخر سفر ما است و در دعاء حسن خاتمہ مقید خواہد بود آخر الامر بہ پیشاور رسیدہ عالمی را بہ ہدایت رسانیدہ روز جمعہ ثالث رجب المرجب جاں بجا مان ۱۵ تسلیم کردند انا للہ وانا الیہ راجعون۔

تاریخ وصال کہ موافق سال ہزار و صد (۳۵۰) و ہفدہ ہجری است "و می خاتم اولیاد بود" و دوسہ فقرہ دیگر کہ یک سال می افزاید و آن نزد اہل تاریخ مجوز بلکہ بسیار دائر است مذکور باید نمود۔ "و می از اکابر عرفاء وقت بود"۔ این ظل نبی احمد بود۔ "محب محمد فضل اللہ"۔ قدسنا اللہ سبحانہ ۲۰ اسرارہ و رزقنا اللہ تعالیٰ من برکاتہ و رضی اللہ تعالیٰ عنہ و رضی ہو سبحانہ بحرمتہ سید المرسلین صلی اللہ تعالیٰ علیہ و علی جمیع الانبیاء و آلہ و آلہم و صحبہ و صحبہم و اتباعہ و اتباعہم و سلمو و بارک

۱۔ د۔ "طفلی است" ندارد ۲۔ د۔ "کمال" ندارد

۳۔ یہ دعائیہ کلمات نسخہ "د" میں مختصر ہیں۔

از آن جانیا زمندی فرزندی نیاز احمد مذکر در آن حضرت بی نظیر است بنا بر آن فقرات
بر آورده او مذکور گشت والا تواریخ دیگر مخلصان دیگر مثل حافظ عبدالعزیز پشادری و عبدالحی برزنجی
هم یافته اند، جهت تطویل کلام مذکور نه گردیدند.

آنکه ثابت شریف به حضرت سرزند آورده در روضه منوره حضرت ایشان رحمته الله تعالی
در دین ته خانه مقدسه جانب اقدام آنحضرت مدفون کردند.

۵ هر آن آتش که افروز دست سیم خلیلاں را بود باغ ابراهیم
و آنحضرت راسه فرزند به کلاں سالی رسیدند.

(شیخ عزالدین احمد) اکبر آنها معرفت دستگاہی مرحومی قبله گاہی شیخ عزالدین احمد قدس سره
و خلی مقبول حضرت ایشان رحمته الله تعالی در بادی النظر گردیده، چنانچه در مین تولد شرف حضور
داشتند و بعد از تولد چوں نظر مبارک افتاد فرمودند.

۱۰ احمر - سبحان الله در اول نظر مقبول گشت و از غایت غایت ملائع الملک می فرمودند -
و به خلعت خود به نواختن تفصیل این نقل نزد ارباب عقل خلی ضرور است به گوش تامل باید شنید -
نبأ و زوالش حضرت ایشان که قریب السن آنجناب بودند گاهی مقتضای عمر قلندان مبارک را که
به حضور اقدس کشاده می یافتند گاهی مقرر می کشیدند و زبانی کاروی بر آورده، این معنی موجب
طلال خاطر می شد و آنها را به زجر و مبالغه منع بازیدن قلندان می کردند.

۱۵ احمر - و می فرمودند که رشک ملائع الملک درین امر نه نمایند که وی یار ما است و هر چه نماید سلم
و مقبول است و مطلق به منع ایشان درین کار و کارهای دیگر که مشتمل بر انواع شوخی باشد رضای
مبارک نه بوده و سوای این هم اکثر باین کلمه سر بلند می فرمودند و حضرت ایشان به منصب خلعت
متحقق اند پس بحکم خلیل الخلیل اسیداری اکمل آنجناب را نصیبی از مقام خلعت به ثبوت
پیوست.

۲۰ یک بارگی در موسم طفولیت مرضی بآن اخوت پناهی لاحق گردید که طبیب پرمیز روغن
فرمودند حضرت ایشان رحمته الله تعالی فرمودند که تمام طعام سرکار بی روغن به برند تا دل طفل محزون
نه گردد که مردم مرغن می خورند و مرابی روغن می دهند و نکته ثانیه که بالفعل به خاطر رسیده دیانی دلم

که پیشتر هم کسی شنیده باشد که وظیفه داران طعام چون با وجود شفایی روغن به خوردن البته دعا و شفا به مصمم قلب خواهند نمود ما که دعای احدى از عباد الهی زود به فراجابت خواهد رسید.

ابيض - در همان مرض ایشان یا در مرض دیگر که اصعب بوده حضرت ایشان رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ به حضرت والده ماجده ما که صبیحه آنحضرت باشند بشارت عافیت دادند و فرمودند که من به محاسن دیده ام خاطر جمع (۳۵۱) دارم حضرت والده ماجده سلمه هار بیهای فرمایند که حضرت ایشان بشارت طول عمر ایشان مخفی از من فرزند خود حضرت حجة الله که معتمد به کشف نزد پدر بزرگوار بودند طلب نمودند بلکه شیرینی برای ختم حضرت خواجهای بزرگوار نیز فرستادند ایشان نیز بشارت دادند که من عزالدین احمد را به ریش یافته ام.

احمر - آنحضرت در خلوت فرمودند که به ریش خود من هم یافته بودم مقصود آن بود که بشارت پیدی ریش می دادند تا خاطر اطمینان می گرفت در شادی کتب آنجناب هم حضرت ایشان رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ فرمودند بودند و فاتحه الکتاب خود خوانده عنایات که درین ضمن به کار آمده تا کجا مشروح اهل بصیرت سازد نقل غریب استماع نماید از آن جا محبوبیت آنجناب بحضرت قیومیت مآب تماشا نما.

احمر - در ایام غلبه آزار حضرت ایشان رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ تمام بدن مبارک را تاب تحریک نمانده بود آن انخوت پناه بالای عرش مبارک بنشین بود و فرش حضرت ایشان همیشه طاهری بود کما هو الظاهر زود به عرض رسانیده که با جد بزرگوار اندکی کناره شوید من بول می نمایم به قسم خود را یک سو کشیدند تا طفل بر همان فرش و عرش بول نموده آنحضرت را این معنی خیل به پسند افتاده و مرغوب الطبع گردید، بعد ازین که حضرت والده دجده ما حضرات خدمت شدند نقل گذشته را بر زبان شکرشان آورده دعای خیر در حق وی به عبارات مختلفه فرمودند و گفتند که اگر بدون خبری کرد ما چه کردیم و نمازی نمودن بدن خیل دشوار بوده خدا اش خیر دهد و به کمال به رساند که قبل وقوع واقعه اطلاع داده و ما را ازین حرج خلاص ساخته تبدیل فرش امر آسان است فی الفور تبدیل فرش نمودند و الاضابطه شش لیفه چنان بوده که هیچ کس که مباشرت شکوک بهم می بوده در حجره مقدسه باریاب نمی گردید رعایت طهارت آن فرش تکلیف کسی که بر عرش خاص بشا شد و مورد این همه عنایت گردد بلکه در یکچہ جدید از مقبولیت به کشاید این کار خاص از به محبوبیت متعلق است و

حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ به محبوبیت ذاتی سرفراز اند و محبوب المحبوب، محبوب قاعده کلیه اصحاب قلوب است۔

۵ احمر۔ حضرت والدہ ماجده می فرمایند که روزی حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ فرمودند ازین که پسر ترا مادر فرزند می خود گرفته ایم گران خاطر نه خواهی شد و بدنه خواهی برد که ما این را می خوانا نیم و از غناء وقت می گردانیم قابل ساخته حواله تو خواهیم نمود، هر چند عمر مقدس آن زمان وفاته کرد اما بهین مقوله مقدسه کریم متعال بهر دو کمال قال و حال متحقق گردانید بلی تنای اکابر این معنی نمی باشد و سخن مردان بی جانی باشد علی الخصوص منظور آن حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ به مقبولیت دیگر سرفراز اند با خالق سموات و ارضین در راز و نیاز اند۔

۱۰ بر خاک اگر نظر کنی مشک بو کنی بر سنگ اگر نظر کنی آئینه رو کنی
و عمر شریف آنجناب پنج ساله بوده که وصال حضرت ایشان کنونات را مد هوش ساخته (۳۵۲) و سمادات را بی سر پوش گردانیده تربیت آنجناب به حضرت قبله گاهی قطب الاقطابی قد سنا الله سبحانه مسلم گردیده و اموری که در ممکن استعداد بوده به بختگی و بالیدگی جلوه گر گشته و امور دیگر هم از حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ درباره آنجناب مسموع شده اما چون بطریق ضبط محفوظ نیند بنابر آن لائق ذکر درین کتاب معصومی یافته۔ الحال اسرار دیگر آنجناب چون از بشارت قیومی است مناسب این کتاب فهمیده به ذکر بعضی ازاں لب می کشاید۔ ۱۵

۲۰ محبت حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ که سرایه جمیع سعادات است به مرتبه داشتند که دل و دیده بزنام مبارک می کداختند و هر که را منحرف از آن قبله درویشان می شناختند محبت محبت او را سم قاتل می پنداشتند لهذا رغبت بر تنهای پیشتر داشتند و بر سیر باغات می ساختند تا بجای که ناموصوف به صفت فدویت باشند روی آنها نه بیند چون قدری از جلالت هم شامل حال بوده بنابر آن خلوت را از جلوت محبوب ترمی فهمیدند چه با بسیاری از معاندان حضرت ایشان که به ظاهر مدعی محبت اند و فی الحقیقت معکوس مناظرات هم دست داده که آنها را روی جواب باز نمانده و با محبان حضرت ایشان انیس و دم ساز بودند و سر اسر جمال بودند که بوی از جلال لمحوظ نه باشد و نزدیک حضرت قبله گاهی جیو می شدند اعتبار تمام داشتند و سخن ایشان در آنحضرت قدری دیگر داشته و منزلی غظیمه حاصل روزگار بوده بشارت غظمی هم از آنحضرت والا منزلت قدس سره یافته و علم ظاهری را هم به دقت تمام قریب باقر رسانیده۔

درس مختصر معانی و متوسط شرح کافیه و بعض نسخ دیگر به بعضی از طالب علمان می گفتند و خود هم فکران داشتند که دوسه نسخه آخره که بطریق سبق نگذرانده ایم باید گذرانید چون عمر و فاء آن نه کرد بر مقدار موقوف ماند.

احمر - از زبان حضرت قبله گاهی قد سنا الله سبحانه شنیده ام که محبتی که عزالدین احمد را به حضرت ایشان است و عنایتی که حضرت ایشان درباره ایشان داشت گذاشت کمالی از کمال ضمنت نه نموده است. ۵

احمر - نیز فرموده اند که میر شرف الدین سلطان پوری که از اکابر خلفای حضرت خازن الرحمت بوده بشارت حقیقت قرآن بایں فرزند ماداده بود و تفصیل این مقدمه چنان است که در مجلس از محاسن سلطان پور کیف ما اتفق اجتماع عزیزین حاصل آمده میر نکور در عین هنگامه بر غاسته معانقه به کمال شوق نمودند و گفتند از شما بوی حضرات احمدیه یافتیم و حقیقت قرآن مجید را محیط شما دیدیم بی اختیار شافتم و شمارا نور صرف یافتیم بلا علم حقیقت هر کدام مرد دیگری را چون به جناب اظهار حقیقت خویش نمودند خافیه خاطر میر نکور بر طرف گشت و آنجناب را به جناب حضرت قبله گاهی قطب الاقطابی قد سنا الله سبحانه بسره الاقدس نرعی اعتقاد بوده که هیچ کس را عدیل ایشان نمی ساختند و بعد از حضرت ایشان راضی ساختند و به موافق اعتقاد بهره با ازان صحبت کیا خاصیت برداشتند اکثر ایمی فرمودند که حضرت پیر دستگیر نه شود و نمائی خلایق را به نیم جود قبول نه دارند و به جز ذات بحت تعالت و تقدست التفات با سوانه دارند و قبولیت (۳۵۳) خلایق اصلاً دلیل علیه کمال نه دارد چه بسیاری از ادیاء که آنها را کسی نمی شناسد افضل اند از اولیای که رجوع خلایق بآنها پر بسیار است نمی بینی بعضی از ادیاء کرام علیهم السلام گذشته که سه و دو یک کس بآنها گردیده اند البته افضل اند از ادیاء که جمع کثیر بآنها گردیده باشند و تحقیق آن ادیاء علیهم السلام از مکتوب دویست و پنجاه و نهم از مکتوبات جلد اول حضرت مجدد الف ثانی رَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ طلب باید نمود و گاه گاه آنجناب حقائق سرگزشته خود را که بعد از زمان حضرت ایشان رَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ مشاهد نمودند پیش محبان بیان می فرمودند نقل از آن ایرادی نماید که بعد از وصال حضرت ایشان طرفی از مسجد کلاں حضرت سرزند به حال اکرم حضرت مروج الشریعت تعلق داشته یعنی به همراه یاران خود می نشستند و درس می فرمودند و حلقه می نمودند و طرفی ثانی مسجد به حال اکرم حضرت شیخ سیف الحق والملة والدین

قدس سره تعلق داشته و هر دو جانب وقت شام برای ختم حضرات^۱ خواحبه های بندگان
 قدس الله اسرارهم حلویات حاضری گشته لیکن چون غلبه ارشاد حضرت سیف الحق والملة والدين
 محیط آفاق بوده حلویات به کثرت نواز می نمودند چون درود من جانب حضرت مروج الشریعت در آن
 وقت اتفاق می کرد اکثر از راه طیبست می فرمودند.

۵ احمر - که اگر ذوق به شیرینی دارید این جا حاضر باشید تا بعد فراغ ختم داده خواهد شد و اگر شیرینی
 طلای می طلبید پیش اول خال خود به روید.

۱۰ و آن اخوت پناه را با خالین مذکورین نسبت دامادی نیز بوده چه اول صبیحه حضرت
 شیخ سیف الدین در خانه داشتند و بعد از فوت صاحبه عاجزه مروج الشریعت گرفتند، چون فرزندی
 از آنجناب بعد از وصال نمانده و فقیر به انواع تربیت مرباء ایشان است و باعتبار صغر سن جای
 فرزندان ایشان بر آن سخن ایشان به وسعت دامنه اوراق با وجود رعایت اختصار گرفت که در کتاب
 منظر ابواب فضل که فضل الهی موعود است، احوال ایشان به تفصیل مرقوم خواهد گردید ان شاء الله المجید.
 امید است که چون نظر ناظر و سابق قاری باین مقام برسد البته به دعای مغفرت یاد آن غفران پناه
 شیخ عز الدین احمد نماید تغمده الله تعالی.

۱۵ و عمر شریف آن برادر بزرگ بست و هفت ساله گردیده بود که در سرای خان خانان که شش
 میل خام که از بلده دار السلطنت لاہور واقع است واقعه ایشان روی داده و تابوت به حضرت سرهند
 برده در روضه مقدسه حضرت ایشان بیرون گنبد معلی مدفون کردند.

۲۰ و تاریخ وصال هردوم شهر شریف ربیع الاول بوده و سال هجری ازین کلمه که فرزندی جم جم
 نیاز احمد یافته باید جست "دُر عزیز معرفت بود" — اَنَا لِلَّهِ وَ اِنَّ الْاِلٰهَ لَجَعُّونَ -
 جناب حضرت قبله گاهی مرشدی در آن ایام در (۳۵۴) - بلده پیشاور تشریف داشتند
 و متوجه کابل بودند که این خبر وحشت اثر بغتہ شکاف در سینه بی کینه نموده صبر و تسلی که در آن نظر
 در آمده اصلاً به شرح راست نیاید مگر ملازمان آنحضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ بعد از وصال
 فرزند ایشان شیخ محمد صادق قدس سره مشاهده این قسم صبر فرموده باشند و اکثر این کلمه را در آن
 ایام به شوق تمام می خواندند و بر عنوان مکاتیب هم که در آن سال مرقوم گشته می نوشتند.

احمر - رضینا بقضاء الله وصبرنا على بلاء الله - روزی در کوتی که در فراق ایشان نگارش به نواب مکرم خان رحمته الله علیه نوشتند این رباعی عربی تحریر کردند رباعی :

رمانی الدهر بالازراء حتی فؤادی فی غشاء من نبال

فصرت اذا اصابتني سهام تكسرت النصال على النصال

۵ ایضاً بعد از وصال اخوت پناهی مرحومی چون متوجه کابل شدند سلطان قلی بیگ تیمی که از مخلصان خاص بوده در اثناء طریق بر کوه خیر در خورده که از کابل به پشاور می آمده پاکی شریفه را استاد کلامی که با مشار الیه به میان آمده همی بیت حافظ علیه الرحمة خواندند سه صبا بلطف بگو آن غزال رعنا را که سر بکوه دیابان تو داده مارا و نیز آنحضرت در بیاض خاصه نوشته اند :

۱۰ فتح - که حضرت حجة الله قدسنا الله سبحانه بسر الاقدس در پشاور می فرمودند که من ملهم شدم که عزالدین فی الجنة - پس سخن کوتاه باید و السلام -

(شیخ حسام الدین احمد) - مخدوم زاده ثانی اخوی شیخ حسام الدین احمد فرزند ثانی آنحضرت رحمته الله علیه ، ولادت ایشان بعد از وصال حضرت ایشان رحمته الله علیه در همان سال اتفاق یافته ، چون تشریف حضرت قبله گاهی به تقریب عرس حضرت ایشان در آن ایام در شاه جهان آباد بوده نام ایشان خال اکرم حضرت مروج الشریعت گذاشتند قوت حافظه و علو استعداد آن ۱۵ مخدوم زاده عالی تراد مستغنی از توصیف این ضعیف است و محبت حضرت ایشان رحمته الله علیه سرمایه جمیع سعادات می دانستند و متاعی در بباط خود به ازین نه داشتند از غلبه محبت بود که شبی که با وجود طلبت ذاتی خود را بر وضحیه موحش تر گم دیده در روضه منوره حضرت ایشان رحمته الله علیه در آمدند و جواب سلام از امام همام یافتند ، تفصیل این نقل در موضع ازین کتاب گذشته است بر عاشق مطالعه مخفی نیست -

۲۰

و وصال آن اخوت پناه روز عرس حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله علیه یعنی بیت و هشتم صفر مظفر بالا ای آب زبده به همراه شکر بادشاه غلام منزل شسته هزار و صد و نوزدهم ، بحری روی داده - انا لله و انا الیه رجعون - و در همان جا نزدیک قصبه اکبر پور مدفون

له د - "حافظه و علو" ندارد ۲ - د - م غلام مکان ، حاشیه ششم غلام منزل

گشته رحمه الله سبحانه.

و عمر ایشان اربعین کامل گردیده و سه فرزند ایشان بالفعل در قید حیات اند، هر کدام به جوانب رسیده و به غربت و مسکنت (۳۵۵) آرمیده و رفیق بندگی رفیق آنها باد —

(صفر احمد معصومی مولف مقامات معصومی) عاجز شکسته بال منتظر فضل لایزال جامع این مقامات

فرخنده نکات مجدالدین احمد ابوالبرکات حلقه بگوشتان اولیاء به صحبت صمیمی صفر احمد معصومی عفا الله

تعالی عن زلاته، فرزند ثالث و اصغر آنحضرت است رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ، احوال پُر اختلال این نقص

بی سر و برگ که تمامی افعال و اعمال خود را به معاصی ساخته و مدت عمر اشرف را به هواد هوس در باخته نه

شایان آن است که پا انداز مقبولان صاحب اسرار و اعزّه عالی مقدار در سلک تحریر فسلک گردد

اما وجهین قویین خواهان آیند که البته قدری ازان در قید قلم آورده شود و وجه اول آنکه از مطالعه این

معارف معصومی و دقائق علوم که در زیر قلم در آمده ساده لوحی از کوه اندیشی خیال آن نه برد که را قلم

احوال هم البته متصف به صفتی از این صفات کمال خواهد بود، پس معاصی خود را به زبان اجمال با انواع

رحمت لم یزلی که بروی شامل حال است تحریر نماید و ساده دلال را از دوسوسه مذکوره بر آورد و وجه

ثانی آنکه بعضی از کمالات و مکاشفات و معاملات حضرات عالی درجات که به سبب عنایات

و افره و لطافت متکاثره شامل این عاصی تباه کار است و بعضی مقدمات دیگر که ذکر آنها بدین

تبیین احوال خود عالی از صعوبت نیست. پس گویا آئینه داری احوال اکابر ذوالجلال در پرده این

نیازندان درگاه متعال گردیده به تامل شامل استماع فرمایند و کار این اداره غیر از نافرمانی غفار

نیست و طاعات به جز فساد نیست و مراقبه اش عذر و حیل است و مشاهده اش دنیای دنی را

وسیله همتش برافزودنی کبائر مصرف است و صحبتش به دغا و مکر معروف کاری که برای خدا باشد

گاهی از وی به وقوع نه یامده و حرف که صفا باشد گاهی از زبانش نیز آمده نیتش به جز پرورش نفس

اماره نیست و طاعتش غیر از انفراخ ابلیس پرتبیس نه جمیعش در و سادس شیطانیت و عاقبتش

در کامروای مطالب نفسانی القفه مکار بی نظیر و عذار پرتز ویر صحبت اهل کمال بسیار یافته اما نفی

ازان نه بر داشته عالمی بایں بهانه خراب ساخته و خود را برای عرض قلیل که آن هم مبهم است بلا انداخته

نه شرم از دنیا دامن گیر است و نه اندیشه عقبی دستگیر و الهوسی است نافرجام و کوه اندیشی است

بی سرانجام —

در تو یک یک آرزو ابلیس تست

در تو صد ابلیس زانند و السلام

عشوه ابلیس از تبیس تست

چو کنی یک آرزوی خود تمام

اگر فضل لم یزلی در رحمت سابقه دستگیرش نه نماید نجات در حق متصور نه و اگر عنایت
بی غایت دم سازی اوقات و آفاتش نه فرماید و ملاوت (۳۵۹) زندگی بروی از اکبر محالات
است چه اعداء آفاقی در رنگ اعداء نفسی همه وقت در کین اند و آنچه از دست شان می
بر آید به تقصیر مصراع

دارم از خویش در این بادیه فریاد بسی

۵

اگر نه سروش وَ رَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ در گوش جاننش در دور است رسیدی و
شمال احسان لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا بر گل و
آب دی و زیدی هیچ یکی از اهل کبائر و صفات شکل دی نه دیدی و نام و نشان دی نه شنیدی اما غلبه
رحمت و عظمت فضل آن قدر شمول دی فرموده مقبول اهل قبول گردانیده که از کثرت نظاره چشم کرم
معاصی قبیح با اشک ندامت جواهر آب دار گردیده از آن است که باقسام انعام دی ذی الجلال
وَالْكَرَامِ خور کرده به مقتضای كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ روز آینه خود را که به موجب حدیث
قدسی اَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي حَسَنٌ ظَنٌّ شَالِ حَالٍ دارد امید فضل و وثوق احسان است
نوع دیگری باید و امور خود را باد تفویض می نماید وَ افْوَضْ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ
بِالْعِبَادِ از ایراد این تفویض که از ماده تمیز به کرم عزیز یافته به هیچ وجه مشروح قلم نمی تواند
گشت

۱۵

امید هست که نشور عشق بازی من ازان کمانچه ابرو رسد به طفرای

از اکابر برگزیده و اعالی خدا رسیده چیزها در حق خود شنیده که تفصیل بیان بسیار کلال
است اما به طریق ایجاز و اختصار اگر مذکور نماید گنجائش دارد عنایت لم یزلی که خود دیده اگر قدسی
ازان نویسد گویا ادای احسان الهی کرده باشد.

پنج شش ساله بوده که هنوز هوش را از مد هوشی جدا نمی کرده که شب عید الاضحی در منام به
۲۰ ملازمت سید الانام علیه وعلى آله الصلوة والسلام گویا بر مصل هوش کامله مشرف گردیده و
چنان می فهمد که از غلبه اثر دهم ترجمی بر احوال دی فرموده حواله صدیق اکبر رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ که در صف
ثانی با خلفای دیگر نشسته اند می فرمایند که بی مشقت به خانه رسانید و خلیفه ثانی که نسبت نبی

- این اداره هم بآن اعلیٰ اصحاب می رسد می دهند که فرزند خود را به کسی به دهیید تا در خانه به رساند و در خلیفه ثالث و رابع هم ذکر مواهبی که شامل حال این نواخته احسان سید الانس و الجان صلی الله تعالی علیه و علی آله و اصحابه و سلم گردیده در میان است و بر یک از این حضرات رابع رضوان الله تعالی علیهم اجمعین عنایات جداگانه می فرمایند و خلیفه ثانی از مشاهدۀ عنایات سید عالم صلی الله تعالی علیه و علی آله و اصحابه و سلم فرحت فوق الحد بهم رسانیده به یکی از خادمان و والد بزرگوار این راقم بی مقدار که وی نیز در آن وقت به سعادت حضور قیام دارد و حواله می سازند تا در خانه رسانید، کیفیت آن صحبت فردوس رفعت چون بامداد برخواست به عرض مرشدی قبله گاهی رسانیده و حیرتی که از بیداری آن خواب یافته نیز معروض داشته عنایات کثیره در تعبیر شنید و از آن باز خود را چیزی دیگر دیده - هم در آن اثناء حضرت والدۀ ماجده فرمودند و بعد از آن اکثری فرمایند -
- ۱۰ احمر - که پیش از ولادت تو (۳۵۷) شبی در خواب دیدم که منم که فقیری صاحب قوت که بانوار بسیار درخشان است آمده به من گفت که صاحب زاده مبارک من می پرسم که پسر یا دختری فرمایند که من از اجمیر این قدر قطع مسافت نموده آمده ام نه که برای دختر آمده ام بلکه پسر مبارک و نام من خواجه معین الدین چشتی است و او را اسمی به نام من خواهند نمود -
- ۱۵ امیدواری ها داشتم الحمد لله که به منصه ظهور پیوست - و نیز فرمودند می فرمایند :
- احمر - که در وقت ولادت تو قطب العارفین برادر بزرگ حضرت سیف الحق و الملة والدین قدس الله سبحانه بسره العزیز و رعین روزه تشریف ارزانی داشتند در آن شدت محاسن شریفه آنحضرت بدست این ضعیفه بوده و هر قدر قوت و حمله که از دسم برآمده اصلاً تقصیر نه رفته و تا آخر فراغ هم چنان گذشته بعد از فراغ مبارک بادیها دادند و بشارت فرادان به حال این اداره بر زبان شریف آوردند -
- ۲۰ احمر - می فرمودند حضور فقیر در این وقت باشد البته بی معنی نیست برای پسر شما یک معنی جلوه گر خواهد شد، گفته من به یاد شما باشد و بعد از آن هم هر وقت که فقیر را می دیدند بشارت را لب مبارک می کشوند و در وقت عقیقه ذکر نام بشر هم در میان آمده فرمودند به روز عقیقه هر کس که از

حاضران نام می گذارد آن طفل مسمی به جمیع این اسماء می شود، پس معین الدین هم نام فقیر از جهت بشارت گذاشتند و مجد الدین نیز گذاشتند که لقب حضرت ایشان بوده و کنیت ابوالبرکات معین فرموده که کنیت حضرت مجد الف ثانی است رحمته الله تعالی و گفتند که اشهر نام های صفر احمد باشد که نام جد شریف مادری ما است و ایشان را اولاد پسری نماده پس باین تقریب نام ایشان نزد اهل روزگار باشد.

۵

احمر - گویند چون حال اکرم بعد از ولادت فقیر در خانه خود تشریف فرمودند چند روز متوالی بر زبان شریف نزدیک محرمات خود می آوردند که من نمی دانستم که زائیدن بر عورات این قدر صعب می باشد تا دیدم بسیار رحم بر حال این طائفه دامن گیری نماید اگر من زن بودم قبول زائیدن نمی نمودم و این از غایت رحم دلی آنحضرت مشعر است و مداح این بی سرو برگ اکثر بیش همیشه خود که والده این فقیر باشند از غایت عنایت می فرمودند، مطلب عنایت بسیار برای عاجز گناه کار داشتند مانا که ثمره عنایت همین قسم اکابر بوده که به عنایت خاص الخاص نواخته و به قبولیت آنحضرت علیه و علی آله الصلوة والسلام مشرف گردانیده و قبل از این بشارت حضرت ایشان رحمته الله تعالی که مدعا نعم البدل والده فقیر را مشرف می ساختند و تفصیل (۳۵۸) آن در مقدمه کتاب گذشته است نیز مؤید مقام قبولیت است، الحمد لله والمنته.

۱۵ حضرت والد بزرگوار که پیر عالی مقدار این نیازمند نیز بودند مکاشفات فقیر را خیل می پسندید و در خرد سالی ها من چیزهای پدیدند که عقل عقیل از آن در کوچه تحیر راه گم کرده است و بشارت عمده سرافرازی فرمودند که تحریر آن بشارت البته جز به خود ستائی است.

و در همین خواندن سبق کتب معقوله و منقوله مثل شرح مواقف و مشکوة المصابیح بعضی از مقدمات مقدمه که فقیر به محض من صحبت آن را ادامی کرده و به قسمی دوست ترمی داشتند که در حواشی آن کتب به عبارات رائقه به زبانی فقیر و اکثر عنوان آن را چنین نوشتند:

۲۰ فتح - ولنعم ما قال میسر صفر احمد.

بعد از آن به مطلب می پرداختند و فقیر دور از کار قرن کامل صحبت آن آفتاب ولایت دست داده - ولادت این آواده در سال هزار و هشتاد و شش هجری و پانزدهم شهر ذی قعدة اتفاق یافته - وصال آنجناب در همین کنیز مبارک عنقریب گذشته است و اکثر حقائق عالیه و

دقائق فائده علوم ظاهری و اسرار باطنی از آنحضرت استفاده نموده بعضی از آن ها در این کتاب مشروح گشت و بعضی دیگر در مواضع مستقبله به وضوح خواهد انجامید ان شاء الله تعالی المجید -

و انوی مرحومی شیخ عزالدین احمد قدس سره نیز در خردسالیها احقر تملقات فرادان می فرمودند و به بشارات متکاثره می نواختند این فقیر را میر هم می گویند باین عبارت می گفتند
 ۵ ان المیر موصوف بحسن صفات البشریه و ممدوح باعلی کمالات الانسانیه
 وله کمالات منها احمديه و منها معصومیه و منها فضلویه وله مقامات
 و مثل این کلمات بسیار ادای کردند که تفصیل آنها در قید حافظه نیست ، چوں به عرض حضرت
 قبله گاهی قدس سره رسیده فرمودند -

احمر - برادر شما در حق شما بشارات می دهند از کم اد تعالی امیدوار باشد که به منصه ظهور آید -

روزی این فقیر به عرض آن پیر روشن ضمیر رسانید که کمالات ارثی هم نفع بخشیده اند یا نه ؟
 ۱۰ احمر - فرمودند نفع آن است اگر صاحب کمالات ارثی اگر تعقید هم نماید زود تر به مقصد اقصی
 کامیاب گردد و چیزی که دیگران را به مشقت و محنت بدست آمده آن عزیز در اندک مشقت
 اکثر آنها بالا روند و آنچه دیگران را در شهر و سین میسر گردیده اینها در ایام و ساعات به موافق
 استعداد خود با به یابند و نفع ثانی آنکه صحبت ارباب کمالات ارثی البته جذبی هم دارد و مبتدی آنها
 ۱۵ را به مطالب رسیده می انگارد و تقریب این استفسار این بوده که روزی آنحضرت از زبانی حضرت
 مروج الشریعت قدسنا الله سبحانه بسر العزیز نقل در باده شاه جیو قدس سره می کردند
 که رجوع ایشان در آخر به جناب حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی افتاده و در آن مدت هم چنانچه باید
 سپرد و خود بجزرت ایشان می نمودند ، روزی در ایام رجوع ایشان مروج الشریعت از آنحضرت
 استفسار نمودند که معامله (۳۵۹) عم شریف چه قسم به نظر انوری در آید -

احمر - فرمودند کمالات ارثی همه یافته می شوند که خلف رشید حضرت مجدد الف ثانی رحمتهما الله تعالی
 ۲۰ اما کسی به موافق کسب خواهند یافت و اگر خود را چنانچه باید سپارند زود تر اخذ کمالات فرمایند - در آن
 ایام که رجوع فقیر به عالی حضرت قدسنا الله سبحانه بسر الا قدس افتاده روزی به تقریبی
 ذکر حضرت شاه جیو قدس سره در میان آمده -

احمر - فرمودند که حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی می فرمودند که شاه جیو گونه تحرکی از حالت اصلی خود
 نموده است اگر کار خود را چنانچه باید سپارد و در اندک مدت ترقیات فرادان حاصل نماید -

چون در شروع این مفتاح احوال حضرت شاه جیونیز موعود بوده که در جای ادا خواهد یافت و برای دوسه صرف شنیده خود کنز علیحه ترقیم نموده الحمد لله که باین تقریب منجر گشت. باید دانست احقر الانام به حد بلوغت نرسیده بود که آنحضرت والا منزلت قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس اجازت تعلیم طریقت عنایت کرده بودند بلکه مردم بسیاری از رجال و نساء که در خدمت برای ارادت می رسیدند توجه آنها حواله احقر می نمودند و حقیقت استعداد آنها استفسار می نمودند،

روزی در اثنای طریق پشاور بر پالکی نیم منزله فرموده باحقر بالای آن آب روان تناول فرمودند فقیر در آن ایام چهارده ساله بوده،

احقر - فرمودند متوجه شو که این آب منظر کدام اسم است از اسماء الهی تعالی و تقدس و آنچه منکشف شود معروض دار، حسب الامر شریف توجه گماشتم معلوم کردند که منظر اسم مبارک منقسم است به عرض رسانیدم مقبول گشت و از کثوف کونی هم اکثری رسیدند و اغلب آنچه اظهار می کردم به برکت حضور موافقت هم می نمود روزی در مرحله پارکاب که مرحله از کابل این طرف واقع است وقت مراجعت هندوستان به همراه ناظم آن جا امیر خان اتفاق منزل افتاده شتران بمشرا بل شکر که به چراگاه برده بودند افاغنه غلجه که شیطان ترین الوسات افاغنه اند به غارت برده، در تمام لشکر شور و فغان افتاده و فردا آن روز کوچ نواب مذکور مقرر بوده و چهارده نفر شتران سرکار آن قطب المدار نیز در آن ذیل بوده وقت نختن یکی از شتران گریه کنان رسیده که شتران سرکار نیز به غارت رفته حیرت تمام دست داده که در نیمه با قبیله در دامنه کوه منزل است و فردا کوچ چه باید کرد، قریب به نصف شب گذشته آنحضرت رضی الله تعالی عنه باین نیاز منده فرمودند:

احقر - که متوجه شهر شو که شتران مامی رسد یا نه و اگر می رسد به کدام وقت می رسد - به موجب حکم چشم پوشیده معروض داشتم که می بینم که حضرت قبله المحققین خال اکرم شیخ سیف الدین قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس (۳۹۰) شتران مارا گرفته می آرند - آنی نه گذشته بود که چندین افغانان هر چهارده شتران را گرفته رسیدند معروض داشتند که مایان بیا از بردن این شتران در مساکن خود معلوم شد که شتران سرکار آن قبله اسرار اند اعتقاد و محبت مایان بحضرات موردی است به مشقت تمام تحبیس در تمام لشکر نمودیم تا در دولت خانه رسیدیم الحمد لله که به مطلب کامیاب گمردیدیم -

مقصود از تحریر این طور کشف و مقدمات نه خود ستائی و ظاهراً آنی است بلکه بیان انوار محبت آنحضرت قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس است که در لمعات حضور جماعتی که مستغرق بجزع صیایان بودند در عین ظلمات به برکت آن نور آب حیات را می دیدند و از کاسات محبت نشاء هائی خوشگوار می چشیدند از مدت معارف همان حسرت فقدان نقد وقت است نه بر دل یک حالت است و نه قلم بر یک صرافت -

نی گنجم به پیرا، منی سازم به سریان
جنونی کرده ام پیدا نه شهری نه بیابانی

گاهی در علم خود را از اهل حال می شمارم و زمانی معرا از حال می پندارم و شب و روز بیقراری آرام خود می فهمم و آنات و ساعات بی آرامی را اقرار خود می یابم نه تشنه را سیری است ازین حال و نه بیمار را شفاء است ازین مقال بالجمله هر حالی که روی می داد قابل نفی می دانم و قبله توجه را منتشر نمی گردانم و سر او را پرستش غیر از ذات پاک معبود برحق است دیگری را نمی شناسم اِنِّی وَجْهْتُ وَجْهَیْ لِلَّذِیْ قَطَرَ السَّمُوتِ وَالْاَرْضَ حَنِیْفًا وَمَا اَنَا مِنَ الْمُشْرِکِیْنَ -

نه دنیا خواهم نه دار عقبی ترا خواهم ترا باری تعالی

اگر چه به ظاهر مشغوف امور بسیارم اما به باطن جزا به دیگری کاری ندارم شوریده عالم و آشفته مقال گاهی به نظاره طلعت افروز امروز خورشیدم و زمانی نظریه مناسبتی خود انداخته به صد داغ دردمندم هنگامی به حریفان بزم معصومی آشنایم و گاهی در سرا پرده های دولت قیومی بی نوا اگر عذر تقصیرات نزد عالی فطرتان صاحب زکات می نمایم مدح بمای شبه الذم می فهمم و اگر تسلیه های که از سبقت رحمتی عصبی برگوش جان رسیده حرف امید می رانم صاحب اسرار می نمایند بالجمله عذر او را بی شرف نمی دانند بعضی که باعتقاد موصوف مانند اگر نکته رسامی بیند البته قدری از قدح مطلب می نویسند و طائفه دیگر همه وقت در خورد و در طنطنه کمال خود که از رجوع عوام حاصل گردیده مست و مدبوش نمی دانند که در آئینه فضل جمال معصومی که از طینت احمد پریده صیغ الهی را مشاهده است از آن است که بر حمت نیاز دارد و بر فضل نوا ساز عاصی است اما رجا مند رحمت قایمی است اما دل گداز و صلت به موافق حسن ظن به دی به موجب حدیث قدسی انا عند ظن

عبدی بی سلوک می فرمایند و او را بغیر خود آرام نمی توانند سه

می توانند که دهادشک مرا حسن قبول آنکه در ساخته است قطره بارانی را

- (۳۹۱) این همه اختلافات عبارات از کثرت الوان عنایت است والا مقصود او معبود است و معبود او موجود - اگر چه هر یک سخنش شاهراه هست به مقصود گشاده امانه در حوصله هر شکر این سخن را بسیار گوازشما یک کس نه شد اسرار جو سخن بی سر را جانب اختصار باید کشید بعد از آن به میدان صاحب دلان باید دید عزیزان هر بنا چون در نظر کیمیا اثر حضرت قبله گاهی والد قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس این حالات بدلیع منظور بوده آخر عمر خود را شناخته چیزی که خود بخشیده بودند تا کنیز نگاه داشت آن فرمودند ترتیب وی را به عالی حضرت قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس مناسب استعداد فهمیده حواله فرمودند و خود دست آن درویش گرفته بآل قبله آفاق پر دند تا رنگی از بی رنگی صبغة الهی نیز به موافق نصیب خود به یابد ازین جا تو جهات کثیره یافته و به نواز شهرهای خاص سرافراز گردیده با وجودی که عادت شریفه آن بوده که حرف را اکثر بشارت شریفه بدائع لطیفه در آبادی اهل معانی به کمال بلاغت بیان می آمده اما به آن درویش صریح را در پرده اشارت مبطن ساخته سخن می کردند که به روی بلانقاب از چهره سخن مطلب بالا تکلف منکشف می گشته و خافیه آن می مانده چنانچه بعد از وصال حضرت قبله گاهی مرشدی در وقت دفن ایشان شرف حضور داشتند آب در چشم مبارک گردانده این آیت کریمه خواندند :

۱۵

احمر - قَرَوُحٌ وَ رَیْحَانٌ وَ جَنَّتُ نَعِیمَ -

و اگر می خواستند که او را به بشارتی مشرف فرمایند باین عبارت می گفتند که حضرت ایشان را

رَضِیَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ چون معامله ساکن این جامی دیدند وی را بشارت آن مقام سرافراز می فرمودند استنفر الله - سخن از حوصله بلند رفت مقصود اظهار معاصی خود پیش ناظران کتاب بوده تا در گمان کمال او نیفتند معصیت دیگر به صد آب و تاب افزود سه

۲۰

یک آتش می نشانند از چشم خون ریز که سوی دیگرش زد آتش تیز

چه کند که اگر اظهار عنایات عرفای ذی الجلال را مبطن می داشته کفران نعمت که ازین راه جلوه گر گشته شامل حال می گشته و حکم آن است وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ -

ازین جهت می خواست سخن دراز گردیده سه

عمر بگذشت و حدیث در دو ما آخره شد

شب با فرشتگان کون کوه کتم افسانه را

باید که قاریان به دعاء سلامتی خاتمه دهد و معاون باشد رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَكُم

تَغْفِرُ لَنَا وَتَرْحَمُنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ - ۵

و این ابجز المساکین را دو فرزند اند کلال تر آنها اسمی است به محمد مشوق (۳۶۲) و

ثانی نیاز احمد هر دو به صلاح و نامرادی موصوف اند و در محبت حضرت ایشان رَحِمَهُمُ اللَّهُ تَعَالَى نَزَل

و جان مصروف مد الله تعالی ظلهما و رزقهما الله من بركات الحمدیه المعصومیه

الصغویة الفضلیة و یرحم الله تعالی عبدا قال آمینا و صلی الله تعالی علی خیر

خلقه مُحَمَّد و آلِهِ و صحبه اجمعین -

(شیخ عبد اللطیف قدس سره)

کنزدوم در بعضی از احوال عم شریف قدوة الواصلین شیخ عبد اللطیف قدس سره -

- ۵ هر چند مقصد عمده از تصنیف کتاب ابتدای از حالات حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی و انتهای آن کثر مبارک گذشته بود که به حصول پیوسته چه بعد ذکر مقدمات مسطورة قلم گزار گردیده ریشها کشیده است و چشم بعد از نظاره آن روی عنبرین موسی به دیدار دیگری خوی نه کرده است -

شد بزم غنچه مشرکام خلاف یک دگر

بس که پوشیدم نظری روی زیبای کسی

- ۱۰ اما چون عم الرجل صنوا بیه واقع است و آنجناب هم شراب فضل از کاسات معصومی تناول نموده اند اگر نه تو لیسیم خیانت در امانت کرده با شتم پس سعادت خود دانه خوشه از غرن لطف لم یزلی بایه چید، الله لطیف بمصادره یَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْقَسْوِيُّ الْعَزِيزُ بل لطف از فضل برتر است و فضل از لطف علییه نیست، فضل است که بطف فی رساند و لطف است که از کرشمه بای فضل عبود گراست کارخانه لطف از فضل برپا است و دار و مدار فضل به لطف بر جاست فضلیان همه وقت بر لطف چشم دوخته نشسته اند و به ترانه
- ۱۵ میا خفی اللطف ادر کتی بلطفک الخفی، مبرنم و چون به لطف خو پذیر شدند رجایند فضل عظیم می کردند با بجله درین کثرت معاصی و عیوب تلاش زیبا محبوب است -

مگر لطف تو گردد یاور من کشد ز این خاکدان بیرون سر من

و گرنه وای بر من وای بر من ز دل تا دیده داویلاست بر من

- ۲۰ ملا خالقا لطیفاً این بنده شرمند را به لطف خود دریاب و در دریای فضل شناورم گردان تا روی جمعیت در تفرقه های نفس و شیطان در عمان آن به بنیم و ازین عدوین بلکه جمیع اعداء آفاقی و انفسی نجات یافته در ظلمات مشا به آب حیات فرایم بهر حال چنگی بد امان لطف اندازم و

له د - "مسطورة" ندارد له م - "اگر نه نویسند کرده باشد"

له م - "نیست" ندارد

فضل عظیم و ثقیقه سازم البته بهره از بحرین عذبین از کرم کریم تعالی خواهم بداشت و بهره خواننده را اعتقاد شریک خواهد رسید ان شاء الله تعالی -

یکی گفت که لطف دوست عام است از لطف دوست نامیدی حرام است
 و انا آگاه باش که حقیقت نسبت مکرم انعم محترم از کنز مبارک گذشته به و موضح پیوسته است که
 همان نسبت مبارک برادر بزرگ ایشان از راه ابرین بایشان مسلم است فلاحه بالمشکلات
 آنجناب همیشه زاده مقبول حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی بوده اند و ولادت با سعادت
 آن آفتاب هدایت در بلده سرچند در حوالی هزار و پنجاه و پنج اتفاق یافته گویا علم مجسم گردیده و
 معرفت همیشگی بهم رسانیده شکل به شکل انسانی که احسن تقویم است گردیده روز عقیقه نامی که
 حضرت ایشان گذاشته معلوم گردیده که با انواع لطف شمول یافته و نامی که حضرت خازن الرحمت
 مقرر کردند محمد ذاکر بوده رحمتهما الله تعالی یعنی هر دو نام تحقیق تمام حاصل آن علامه اتمام بوده غریب و
 مسکنت و نام را دیر پی شیوه مقبول ایشان بوده در اوّل آغاز بسوا الله اغلب که حفظ قرآن مجید
 فرموده به کتب متداوله معقوله و منقوله پرداخته و به وقت تمام تحصیل علوم نموده به درس تا آخر
 اشتغال داشتند و باین جمع کسب حال از جناب قطب الاقطاب قیومیت مآب حضرت ایشان
رحمتهما الله تعالی نموده مجمع البحرین گردیدند و به شروع ارادت در سن بلوغت به خدمت آنحضرت
رحمتهما الله تعالی مستعد گردیدند و برای استسعاد همواره ناز داشتند و عنایات کثیره حضرت ایشان
 در باره ایشان سموع گشته و بشارت لا یذکر الله الا الله در مکتوبات جلد ثالث صریح
 بنام ایشان مندرج است - چه ایشان زبان ایشان حکم شجره موسوی گرفته بود و این معنی تا آخر
 کار شامل حال ایشان بوده که در وقت ذکر و قرات قرآن مجید خود را نمی یافتند هکذا سمعت
 من شیخی و امامی قد سنا الله سبحانه بسره السامی از زبان درفشان آنحضرت
 مذبح کمالات باطنی و قوت علم ظاهری ایشان بسیار شنوده بعضی از نسخ معتبره بجناب مقدس
 آنحضرت هم گذرانده اند چه در حضور والد ماجد خود صغیر بودند اغلب که یتیم ماندند تربیت ظاهری
 و باطنی از آن حضرت قدس سرهما یافته اند و محبتی هم که درین اخوین کریمین نمودار گشته
 مکرر در دو ذات مقدس خازن الرحمت و حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی باین صرافت یا چیزی
 مانوق بران گذشته باشد -

احمر - می فرمودند بی نفسی که در برادر یا شیخ عبداللطیف آشیانه خود ساخته (۳۶۳) محتمل که

به طرفی دیگر توجه نه اخذاخته اگر مصوری تصویر بی نفس به کشد مانا که همین صباحت از کلک تصویر
 بی اختیار سرزند و با وجود عقل معاد در عقل معاش هم فرو گیتا بودند، مصاحبت با شاه خلد مکان
 نیز چنانچه باید داشت و با طالب علمان همه وقت صحبت بوده و مؤنث اکثر اهل علم هم بر ذمه
 خود گرفته آنها فارغ البال برای مباحثه دقیل و قال گردانیده خود سبق می دادند و اکثر ملا میز ایشان
 بیضادی و شرح مواقف و امثال آنها را به قدرت تامه درس دادند و خود هم در وقت تقریر خسیل
 بست و رفق را گاهی فرمودند چه فقیر را حضور درس ایشان بسیار اتفاق کرده است مذاکره که عینیت
 جمع باشد مگر از ایشان دیده -

۵ احمر - می فرمودند که مخدومی استاد می مولوی محمد فرخ نیز در وقت تقریر و مذاکره خیلی بر سرکاری فرمودند
 اما اکثر طالب علم زیادتی هم می کرد البته آتش غضب ایشان در جوش می آمد گاهی به بعضی از طالب علمان
 درشتی واجب دانسته کلمه سخت هم می گفتند اما چون این سختی ضروری به ظهور نمی رسید ناچار بعضی از
 طالبان علم از شورش بی جا دماغ را بر هم می سازند چه حرف واجب الاداء با وجود ما خود فرد نمی گذاریم
 و اکثر به حکم بشریت ماند بعد از سوال ایشان جواب شافی می دهیم و اگر بآں هم تشفی نه شود لا علاج
 جای دیگر رجوع فرمایند که علم بحر است عمیق مقصد ناز به داری اهل علم این قدر می کردند -

۱۰ احمر - می فرمودند که حضرت ایشان رحمته الله تعالی منزلات خمس را که به موافق اصطلاح شیخ می الدین
 ابن العربی است باین درویش در خرد سالیها تلقین فرمودند و فرمودند یاد نمودن اینها لازمت طریقت
 است تا در مجلس ظاهر اتفاق نیفتد این کس سخیل ماند و الا به نذهب حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی
 هیچ غرض بآں وابسته نذهب نیست اما به تقریب نذهب شیخ قدس سره سخن اینها البته بسیار
 دأثر است -

۱۵ احمر - جناب حضرت قبله گاهی قطب الاقطابی قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس می فرمودند
 که ما چندی از هم سالان در نوجوانیهای اتفاق نمودیم که چهل روز نماز با مداو را به وقتی باید رسید که
 تحریریه اولی فوت نه شود بحکم حدیث نفیس من اخلاص لله اربعین صباحاً ظهرت ینا بمع
 الحکمة من قلبه علی لسانه از آن مقام عالی نصیبی بدست آید هم چنان کریم از آن

باز تا باین به غایت که چهل و چند سال گذشته بدون عذر مرض معصب فوت شده حضرت حق سبحانه
 به هر یکی از ما حظی از آن مقام ارزانی فرمود و اخوی ارشدی شیخ عبداللطیف در آن ایام به بلوغت
 هم رسیده بود که باماشربیک این نیت گردیده و تا آخر عمر این دولت را از دست نه داده قیاس
 باید کرد که چه سرچشمه های حکمت از دل بر زبانش که جوش برده باشند بلی قلب ایشان منبع حکمت
 بوده و زبان مخرج آن از آن بود که این همه استرضاء والدۀ ماجده خود که عاجزه حضرت مجدد الف ثانی
 بودند رحمتهما الله تعالی نصیب ایشان گردیده چنانچه در محبوبیت آن خدیجه زمانی ممتاز بودند آری
 ارتفاع شان ایشان ازین که از اول (۳۶۴) اقتداء بامام معصوم نمودند باید فهمید هر چند جماعتی
 که اول پاشنی از نمک مطبخ سعادت چشید ثانیاً به کمال نیازمندی اقتداء بآں امام معصوم نموده
 باشند مستحق دو اجر اند اما غلو ص اعتقاد شرط معتد به است و بدو منته خراط القنادی سخن
 بجای دیگر رفت مقصود آن است که آنجناب اخذ کمالات از حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی به کمال
 فدویت و رسوم اعتقاد فرموده بعد از وصال آن بادی ارباب کمال به خلف رشید ایشان
 قطب المحققین حضرت شیخ سیف الحق والملة والدین قد سنا الله سبحانه بسره العزیز
 روی آورده ملزم محبت بایشان گردیدند و رساله که آنحضرت در رد شبهات منکران که بر کلام
 امام ربانی حضرت مجدد الف ثانی رحمتهما الله تعالی نوشته اند با تصواب انعم شریف ترتیب یافته است
 گویند به غایت متین است اما فقیر را اتفاق مطالعه آن دست نه داده اگر چه وصف او از و اصفان
 بسیار شنیده و این جانب را رسوم اعتقاد که به جناب برادر بزرگ خود بوده معلوم نیست که بعد از
 حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی دیگری را عدیل ایشان می شناخته باشد، آن بعضی ابنای حضرت
 ایشان را رحمتهما الله تعالی -

و وصال آن عم مکرم در سال هزار و صد و یازده فی سابع شهر رمضان المبارک در بلده
 حضرت سرزند در حالت حیات حضرت قبله گاهی مرشدی روی داده در روضه مقدسه حضرت
 مجدد الف ثانی رحمتهما الله تعالی بیرون گنبد علی مدفون اند ان الله وانا الیه راجعون -
 نمی که بعد از وصال ایشان با آنحضرت رسیده زبان قلم در بیان آن معترف به قصور است ،
 گویند حضرت مولوی محمد فرخ که احوال شریف ایشان متصل مذکور می گردد ان شاء الله تعالی فرمودند
 که ستاره علم غروب شد -

و بالفعل فرزند بلا واسطه آن عم محترم شیخ عبدالحی نام در قید حیات است و صاحب توفیق
 و طاعت - هر کجا هست خدا یا سلامت دارش والسلام علی من اتبع الهدی -

(مولوی شیخ محمد فرخ قدس سره)

کنز سوم - در بعضی احوال قدوة العلماء مولوی معنوی شیخ محمد فرخ قدس الله تعالی سره -

- ۵ غلغلہ علم ایشان در گنبد افلاک صد بخشیده در دواج نصیبت ایشان اکثری از خاک را
منور گردانیده، حضرات احمدیہ ہمہ شناخوان ایشان اند و کبرای سعیدیہ تلامذہ شان، ازین آوارہ بی چارہ
مع کمال شان چه آید اما چون در ادوار رجوع بہ حضرت ایشان آورده بشارات علیا حاصل نموده اند
ترک آن شاید چه این مقامات معصومی بہ فرو گذاشت احوال مسترشدان قیومی بہ موافق علم راقم
بجوز نیست پس باید باین اعتبار اگر کم و بیش ہم نوشتہ شود البتہ منجر بہ ایذاء بسیار دانان نہ
خواہد شد - چنانچہ این قدر دریں کتاب زیادہ از حساب گذشتہ است - اِنِّیْ تَوَكَّلْتُ عَلٰی اللّٰهِ
۱۰ رَبِّیْ وَرَبُّکُمْ مَّا مِنْ دَاۤءِیَۃٍ اِلَّا هُوَ اَخِذْ بِسَاصِیۡتِہَا اِنَّ رَبِّیْ عَلٰی صِرَاطٍ مُّسْتَقِیۡمٍ
بدہ ساقی شراب ارغوانی بہ یاد زرگس جادوی فرخ

- (۳۹۵) آنجناب برادرزادہ حضرت ایشان اند و از کبراء ابنای حضرت خازن الرحمت رحمۃ اللہ علیہ
ہر چند دو فرزند دیگر از ایشان کلال بودند اما چون کمال ایشان از عمر و علم و انابت
حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ مرتفع گردیدہ ابلق قلم در میدان اسرار ایشان بہ خورمی دویدہ -
۱۵ ولادت آن شہسوار سمنہ تحقیق در بلدہ حضرت سرہند در سال ہزار و سی و ہشت و یا نہ
اتفاق افتادہ قبل از ظہور آن معدن علم دریں دیرانہ شکستہ بنیاد بہ چند سال والدہ ماجدہ
ایشان در رویای صالحہ کہ جزوی است از اجزای نبوت خود را بہ شان تمام امام جمعی از خلایق
دیدہ بآمد و بعرض حضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ علیہ رسانیدہ تا بہ احسن تعبیر مرشدہ دولت
افزا فرمایند -

- ۲۰ احمر - فرمودند تعبیر این خواب بسی روشن است و در وقت خود ظہور خواہد فرمود بعد ازین ماجراء
بہ مدتی چند ولادت آنجناب در وقتی اتفاق یافتہ کہ وصال حضرت مجدد الف ثانی ازین دار
پُر طال شدہ بود بلکہ والدہ شریفہ ایشان ہم در صغیر سن ایشان ودیعت حیات سپردہ بود کہ
ایشان بہ کمال رسیدہ حفظ قرآن مجید فرمودہ ختم آن را در مسجد کبری حضرت سرہند بہ حضرات عالی
درجات شنوایند و عالمی بایشان اقتداء نمودہ نماز بانیا زمی خواندند بعد از فرغ سلام تردیکہ -

احمر- حضرت ایشان به برادر بزرگ خود حضرت خازن الرحمت رحمۃ اللہ علیہ اظهار کردند که در نمازی بنیم که حضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ علیہ از روضه مقدسه خود برآمده جانب مسجد متوجه شدند تا آنکه داخل صفوف گردیده متصل من رسیده فرمودند که تعبیر خوابی که والده محمد فرخ دیده از ما پرسیده بود، همین است بالجمله آنجناب علامه وقت خود بودند و سب کمال باطنیه هم اولاً از خدمت والد بزرگوار خود حضرت خازن الرحمت نموده بشارت بلند حاصل نمودند بلکه بشارت حصول کمالات نبوت بطریق دراشت نیز یافته و بعد از وصال والد بزرگوار خود در آخر سال بحضرت ایشان رجوع آورده مدت یک سال ملتزم صحبت معرفت بخش گردیدند و دیدند آنچه دیدند قول ایشان نزد حضرتین اعتبار تمام داشته و عبادت ایشان مشهور فی بین الابرار -

۵

۱۰ حاشیه بر ملا عبدالحکیم که بر خیالی است به تمانت تمام نوشته اند و رساله در منع رفع سیاه نیز بادل عالیہ تحریر فرموده - هر چند قبل ازین در این باب حضرت خازن الرحمت هم در حالت شایسته جناب حضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ علیہ رساله مربوط نوشته بودند - چنانچه حضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ علیہ در مکتوبی از مکتوبات جلد اول تعریف آن نوشته اند - و در رساله کشف الغطاء که آنجناب در رد شبهات منکران که بر کلام حضرت مجدد الف ثانی نموده اند نوشته به غایت زیبا و متین است که مطالعه آن فرمای خلوت (۳۶۴) بی اندازه حاصل روزگار نمای و کتب دیگر هم ظاهراً تصنیف فرموده باشد -

۱۵

اکثر به خلف ارشد ایشان که مسمی به شیخ محمد ارشد است صحبت دست دهد گویا نسخه کمالات والد شریف خود است و حافظ شهبیر و فاضل بی نظیر است بسیاری از حالات بدیعه ایشان معلوم گردد -

۲۰ و بادشاه خلد مکان صحیح بخاری را در خدمت آن مولوی معنوی خوانده اند گویند حضرت و مدت قدس سره که برادر اصغر آنجناب بوده اند و بعد از حضرت ایشان رجوع به حضرت حجه الله آورده بشارت فرادان حاصل نموده، خواستند که بایشان نیز مشرفی ازین مشرب رسانید مگر عرض آن نمودند که امواج بحار معرفت جوش خیز اند و در اندک رجوع بحضرت نقشبند دل و دیده سیراب خواهند گردید فرمودند آنچه در نصیب خود داشتیم از حضرتین یا فقیهیم برهان قانیم باز مبالغه در میان آمده گفتند که ایشان قیوم اند و منکر قیوم محروم الفیض است -

علی رآی الامام الربانی والمجدد الالف الثانی رضی الله تعالی عنه کما هو
الظاهر فی المکتوبات -

پس از راه فیض بدون توسط ایشان مسدود است فرمودند بر قیوم برحق معصوم مطلق
اعتقاد چنانچه باید داریم و از آن حضرت نعمتها یافته ایم الحال تنای فیض که از راه دیگر برسد
اصلاً نمی خواهم و بهر دو قیوم شخص معتقد مطلب بر همان فیض قناعت در زبیده برادر و وظائف
سرگرمی اوقات داشتند مراد از دو قیوم که در جواب آنجناب مرقوم گشت حضرت مجدد الف ثانی
و حضرت ایشان اندواز مدت ده دوازده سال و پیش از وصال خود آرزوی موت که محل لقاء
پروردگار است بکلمه آیه کریمه مَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنَّ أَجَلَ اللَّهِ لَآتٍ -
بسیار داشتند و هر که دعاء مزید حیات ایشان می نمود از آرزوه خاطر می کشید بی معاملات اصحاب
کمال علیحه است هر چه خوابان کند خوب آید -

و وصال آنجناب در سال هزار و صد و بیست و یک در بلده حضرت سر بهند اتفاق
یافته در روضه مقدسه حضرت مجدد الف ثانی بیرون گنبد معالی مدفون اند فرزندان ایشان بر مرقد
ایشان گنبد علیحه ساخته اند قد سنا الله سبحانه باسرار و دنقنا الله من برکاته
رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا
عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ -

(شیخ عبدالاحد وحدت شاه گل قدس سره)

کنز چهارم . در بعضی از احوال عارف بالله احمد مخدومی کسی شیخ عبدالاحد
قدس الله بسره العزیز ه

می توان امروز غم کردن غلط در کوئی گل
می توان از خویش رفتن یک دوگامی سونی گل

توفراخلاق و تکثیر اشفاق آن نکته شیخ معارف احمدی بدو میزان عدالت سعیدی
و معصومی در پیمانه کیال این عاصی بی پدبال چه گنجد و اسرار گهربار آن قبله بار بار در حوصله این
تباه کار چه آید فرین گل که از چهارچین گلزار وحدت دیده جیب و دامن صوفیه مومنه را پر
کرده نکبت بخش متوجه جمعی از کبری این طائفه غلبه گردیده اند در اول نظاره ایشان در آمد
از رفعت همت به خشک دماغان و ادیه حیرت بخشیده متوجه فوق الفوق گشته به بارگاه عالی جاه
رسیده اند که محل ندای سلطان در خانه نیست که بر حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله علیه شده بود
از آن جا جلوه کرامت و آوازه آن ترانی در پیده گوش بدون الفاظ در کسوت معانی از
حضرت سبحانی همه وقت مستر مع ذالک چون نسبت غلت با وجود اخوت به کمال صداقت
با حضرت قبله گاهی قدس سره از مدت طفولیت در میان بوده و این اداره را بلکه برادر
کلاں مرا که (۳۶۴) مخدومی مرحومی شیخ حسام الدین احمد رحمه الله تعالی رحمه واسعة
اکثر باین حدیث شریف حفظ و از ابیک یعنی نگاه دارد دوستی پدر خود را وصیت می فرمودند
سطری چند به موافق حوصله و دانش از آن عارف ارجمند بمقتضای مالایدرک کله لایعق کله
تقریری نماید من به یک بیت علقه گوش آن عارف خدا آگاهم و هو هذا ه

صحبت معصوم مارا عاقبت معصوم ساخت

چون بمان همنشین شد قطره عمان می شود

ولادت با سعادت آن بانی گلزار وحدت در بلده حضرت سرسبز در حوالی سال هزار

و پنجاه اتفاق یافته و چون تخلص آنحضرت در شمع وحدت است و اکثر درین کتاب اشارت به همین نام و الا مقام گذشته است. الحال همان قاعده مقرر است.

فصاحت کلام بالینت تمام می ساخت روزمره ایشان بوده و کثرت جمعیت از وحدت شان آگاهی بخشیده خلف رشید حضرت خازن الرحمت بودند رحمتهما الله تعالی و بانواع قبولیت مقبول آن حضرت علم کامل شریعت و طریقت همواره شامل حال بوده و آداب معرفت و حقیقت معابر کمال شگفتگی رخسار به بهی درخشان بوده که حضرت خازن الرحمت در خرد سالیهای ایشان "گل" می فرمودند و این نام به مرتبه اشتہار گرفته که بسیاری از عوام نام دیگر نمی شناسند حتی که اکثر از حضرات احمدیه هم "گل صاحب" می گویند همان مصراع گویا به خواست درباره ایشان سر بر زده است، مصراع

نخل از رنگ و بویش خرمن گل
۱۰ و آن قدر اطلاع اسرار والد بزرگوار خود بهم که ایشان را حاصل است دیگری را در فرزندان آنحضرت البتہ بعدیت ملحوظ است بلکه ظهور کمالات نخبه آنحضرت هم آنجناب و پدر بزرگوار این ضعیف بوده چنانچه در کنز مبارک گذشته است. و نظر عنایت حضرت خازن الرحمت بر این فرزندان جمند پُر بسیار بوده و استعداد ایشان را می شناخته به موافق آن کار می کردند و جمیع کمالات عالیات خود را در اقل عمر ایشان به طریق اجمال اتفاق فرمودند که در ۱۵ آخر کار در صحبت حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی بطریق کسب حاصل روزگار گشت اگر چه در گفتن از بشارات متداوله همین ولایت اصلی که ولایت کبری است آمده بود، چنانچه در احوال حضرت قبله گاهی مرشدی قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس تفصیل آن گذشته چه در آن حضرت دایره بشارات تنگی داشته چون وقت کشودن به تقریب این دو عزیزا یعنی آنجناب و پدر بزرگوار معاصی بی حساب رسیده.

۲۰ وصال آن قبله ارباب وحدت و قدوة اصحاب فضل ازین دار پُر طال روی داده بعد از توقف یک سال بشارات فراوان و بی پایان از روح شریف حضرت خازن الرحمت رحمتهما الله تعالی معلوم فرموده و حضرت قبله گاهی هم از جهت محافظت مقام خلعت که با هم

داشتند تا کیدات بسیار نموده بخدمت حضرت ایشان آوردند و درین میخانه نشا با چشیدن و عنایات حضرت ایشان هم زیاده از آنچه مشروع این قرطاس تواند شد بحال خود مشاهده کردند چنانچه حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی خود در مکتوبی از مکتوبات جلد ثالث که به اسم مخدوم زاده ثالث حضرت مروج الشریعت قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس مندرج است تحریر می فرمایند سطر (۳۶۸) چندان ابرامی نماید :

فتح - درین روزها بعد از رفتن شما شیخ عبدالاحد با فقیر شست و برخاست می کند و بسیار سرگرم است شب و روز در خدمت حاضرست حجره در خانقاه گرفته می گذارند نشاء عجیب دارد تمقنی بسیار کرده است و شیخ بدیع الدین و میر محمد باقر به مشارالیه موافقت نموده لوازم طلب گاری حسب الوسع بجای می آرند با جمله معاملاتی هر سه عزیز روز بروز در تمقنی است و یاران دیگر هم در تمقنی اند - انتهی کلام

آما در اول تشریف آن بانی گلزار وحدت به خدمت سراسر معادست چون امر واجب الاتباع چنان شرف صدور یافته که ترا از سر نو مرید خواهیم کرد و تلقین ذکر اسم ذات جلت عظمت خواهیم فرمود و توقف بسیار کردند که چیزی که قبل ازین چند سال محنت با نموده از خدمت حضرت خازن الرحمت رحمتهما الله تعالی یافته بودیم عبت می شود -

احمر - فرمودند آن فرموده مسلم است لیکن هر یکی را از اولیاء مقربین را برای وصول به مطلوب راهی علیحده است هر نی و هر ولی را مسلکی است پس از راه دیگری بر براه خود آوردن خالی از صعوبت نیست با جمله از سر نو تعلیم ذکر فرموده بر زبان مبارک آوردند :

احمر - بشارتی که از حضرت میاں جویو یافته بودند معلوم ما هم گشت و شمارا کمالات ولایت کبری متحقق یافتیم بعد از چندی موافق سیر و سلوک آنها بشارت ولایت کبری و صغری و علیاء و کمالات نبوت و حقایق اربعه و ما فوقها به تفصیل عنایت فرمودند مکتوبات شریفه از جلد ثانی و ثالث مشحون اند از بشارتی که بآن بانی گلزار وحدت صدور یافته و مقبولیت ایشان صریحاً در قلم عنبرین رقم درآمده و طباعی ایشان نیز معقول خاطر مقدس حضرت ایشان بوده -

احمر - قبله گاهی مرشدی قدس سره روزی از جودت طبیعت حضرت وحدت نقل فرمودند

که حضرت ایشان رحمتهما علیهما به عزم اعتکاف عشره اخیر شهر رمضان المبارک می خواهند که از دولت خانه به مسجد تشریف فرمایند ما و ایشان در زمره مردمان پیش برآمده خود را با برودت مقدسه رسانیدند بعد از ساعتی غفلت برآمد حضرت قیوم و امام معصوم تا هجوم رسیده و مثل شمس طلوع از شرق باب منزل مبارک گردیده هر یکی از مستغرقان دریای نور که باریابان حضور بودند آداب مسنون بجا آورده چون نظر مبارک بر حضرت وحدت افتاد فرمودند شما چه را این جا تصدیق کشیدید ۵ به مسجد می نشستند من هم همان جا برای نماز و به نیت اعتکاف می رسیدم ملاقات واقع می شد فی الفور معرض داشتند که حضرت سلامت استقبال قبله شرط نماز است تبسم عنایت آمیز فرمودند.

احمر - از حضرت قبله گاهی سموع گشت که شبی حضرت وحدت به عرض حضرت ایشان رحمتهما علیهما رسانیدند که من می بینم که دائره ارشاد و سعت پیدا کرده است و مقدمه گذرانیدن ختم قرآن مجید بحضرت ایشان در حالت حیات آن قبله درویشان در مفاح ثالث گذشته است و ذکر اعتقاد ایشان که حضرتین را اعنی والد ماجد و عم اکریم خود را برابر در مقام قرب می فهمیدند نیز در محلی از این کتاب مذکور گشته بر متبع کلام مخفی نه خواهد ماند.

شنیده ام که حضرت وحدت قدس سره شنیدند که حضرت ایشان رحمتهما علیهما بشارت استعداد محمدی المشرّب به جمیع انباء کرام خویش مرحمت کردند که همه ایشان باین ۱۵ استعداد والا سرفراز اند و دو دیده معروض داشتند که من هم امیدوار این عنایت ام : احمر - فرمودند شما هم داخل فرزندان اند :

و حضرت ایشان حسن اخلاق و سنجیدگی اوضاع ایشان را می ستودند و انباء حضرت ایشان کلامهم ادب ایشان می نمودند - بیاضی دارند که تفصیل احوال از جنس بشارات عالی درجات و دیگر معاملات که بر آن ذات فرخنده صفات فائز گمیده بشارت هر وقت مندرج است اگر رجوع نمائی (۳۶۹) از دریافت تفصیل مقدمات که درین جا به طریق اجمال مذکور گشته حلاوت بی اندازه حاصل فرمائی با وجودی که بشارات متداوله از حضرت ایشان رحمتهما علیهما حاصل نموده اند چنانچه از مکتوبات شریفه ظاهر و هویدا است - ۲۰

بعد از وصال حضرت ایشان به موافق حکمتی که معلوم ایشان بوده باشند رجوع به حضرت حجت الله قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس به کمال خضوع آورده مونس و دمساز آن عارف بلند پرواز شدند چنانچه تحقیق اعتقاد ایشان در کنز دوم مفتاح سابق که مفتاح سابع بود گذشته است.

۵ اشعار آنحضرت همگی دل کشایند و حمد ثنائیند و رسائل عالی که به نظم و نثر ترتیب یافته عالی تر از مدح این گدای اند.

از آن جمله چهارچمن از مشاهیر رسائل آنجناب است و گلزار وحدت و غر من گل و شقائق نیز از مصنفات ایشان است و دیوان سوای اینها علیحدّه است و رسائل دیگر هم هستند که اسامی آنها معلوم نه دارم و کتب مذکوره را غیر از شقائق من دیده ام و تعریف شقائق از حضرت قبله کونین والد بزرگوار خود رحمته الله تعالی شنیده ام، هر سطر را هی به مطلوب می نماید و به وحدت آشنای فرماید.

۱۰ مکاشفه ایشان که فقیر خود از زبان گل فشان در روز دفن حضرت قبله گاهی مرشدی در روضه منوره حضرت ایشان رحمته الله تعالی شنوده ایرادی نماید چه وصال آنحضرت قدس سره ثالث رجب المرجب در پشاور اتفاق یافته و تابت شریف در حضرت سرچند غره شعبان المعظم رسیده چنانچه در کنز مبارک شرح آن گذشته است.

۱۵ القصه حضرت وحدت قدس سره بآل تمام تشریف حضور داشتند و باین احوال انام خطاب کرده فرمودند:

۲۰ احمر - که من شب ثالث رجب گذشته در واقعه ویا در منام می بینم که عرصه قیامت بر پا است و عالمی در معرکه حساب گرفتار و والد بزرگوار شما هم به شان تمام در حضور ملک علام دست بسته قیام دارند درین اثنا حکم محکم شرف نفاذ یافته که ایشان در بهشت شفاعت جمعی از مخلصان خود می فرمایند حکم می شود که آنها را همراه خود داخل جنت نماید ایشان بآن مجموعه داخل روضه رضوان می شوند و در آن مجمع نثار به دانش از رجال من که از عهد صبا تا هسنگام انتهای سیر و سلوک یک جازندگانی بایشان کرده ام به عرض رسانیدم که الهی مولای چوین فلانی را خلیل من بوده باین نوازش سرفراز فرمودی من هم از وسعت فضل و طراوت لطف به همین عنایت امیدوار بودم حکم می شود که هنوز وقت توبه رسیده ولیکن جهت تماشای بهشت آن

خلیل خود را برد و نظاره آن مسکن رضا نموده برای من هم به موجب حکم داخل بهشت شدم و ایشان را بر فرش بلند و مسندار جند به کمال خورمی و نشاط نشسته یافتیم در آن مقام حوضی یافتیم که فواره اش می جست چون متصل به حوض شدم قطره از آن جسته بر بالای زانوی من افتاد که لذت آن تمام بدن را سرایت نمود، و این حالت خاصیت بهشت است که هر لذت آن جای تمام بدن را ملذذ خواهد نمود.

۵

القصه از همان لذت پیدا گشتم و تا امروز که بیست و هشت روز از آن واقعه گذشته است قدری از آن لذت در تمام بدن ساری است و آن عضو سرخ درختان هم گردیده است اگر محل ستر عورت نه باشد به شما هم به نمایم بامداد که برخاستم به فرزندان خود اظهار این واقعه نمودم و وصال ایشان را (۳۷۰) تعبیر صریحی دریافتم خواستم که به شما هم اطلاع این نوید جنت بجا دهم فرمایم اما چون موت بالذات مستکبره است لب نه کشادم تا خود حل مقدمه گردیده آن زمان من هم گفتم امور دیگر هم از کیفیات این واقعه بر زبان شریف آورده بودند اما از بعد عهد چنانچه باید بیان نموده بعد مدتی فقیر را با خلف رشید ایشان شیخ ابو حنیف اتفاق سفر شاه جهان آباد با هم در سال وصال حضرت وحدت دست داده در اثناء طریق در مکالمات خود هم مکاشفه والد بزرگوار خود بیان می نمودند پیش ما همون روز فرموده بودند.

۱۵

مکاشفه دیگر ایشان که فرزند یار احمد سلمه ربه از زبانی نبیره ایشان جامع الکملات اظهر الدین خان نقل نموده تحریر می نماید. روزی در خانه فیض کاشانه خود تبیان معان عالی به طرز خاص پیش اولاد خودی فرمودند و دل با ایشان از اشارات فاخره می ربودند ناگاه دست شریف بر جبهه شریفه رسانید سکوت ورزیدند و ظاهراً چشم هم پوشیدند.

۲۰

احمر. بعد از آن نفسی چشم دا کرده فرمودند که وجه این خاموشی بیچ دریافتمی مروض داشتند که امیدوار ارشادیم فرمودند پیشه بر پیشانی من مساس نموده هنوز نه کنده بود که دست من آن جا رسیده به مجرد مساس جان آن بیچاره از قالب تهی گردیده روح او حاضر گشته به من دعوی خون خود که به ناحق واقع شده بود نمود زمانی در تحیر جواب ماندم که از غیب جوابی به من القا نمودند گفتم قتل المودی قبل الایذاء واجب لا جواب شده رجوع القهقری نمود.

یک باری این عاصی دور از کار در ادا عمر آن قبله ابرار حضرت ایشان را در خواب به صورت آن صاحب اسرار دیده حتی که از کثرت تشابه یکی از همراهمان این گناه گار می گوید

کہ حضرت شیخ عبداللہ اند، گفتم بلکہ حضرت ایشاں اُن عزیز گفتمہ این ناچیز قبول نہ دارد گفتم کہ از آنحضرت باید پرسیدی پرسیم می فرمایند کہ نام من شیخ محمد معصوم است، فردا اُن شب عزیز معبود مرده شبیہ را بہ حضرت وحدت قدس سرہ رسانید فرخندگی مزاج حاصل آنجناب گردید بعد چندی کہ ملازمت فقیر اتفاق یافتہ مشافہتہ استفسار بہ کمال اُن فرارح فرمودند چون مروض داشتہ شد شکرانہ الہی بہ تقدیم رسانیدند و فرمودند کہ شما در حق من بشارت عظیمہ آوردید چند بیتی کہ از غزل مشہورہ ایشاں بہ خاطر رسیدہ ترقیم نماید سہ

شب خیال طرہ شوخی بدل پیچیدہ رفت
ساعتی، بچوں شب قد از بزم جوشیدہ رفت
خانہ زمین است دنیا عیش او پادہ رکاب
شہسوار است آنکہ آزدوی زود دامن چیدہ رفت
جلوہ در کلبہ ما کرد و پنہاں گشت یار
صبح بر شام غریباں یک نفس خندیدہ رفت
شورش اہل جنوں را مرگ ہم تسکین نہ داد
گرہ باد خاک مجنوں تا فلک پیچیدہ رفت
و غزل طویل است و رنگین و یک بیت مطلع غزل ایشاں کہ بالفعل مناسب حال
ایں بی پروبال است ایرادی نماید سہ

گر دریں گلشن جوار رنگین ادای برخاست
چوں منی دل خستہ مرغی خوش نوای برخاست
یک باری ایں نیاز مند اکابر اولیا عرس قبلۃ الاصفیاء والد بزرگوار خود نمودہ بود مانا کہ عرس اول
ایشاں (۳۷۱) بودہ حضرات احمدیہ بادیگر مکاشفات مجتمع گردیدند چون شب تاریک زمستانی
بود مردم در پی استعمال شدند کہ از اُن چه موجود داری بہ یار و فقیر انتظار ایشاں داشتہ کہ
بہ تقریبی توقف در تشریف اتفاق یافتہ بود، القصہ قریب ثلث شب گذشتہ رسیدند گلشنی مردم
کہ از توقف بہم رسیدہ بود معلوم فرمودہ گفتند کہ شما مردم را بہ قسم رسم رخصت می گردید من بہر وقت
کہ فرصت می یافتم بہ شوق خودی شتافتم گفتم ہاں بیت حضرت سدرہ تقسیم شدہ بود سہ

تا تو ساقی نہ شوی نشہ نجوشد ز شراب

بی تو نمخانہ خراب است تو ہم می دانی

مخطوط شدند و گفتند دریافت ہیں نشہ رساکہ بہ غایت لطافت موصوف است مگر مثل شما
جوانان سعادتمند و خماران فطرت بلند نمایند۔

۱۔ د۔ م۔ آنکہ زینجا زود ... (چہارچمن وحدت مٹا کہ ترجیح دی گئی ہے)

۲۔ م۔ آنہاں

و وصال آنحضرت در بلده دارا خلافت شاه جهان آباد سال هزار و صد و بیست و هفت
اتفاق یافته و تابوت شریف بحضرت سرهند برده در یکی از حجرهای مسجد کلاں آن جای که نصف
آن خارج مسجد است مدفون کردند.

- گرفتند در شدت آزار که همان روز یا یک روز بعد رحلت ازین دار فرمودند بفرموده ایشان
شیخ انوار الله به امید اخذ فوائد جدیده در خدمت پُر هیبت از حضرت سرهند رسیدند و فرمودند
۵ بی خبر ویر رسیدی در منزل بستند و فرزند اکبر ایشان معرفت دستگاہی مرحومی شیخ ابو حنیف
در آن روز که تابوت شریف ایشان به پانی پت می رفت در اثناء طریق در خورد. چه آن
معرفت آگاه به قصد ملازمت والد بزرگوار خود متوجه شاه جهان آباد بوده و فقیر هم هم سفر بوده
چنانچه به تقریبی مذکور آن گذشته است چون تابوت را دیدند به عزین تمام موصوف گردیدند و به
گرمی و زاری شدند بعد ازین که فرد آمد تابوت بردوش برداشتند بی اختیار تبسم گردیدند بلکه
۱۰ ضحک فرمودند بعد از آن باز به گرمی و زاری منافی شریعت نه باشد ساختند. چون شب در برای
گنور رسیده و تمام مصنوعات ارضی را پرده ظلمت پوشانیده از خنده خود استغفار به شوق بسیار
فرمودند فقیر خود در جواب با وجود علم یقینی بآن توفیقی داشته اما فرزند می محمد معشوق سلیمان رجب
و صوفی محمد رفیع مرحوم به زودی گفتند که آری صاحب خندیدند فرمودند به قسم مؤکد سازید آنها قسم
نخوردند من هم گفتم که خنده صاحب در وقت متصل گشتن به تابوت من هم دریافته بودم بسیار
۱۵ خوش وقت شدند و وجه و جبهه آن بیان فرمودند که چون قریب به تابوت شدم دیدم که آنحضرت
از کمال شوق به من مخالفت می فرمایند و خلعت خاص خود را به من غایت می نمایند من خلعت قیمیت
بوده که حضرت و حدت بعد حضرت حجة الله قد سنا الله سبحانه با سران هما به خودی فرمودند از
پوشیدن آن خلعت نافرمانی بهیچ آن قدر برکات عجیبه به من متوجه گردیده و تجلی خاص الخامس (۳۷۲)
به ظهور انجامیده که بی اختیار خندیدم الحمد لله که هم سفران نیز برین خنده فرخنده السلاخ
۲۰ یافتند که هم از آن برکات عجیبه بهره برداشتند ازین نقل جامع دیگر کمالات آن جامع البرکات
باید دریافت با بجمله به جمیع کمالات والد بزرگوار خویش آراسته کاشنه هو گردیده بودند و در
آخر عمر حضرت مرشدی قبله گاهی قد سنا الله سبحانه بسر الاقدس هدایه هم بخندت ایشان
می گذارند و برای فقیر مهربانی خاص داشتند در سال هزار و صد و سی و دو ازین دار رحلت
نمودند و متصل والد شریف خود در همان حجره مدفون اند و فرزند ایشان شیخ محمد زکی به خلافت والد

و جد بزرگوار خویش قیام دارد و طالب علم جید است و به استقامت تمام در وطن مالد و نشسته است.

و بالفعل دو فرزند از بلا واسطه حضرت وحدت قدسنا الله سبحانه بسره العزیز
شیخ محمد تقی حیات اند و صاحب معانی و کمال گویند حضرت حجة الله قطبیت هندوستان بایشان
فرموده بودند و در آخر عمر والد بزرگوار خود هم در فرزندان همین ایشان شعر ایشان بودند تمام نسبت
بدست آورده حاصل نشأین اند شعر ایشان مستغنی از توصیف و اصفاف است یکی از
معتبران روایت نموده که حضرت حجة الله قدس سره شعر ایشان را بر شعر والد شریفشان
ترجیح می دادند، چوں انان جناب مقدس این حرف منقول است البته موجب و برجسته
است و الا نشان معجزه عیسی و بد نظم تر و حدت کز دهر بیت یونانیت هر حرفی طولانی با جمله
به جانشینی والد بزرگوار خود زیاده اند. همان قول حضرت وحدت این جا صادق است

وحدت این دار محال است که جانی ماند

گر یکی رفت چو منصور دگر می جوشد

زیاده گوئی موجب تطویل است عقلای عالی فطرت از یک حرف جامع مطالب بلند
برازند و به معانی رسامی رسند رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَاسْرِفْنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ
أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ -

(شیخ خلیل الله)

کنز پنجم در ذکر بعضی از احوال معارف آگاه شیخ خلیل الله و دیگر اقرباء ایشان که بجناب حضرت ایشان رحمته الله تعالی رسیده اند و چیزی هم از آن حضرت درباره آنها باین مختصر رسیده هم درین کنز مندرج می گردد.

چه اگر کنز علیحه اقل هم باشد احاطه یک ورق خود نماید و این به موافق اطلاع خود است و الای می تواند که بشارات متکاثره هم به بعضی از آن ها از حضرت ایشان صدور یافته باشد چنانچه صاحب کنز هم به بشارات افرادان در آن قبله ارباب حق پرستان سرافراز اند اما آنچه معلوم خود است مرقوم می گردد ان شاء الله تعالی

۱۰ خلیل آسادر ملک یقین زن نوای لا احب الا خلیلین زن ولادت شریفه ایشان در بلده سرمنده در حوالی سال هزار و پنجاه و پنج اتفاق یافته، کمالات ظاهری و باطنی آراسته اند و به محاسن اخلاق پیوسته و از اول به سعادت ارادت حضرت ایشان رحمته الله تعالی مستعد اند زیرا که در حضور والد ماجد خود حضرت خازن الرحمت رحمته الله تعالی نوجوان شده بودند و به خواندن کتب دینی اشتغال داشتند و حضرت ایشان ۱۵ عنایت بسیار در حق ایشان داشتند و تربیت ایشان زیاده از تربیت فرزندان خود می خواستند، چنانچه در محلی ازین کتاب این نقل در باب برادران خود ایشان از زبانی حضرت ایشان رحمته الله تعالی گذشته است اغلب که در ملفوظات که زیرش احمرات است گذشته پس همین حکم را این جا قیاس باید نمود مکتوبات افرادان در جلد ثالث (۳۷۳) حضرت ایشان رحمته الله تعالی به نام آن مخدوم زاده مندرج اند اگر حضور آن جلد می بود ظاهراً نقل بعضی از آن برداشته می شد. در مکتوب سوم آن جلد معظم مکتوبی است بنام ایشان که بهنگامی مشتمل بر مدائح حضرت خازن الرحمت است رحمته الله تعالی و در آن مکتوب مقدس این مصراع عربی هم

له م - ندارد ، د - کنز چهارم له د - "اند" ندارد له م - بلده شریف
له د - "از زبانی" ندارد

مندرج است:

فتح - فِي الْمَهْدِ يَنْطَلِقُ عَنْ سَعَادَةِ جَدِّهِ

و بشارت تعیین جی که اسبق تعینات است و منتهای بشارت نیز در مکتوبات شریفه
مریجه باسم ایشان است - پس بشارت دیگر که البته از آن منقطع اند به طریق اولی فرموده باشند
روزی در خدمت عالی حضرت قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس نشسته بودم
شخصی کلمه که به تجربه سستی اعتقاد باشد نسبت بحضرت ایشان رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ از ایشان
نقل نموده، فرمودند از میان خلیل الله حیون باشد که ایشان در اول مرید حضرت ایشان اند و
هر چه یافته اند از آن قیوم برحق یافتند -

در ایام تحریر این مقامات هم بعضی از فدویان حضرت ایشان قدس سره با فقیر
کال نزاع نمودند که ایشان می گویند که حضرت ایشان نماز تهجد نمی خوانند، و این کذب محض
و افتراء صرف است، پس چه طور بر آن قبلة صفا کیشان در مخلصان به شماری و احوال ایشان
بزرگاری، فقیر بهماں جواب با صواب عالی حضرت را در مد نظر داشته اقدام این مرام نمود و
یقین نمودند که مردم بر ایشان افترا می بندند - و بعد از وصال حضرت ایشان رجوع به کمال
تخضع بحضرت حجة الله رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ آوردند که آن نیز نعمت بهیه حضرت ایشان است -
مطلب ازین جا بهره یاب داشته اند -

حضرت قبله گاهی تعریف نقابست ایشان بسیار نمودند و مکاشفات ایشان را گاهی
مذکور می فرمودند -

احمر - روزی می گفتند که ما را بشارت طول عمر در شبی از شبهای ماه مبارک رمضان عنایت
فرمودند و بالفعل آنجناب بعد چند سال از صوبه کابل مردم آن جا را فیض بارسانیده به وطن
مالوف تشریف آورده اند - و عمر شریف قریب به هشتاد است، شنیده ام که درین ایام کسل
اند عافاه الله سبحانه و مد ظل ارشاده علی مفارق المحبین آمین -

شیخ محمد یعقوب و شیخ محمد تقی رحمهما الله سبحانه رحمة واسعة، چوں در
حضور حضرت خازن الرحمت رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ خرد بودند و یتیم گردیدند مرید حضرت ایشان رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ

شدند و عنایت بسیار در حق ایشان به کار می رفت از عالی حضرت قدسنا الله سبحانه بسره
الاقدر مودی است که حضرت ایشان بشارت فناء قلب به شیخ محمد نقی به حضور من عنایت
کرده بودند۔ از معتبران شنیده باشد که توجہ این صاحبین سپرد به حضرت مخدوم زادۀ عارف معنوی
قدوہ ارباب تحقیق شیخ محمد صدیق قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس فرموده بودند بلکه از زبان
در نشان آنحضرت ہم این معنی اغلب کہ مسموع گشته است۔

۵ شیخ عبدالحق مرحوم نبیست حضرت ایشان بودند و نبیره حضرت خازن الرحمت رضی اللہ تعالیٰ عنہما
به سعادت ارادت حضرت ایشان سرافراز بودند و توجہ خاص در بارہ ایشان بوده بعد ازاں در
خدمت انخوال کرام کار خود را باخبر رسانید۔

۱۰ و شیخ محمد قطب نیز نبیست حضرت ایشان و نبیره حضرت خازن الرحمت اند و در
اول از خال اکرم شیخ سیف الحق والدین توجہات می گرفتند بعد ازاں از حضرت حجتہ اللہ
قدسنا الله سبحانه باسرارها و اغلب کہ اخذ طریقہ از حضرت ایشان (۳۷۲) نموده باشند۔
و بالفعل در قید حیات اند۔ اما پدر شیخ عبدالحق شیخ عبد اللہ بوده و پدر شیخ محمد قطب شیخ سعد الدین
و والدین پرورد با خود ہمیشہ اند۔

۱۵ شیخ بدیع الدین نبیست حضرت خازن الرحمت بوده و کسب کمال از آنحضرت نموده
بعد ازاں به حضرت ایشان رجوع آورده بشارت گرفته۔

احمر۔ حضرت قبلہ گاہی قدس سرہ نیز فرمودند اعبد الوقت است۔
رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَنْزَلِجَنَّا وَ ذُرِّيَّتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَ اجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ
إِمَامًا۔

۱۷ د۔ "عارف معنوی قدوہ ارباب تحقیق" ندارد ۲۵ د۔ م۔ عبدالحق، مؤلفین انساب
ادلاء حضرت مجدد الف ثانی نے عبدالحق لکھا ہے۔ (ریک تعلیقات ۴/۴۱۹)

مفتاح نهم

در ذکر بعضی از خلفاء عالی مقام حضرت ایشان و مایشا کل هذا الباب -

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۰ وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّيْرِ وَالْبَحْرِ
وَمَا تَسْقُطُ مِنَ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِي ظِلْمَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا رَطْبٌ وَلَا
يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ -

اللهم صل على محمد بعدد من صلى عليه وصل على محمد بعدد
من لم يصل عليه وصل على محمد كما تحب وترضى ان يصل عليه وصل
على محمد كما امرتنا بالصلوة عليه وصل على محمد كما ينبغي الصلوة
۱۵ عليه وصل على جميع الانبياء والمرسلين والملائكة المقربين وآله و آلهم
وصحبهم وصحبهم واتباعهم واتباعهم وسلم وبارك - استغفر الله ربي
من كل ذنب واقبب اليه -

برزوخوانان شکر مقال و ہوشمندان دیرینہ سال و سرودندان نامدار و لالہ رخسان گل عذار
و ساتیان زنجبیل و شاربیان شربت سلسبیل و جمیعت افروزان محفل ارجمندی و طلعت تبیان
۲۰ مجلس نقشبندی و سلسلہ گیران طلاء ناب و ناظران خائے آفتاب و طایفان کعبہ مقصود و
واصلان مرتبہ وجود و طراوت کنان بہجت و نشاط و سادہ دلان مہرکہ انبساط و ندویان منفاکشان
و معتقدان خاندان حضرت ایشان و علیہ السلام و پاک سواران بادیہ سخندان و گل فروشان
باغچہ حضرت مجدد الف ثانی و علیہ السلام ظاہر و ہویدا است کہ خزان دولت معصومی و
دخان کنوز حضرت قیومی، چون قایل قبول حضرت محمدیت جلتہ عظمتہ گردیدہ و بہ خزانہ باقیہ

بکم و مَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ اتصال بهم رسانیده بلکه از همان گنج موهوب گردیده کارخانه
 همت را با نهایت رسانیده، هر یک از نیازمندان فیض فراقان ازاں برداشته خود را
 با منتبان خود ازاں شاداب ساخته و بر آن ناز و زریده مثل خود دیگری را نه نمیده و ازاں
 بحر عمان پیش قطره تر بوده از همان قطره مدحش شده کسی دعوی اصالت نمود: و دیگری
 خود را قیوم فرموده چه اقطاب و اوتاد به قطره از بحار قیومی قانع و منتفع اند و ابدال و افراد به
 رشمه از آنهارا معصومی سیراب و متمتع و از آن جا که استرضاء کمونات بر قیومیت حضرت ایشان
 زیاده از قیومیت حضرت مجدد الف ثانی علیه السلام باشد غلبه ارشاد و کثرت خلفاء ایشان
 باید دریافت و کمالات با بهره از هر کدام به فراست عقل باید شناخت. اما چون هر کدام به محبت
 حضرت ایشان سرفراز است در پرده از معارج قدس شهباز است سمنه فکر این بی چاره در
 بیدای کمال شان لنگ محض است اما بغیر از ذکر اصحاب این کمال اصحاب کمال تسلیه قلب
 عزیز حاصل نیاید و دیگری (۳۷۵) از مدعیان جذبات و سلوک که درین وقت تقرب به
 ملوک حسنه خود را یک چیزی خیال نموده اند اغیار بی اعتباری شناسد والا احتراز من
 الاغیار خارج عن الاختیار -

دوری از صحبت اغیاری خواهد دلم
 یار می خواهد دلم بسیار می خواهد دلم
 اگر چه همه احوال این صاحبان در قید قلم نیامد اما موافق یادداشت و حوصله و
 دانش خود هر چه از آن نوشته شود رشمه از بحار معصومی که باین راه تقاطر نموده تشنه لبان
 مشتاق را سیراب حیات جاودانی خواهد گردانید و هو عین المطلب و کمال المراد
 حدیث شریف من احبهم فیجی احبهم و من ابغضهم فیبغضنی ابغضهم،
 شاید این مقال است دیگر چون ظهور نسبت معصومی در احوال انبای کرام و انبای عظام
 آن غوث الانام به قدر حوصله معلوم گردیده است البته اظهار آن در کسوت خلفاء و الامقام
 نیز لازم گشت که حسن هر مرتبه برای خود شایان معشوقی عشاق است که در هر آئینه به موافق
 آن جلوه فرموده است. (مصرح)

بقدر آئینه حسن قومی نماید روی

لیکن در این وقت که قرب قیامت است و تراکم ظلمات اکثری از آن خلغای برگزیده به وصل محبوب حقیقی ملت غلظه شتافته اند بلکه در عالم فقرنی آید که یکی هم از آن اصحاب کمال در قید حیات مانده باشد. و دو جلد اخیر مکتوبات قدسی سمات هم که در آن احوال خلفاء پیشتر است بالفعل موجود نه آنچه بیاد خود دارد و یا از جلد اول یافته باظهار آن اکتساب سعادت باید نمود ۵ متوکلا علیه سبحانه.

باد دانست که ارشاد حضرت ایشان رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُمْ از آن بامرضی خالق و مخلوقات بوده تعداد مریدان ایشان هم در علم ممکن مخلط نمی گردد و مجازان ایشان هم زیاده از حد شمار آری خلغای اکابر را شنیده ام که قریب به چهار صد بوده که حدود اربعه را منور گردانیده و فقیر را هم صحبت بعضی ازین اکابر دست داده. ۱۰

اما از اشهر خلفاء که بالفعل اسامی شریفه ایشان به خاطر است و قدری از احوال آنها هم معلوم به نام هر یکی ازین فدا رسیده کنز این مفتاح سی اند تا شرح می کشاید و دیگری در ذیل می آید پس درین مفتاح سی کنز که موافق اجزای قرآنی است مفتوح خواهد شد.
 ان شاء الله تعالی نصر من الله وفتح قريب وبشر المؤمنين.

خواجہ محمد حنیف کابلی

کنز اقل - در ذکر بعضی از احوال قدوة خلفاء حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ عارف معنوی حقائق آگاہ خواجہ محمد حنیف کابلی قدسنا اللہ سبحانہ بسره الاقدس -

۵

مقرر اہل خالقہ و متفق علیہ اولاد کرام حضرت ایشان است کہ آنجناب افضل خلفای معصومی اند ہر چند مخدوم زادہ سادس خال اکرم حضرت شیخ محمد صدیق را قدسنا اللہ سبحانہ بسره الاقدس دریں امر بہ موافق قاعدہ خود اختلاف است کہ معاملہ دورہ اخیرہ مستثنی بود و ایشان از کمالات حقی نہ گرفتہ اند کہ وصال ایشان قبل از وصال حضرت ایشان اتفاق یافتہ، لیکن فضل دیگر منی ہم از کلام شریف مفہوم منی گشتہ مگر خواجہ محمد صدیق را قدس سرہ کہ کنز ثانی این مصلح از خزان ایشان است مراد داشتہ باشند۔

۱۰

روزی این حقیر این شبہہ ایشان را بہ عرض عالی حضرت رحمۃ اللہ علیہ در وقتی کہ فضل خواجہ (۳۷۹) محمد حنیف قدس سرہ رطب اللسان بودند و ایشان را افضل خلفاء می فرمودند رسانیدہ۔

احمر - فرمودند کمالات دورہ اخیرہ زیادہ از اجابہ دیگر بآن خواجہ عالی شان در قبر رسیدہ چہ حضرت ایشان در مکتوبی از مکتوبات جلد ثانی بآن خلیفہ اول می نویسند :
فتح - دل را با شما تعلق خاص است و خواہاں کمال شما است۔

۱۵

پس با وجودی کہ در حیات کسب کمالات بودہ ترقیات فراوان حاصل نمودہ باشند و بشارات متداولہ یافتہ باشند تعلق خاص حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ گذاشت کمالی از کمالات دورہ اخیرہ می نمودہ باشند کہ در قبر منور ایشان بطریق توفیر نہ رسیدہ باشد آری ابناء کرام و بعضی از اقربای عظام اگر مستثنی باشند گنجائش دارد۔

۲۰

اکنون قصہ ارادت ایشان کہ مشتمل بر تصرف عظیمہ حضرت ایشان است در سبک تحریر سبک باید نمود، اگر چہ اختلاف نقل بعد از اتفاق مطلب دریں مقدمہ مسموع گردیدہ اما چیزی کہ اصح و اشہر است دریں اوراق تسوید می یابد بہ توجیہ خاطر استماع فرمایند۔
ابيض - آنجناب از بزرگ زادہ ہای ولایت بودند و در آباء آنها پیری و مریدی ہم آمدہ

بود مطلب، شیوخ هندوستان را اگر چه با علی مراتب کمال هم واصل باشند، بزرگی کمتر قبول می نمایند و این قاعده در تمام شیوخ این دیار است الا ماشاء الله تعالی. شبی در نو جوانی با خواجه عالی شان سعادت لم یزلی مشمول فرموده و در جندی نقشبندی قرین حال گشته در خواب به شرف ملازمت حضرت ایشان رحمته الله تعالی مشرف گردانیده که گویا در حضرت سر بر نهاده در خانقاه ملائک پناه رسیده اند و دوزخ نورانی در آن خانقاه به کمال دید به و جاه نشسته اند و شمع بیشتری سوزد به خاطر تنای آل دامن گیر شد که پیش یکی ازین عزیزان مرید باید شد یکی از حاضران جانب خواجه شتافته سراغ می نماید، خواجه دوزخ استفسار می فرمایند می گویند که هر دو فرزند مجدد الف ثانی حضرت شیخ احمد سرمنندی اند و نام یکی شیخ محمد سعید و نام دیگری شیخ محمد معصوم است رحمته الله تعالی، خواجه می فرمایند که مرا به فرزند ثانی حضرت که آفتاب ولایت در برج عظمت به کمال طلعت جلوه گر است مرید بکنان گفت من هم از طرف ایشان رسیده ام. القصه برده بحضرت ایشان مرید کنانید. چون خواجه از آن خواب دولت مآب بیدار شدند ذکر ما خود جاری یافتند، و در محبت حضرت ایشان بی قرار برخاستند و بر نفس خود را چیزی دیگری نمی بینند و به قلاب عشق هر دم بفنائی و بقای می رسیدند. چون قصه خواب پیش هم صحبتان خاص در میان آوردند در مضحکه و از نمودند و باستهزاء هنگامه را گرم کردند خواجه کسرا اختیار فرمودند و تهیه راه حضرت سرمنند نمودند چندین از سعادت مندان قبول رفاقت نموده کوچ در کوچ منزل نو نموده آب نو آشامیده در چند مدت قطع منازل فرموده مشمول عنایت خاص گردیده به نواح حضرت سرمنند رسیدند.

میراند فرس چو کامرانان تا دید سواد شهر جانان
افروخت دو دیده مرادش افزود سواد بر سوادش

۲۰. با بکله قبل از شام دخول در آن بلده معرفت مقام میسر گردیده در آن جا تشخیص منزل کرده بعد نماز (۳، ۴) شام در خانقاه ملائک پناه رسیدند و همان صورت که در منام مشاهده افتاده بود در لفظه که عالم شهادت است بلا تفاوت تماشا کردند بلی الرویا الصالحة سته و اربعون جزء من اجزاء النبوت خبر صحیح است و همان عزیز

که در خواب مشاطگی نموده بخدمت حضرت ایشان رسانیده بود در بیداری نیز در خدمت
 پیر بهجت رسانیده، خواجه اگر چه در آن باقران السعدین دیدند و اجتماع برادرین مشاهده نمودند
 اما علقه عبودیت معصومی در گوش جان نهادند و به کمالات قیومی امیدوار گردیدند و در ظاهر
 هم مرید شدند و مورد عنایات گردیده در اندک مدت خلعت خلافت یافته رخصت کابل
 حاصل نموده به موجب امر جلیل القدر به وطن مالوف خود رسیدند. ۵

کوتاه اندیشان این جای به مزید تسخر و استهزا هنگامه پرداز می نمودند که فلانی پیش
 پیر خواگی مرید شده آمده ارشاد مای خواهد و هر چند خواجه فضل حضرت ایشان ~~و~~
 مذکور می کرد آنها را غیر از انکار نمی فرمودند تا آنکه همه منکران با اتفاق پیغام بان خواجه عالی مقام
 کردند که تا پیر بزرگوار شما به چشم خود نمی بینیم و کرامت ایشان مشاهده به نمایم اصلاً با اعتقاد نمی
 در آییم و ارشاد شما هم مقصود نه خواهد نشست و طور آن چنان است که با دعوت ایشان می
 نمایم اگر وقت طعام حاضر شوند و اجابت دعوت که مسنون است فرمایند ما نیز در جرگه مخلصان
 باشیم و الا فلان خواجه را چون جذب محبت شامل حال بوده بی تکلف قبول این تکلیف نمودند
 و روزی برین امر قرار داده منزلی در شهر کابل به کمال زینت آراسته امالی و موالی بلده
 و دیهات مجتمع گردیدند بعد نماز شام به مراقبه ساختند و همه آنها چشم در استهزاء و تمسخر می
 زدند چون بعد از نماز تفتن فراغ یافته اجازت طعام کشیدن از خواجه در یوزه کردند فرمودند
 که برآرید حالا وقت طعام آنحضرت است که به ناگاه از پشت بام آواز پای به گوش غفلت
 زدگان رسیده و از راه زمینه به صحن خانه درآمدند و مخدوم زاده های عالی مقام هم همراه اند
 آمده اند و بر مسندی که برای آنحضرت فرش کرده بودند نشستند و مخدوم زاده ها گرد و به گرد آن
 دست بسته نشستند همه مرضاء القلوب به رسوخ تمام قدم بوس نمودند اکثری از آن ها به
 شرف ارادت مشرف گشتند فرمودند محض برای خاطر داری خواجه خود آمده ایم و بعده از اولیا الله
 کرامت طلب نمی نموده باشند که ضرر خالص است - القصه طعام تناول فرمودند و تمام
 شب در آن جا گذرانیده قریب به صبح فواکه مربوط که نیاز آمده بود در دست مبارک گرفته
 همان راه بالائی سرچند طرقة العین رسیدند و فواکه خشک را با نیاز دیگر حواله خواجه فرمودند که براه

لاهور خواهند فرستاد و هر چند مردم التماس نمودند که چون قدم رنجه فرمودند کرامت عظیمه باین
 نامرادان نموده اند امید که چند روز اقامت فرمایند بعد ازاں بلاه راست متوجه وطن مالوف
 گردند فرمودند بابل شهر جز این تشریف نه کرده ایم (۳۷۸) موجب اضطراب خواهد شد و
 اجازت محمدی هم برین اقامت مفهوم نمی شود والا چنین می کردم با بجمعه نماز بامداد در مسجد
 کبراء حضرت سرهند خوانند و فواکه مربوطه را همان روز به ذوی القربی و دیگر آشنایان تقسیم کردند
 و هذا من ادنی تصرفاته ذقنا الله سبحانه من برکاته - مصراع

مرشد کامل نما، دست من دامان تو

غلبه عنایت و کثرت موهبت چون برخواجه عالی شان در آن سنگسار کوستان شمول فرموده به
 تصرفات قویه و شگیری فرموده است اگر این عاجز بی پروبال هم که غریق بحار معاصی است و
 در گرداب ظلمات نفسانی و دسادس شیطانی گم گردیده و شگیری نموده به ساحل نجات رسانند
 و به تصرف نیم نگاهی کار او را انصرام بخشند غیر از فضل و نوازشش این مداح امری دیگر نه
 خواهد افزود

یک جان و هزار برق اندوه گاهی چه کند باتشیش کوه

در نشاتین غیر از ذات مقدس لمجای و ماوای نه دارم این همه جمعیت حیات به
 محبت آستان بوسان معصومی می دانم و بعد مات هم نظر بر تفضلات قیومی می دارم
 درین دیار بدان زنده ام که گر گاهی نیم عاطفتی زان دیار می آید
 وقت تفضل است و هنگام ترجم که مستحق کرامت گناه گار اند سخن به جای دیگر
 رفت مقصود آن است که خواجه عالی جناب به ارشاد تمام موصوف تمام گردیده رهنمای خلایق به
 موجب امر جلیل القدر گردیده مرآت کثیره در خدمت پر بهجت رسیدند و به بشارات عالیات
 سراز شده از اکابر خلفاء گردیدند هر سه جلد مکتوبات قدسی سمات از بشارات که باسم سامی
 ایشان است مشحون بعضی از این بشارات فاخره و اشارات نادره که در دفتر اول است
 عنقریب مذکور خواهد شد ان شاء الله تعالی

روزی این درویش را در چارباغ جلال آباد وقتی رفتن کابل اتفاق منزل افتاده

له - در - بود ۲ - در - ماهی ۳ - در - ان شاء الله تعالی عنقریب مذکور خواهد شد -

زیر سایه چناری مرد نورانی سفید ریشی به نظر درآمد که بوی جنسیت از دور به مشام رسیده تمام
 دماغ را معطر گردانید بدون تحریک این جانب به شوق مافوق سوئی فقیر دویده مصافحه بلکه معافه
 نیز نموده، گفت بوی از حضرات سرسند جانب دماغ صعود کرده بی قرار ساخته تعریف خود فرمائی
 غلامی که بحضرت ایشان داشتم مذکور شده بی اختیار پابوس نموده بر زبان شریف آورده که من به
 رفاقت معرفت آگاهی مرحومی خواجه محمد صنیع کابلی قدس سره چند بار به ملازمت حضرت
 ایشان رحمته الله تعالی رسیده ام و شرف ارادت آن قبله درویشان مشرف گردیده، شصت
 و چند کس همراه خواجه مذکور از آن قبیل مردم بودند که اجازت تلقین طریقت از آنحضرت
رحمته الله تعالی یافته بودند و اجازت تلقین من بهم در آن ذلیم چوں این هنگامه لیل و نهار
 مشغول خاطر بی قرار می باشد هیچ صحبتی خوش نمی آید در هیچ معرکه دل نمی کشاید بنا بر آن روزانه
 دریں باغچه مشایده خزان و بهار می نمایم و شبها در کلیه که در همین قریه متصل است به گریه و
 استغفاری باشم از اتفاق اگر عبور اولاد طیبه حضرت ایشان باین سمت می افتد بر آن
 اطلاع می یابم به ملازمت آن عزیز می شتابم - باجمعه خدمت فقیر بسیار نموده و اغلب که
 نام خود را صوفی احمد فرموده، مطلب یاران خواجه عالی شان که بشرف صحبت حضرت مشرف
 گشته اند در جاهای خود خلافت یافته سر مست (۳۷۹) بادیه معرفت نشسته اند و حرف
 کلمات آن خواجه عالی جناب در خرد و حوصله این مسکین معلوم که به بیان آن پردازد مگر چیزی از
 مکتوبات شریفه حضرت ایشان استفاده نموده ادلی به همان عبارت لطیفه بلا تصنع نقل آن
 پردازد در مکتوب بست و دوم جلد اول که بنام سامی ایشان است تحریر می فرمایند :
 فتح - در کتابی که ملا تیمور آورده بود مندرج بود که شبی بزحمت بود بعد از شکر و منو دست
 برداشته به عجز تمام دعا کرده در روزه نسبت خاص حضرت ایشان و فلال عزیز نمودانی
 گذشته بود که نسبتی ظاهر شد کذا کذا اقریب یک و نیم گهری در طغیان بود بعد از آن
 کم کم فرو شد شکر خداوندی جل سلطان سجا آید که به مجرد دعا کردن اثری از اجابت
 مفهوم شد و نسبتی خاص ظهور نمود لیکن عجب است که بآن نسبت پیر دستگیر نسبت عزیز
 دیگر هم آرزو که دید با آنکه مقرر است که اگر از جای دیگر نسبتی برسد آن را راجع به پیر
 باید داشت و قبله توجه را منتشر نه باید ساخت، مانا که مراد شما آن است که نسبت
 خاص آنحضرت و نسبت آن بزرگ که بآن حضرت رسیده است، پس بریں تقدیر

۵

۱۰

۱۱

۲۰

هر دو نسبت حضرت ایشان ما باشد - انتهای کلامه
مراد از بزرگ دوم حضرت غوث الثقلین است قدس سره هکذا سمعت من
والدی و بعضی احوال قدس اسرارهم -

و مکتوب صد و بیستم از جلد اول که بنام ایشان است به تمام ایرادی نماید:

- فتح - الحمد لله و سلام علی عبادہ الذین اصطفی، صحیفه شریفه اخوی اعززی
مولانا محمد حنیف رسیده باعث محبت و مسرت فراوان گردید حضرت حق سبحانه در
مدارج قرب ترقیات بنی اندازد کرامت فرماید، نوشته بودند که بعد از رسیدن این جا
کیفیتی ظاهری شود و در تمام بدن سرایت می کند... الخ و نیز نوشته بودند مفهوم
می شود که تلاوت قرآن بلا در حصول آن نسبت مدعی می تمام است هر چند تلاوت
می کند آن نسبت قوت می گیرد اگر در تلاوت فتور می یابد در آن نسبت نیز فتور راه
می یابد -

- مخدوم می تواند که مثلاً این کیفیت حقیقت قرآنی بود و چون رابطه محبت
باین نسبت درست دارید و جمعیت استعداد نیز دارید حصول این معنی و
امثال آن از شما قریب است بالجمله کیفیت مسطوره از نسبت های ظلال فوق است
و باصل الاصل متشبه می نماید شوق کمالات مخصوصه و نسبت ضمنی نموده بودند
۱۵ - بحتمل که نصیبی از آن بحصول پیوسته باشد و این کیفیت که نوشته اند اثر آن بود
فقیر دین باب تامل نه کرده است امیدوار باشد -

از آن طرف نه پذیرد کمال او نقصان

و زین طرف شرف روزگار ما باشد

- طلب مسودات جدید نموده بودند اگر توفیق یافت بیاری می گویم که اگر
۲۰ - چیزی از آن قابل نقل باشد نقل گرفته به فرستد و واقعه که دیده بودند گویا شخصی آب
دهان خود را در دهان من می اندازد و می گوید که امانت آن سرور است علیه السلام
که برای تو داده بودند رساندم به غایت اصل و امید (۳۸۰) بخش گواثر آن فی الحال
ظاهر نشود و آنچه از احوال یاران خود نوشته بودند خیلی محفوظ ساخت همه احوال بنجیده
و مقبول است و بایک دیگر دست و گیر بیان الله تعالی ترقیات ارزانی داشته

به مطلب حقیقی رساند چون ایام اعتکاف بود و امور ضروری در پیش به زود انداخته
پرواخت و بر اجوبه لابد اقتضای نمود و بنا اتصاف لنا و انفس لنا
انک علی کل شیء قدیر - بعد از نوشتن کتابت در حصول نسبت ضمنیه پاره
تامل نموده شد هیچ واضح نشد اگر مقدور است باز تامل و توجیه بلیغ درین باب خواهد
نمود انھ المیسر لکل عسیر - انتھای مکتوبه المقدس -

۵

دازین قبیل مکتوبات در جلد اول بسیار اند که ایراد بر واحد آنها موجب تطویل کلام
است و این همه احوال ادل احوال آن عارف صاحب کمال است و مکاتیب جلد ثانی
گویا جلد ثالث ان از ایشان است مبنی از توسط و انتهی کار آن صاحب اسرار است و
از جلد ثالث چه نویسد که معامله ایشان در آن جانوع دیگر گردیده و مستحق اولیت خلافت را
گردانیده هر چند بنام خلفای کرام بشارات متکاثره ثبت گشته، اما شان پیش از رتبه
بشارات در ضمن سینه ارباب کمالات نشسته چه عمر شریف شان در آن ایام با فر رسیده
بود پس آنچه در ممکن استعداد داشتند به منصه ظهور انجا میده کتابتی که در تعزیت ایشان به
فرزندان ایشان نوشته اند هم در آن جلد مبارک مندرج است آن جایی به علو شان آن خواجہ
عالی شان را باید برد اگر حضور آن جلد می بود البتہ به ایراد آن مکتوب مقدس اکتساب سعادت
می نمود -

۱۵

و در تصرفات کثیره از آن خواجہ عالی درجات مسموع گشته اما به یک تصرف که از
زبان درفشان خال اکرم حضرت حجتہ اللہ قدس سرہ شنیده و ابیض ایشان در احوال حضرت
جلوه گر گردیده ایراد می نماید :

ابیض - می فرمودند که شب کتخدائی نخستین من که در جوانیها و حالت حیات حضرت ایشان
رضی اللہ تعالیٰ عنہ اتفاق یافته صداع سر به شدتی در گرفته که طاقت سر برداشتن نه گذاشته تا آن که
وقت اجتماع مجلس حضرت ایشان خواجہ محمد حنیف را برای طلب من می فرستادند گفتم خواجہ
باین حال گرفتارم و باین درد مبتلا تا برفتن و طاقت نشستن مطلقا نیست خواجہ اندکی
چشم پوشیده تر جہی فرمودند فوراً شفا یافتیم که گویا از درد اثری نه بود به علالت خاطر برخاستم و به

۲۰

موجب امر واجب الاطاعت جانب مجلس شافتم.

در ایام وصال آن خواجه عالی شان تشریف عالی حضرت رضی الله تعالی عنه در آن جا بوده چنانچه امامت نماز جنازه هم آن امام همام فرموده و همان فرنگی بی دین که در اواخر حضرت ایشان رضی الله تعالی عنه معارج بلکه قاتل بوده در ایام اخیر آن خواجه عالی شان هم رسیده موجب هلاک ایشان گردیده از عالی حضرت قدس سره مسموع گشته که روز سابق از وصال خود خواجه بن خطاب کرده بودند که این بدبخت فرنگی که مسمی به اسکندر است مرا کشت گویا شهادت این پیر و مرید از غایت مناسبت بدست یک ظالم نصرانی که بدترین کفار بنی آدم اند اتفاق یافته.

و مولد و مسکن و مدفن آنجناب در قریه میوه خاتون است که سه فرسخ از کابل است و در دامنه کوه واقع است و وصال ایشان در سال هزار و هفتاد و هشت است.

امامت جنازه ایشان عالی حضرت فرموده اند.

فقر دور از کار را مکرر اتفاق زیارت روضه منوره ایشان دست داده، گویا بوی از روضه مقدسه حضرت ایشان رضی الله تعالی عنه به مشام عشاق می رسد. طوبی لمن زارها بکمال الاعتقاد قد سنا الله سبحانه باسراجه و رزقنا الله تعالی من بركاته و یرحم الله عبداً قال آمینا و صلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد و آله و صحبه اجمعین.

خواجہ محمد صدیق پشاورى

کنز دوم (۳۸۱) در بعضی از احوال عارف معنوی قبلہ ارباب ترفیق خواجہ محمد صدیق پشاورى
قد سنا اللہ سبحانہ بسرہ الاقدس۔ ۵

آنجناب از قدمای اصحاب و اکابر خلفاء حضرت ایشاں اند رحمۃ اللہ علیہ و پدر بزرگوار
ایشاں خواجہ عبدالغفور سمرقندى از خلفای حضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ علیہ گذشتہ اند۔
چنانچہ در مکتوبات قدسی سمات آن قبلہ اولیا عالی درجات مکاتیب فراوان بنام آن عزیز
مندرج است۔

۱۰ خواجہ محمد عزیز خلف خواجہ محمد صدیق قدس سرہ پیش این فقیر در فضل جد بزرگوار
خود می گفت کہ در ایام اعتکاف حضرت مجدد الف ثانی در قلعه گوالیار کہ نزد عوام مسلمی حبس
است، جد ما در خدمت قیام داشتند و ازین ممر در خلفای دیگر امتیاز تمام داشتند۔
بالجمله ولادت خواجہ عالی جناب در بلده پشاور اتفاق یافته و عاشق جمال باکمال
حضرت ایشاں بودند۔

۱۵ احمر۔ مکرر از زبان در نشان حضرت قبلہ گاہی اقطاب دستگاہی قد سنا اللہ سبحانہ
بسرہ السامی شنیدہ کہ اگر عشق متمثل بہ صورت انسانی کہ احسن تقویم است می گشت
اغلب کہ صورت خواجہ محمد صدیق می گرفت۔

۲۰ و نیز ہمیں کلمہ در بارہ معارف و کمالات دستگاہ خواجہ محمد ہاشم کشمی کہ از اکابر خلفاء
حضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ علیہ بودہ اند و عاشق جمال باکمال آن امام ربانی گذشتہ از
حضرت خازن الرحمت رحمۃ اللہ علیہ نقل می کردند کہ مناسبتی کہ این ہر دو خواجہ برگزیدہ
را با خود ثابت است نیز واضح تر باید ساخت۔ و آن آن است کہ چنانچہ خواجہ محمد ہاشم در
خلفای حضرت مجدد الف ثانی بودند چہ اول در آنجناب بقول اکثری خدام سید محمد نعمان

۱۔ ”حضرت ایشاں اند... خواجہ عبدالغفور سمرقندى از خلفای“ نسخہ ”د“ ندارد

۲۔ در مکتوبات آن قبلہ اولیا

اند قدس سره، اگرچه بعضی ایشان را فضل می دانند و سید را ثانی می انگارند، هم چنان
 آنجناب ثانی خلیفه حضرت ایشان اند اگرچه بعضی برخلاف آن حاکم اند و ایشان را اول تصور می
 نمایند اما اتفاق شیوخ ثلاثه اعمی عالی حضرت و حضرت حجة الله و حضرت قبله گاهی مرشدی
 قدسنا الله سبحانه و یسراهم با کثرا کار دیگر به تازیت آن و خواجه بزرگوار است و اولیت
 میر محمد نعمان و خواجه محمد ضیف در جاهای دیگر خود ثابت اکنون عنان سخن جانب مقصود باید گردانند.
 ۵. از ثقات مسموع گشته که یک مرتبه آن خواجه عالی جناب به قصد ملازمت حضرت ایشان
رحمته الله تعالی از پشاور تشویق مافوق و سوز دولت افروز متوجه ارالار شاد سرهند گردیدند چون
 به سرای دو بهیری که یک فرسنگ است از بلده مذکور رسیده اند تحائف و هدایا که به قصد نیاز
 آوردند ارسال خدمت قیومیت نمود خود رجح القهقری فرمودند و متوجه پشاور گردیدند، چون
 رفیقان استفسار این امر نمودند گفتند تاب دیدن آفتاب زیاده بریں نزدیک تر نه دارم چون
 ۱۰. به عرض اقدس حضرت ایشان رسیدند بزبان مبارک آوردند خواجه کار خود کرده برگشته است گویند
 چند بار ازین خواجه عالی تبار این مقدمه سر بر زده است، یک مرتبه از لاهور برگشته بودند و هر
 مرتبه مقبول حضرت ایشان گردیده و بسیار شده که بحضرت سرهند رسیده مدتها در خدمت اقامت
 در زیده از کمالات معصومی بهره برداشته دل و جان را در محبت سگان آن درگاه
 عرش اشتباه دریافته بعد از حصول اجازت متوجه پشاور می شدند و در آن جا هدایت عالمیان
 ۱۵. می فرمودند.

شنیده ام که سگی در نظر خواجه در آمد شخصی گفت این سگ به همراه فلاں کس از حضرت
 سرهند آمده بود بی اختیار شده بر قدم آن سگ خود را انداخته و گریه ها کردند و صحبت ها نمودند و
 مالیده شیر و روغن یک وقت و گوشت (۲۸۲) به وقت دیگر از طرف خود غذایش مقرر ساختند.
 از حافظ عبدالعزیز پشاور می مسموع گشته که کافری از حضرت سرهند به تقریبی به پشاور
 ۲۰. رسیده کیف ما اتفاق مسموع خواجه گردیده با بجمه اصحاب خود به قصد ملاقات وی شدند و
 تا در پشاور بوده لوازم مهمان داری از سرکار مقرر فرمودند.

ازین قسم افعال غریبه که شورش عشق از نهاد آنها پیدا است از آن جناب نه آن قدر

شنیده ام که قرطاس این کنز متحمل بیان آن تواند شد.

از مکتوب هژدهم جلد اول حضرت ایشان رحمته الله تعالی که با اسم ایشان است
حقیقت احوال و کیفیت اطوار ایشان به طریق اجمال جلوه گرا اهل محال می گردد و بشارت
اوائل که آن خواجهر بآن تمنا اندازان جان نیز واضح می شود ادا فرشتان را بر آن قیاس باید نمود،
قیاس کن ز گلستان من بهار مرا

و هر سه جلد مکتوبات قدسی سمات مشحون اند از مکاتیبی که بنام آن خواجه عالی مقام شرف
صدور یافته به ایراد مکتوب هژدهم در سطور سابقه مذکور آن گذشته اکتساب سعادت می نماید
به گوش هموش استماع فرمایند:

فتح - بسم الله الرحمن الرحيم و به نستعين الحمد لله والسلام على عباده الذين

اصطفی - دو مکتوب مرغوب عجب یک دیگر رسیده خوش وقت ساخت - دیدن

سرور کائنات علیه و علی اله افضل الصلوات و اکمل التحیات و رحمت و

بشارت است و پرسیدن سبب خوف مین تسلیه و نوید تسلیه لسانی فرمایند یانه

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ - نوشته بودند که این خوف و اندیشه و حزن

بر نهی استیلا یافته است که قوت و همت را باطل سلب نموده و بغیر از ادای فرائض

و سنن به عبادات دیگر نمی تواند پرداخت خوف خاتمه و اندیشه اخروی باید که در توفیق

طاعات بیفزاید و سبب از یاد نوافل اعمال گردد و موجب انتفاع آن چو شود

هر چند نفس این خوف و اندیشه از عبادات ست و مانع غفلت و معاصی می آرند که

عطار شبلی رحمه الله سبحانه چهل سال بگریست و به جانب آسمان نه گریست

سبب گریه او پرسیدند فرمود که از ترس گور و هیبت قیامت، آنگاه سبب

ناگریستن بجانب آسمان پرسیدند فرمود که از شرم گناه بسیار که کرده ام و در مجلسهایی

خندیده ام و تهنیه نموده از شرم آن چشم بالانمی کنم -

منقول است که فتح موصی شصت سال بگریست گشت و پوست از

رخساره مبارکش بریزید، بعد از نقل او را به خواب دیدند گفتند خدای تعالی با تو چه

کرد به گفت بیامر زید، اما آن زمان که مرا بالا بردند فرمان آمد که بالا آید، چون
 زیر عرش بر دند سجده کردم اما لرزان و ترسان خطاب آمد که ای فتح چیست که چنین
 بگریستی مرا غفار مگر نه دانستی - سر بر سجده نهادم، گفتم الهی ترا غفار دانستم اما از ترس
 گور و هیبت قیامت و درشتی ملک الموت می گریستم که در آن تنگنای سحر حال من
 چگونه خواهد بود - فرمان آمد که چون می ترسی بیامر زیدم ترا بآل گمراه این گمراه و این
 خوف که نصیب شماس از نعم بهیه ست، میمون و مبارک ست تسبیح بخش و منور
 باطن شکر خداوندی جل شانہ بجا آرید و از استیلاء آن دل تنگ نه شوید، در حدیث
 آمده است که دو خوف در آدمی جمع نه شود خوف در دنیا و خوف در عقبی یعنی خوف
 آخرت که در دنیا نصیب شود و خوف آخرت را بر باید این دیوانگیها و این شورشها و
 میجهاد نعره ها و گمراهیها و شوقها که نصیب وقت شماس و بی خواست از شما سری زند
 مردم آرند و دارند که لمحۀ این قسم وقت روی دهد (۳۸۳) و از قوت جذب شوق و
 جنون غالب آید و ساعی ظاہر و باطن را از ماسوی بیگانه سازد و دوار باند، مثال ما
 سنگ دلال و خشک چشمان ازین معنی به مراحل اند - مصراع

هنيئاً لارباب النعيم نعيمها

نوشته بودند که روزی نشسته بود که جوشی از نهاد این کس برخاست و نزدیک
 شد که صیبه های پر در و از نهاد او بر آید به تکلف تمام خود را از صیحه نگاہ داشت ازین
 سبب در دسینه و در دپهلو برخاسته است شکر کند که درین طور جوش و شورش جان
 به سلامت ماند بسیاری از صوفیه درین طور وقت قالب را از جان تهی کرده اند،
 می آرند که ابراهیم خواص قدس سره روزی بر جمعی به گذشت که به ذکر الهی جل سلطانه
 اشتغال داشتند، از ذکر آن جماعت در ابراهیم چنان ذوق اثر کرد که در رقص شد
 هفت شبان روز بدین منوال بود چون بهوش آمد تجدید وضو نمود و دو گانه ادا کرد و
 سر بر سجده نهاد سه بار یا الله یا الله یا الله به گفت و سر بر کرد و جان به داد سه
 عاشق بهوای دوست بهوش بود و زیاد محب خویش مد بهوش بود
 نوشته بودند که در کتابی تو مندرج بود که اصل کار محبت است بی محبت کجا رسد الخ
 ازین معنی بسیار بسیار متالم است و در غم و اندوه به نوعی فرو رفته است که سر بر نمی

تواند برداشت مخدوما بحسب است که در ماده شما که در محبت متفردید این کلمه
نوشته باشیم هر چند تامل می کنم به خاطر نمی آید که این کلمه نوشته باشیم لیکن چون نوشته
آید البته خواهد بود تا چه طور از قلم برآمده است و کدام معنی مراد است بهر حال سبب
تامل شما گمراه دیده است - مصراع

بلائی درد منداں از درد دیوار می آید

یصح به خاطر نیارند محبت شما بدیهی است جای سخن نه دارد - والسلام علیکم - انتهی
مکتوبه المقدسه -

و این اول مکتوب باسم ایشان است و مکاتیب دیگر که در مجلد است
شلا ش درج گردیده اند در هر کدام با وجود رغبت کمالات ایشان شورش احوال استعداد
ایشان هم واضح و واضح است - ۱۰

فقیر دور از کار هم در ایام طفولیت جمال باکمال ایشان دیده اگر چه به وجه احسن در
خاطر ندارم اما چیزی به یاد مانده بهیچ شوق درد آمیز و بکائی صیحه انگیز در تصور می آید
اگر نه قوت حضرت ایشان رحمته الله علیه محافظت حال ایشان می نمودی -

مرغ روح ایشان در رنگ اکابری که قصه های آنها در مکتوب گذشته مذکور گشت هم در آن
صیحه پرواز به عالم قدس می فرمودی - در اواخر عمر آن خواجه عالی شان تشریف حضرت قبله گاهی
آقطاب دستگاہی قدسنا الله سبحانه بسره السامی به پشاور اتفاق یافته و در همان ایام
وصال آن خواجه صاحب کمال شده و امامت نماز جنازه ایشان آنحضرت فرمودند - اکثری از
فرزندان و نیازمندان ایشان می گفتند که خواجه همواره بایں دعا متضرع می بودند که وقت آخر من
یکی از حضرات سر بلند موجود باشد و امامت جنازه فرماید، با جابت قرین گشت - الحمد لله
الذی بعزته و جلاله تم الصالحات - ۱۱

و وصال ایشان در سال هزار و نود و دو است و روضه شریف بیرون شهر متصل
باغ گنج علی خان (۳۸۴) در اثناء راه کابل واقع است و گنبد مقبول نیفا و بلکه قبر شریف
هم خام است - این فقیر بسیار زیارت آن نموده گویا پرتوه انوار حضرت ایشان رحمته الله علیه بر
اهل بصیرت جلوه گر است طوبی لمن زارها بکمال الاعتقاد قدسنا الله سبحانه
باسوره و رزقنا الله تعالی من بیکاته و یوحى الله عبقال آمینا -

و از آن جناب پنج شش فرزند ماندند هر کدام در محبت و اخلاص این حضرات لاف
 زن است و خوابه محمد حسین مشتقی بود، مدتیست که خبر شخص معلوم نه که تا حال هم از فرزندان
 بلا واسطه ایشان حیات هست یا نه اگر هست به جمعیت باشد و رحمت الهی شامل امور اینها
 باد - و صلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد و آله و اصحابه اجمعین -

مرزا امان الله برهانپوری

کنز سوم در بعضی از احوال عارف باشد مرزا امان الله برهان پوری قدس سره -
 تفصیل احوال آنجناب معلوم نیست که بآن لب کشاید و حسب و نسب و ولادت
 و وفات ایشان را بیان نماید غیر از آن که حضرت ایشان رحمته الله علیه آن قدر فضل ایشان در
 قید قلم آورده اند که جای ستایش دیگری نمانده - چنانچه در جلد ثالث مکتوب که با اسم مخدوم زاده
 سادس شیخ محمد صدیق قدس سره ثبت یافته مملو از فضائل ایشان است که غیر از این حرف
 در آن مکتوب مقدس امری مندرج نیست ممدوح حضرت ایشان را چه ستایش نماید و مقبول
 قبله درویشان را به کدام زبان ستاید در هر سه جلد مکتوبات قدسی آیات مکاتبت کثیره مشتمل بر
 بشارات عالیات بنام آن خلیفه عالی مقام است از آن جمله مکتوب بیست و چهارم جلد اول
 که اول مکتوب است بنام ایشان بطریق سعادت و شهادت ایرادی نماید از آن جای به علو
 حال ایشان باید برد و آخر شان را قیاس باید نمود -

فتح - بسم الله الرحمن الرحيم حامدا لله العظيم ومصليا على رسوله الكريم
 صحیفه شریفه جناب اخوی اعززی سلمه الله تعالی سبحانه عن الرذائل والافات
 باید ایامی محترمه برادر میرضیاء الدین حسین رسانیده خوشوقت ساخت حق سبحانه ابواب
 فیوض را همواره مفتوح دارد و عنایات و جذبات خورش سر بلند کند - و آنچه در باب
 مولانا ابوالمنظر بیره شیخ علم الله رحمة الله تعالی رحمة واسعة دیده اند که گوشت
 حضرت ایشان باد متوجه گشتند از لباسی که داشت عریان شد و لباس دیگر
 پوشانیدند و آنحضرت فرمودند که درق این را اگر دانیدند در واقع دیگر فرموده اند که
 ما این را بخود گرفته ایم از این باز کار این دیگر است بسیار اصل است امید که از
 نسبت خاصه آنحضرت نصیبی وافر فرگیرد و از عنایاتی که درین واقع نسبت شما
 بر قوع آمده شکر خداوندی جل و علا بجا آرند که بشارت عظمی است و آنچه از
 استیلا ی عجز و عدم درک اظهار نموده بودند و نوشته بودند که حالت دیگر باین مناسبتی
 ندارد از همه و راست بلی نسبتی که بوراء الورا متعلق است از سائر نسبت و راست

و غیر از بحر از درک آن چه نصیب واقعاتی که محمد شاه دیده روشن است ظاهراً
بقطب وقت خلی مناسبست دارد و از انوار و برکات او امیدوار است حق سبحانه
از قوه بفعل آورد قانع بشرات اند بزرگان ما (۳۸۵) بران اعتماد تمام ننهاده اند
آنچه در نقطه رود به از آن این کس است - بیت

- ۵ چه غلام آفتابم همه ز آفتاب گویم نه شبم نه شب پرستم که حدیث خواب گویم
و واقع که در آن پیغمبر خدا صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم و سایر حضرات شمارا
بالای کعبه معطر گرفتند و با تمام دیوار کعبه امر فرمودند که بتو تعلق دارد و بعد از اتمام فرمودند که
جامه را هم تو پوشان بامداد حضرات جامه بکعبه مکرمه پوشانیدید بعد از آن همه حضرات
مبارکباد داده مصافحه کردند بے عالی ست مناسبت تمام از آن کعبه معطر مفهوم می گردد
۱۰ و حق سبحانه از حقیقت آن نصیبی ارزانی کناد حقیقت کعبه بزرخ است میان حقایق
مخلوقات و حقیقت واجب جل سلطانه که مرتبه احدیت ذات است تعالی چه کعبه مسجود
الیه خلایق است حقیقت آن از حقایق سایر خلایق البته باید که ممتاز باشد چون مسجود
ذات حق است سبحانه کعبه باید که ناشی از آن مرتبه مقدسه بود حضرت ایشان ما
قد سنا الله تعالی بسره الاقدس در مکتوبی که داخل سه جلد مکتوبات است نوشته اند
۱۵ که حقیقت کعبه ذات واجب ست تعالی چه مسجود فی الحقیقه همان مرتبه مقدسه است نهاده
باید دانست که مسجود هر چند ذات بیچون است لیکن اعتبار مسجودیت با ملحوظ گشته
است لاجرم از مرتبه احدیت ذات که مبراست از نسب و اعتبارات متزل باشد
و در دیده و دانش و گرفتاری متمیز بود و در واقع دیگر نوشته بودند که حضرت ایشان سرفقی
را برداشته بر پیشانی فقیر بر سیده می فرماید که خبر دار شو فقیر می بیند که توجه تمام عالم چه
آفتاقی و چه انفسی تمام بفقیر است چنانچه اگر از آن توجه بماند همه متلاشی شوند می بینم
۲۰ که علیه فقیر بود بهو علیه حضرت ایشان ست و این حالت بشافیه می بیند حیرت بیشتر شد
که اینکه می بیند و اینکه مشاهد است چیست حضرت می فرمایند فی الحقیقه هر دو یکی ست
چنانچه می نماید - مخدوما آنچه در واقع دیده اند اگر در خارج چنین بود مقام قطب الاقطاب
ست و توجه تمام عالم بدین طریق تعلق با و دارد غایت مافی الباب گاه باشد که مرید
صادق بکلم فنا فی الشیخ حالت مخصوصه شیخ را در خود احساس نماید و در وقت اتحاد

شیخ در مرآت خویش کمالات شیخ مطالعه نماید معنی قطبیت که شیخ ادیان موصوف
ست درین وقت اگر در خود یابد چه عجب و گاه بود که اعوان قطب این معنی را
در خود مشاهده کنند هر چند بالا صالت این خدمت وابسته بقطب است لیکن
تبعیت و طفیل او اعوان اذین و دران خدمت شراکت دارند چنانچه در عالم مجاز
این معنی در وزراء و سلاطین ثابت است منصب وزارت از پادشاه بیک
شخص است اما ارکان دولت او در رنگ او مرجع خلافت اند.

۵

باید دانست که جمعی در خواب و واقع خود را پادشاه یا قطب وقت

می بینند و در نقطه هیچ کدام ازینها ثابت نیست و جهش آنست (۳۸۶) که

معنی پادشاهت یا قطبیت در آنها کائن است لیکن ضعیف است شایان آن

نیست که در عالم شهادت ظهور یابد بعد از آن از دو حال خالی نیست اگر آن معنی

قوت پیدا کرد و شایان آن گشت که در عالم شهادت ظهور پیدا کند بقدرت الله سبحانه

در عالم شهادت هم پادشاه می شود و هم قطب می گردد و اگر آنقدر قوت پیدا نکرد

بهمان ظهور مثالی که اضعف ظهورات است کفایت می افتد و بقدر قوت ظهور می

یابد ازین قبیل است واقعاتی که طالبان این راه می بینند و خود را در مقامات عالی

می یابند و می بینند که بمناسبت ارباب ولایت سرفراز گشته اند شخصی از اصحاب

حضرت ایشان ما قد سنا الله سبحانه بسره با حضرت عرضه داشت نموده که بشارت

قطب الاقطابی که از عالم غیب می آید اصلی دارد یانه آنحضرت در جواب آن نوشتند

که این بشارت حصول کمالات مقام قطبیت است نه منصب قطبیت که مشروط

بعلم است چه صاحب منصب صاحب علم است انتہی - در ذیل این واقعه نوشته

بودند که حقائق و معارف بسیار می دهد و می گذرد و بر حقیقت هر یک اطلاع می دهند

۲۰

اگر شمه از آن علانیه شود خلل نظام عالم شود - مصراع

قلم این جا رسیده و سر شکست

بل بر خواص بندگان چیز با ظاهری شود که بدون از حوصله عوام است ستر آن از عوام

ناگذر است اگر ظهور یابد سبب فتنه و فساد شود و بعضی امور از آن قبیل است که

ستر آن از خواص نیز در کار است که مخصوص بعضی خواص است مگر باذن نوشته بودند

- که آنچه ذره بریں بمقدار می گذرد بکدام زبان عرضه داشت نماید آنچه از قول و فعل صادر می شود می بیند که همه صفات قوی و فعلی و حتی و حرکتی، سری و علانیتی از جائے دیگر است این بسکل و پیکر را بآن مناسبتی نیست این قالب جداست و درک این نیز از قالب جداست و عدسیت این و همه عالم هویدا است و چشم در درک این معنی نمی مانا که مراد از قالب و پیکر مجموع ظاهری و باطنی انسان داشته اند نه ظاهر صرف چنانچه ۵
تبادر از قالب است چه این صفات فی الحقیقه قائم بباطن است نه ظاهر و چون عارف بر عدسیت ذاتیه خود دانا و بینای گردد و دو بحالت فنا موصوف می شود بباطن را نیز در رنگ ظاهر خالی از صفات می یابد و عدم صرف و جماد محض خیال می کند و درک و شعور از هر دو مسلوب می بیند بلکه فی الحقیقه فنا و بقا از صفات باطن است و بس ظاهر عارف همواره بر صفات بشریت است و از دو بینی زسته است و بتوحید نه پیوسته ۱۰
باطن در مراتب قرب است و ظاهر بر مراحل ازاں دور کمال در حق ظاهر آنست که بر احوال باطن اطلاع یابد احوال مر باطن است و علم بر احوال مر ظاهر را اگر سالک از ارباب علم است و چون ظاهر ازین علم خالی باشد در قلق و در اضطراب بود الی ان یبلغ الکتاب اجله نوشته بودند که در نماز فرض بآمد و ارادی آمد که در هیچ وقت دیگر نبود چنان در سر نمودند که این آن حالت است که مخبر صادق صلی الله علیه و ۱۵
بهی مع الله وقت ازان خبر داده بودند و چنان دانانیدند که این حالت و نسبت خاصه آنسرور است علیه و علی آله الصلوة والسلام که فوق حالت و درجه ملک مقرب و نبی مرسل است که در آنجا اطلاق اسم هم کرده نمی شود و نصیبه این دولت باولی العزم است و آنهم بطغیل آنحضرت علیه و علی آله الصلوة والسلام از امت هرگز باین دولت نوازند نواله ازان نعمت می رسد انم ۲۰
مخدوم بائز است که بعضی افراد کل امت را از دولت خاصه نبی خود علیه السلام بطریق تبعیت و وراثت نصیب باشد که خادمان خواص از اولش خاص صاحب خود امید دارند لیکن گاه هست که این معاملة بر سبیل حقیقت بود و گاه بر سبیل اشتباهه ظل باصل باشد بیانش آنست که سرلی مع الله وقت آنست که حقیقت آنسرور علیه و علی آله الصلوة والسلام بر حقائق سائر موجودات

ممکنه تفوق دارد چه حقائق انبیاء مرسل و چه حقائق ملائکه المقربین ایضاً آن حقیقت بمنزله کل است و سایر حقائق در زنگ اجزای اوست اول چیزی که از کمن غیب بعرضه ظهور آمده و صدور پیوسته حقیقت اوست صلی الله تعالی علیه و آله و سلم و تعیین نخستین مرتبه لا تعین هم اوست که تعین حسی است وجود و ایجاد همه متفرع بر حسب است و گفت و شنود و محب و محبوب هم ناشی از دمی چه حسب است که قفل غیب الغیب را کشوده و کارخانه وجود و ایجاد را پهن ساخته و گنج کنون را بظهور آورده و جوش محبت است که اسرار محبوب را متجلی ساخته و سرش عشق است که جمال و کمال او را از پرده کتم برآورده اگر نه این عشق بودی پرده از جمال لم یزلی که کشودی و آدازه کمالش بگوش جهان جهانیان که رسانیدی - بیت

۵۰

گر عشق نبودی و غم عشق نبودی چندی سخن نغز که گفتی که شنودی
از پنجاست که حسن بے پردگی میخوابد و جمال بر مستوری ندارد -

۱۰

پری رو تاب مستوری ندارد چو در بندی ز روزن سر بر آرد
چه حسن را عشق ناگزیر است و جمال را محبت دامگیر - بیت

هر کجا حسن می نرساید روی می نهد سر بسجده عشق آنسوی

بر سر اصل سخن رویم و گوئیم که ازیں بیان مقرر شد قرنی که حقیقت آنسور را
ست علیه و علی آله الصلوٰۃ والسلام با ذات اقدس تعالی حقیقت دیگری را نیست

۱۵

لاجرم وقت او علیه و علی آله الصلوٰۃ والسلام ممتاز باشد و هیچ پیغمبری و فرشته را
در ان گنجایش نبود آری اگر حقیقت یکی را بآن حقیقه اسحقائی بطفیل یا به تبعیت الحاقی

و انطباقی (۳۸۸) حاصل شود می تواند که بطفیل شریک آن دولت گردد و لیکن چون فرق
اصالت و تبعیت همواره باقی است شرکت من جمیع الوجوه منتفی است بلکه اگر شرکت

۲۰

ست شرکت صوری ست و فی الحقیقت شرکتی نیست خادم را با مخدوم چه شرکت
طفیلی را با صیل چه مساوات و این اسحاق و اتحاد حقیقت در افرادی از کمال محل ثابت

ست و چون این حقیقه اسحقائی را در مراتب تنزلات ظلال است و ظهور است
تمثیلات چون سالی بظلی از ان بطفیل می رسد و تمیز میان ظل و اصل نمی تواند کرد

خیال می کند که بآن حقیقت رسیده است و شرکتی در آن وقت خاص پیدا کرده

نه چنین است این از قبیل اشتباه ظلیست - باصل سوال ظل مقام لی مع الله نیز خصوصیت با آن سرور و ارفع علیه و علی آله الصلوة والسلام و دیگری را با آن شرکت نیست پس کسی که بظن آن مقام برسد باید که در مقام خاص او صلی الله علیه و علی آله وسلم حقیقه شریک باشد - جواب گوئیم که فضل او علیه و علی آله الصلوة والسلام بر سایر انبیاء کرام و ملائکه عظام علیهم الصلوة والسلام باعتبار اصل آن مقام است ۵ که فوق همه مقامات قرب است نه بظن آن مقام که این فوقیت آنجا منقود است زیرا که تواند بود که اصول مقامات انبیاء و ملائکه فوق آن ظل بود هر چند ظلال مقامات ایشان دون آن ظل است ، اگر گویند که تفوق آن ظل بر آن ظلال نیز موجب فضل اوست بر دیگران علیه و علی آله الصلوة والبرکات -

گوئیم تفوق ظل بر آن ظلال با وجود تفوق اصول دیگران بر آن ظل موجب فضل جزئی است نه فضل کلی که از بحث خارج است چه هر کس باعتبار خصوصیت مقام خود بر دیگران فضل دارد اما این فضل جزئی است هر چند از فضل جزئی تا فضل جزئی فرق است چه این ظل فوق سایر ظلال است و اجمع است ازین با ۱۰ مع ذلك نظر باصول این فضل جزئی است و آن سرور علیه الصلوة والسلام که لی مع الله وقت فرموده است باعتبار اصل فرموده است که بر سایر مقامات تفوق دارد نه باعتبار ظل که این تفوق در آنجا نیست پس ساکن که در مقامات ظل توهم شرکت پیدا کند از قبیل اشتباه ظل باصل خواهد بود -

سوال حقیقت بر یکی ازین اکابر از حقیقت دیگری ممتاز است و هیچ کس را ۲۰ بالاصالت در حقیقت دیگری شرکت نیست پس هر کدام را وقت ممتاز باشد در وقت خاص او دیگری را مدخل نبود پس پیغمبر را علیه و علی آله الصلوة والسلام کدام خصوصیت است که باعتبار آن لی مع الله وقت فرموده -

جواب گوئیم که در وقت خاص هر کدام دیگران را هر چند شرکت شخصی منقود است اما شرکت نوعی هست که موجب مماثلت است زیرا که هر حقیقت را با حقیقت دیگر مابه الاشتراکی هست و همه حقائق مندرج در حقیقه الحقائق است و حقیقه الحقائق را با سایر حقائق مابه الاشتراکی نیست تا آنرا به اینان شرکت نوعی بود تا مماثلت ثابت

باشد پس در وقت خاص ادعیه الصلوة والسلام دیگران را نه شرکت نوعی است و نه شرکت شخصی. جواب دیگر گوئیم که حقیقت آنسر در علیه و علی آله الصلوة والسلام که حقیقه الحقائق است کل است و حقائق دیگران بمنزله اجزاء است و مقرر است که هر کمالی که جزء را ثابت است کل را نیز ثابت است نه عکس پس در کمالات دیگران پیغمبر را صلی الله علیه وسلم شرکت ثابت شد و در کمالات ادعیه و علی آله الصلوة والسلام دیگران را شرکت نبود و حدیثی مع الله وقت صادق و ثابت بود. بلکه گوئیم که کسانی که حقائق شان جزئیات اسمائے کلی است یا جزئیات جزئیات آن اسم است پیغمبر را نیز علیه و علی آله الصلوة والسلام در آن شرکت است چه صاحب اسم جزئی جزئی در تحت دائره صاحب اسم جزئی است و همین نسبت است صاحب اسم جزئی را یا صاحب اسم کلی فافهم. یا آنکه گوئیم که مقابله از این قسم عبارت تفوق وقت صاحب عبارت است از دیگران و عدم مماثلت و مشارکت بخصوصیت محضه در صدور این عبارت کافی نیست پس مصدر این عبارت آنسر بود علیه و علی آله الصلوة والسلام نه دیگرے که تفوق و عدم مماثلت و مشارکت مفقود است هر چند خصوصیت هست.

نوشته بودند که روزی در حلقه نشسته بودم می بینم که در مجلس آنسر و صلی الله علیه وسلم حاضر آنحضرت صلی الله علیه وسلم می فرمایند که امر است که امروز روز عقد تست ترا با حق سبحانه و تعالی عقد می کنم و در آن وقت فقیر را عا لیست له نمی تواند بیان نمودی فرمایند که دنیا و آخرت را در مهربان تو دادیم انحر. باید دانست که مراد از عقد با و تعالی بحکم که عقد با اسم او باشد تعالی که مبدء تعیین آنکس است و یا اصول آن اسم که منتهی بشیون و اعتبارات ذاتیه شود و مراد بعقد و حصول است با اسم یا اصول آن اسم و وصول آن اسم حصول فنا و بقا است با آنکه حصول ولایت و اسلام حقیقی منوط بآنست چنانچه شیخ شرف الدین یکمی منیری قدس سره فرموده تا بمادر خود جنت نشوی مسلمان نشوی یعنی تا با اسمی که مبدء تعیین تست متحقق نشوی مسلمان نشوی با جمله تا معامله با اصول یا اصول اصول است حصول نسبت از فنا و بقا و حصول و تحقق متصور است و چون کار از اصول بالا رود و اصول در رنگ ظل در راه ماند و معامله بغیب ذات اقدس تعالی

بیچ از نسب مذکوره آنجا متصور نبود لَمْ یَلِدْ وَلَمْ یُولَدْ وَلَمْ یَكُنْ لَهُ کُفُوًا أَحَدٌ
نشان آن موطن است - بیت

- (۲۹۰) لا وهوزان سرای روزی بازگشتند جیب و کیسه تهی
و آنچه فرموده که دنیا و آخرت در هر توداند یعنی مناسبت با اسم دارد و فراخور
جامعیت آن اسم است چنانچه حضرت ایشان مانوشته اند که بهشت هر شخصی عبارت
از ظهور اسم الهی است تعالی که مبدء تعیین اوست بکسوت انهار و اشجار و عور و قصور
باندازه تفاوت اسما در علو و سفلی و در جامعیت و عدم جامعیت تفاوت در درجات
جنانست و عقد بانسروصلی الله تعالی علیه و علی آله الصلوٰة والسلام می تواند که
چون او علیه و علی آله الصلوٰة والسلام مظهر شرائع و احکام الهی است جل و علا پس
پس این عقد بشریعت بود بظاهر شرعیات یا بظاهر و باطن هر دو عقد کنایه از تجلی با احکام
شرعی و تزیین بستن مرضیه و باطن شرعیات اسلام حقیقی است و تحقق بآن منتهاست
اقدام اولیا است و می تواند عقد لحوق بود بحقیقت او علیه و علی آله الصلوٰة والسلام
که حقیقه الحقائق است چنانچه تفصیل آن بالا مذکور شد.

- در جای دیگر نوشته بودند که در آن حالت معلوم نمودند که این مقام لا تعیین است
معلوم شریف باشد که تا هر جا میرسد و سلوک است ترقی و عروج همه در مراتب تعینات
است فوق مراتب تعینات قدم گاهی نیست هر چند در وقت عروج بلا تعیین ظاهر
شود فی الحقیقه بے پرده تعیین نیست در لا تعیین محض قدم نهادن بوجوب متحقق شدن
ست که محال است - آری وصول نظری در آنحضرت بحتم که محال نبود از انکشاف
معامله قبر اندراج نمود و بودند و نوشته بودند که در قبرم حالتی است که بتحریر و تقریر در نمی
آید از شرح و بیان بیرنست وقت و حال آن دیگر است که باین عالم نمی ماند و سرور
و حضور در آنجا از آن عالم است که از عالم دنیا مطلق خطور و خبر نیست بے قبر منزل
اول است از منازل آخرت من مات فقد قامت قیامت معامله که با آخرت
تعلق دارد آغاز آن از قبر است القبر امار و صفة من ریاض الجنة او حفرة
من حفرة النیران دنیا تمام محل ظهور است ظلیه است و انمودجات مثالیه لایشفی
علیلا و لایروی عطشانا نشان آنست نه طالب صادق را از آن سیری و

نه تشنه را سیرابی کسر آب بقیعة یحسبه الظمان ماء محل گشت و کار است
 و جائے طاعت و عبادت پیش از مزرعه نیست مر آخرت را آخرت است که محل ظهور
 اصل است و موضع لقاء بروج کمال و شروع این معامله از برزخ صغری است که قبر است
 مَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنْ أَجَلَ اللَّهُ لَاتِ - پس معامله قبر بمعاملات دنیاوی نمی
 ماند هر چند برزخ است اما معاملات آن موطن غالب است آری نماز است که در دنیا
 نشانی از اصل دارد از ظهورات ظلیت معرض در حدیث آمده است حجابی که میان بنده و
 حق سبحانه است در نماز برداشته می شود و نیز آمده است الساجد یسجد علی قدمی
 الله (۳۹۱) فلیسأل ولیغیب نماز بحسب صورت هر چند از دنیا است اما فی الحقیقة
 از آخرت است زیرا که معراج ثومن است و نصیبی از آنچه با آخرت تعلق دارد بدست می آرد -
 مخدوم کتابی از شایعاندازین کتابت که میرضی الدین حسین آورده بود رسید در آن
 کتابت مندرج بود که درین ایام احوالی می گذرد که در تحریر و تقریر آن عاجز است اکثر
 در نماز فرض حالتی رومی دهد که از شرح و بیان بیرون است و از کیفیت و رادست امور
 و اسرار غریبه و عجیبه وارد می شود انحر - بلی نماز فرض از سائر نمازها در کمالاتی که بالا مذکور
 شد ممتاز است قرب فرائض را با قریب نوافل چه نسبت، در آغاز اینها بنوافل نماز
 ملتزمی سازند و در نهایت این حالت مقصود بر فرائض صلوة است و در بیرون آن
 گویا معطل و بیکار است حدیث ارحمنی یا بلال گویا مشرب باین کمال است چه
 فرائض است که مربوط بدعوت بلال است رضی الله تعالی عنه که راحت خود را در آن فرموده
 علیه و علی آله الصلوة والسلام دائره نوافل و سبع است تعید بدعوت بلال ندارد و بر
 دلائل او موقوف نه دلائل و مشاطگی او بفرائض است که نشانی از بی نشان دلرو و خبری
 از مطلوب می آرد - مراع

۵

۱۰

۱۵

۲۰

و بد صبح از گریه بام گر آن مرد در کنار آید

باید دانست که آداب و نوافل که متمم و مکمل فرائض اند متعدد و از فرائض اند هر چند
 رعایت آن بیشتر می نماید نتیجه فرض بیشتر آید بک در سنن و ااتب نیز این نسبت برایت
 می نماید که گویا کمالات فرائض اند ولیکن هذا اخر المكتوب الحمد لله اولاً
 و آخر الصلوة والسلام علی رسولہ محمد وآله و اطعموا و سمرمدا و جمیع

الانبياء والمرسلين وعلى ملائكته المقربين وسائر الصالحين
اجمعين آمين -

مکن و مدفن آنجناب بلده دارالسرور برپا نور است - قدسنا الله سبحانه
بسراره و رزقنا الله تعالى من بركاته و صلى الله تعالى خير خلقه محمد و
آله و صحبه اجمعين -

شیخ ابوالمنظر برهانپوری

کنز چهارم - در بعضی از احوال عارف اکبر شیخ ابوالمنظر برهانپوری قدس سره العزیز
از اکابر شرفاء و مشایخ بلده برهانپور بوده چنانچه جد شریف آنجناب شیخ علم الله از مشاهیر
مشایخ آنجای گذشته و به تقریبی نام آن عزیز در قلم محترم حضرت ایشان در صدر مکتوبی که در کنز سابق
گذشته در آمده چه شروع ارادت آن صاحب ولایت در خدمت فیض موهبت مرزا امان الله بوده
بعد ازاں با استصواب آنجناب دولت صحبت حضرت ایشان رحمته الله تعالی حاصل گردیده و در آن جا
کار به آخر رسیده گویند و جا بهت ظاهری به علم عمیق شامل حال ایشان بوده و خواصی بجا معرفت که
از سر چشمه های فیوض معصومی حاصل گشته مستغنی از وصف (۳۹۲) و بیان است و تفصیل بعضی
از حالات آن جناب از دو جلد اخیر مکتوبات قدسی آیات حضرت ایشان رحمته الله تعالی طلب باید
نمود با کمال امیدواری نصیب از نسبت خامه حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی از بشارت
حضرت ایشان که در مکتوب بالا گذشته به حصول پیوست و هنوز آن عزیز در خدمت مرزا بوده بعد
از آن کار به نوعی دیگر گردیده و از یک تا یک فرق نموده بل ازید، زیرا که کمالات ولایت را با کمالات
دراشت نسبتی نیست قطره را با دریا نسبتی است که هر دو از یک جنس اند تفاوت با اعتبار قلت
اجزاء و کثرت آنها است و این جا آن نسبت هم مفقود است علی الخصوص این بشارت در
اوائل مراتب ولایت صدور یافته مراتب کثرت طائفه ازاں باز از کمالات ولایت به تصرفات
صحبت قیومی میسر گردیده بعد ازاں کار به کمالات دراشت رسیده -

نقلی که از سیادت پناهی مرحومی میر محمد علی برهانپوری رحمه الله تعالی رحمة واسعة
اول دلیل بر کمال آنجناب فهمیده ایرادی نباید به تامل استماع فرمایند بعد از وصال حضرت ایشان
رحمته الله تعالی چون به تقریب فاسخه دعزای حضرات مخدوم زاده های عالی درجات تشریف
آنجناب در سر بند اتفاق یافته اخلاص و مودت ایشان در حین حیات حضرت ایشان هم به
حضرت مخدوم زاده ثالث مروج الشریعت قدس سره بیشتر بوده رجوع توجیه نمودند آنحضرت
در شکستگی نفس کلمات کثیره ادا فرمودند چون الحاح ایشان از حد گذشت بر زبان
مبارک آوردند -

احمر - که ما خود را چند روز پرورش نمایم تا با شما ساعتی به نشینم که شما از اجله اصحاب حضرت قطب الاقطاب اند رحمتهما الله تعالی ظاهر بعد سه روز به مراقبات ساخته یابد، نوعی که دل حق بین خواسته خود را آراسته صحبت توجیه با شیخ مشارالیه در میان آورده و بعد از فراغ ارشاد کردند که آخر بشارتی که حضرت ایشاں رحمتهما الله تعالی عنایت کردند این است که من ترا با خود در سیر سلوک مثل دوا نگشت بیا به و وسطی می یابم من شمارا با خود، همی قسم معلوم کردم ازین بشارات عمده چنانچه ۵ علو قدر عالی مرتبت به وضوح پیوسته و ایفاء و عده حسنه که احوال ایشاں مرقوم گردیده و به حصول انجامیده، الحمد لله رب العالمین -

مولد و مکن و مدفن آنجناب بلدة برهانپور است فقیر هم زیارت مزار شریف ایشاں نموده و فرزند رشید ایشاں که مسمی به شیخ ابوالنخیر بوده و به شائستگی تمام موصوف بلکه اغلب که خلعت خلافت از حضرت حجة الله قدس سره یافته و به درس کتب دقیقه اشتغال داشتند، ۱۰ دیده امامت است که شیخ ابوالنخیر هم رخت ازین دار پر طلال بسته به سفر آخرت شتافته - و فقیر از اهل آن بلدة تصرفات جناب شیخ ابوالمنظر قدس سره بسیار شنیده اما توجه ضبط چون در خاطر مانده ازین جهت یکی از آنها مذکور نه کرده تا ظاهرا (۳۹۳) در حنفی تفاوت در ترقیم راه بیاید و کتاب مصومی را که به صدق امانت آراسته پر خطر نزد اباب نظر گرداند و خود را در آخر کار بخول نماید - رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْأَنَامِ وَآلِهِ الْكَرَامِ وَصَحْبِهِ الْعِظَامِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامِ -

شیخ محمد علیم جلال آبادی

کنز پنجم - در بعضی از احوال عارف اسرار کریم شیخ محمد علیم جلال آبادی قدس سره -
 از خوابان رزگار و اعزّه ادلی الایصار گذشته، محاسن اخلاق و فصاحت کلام ایشان در
 آن قدر شنوده است که خامه مقطوع اللسان تحمل بیان آن تواند شد و بشارت کثیره در مکتوبات
 جلد ثالث بنام آن عزیز مندرج است و در اواخر خلافت بر باد شاه خلد مکان هم از حضرت ایشان
 رَحِمَهُ اللهُ تَعَالٰی عَزَّ وَجَلَّ حاصل نموده عالمی را از اهل عسکر به هدایت رسانیده - مکتوبی از مکتوبات جلد اول که
 بالفعل پیش راقم موجود است هر چند که بنی از او اهل حال آن عزیز باشد بطریق تبرک ایرادی نماید
 آن مکتوب بست دهمشتم از آن جلد مبارک :

فتح :- الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی، صحیفه شریفه انوی اعزی شیخ محمد علیم
 رسیده خوش وقت ساخت نوشته بودند که رفع خطر قلبی به نوعی شده است که به تکلف
 هم خطر نمی گذرد و ما این معامله معبر به فناء قلبی است و کمال اول است و شرط کمالات
 دیگر است و نیز نوشته بودند اختیار و رضای خود را در اختیار و رضای ادبخانه گم می یابم -
 این دید هم از شعب فناء است چون این معامله بانجام برسد چنانچه هیچ مرادی در راحت
 سینه نماند و ارادت نیز در رنگ مرادات رخت به صحرای عدم کشد بعد از آن از قنایه
 بقا آید این زبان او را صاحب ارادت کند و از نزد خود ارادت عطای فرمایند -

نوشته بودند که عنایت و کرم حق عزاسمه بسیار مشاهد می شود پیش از این
 چندگاه ذات خود را منظر ذات او تعالی می دانست و صفات خود را منظر صفات او
 سبحانه، الحال معلوم می شود که من هیچ نیستم و همه از دست الخ - این معامله وابسته
 به بقا است لیکن آنچه پیشتر می دانستید مشابیه بقا قوسین داشته آنچه الحال معلوم می
 نماید ملائمتی با دادنی دارد حق سبحانه از حقیقت ادادنی نصیبی از زانی فرماید آنچه نوشته
 آید بطریق اندراج ظاهری گردد، شکر خداوندی جل شانده بجا آید که با وجود قلت

صحبت محمد این نوع واردات گشته آید و در احوال یاران خود نوشته بودید که چندین ذکر قلب و یاد داشت دارند مانا که از یاد داشت دوام آگاهی قلب خواسته آید و یاد داشت که حضرت ایشان ما قد سنا الله سبحانه بصره آن را در بعضی از مکاتیب خود نوشته اند که مخصوص به مکمل منتهیان است.

- ۵ و آنچه در باب مولانا یار محمد نوشته بودند که نحوه از قلب او (۳۹۴) به نوعی مرتفع گشته است که به تکلف هم یاد نمی آید و می گوید که در قلب خود مثل ذرات آفتاب می بینم که جوش می زند اکثر اوقات خود را گم می یابم و قلب خود را گاهی به نوعی وسیع می یابم که اگر عالم و مافیہ آبگنجانندی گنجد الخ. مخدوم از رفع خطر قلبی باین طریق بی ظهور انوار اسمائی و صفاتی نیست تا نیایی زهی مشاهده مثل ذرات آفتاب در دل ازیں ره گذراست و وسیع یافتن قلب نیز از این است چه این عالم را در جنب آن انوار چه اعتداد است این دید از بلند فطرتی و وسعت استعداد آن یار نمی خبر می دهد. العلم عند الله سبحانه اگر این یار چند گاه درین نواح به گذراند و سیر سر میزند نماید ظاهراً بدنه باشد. دیگر پیش از این فقیر در کتابت ملا حسن علی نوشته بود که عددی که بآن ماذون بودید و چندان عدد اذن است احوال نوشته آید می شود که چهار چندان عدد را طریقه بگویند، والسلام

- ۱۵ تم مکتوبه العالی قد سنا الله سبحانه بصره المتعالی.

بعد از آن شیخ مذکور بشارت متداوله حاصل نمود از اکابر خلفای آنحضرت قیومت زینت گردیده و مدفن آن شیخ در بلده دارالخلافت شاه جهان آباد است. چنانچه مولدش کنی باغ که در نواحی جلال آباد است، رحمة الله تعالی رحمة واسعة.

شیخ محمد باقر لاهوری قدس سره

کنز ششم در بعضی از احوال عارف بالله القادر شیخ محمد باقر لاهوری قدس سره -
 صاحب اخلاق فراوان و قبولیت بسیار بوده، اما چون در آخر کار بنا بر مصلحتی اختیار
 خدمات فرموده، آن قبولیت سخت رجوع نموده و کار کشائی بعضی از اهل حواجج به توجّه آن عزیز هم
 در آن خدمات به ظهور انجامیده آن قدر کثرت بشارات که در مکتوبات جلد ثالث حضرت ایشان
رضی الله تعالی عنه بنام آن عزیز است معلوم نیست که بنام دیگری از خلفای کرام نصف آن بوده باشد،
 بر مستبعان آن جلد مبارک از اجلاء بیهات است.

خلافت بر باد شاه خلد مکان هم از حضرت ایشان یافته - اکثری از اهل عسکریه یا مسخر ساخته
 و حضرت ایشان آن عزیز را بجای فرزند خود در مکتوبی از مکتوبات جلد ثالث که باسم پادشاه
 خلد مکان است صریح بر نگاشته اند و بعضی از بدعتهای مروجه سلاطین که رفع آن ممکن نبود از
 گفته آن عزیز بر طرف گشته.

چنانچه ضبط بادشاهان هندوستان از مدت مدید چنان آمده که بعد هر لقمه از لقمهای طعام
 انگشتان را از هر چه اوصاف می کردند تا اثری از ادام دروغن نمی ماند بعد از آن دست بر لقمه دیگر
 می رسانیدند و همین صحبت تا آخر طعام می گذشت از گفته شیخ محمد باقر مسموع گشت هر چند تهرنی
 از پادشاه خلد مکان در وقت التماس شیخ مذکور جلوه گر گشته و آن است که چون شیخ منع این کار
 کرد دید خلیفه در جواب فرموده که شیخ بی چون قبول این امر معروف نمودم، و ازین باز مترکب این کار
 نه خواهم شد - اما بر مندی که نشسته ام اگر شما به نشینید حقیقت آن را به شناسید یعنی چه اقام (۳۹۵)
 نخوت و انواع غرور است که دست بسته قیام نزد صاحب این مقام دارند بعد از آن شیخ باخذ خدمات
 لاهور مبتلا گردیده البته حالت دولت معرکه را به نوع دیگر گردانیده جبرانه باشد که پادشاه مذکور هم از
 منظور این خاص حضرت ایشان رضی الله تعالی عنه بوده.

و شیخ مشار علیه صاحب تصانیف زیبا است، تفسیر قرآن مجید هم به زبان اختصار قلمی
 فرموده و شرح مواضع منعلقه هر شش دفتر مکتوبات نیز موافق استعداد خود نوشته و اسرار متفرقه
 مکتوبات شریفه که با هم مناسبت مطلب داشته باشید به همان عبارت بلا تفاوت جمع کرده کتاب

عینده نموده -

و برخی از احوال خود را در بیاض خاصه حضرت قبله گاهی قطب الاقطابی قدسنا الله
سبحانه السامی به موجب امر ایشان به دستخط خود نوشته آن را بعینه ایرادی نماید :

- فتح - الحمد لله، شب یازدهم ذی الحجه ۱۳۸۸ به عزم زیارت روضه منوره حضرت
مجدد الف ثانی و قیوم رحمانی از لاهور متوجه دارالارشاد گردیده، دید که حضرت ایشان و
حضرت مجدد الف ثانی تالاهور از روی عنایت استقبال فرمودند به کلبه احزان تشریف
شریف ارزانی داشتند و بعد از وصول بآن دیار فیض آثار از هر دو مرقد مبارک غایات
مفهوم گردیده که بیان تفصیل آن بی اجازت طام نیست - بالجمله خوانندگانی متعدده از نعم
حضرت قیوم رحمانی مرحمت شد و خزان غریبه که نهایت ادمعوم نباشد از حضرتین عنایت
گردیده و درین ایام طبیعت به غفلت مائل است ظاهری شود که اگر حضور و مراقبه بسیار
کرده شود ظاهر انتقال ازین دار پر طلال قریب رسد تا وجهش چه باشد -
رشته در پاید من انگذ دست می کشد هر سو که خاطر خواه ادست
حسب الایامی معارف آگاهی مورد فضل الهی این دو کلمه از کلمات نامتناهی تحریر یافت -
تم کلامه قدس سره -

- و اشارت نام خود و نام بلده خود به حروف مفردات نوشته باق ر لاه وری بعد از آن
در صفحه دیگر تحریر فرموده :

- له الحمد چون میل خاطر فضل مظاهر صاحب بیاض سلمه الله تعالی - به تحریر بعضی
خصائص مشهوده ازین جهت اکتفا به صفحه گذشته نه نموده می نگارم که حضرت پیر دستگیر ما
نعم الله علیه احقر فدام را به توجهات علیه قبله و وجهانی سیف رحمانی مد ظله بشارت تمام
تفضل و بهره از مقطعات و تشابهات و محبوبیت متمزج و خالص و رمزی از نسبت
اصالت بل تصریح بآن بل مداریت لاهور و ولایت محمدی و احمدی و دیگر بشارات و

له و - فیض آثار ندارد
له و - رشته در گردنم انگذ دست
د - خانهای
می برد هر جا که خاطر خواه ادست

عنایات از ولایات ثلاثه و حقائق ثلاثه بل فوق آن بل فوق تعین مجبی در مدت قلیله
 نواخته بودند و فرمودند معامله تو خرق عادت طور صوت بسته است. بعد از ارجاع آنحضرت
 ازین ارپیر ملال به توجه (۳۹۶) دو جهانی تفصیلی از مقطعات و تشابهات بعضی اسرار دیگر و
 تعین بعضی اعضاء و بالیدگی ملاحظت و صباحت اموری که غامه ازاں بیگانه و آنحضرت
 قبله دو جهانی می فرمودند که تنقیح شمارا احتیاج تصدیق و تسلق جعل ما نیست و نمره این معنی
 است که فرط محبت قبله دو جهانی بجانب آنحضرت -

۵

بعد ازین کلام شیخ چیزی که در آن بیاض نوشته از لعاب و یا از آب صاف نموده و
 ناچیز گردانیده - البته مصلحتی درین امر نمیده باشد بعد از ازاں دوسه سطر را باقی گذاشته اما ربط به طور
 مسطوره چنانچه باید بدست نیامده ازین جهت کفایت افتاد -

این فقیر را صحبت آن شیخ بسیار اتفاق کرده حظ تمام از صحبتش به کار می بردم و هر سخنش
 را سیر معرفتی یا فتم و چنانچه در آن بیاض متبرک نوشته مشافهه باین درویش هم می گفته - درین ایام
 طبیعت به غفلت بسیار مائل است و معلوم می شود که اگر حضور و مراقبه نموده آید به سرعت انتقال
 ازین جهان واقع شود - در مجلسی پیش فقیری فرموده که تشریف بادشاهزاده معظم محمد بهادر شاه
 به تقریب صوبه داری ملتان و کابل اتفاق کرده چون اختیار خدمات لاہور نوکر طور نموده بودند
 استقبال ضرور گشته هنوز رایات عالیہ ایشان بر دریای بیاہ بوده که به قصد استقبال برآمده اما نجات
 بر کمال در خاطر متمکن گشته که در وقت غلبه ارشاد و طنطنه مشیخت معامله صحبت به نوعی دیگر بوده
 که احوال حرف نوکری در میان است تا چه صحبت رونماید به مجرد سواری بر پاکی می بینم که یک طرف
 حضرت مجدد الف ثانی تشریف دارند و جانب دیگر حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ شرف حضور و
 تسلیات فی غایات باین مخلص خود می فرمایند که عزت تو عین عزت ماست و مادر هیچ موطن و مکر که
 از تو جدا نیستم به جمعیت جانب استقبال عالی متعالی شاہی به شتاب و تادخول به شکر شاہی ہیں
 صحبت مشہود بود، چون نزدیک سراپرده های دولت رسیدم باریابان حضور بلا توقف به عرض
 رسانیدند شاه گیتی پناه به فرخندگی تمام طلبانده سبقت سلام داده بدستور قدیم مصافحه فرمودند و
 نزدیک من نشانند بلکه سلوکاتی آوردند که ظاہر در زمان فقر هم گاهی باین آداب پیش نیامده

۱۰

۱۵

۲۰

بودند و گفتند که اختیار این خدمات علیه قشر خود کرده آید والا کمال شمار روز به روز بالیده تراست
در همان مجلس بشارت سلطنت هم که از حضرت ایشان رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ تا آخر روز افزون بوده و
تعلقات شتی دنیاوی و رخنه در کارخانه عظیم جمعیت ساخته -

حضرت مرشدی قبله گاهی یک بیت آن عزیز را در بیاض خاص به دستخط شریف نوشته

اند بهمان عبارت ایرادی نماید :

۵

فتح - مولوی محمد باقر لاهوری و هو عارف الکامل -

کاهش نفس خود است کینه بکس داشتن خواهش حبس خود است سینه نفس ساختن

(۳۹۷) و وصال آن عزیز در حوالی سنه هزار و صد و نه هجری در بلده لاهور اتفاق افتاده ، همان
دلیان خانه که مسکن ایشان بوده مدفن هم گردیده و همان جا قبرش مشخص گشته - آثار جمعیت برای
بصیرت در بادی النظر جلوه گراست ، رحمة الله سبحانه رحمة واسعة -

۱۰

و در ادلای ایشان شیخ محمد قطب که اوسط بوده یکی از خوبان روزگار گذشته ، تواند گفت

که از پدر بهتر بوده ، نیز سفر دار البقا گزیده ، رحمة الله تعالی رحمة واسعة -

مرزا عبید اللہ بیگ داراشکوہی

کمز ہفتم در بعضی از احوال عرفان شعار مرزا عبید اللہ بیگ داراشکوہی قدس سرہ۔
 ۵ از مقبولان حضرت ایشاں رحمۃ اللہ علیہ بوده و با وجود صحبت مخالف در استقامت
 بر شریعت و رسوم بر محبت شیوخ بر کمال داشته با وجود قرب داراشکوہ ہم در اظهار کلمہ
 حق پیش شاہ مذکور بی غم و اندوہ بوده۔

و غرض از ترقیم مکتوبی کہ بست دہم است از جلد اول در فرضیت امر معروف و
 نہی منکر و رد جماعت کہ مذہب صوفیہ علیہ را ترک تعرض دانستہ اند بہ اسقاط عمل و مفاسد دیگر
 ۱۰ قائل گشتہ بہ مشار الیہ محض برای نمود داراشکوہ است۔ چون آن مکتوب بسیار دراز است نقل
 سطری چند از ان صحیفہ شریفہ برداشت و باقی را موقوف بر مکتوبات قدسی آیات گذاشتہ
 تا شائقان سعادت مند در آن جارجوع فرمایند :

فتح۔ بسم اللہ الرحمن الرحیم۔ الحمد للہ رب العالمین والصلوۃ والسلام علی سید المرسلین
 مُحَمَّد و آلہ وصحبہ اجمعین، مخدما بدر اہل زمانہ زبان زدہ و شائع شدہ است کہ
 ۱۵ مشرب صوفیہ علیہ ترک تعرض است بحال خلق و بدنامی با کسی چون این کلمہ خلاف
 واقع است و متضمن مفاسد کثیرہ بہ خاطر رسید کہ دریں باب چیزی نوید و مفاسد
 آن را ظاہر سازد و بدیں تقریب احادیثی کہ تعلق با امر معروف و نہی منکر و حب فی اللہ
 و بغض فی اللہ و فضیلت جہاد فی سبیل اللہ و علو رتبہ مجاہدان و درجات شہدا دارد
 ایرادی نماید و بعضی نقلها از صوفیہ کرام کہ مناسبتی باین مقام دارد و مبنی از استقامت
 ۲۰ بر جادہ شریعت عز است و رد جماعتہ ایست کہ خود را منتسب باین طائفہ علیہ می سازند
 و سر از ربقہ شریعت حقہ می بر آرند نیز درج نمودہ بہ دوستان ارسال دارد و من اللہ
 سبحانہ العصمۃ والتوفیق۔ الی آخر۔

و مکاتیب دیگر ہم شمل بر بشارات علیہ و فوائد خفیہ و جلیہ اند بنام آن عزیز بیاراند

از مخالفت تطویل کلام مذکور نه کرد و بر نظر گیان مکتوبات قدسی آیات ظاهرو باهر است -
 و مولد و مسکن و مدفن ایشان معلوم نه دارم تا در قید قلم در آرم اما غالب بآبادشاه زاده
 داراشکوه می گذرانیدند (۳۹۸) و بارها رخصتش حاصل نموده بحضرت سرسند رسیدند و باز به
 رخصت حضرت ایشان رضی الله تعالی عنه جانب مشار الیه می دویدند - رحمه الله تعالی -

ملاحسن علی پشاورى

کنز، هشتم در بعضی از احوال کمالات دستگاہی ملاحسن علی پشاورى قدس سره -

۵ از قدماى اصحاب حضرت ايشان بوده و مکاتیب فراوان در هر سه جلد مکتوبات بنام مشائره مندرج است، سوابق عجب نموده است و جوابهای غریب یافته و اکثر عادت مبارک حضرت ايشان رحمته الله تعالی چنان است که در عنوان مکاتیب دعا باین عبارت می فرماید:

فتح احسن الله سبحانه حاله وحصل آماله

پس دعای مقبوله حسن کار ايشان به چه مرتبه رسانیده باشد و به غنهای حصول امان سرانجام گردانیده بود - ۱۰

شجره سلسله علیه نقشبندی هم قدس الله اسرارهم در ابیات بسته از حضرت ايشان رحمته الله تعالی شروع نموده تا حضرت رسالت خاتمت علیه وعلى آله الصلوة والسلام رسانیده مقطع آن شجره علیه ایرادی نماید سه

۱۵ ای حسن تا میتوانی مدح شان احسن بگو تا تو گردی از طفیل مدح شان احسن بآل اکثری از بشارات متداوله صریحاً در مکتوبات شریفه بنام آن عزیز مندرج است اگر چه مکاتیب جلد اول مبنی از اوایل حال است که درین جا خلافت بطریق سفارت است اما در جلیدین آخرین خلافت بالاصالت جلوه گر است و کمال بالاستقلال واضح اهل نظر جهت اختصار بر اجمال اکتفا رفت - مولد مسکن و مدفن آن عزیز بلده پشاور است، رحمة الله سبحانه ورحمة واسعة -

مُلا موسیٰ بھٹی کوٹی

- کنز ہنم۔ در بعضی از احوال سیادت و ولایت پناہی مرحومی مُلا موسیٰ بھٹی کوٹی قدس سرہ۔
- ۵ بھٹی کوٹ موضع است مشہور میان پشاور و کابل قریہ ایست معروف بہ طفیل عزیز مہر و دایشان را آخوندی گفتند کہ در آن دیار علماء را بایں لقب می نمایند و علیت کہ با خلافت مجتمع گردیده کارخانہ ارشاد ایشان محیط آفاق گشتہ و غلغلہ شیخت صدای با فداک رسانیده در خلفای حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ مگر چندین بایں ارشاد گذشتہ اند از مقبولان خاص و خلفای معتبر آن قبلہ صفا کیشان بوده مدتها در خدمت قیومی گذرانیده بہ رکاب صحبت معصومی برداشتہ بہ موجب امر جلیل القدر رہنمای خلایق گردیدند؛ در اول کار با برادر بزرگ خود میر رحمت اللہ بہ خدمت حضرت ایشان محض بہ قصد ارادت تشافہ فیضہا برداشتہ و چون طالب علمی ایشان معلوم آنحضرت گردیدہ بر خواندن سبق کتب دینیہ نیز مامور شدند و از فضلا در آن وقت تکرار سبق می کردند و باقی اوقات در خدمت می گذرانیدند در یک سفر دار الخلافہ ہم سفر شدند، می گفتند کہ بارشاد ظاہری حضرت ایشان ارشاد یسج یکی از ابنا می ایشان عدیل نمی شود زیرا کہ در مرتبہ کہ مالدولت رفاقت آن قبلہ ہدایت (۳۹۹) بہ سفر دار الخلافہ رسیدہ بودیم با وجودی کہ بادشاہ فردوس آشیان اندکی سوہ مزاج بہ تقریبی از تقریبات از آنحضرت عالی درجات شدہ بود در حلقہ با مداد روزی محاسبہ چہل ہزار کس نموده شدہ بود کہ حاضر آن وقت شدہ بودند و بعد از آن در ہمد حضرت خلد مکان غلبہ ارشاد حضرت ایشان بہ نوعی دیگر گردیدہ کہ بہ ہر یکی از ابنا کرام و اقرباء عظام و خلفاء عالی مقام قطرہ ازاں رسیدہ عالمی را تا الی یومنا ہذا شاداب گردانیدہ است و این نقل بلا واسطہ از زبان مُلا موسیٰ کاتب الحروف شنیدہ و انقال دیگر ہم کہ در بارہ خودی گفتہ یکی را از آنها ایراد می نماید :
- ۲۰ احمر۔ می فرمودند کہ حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ در شب شادی امیر خیر بنت صغریٰ خویش کہ والدہ راقم این مقامات باشند دار و نعلی طعام را بہ ماہر دو برادر حوالہ کردند و بہ زبان شریف آوردند کہ مردمان این جای طعام را پیش از آن کہ بابل مجلس بہ رسیدنی صرفہ بہ غارت می برند از اہل مجلس

که مدعوان می باشند این کس محبوب می ماند شمامردم که در اعتقاد محکم بنیاد اند البته در امانت ممتاز
 اند که با احتیاط بر سر طعام حاضر باشند تا بدون پروا نگی این جانب احدی دست بی باکانه از مردم
 اختلاف بر طعام نیندازد به سعادت تمام و خلادت مالا کلام بر خدمت ماموره قیام نمودیم و اہتمام
 بر طعام چنانکه باید بکار بردیم تا آنکه حضرت شاه جیو قدس سرہ کہ برادر اصغر حضرت ایشان
 ۵ **رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ** بودند دو کس را دست گرفته ہمراہ خود آوردند و فرمودند کہ باینہا قدری از طعام بدهند
 کہ محتاج اند معروض داشتیم کہ بدون اجازت حضرت ایشان بیج یکی نمی توانیم داد کہ مامور ایم و المأمور
 معذور۔ این نکتہ کہ عین گستاخانہ بود از غایت کرم خیل مقبول حضرت شاه جیو افتاد بر زبان مبارک
 آوردند کہ آفرین باد شرط اعتقاد ہمیں است و خدا طالبان را چنین استقامت بر امر مرشد ناگزیر
 و بخدمت حضرت ایشان رفتہ نخستین این غریب نمودند بہ مجرد استماع حضرت ایشان خود بہ نفس
 ۱۰ نفیس تشریف آورده ارشاد کردند کہ ممنوع از دست اندازی بی باکانه اجلاف بودیدند نہ آنکہ
 محتاجی اگر طلب نماید کہ مقصود اصلی ازین اخراجات ہمیں با اندکیف در جای کہ مثل شاه جیو عزیزی
 سفارش یکی از محتاجان فرمایند کہ این ہمہ از ایشان است بہ تقصیر معترف شدیم و عفو جرمہ ازاں
 قبلتین دریوزہ نمودیم۔ (۴۰۰) مقبول التوبہ شدیم بل مورد عنایات بلا نہایت گردیدیم۔

۱۵ **احمر۔** ہم از خدمت اخوند میر موسی قدس سرہ مسموع شدہ کہ چون حضرت ایشان **رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ**
 از غایت عنایت خلعت خلافت بما بخشیدند معروض داشتیم کہ افاغنه قوم شدید اند و تصرف طلب
 تا تصرفات قویہ مستمرہ مشاہدہ نہ نمایند اصلاً طغفت عزیزی از کبراء آن قوم نمی شوند بلکہ کارخانہ
 ارشاد را بر استہزای اندازند و دران نواح از سبب کوہستانی غلبہ مار و کثرت پرہیاست
 فرمودند نام شمار گزیدہ این دو بلا شفا است و ہم چنین دیگر ہم دم شما جای دوا۔ مطلب تصرفات
 قویہ مستمرہ از اضاف مختلفہ از شمار آید باز جلوه گر خواهند گردید۔ پس این تصرفاتی کہ از مابہ ظہور
 ۲۰ می آیند ظہور یک تصرف حضرت ایشان است **رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ**۔

و شمار تصرفات اخوند مذکور ازید من ان یحیی است بر عقیمہ تعویذ ایشان از اعظم
 مہربات است کہ اصلاً تخلف نور زیدہ باشد۔

روزی فقیر از درد دندان کہ بآن بلا از آوان طفولیت ابتلاء تمام داشتہ طلب تعویذی
 کہ بآن مجرب باشد نمودند در سنن موکدہ کہ دور کعتی باشند قرأت موزنین اگر اختیار شود البته دفع
 این درد خواہد نمود بفضلہ سبحانہ ازاں نفع عظیم مشاہدہ افتاد ہر چند فقیر در دور کعت سنت

بامداد مگر نادر قرأت معوذتین نموده باشد که در آن وقت قرأت قل یا ایها الکفرون و قل هو الله احد از جهت رعایت سنت از دست نمی توانم داد مقصود آنکه تصرفات ایشان در آن دیار اشتهار کالشمس فی رابعة النهار است.

و میر رحمت الله قدس سره هر چند تاملت حیات بارشاد تمام بود اما بعد چند سال حضرت ایشان و ولایت حیات پیروده و کارخانه ارشاد به حقائق آگاهی میر ملا موسی تعلق گرفته نان دهی ایشان مشهور آفاق است و همت و عبادت شان به تائید الهی از قوت بشری مالا یطاق تمام الوسات افغانه بر نام ایشان فدای اند و سالکان مسالک طریقت هر ذروه ایشان دست بسته گدا دولتی که بآن نازی و رزیدند محبت و رسوخ درگاه عرش اشتباه حضرت قیوم زمانی معصوم حقانی می نمیدند و صحبت فدویان آن بارگاه عالی جاه را خیلی از منتلمات می اندیشیدند.

در حوالی سنه هزار و بیست و سه در کبر سن ازین دیار پرمال رحلت گزیدند انالله و انا الیه راجعون. و در باغچه که سابق قبر برادر ایشان میر رحمت الله بود مدفون گشتند و بالفعل فرزند رشید ایشان میر سعد الله سلمه ربه بجای نشینی پدر بزرگوار خود به قبولیت تمام بر مسند ارشاد نشسته است و چون علم ظاهری نیز بر کمال است درس و فائز مکتوبات قدسی آیات به وقت (۴۰۱) و تمانت تمام همواره مولنس آیات ترفیق مراضی الهی جل شانده شائل حال باد و صلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد و آله و صحبه اجمعین.

ملا بدر الدین سلطان پوری

کنز دہم۔ در بعضی از احوال جامع العلوم ملا بدر الدین سلطان پوری قدس سرہ۔
مصرع

علم گر بردل زندیاری بود

نشان آن صاحب کمال بوده و وی از فحول علماء روزگار و مقبول اکابر اولیاء عالی مقدار
گذشته، لیسنت و فرورفتگی که باین همه کثرت نقاہت شامل حال بوده تا امروز مشہور حضرات
احمدیہ است و نیستی و نامرادی و گذشتگی آن ذات جامع البرکات ممدوح اکابر معصومیہ
قد سنا اللہ سبحانہ با سرار ہم۔

آن قبلہ از قدمای اصحاب حضرت ایشان و از مقبولان حاصل قبلہ صفا کیشان بوده،
جمع مخدوم زادہ ہای عالی درجات تلامیذ ایشان اند۔ از اکابر مسموع گشتہ اگر سائل سوالی مسئلہ کہ
در کمال آسانی ہم نزد طالب علمان متوسطین ہم باشد از خدمت آن علامہ می نمودند، بدون دیدن
کتاب اصلاً جواب نمی فرمودند۔ بشارات عمدہ از حضرت ایشان حاصل نموده باعلی مرتبہ کمال رسیدہ
جامع حال و قال گر دیدند۔

سفر حجاز در رکاب سعادت حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ نموده۔ قصد اقامت آن
دیار پر انوار فرمودند تا آنکہ اہل خانہ آن اخوند از غلبہ فقر و اضطراب کتابتی کہ مشتمل بر صنیق معیشت
باشد نوشتند، چہ توکل و جواں مردی در برداشت فقر قدری کہ از اخوند مردم نقل می نمایند باین
مشابہ کہ از کسی شنیدہ باشد۔ با بجلہ از وصول مکتوب فلاکت اسلوب جواب آن نگارش فرمودہ کہ
شگلی قبراشد خواہد بود فکر کشائش آن از ہم ہمات است القصہ ہفت سال در آن اماکن نورانی
اقامت شدہ بود کہ قبائل ایشان در حضرت سرہند رسیدہ بہ خدمت حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ
التماس نمودند کہ باخوند نگارش فرمایند تا اتمثال امر واجب بجا آورده خود را بہ حضور لامع النور رساند،
در معرض قبول افتاد۔ آن مکتوب در جلد ثالث مندرج است و در آن صحیفہ شریفہ تعریف بلدہ
سرہند و فضل روضہ منورہ حضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ نیز مرقم است۔ اگر حضور آن
جلہ می بود بایراد سطری چند اکتساب سعادت می نمود۔

القصه بعد وصول نوازش نامه سر از پانه شناخته متوجه سرهند گردیده مدتی دیگر هم در
آستان بوسی و طواف روضه مقدسه گذرانده باز به وطن مالوف رسیده باز در خدمت رسیده -
بعد وصال حضرت ایشان به چند سال به رحمت حق پیوستند رحمة الله سبحانه
رحمة واسعة -

۵ هر چند فرزندان آن عارف بر کمال و عالم عالی مقال چهار و یا پنج مانند و هریکی به
غربت آراسته و به فضیلت پیراسته اما علامی فهامی مولانا نجم الدین و جمیع کمالات قائم مقام (۴۰۲)
پدر بزرگوار خود است، بلکه حضرت قبله گاهی اقطاب و ستارگانی قد سنا الله سبحانه بصره
می فرمودند -

احمر - که ملا نجم الدین اگر چه در علم و فضل جانشین پدر است اما در تواضع و بی نفسی از پدر هم
گذر تر -

۱۰ شروع ارادت از حضرت ایشان رحمته الله تعالى داشتند اما کار را در خدمت خال اکرم
قطب العارفین حضرت شیخ سیف الحق و الملة والدین قد سنا الله سبحانه بصره الا قد س
بأخر رسانیده، جامع الحال و القال گردیدند - مدتی است که کیفیت اخبار آن رئیس الاخبار
معلوم نه دارم تا به دعای طرفی از جانبین لب کشایم، تفضلات رحمانی در جمیع حالات شامل حال
آن عالم بر کمال باد، والصلوة والسلام علی سید البشر و آله الاطهر -

حافظ عبد الکریم توبانی

کبریا زدهم در بعضی از احوال عارف اسرارِ حکیم حافظ عبد الکریم توبانی قدس سره -
 طرفه عنایت حضرت ایشان درباره ایشان از حضرات عالی درجات مسموع گشته و از
 مکتوبات شریفه هم بر نظارگیان جلوه گراست - چنانچه در مکتوبی که باسم حقائق آگاهی خواجہ محمد حنیف
 کابلی است نگارش می فرمایند :

فتح - فرزند صبغت اللہ و حافظ به عافیت رسیدند و از شما بسیار راضی آمدند حق سبحانہ
 جزای خیر داد -

و ازین جا بزرگی و قرب حافظ که با حضرت ایشان بوده باید دریافت که در شکرگزاری
 خواجہ حافظ را عدیل فرزند اکبر خود فرموده اند و استماع قرآن حضرت ایشان هم به وی تعلق داشته
 مانا که بشارت قرآنی در همان اثناء یافته -

بالجمله از خوابان روزگار و داخل زمره ادل الابصار گذشته و در محبت حضرت ایشان
 رَحِمَهُمُ اللّٰهُ بَعْلٰا فانی گشته مکاتیب شرح احوال وی در مکتوبات شریفه مندرج از جهت رعایت
 اختصار و در ذکر اعزّه سابق سخن باجمال آمده است این جا هم به همان کفایت رفت و مکاتیبی
 که مشتمل بر شرح احوال باشد ایراد نه نمود، آری نقل مکتوبی سی و چهارم جلد اول که بیان حیات
 نشاتین و برزخ صغری است و مختصر است و بنام مشارالیه است از برای فائده ناظران مقامات
 ایرادی نماید -

فتح - الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی حیاتی که به نشاد نبوی تعلق دارد و چیزی طلبد
 حسن و حرکت و حیاتی که به نشاد برزخ متعلق است محض حسن است بی آنکه با وی حرکتی بود
 حق سبحانہ حکیم مطلق است موافق هر محل حیاتی داده است در برزخ از حسن چاره نیست تا عالم
 و تلذذ صورت بند و حرکت هیچ در کار نیست به خلاف نشاد نبوی و اخروی که آل جاہر و درکار
 است فافهم والسلام -

انتهی مکتوبه المقدس قدسنا اللہ سبحانہ بسرہ الاقدس -

مولد و مسکن و مدفن آنجناب قصه توبانہ است ، رحمة اللہ سبحانہ رحمة واسعة -

شیخ بایزید سهارنبوری

- کنز دوازدہم در بعضی از احوال واقف اسرار قرآن مجید شیخ بایزید سهارنبوری (۴۰۳) قدس سرہ۔
 ۵ آنجناب فرزند رشید اسوۃ المحققین شیخ بدیع الدین اند قدس سرہ کہ از اکابر خلفاء امام ربانی
 مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ گذشتہ اند و بہ ارشاد تمام موصوف بودند و بہ علم و فضل معروف بعد از ال
 ارث ممنوی در رنگ ارث صوری نصیب این خلف رشید اعنی شیخ بایزید گشتہ کہ از مقبولان خاص
 حضرت ایشاں رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ گردانیدہ و علم و فضل نیز بہ ہماں مرتبہ رسیدہ بلکہ تا امروز در اولاد
 ایشاں علم تحقیق و کثرت توفیق جلوہ گراست عمر ہا شیخ در صحبت فیض مہبت مصومی گذرانیدہ
 ۱۰ برکات قیومی بہ قدر حوصلہ برداشتہ بہ خلافت وطن مالوف سرفراز گردیدہ و عالمی را از مستر شدان
 خود بہ ہدایت رسانیدہ۔

مکاتیب کثیرہ مشتمل بر بشارات علیہ بنام در جلدین اخیرین مکتوبات قدسی آیات مندرج
 مانا کہ مداریت بقعہ سہارنبور ہم بہومی تعلق داشتہ چنانچہ سابق بہ والد بزرگوار وی مسلم بودہ ہکذا
 سمعت من بعض الشقات۔

- ۱۵ تصرفات آن عزیز در آن دیار اشتہار تمام دارند و اہل آن بقعہ بہومی بہ کمال اعتقاد و موصوف
 این فقیر را ہم بعد از وصال آن عارف بر کمال در رکاب قطب الاقطاب قبلہ گاہی مرشدی
رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ اتفاق عبور سہارنبور دست دادہ زیارت تربت آن صاحبین قدس سرہما نمودہ
 و خانقاہ ایشاں را مملو از صوفیہ خدا طلب و طالب علماں جتید یافتہ۔ در ان ایام خلف رشید شیخ بایزید
 مسی بہ حسام الدین در قید حیات بودہ و تصنیف کتاب "مرافض الروافض" می فرمودہ و اکثر انقال
 بطریق استشہاد از ردیہ روافض کہ از تصنیفات حضرت مجدد الف ثانی است رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ
 ۲۰ آوردہ آن را معتبر و مضبوط گردانیدہ است بی ہر جا کہ بحار علم و معرفت جوش ز نسبت قطران ازاں
 عمان بی پایان رسیدہ است و مدہوش اہل بزم گردیدہ و در نظر تشنہ لبان بحر بی پایان گشتہ

است علی الخصوص در منتبان ایشان که همه وقت بر اولوش خاصه چشم دوخته نشسته اند مطلب آنکه کتاب مذکور بحضرت نرسیده مقبول حضرات آن وقت گردیده -

۵ احمر - حضرت خال اکرم شیخ محمد اشرف قدس سره می فرمودند که مطالب دقیقه رساله "ردّ روافض" را که بزبان اجمال مسطور اند خوب غور نموده به عبارت زیبا تفصیل داده است صد آفرین که دانه از خرمن برداشته نیازمندان را خبردار ساخته (۴۰۴) و بر حسن اعتقاد خود اطلاع بخشیده بآن کلام نازنین رسیده - سبحان الله -

۱۰ قلم از احوال شیخ پر مقال فرزند رشید ایشان انتقال نموده که این نیز احوال آن صافی شیخ است و شیخ مذکور با وجود علم و فضل و معرفت شاعر فصیح هم بوده چنانچه شجره سلسله علیه نقشبندیّه و قادریّه حضرت ایشان رحمته الله تعالی در ابیات لطیفه بسته اند و نقل تصرف حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله تعالی بزبانی شیخ در کسر اول این کتاب گذشته است -

و مولد و مکن و مدفن آن شیخ بلدة سهارنپور است ، رحمه الله سبحانه و رحمة واسعة و الصلوة والسلام علی سید العرب و المعجم ذی الجود و الکرم -

حاجی حبیب اللہ حصاری بخاری

کنز میزدہم در بعضی از احوال عارف خدا آگاہ حاجی حبیب اللہ حصاری ثم البخاری
قدس اللہ تعالیٰ سرہ -

۵

وطن مالوف دی اگرچہ دہلی در ولایت حصار است اما مسکن و مدفنش حضرت بخاری است
امام محض کبیر رحمۃ اللہ (علیہ) خوش فرمودہ سہ

کفا بالمرء عزاً و افتخاراً بان قد کان مشواہ البخارا
علی الخصوص معارف ہند کہ بنیاد آن نیز از سمرقند و بخارا باشد دریں جا مراد مرتب گردیدہ
بود، خطی فرا گرفته باز بہ بخارا مسکن و ماوی بہ موجب امر قیومی گزیدہ عز و شرف صد چند افزاید
چنانچہ نصیب آل حبیب گردید۔

دی از جملہ اصحاب حضرت ایشاں رضی اللہ تعالیٰ عنہا بوده و عمر با در خانقاہ ملائیک پناہ محض
بہ جهت خدا طلبی گذرانیدہ منظور نظرات عنایات شدہ بہ خلافت حضرت بخارا اقیاز یافتہ۔
شنیدہ ام کہ از مدت بہمت ادای حقوق اکابر ماوراء النہر خلشی در خاطر دریا مقام حضرت ایشاں
می نمودہ کہ یکی را از باریابان حضور کہ از کمالات احمدی موفور باشد در آن دیار پُر انوار باید فرستاد
تا آنکہ عرائض اہل شرف آن بلدہ معظمہ مشتمل بر طلب خلیفہ کہ بدولت و کمالات معصومی کامیاب
گردیدہ باشد و یکی از مطیع قیومی بہ گام جانش رسیدہ بود پیانی رسیدہ علاوہ خلش مذکور کہ دیدند و
ہر یکی را از باران ولایت کہ بہ کمال دراشت در خدمت فیض موجب متحقق شدہ بودند شوق آن
اشتغال کردہ کہ بمن نوازش ایں کرامت و عنایت خلافت تفویض فرمایند و بلکہ بعضی از آنہا
بزبان پیغام التماس ایں مرام ہم نمودند خود بہ لا و نعم لب مبارک نمی کشوند و ترہیں الہام صریحی
می فرمودند کہ ہر چند مناسبت استعدادی اقرب با فادہ و استفادہ است در حاجی مذکور می ہمیدند
تا آنکہ موافق ہماں دریافت ہم گزیدند و دی را مدار آن سرزمین نمودہ (۴۰۵) بہ خلعت خلافت
اقیاز بخشیدند و بارشاد اہالی عظام و موالی کرام آن بلدہ والا مقام رخصتش فرمودند و را نجا ہم چنان

۱۵

غلغلۀ ارشاد به ظهور پیوسته و تصرفات متکاثره مرئی و محسوس گشته که شرح آن قدری که این
درویش شنیده کتاب عیبه که مشتمل بر ضخامت تمام باشد می طلبد و امراد و فقراء از آن جا همه
به دی گردیدند شیوه مرضیه عمل بر مکتوبات قدسی آیات حضرت مجدد الف ثانی علیه السلام و
درس آن دفاتر قرار گرفته، عزیز می نقل می کردند که آن قدر رواج درس مکتوبات احمدی و
مرقمات معصومی علیه السلام که در حضرت بخارا به نظر در آمده عشر عشر آن در بلاد هندوستان نمودار
نشد و ضبط اوقات آن جای رفیع الدرجات آنچه مسموع شده اگر به تحریر در آر دهم چهار جز دیگر
باید که در قید قلم در آید.

۵

بادشاه ولایت از حلقه بگوشان دی بوده و خواهر زاده های که بر لایت ولایت ناز می
ورزیدند و جذبی از صحبت بعضی اکابر حاصل نموده انتهای کاری شمرند و بر پیرزادگی از بی تنگت
و اکتفا داشتند معترف به قصور خود شدند و بر کمالات احمدی و معارف معصومی به قدر حوصله خود
ایمان حاصل کرده هر چند حاجی مذکور در حوالی سنه هزار و صد و ده انتقال ازین دار پر بلال
فرمودند اما نسبت را در ابناء خلفاء خود انتشار فرمودند، علی الخصوص فرزند اوسط ایشان را بسیار
تعریف شنیده ام که به خلافت والد بزرگوار بر مسند ارشاد به کمال رسوخ اعتقاد داشته رهنمای
خلایق است. هر گجا هست خدا یا بسلامت دارش.

۱۰

و مرقد حاجی مرحوم بلده بخارا است، حسنهما الله سبحانه من الآفات طوبی لمن
زارها بکمال الاعتقاد و صلی الله تعالی علی اسعد الامنام و آله الکرام و صحبه العظام
الی یوم القیام و یارک و سلم.

۱۵

شیخ محمد مراد شامی

کنز چهاردهم در بعضی از احوال عارف محکم بنیاد شیخ محمد مراد قدس سره -
 اگر چه مولد آنجناب بلدة کشمیر است اما مسکن و مدفنش شام شریف دی از نظر کردی ۵
 مقبول حضرت ایشان رحمته الله تعالی بوده که در یک هفته صحبت کار خود را باعتبار ساخته
 مستحق خلافت آن دیار پُر انوار گردیده و تعیین ایام صحبتش (به) اختلاف اقوال است ،
 اما متفق علیه حضرات عالی درجات آن است که کمتر از ماه است ، گرهی بیست روز را حاکی
 اند و بعضی دوسه روز بر آن می افزایند - اما آنچه از مشارالیه منقول است که در عنوان سخن
 مذکور گشت -

۱۰ بالجمله نظر مبارک حضرت ایشان کیبای سعادت بوده اگر در یک ساعت کار به انجام
 می رسید هم محل تعجب نه بوده حسن اعتقاد این کس (۴۰۶) شرط نخستین است - فکیف که به علو
 استعداد جمع شود کبریت احرار گردد کلاً بلکه حسن اعتقاد و علو استعداد هم موجبیت ایشان است
 بر خاک اگر نظر کنی مشکبو کنی بر سنگ اگر نظر کنی آئینه رو کنی
 ۱۵ مطلب آنکه در مدت قلیله قطع منازل سلوک نموده به خلافت حرین شریفین زاد هما الله
 سبحانه شرفاً و تعظیماً و روم و شام اقیانوس یافت و مسکن شریف به شام مقرر گشت و
 تمامی اهل فضل آن دیار پُر انوار باعتبار بسیار وفودیت بی شمار به دی گردیدند و در کتب و کلمات
 احمدی و معصومی دیدن خود گرفته بلکه اکثر کتب و کلمات شریفه که بزبان فرس اند معرب گردانیده ،
 اما تفهیم آن لغت که به دی مخلص بودند به سهولت میسر آید و الا مولانا که از فضیله روزگار و علماء
 دین دار گذشته پاری گونی معقول بوده در ایام سفر اخیر حضرت حجة الله قدس سره که جمع غفیر
 ۲۰ از حضرات احمدیه بایشان به قصد حج بیت الله و زیارت روضه مطهره سید الانام علیه و علی
 آله الصلوة والسلام رفاقت داشتند ، مولانا خدمت شائسته به تقدیم رسانیده به حدی که تمام
 اهل آن قافلہ ببرزخ شکرانه وی بودند - گویند مبلغ یک روپیہ بر آورد و مخارجش گردیده که تمام

بودن ایشان در آن اماکن مقدسه تجویز خرج دای و دومی برایشان نه نموده و این محض از غلبه
 محبت حضرت ایشان بوده که بر فرزندان ایشان جلوه گرفته و در عرض آن شهینشاه ولایت
 رسانیده که هفت مرتبه قبل ازین جمع نموده ام اما گاه به نیست حج از خانه برآمده ام بلکه آوازه
 تشریف شماست فروج گردیده، چون به مکه معظمه می رسیدم موسم حج اتفاق می کرد و باین سعادت
 مستعد می گشتم چه حضرت حجة الله را این داعیه برکمال بود و غلغله آن دو مخلصان حضرت ایشان
 می دویده چنانچه اکثری از شائقان رفاقت اساس البیت را فروخته به قصد طواف حاضر می شدند
 چون سال بافرمی شد بعضی از آن با فتح ایشان را دریافته راه اوطان خود را می گرفتند و برخی بهیچ
 زاد و رخصت حاصل کرده به بیت المحرام می رسیدند و حج سال آینده بر تقدیر و فاحیات می نمودند و
 ایشان از زبان شریف نفی این مطلب لطیف نمی فرمودند و بهمان داعیه تا سنین کثیره انتشار اخبار
 می نموده تا در وقت مکتوب به حصول انجامیده و انتقال اعتقاد آن عارف محکم بنیاد به قدسی شنیده
 که تحمل این قرطاس نیست زیرا که در احوال سلف رعایات اختصار سخن با جمال درآمده این جا
 هم بهمان رعایت ملحوظ است.

۵

۱۰

و در صال مولانا در حدود سال هزار و صد و بیست و چهار یا پنج اتفاق یافته و مدفنش
 بیت المقدس مقرر گشته، رحمة الله سبحانه رحمة واسعة.

۱۵

سعادت لم یزلی که بوی مشمول داشته از کشمیر آورده به کمالات معصومی پرورش داده،
 قطرات بحار احمدی به گام جاننش چکانده طواف بیت المحرام (۴۰۰)، در وضع سید الانام علیه و علی
 آله الصلوة والسلام نصیب ساخته به مسجد اقصی رسانیده و خواب گاه آن منزل دل خواه گشت.
 ذالک فضل الله یؤتیة من یشاء والله ذو الفضل العظیم.

و دو فرزند هم از مولانا مانده اند هر یکی باستقامت موصوف است و یکی از آنها بسیار
 رشید ارشاد معصومی بهر کسوت که جلوه گرفته و در نظرند و بیان عشاق توتیای است که نور آفاق
 است، الهی تا قیام قیامت متضا عجب باد، و صلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد
 وآله اجمعین.

۲۰

مخدوم آدم ٹھٹھوی

- کنز پانزدہم در بعضی از احوال عارف انجم مخدوم آدم ٹھٹھوی قدس سرہ۔
- ۵ دی از عرفای روزگار گذشتہ و در محبت حضرت ایشاں رحمۃ اللہ علیہ فانی گشتہ، ہر عریضہ کہ ارسال خدمت نمودہ بزبان تازی نوشتہ ازین جاہم جواب بزبان فصیحہ عربی سرافراز گشتہ، عنایات حضرت ایشاں رحمۃ اللہ علیہ خلی شامل حال دی بودہ گویند مگر راز وطن مالوف بہ قصد ملازمت رسیدہ کہ وجہی دیگر برای تحریک نہ بود و این معنی خلی مقبول آن قبلہ اصحاب قبول گردیدہ و شنیدہ ام علم عمیق با کثیرہ توفیق از ابتدای بوی رفیق بودہ ثانیاً غلغلہ ارشاد حضرت ایشاں رحمۃ اللہ علیہ کہ موجب ہدایت جمعی از مکتوبات بودہ جنس آن مخدوم نیز نمودہ و دریں جا کہ فیض بخشی مثل آب باران ہمہ کس را شاداب معرفت می فرمودہ در اندک مدت کار را با خرسانیدہ، مستحق خلافت قیومی گردیدہ۔ وطن مالوف خود گذشتہ و قطبیت وطن ہم بہ دی قرار گرفتہ عالمی را رہنمای طریقہ نقشبندیہ با طوار احمدیہ انوار معصومیہ بکمال انبساط گذشتہ در یک مکتوبی سوال آن نمودہ کہ طریقہ علیہ صوفیہ بحضرت سالت خاتمیت می رسد علیہ و علی آلہ الصلوٰۃ والسلام، در جواب می نویسند :
- ۱۵ فتح لیس هذا من مخترعاتہم

این لفظ بعینہ کلام مبارک است و بیشتر ما حاصل بخاطر است کہ معارف اسرار باطنیہ در رنگ علوم ظاہرہ ہمہ منتهی بحضرت محبوب رب العالمین صلی اللہ تعالیٰ علیہ وآلہ وسلم و بارک و بآن تشنہ لبان را سیری ازین ہر دو بہ حصول نمی پیوست و این سخن بسیار مفصل است در جلد ثانی رجوع فرمایند و حصول فوائد جدیدہ کہ بزبان عربی مرقوم گردیدہ نمایند۔

۲۰ مدتی چند مخدوم مذکور بعد وصال حضرت ایشاں رحمۃ اللہ علیہ در قید حیات متمکن

۱۔ مکتوبات معصومیہ (۲/۵۹) کے متن میں فلیس هذه الامن من مخترعات الاولیاء ہے۔

مسند ارشاد بوده بعد ازاں به وقت موعود سفر آخرت نموده رحمة الله سبحانه رحمة واسعة -

مولد و مسکن و مدفن و می بلده طحطه است و در اولاد و خلفای آنجناب این نسبت شریفه تا امروز بقدر حوصله آنها دائر، الحمد لله على الاحسان والصلوة على رسوله سيد الانس والجان وآله وصحبه احياء الرحمن - ۵

سید یوسف گردیزی ملتانی

کنز شانه دهم (۴۰۸) در بعضی از احوال عارف سبحانی سید یوسف گردیزی ملتانی
قدس سره -

۵

دی از قبل از وصول به حضرت ایشان ~~رحمته الله علیه~~ هم از حقیقت شناسان
روزگار و بزرگی ازلی با کسی مجتمع داشته سجاده نشین مسند آبا و اجداد بکمال اہتمام بوده و
تصفیہ قلب ہم حاصل روزگار داشته تا آنکہ عنایت بادی شامل حال بوده ترک حُبِ جاه
بخدمت حضرت ایشان رسیده از اجلہ اصحاب آنحضرت گردیده و شمع از برکات احمدی
برداشته ایمانی به کمالات معصومی درست کرده به خلافت وطن ممتاز گشته و به قطبیت ملتان
نیز سرفراز شده،

گرنہ این جہاد حبِ جاہ نصیب آن سید فضیلت پناہ گردید خیل مرغوب حضرت
ایشان گردانیده و بہ تکرار سید عالی تبار و روح حضرت سرہند افتاده و ہر مرتبہ بہ عنایات باہرہ
و کرامات ظاہرہ سر بلندی یافتہ، بار اخیر خبر تولد پسر از ملتان مسرت بخشیدہ از حضرت ایشان
طلب نام نموده سید ابراہیم گذاشتند، بہ برکت آن اسم کہ از زبان الہام ترجمان برآمدہ
آخر سجادگی با معنی نصیب دی گردیدہ اگر چندی کہ فرزندان دیگر ہم سہ چہار از آن سید عالی تبار
باقی ماندند و ہر یکی بہ فضل آراستہ اما بہ قوت علیہ آن عزیز ہم دیگری نمی رسید۔

این حقیر را در رکاب حضرت قبلہ دارین والدی و مرشدی در سن میزدہ سالگی بہر ملتان
در ہنگام صوبہ داری نواب مکرم خان اتفاق کردہ و زیارت تربت شریفہ سید مذکور دادہ۔
در فرزندان ایشان سید ابراہیم را مستثنیٰ ہمیدہ بلکہ از آنحضرت قدس سرہ
نیز استثنای دی در علم و معرفت شنیدہ، مانا آنکہ یک دو سبق شرح شمسہ کہ در منطق است
و در اں ایام ہمیں نسخہ می خواندم بخدمت سید مذکور ہم گذرانده ام۔

۲۰

سخن بجای دیگر رفت مقصود آن است کہ سید یوسف قدس سرہ چوں خبر تولد فرزند

شنیده از حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی رخصت گرفته به ملتان رسیده، دیگر ملازمت دست
 نه داده که وصال آن قبله اتفاق یافته آری برای فاتحه و زیارت روضه مقدسه بحضرت سرهند
 رسیده هم در آن ایام سید عالی مقام از مخدوم زاده ثانی حضرت حجة الله سوال فضیلت ذکر خفی
 بر ذکر جهر نموده ایشان رساله متین به زبان عربی به غایت زیبا در فضیلت ذکر خفی مدلل
 بآیات و احادیث و اقوال اکابر نوشته اند که یک فقره او این است -

فتح - اما بعد فقد سالتی من هو اشرف منی -

و در خاتمه آن رساله شریفه چون سخن در فضل ذکر خفی بسیار آمده - می نگارند که نسبت
 بین الذکرین یکی را این قدر (۴۰۹) ترجیح داده اند والا ذکر هر طور که کرده شود ادلی و افضل
 است و ختم برین عبارت است -

فتح - ول ذکر الله تعالی اعلی و اولى واعز واجل و اتم و اهم -

و سید مذکور در حوالی سنه هزار و نود و هجری به دار البقا پیوسته و مولد و مسکن و مدفن
 بلدة دارالامان ملتان است، رحمه الله تعالی سبحانه رحمة واسعة - و مرقد وی در
 وسط شهر واقع است حضرت قبله گاهی مرشدی انوار آن مزار بسیاری فرمودند به حدی که از
 مزارات دیگر اکابر که در آن شهر واقع اند مستثنی می نمیدند که بوی از کمالات و راشت از آن جا
 به مشام می رسد طوبی لمن زارها بکمال الاعتقاد و صلی الله تعالی علی سید البشر
 المظهر عن ریح البصر و علی آله و صحبه الی یوم الحشر و النشر و باریک و سلم -

میر سید شرف الدین حسین لاهوری

کنز ہفت دہم۔ در بعضی از احوال سید عالی نسب واقف اسرار قاب قوسین
میر شرف الدین حسین لاهوری قدس سرہ۔

۵

دی از نکتہ سبحان معانی و اسرار و بانی مبانی کمالات ابرار بوده توکل با تبتل
شیوہ مرضیہ دی و کرامت باستقامت مجتمع در جہ دی از فدویان مخصوص حضرت ایشان
و تعالیٰ تعالیٰ تعالیٰ تعالیٰ تعالیٰ تعالیٰ تعالیٰ تعالیٰ تعالیٰ تعالیٰ تعالیٰ تعالیٰ تعالیٰ تعالیٰ تعالیٰ تعالیٰ تعالیٰ تعالیٰ
را کفری پنداشتند در جای از حضرت ایشان ہم اجازت این مقام کہ بالغز اقدام کمل است،
خواستہ و نوشتہ س

۱۰

بی سجاده رنگیں کن گرت پیر مغان گوید کہ سالک بی خبر نہ بود ز راہ و رسم منزل ہا
چوں بر سیر آنحضرت منزل نخستین ہمیں وحدت بوده کما عرفت فی المفتاح الثانی،
چہ در ایام طفولیت کہ دوسہ سال بودند متکلم بہ ہمیں کلام دلکشای گردیدند و زمین و آسمان را
خود تعبیری فرمودند و صوفیہ موعدین ہم عمر ہا در ہمہ ہمیں دریای عمیق غواصی نمودہ مگر بعضی از ایشان
بہ سائل آن برآمدہ بامن کنار رسیدہ باشند و نیز مافوق را بیازدی احسان طیر آن نمودہ باشند۔
چنانچہ شیخ علاء الدولہ سمنانی قدس سرہ در جای فرمودہ از آن خبر دادہ و فوق عالم الوجود
عالم الملک الودود، حضرت ایشان دلالت مافوق بہ عبارات لطیفہ می فرمایند و بہ شاہرہ عمدتر
کہ از آن جا از وحدت نام و نشانی نیست نواختہ اند، اما میرالذبت این کیفیت برنجی ذائقہ
نشین گردیدہ بود کہ با وجود آداب شریعت و اعتراف بہ علوم مقامات فوقانی تا آخر عمر این جوش را
در پردہ استقامت نیازی داشتند (۴۱۰) و علاوہ تہامی ورزیدند۔

۲۰

از حضرت مخدوم زادہ قطب العارفین شیخ سیف الملت والدین قدسنا اللہ سبحانہ
منقول است کہ اکثر بہ میرزا کور می فرمودند کہ شما شیخ محی الدین این وقت اند، و میرشارالہیہ بہ
خلافت حضرت ایشان رحمہ اللہ صاحب منہار شاد گردیدہ در بلدہ لاهور رسیدہ باز در خدمت
دویدہ و بعد از وصال آنحضرت ہم ہمیں طریقہ را ملزم بودہ کہ از لاهور بہ سرسند البتہ بعد از یک
دو سال می شافنہ ماہ ہا در آن جا بہ زیارت روضہ مقدسہ کتاب سعادت فرمودہ متوجہ وطن می

گشته - إِلَى أَنْ يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ.

واهل خانه میرهم که سیده صحیح النسب بوده از غلصات عظیمه حضرت ایشان گذشته و به موجب امر اقدس سرعقله نساذاکرات بوده و در همت استشنا داشته و به همراه زوج خود بحضرت سرهندی شافیه وَالطَّلَبَاتُ لِلطَّلَبِينَ دریں جا هم ملوه داشته.

از میرند کور کلمات لطیفه مسموع گشته بایرادیکی لب می کشاید:

یکی از امراء عظام که مخلص بی رنگ آن سید عالی مقام بوده روزی طلب نصیحتی به شوق تمام نموده فرمودند نصیحت به کسی باید کرد که فعل او در نظرش قبیح در آید و از شما مردم اگر حرکت نا ملائمی هم از خلوت یا در جلوت سرزند همه حضار از کثرت خوش آمد به لفظ کرامت تعبیری نمایند و به قسمی از ادله عقلی معقول شما گردانند که بی اختیار نفس شما منفرج و مسرور گردد و حتی که اگر رنج باصوت هم باشد پس کدام حرف شما مایل به نصیحت ماند که کسی از و مانع آید.

و عمر میر از هشتاد و متجاوز گردیده و در سال هزار و صد و دو یا سه در بلده دارالسلطنه لاهور سفر آخرت گزیده و بعد سه چهار سال دیگر اهلینه میرهم در همان بلده به دارالبقا شافیه در همان بلده که قطب بلاد است نزد حضرت مجدد الف ثانی رحمته الله علیه مدفون اند و جمهما الله سبحانه و صلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد و آله و صحبه اجمعین.

۵

۱۰

۱۵

شیخ نور نور سرائی

کنز، شردیم در بعضی از احوال عارف اشهر شیخ نور نور سرائی قدس سره -

۵ هر چند مولد مسکن دی قریه ایست که دو فرسنگ از نور سرائی است اما چون نور سرائی وسط به شاه راه دار السلطنت لاهور و دارالاشاد حضرت سرهند واقع است و مشهور در سافرائی که از ولایت به دکن به روند و بالعکس ازین جهت جامعان مکتوبات در دیباچه مکاتیبی که به اسم مشارالیه است نام نور سرائی اختیار کرده باشند - ما هم به تبعیت آنها باین نام لب کشودیم -

۱۰ وی از اعزّه صاحب کمال گذشته و بر استقامت شریعت محکم قدم بوده (۴۱۱) و در محبت حضرت ایشاں رحمۃ اللہ علیہ فانی گشته، در اندک صحبت نتائج بسیار حاصل نموده چه وصول آن عزیز در دوره اخیر بوده، هر چند در آن مدت مراد دت شهر سرهند بسیار نموده و به فرایند معنی رسیده و به موجب خلافت معصومی و اجازت قیومی به ارشاد خلایق سرگرم گشته و در گوشه وطن قطبیت آن جارا بشارت یافته به جلالت خاطر نشسته - و بعد از وصال حضرت ایشاں هم در موسم عرس مبارک البتہ سرهند می رسیده به طواف روضتین مقدسین مشرف شده باز به وطن می رفته إلى أن يبلغ الكتاب أجله -

۱۵ و تصرفات متکاثره از شیخ مسطور مسموع گشته اما رعایت اختصار که درین اوراق اخیر مقرر شده و در احوال خلفاء گذشته بسیار قلت پذیرفته متحمل از دیاد سخن نمی گردد - و مولد مسکن و مدفن دی همان قریه ایست که در عنوان کنز مذکور گشته، رحمة الله سبحانه رحمة واسعة -

و در فرزندان شیخ مرحوم رواج این نسبت شریف تا امروز ساری است، اللهم اکثر اخواننا فی الدنیا والدين وثبتنا وایامهم علی متابعة سید المرسلین علیه وعلیهم وعلی آل کل من الصلوة افضلها ومن التسلیمات اکملها -

شیخ حسین منصور جالندهری

کنز نوزدهم در بعضی از احوال عارف مشهور شیخ حسین منصور جالندهری قدس سره.
مولد و مسکن آن عزیز قریه ایست از قراء جالندهر اما چون جالندهر قصبه مشهوره
است از قصبات دوابه بنا بر آن با اسم آن قصبه جامعان کتب است شریفه تحریر فرموده باشند
تابعان را اقتدا آن صاحبان التزام ضرور است.

۵

دی از اجله اصحاب حضرت ایشان رحمته الله علیه بوده به سرعت سیر و سلوک
موصوف، چه دریافت صحبت مصومی در دوره اخیر که هنگام ریزش فیض مثل غیث
شدید بوده، نصیب آن عزیز گردیده، اما چون رفعت استعداد و بلندی فطرت بوی
شمول داشته کار را به نوعی دیگر رسانیده و مکاتیب کثیره مثل بشارت علیه
بنام وی مندرج است در جلدین اخیرین اگر رجوع نمای احوال این عزیز و دیگر اعزّه
صاحب کمال که حالات آنها در مابقی زبان اجمال گذشته و یا بعد ازین در قید قلم
بفضل سبحانه در آید بوجه ترتیب و تفصیل مشایده فرمای.

۱۰

به خلافت وطن از آن حضرت عالی منزلت رحمته الله علیه سرافراز بوده و به
قطبیت آن بقعات نیز ممتاز به کرامات فراوان معروف بوده و به استقامت شریعت
موصوف. و بعد وصال حضرت ایشان هم هر سال در موسم عرس بحضرت سرهنندی رسیده
إلی أن یبلغ الکتاب (۴۱۲) آجله. و نسبت شریفه وی در مسترشدانش از
بخویشان و درویشان تا امروز ساری است.

۱۵

و مدفنش همان قریه است که مولد و مسکن اوست. گویند کیفیت عجیبه بر
مزار وی جلوه گراست و انوار بسیار تابان به حدی که عامه مومنان که به زیارت رسیده
البته نفسی بی هوش گردیده فکیف که اهل دل باشند، یلی اصحاب حضرت ایشان از
عالم جدا اند که مرایای کمالات محبوب اند، اما مبصری باید تا درک این اشعات فرماید کور

۲۰

باطنان از مبحث خارج اند سه

خفاش بود همیشه نوسید از شعله جمال غورشید

رحمه الله سبحانه رحمة واسعة والسلام على من اتبع الهدى
والتمزم متابعة المصطفى عليه وعلى آله وصحبه الصلوات والتسليمات
والتحيات والبركات العلى الى يوم الجزاء -

خوند سجادول سرهندی

کنز بیستم در بعضی از احوال جامع الفضائل اخوند سجادول قدس سره -

مولدش هر چند قریه مورنده است که از مضافات بلده طایفه سرهندی است بلکه شش هفت میل خام است از بلده منوره ، اما مسکنش عین بلده تحت اقدام حضرت ایشان است رحمته الله تعالی -

دی عالم پر بهیزگار و فاضل کثیر الاعتبار بوده از قدمای اصحاب حضرت ایشان رحمته الله تعالی و مقبولان خاص قبله درویشان گذشته و به بشارات عالییه بشر گردیده شرح و تالیف ابره موجب امر اقدس برای منافع تمام پاری دانان از خرگاه عربی به فضا و فارسی آورده یعنی بزبان فرس ترجمه آں نموده -

و اکثر حضرات احمدیه را معلم بوده اند چنانچه حضرت قبله گاهی و حضرت خال اکرم شیخ محمد سیف الدین و عم شریف شیخ عبداللطیف و حضرت وحدت قدسنا الله سبحانه با سرار هم بلا اشتباه پیش اخوند خوانده اند و اغلب که خال اکرم صاحب کمال حضرت شیخ محمد صدیق هم می فرمودند که ما هم از اخوند سجادول استفادۀ علوم دینی برداشته ایم و نسخه چند بخدمت مشارالیه گذرانده و استماع قرآن مجید حضرت ایشان رحمته الله تعالی نیز به وی مربوط بوده اگر چه دیگران هم درین خدمت عظمی که دولت قصوی سالک مستعد است شریک باشند و آنها هم باین سعادت مستعد بودند ، کما ذکر فی احوال الحافظ عبدالکریم التوهانی قدس سره -

و به سعادت غسل حضرت ایشان رحمته الله تعالی نیز اخوند مسطورا قیاز یافته که بعد از وصال آں قدوه ارباب کمال این دولت بی زوال نصیب وی گردیده چنانچه ام المریدین جدۀ محترمه قدس سرها همواره این حق اخوند را در مجالس و خلوات پیش بنین و بنات و دیگر مخلصات بیان می فرمودند -

و چون در وقت وصال خال اکرم حضرت مردج الشریعت قد سنا الله سبحانه
 اخوند رفیق سفر ایشان بوده چنانچه در احوال ایشان تحقیق این ماجرا گذشته به سعادت دادن
 غسل ایشان ممتاز گردیده - و اکثر با اخوند تکلیف حضرت ایشان که عبارت از دعوت باشد
 در خانه خود نموده یک باری در قریئ خود که عرض معاش در آن جا داشته و آن از سر بند قریب
 به چهار فرسنگ باشد از قرای برکت چرک نیز آنحضرت را برده (۳۱۳م)، مطلب به قبولیت
 خاص حضرت ایشان مشرف بوده -

اد آن است که بدفش روضه مقدسه حضرت ایشان رضی الله تعالی عنهما که روضه ایست
 از ریاض جنت گردیده و در کتف حمایت معصومی آسوده اگر چندی که وصال در جای دیگر که
 سه چهار منزل از سر بند باشد اتفاق یافته گریب این دعا زبان حالش گویا باشد تَوْفِيقِي مُسْلِمًا
 وَالْحَقَّقْنِي بِالصَّالِحِينَ که بغیر اجابت رسیده رحمة الله سبحانه رحمة واسعة و صلی الله
 تعالی علی من کان ارسله رحمة للعالمین وآله وصحبه الی یوم الدین و بارک و سلم -

میر رفعت بیگ گرزدار

کنز بست و یکم در بعضی از احوال شجاعت شعار میر رفعت بیگ گرزدار قدس سره.

دی در کسوت دولت معرفت بدست آورده و از دنائت علائق خلاصی یافته به رفعت

حقائق پیوسته و از ضیق صور به وسعت معانی دل بسته گرزدار طلائع شاه جهان بادشاه بوده ،

اما از فدویان خاص حضرت ایشاں رحمۃ اللہ علیہ گذشته و به خلافت مطلقه ممتاز گشته شاهد عنایت

حضرت ایشاں که وقت ترقیم معلوم این راقم گردیده در معرض بیان می آرد به تاریخ یازدهم

شعبان المعظم که یوم الاربعاء باشد و سال هجری هزار و صد و سی و چهار نوبت ترقیم این کنز رسیده

به خاطر یکی از خلفاء که ذکر او در کنز آمده مشروح گرد و قرار گرفت که در تحت قلم در آید و فتح عزیز

آن عزیز به قدر حوصله و دریافت خود نماید؛ درین اثنا گونه غیبی رومی داد که به انواع لذات

آراسته و هر لذتی از غایت لطافت و بانثاقه بی کیفی ساخته می شد که حضرت ایشاں تشریف

حضور به کمال عنایت و سرور دارند و یکی از مخلصان به لباس فاخر به صورت مغلیه حاضر بعد از

مکالمات قدسیه در فضل این مقامات به زبان مبارک آورده و به بشارات حمده راقم آن را نوشته

می فرمایند که رفعت بیگ از یاران مخصوص است و همه وقت حاضر الخدمت به کمال علاوت

می باشد، چنانچه حالا هم رفیق است و اشارت بآن نقل می نمایند که همین است

و به فناء بقاریده و از ظل باصل رویده کار را با اعتبار رسانیده چو ادرین کنز احوال دی مشروح

نمیشود و اگر زیادتی معلوم شما نه باشد پس نقل یک مکتوبی از مکتوبات شریفه که بنام دی اند

باید برداشت که از مریدان قدیمی است و رفعت بیگ هم به بشاشت و فرخندگی جانب

فقیر منکر نیست و التماس بحضرت ایشاں می نمود که این فدوی را لیاقت آن مرتبه کجا است که

در خلفاء والا مقام معدوم شوم می فرمایند که شما از مقبولان احباب مایند ازین قبیل امور

دیگر هم مفهوم گردید؛ پس باعتبار این معلوم گردید که دید هر کس بر صاحب معامله محبت است

ترقیم این احوال از واجبات اقتضای گشت، نقل مکتوبی از مکتوبات دفتر اول که بالفعل

(۴۱۴) به حضور آن مشرفم و آن مکتوب مبنی از ابتداء حال آن عزیز است بلکه ترغیب اموی

که طالب این راه را ناگزیر است و سی و هشتم از آن جلد مبارک ایرادی نماید :

فتح - بسم الله الرحمن الرحيم والسلام على رسول الله انخوي اعزى مير رفعت بيگ

از دنائت علانی بر فعت حقائق آید و از ضیق صور به وسعت معنی گردد و عمر چند روزه
را که ملک ابدی بآن دست می آید در بهودگی صرف نه نماید و دوام اقبال را بجانب
قدس حضرت بی چون حقیقی جلالت عظمت از دست نه دهد -

دائم همه جا با همه کس در همه کار میدار نهفته چشم دل جانب یار
شبهای تار را به وظائف اذکار روشن دار گریه و استغفار سحر را غنیمت شمار خلص
عمر از دست می رود و موسم کار با انجام می رسد به کدام غدر کار امروز به فردا اندازیم که
هر امروز را فردای نیست فکر بر اصل باید کرد و از ظل باصل باید رفت فِضْرُوا
إِلَى اللَّهِ -

دادیم تراز گنج مقصود نشان گر مانه رسیدیم تو شاید برسی

والسلام علیکم -

۱۰

مکتوب مقدس با انجام رسید و امر واجب الاقبال ادا یافت -

مدفن میرند کور معلوم نه دارم اما اغلب که حضرت دلی خواهد بود، والعلم عند الله
سبحانه رحمه الله سبحانه رحمة واسعة والصلوة والسلام علی رسول محمد
وآله وصحبه واتباعه اجمعین -

شیخ پیر دهلوی

کنز بست و دوم در بعضی از احوال عارف روشن بنمیر شیخ پیر دهلوی قدس سره -
 دی از نجای این بلدة منظمه و از خوبان روزگار بوده سعادت لم یزلی شمول فرموده
 به ارادت حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ مشرف گردانیده کمالات معصومی که مبنی از اصالت
 قیومی است ناظر گشته بوی از نفحات ولایات احمدی که مخزن سراسر مدی است با اعتقاد
 شمیمه مستحق خلافت گردیده - در وطن مالوف به موجب امر رفیع القدر بر مندر شاد نشسته
 گویند تجلی بر قبر را که شیخ محی الدین ابن العربی و تابعان او قدس اسرار هم تجلی ذات می
 فرمایند مدتی بر آن استقرار داشته، و آخر کار به نظرات عنایت حضرت ایشان ازان ضیق
 خلاصی یافته تجلی ذات را به موافق طور حضرت مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ علیہ عالمی نبیده چه
 آنحضرت والا منزلت می نگارند:

فتح - والذات اذا تجلی لا استتار له

از آن است که مخدوم زاده خامس قطب المحققین شیخ سیف الدین قدس سره
 مکتوبی که در تحقیق تجلیات خمس که ذاتی و صفاتی و اسمائی و شهودی و اعتباراتی باشد به وی
 برنگاشته اند در کنز پنجم مفتاح هفتم در احوال آنحضرت آن مکتوب مذکور گشته است
 ان شئت فارجع الیه -

مولد و مسکن و مدفن شیخ مذکور دار الخلافه شاه جهان آباد است، رحمه الله سبحانه
 رحمة واسعة و صلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد و آله و اصحابه اجمعین -

شاه حسین عشاق اورنگ آبادی

کنز بست دوم در بعضی از احوال عارف مشهور الآفاق شاه حسین عشاق قدس سره.

- ۵ دی صاحب جذب و کرامات و خداوند معارف و تصرفات بوده، مولدش اگر چه بالیقین معلوم نیست اما مسکنش بلده نجسه بنیاد اورنگ آباد است در شروع (۲۱۵) اخذ طریقه علیه از خدمت عارف اکبر شیخ ابوالمظفر قدس سره نموده و کار را به مرتبه اعتبار آورده اما در آخر به مرافقت شیخ در خدمت حضرت ایشان رسیده منظور نظر کیمیا اثر گردیده به توجهات امتیاز یافته به خلافت بلاد واسطه نیز سرافراز گشته، می فرمودند هفت مرتبه در حضرت سرهند در حیات حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ رفته ام و در هر مرتبه زیاده از یک هفته اقامت میسر نگشته، مرتبه اول هنوز ریش هم نداشتم که به همراه شیخ خود که حلیفه حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ بودند به سرهند شتافتم و به ملازمت بندگان قیومیت مرتبت مشرف گشتم،

- احمر - بزبان مقدس آوردند که استعداد این طفل با تو خواهی یکی ازین دو لفظ گفته که از خاطر راقم حسته تمام خانه ما پر شد از آن روز شیخ جیور بر حال این بی پروبال امید بلندی اقبال نوع دیگر گشت همدراں ایام حضرت ایشان از شیخ ابوالمظفر استفسار نام کردند، گفت "حسین" فرمودند "شاه حسین عشاق".

این نقل بلاد واسطه از زبانی آن عزیز در منزل پرینده که از قلجیات مشهوره دکن است راقم سیاه کار شنیده.

- ۲۰ در فرزندان حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ مخدوم زاده ثالث مروج الشریعت را قدس سره افضل اولاد ایشان نمیده مانا که شیخ ابوالمظفر هم به همین اعتقاد موصوف بوده که اخذ توجه بعد حضرت ایشان از ایشان نموده چنانچه در کنز چهارم این مفتاح گذشته و اگر قلم را در بیان کرامات شاه حسین عشاق سر و بداجزای کثیره در همین کنز غائب شود چون در احوال پیشیان هم سکوت ازین ذکر اختیار شده است، این جا هم همین مناسب است کلیه آنکه هر صاحب حاجتی که بخدمت دی رسیدی اکثر حصول آن حاجت از نظر کشفی معلوم

می فرموده به موافق حاجت و محتاج اولاً نیاز مقرر کنائنده تعیین آن وقت می نموده و مبلغ نیاز را در جای ثالث بطریق امانت نگاه می کرده بعد ازین که صاحب حاجتی بروقت موعود اقرار حصول آن می کرده آن نیاز قبول می گشته در معرفت عاقله می درآمده والا لا، اما گفته دی بلانمی کشیده و تخلف نمی درزیده و اگر از اول حصول آن حاجت معلوم می گشته به جواب صاف لب می کشوده که این کار نداشته نیست چگونه به دغای اختیار نیاز نمایم و می فرموده که چون عمر مسنون شصت و سه است و عمر مجددی هم همین بوده بلکه اغلب که عمر پیر اول خود که شیخ ابوالمظفر باشد همین می گفته عمر ما هم همین خواهد شد، ظاهراً که همین عمر شده چه در آن ایام عمر خود را پنجاه و شش می گفته و بعد از هفت سال این مقال واقع می درحوالی سال هزار و صد و نه اتفاق یافته -

و مدفنش همان بلده (۴۱۶) مسطوره است، رحمه الله تعالى رحمة واسمة و
صلی الله تعالى علی خیر خلقه محمد و آله و صحبه اجمعین -

خواجه عبدالصمد کابلی

کنز بست و چهارم. در بعضی از احوال عارف بالله الاحد خواجه عبدالصمد کابلی قدس سره.

- ۵ دی از بزرگ زاده های دلایت و صاحب مقام ارشاد و هدایت بوده ترک مائی
و منی نموده بخدمت حضرت ایشان رحمته الله علیه رسیده منظور نظرات عنایت گردیده به دلایت
ظلی و اصلی رسیده به دی از کمالات نبوت علی اربابها الصلوات و التسلیمات شمیمه صاحب
مستاد ارشاد گردیده و به خلافت حضرت ایشان رحمته الله علیه باز در وطن رهنمائی خلایق گشته.
باجمله از قدماى اصحاب حضرت ایشان بوده و به کرات در خدمت قیومیت رتبت
به خلوص عقیدت شتافته، دانه نصیب از خرمهای معصومی برداشته صاحب اعتبار در معرکه
۱۰ ابرار گردیده، در زمان دهی بی بدل بوده، چنانچه روزی بحضور فقیر به فرزندان خود وصیت فرموده
که در خانه هر چه و همان هر که.

- مولد خواجه قریه دیه یعقوب است که یک فرسخ از کابل جانب لاهور واقع است
در آن جا خانقاه عمده ایشان عابران سبیل را استدعای نموده و هر کس موافق رزق خود فیض مندی
۱۵ شده اگر چه خواجه بیشتر در عین بلده می گذرانده اما فرزندان اش متکفل این کار بودند.

و بعد از وصال خواجه عالی تبار نیز اولاد ایشان التزام همان پروری داشتند و
خواجه مذکور در آخر عمر خود به سعادت حج هم مشرف گشته با وجودی که اسهم بوده اغلب که بمبه
کشیده باز حضرت حق سبحانه به وطن مالوفش رسانیده با جمل مسمی طلب حضور فرموده رحمة الله
سبحانه رحمة واسعة مانا که سال وصال هزار و صد و هشت است و مدفنش باغچه ایست
از بساتمین دیه یعقوب.

فقیر را روزی چند پیش از ارتحال خود در آن باغچه برده اظهار نموده که قبر خود را درین
مکان می یابم نفسی نبشتند تا پیشش از وصول مزین به نور گردد و این از حسن ظن ایشان بود
حق سبحانه به موافق آن معامله فرماید.

می تواند که دهاد شک مرا حسن قبول آنکه در ساخته است قطره بارانی را

والصلوة والسلام علی سید الاولین و الاخرین و آله و صحبه اجمعین الی یوم الدین.

شیخ عبدالکریم کابلی

کنز بست و پنجم - در بعضی از احوال عارف اسرار قدیم شیخ عبدالکریم کابلی قدس سره.

دی به عنایت حضرت ایشان متاز و به قطبیت وطن سرافراز بوده بادی جودی که اصحاب

۵

حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی در آن نواح بسیار گذشته اند و هر یکی متعلی به حلیه معارف و

اسرار (۴۱۴) اما این دولت نصیب دی گشته چنانچه در کنز دوم مفتح هفتم تفصیل آن گذشته.

مخدوم زاده عالی مرتبه صاحب مقام ارشاد و تکمیل شیخ محمد اسماعیل سلمه ربه پر روز

می فرمودند که میر عبداللہ که پدر عروس حضرت حجتہ اللہ قدس سره بوده و به کمالات فراوان موصوف

پیش از دریافت دولت به حضرت ایشان عرض داشت نموده که شوق قلبه بوسی اگر چندی که

۱۰

زیاده از مراتب تحریر است اما تعیناتی و خدمت بخشی گری کابل دوز بخیر مدین گردیده مانع

ادراک این دولت بے نظیر است تا مدد بخت دولت کشانی بهریگی ازین خلفاء حقیقت

آشلاء اشارت شود روی ترجمه بیارم و ارادات آنحضرت بدست آن عزیز اختیار نسام

ازین جانوازشنامه باین مضمون مرقوم گشته که در یاران فقیر خواجہ محمد حنیف و شیخ عبدالکریم بسیار

مفہمند بهریگی الشراح صدر حاصل شود و اعتقاد مزید پیدا آید شوند.

۱۵

آخر الامر میر عبداللہ هر چند بخدمت خواجہ محمد حنیف قدس سره داخل طریقه شده

اما مطلب آنکه شیخ در کمالات عدیل خواجہ عالی جناب گردیده.

بالجمله شیخ از اعزہ روزگار گذشته و صحبتش ہم موثر قلوب عشاق بوده. در حوالی سال

ہزار و صد و چہارده سفر آخرت اختیار فرموده در بلدہ فاخرہ کابل مدفون است، رحمہ اللہ

سبحانہ رحمة واسعة رَبَّنَا اِتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا شَدَاً. والسلام

۲۰

علی من اتبع الهدی، والقزم متابعة المصطفى عليه وعلى آله الصلوات والتسليمات

والتحيات والبركات العلی الى يوم الجزاء.

شیخ قاسم کابلی

کنز بست و ششم - در بعضی از احوال عارف بالله القائم الدائم شیخ قاسم کابلی ولد
صوفی مغربی رحمهما الله سبحانه -

۵

دی از عمده منظور این حضرت ایشان و داننده اسرار قبله درویشان است
به بشارت عالی سرافراز و به کمالات متعالیه ممتاز ادعای اصالت نیز دامن گیر و طبعان قیومیت
مانی الضمیر سنگی مقدار کف دست که بر او منقش است ای مسلمانان توبه کنید همواره در دست
دارد و می فرماید که از فلک به همی صرافت به من رسیده و فی الواقع فقیر هم که ازاں را دیده
به طور نقوش این عالم نمی ماند که حقیر در سنگ ازاں نقش راه نیافته است ، العلم عند الله
سبحانه و فوق کل ذی علم علیم -

۱۰

خبر وفات چون بالتشخیص معلوم نگشته است و از شخصی ظاهراً این خبر هم مسموع شده
اما آن شخصی یاد نمانده ازین جهت سخن دور وید در حال دی جاری گشت که اولاً (۴۱۸) دعای
رحمت در زیر قلم در آمده و ثانیاً در رنگ احیا مذکور شد اگر هست سلمه الله تعالی و اگر رفت
رحمه الله و صلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد و آله و صحبه اجمعین و بارک و سلم -

۱۵

مُلا محمد امین حافظ آبادی

کنزِ بستان و مہتمم - در بعضی از احوال عارف حق الیقین مُلا محمد امین حافظ آبادی
قدس سرہ -

۵
دی صاحبِ اسرار بلند و معنی ارجمند بوده، عمر با در خدمتِ حضرت ایشاں
رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ بہ کمالِ فدویت گذرانده غوامضی بجا معرفت نموده دُرِ فرید از فقر آن بدست
آورده و فوقی بر سر اُر اصالت کہ ناشی از محبوبیتِ ذاتی و کمالِ انفعالی است از اذای
احمدی بہرسانده در سر اوقاتِ معصومی ناظر اشاعتِ قیومی گردیده، مہارتی بر مکتوبات کہ
منوہ جہاتِ ستہ است حاصل کرده از خدمتِ مخدوم زاده قطب المحققین شیخ سیف الحق
والدینِ قدس سرہ مکتوب خوان خطاب یافته در گوشہ وطن بہ خلافتِ حضرت ایشاں
رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ بہ ارشاد تمام نشسته بہ مداریتِ آن جاسر افزا گشته مردجِ علینِ حال و قال
گردید و چون حافظ آبادیکی از قصباتِ مضافہ بلدہ دار السلطنت لاہور است گاہی پیش
معارف آگاہی مرحومی شیخ محمد باقر کہ مناسبت ہمیشگی داشت در جوش می آورده و زود
می فرمودہ باز در وطن مالوف کہ سہ مرحلہ از لاہور است مراجعت می نمود -

۱۵
مولد و مکن و مدفن دی قصبہ مسطورہ است رحمہ اللہ سبحانہ رحمۃ واسعہ
رَبَّنَا اٰتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَ هَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا شَدًّا - اللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰی
سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَاٰلِهِ وَصَحْبِهِ وَاتَّبَاعِهِ اَجْمَعِينَ اِلٰی يَوْمِ الدِّينِ -

شیخ عطاء اللہ سورتی

کنز بست و ہشتم۔ در بعضی از احوال عارف بلا اشتباه شیخ عطاء اللہ سورتی تم نجستہ
بنیادی قدس سرہ۔

۵

وی مدتی در خدمت حضرت ایشاں رحمۃ اللہ علیہ گذرانده بہ خلافت سرافرازی
یافتہ صاحب معنی و کمالات گردیدہ بہ علو حظ موصوف بودہ چنانچہ سہ جلد معصوف مجید بہ دستخط
خود نوشتہ یکی را در روضہ منورہ حضرت سید المرسلین علیہ و علی آلہ الصلوٰۃ والسلام
فرستادہ و دومی بہ مرقد شریف حضرت ایشاں ارسال کردہ و سیومی در مرقد شریف حضرت
خواجہ بزرگوار خواجہ نقشبند قدس اللہ سبحانہ با سوار ہا مرسل داشتہ۔

۱۰

از مدتی در بلدہ نجستہ بنیاد اقامت داشتہ، ہماں جا ازین عالم در گذشتہ
رحمہ اللہ سبحانہ و صلی اللہ تعالیٰ علی خیر خلقہ محمد وآلہ واصحابہ اجمعین۔

شیخ نور محمد سورتی

کنز بست و نهم - در بعضی از احوال عارف مجدد شیخ نور محمد سورتی قدس سره -
 ۵ وی مخلص یک رنگ حضرت ایشان وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ بوده و به بشارات عالیہ بشر،
 محبت مکشوف وی مقبول قیوم عالم وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ گردیده و فنا و محویت لَهُ در اقل صحبت از
 چهره اش (۴۱۹) مثل عرق که در شدت گرما شامل حال حمالان می باریده و ثانیاً معامله به صد
 درجه بالا رسانیده به خلافت معصومی مستعد گشته در وطن مالوف بر منبر ارشاد نشسته تا جان به
 جانان تسلیم کرده، رحمه الله تعالى رحمة واسعة -
 ۱۰ مولد و مسکن و مدفنش بلدة سورت است، و صلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد
 و آله و صحبه و اتباعه اجمعین و بارک و سلم -

حافظ محسن سیالکوٹی

کنز سی ام۔ در بعضی از احوال عارف اسرار جبروتی حافظ محسن سیالکوٹی قدس سره۔
 ۵ دی صاحب معانی بلند و کمالات ارجمند بوده و به عنایات قیومی ممتاز و به خلافت
 معصومی سرافراز حضرت ایشان رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ۔ احوال او را می پسندیدند و اقوال او را می
 ترند و هکذا سمعت من الشيخ الباقر اللاهوتی قدس سره۔ گویند باخلاق فراوان موصوف
 بوده و اکرام ضیف زیاده از وسع می فرموده و خویش و درویش را بر محبت حضرت ایشان
رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ دلالت می نموده و درس مکتوبات قدسی آیات را التزام داشته و معانی آن را
 بیان می ساخته۔

۱۰ بعد چند سال از وصال معصومی به رحمت حق پیوسته رحمه الله تعالى رحمة واسعة۔
 رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ
 الْكَافِرِينَ۔

چون قلم بیان اسرار قدم تا این جا نموده و احوال خلفای کرام را تا سی رسانیده مناسب
 ۱۵ اجزاء قرآنی و صیام شهر رمضان را دقیقه خود ساخته تجویز کنز دیگر را از محرمات اهل طبیعت
 که از اصحاب ثقات اندانید شیده و خود را در میدان سخن که بطریق کنز در آید لنگ دانیده
 راه مشورت پیش گرفته که هر چه با سوای این سی کنز درین مفتاح نویس داخل ذیل فرما و
 خزان اصحاب کرام را در پرده ذیل تماشا نما که بحار اسرار سنجاء را در هر مرتبه موج علحه است
 و در هر فرد لون جدا غرض تبیان احوال عاکفان شده و پاک معصومیه و اظهار اقوال باریابان
 ۲۰ درگاه مرجع الافلاک قیومیت است بی نیاز تکلف تا سخن به نجیبان که اتقیاء امت او
 علیه و علی آله الصلوٰۃ و التسلیمات اند، تکلف چیست زندان لغاتی
 تواضع چیست دامی ریش خندی و اختصار سخن بدون پرده ذیل متصور نیست که کارخانه کلام

۱- د- "معانی" ندارد ۲- د- کمال ۳- د- "به عنایات قیومی ممتاز" ندارد

۴- د- هکذا قدس سره "ندارد" ۵- د- "تماشا" ندارد

که از اصحاب محبوب نشان می بخشد نزد ارباب قلوب قیمت مالا کلام است پس در بردار
کنز علیحدہ ہر چند راہ اجمال گرفته شود تفصیل بی خواست جلوہ گرمی گردد و سخن اطوال می
شود و در ذیل ہر چند مرکب تفصیل دوانی بی اختیار جانب اجمال میل است، اول نمکۃ
۵ رسا کہ دفع شبہ اکثری از نمکۃ چنان است ادا نمودہ ثانی بہ مطلب شانی باید پرداخت و
آن شبہ این است کہ جماعتی کہ ذکر احوال شان در کنوز مذکور گشتہ باید کہ افضل از اہل ذیل
باشند و ہولایتی ثبت الا بالبرہان گویم لزوم کلی ندارد کہ بعضی از اہل ذیل بہ شان تمام (۴۲۰)
موصوف اند چنانچہ مجلی در قید قلم خواہد آمد ان شاء اللہ تعالی۔ اما سابقان کنوز بلاشبہ افضل خلفاء
قیم اند و لاحقان از ان قبیل اند کہ حالات آنها در وقت کتابت از اشارت غیبی در سینه
بدون رعایت فاضلیت و مفضولیت نمودہ بہ موافق بقدر مرقوم گردانیدہ مع هذا اینہا ہم
۱۰ خماران میخانہ معصومی اند، با بجلہ عیاران وادی اصالت ہر کدام ناظر انوار احمدی در پس
پردہ ہای معصومی است سہ

وادی دیدم انا الحق ہر خس و خاشاک کہ اندران وادی نہ منصور نہ چوب و دار بود
ہمہ را بہ چشم ادب تماشا باید کرد و احوال مابقی در نوای ذیل بہ گوش با ہوش باید شنید،
متوکلا علی اللہ المجید و مصلیٰ علی رسولہ محمد بن المحمود و آلہ وصحبہ الی
۱۵ یوم الموعود۔

تذیل۔ دامنه ارشاد حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ را از بلاد مشہورہ و غیر مشہورہ نہ گذاشتہ
کہ ایصال فیض کہ بدان مامور بودند بہ ارسال خلیفہ صاحب وقت کمال نہ نمودہ اما علم جمیع آنها
لازم نیست کہ آن جا باشد و در بعضی از بلاد و قراء و قصبات علیہ کہ بہ تقریبی مورد اتفاق کردہ
متعدد از یاران صاحب اسرار دیدہ و شنیدہ کہ تفصیل و اسامی آن اعزہ و آن مواضع بہ خاطر
۲۰ ہم نمادہ۔ چنانچہ در یک بلدہ دار السلطنت لاہور کہ قطب البلاد است سوای دو خلیفہ کہ
در کنوز احوال آنها مشروح شدہ۔

حافظ محمد شریف لاہوری

حافظ محمد شریف از اکابر واجلہ اصحاب آنحضرت قدسنا اللہ سبحانہ بسره الاقدس گذشتہ و صاحب معنی و اصرار بوده، مولد و مسکن و مدفنش بلدہ مذکورہ است قدس سرہ و ۵ مکاتیب نام مشارالیه در جلد اول بہ نظر در آمدہ کہ مبنی از او اہل حال وی است بعد از ان کمال وی زیادہ از مقال این بی پروبال است بہت تبرک نقل مکتوب صدوسی و دوم ایراد می نماید:

فتح۔ جناب انوی حافظ محمد شریف بشرف حفظ اوقات و نسبت باطن مشرف بوده سعی از دیاد کیفیت آن باشند از دوام ذکر قلبی نوشتہ بودند مبارک است کوشش ۱۰ نمایند کہ ذکر بہ مذکور روند و از دال بہ مدلول آیند و از صورت بہ حقیقت شوند و از لفظ بہ معنی گر آیند خوش گفت سہ

قومی ز وجود خویش فانی رفتہ ز حرف در معانی
زیادہ بریں گنجائش وقت نیست سہ
آسودہ شبی باید و خوش ہتابی تابا تو حکایت کنم از ہر بابی ۱۵
والسلام والاکرام۔

حاجی امان اللہ لاہوری

۲۰ نیز از خلفای حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ در لاہور گذشتہ کہ بہ مسکن تمام موصوف بوده و سفر حجاز در رکاب سعادت آن قبلہ ولایت نمودہ از عنایات آن جای کہ بر حضرت ایشان فائز می گشتہ البتہ بطریق (۴۲۱) اولوش قطرہ از ان چشیدہ باشد کہ در محبت درست بوده و از حضرت ایشان انقال می نمودہ می گفت کہ آنحضرت اکثر بایں بندہ می گفتند:

احمر، آمیخته باش و آویخته مباش.

در حوالی سال هزار و صد و ده جان بحق تسلیم کرد و در وطن مآلوف مدفون است
رحمه الله سبحانه و رحمة واسعة.

شیخ محمد فاروق لاهوری

شیخ محمد فاروق لاهوری قدس سره نیز صاحب اسرار و معانی بوده، نور از چهره اش
می باریده با وجودی که چشمان صورتی وی از مدتی خط الوداع خوانده بودند اما نور آنها در چشمان
باطن سرایت نموده در هیچ کاری که باهل بصارت تعلق داشت در ماندگی نمی کشیده بلکه بهتر از
کود باطنان که بظاهر بنیانداشکال عالم بیان می فرموده و در رنگ کشف الهی که مدار کار است
کشف کونی بر کمال داشته و در محبت حضرت ایشان رحمته الله تعالی علیه محو بوده و به خلافت معصومی
امتیاز داشته.

این فقیر هم چندی از تصرفات وی دیده نقل آن موجب تطویل است و از حضرت ایشان
هم نقل های نموده ظاهر در خاتمه یکی از آنها مذکور شود ان شاء الله تعالی. گویند به دارالبقا
رحلت نموده رحمه الله سبحانه و رحمة واسعة.

شیخ محمد عارف لاهوری

شیخ عارف هم در لاهور از یاران معتبر حضرت ایشان رحمته الله تعالی علیه بوده چنانچه
بشارت ولایت علیا صریح در مکتوبات شریفه بنام وی مندرج است.
و اعزّه دیگر هم بودند که تفصیل احوال آنها معلوم نه اما این قدر معلوم است که دانه از
خرمن معصومی برداشته در محبت قیومی دل و جان در باخته اند.
چنانچه محمد علیم ولد حاجی محمد اسلم و غیر هم قلیل ما هم.

مولانا محمد امین بخاری ثم پشاورى

و مولانا محمد امین بخاری ثم پشاورى قدس سره از عمده اصحاب حضرت ایشاں
بوده چنانچه ملکه کمال او در جلد اول به موافق مشائخ دیگر قدس اسوا هم قرار گرفته در جای که
۵ در زیر قلم مبارک در آمده :

فتح - مخدوما ایں دید و ایں شہود در مشائخ دیگر کمال می دانند و فتح الباب می فرمایند نیک
و مبارک است الخ

اگر مطالعه تمام این مکتوب که صد و نوزدهم است از آن جلد مبارک نمای فوائد بسیار
مشاهده فرمای. و وی از طباعان مقبول بوده چنانچه سخنان شائسته وی منظور حضرت ایشاں
۱۰ می گردیده. یکی از نکات لطیفه وی ایراد می نماید می فرموده هر که در شیوخ حضرت ایشاں را
دیدہ از روی دیدن شیخ دیگر نہ نماید و ہر کہ در بلاد شاہان شاہ جہاں را دیدہ شوق دیدن بادشاہ
دیگر نہ فرماید و ہر کہ در بلاد شاہ جہاں آباد را دیدہ میل دیدن دیگر بہ خاطر نیار د و چون ایں نکته
بہ عرض اقدس رسید مقبول رای عالی گردید۔

۱۵ مدقش بالیقین ثابت نیست رحمہ اللہ سبحانہ رحمۃ واسعہ۔

حاجی سلیم بلخی

و حاجی سلیم بلخی قدس سره از یاران قبول حضرت ایشاں رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ بوده و بہ
خلافت بلده (۴۲۲) امتیاز داشته ، مدتی بہ ارشاد زندگانی فرمودہ بہ رحمت حق پیوست و
۲۰ ہماں جا آسودہ است ، رحمہ اللہ تعالیٰ رحمۃ واسعہ۔

حاجی محمد عاشور بخاری

۵ و از حاجی محمد عاشور بخاری قدس سره چه نویسد که رازدار آن قبله ابرار بوده و صدارت طالبان توجه به موجب امر اقدس در حضور پرنور اومی نموده و جلد ثالث از مکتوبات شریفه را حسب الایامی مخدوم زاده ثانی حضرت حجة الله قدسنا الله سبحانه بسره الاقدس جمع فرموده و ممر گردیده در سال هزار و صد و هفت به رحمت حق پیوسته و در دار خلافت شاه جهان آباد آسوده است ، رحمه الله سبحانه رحمة واسعة -

حافظ صادق کابلی

۱۰ حافظ صادق کابلی که از یاران صاحب کمال حضرت ایشان رحمه الله تعالی بوده هر چند به تقریب اندامی مخدوم زاده گرامی شیخ ابوالقاسم قدس سره مسلوب الحال شده بود اما بعد از توبه باز به نسبت مسلوبه مرفراز گردیده و مورد عنایات شده ، در حضرت سرهند آسوده است ، رحمه الله سبحانه رحمة واسعة - ۱۵

نذر بیگ سمرقندی

۲۰ و نذر بیگ سمرقندی از منظور این خاص حضرت ایشان رحمه الله تعالی گذشته و بعد از حصول مراتب کمال به رحمت حق پیوسته ، رحمه الله سبحانه رحمة واسعة - و از یاران شاه جهان آباد اگر چه احوال شیخ پیردکنوز مذکوره گشته اما سید اسرائیل و مولانا محسن و خواجه ماه ولد خواجه عبدالرحمن نقشبندی هم از خلفای معتبر گذشته اند و بنام هر یکی عنایت نامه های بشارت رسا در دو جلد اخیر مکتوبات شریفه بین و آشکار است همه به رحمت حق پیوستند قدس اسرارهم -

میر غضنفر داراشکوهی

۵ میر غضنفر داراشکوهی که محو محبت آن صاحب قیومیت بوده و به انواع عنایت حضرت ایشان رحمه الله تعالی سرفراز و به خلافت مطلقه متاز نیز در شاه جهان آباد گذشته،
رحمه الله سبحانه -

و ازین قبیل اعزه دیگر هم خواهد بود که به وقت تحریر تفصیل از خاطر دور افتاد -
و در مستقر انخلا فذ اکبر آباد سید پناه میر عارف نبیسه میر محمد نعمان و میر عبدالفتاح پسر
ایشان و شیخ محمد جان هر کدام به خلافت امتیاز داشته - و میر عارف هر چند میر عارف مقبول
حضرت مخدومی مکرمی شیخ محمد اسماعیل سلمه ربه پیش قدم از دیگران باشد -

مولانا محمد جان ورکی

۱۵ و فضائل مولانا محمد جان ورکی استحقاق آن داشته که در کنوز سابقه احوال وی مشرح
می گشت اما و ما انسانی به الا الشیطان ان اذکوه از تصرف حضرت ایشان رحمه الله تعالی
دریں جا به یاد آمده که ذیل هم ازین راه از بعضی کنوز فوقانیت بهمرسانیده وی بعد از وصول
به درجه کمال و تکمیل بر باد شاه فخله مکان خلافت معصومی یافته به بی نفسی تمام زندگانی نموده ،
شاه کاسات قیومی به فضل سبحانی و دیگر باریابان محفل سلطانی رسانیده - فقیر در خرد سالیها
از خدمت خال اکرم شیخ سیف الحق والدین قدسنا الله سبحانه بسر المتین وصف آن
۲۰ عزیز بسیار شنیده در مکتوبات شریفه ایشان هم در عریضه که بحضرت ایشان نوشته اند مندرج
و محبت وی بحضرت ایشان که مدار کمال است مشرح ، رحمه الله سبحانه رحمة واسعة -

خاندان میر عماد الحسینی

۵ و میر عماد الهروی الحسینی با جمیع ابنای خود میر مفاخر حسین که ثاقب لقب اوست و
میر شرف الدین حسین که جامع بلد ثانی مکتوبات حضرت ایشان به موجب امر حضرت شیخ
سیف الدین است قد سنا الله سبحانه باسرارها و میر مظفر حسین هم از مخصوصان جناب
قیومیت مآب بوده اند اگر چه بعضهم فوق بعض باشند و میر (۴۲۳) محمد زمان راسخ که نبیره
میر عماد مذکور بوده و پدرش میر مراد بکنور پدر خود میر عماد و ولایت حیات سپرده بود و از اکبر
فدویان حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی گذشته و هر یکی از خاندان آنها شاعر فصیح و عاقل و جمیع
۱۰ بوده، بیستی از ثاقب ایرادی نماید

گره زدن بنفسی ای نسیم زار که بود به بی دلاں نه رسیدن پیغام یار که بود
و بلاغت میر شرف الدین حسین قدس سوره برناظران خطبه ثانی که مسمی به وسیله السعادت
است ظاهر و هویدا و مثنوی راسخ بر بعضی از اهل طبیعت نازکتر از مثنوی ناصر علی در خیال
ولایت مقال است، رباعی که در وقت ترقیم ازاں شاعر راسخ به خاطر آمده ایرادی نماید
۱۵ سجدہ بنیاد کردم سرخی دامن چه شد ریخت این می بر زمیں ساغر نمی دامن چه شد
اشک بی کیفیت و داغ جنون بی رنگ ماند می بجا ساغر بجا و لبر نمی دامن چه شد
بالجمله هر یکی از این اعزّه و محبت حضرت ایشان رحمتهما الله تعالی گذشته و بنام هر یکی مکاتیب
متعدده در مکتوبات قدسی آیات مشتمل بر بشارات عالیات مندرج.

۲۰ و شک نیست که میر شرف الدین حسین چون جمع دفتر ثانی مکتوبات فرموده و داخل
مداحان حضرت ایشان گردیده و در دست زمانه داتانی گذاشته که راسخ با وجود حصول کمال محبت
این سعادت نیز داشته روزی فقیر سوال آہنم نموده که مثنوی شما چه را از ذکر حضرت ایشان خاموش
است گفت زبان من لیاقت نه داشته که چیزی از مدحت اسرار معصومی تواند نمود مطلب فقیر
جواب ثانی نه یافته بہر حال در محبت قیومی استوار بوده - در سال ہزار و صد و شش و یا ہفت
در عمر چهل و ہفت سالگی وفات یافته در روضہ مقدسہ حضرت ایشان مدفون است ،
رحمۃ الله سبحانه -

و سوای میر مظفر حسین که جانب بنگاله مدتی تمکین برمندار شاد داشته و بهماں جا آسوده
همه در حضرت سرهند آسوده اند.
و میر عماد بالای آب جہلم در عماد نگر که شهر ساخته اوست مدفون است و حمد الله سبحانه.

۵ خواجه محمد شریف بخاری و خواجه عبداللطیف

و خواجه محمد شریف بخاری و خواجه عبداللطیف که برادر اوست هر دو در اعتقاد
حضرت ایشان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ محکم بنیاد گزشته اند و مکن از غلبه اخلاص بلده طیبہ سرهند اختیار
کرده، هر چند به نوکری باوشاهی هم ساخته و گزدار گردیده بودند اما مکن قبائل ہمیں جای
مقرر داشتند و اغلب که درهماں بلده طیبہ مدفون اند و حمہما اللہ سبحانہ و رحمة واسعة۔ این
آن محمد شریف است که در مکتوب مقدس که بنام خلد مکان است نام او مندرج دوسه سطر
از ان مکتوب محبوب ایراد (۲۲۲) می نماید :

فتح۔ اما بعد فرمان عالی شان که مرقوم قلم عنبریں رقم گردیده بود خواجه محمد شریف بخاری در
اعتراف از منہ رسانید۔ انتہی کلامہ رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ

و دیگر انقال غریبه از ان اخوین معلوم است اما بہ مخافت تطویل مجوز تحریر نیست۔

صوفی پاینده محمد کابلی و ملا پاینده محمد کابلی

و صوفی پاینده محمد کابلی که مشهور بہ صوفی پاینده طلائی است قدس سرہ از یاران
معتبر قبلۃ الاولیاء کبار گزشته و یکی از تصرفات دی بوده که اگر کاغذ زرد را در حلق فرو می برد اشرافی
ساخته می برآورد و اگر کاغذ سفیدی بود روپیہ بہ ظهور می آید اما می فرمود که در اشرافی سخت زیاده تر
می شود و قوت توجہ سخت ترمی باید و در مکاتیب شریفہ بشارت ہم بنام دی مندرج و ملا
پاینده محمد کابلی قدس سرہ ہر چند اول از یاران خواجه محمد حنیف بوده اما ثانیاً بہ شرف صحبت آن
قبلہ از باب معرفت سرافراز گردیده و بہ خلافت ممتاز، ہر دو پاینده در بلده کابل مدفون اند
رحمہما اللہ سبحانہ و رحمة واسعة۔

صوفی عبدالرؤف کابلی

۵ و صوفی عبدالرؤف کابلی که مولد و مسکنش قریه سنجبت دره است که از قرائی شاه میر
دامنه کوه بلده کابل است نیز اقل از یارانِ خواجه محمد عتیف بوده اما مقرر به رفاقتِ خواجه و
بغیر رفاقت در سر بند شافه از برکاتِ صحبت بهره های برداشته به خلافت امتیاز یافته.

میر ماه عرب

۱۰ و هم چنین میر ماه عرب که در قریه مار کی که متصل میوه خاتون است می بوده نیز
باجازت سرافرازی داشته.

صوفی سعد اللہ کابلی

۱۵ و صوفی سعد اللہ کابلی که وطن به کمال سعادت حضرت سر بند گزیده به بشارات
حضرت ایشان رسی الله تعالی بمشربوده به رحمت حق پیوستند.

میاں شیخ عبدالخالق

۲۰ و کمالات میاں شیخ عبدالخالق قدس سره که خلافت بنگاله به موجب التماس
رعایت خان که به صوبه داری یکی از ازاں بلاد سرافرازی داشته یافته بود، و رعایت خان از
غایت سفاقت چنانچه باید قدر وی نه فهمیده طلب خلیفه بزرگتر نمود دریا به اعتراض ده
آنده. این فقیر نمی تواند نوشت اگر مطالعه جلد ثالث میسر آید در آن مکتوب فضل وی جلوه گر
است و همان جامی نویسد:

فتح - و مرسل را در مژآة من ارسل باید ملاحظه نمود -
 اگر حضور آن جلده می بود البته باید آن مکتوب اکتساب سعادت می نمود تا بفضل
 میان شیخ عبدالحق جلوه گرا اهل بصیرت می گردید -
 و مولد و مسکن و مدفن وی معلوم نیست تا در زیر قلم در آید، رحمه الله سبحانه
 و رحمة واسعة -

۵

و شیخ رحیم داد افغان و غلام محمد افغان و حاجی خان افغان و احمد خان افغان (۴۲۵)
 رحم الله سبحانه که ساکنان نواح بجاوڑه اند همه از اجازت یافته های حضرت ایشان اند
 رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ و در اخلاص و محبت آنحضرت جانفشان و شیخ رحیم داد در معانی اغلب که
 راجح تر از ثلاثه یافته است، و العلم عند الله سبحانه -

۱۰ و در قریة از قرائی صوبه پنجاب اتفاق عبود در رکاب سعادت قبله گاهی قدس سره
 افتاده نام آن قریة ملحقان تحقیق شده در آن جا صد کس از رجال حافظ کلام بودند سوای نساء که
 اکثری از آن صاحبکات آن جای باین دولت مشرفات بودند هفتاد کس از مجازان حضرت ایشان
 رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ به نظر در آمده و بخدمت مرشدی قبله گاهی قدس سره معروض داشتند که اگر
 مفصلاً سیر این نواح می فرمایند در هر قریة جمعی از مجازان حضرت ایشان به نظر در آیند و بخدمت
 آنحضرت هم مردم بسیار به فدویت بی شمار از ساکنان آن دیار مرید شدند و بعضی به خلافت
 ۱۵ امتیاز یافتند -

چنانچه حافظ شهاب الدین در جند نیوت به خلعت خلافت سرافراز گشت و
 خواجه عبداللطیف پشاورى قدس سره نیز از خلفای حضرت ایشان رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ گذشته
 که پسرش خواجه عبدالرحمن با وجودی که احدی این طریقه علیه نقشبندیہ از عالی حضرت نموده بودند
 اما اسماء سیفی را از مواضع دیگر در عمل آورده عامل شهریر بوده -
 ۲۰ و صوفی دوست بیگ هم در پشاور از مجازان حضرت ایشان بوده به رحمت حق

پیوسته رحمه الله سبحانه و رحمة واسعة -

و از یاران بلدة طلیه حضرت سر بهند میر علی مراد صاحب معنی و اسرار بوده و بر اطفال

جن زده دم دی آب حیات بوده و پرواز اهل این جهان می فرموده چنانچه بعد تشریف حضرت ایشان به سفر حجاز جوگی مخدرات این جا به مخلصان این جای حسب الارشاد آنحضرت تعلق داشته شبی از آن شبهای که سر جوگی میر علی مراد بوده وقت تهجد غلغلۀ دزدان از طرف دیگر حویلی افتاده چون موسم زمستان بوده و هر یکی از صاحبکات در دین حیره با مشغول عبادت خود بودند میرزا کور به سرعت تمام پرواز کنان از این بام بر بام دیگر رفت و این معنی مشهود حضرت ام المریدین گشت.

و میان شیخ حامد و حاجی تاج و حاجی نصر الله هم از خدام ذوی الاحترام آن غوث الانام گذشته اند و از این خدمت کار خود را بر ادراج افلاک رسانیده و ملا خیرا به قسمی مغلوب الحال شده بود اکثر نامشروع لباس اختیار می فرمود بلکه در بعضی از احیان تلبیس به لباس عورات می گردیده در بعضی اوقات ریش می تراشیده و زیور نساری پوشیده، اما این اوضاع بعد وصال حضرت ایشان رضی الله تعالی عنه (۲۲۶) دل نشین او گردیده و الا در حضور انور بوی از این اطوار پیدانۀ بوده و غیر از تقلید آن قبله ارباب تحقیق حرنی مقبول خاطر نه، با بکله به رحمت حق پیوستند، رحمهم الله سبحانه رحمة واسعة.

و شیخ عبداللطیف لشکر خانی که از فضلا و ذوی الاقدار بوده مشحون عنایت حضرت ایشان گذشته به رحمت حق پیوسته.

و میر محمد خانی و شاه خواجه ترمذی و اسد الله افغان و خواجه محمد فاروق ولد خواجه عبدالغفور سمرقندی و مولانا جمال الدین و مولانا محمد افضل و حاجی حسین و صوفی نور بیگ و مولانا قاسم رپڑی و ملا فیض محمد فتح آبادی همه مبشران کمالات معصومی و باریابان صحبت قیومی گذشته اند و بنام هر یکی مکاتیب عالیہ در مکتوبات ثلاثہ جلوه گر است، رحمهم الله سبحانه رحمة واسعة.

و میان دینار که خواجه سرای شاه جهان بادشاه گذشته از مقبولان خاص آن قبله الابرار بوده و در قلم محترم سعادت آثار در آمده، رحمه الله سبحانه رحمة واسعة.

شیخ محمد یار ملقب به خداپرست خان

۵ و شیخ محمد یار که ملقب به خداپرست خان بوده و چهار سال از عمر خود در خدمت حضرت ایشاں رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ صرف نموده اسرار واجب الاستتار را محرم گردیده به خلافت و ارشاد گشته، مدت ها بر آن استقرار داشته آخر الامر بادشاه خلد مکان بدون درخواست وی به منصب سرافراز فرموده به خدمات امتیاز بخشیده و در آنهم کار کشائی جهانیان به موافق و مع خود می فرموده و در عهد بادشاه خلد منزل تا بهزاری شده در بلده لاہور سال ہزار و صد و بیست و سه انتقال ازیں عالم فرموده و در شاه جهان آباد در زیر قدم مبارک مدفون گشته، رحمہ اللہ سبحانہ رحمة واسعة۔

قل احمد ترک

۱۵ قل احمد ترک کہ مقبول حضرت ایشاں و صاحب یک دست بوده بہ کمالات معصومی ایمانی درست نموده آخر کار در یکی از حرمین شریفین اقامت بہ موجب ارشاد اختیار فرموده و رآن جامدتی رہنمائی خلایق بوده ہماں جا بہ رحمت حق پیوستہ، رحمہ اللہ سبحانہ رحمة واسعة۔
و محمد یوسف مؤذن کہ حنجرہ اذانش مشہور آفاق است نیز صاحب اسرار بوده بہ رحمت حق پیوستہ۔

۲۰ و میر معصوم سرہندی خواجہ مومن جذبی و حاجی محمد جان طالقانی و مومن بیگ بہ پوری و میر منیل و مومن بیگ کابلی و ملا مسافر و شیخ عبد الحمید برہانپوری و محمد کاشف ہمہ از نیازمندان یک رنگ آن قبلہ آفاق گذشتہ اند۔ و اغلب کہ بہ خلافت نیز سرافراز، رحمہم اللہ سبحانہ رحمة واسعة۔

بالفعل از اعزہ خدا رسیدہ کہ از یاران بارگاہ عرش اشتیاء قیومی گذشتہ اند ہمیں مقدار در قید قلم درآمد اگر عنان سخن در تفصیل کلام و تعداد اسمائی اصحاب آن غوث الانام قد سنا اللہ سبحانہ بسورہ الاقدس سہ و بد کتاب بہ طول مالا کلام موصوف گردد، ازیں جہت ماقبل را دلیل مادل علی الکثیر دانستہ ہر چیز می کہ مذکور گشتہ کفایت کار ادلی الالبصار نمیدہ۔

(سلاطین و امراء از مریدان حضرت خواجہ محمد معصوم سرہندی قدس سرہ)

اما بعضی از اغنیاء کہ بدولت و صحبت تمول را بر کمال رسانیدہ صاحب معنی و حال گردیدہ اند، اگر تعداد چندین از آن جماعت و قدری از احوال معلومہ بعضی از آنها و قدری تحریر نماید و بر آن ختم این مفتاح تاسع مقرر سازد گنجائش دارد بہ تدبیر مشاہدہ احوال این اہل دثور بہ حکم ذہب اہل الدثور بالاجب فرمایند؛

(اوزنگ زیب عالمگیر)

واقلاً این اہل دثور بادشاہ (۴۲۴) خلد مکان را شناسد و عنایات حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ کہ در بارہ ایشان واقع است از مکتوبات قدسی آیات خصوصاً از جلد ثالث مطالعہ فرمایند۔ توجہات مخصوصہ آنحضرت قدسنا اللہ سبحانہ بسورہ الاقدس ہمراہ شامل حال آن ظل ظلیل ایزد متعال بودہ چنانچہ خود در مکتوبی از مکتوبات جلد ثانی باین مصراع شیخ سعدی شیرازی قدس سرہ تصریح باین معنی می فرمایند

فتح - دیدہ سعدی و حبان ہمراہ تست

والمکتوب طویل ازاں بود کہ تا آخر عمر آن خلیفہ فتح و نصرت در معارک و مغازی نصیب بودہ و شریعت باطریقت مجتمع شدہ، رواج اہل خود می بخشیدہ و در اغنیاء ہمت عروج داشتہ چنانچہ بعضی از اہل بطالت خدمات اہل حق بوجہ ایق بہ تقدیم می رسانند مردمان آل عصر این ہمہ را بر ترس خلیفہ مستقل منسوب نہ نمودند و بشارت فناء قلب در بارہ ایشان در قلم مشکین رقم در آمدہ باین عبارت۔

فتح - و امید است کہ دریں نزدیکی بہ فناء قلب کہ درجہ اذل است از درجات ولایت مشرف گردند۔

بعد ازاں بہ نوید و نوحل آن ولایت بہ زبان الہام ترجمان مشرف شدند۔

احمر۔ از حضرت قبلہ گاہی اقطاب دستگاہی قدس سرہ مسوع گشتہ کہ وقت ارادت

آن بانی مبانی سلطنت در خدمت آفتاب ولایت شهباز هدایت استفسار انابت از دیگر
سالکان طریقت که آن خلیفه را محبت آنها دست داده و بعضی از مقربان ایشان ظن آن
داشتند که البته پادشاه مرید بعضی از او درویشان گردیده است در میان آمده و علی الخصوص نام
شیخ عبداللطیف برهانپوری که خیلی قشعرع بوده به تصریح مذکور گشته معروض داشتند که اخذ بعضی
از اعمال غریبه و اذن خواندن بعضی از اسماء الهی از درویشان معتدا بحال حاصل نموده ام،
اما شغل باطن و صرف ارادت از دیگری اصلاً در میان نیامده هر که بآں زبان کشاید کذاب و
منفتری است اگر حکم شود در آنات ضروریه عمل بآں نموده آید والا فلا فرمودند.

سیر این حضرات از اسم به اسمی رفته است و پیش طاق مرتفع گشته توجه و جیه ایشان
دافع آفات صوری و معنوی است و تصرف شریف شان کافی مہمات ظاہری و باطنی مع
ذالک چون مقدمات سلطنت در پیش در آید چه در ایام ارادت غلہ مکان پادشاه زاده بودند
اگر در وقت ضرورت به خوانند مضائقه ندارد و از این جانب ہم اذن است اما قبلہ توجه
را منتشر سازند که خطر بی ظفر است و الا ظفر بی خطر، له الحمد که انتشار توجه به گرد آن
خلیفہ نہ گردیده و ظفر بی خطر با طول عمر نصیب وقت گشته.

و دیگر کمالات ایشان از مکتوبات قدسی آیات حضرت ایشان و فرزندان قبلہ
درویشان رضی اللہ تعالیٰ عنہما باید جست.

و پادشاه غلہ منزل ہم در وقتی که پادشاه زاده بودند یکی از خوانین طلب این راه از
ایشان نمود فرزندان از حضرت شیخ محمد معصوم قیوم مجاز ام البته مرید خواہم گرفت آخر الامر
قبول متمنای سایل نموده (۲۲۸) مریدش کردند و نام سالی حضرت ایشان رحمۃ اللہ علیہ
در آن وقت در میان آوردند.

(شاهزادہ ہای اورنگ زیب)

و پادشاهزادہ ہای دیگر ہمہ بدست ابناء کرام حضرت ایشان ارادت داشتند چنانچہ
محمد اعظم شاہ بحضرت شیخ سیف الحق و الملتہ والدین و محمد کام بخش بحضرت حجۃ اللہ مرید
بودند قدس اسرار ہما.

اگر چه اعظم شاه در آخر کار به سبب تشیع که از وی به طریق تواتر مسموع و از روایت
ثقات به ثبوت پیوسته رقتی هم از شیوخ حاصل نموده باشد.

و سلاطین اطراف و جوانب که از اهل حق بودند هم داخل مریدان آن معصوم مطلق گردیدند
ملازمت صوری و وصول دولت حضوری این طائفه را از محالات است کارخانه نیازمندی
غائبانه پهن ساخته در کسوت خلفاء که مرآت کمالات آن قبله اصحاب کرامات اند مشاهد جمال
باکمال به موافق حوصله و استعداد خود باوصفای مرآت نمودند والحمد لله که داخل بشارت
غفرت لك و لمن توصل بك الی یوسط او بنی و وسط الی یوم القیامة، که بر قیومین
معصومین و مجددین مجددین شده بود گردیدند.

فرخ سیر

و بالفعل در قرب عهد بادشاه مغفور شهید مرحوم محمد فرخ سیر رحمة الله سبحانه
رحمة واسعة بدست مخدوم زاده اصغر اکمل محمد صدیق قدس سره مرید حضرت ایشان
رحمة الله تعالی گردیدند چنانچه فقیر خود از زبان آن خال اکرم شنیده که از بادشاه مذکور نقلها
داشتند یکی از آنها این بود که بادشاه بمن می گفت ای جیو من مرید حضرت شیخ محمد معصوم
گفتم آری شکرانه الهی به تقدیم رسانیده.

و از خوانین عمده و از تجار مال دار به شرف ارادت مشرف گردیده از حروف به
معانی رسیده اند تا کجا تعداد نماید چندی که خود را غیار محبت خواص می فهمیدند و محبت آنها
در حضرت قیومیت قابل توجه گردیده و به رخی که با وجود کثرت تدنخ و جاه و رفعت به ملاحظه
غلبه ارشاد به خواست یابی خواست نفس کشی نموده به نیازمندی تمام مرید گردیده اند اگر
مذکور نماید گنجایش دارد.

نواب مکرم خان

- و سرآمد این گروه صاحب شکوه مرحومی نواب مکرم خان را سازد و نام آن سید
 صحیح النسب میر محمد اسحاق بوده و والد دی شیخ میر و عمش سید میر از مریدان خاص و فدویان
 ۵ مخصوص حضرت ایشان رحمته الله تعالی گذشته اند اما مکرم خان با برادر بزرگ خود مختشم خان و
 برادر خرد خود شمشیر خان که نام اکبر میرا برایشیم و نام اصغر میر یعقوب بوده سالها در (۱۲۲۹)
 حضرت سرهند اقامت در زیده و مراراً ترک مناصب نموده کسب کمال نموده اند و پاکی مبارک
 برکت خود را برداشته انواع نیازمندی بجای می آوردند و دستارها که بدست شریف بر سر
 ۱۰ مبارک بسته باینها عنایت شده بود تا اواخر خود را به همون صرافت پیش خود داشتند و هر کدام
 ازین اخوان ثلاثه بشر به بشارات ولایات عالیه است، در جلدین اخیرین مکتوبات شریفه
 اگر تفحص نمائی احوال این اعزّه مفصل مشاهده فرمائی لهذا اسامی نخستینه آنها مذکور نمودیم که
 در کلام مبارک به همون نام محررانند که خطاب خانی بعد وصال آن قبله یافته اند و مکرم خان از
 اعتقاد خود به معروض بزبان قلم نموده که محبت حضرت ایشان راجح از محبت حق سبحانه است
 چنانچه در یکی از مکاتیب قدسیه جواب آن مندرج است دوسه سطر از آن که بیاد است ایراد
 ۱۵ می نماید و باقی موقوف بر جلد ثانی است:

- فتح - نوشته بودند که باین جانب منسوب است فوق محبتی است که بجناب قدس اود تعالی
 منسوب است و ازین ممر اکثر در خوف و وحشت می باشد سعادت آثار را آنچه آید
 سه توجیه دارد، توجیه اول موافق حال اهل ابتداء است که مناسبت با اهل توسط
 ۲۰ و انتهانه دارد و توجیه دوم ملائم اهل وسط است که با اهل انتهانه دارد و توجیه سوم
 مناسب حال اهل انتهانه است که با اهل ابتداء توسط تعلق نه دارد و توجیه اول محبتی که
 با پیرو مرشد متعلق است و سیله محبت حق تعالی است باین معنی که تا این محبت
 درست نه کند بآن محبت که مقصد اقصی است نه رسد پس اگر پیش از رسیدن

به مطلب رسید را قوی تر یا بد گنجایش دارد و فی الحقیقت معامله بالعکس باشد.
 اگر بر مطالعه توجیهی آفرین که مناسب اهل وسط و انتهائند شوق شورش انگیزد
 در مکتوبات جلد ثانی رجوع نمایند که حضور آن جلد مبارک در وقت تحریر نبوده این هم بنابر حافظه
 سابقه نوشته شد اما بلا تفاوت الفاظ و معانی است الا ماشاء الله و اگر در حرفی تفاوت
 به نظر متبسی در آید باید که اصلاح قلم جنبانی فرمایند. احسن الله جزاه. ۵
 و اخون باقیمین آن عزیز اعنی مختشم خان و شمشیر خان نیز به همین صرافت رسوخ در
 عقیدت داشتند و والد و عم آنها نیز در اعتقاد محکم بنیاد بودند.

دیگر امراء

۱۰ و حمله الملکی جعفر خان و پسرش نامدار خان و میر بخشی همت خان و پدرش اسلام خان و
 درغلیه طاهر خان و قباد خان ترک تاز خان و مرانداز خان و تیرانداز خان و محمد میرک خان گرز دار
 که با اسم دی (۴۳۰) بشارات صریحه در مرکاتیب شریفه کائن است.
 ۱۵ و در افغانه قطب خان و شمس خان و الهداد خان خویشتگی و شمشیر خان و پسرش الهداد خان
 ترین که در آخر طقب به ترین خان گردیده بود و اختیار خان و حاجی خان و قلعه دار کابل شتره خان
 و دیوان آل غاسید صحیح النسب یعقوب خان و دیوان آل جبار شه خان و مقتدیان دیگر مشعل
 امانت خان و دیانت خان و قلعه دار اکبر آباد عبدالله خان و فوجدار آل دیار مسعود خان و
 اهل الله خان و ولد سعید خان بهادر و سلطان عبدالرحمن خان بلخی و سید عبدالرحیم خان و مرزا خان و
 نظارة پناه بختاور خان و میان معقول مراد بخشی و جمهم الله سبحانه.
 ۲۰ و بعضی از این اهل دول در ذیل سابق مذکور گشته اند و بسیاری فراموش گشته هر کدام
 به شرف ارادت بلا واسطه مشرف شده اند و از تجار مردم بسیار گزیده اند از آن جمله بنام یکی در
 مکتوب از مکتوبات لفظ این حدیث شریف بزرگاشته اند :
 فتح - ان الله يحب التاجر الصدوق -

مقصود از تطویل کلام سعادت انجام آنکه رشمه ازاں بحار انوار بر هر فرقه از فرق
مسلمانان چکیده تاقیام قیامت در مریدان به واسطه فیض مند طالبان صادق خواهد گردید سه

فریاد حافظ این همه آخر بهرزه نیست

هم قصه غریب و حدیث عجیب هست

حسن ملاحظت این ترقیم در نظر عشاق در دادی آفاق جلوه گرانات زیاده بر این تابش ۵

الطیارة فهم من فهم سه

الا در پرده می گویم تمساشا کرده چیزی

سخن جان است عریان چو تو اتم ساختن جان را

الهی مولای ربی خدای کار ساز همتای این شرمنده را د جمع ناظران این کتاب بل

۱۰ جمع احباب را رسوخی کامل بر محبت خاک ر و بان درگاه احمدی و جارب کشان بارگاه معصومی
تا وقت خاتمه و نفس آخرین که حتی إِذَا بَلَغْتَ الْحُلُقُومَ وَأَنْتُمْ حِينَئِذٍ تَنْظُرُونَ.

نشان آن است محض به فضل خود عطا فرما و بران حشر این عاصیان را چنان رحمت نما و کیفیت

نشان باین عود نشاء احمدی و معصومی فرما و تقصیراتی که درین تحریر و سابق از آن از محررین ظهور

آمده بحرمت این دو بنده مقبول به لطف عظیم خود عفو نما و باین قرین صراط المستقیم به نسا و
مشکلات نقد وقت آسان فرما إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ.

۱۵

ولختم المفتاح التاسع بالدعاء الماثور اللهم انی عبدک و ابن عبدک و

ابن امتک فی قبضتک ناصیتی بیدک ماض فی حکمک عدل فی قضائک اسئلك

بکل اسم لک سمت به نفسک او انزلته فی کتابک او علمته احدا من خلقک او

استأثرت به فی مکنون الغیب عندک ان تجعل القرآن ربيع قلبی و جلاء غمی و

۲۰ همی و نور بصری و صلی الله تعالی علی خیر خلقه مُحَمَّد و آلِهِ و صحبه و اتباعه

و بارک و سلم.

خاتمه حسنه

(۴۳۱) خاتمه حسنه که برای حسن خاتمه مقرر گشته، تائید فضل لم یزلی و سابقه عنایت ازلی درین امر رفیع القدر شمول این عامی تباه کار و خسته دل نگار فرماید - وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ - اللَّهُمَّ احْسِن عَاقِبَتَانِي الْأُمُورَ كُلَّهَا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ خَيْرِ الدُّنْيَا وَعَذَابِ الْآخِرَةِ اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتَ أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مِنْ قَالِ شَفَاعَتِي لَا هَلْ الْكَبِيرُ مِنْ أُمَّتِي وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَاهْل بَيْتِهِ وَكُلِّ وَرَثَتِهِ وَمَا شَرَّ أُمَّتِهِ بِصِدْقَتِهِ بَعْدَ مَا ظَلَمَ عَلَيْهِ اللَّيْلُ وَاشْرَفَ عَلَيْهِ النَّهَارُ -

۱۵ گوش طراوت سرودش دولتمندان خزان احمدی و نقشبندان صحائف معصومی که به سر سردی لغوف گشته در نظر دور بینان بارگاه صمدان اشعاع جمال احمدی از مراد قات عظمت قیومی بعد کرشمه و دلال می در آیند و دالبان آشفته حال را به معانی و الامتقال می ربایند و مثل بلبلان بهار در چمن و احدیت گل اند و به ریحان دزرگس نمی گرایند سه

۲۰ نهی صد دستان ریحان پیش بلبل نخواهد فاطرش جز بخت گل بر بنفشه سیل نمی فرمایند و بر نسرین توجه نمی نمایند بعضی از اسم صفت جز ذات معری از نسب و اعتبارات نمی خواهند واضح باد که شادوران قبر هویت که به کمال مرتبه انسانی داخل شده کارخانه نجات را بر فضل خالق البریات تصور نموده کبریائی مطلوب را

با وجود غلبه امواج رحمت در مقدمه رجوع و انابت بدون تسل و سید بکرم و ابتغوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ - مستعجب می انگارند و وسیله اتوی برای این است مرحومه که خیر الامم است

ذات حضرت سید العرب والعجم است صلی الله تعالی علیه وعلی آله وصحبه وبارک وسلم.
 اما جاه و جلال و عظمت محبوبیت آنحضرت علیه وعلی آله الصلوة والسلام
 با وجود رافت و رحمت و حرص که بر امتانست به مرتبه آک است که بدون وسیله پیش بردن
 مطلب و به عرض باید رسالت رسانیدن خیلی دشوار است، چنانچه از کمشوقات حضرت ایشان
 ﷺ در مفتاح سوم در محلی که تحریر یواقیت در آمده دریا قوت به نعمت و سیزدهم به تصریح
 ۵ مذکور گشته و چون نیابت سید المرسلین علیه وعلیهم وعلی آل کل من الصلوات افضلها و من
 التسلیمات اکملها بر ذات مبارک حضرت ایشان (۴۳۲) به طریق اکیلیت از راه قیومیت
 و اصالت و محبوبیت ذاتی و کمال انفعالی ثابت است و عالمی از وجود مسعود متوسل گردیده
 راهی به بارگاه محمد صلی الله علیه و آله وسلم به رسانیده کامیاب -

روشن از پر تو رویت نظری نیست که نیست

فتی خفاک درت بر بصری نیست که نیست

پس این عاصی آفاده که همواره گرفتار شهوات نفسانیت غیر از تو سل معصومی که ناشی از

بحار قیومی است و راه وصول در حضرت رسول صلی الله علیه وعلی آله وسلم معلوم، پس در

هر مقدمه چنانچه به دلان حضرت ایشان باید زد و عروة الوثقی را به دندان محکم باید گرفت تا ظاهرا به

قبولیت این جای که مرکز صراط مستقیم است راهی به قبولیت حضرت رسول کریم علیه وعلی

آله الصلوة والسلام نمود ازین عاصی تباہ کار گردد و فلاح نشأین ازین گرداب ضلالت

که کثرت معاصی شامل حال دارد میسر آید وَمَا ذَاكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ - ازین جهت

خاتمه مختصر بر دو کتیز باید گردانید -

کنز اول در بیان خزان و دفائن قیومی که مناسب مقدمه و منقاعات تسعه بوده

۲۰ اند و در آن موضع به سبب نسیان و یا وجهی از وجه معتبره دیگر که در آن وقت لاحق گشته

بر خاتمه موقوف مانده بهر حال بر امور باقیه ابواب گذشته که لابد به اند مقرر گشته چون میقتل

لسانی که شمشیر عربانی صاحب معانی تصفیه پذیر گردد و دشایان آن شود که از مداحی حضرت

رحمة للعالمین سید الانبیا والمرسلین صلی الله تعالی علیه وعلی آله وجميع المرسلین

والملائكة المقربین واهل طاعة الله اجمعین وسلم وبارک برای کسب سعادت

قابل و مستمعین بامید حسن خاتمه ادا نموده آید لهذا کنز دوم در مدحی آن سرور علیه وعلی آله

الصلوة والسلام مقرر گشت. رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ
وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ.

کنز اول - بعضی از اسرار غریبه و معارف نادره که در خلوات خاصه و خلوات مخصوصه بر زبان
الهام ترجمان جاری گشته و یا از مکتوبات شریفه ظهور مییست و باین حقیر قلیل البصاعت پاره از راه وایت پاره از
راه درایت رسیده در قید قلم می آید. رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ.

۵

حضرت ایشاں رضی اللہ عنہا بادی بودی که محبوبیت ذاتی داشتند و به نظاره آن از
سرتاقدم می کدافتند و همواره داله نشاء خود بودند چنانچه نگاه دل عاشاق می ربودند.

بیک کرشمه که در کار آسمان کردی هنوز می پرداز شوق چشم کوکب با
اما در عشق مطلوب بی همتا در عاشقی بی بدل بودند و به درد و سوز شیفه جمال رب جلیل

تعالی ازین جا است که خود این بیت را در مکتوبی بنام جانان بیگم است (۴۳۳) تحریری فرماید.

۱۰

عاشقان هر چند مشتاق جمال دلبرند دلبران بر عاشقان از عاشقان عاشق تراند
یکی از برگزیده های روایت نموده که در بعضی الحجا حضرت ایشاں بعد از گریه و استغفار

این دو بطره هندی را به سوز تمام می خوانند.

دو بطره - ایک ابہاگی کلسری رین موئی اکلائی ایک جو ساجن چت چرمی سوئی لئی چکائی.

مفہوم آن برای پارسی گویان تحریری نماید تا علل و تالفاظ هندی در ذائقه صاحب
طبعان آن لغت جای گیر گردد یعنی زنکه کشته طالعی سیاه سری تمام شب در محبت معشوق از
غلبه درد عشق مردشورش کنان و دیگری که مقبوله او گردید خفته را بیدار کنان در خواب گاہ
خاصه خود طلبید.

۱۵

بلی ہر گاہ از احوال رئیس محبوبان محمد رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وعلیٰ آلہ وسلم

خبر داده اند کان رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وعلیٰ آلہ وسلم دائم الحزن متواصل

۲۰

الفکس محبوبان دیگر کہ اولوش خود این نعمت بہیہ اند البتہ باید کہ این نعمت کہ باین صفت کمال

موصوف باشند پس معلوم شد کہ بہترین امتعہ این دارد در حزن است کہ مقبول سید المخلوقات

لہ - پاره از راه داشت اند ۵ - رب الجلیل

۵ م - ایک ابہاگی کلسری رین موئی اکلائی ایک جو ساجن چت چرمی سوئی لئی چکائی

گشت علیه وعلی آله الصلوة والسلام بل در حضرت خالق البریات قرب و منزلت
 بهرسانیده حضرت قدسی سمات انا عند منكسرة القلوب نشان آن است چه شکسته دلی
 خاصه اهل عز و کرامت است. بهر کیفیت که باشد لهذا نزد حضرت مجدد الف ثانی و حضرت ایشان
علیه السلام ایلام محبوب اهل و الذ نسبت به انعام اوست چه در ایلام رنگی شکسته دلی البتة
 کائن است باظهار این معنی که کسی از مخلصان این حضرات عالی درجات گشوده باشد این معنی
 ۵ با معنی که در کتب بات شریفه مذکور گشته اند که در انعام مراد خود بامراده محبوب ملحوظ است و در
 ایلام خالص مراد محبوب است به مراد مراد خود را اصلاً منافات ندارد بلکه نزد باریک بینان
 از همان عبارت می گراید. فتدبر.

حضرت وحدت قدس سره خوش می فرمایند سه

۱۰ علیه عاشق چه نویسد قلم نشأ در دست ز سربازان دم
 ناله اوتاب ده تار چنگ گریه او جلتزنگ.

احمر - از اکابر احمدیه و اعلیٰ مصومیه مسموع گشته که حضرت ایشان علیه السلام در وقت
 تشریف حرمین الشریفین اهتمام آن نمودند که در اثناء طریق (۲۳۴) مزار می که از مشایخ و علما
 و صوفیه معلوم گرد و البتة به زیارت آن باید رسید و همچنین کردند که حتی المقدور فرو گذاشته مزار می
 ۱۵ از مزارات با وجود وصول خبر آن نه شد گو که از یک میل تا سه میل از راه منحرف هم باشد و هر جا
 به فاتحه و درود ارسال هدیه می گشت و انوار اعزّه عالی مقدار در نظر مبارک می گذشت و
 کیفیت احوال آن ارباب کمال معلوم قدوه اولیای ذی الجلال می شد و پیش خلص احباب
 مذکور می شد چون عبور از دریای شور بآن طرف واقع شد تمام دشت و جبال را پر از انوار
 نبوت و مالامال از اشعاع رسالت یافتند و هر قدر که نزدیک تری شدند معامله را به نوع دیگر
 ۲۰ می دیدند الی دخول المدينة السکينة، علی ساکنها افضل الصلوة و اکمل
 التسلیمات. و چون رجوع به هندستان به موجب استرضاء سید الانس و الجان علیه وعلی
 آله الصلوات والسلام اتفاق گردید، زیارت مزارات متبرکه که باز اختیار گردید پس که نظر
 خویند بر انوار رسالت گردیده بود اصلاً انوار این ارباب ولایت مستقل نظر کیا اثر قبله

اصحاب هدایت نمی گشت و مثل کرم شتاب می معلوم گردید.

۵ بی هر جا شود مهر آشکارا سهارا جز نهان بودن چه مارا
در خاطر مبارک مکرر خطره نمود که حضرت مجدد الف ثانی علیه السلام هر چند که به کمالات نبوت به طریق دراشت متصف بودند اما منصب ولایت داشتند و از آن جا قدم بیرون نهاده بودند که منصب نبوت ختم یافته است. پس انوار ایشان هم از قبیل به نظر خواهد آمد و افرادی بر آن نه خواهد نمود چون از دارا بخلاف شاه جهان آباد متوجه دارالارشاد سرسبز گردیدند همان انوار که در عرب پر توانند از گردیده بلا تفاوت جلوه گر شدن گرفت و هر قدم بر میزدی کشید و در منزل از منازل معامله به نوع قرب مدینه منوره می گردیدند حیرت بر حیرت می افزود تا آنکه روز دخول سرسبز همان معامله که در دخول مدینه شده بود ظهور نمود چون در روضه منوره درآمدند گویا روضه مقدسه مطهره حضرت پیغمبر یافتند علیه و علی آله الصلوٰة والسلام و حضرت مجدد الف ثانی را به جا تمام مشاهده نمودند آنحضرت علیه السلام از خطره ایشان اعلام می بخشندی فرمایند که کدام وقت است که حضرت پیغمبر علیه و علی آله الصلوٰة والسلام از غایت ذره پروری دامت فواری دریں جانبی باشند و این روضه منوره را به وجود مسعود منور نمی فرمایند،
مصرع

شاهان چه عجب گر به نوازند گدارا

۱۵ بی تخمیر طینت خامان این جای از خاک مدینه است ازین جا بزرگی و فضل و مرتبت و قرب و کمالات نبوت باید دریافت که اگر ولایت ثلاثه صغری و کبری و علیا (۲۲۵) مجتمع شوند قطره محقره از محیط کمالات نبوت در رسالت نمی شوند فکیف جمعی که به منصب نبوت ممتاز اند، فضل آنها از راه نبوت است نه از راه ولایت که نبی را در ضمن آن حاصل است تحقیق این بحث در مکتوبات حضرتین قیومین قدسنا الله سبحانه باسواها با توفیق شائسته پُر بسیار است ازین جهت دریں جا بر اجمال سخن کفایت افتاد.

۲۰ چوں جمعی از صوفیان دریں جا به خطاب کشفی مغالطه نموده است ولایت را از نبوت افضل نمیده اند و مقلدان آنها که به حال هم نه رسیده اند این سخن را تمسک گرفته

در فضیلت افتادند هدام الله سبحانه سواء الصراط جای آن بود که تفصیل این سخن ادا می شود
فقیر قدری از این سخن در جای ازین کتاب نوشته است و درین جا رجوع باید نمود اما چون زمین سائل
بر آن رفته که ولایت را در حق است و نبوت را در حق است و دی را اجوبه مکتوبات بالفعل
کفایتش نیست بنا بر آن اظهار می نماید که نبوت و ولایت هر کدام را در وقت عروج و در وقت
است سبحانه و در وقت نزول و در وقت خلق اما عروج نبوت ارفع و اکمل از عروج ولایت است
چنانچه نزول آن اتم و احکم از نزول ولایت و اصل از کمال عبارت از آن است که هر دو مرتبه
در نهایت خود غنهی کردند کما هو من اجلی البدی هیات امام بانی قبله و جهانی حضرت محمد الف ثانی
و کما هو من اجلی البدی هیات امام بانی قبله و جهانی حضرت محمد الف ثانی

فتح - جاہلی ازین سری گوید الولاية افضل من النبوة و دیگری از عدم آگاهی این عالم
در توجیه آن می گوید ای ولایة النبی افضل من النبوة کثرت محلیمة تخرج
من افواههم ان یقولون الا کذباً - ثم کلامه الشریف -

قائل این قول شیخ ابن عربی است قدس سره و موجه آن عارف عالم گشایر خصوص
است نور الله مرقدہ چوں این سخن از اکابر سرزده است رخنه در کمالات آنها انداختند
همان بیت عارف روم برد الله مضجعه بین این حال است -

۱۵ هر چه گیرد علتی علت شود کفر گیرد کمالی ملت شود
حضرت محمد الف ثانی که بانی مبانی این اسرار و معانی اند بعد از تحریر مسطور مسطور در
بارہ شیخ می نویسند :

فتح - سبحان الله شیخ باین گفتگو باین شطیات غلات جواز از مقبولان به نظری در آید و
در اعداد اولیاء مشاهده می گردد آری گاهی هست که به دعای رنجند و گاهی بود که به
و شنائی می خندند و در کشف شیخ در خطر است و قبول کننده او با سخنان او که مخالف
۲۰ شرع اند نیز در خطر شیخ را قبول باید کرد و سخنان شیخ که مخالف شرع اند قبول نه باید کرد
این است طریق وسط رو و قبول و عدم قبول شیخ که مختار این فقیر است -
و در مواضع مختلفه مکتوبات شریفه فضل (۴۳۶) شیخ قدس سره بسیار است در

مکتوب اول جلد ثانی می نویسند :

فتح - پس شیخ بهان متقدمان^۱ این طائفه علیه اندوهم حجت متاخرین ایشان گشته اند
پس تابعان حضرت مجدد الف ثانی البته معتقدان شیخ اند چون سخن تعلق انگیز مخالف
آرای صائیه علماء اهل حق است شکر الله تعالی سیم برای خاطر سائل که فاضل معتد به است و
با وجود آن درین مسئله تقلید شیخ اختیار کرده ناچار به فضل ذکر و تطویل کلام بلا تصور اختیار نموده

ومن بعد هذا ما يدق صفاته وما كتبه احظي لديه واجمل

احمر - یکی از مشایخ نواح کابل به حضور احقر الانام از حضرت قبله گاهی قطب الاقطابی قدسنا
الله سبحانه بسره الاقدس سوال آن نموده که شخصی از من سوال کرده که حضرات سرزمند اکثر
از یاران خود را خلافت مقیده می بخشند اگر آنها کامل اند تقید چیست ؟ و اگر ناقص اند پس
سرانجام کار یک کس را هم نشانیه تکلیف کرده یا نیست کس را تربیت نمایند ؟ در جواب گفتم
هر نبی و هر ولی را مسکلی است ایشان برای خود وجهی فهمیده باشند آنحضرت و الامرتبت قدس سره
فرمودند که اصل در طریقه ما که طریقه خواجهای بزرگوار است ذکر چند کس که جمع شده بگویند انفع
است از ذکر یک کس که تنها در خلوت به کند که العکاس و انصباغ یکی بردگیری افتاده معامله
هر یکی را پنجه می سازد و کار واحد را سرانجام می دهد این قسم اجازت معذوره را سفارت می گویند
و به خلافت تغیری نمایند به موافق حکمت و مصلحت که ایشان را در آن وقت از راه اجتهاد خود
لاحق می شود یکی را سرگروه چندین از مخلصان ساخته با اجازت معذوره سرافرازی نمایند و توجه
و جیه خود را درین ضمن به حال او معرفی دارند تا آنکه آن مجاز را خلیفه مطلق می گردانند و حال او
را به کمال می رسانند و منتبانش هر یکی به موافق نصیب و استعداد خود فیض مندی شوند حقیر تقریر
از درین موطن جواب دیگر که در وقت دیگر به تقریب دیگر از آن عالی مرتبت قدسنا الله
سبحانه بسره الاقدس استفاده نموده است و سابق درین کتاب مذکور هم گشته بخاطر رسیده
که اگر اصل این اجازت معذوره از اکابری که پیش حضرتین قیومین رضی الله تعالی عنهما گذشته اند
بنیاد شده چنانچه از معتبری آن هم اتفاق یافته پس این سوال به حضرات سرزمند عود نمی نماید و هر
صورت حضرتین قیومین در کن و بکن بر جمیع امور مامور بوده اند، این اجازت هم در حق اشخاص

به موجب امر مولی ذکره ادلی به وقوع پیوسته فلا مخطوطه قطعاً.

- و در باره عالی حضرت هم این معنی حضرت ایشان از زبان عارف جمیل شیخ محمد اسماعیل سلمه ربه مسموع گشته و دیگر ابناء کرام آن امام همام هم اگر به حصول این کرامت بهیه ممتاز باشند لیس محلا للتعجب و از حضرت مرشدی (۲۳۴) قبله گاهی رحمته الله علیه چه نویسد که از حضرت ایشان رحمته الله علیه به بشاراتی بشر بودند که بعضی از آنها را به فرزندان خود هم نه فرمودند کما عرفت فی الكنز الاول المبارك من المفتاح الثامن و دیگر از خلفاء اکبر باین دولت ممتاز باشند خود داخل این نوید اند و اگر باین مرتبه نه رسیده اند تقلید حضرتین القیومین رضی الله تعالی عنهما حجت کافی است علی الخصوص که از روی الهام و یا اجتهاد فرموده باشند عین حق و کمال صواب اند اصل جواب و سوال آن است والله سبحانه اعلم که از آل حضرت و الاثریت مذکور گشته است و این هم علاوه همان است که به توجیه شریف مرقوم شده والله سبحانه اعلم.
- ۱۰ احمر - یک باری تشریف حضرت ایشان رحمته الله علیه جانب بنام که از قصبات مشهوره حضرت سرهند است به تقریب زیارت عارف معنوی شیخ زین الدین بنوری قدس سره که در این جا آسوده است اتفاق افتاد بر مزار شیخ بزرگوار ساعتی مراقب نشسته زود برخاستند و بر سر قبری از قبور خارجه که قریب به تربت شیخ بوده و هیچ کس ادرا به بزرگی نمی شناخت رسیده مراقبه طویل فرموده بعد از برداشتن سر مبارک با اصحاب عنایت فرمود که شیخ زین الدین بنوری قدس سره ۱۵ از اولیاء گذشته اند و به قطبیت این دیار سرافراز بوده و قبولیت غلطی داشته چنانچه تا امروز در تزیینات و تصرفات نمایان حتی الآن که از وصال او صد سال گذشته جلوه گرا اهل اعتقاد امامت حبس این قبر نسبتی ممتاز است که دریافت آن مگر چشم کمال ارباب کمال نماید عجب است مردم این جای ازین عزیز مر تفع الاحوال غافل اند و حصول مرادات را به توجه وی در یوزه نمی نمایند و او را وسیله مقاصد ضروریه خود نمی سازند که نسبت وی نشانی از اصالت می دهد و رنگی از بی رنگی می بخشد.
- ۲۰

احمر - از بعضی صاحبکات که به واسطه بنات حضرت ایشان باشند مسموع گشته که یک باری حضرت ایشان رحمته الله علیه با اهل و عیال متوجه سفر شاه جهان آباد بودند چون از تھانیر و کزنال

قدم بیرون نهادند نام دوم وضع از نسیان آن صاحب نه از راقم شکسته روزگار القصد بر قبرستانی عبور
 کرامت موفور واقع شد از پالکی مبارک فرامده به مراقبه طویل پرداختند تا آنکه اهل قافله به منزل
 رسیده آرامها نمودند قریب به عصر فراستند، ملازمان رکاب که ناظران چهره بلا نقاب و عاکفان
 حجره آفتاب بودند استفسار این مکث تواضع و آداب نمودند فرمودند: در حدیث آمده است که چهل
 عالمی بر سر گورستانی به گذر چهل روزه عذاب آن گورستان را برمی دارند چهل گذر ما باین گورستان
 واقع شد اموات این جای به نیاز مندی تمام رسیده (۲۳۸) مروض داشتند که به برکت این مرده
 عذاب چهل روزه ما برداشته اند و این حکم خود بر هر عالم است از تشریف حضرت ایشان که قیوم زمان
 اند امید داریم که تخلص عذاب تا روز حساب میسر آید به موجب التماس آنها که به کمال احکاح بوده
 فراهم آمده به تضرع ساختیم ملهم شدیم که عذاب چهل ماه از شفاعت شما ازین اهل قبور برداشتیم
 باز ملحق شدیم که رحمت تو واسع است امیدوار میزدیم حکم شد که چهل ساله عذاب دور نمودیم باز لطف
 اتم که شامل حال این بنده است وسعت ساخته به تضرع پرداختیم نداد و دادند که تا قیام قیامت
 عذاب این مقبره برداشتیم. والحمد لله الذی بعزقه و جلله تم الصالحات اهل قبور
 مسرور شدند و ما شکر گویان بر خاستیم باعث این مکث این بود.

۵

۱۰۰

سبحان الله شان معصومی و فحامت قیومی ازین نقل گذشته باید دید یافت که جمعی از
 بهر تهای معذبین را عذاب الهی تملیص داده در بای مغفرت را بران وحشت زدگان نقل گذشته
 باویه حسرت کشانیدند و بکار رحمت ناقتنهای را در جوش آورده تا طلوع صبح قیامت یابی مسکن
 آنها را حکفل آن است گردیدند اگر باین عنایت کریمانه نظری جانب این عاصی شرمنده فرموده
 وسیله نجات از جمیع آفات و نکبات گردند و یسر کامل بر این عمر شوند در تحریر غامته الکتاب عطا
 به کنایند از شعبه های تفرقه مخلص بخشیده راهی به جمعیت به نمایند و در آفاق و انفس
 گذشته اند در شاه راه احدیت مطلقه که در آن با وصف شایدهی و مشهودی خود به خود جلوه گراست
 بیندازند از تصرفات قویه کریمانه مستعبد نه خواهد بود که این حقیر به تعصیر در جمیع مصائب صوری و
 معنوی توجه ردی حضرت را نفع از صد هزاران اکابر اعیان که کار را با آخر رسانیده اند می دارند و
 نزد محیط کمالات آن امام صفایشان قطره محقره تصویری نماید به موافق ظاهرشان تصرف ردی

۱۵

۲۰

آن قدوه درویشان نه باشد می نماید.

- ابيض - یکی از اغنای این وقت به منصب عمده ممتاز است و به خدمات شائسته سرافراز و به دست این بی بضاعت ارادت حضرت ایشان حاصل نموده مکرر پیش فقیر بیان کرده که در ایام گردش سلطنت که بعد بهادر شاه به پسر اکبروی تعلق گرفته چون از دار السلطنت لاهور متوجه دارالخلافه جهان آباد گشته روز منزل دارالارشاد سر رسیدن هم به عسرت تمام و بی سرانجام به رفاقت لشکر داخل آن بلده که بعدا کرمین الشریفین خیر البلاد است گشتم و از اهل عسکر و صف ۵ روضه معظمه حضرت ایشان شنیده با وجودی که فاقه هم داشتم به امید تصرف جانب آن روضه مقدسه دیدم آنچه دیدم هر چند در آن بحر نورد چون استغراق حاصل گشت خطره دنیاویه بحال آن نه داشت که به قسمی هم تا قلب منویری تواند رسید اما از آن طرف در عین استغراق این بنده شرمنده معلوم شد که فلاتی چو (۴۳۹) به اضطرار درین مزار پرآوار رسیده این سه فرج به گیر و به جمعیت تا ۱۰ شاه جهان آباد تو واسپ تو تناول نموده به شتاب و بعد چندی بدولت عاجله ممتاز می کردی و محمود اکثری از اغنای می شوی چون به افاقت آدم از روضه مطهره بر آدم دیدم که شخصی سراغ من می نماید مقابل دست داد بسیار خوش وقت شدم و گفتم که فلاتی برای تو مبلغ سه صد روپیه فرستاده است به انبساط تمام گرفتم و به جلالت تمام دارالخلافه رسیدیم بعد رسیدن حلقه ارادت در گوش به کمال منت و سعادت نهادم.

۱۵

- و این قبیل تصرفات روحی را که خود دیده و از معبران دیگر شنیده تا کجا تعداد نماید هر مریضی که به مقتضای کرم معالطه اش نه رسیده باشد البته اگر رجوع در آن روضه نماید و یا مجاوران این جا سر نیاز پیش نه بد بلا توقف شفا است و اگر به میرم دست بوس نموده باشد حسن خاتمه را رجاء چون آغاز و انجام این نسخه مبارکه مقامات معصومی و الهامات قیومی است بلا وجود ذکر احوال حضرت ایشان به مشکل کشای قاریان و مستمعان مبشره است، چنانچه در خطبه کتاب ذکر آن بسیار گذشته و حل مشکلات در ترقیم آن از حد زیاده دیده ازین جهت در خاتمه کتاب آن رجاء هزار چند مزید انعامات دارین و کمالات نشاتین است که طالب صادق بر هر مرادی که خواند و یا نویسد ۲۰

له در "عمده" ندارد ۳ م - داصل ۳ در "دنا شاه جهان آباد به ۳ حلاوت تمام رسیدیم" ۳ در مبارک

دیاب نشود زودتر کامیاب مطالب گردد بلکه از جمیع مطالب حظ وافر گرفته به مقصد اصلی برسد و
این معنی از احمدی تخلف نبرد زند که ریشه از دولت معصومی سیراب آمدی می سازد و گرفتاران را
از بند تعلق آزادی گرداند سه

هنوز اندک شعوری دارم ای ساقی زمن گذر

بچشم مست خود تکلیف کن این جام خالی را

چه توان کرد علوهمت هل من مزید را خواهان است و سموفطرت غلف رشید
را خواهان مگر توجه مجاوران روضه پاک مدی فرموده و عنایت عاقدان آن مرقد مر تفع الافلاک
دستگیری نموده این خاک نشین بادی مذلت را بر اوج افلاک پرواز دهد و شورش اضطراب قابل
قبول صاحب مقام لولاک گرداند علیه و علی آله الصلوٰة والسلام این همه شورش و فریاد و
نال شعله بنیاد نیز از اقبال آن کعبه آمال و آمانی بدست آمده چنانچه مکتوب هشتم جلد اول که با اسم
ارشاد پناه میر محمد نعمان قدس سره مشرب باین معنی است (۴۴۰) سطری چند از آن مکتوب بلند
برای شائقان ارجمند ایرادی نماید :

فتح - بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ - مخدوما از غروی باز شوری و دوله در نهاد این بی چاره

ایداغ کرده اند و از پیشگاه طینت این آواره را مخمربه غیر عشق و شراب جنون نموده

لیکن به جهت ضعف مدر که غلبه شهوات طبعی آن طینت اصل کاستور بود گاه گاه

سری می کشید و اکثر اوقات مخفی اما یقینی باین معنی اتان باز حاصل بود همواره از سر

او این ندا سری زد سه

دل آلامی که داری دل درو بند و گره چشم از همه عالم فرد بند

و آن معنی رفته رفته به مرد ظهور کردن گرفت و قومی شدن پذیرفت و بحکم قات

حُزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ - درین ایام آن نشه از بهر نو تازه گشته ست و با چندین

طبل و نفیر سر کشیده شوریدگی خاص در دماغ بهم رسیده است و سودای تازه در سر پیدا

گشته ، مصراع

در سرم سودای شیرین دلبری ست

(مصرع دیگر)

جنونی من حبیب ذی فنون

(اشعار دیگر) سه

گذاشت آنکه چون افسرده چند دلم بودی بخواب و خورد و خورسند
 کنون دل را زمان حق پرستی است حریف عشق را آغازِ مستی است
 ازان است که هرگاه قلم بدست می گیرد که به عزیزی چیزی نویسد و در یوزه توجه و دعا نماید
 بر خشی از اندرون بر روی کاری آید و قلم را بجای دیگر می اندازد - انتهای کلامه
 ﴿وَاللَّهُ تَعَالَى﴾

و آن مکتوب طویل ازین جا کسی توهم آن نکند که این معاملات مبنی از تونیات است
 ۱۰ نشان حضرت ایشان اگر چه ابتداء مال ایشان هم باشد به مراحل ازان بالاتر است زیرا که در آخر
 همان مکتوب خود می نویسد -

فتح - باید دانست که این همه اختلافات بمقتضای کُلِّ یَوْمٍ هُوَ فِی شَأْنِ نِسْبَتِ بِصُورَتِ
 و ظاهراً دست حقیقت و باطن او به موجب الآن کما کان متمکن و بیک رنگ
 است بلکه از تمکین و یک رنگی گذشته به بی رنگی پیوسته است الی آخره -

پس این حقیر به تعصیر چون منظور نظر حضرت پیر دستگیر است ﴿وَاللَّهُ تَعَالَى﴾ و پیش دو
 ۱۵ مرشد که اخذ طریقه نموده است هر کدام اسم سائی حضرت ایشان در وقت تلقین ذکر گرفته و خود
 ! در میان نه دیده چنانچه سخنی ازین باب در مقدمه کتاب مذکور گشته است و به مرایای دیگر هم
 خود را ادیسی حضرت ایشان فهمیده پس این شورش و اضطراب که به ظاهری از هیراهی که دیده
 لوش دولت خاصه معصومی فهمیده و تمکن باطن دی نیز از آثار بخشش قیومی است با جمله در دو
 ۲۰ واکه پنج آل چون خوب غور نموده شد شجره شفا است همه از بستان حضرت ایشان روئیده بر
 فدویان صفا کیشان کلی ازان رسیده است سه

در دم از یار است (۴۴۱) و دریاں نیز هم
 دل مندائی اود شده حبال نیز هم

سه درم - "گذشت است"

لیکن ازین جا که خاتمه کتاب است امید کثرتش مشکلات و به نودی حصول مرادات از
توجهات آن قبله اولیاء عالی درجات بلا حساب است والا حدیث عشق را پایانی نیست و درو
محبت را درمانی نه هر چند به صورت بنیان دریافت این معامی و شوار است اما نزد ارباب کمال
که بالانشینان محفل بی رنگی اند در نهایت سهولت و غایت لطافت اسرار واجب الاستتار
است ۵

بلب ستانه آمد گفت گویم نمی دانم شدیم یا سبلویم
حجاب سخن هر چند دور می نمایم از غایت ارتقا غلبات شعاع مانع ادراک چشم سود می گردد
و با وجود بداهت مطلب محتاج استدلال می شود ۵

تلخ کردی زندگی بر آشنایان سخن این قدر صائب تلاش معنی بیگانه چیست
۱۰ غلص کلام آنکه قدری از خزان معصومی که نشاء آن از و ما عند الله باقی است به زبان شکسته و
دل فروخته می نمایم وجود قیومی منظور داشته امیدوار مواهب و عطایا ام ۵

مفلسانیم آمده در کوی تو شئی لله از جمال روی تو

از انجام که دانه کرم به وسعت هم موصوف است البته به سهولت فائض المطالب می شوم
من دق باب الکرم انفتح و این مواهب کریمانه را شامل جمیع قاریان و ستمان کثیر الاختصاص
۱۵ می فهمم بهر حاجت مند خواندن و خوانان آن سریع الاثر می یابم ان شاء الله تعالی - هر چند
معاصی کثیره صغیره و کبیره گاهی که منظوری شود خود را شایان این مقالات فخریه نمی داند و استحقاق
این عنایات کریمانه نمی انگارد اما ازین جا که مستحق کرامت گناه گارانند چشم کرام همواره بر حسن معاصی
گرفتار و دیده عنایت بر چهره نجات شمسار البته این رجا بر خاست ۵

می توانی که دهی اشک مرا حین قبول ای که در ساخته قطره بارانی را

۲۰ احمر - روزی نظر مبارک حضرت ایشان رحمته الله علیه بر بعضی از ابنای صغیر برادر بزرگ خود عالم
ربانی شیخ محمد صادق قدسنا الله سبحانه بسر الاقدس افتاد فرمودند روح شریف ایشان را
می بینم که حلقه کنان گرد این اطفال می گردد و در جم حضرت ایشان بر اولاد ازید از همه ایشان است
علی الخصوص نبیره دختری که بحکم سنت محبوب تراند اگر باین اعتبار توجه کریمانه و تفضلات قیومانه را

لمحفوظ داشته راجی حصول مطالب گردد نیز بر محل است کلیه آنکه نسبت نسبتی این اکابر مشروط
بر محبت است و این محبت را جزو ایمان می دانند و از و یاد آن رسالت می نمایند آنکه قَرِيبٌ مَحْبُوْبٌ
و از غلبه همین محبت (۴۴۲) راه وصول در حضرت رسول علیه و علی آله الصلوٰة والسلام به کمال
آسانی میسر و از اهل خبر بشر پس باستقراء حضرت ایشان عرض احوال در حضرت رسالت
ﷺ باید نمود -

۵

کز آن شاه محبت وادیا بیم
والعذر عند رسول الله مقبول

بیاتا سوئی پیغمبر شتابیم
ولقد اتیت الرسول معتذرا

(مدح سید الانبیاء ﷺ)

کنز دوم - در مدحی شاه بارگاه نبوت زینبده معرکه ارباب فوت شمس فلک حقیقت بدر
 دشت طریقت صاحب مقام محمود شفیع یوم الموعود بالانشین مسند والانگین حلقه لولاک سرود
 بالای بستان رسالت شمشاد والای گلستان هدایت ماهتاب شبستان جلالت آفتاب صبح معدن
 الجود والکرم والهم سید الانبیاء والرسول والولی العزم خاتم الانبیاء خاتم المرسلین وارسله
 رحمة للعالمین وکان نبیاً وادم بین الماء والطین واذ اکان یوم القیامة کان هو
 امام النبیین وخطیبهم وصاحب شفاعتهم الذی قال یخلف الذین یخلفون و یخلفون
 السابقون یوم القیامة وانی قائل قولاً غیر فخر وانا حبیب الله وانا خاتم النبیین
 ولا فخر فهو افضل الانبیاء واکملهم ظهوراً واقربهم منزلة واجمعهم کمالاً
 واشملهم جمالاً واتمهم بدرراً وارفعهم قدرراً واعظمهم ابهة واقومهم دیناً و
 اعد لهم ملة واشرفهم بیتاً واکرم نسباً

۵

۱۰

۱۵

۲۰

بجان پردری نائب کردگار	غدا نیست اما خداوند گار
نباشد فرق جز یک موی هوش دار	ازان معبود تا این عبد مختار
احدا حمد نه و بنده خدا نیست	علول و اتحاد این جار و انیت
وجودش باعث ایجاد عالم	محمد سرور اولاد آدم
قیامی سروری آمد بر دراست	چو در بارخ رسالت سر و ادغات

لولا لما خلق الله سبحانه الخلق ولما اظهر الربوبية ، فلک طفلی او فلک حویلی
 اور رشته وجود باد مسلوک است و سلسله ایجاد بر دی مربوط کائنات مجملی در فضای و بند
 و کمون کائنات تعالی طالب رضای او

انبیاء و ادسیاء محتاج او	آنکه آمد نه فلک معراج او
که دارد چنین سیدی پیش رو	نماند بصیان کسی در گرو

فان رسول الله نوراً یقتضاه به
 مهتد من سیوف الله مسلول

و اظهار بعضی از حوائج ضروریه بآن سرور صلوة الله و تسلیماته عز شانه و بركاته
جل برهانه و تحياته سبحانه عليه و على آله و صحبه كلما ذكره الذاکرون و كلما
غفل عن ذكره الغافلون صلوة تكون لك رضا و لحقه أداء ثناء آنحضرت عليه و على
آله الصلوة والسلام و التحية و البركات نذا از آن قبیل است که زبان این عاصی آواره بیان
کند و یا قلم این بواهنوس خیال ترجمانی آن نماید موجود است که واحد تعالی یادمی فرماید یا محمد
انا وانت و ما سواک خلقت لاجلک - و مخلوق است که در جواب خالق (۴۴۳) سبحان زبان
می کشاید اللهم انت و ما انا و ما سواک ترک لاجلک غایت مافی الباب عجز و افتقار خود را
بامید شفاعت عال و استقبال برامید رافت و رحم آنحضرت عليه و على آله الصلوة و التحية
که از قرآن مجید ظاهری گردد لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا
عَنِتُّمْ دَحْرِ يُصْ عَلَى كُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رُؤُوفٌ رَّحِيمٌ اظهار می نماید و درین کثر اقدس
که خاتمه الکنوز است قدری از خزان محمدیه علی صاحبها الصلوة والسلام درج می نماید که
غلبات معاصی را غیر از ذکر آن سرور علیه و على آله الصلوة والسلام تسکین بخش امری نیست
نه آنکه ثناء وی تواند نمود لاحول و لا قوة الا بالله العلی العظيم الودود هـ

ما انی مدحت محمدا بمقاتلی ولكن مدحت مقاتلی بمحمد
صلی الله تعالی علیه و على آله و صحبه و سلم تسکین بخش دولت خوش گوار و نعمت شکر نثار
که شکر آن از بیچ وجه از بیچ زبان گهر بار ادا نیاید همین است که در امت اکرم الرسل و
افضل الانبیاء علیه و علیهم و على آل کل من الصلوة و افضلها و من التسلیمات اکملها
داخل فرموده لما دعی الله داعینا لطاعته باکرم الرسل کنا اکرم الامم همین نوید مسرت
باوید و بشارت خجسته اشارت موجب زندگانی این جهان فانی و باعث امن و امانی باین شکسته
جانی در دمیهای پریشانی می گردد و الا این طور عاصی به چه امید رشته خوش زمانی در دست
تواند گرفت هـ

بُشْرَى لَنَا مَعَشَرَ الْإِسْلَامِ إِنَّا
مِنَ الْعِصَابَةِ رُكْنَا غَيْرَ مُتَمَدِّمٍ

له در "نمود" ندارد له در "لعاذی..... اکرم الامم" ندارد

هرگاه جرایم منقوبه شمایم خود را موازنه بآن شفاعت مقبوله که تعطر آن شامل آفاق و محیط قاف
آفاق است می نمایم، ملتور در تصور می آید بامید نجات آن آفات این بهانه
حسته ام که بسیار عاجز و دل شکسته ام -

یا رسول الکرم خذ بیدی ما المعجزی سواک مستندی

کن رحیما لذلتی و اشفیع یا شفیع الوری الی الصمد

صاحب قصیده برده به یک تصنیف آن از مرض فالج شفا یافته و پرواء، سرافراز
گشته و مؤلف حصن حصین از قید اعداء که تمام شهر را محاصره کرده بودند خلاصی یافته بر مدعای خود
رسیده تا امروز در آن کتابین شریفین این خاصیت بهر در مانده های مطالب باقی است -

این حقیر که عاصی ترین مخلوقات است و عاجزترین مصنوعات بر جاهد مزید آن بکلم شفاعتی
لاهل الکبائر من امتی چشم دوخته نشسته است که از اهل این کتاب و رتبه آن سرور

است علیه و علی آله الصلوة والسلام زیرا آنکه مدح خادم بی تکلف مستلزم مدح مخدوم
است و فضل غلام بی تصنع منجر بر فضل خاوند است، اتمان خادم و غلمان انبیا اند

علیهم السلام - هر حسن که از اینها ظهور فرماید اول ثواب آن به آن نبی عود می نماید، کرامه
الولی معجزة لنبيه شاید این مقال است اگر چندین (۴۴۴) که مقصود اصلی ازین جمع

بهره آخرت است و حسن خاتمه جامع و کاتب و قاری و مستمع از عنایت بی غایت من جانب
مسئول اما بعضی عوارض و آفات دنیاوی از آن قبیل اند که رخنه انداز معاطات عظیمه را قرارند

بنابر این نجات از آنها به فضل وسیله حضرت رسالت پناهی صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم
پیش از سطور اختتام مامول -

يَا دَبِّ وَاجْعَلْ رَجَائِي غَيْرَ مُنْعَكِسٍ لَدَيْكَ وَاجْعَلْ حَسْبِي غَيْرَ مُغْنِمٍ

و این آواره در نیم نگاه عنایت صاحب سر کار دولت مدار و محرم اسرار واجب الاستقرار گردد
فعال معنی یا عوئل ابای اکرام که رنج قلب تا قالب دیده و ظلمت معاصی در ظاهر و باطن

یا شفاء العالمین در باب این رنجور را -

برفک تیاره و مه گرچه دارد امتیاز یک هر بآیت نور است در شان شما

انواع حوادث و اصناف تصدیقات که از شامت اعمال سوء خود در غربت که
از هر طرف هجوم نموده و افلاس دامن جمعیت را پاره گردانیده ناچار مرجع و ملاذ غیر از
ذات اقدس حضرت شفیع المذنبین را ندیده، مصراع

ترحم یا نبی الله ترحم

۵ صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم اگر نه فضل نبوی و عنایت سید المرسلین علیه و علیهم و
علی آل کل من الصلوة افضلها و من التحیات اکملها درین کثرت دیون غلبه هموم و شگری
فرموده به فقههای مقاصد ساند حال این شکسته بال خسته تر از جمیع عصات می گردد، مصراع

ای ایام صف ارباب رسالت مدی

دی بحق راز و نیازی که تراست و در اندک توجه کار کشای با نقد وقت است، مصراع

من تنگ ظرفم در وی تهی میناب است

(ابیات) ۳

يَا أَكْرَمَ الْخَلْقِ مَالِي مِنَ الْوُدُوبِ

سَوَاكَ عِنْدَ حُلُولِ الْحَادِثِ الْعَمَمِ

وَلَنْ يَضِيقَ رَسُولَ اللَّهِ جَاهُكَ بِي

إِذَا الْكَرِيمُ تَحَبَّلَ بِاسْمِ مُنْتَقِمِ

۱۵

هر چند می داند که عصات دیگر را باین چنین سیاه کار نسبتی نیست و کذب در
معاملت را که نصیب وقت اوست با سایر معاصی کدام مساوات علی الخصوص که دیگر کبائر
و صفائیه هم از ید از جمیع عصات در ذات خبیثه صفات کاتبه خود موجود اما تفضلات
که میانه سید المرسلین که به طغرای و ما ارسلناک الارجحة للعالمین مسجل گشته شفاعت این بدکار
را به طریق اولی سزاوار که سعادت کونین و اصلاح نشاتین در متابعت رسول سید الثقلین و
۲۰ جلالت ظاهری و لطافت باطنی با هم در شفاعت نبی الحرمین و امام القبلتین راه صفا در
سروری مصطفی است و انش و وفایم در مطیعان پیغمبر خداست فالظاهر و الباطن

له در الوداع ۱۰ در شرم - بیاض ۳ م - دی ثابت و موجود

۴ م - "باطن" ندارد ۵ م - مقتدیان

مرحبا من اطلواره والنبوة والرسالت ما خذ آں من انواره الولايات الثلاث
من الصغرى والكبرى والعليا قطرات من بخاره وصلاح الدنيا وفلاح (۲۲۵)
الآخرة موجود آں والمقطعات القرآنية رموز من اسرارہ صلى الله تعالى عليه و
على آله وصحبه وانصاره وسلم وبارک، تعلق کنزین احمر و ابيض به موجب حدیث
نفس اعطت الكنزین الاحمر والابيض با دست و تر قاب قوسین او ادنیٰ
هم مسلم با طرف او ادسع آں طرف است و حرف او جمیع الحروف خلقتش از نور خدا
است جل و علا و فطرش از خلق عظیم آشنا نام او با نام رب مرقوم و در ثا و معارف و علوم
دولتش خزان سبانی است۔

برامت او جادوانی رسولی است کریم و نبی است رحیم صادق است مصدوق و
حبیبی معشوق بشیری است بی نظیر و نذیری است از قادر کبیر صاحبی است مختار و شفیع
است در حضرت غفار ناصحی است عظیم الاخلاق و کاشفی است حجب الانفس والآفاق۔
امی و کتاب خسانه در دل خاکی و براوج عرش منزل
سراجی است منیر و داعی است الی الله القدر شفا نیست بی خلل و دوائی است
بی بدل۔

۱۵	زهی مقصود ایجاب و دو عالم	محمد آبروی هر دو عالم
	بنائی نور مهر و پر تو ماه	بهستی رنگریز صبغة الله
	نبی آئینه ذات الهی	تناهی خلعت آں لاتنهای
	احد چوں جلوه با خود آشنا کرد	بخولش از چشم احمد چشم دا کرد
	بخود عرض جمال خویش داده	محمد نا چشم برکشاده
	تویی آئینه کس بسه افلاک	خرامت می دهد آواز لولاک
۲۰	بساط نسخ بر انجیل جمیدند	به تمثال تو این کاغذ بریدند
	بهویت تا در دل رسم است (کذا)	دریں چاک گریبان یوسفی هست

له م۔ بی مثل له م آبروی خاک آدم له م۔ خلوت
له د۔ واحد

بقر بانت نگاه بی ستارم بقر بانت عنان اخستیارم
 دلی دارم بگام آه بشنو خدایا رسول الله بشنو

صلی الله تعالی علیه وعلی آله و صحبه وبارک وسلم اگر به وجود شریف مزین
 افلاک گردیدی در کواکب این همه نور نه رسیدی و اگر نه عنصر لطیف خاک را تمنای شفاعت
 در سرودی روز اول جان آنها از غلبه یاس از دروازه جنت چپ و حیران می بریدی نور
 ۵ ثریا رشاقت اوست و رقاصی زهره از لطافت او مهر و مه نگران طلعت اویند و بر صبح و بهرام
 جوینان خلعت او عطار و یک منشی و فاتر اوست و زحل مستعد به کرامت او مجمع پر وی بهر شار
 اوست و تفرقه بنات النعش (۲۲۶) هم سری از اسرار ادبونی و سدره المنتهی اشجار ویند و انهار
 اربعه بهشتی در گلزار او جمعیت به عنایت او دایسته است و ملاوت به کرامت او پیوسته شرافت در
 اطاعت اوست و محبوبیت در متابعتان او قل ان کنتم تحبون الله فاتبعونی یحبکم الله
 ۱۰ بس صدقین این چنین پیغمبر علیه وعلی آله الصلوة والسلام خیر الامم باشد گنتم مخیر امت
 نشان ایشان است و به کذبان او بدترین بنی آدم الاعراب اشد کفر و انفاقا
 بیان شان دشمن او دنیا به نوازش او معمور است و عقی نگارش او سرور جلوه ملاحظت
 در ذات اوست و رشعات صباحت هم از صفات او، مصراع

آنچه خوبان همه دارند تو تنها داری
 ۱۵ نصرت و اقبال از کینه غلامان وی اند دولت و اجلال از کترین بندگان او فرشایی از
 طلعت او است و نور الهی در نکبت او و فروس یکی از مناظر اوست و اعلی علیین از
 منازل اوست و آثار سعادت در اقتداء اوست و انوار هدایت در ابتداء او
 شمع شرب گرشاید چهره پر نور را آتشی دیگر فتنه در سینه نخل طور را
 ۲۰ جبریل و میکائیل علیهما السلام در بان وی اند همه خوبان و جیل فدوی و اسیر او و امراء و اغنیاء
 همه خوشه چیں اویند و فقراء صبر مقبول دل او و علماء و زهاد خاک رو بان وی اند و عرفاء و عباد

۱ م - "جنت" ندارد ۲ م - "چپ" ندارد ۳ م - شراف
 ۴ م - "جلوه" صغات او "نسخه" ندارد ۵ م - کینه
 ۶ م - یک ۷ م - وزیران

خاک نشینان در اولیاء کمل جادوب کشان شده و انبیاء مرسل ممتنی به دخول امت علیه
وعلیهم السلام علم شریعت در محبتش میاد آداب حقیقت در خدمتش موجود دین او
ناسخ ادیان است و کتاب او حضرت فرقان دولت او سرمدی است و مرکب او براق همت
او سیر کنی عرب و عجم و هند و عراق سه

۵ خدا بر سردران سرداریش داد زخیل انبیاء سلا ریش داد
صفر احمد آواره بی چاره که عاصی ترین امت است و شرمنده ترین خلایق است از
کثرت ذنوب زمین باین همه فراخی بردی تنگ تر گشته است و ایام مشرفه حکم لیا لی مظلمه
بهم رسانیده اسم و رسم جمعیت را از صفحه ظاهر و باطن محو نموده و قسادت قلب به مضاعف انجامیده
تنگ نای کد را فراموش نموده و دارالقرار را خراب گردانیده و دارالغور در خود فریبده مکار و قبحه
۱۰ غدار است باین همه بدست نیامده و در خمران و خجالت انداخته وقت ترحم و هنگام شفاعت
است که کار از دست رفته، مہر اع

خدا را از خدا در خواه ما را

فان من جودك الدنيا وضرتها ومن علومك علم اللوح والقلوب
دریاب که من از دست رفتم ازاں جا که فضل احمدی و خلق محمدی علیه و علی اله الصلوٰۃ
والسلام همواره در صد انعام و عطایای خاص عام از امتان خود است این عاصی و راز کار
۱۵ که برای خود هیچ عملی سزاوارنه دارد به لطف شفاعت استقبالی را به کمال تعطش و انتظار تا
دران دوز سخت بد بخت نه گزدم (۴۴۷) و در موافقت سه شدید یار نفس نه شوم چون سرگروه
عصا تم امید از شفاعت اولی و نجاتم چون تشنه مزاجم را بلند شربت کوثر و وقت نزع و هنگام
حسابم چون عاجز بی سر و برگم الطاف کریمانه مبذول فرما چنین مرگم چون بیکس غریبم از نقد دو کون
نصیبم چون در طیش و شوق بی قرارم هنگام حشر سیر کن از دیدام چون عاشق در دمنم از فضل عظم کن پسندم
دریاب که در دم از جگر خواست از هر بن موی شعله خواست

باجمله کارخانه نجات به شما وابسته است و دار و مدار حیات به شما پیوسته عاشقان، هوا
خواه شما نیست و فرزندگی معشوقان در نیمه نگاه شما خلیلان شما خوان شما نیست و جلیان زبان دان شما
تیغ آبروی شما آخر زبان دان شما است پیوسته عاشقان پژمرده رساں نو میدان شما نیست و شفاعت بخش

له م - ملتش ۲ م - "پیوسته عاشقان" ندارد

بیماران قلوب و ابدان هم شهادت دخول جنت از شفاعت شماست و نجات از نار هم به کرامت شما ممن دنیاوی از نام نامی شما می گیرند و انواع تصدیقات و فلاکت از اسم شما من دفع می گردند

فَإِنَّ فَضْلَ رَسُولِ اللَّهِ لَئْسَ لَهُ
لَوْ نَا سَبَتْ قَدْرَهُ أَيْاتُهُ عَظَمًا
مُحَمَّدٌ سَيِّدُ الْكَوْنَيْنِ وَالثَّقَلَيْنِ
نَبِيُّنَا الْأَمِيرُ الثَّامِي فَلَا أَحَدٌ
هُوَ الْحَبِيبُ الَّذِي تَرْجُو شَفَاعَتَهُ
فَإِنَّ النَّبِيِّينَ فِي خَلْقٍ وَفِي خُلُقٍ
وَكُلُّهُمْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ مُلْتَمِسٌ
مُنْرَةً عَنْ شَرِّكَ فِي مَحَاسِنِهِ
دَعَا مَا أَدْعَتْهُ النَّصَارَى فِي نَبِيِّهِمْ
فَانْسَبَ إِلَى ذَاتِهِ مَا شِئْتَ مِنْ شَرَفٍ
فَمَبْلَغُ الْعِلْمِ فِيهِ أَنَّهُ بَشَرٌ
وَكُلُّ أَيْ آتَى الرَّسُولُ الْكَرَامُ بِهَا
فَإِنَّهُ شَمْسٌ فَضْلُهَا كَوَاكِبُهَا
كَمْ أَبْرَعَتْ وَصِيًّا بِاللُّصِّ رَاحَتُهُ
وَقَدْ مَتَكَ بِجَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ بِهَا
حَاشَا أَنْ يُحْرِمَ الرَّاجِي مَكَارِمَهُ
يَا نَفْسُ لَا تَقْطَعِي مِنْ رَلَّةٍ عَظُمَتْ
لَعَلَّ رَحْمَةً رَبِّي حِينَ يَقْسِمُهَا

حَدِّ فَيَعْرِبُ عَنْهُ نَاطِقٌ بِفَسْمِ
أَحْيَى اسْمُهُ حِينَ يُدْعَى دَارِسَ الرَّقْمِ
وَالْفَرِيقَيْنِ مِنْ عُرْبٍ وَمِنْ عَجَمِ
أَبَرَّ فِي قَوْلٍ لَامِنُهُ وَلَا نَعَمِ
لَكِنْ هَوَلٍ مِنَ الْأَهْوَالِ مُقْتَحِمِ
وَلَمْ يُدْأِ شَوْهُ فِي عِلْمٍ وَلَا كَرَمِ
عُرْفًا مِنَ الْبَحْرِ أَوْ شَفَاعَتِ الدِّيمِ
فَجَوْهَرُ الْحُسْنِ فِيهِ غَيْرُ مُنْقَسِمِ
وَأَحْكَمُ بِمَا شِئْتَ مَدْحَانِيهِ وَاحْتِكَمِ
وَانْسَبَ إِلَى قَدْرِهِ مَا شِئْتَ مِنْ عِظَمِ
وَأَنَّهُ خَيْرُ خَلْقِ اللَّهِ كُلِّهِمْ
فَإِنَّمَا تَصَلَّتْ مِنْ نُورِهِ بِهِمْ
يُظْهِرُونَ أَنْوَارَهَا لِلنَّاسِ فِي الظُّلَمِ
وَأَطْلَقْتَ أَرْبَابًا مِنْ رِيقَةِ اللَّحْمِ
وَالرُّسُلِ تَقْدِيمُ مَخْدُومٍ عَلَى خَدَمِ
أَوْ يَرْجِعُ الْجَارُ مِنْهُ غَيْرَ مُحْتَرَمِ
إِنَّ الْكَبَابِشَ فِي الْفُفْرَانِ كَاللَّحْمِ
تَأْتِي عَلَى حَسْبِ الْعِصْيَانِ فِي الْقِسَمِ

چون دامن دولت سید الکونین (۴۴۸) محکم گرفته ام و نظر بر شفاعت رسول الثقلین
علیه و علی آله الصلوة والسلام انداخته نشسته ام رجا به خطاست که به سرعت مرادات عاجله

له دیم و انسب الی ذاته ما شئت من عظیم
کالنهر بر فی ترف و البدر فی شرف و البحر فی کرم

بدست آورم و از شدت احوال آجله رستگار کردم این شاء الله تعالی چه بینم آن ظلمت شب بهمنای
 کرده ام پیدا اگر چه آن در زیاده است اما جمال باکمال نبوی شیرین تر از شهد و درخشنده تر از
 ماه است اگر چه درین دارکاری که منظور نظر کردگار باید به وقوع نه پیوسته اما دراز دار
 که دارا قرار است حسن شفاعت احمدی منظور گشته صلی الله علیه و علی آله و اصحابه و سلم
 و بارک اگر خساره گناهان نامه تباه کرده اما نطف مصطفوی عذرخواه کرده دولت بیدار ازان
 روز شمول فرموده که داخل است رسول مقبول نموده علیه و علی آله و اصحابه الصلوٰة والسلام
 انواع مراحم از آوان خرد سالی ازان شهنشاه کشور رسالت مشاهده نموده ام اصناف الطائف در
 وقت مضایق ازان صاحب لولاک بظهور پیوسته هنوز به شعور کامل حضور نه داشتم و اغلب که از
 شش سال بالانه شده بودم که در مقام سعادت آغاز دولت انجام به ملازمت آن سرور علیه و
 علی آله الصلوٰة والسلام مشرف اندوز گردیده بودم و عنایات به موافق آن عمر دریافته و در نشاط
 عمر جوانی که بسی و دو سالگی بودم نیز در واقع به جمال جهان آرای شمس فلک حقیقت بدر دشت
 طریقت زینت ده مندر رسالت آفتاب صبح قیامت در فرید انبیاء بنم و حیدر اصفیاء احمد مجتبی
 محمد مصطفی صلی الله تعالی و علی آله و سلم در دار السور بر بانپور مشرف گردیدم و عنایات کثیره
 به حال خود دیدم از جمله مکالمات طیبه که به خاطر به وجه احسن مضبوط است مذکور می نماید تا قبولیت
 احمد صدیق امام ربانی مجد الف ثانی رحمته الله علیه در حضرت رسالت خاتمت علیه و علی آله
 الصلوٰة والسلام جلوه گر ارباب تمکین که باریابان حلقه حق الیقین اندگردد، چون فقیر در اقل
 ملازمت بدولت قدم بس مشرف گشته و از خود دارسته بآن دولت بی نظیر پیوسته همان بیت
 در حق خود صادق فهمیده

۵

۱۵

۲۰

ماه من بشنو که امشب طرفه خوابی دیده ام
 بر کف پائی تو گویا دیده را مالیده ام
 در عرض احوال خود بامید شناسائی بر زبان آورده انا من اولاد الشیخ الامجد از آن طرف
 جواب به همی عبارت بلا تفاوت شرف نفاذ یافته شیخ احمد المجدد، قلت نعم - ازین
 گفتن منامات کثیره متاز گشته که تفصیل آن بآن مرتبه محفوظ خاطر نیست که در قید قلم آورده شود
 پگاه که برخاسته از خلد منزل مبلغ صدر دپیه شخصی رسانیده در عین عسرت پسر نصیب شده و دیگر

کارهای بسته هم زود به کائناتش تبدیل یافته (۴۴۹) چنانچه بشارت حصول این مقاصد هم در آن خواب دولت مآب به تصریح حاصل نموده، هر چند آن دیدن تنها بشارت نشاءین و جمعیت کونین است اما باین همه باین عنایت هم ممتاز شده -

۵ و الحال چون از دیر روز که پانزدهم شهری قنده در روز جمعه در سال هزار و صد و سی و چهار اتفاق یافته عمر این عاصی دور از کار به چهل و هشت سال انجامیده و موی سپید در عین کهنالت احاطه نموده و انواع ضعف از سبب امراض تشاد افکار ضروری آن قدر لحوق کرده که همان بیت خواجہ حافظ مبین حال کثیر الاختلال است -

از وجود این قدر نام و نشان هست که نیست
ورنه از ضعف درین جا اثری هست که نیست

۱۰ و این همه عمر در معاصی خفیه و جلیه صرف گردیده پس رجاء و شگیری اکرم الانبیا و علیه و علی آله و صحبه اجمعین حرمة تفضلات کریمانه او که در حق عصات به مرتبه اتم است اقوی به حصول پیوست -

۱۵ جز آستان توام در جهان پناهی نیست سر را بجز این در حواله گاه نیست
بلی کارخانه فضل و احسان حضرت رحمن تعالی شانه بآل شفیع الانس و اکیان به ریاست و دار مدار محبت که فشار وجود و ایجاد است از او بر جا خیر القرون اوست و اکرم الامم اُمت
او منعم برای اذلال گشته که تا یوم القیام این دولت نصیب خاص و عام گشته و زمین برای او مسجد و ظهور شده که تا روز رستخیز این کرامت بر آئین جمع امت ظهور شده و حکم او شامل آفاق است و دعوت او محیط قاف تا قاف -

۲۰ حقیر دور از کار وقتی از اوقات در غلیات محبت آن سرور کائنات علیه و علی آله
الصلوة والسلام چندین از ابیات در بحر مثنوی زیبائکات گفته بود با وجودی که در میدان اشعار
گاهی اطلاق فکر نه تاخته اما چون در لغت بی اختیار برآمده هیچ نکته را مخالف اهل طبیعت

له م - از وجود این قدر نام و نشان نیست که نیست
ورنه از ضعف درین جا اثری نیست که نیست

زیافتہ برای فائدہ عام داخل این کتاب می نماید تا سعادت تمام بدست آید۔

مثنوی (مؤلف مقامات معصومی)۔

الا ای ساکن میخانه هوش
همای نیک بختی بر سر تو
لقای واکمن از ساقی دمی
کشا از قفل دل گنجینه راز
وجودش مظهر آیات لاریب
نبوت همدم از محبوبی او
فلک یک اطلسی از خوبی او
رُخ آئینه از نورش ضیاء یاب
دو عالم از قدوش گشته شاداب
نبوت یافتست جمع کرده
فرخنده جمال در روشن اقبال
هم ملک عجم از او سرافراز
نکبت بجهان ز کاکل او
امام هر دو عالم خواجہ دین
وجودش عالم ایجاد گشته
قبای دلبری بروی سزاوار
دو عالم در نگین مملکت او
نسیم باغ جنت از ظهورش
ز خوشش ملک دل آباد گردید
نه تنها نسخ بر انجیل کرده

بحرف دل نوازی گوش کن گوش
حریف فرد دست یاور تو
بجزلت گاہ مجنون بوی لیلی (کذا)
کلید نحت آن شاه سرافراز
نه بودش گشته پید عالم از غیب
رسالت ہم نشین خوبی او
ملک هم طائف محبوبی او
صفا تر سینه اش از قرص مہتاب
بدو گردید روشن مہر و مہتاب
رسالت را بسبب الاشعاع کرده
بر تخت عرب نموده اجلال
دارد بشفا عشق نظر باز
فرخنده بہار حاصل او
مختد سرور ارباب تمکین
نمودش حسن ما بنیاد گشته
نباشد غیر وی شایان این کار
سموات الاعلیٰ (۵۰) در ملک او
از او یک پر تو حور و قصورش
عدم را باعث ایجاد گردید
ز نسخش لوح دل نسجیل کرده

۵

۱۰

۱۵

۲۰

۱۵ نسخہ م میں یہ شعر رُخ آئینہ از.....
۱۶ م۔ آبادید

۱۵ د۔ "رسالت..... خوبی او" ندارد
کے بعد نقل ہوا ہے۔ ۱۶ د۔ سرافراز

که بر تورات هم نسخش عیاں بود
 ز نور از نور اومی کرد اسلام
 هدایت با عنایت پیشه او
 کواکب را جلالش تازگی داد
 ز نام هفت ایوان تاسر خاک
 احد اظهار نور خروشتن خواست
 به احمد جلوه نور احمد بود
 ز لطفش گشت پیدا عالم جان
 چو شور مقدس در عالم افتاد
 باتش شد نمایان خصلت آب
 ز قهر عزتش گشته نمودار
 ز رفعت سرنگون شد تخت ابلیس
 ریاض باغ جنت طلعت او
 ز زلفش شب شده هنگام امروز
 نقابش می کند شب را نمودار
 بیوسف نشان از جامش رسیده
 سواد طره از "والتیل" دریاب
 وجودش رحمت آفاق گشته
 بیکدم در گذشته از ته و فوق
 در آن جا جلوه از حسن خدا دید
 بهشتی خلعت را بعد از لقادید
 ز حسن لم یزل آگاه گشته

ز آل و صحب او آل جانهاں بود
 که فرقان می کند هنگامه تمام
 شفاعت برترین اندیشه او
 بهر دم بلند آوازگی داد
 منور شد ز نور احمد پاک
 بهیم بندگی احمد بیاراست
 ولیکن بنده احمد او احد بود
 ز امرش گشت پنهان شور شیطان
 ز غم ایوان کسری از هم افتاد
 محوساں یک یک گشته بیتاب
 بآب کافران خاصیت نادر
 بر آمد غنفل تسبیح و تقدیس
 گل فردوس اعلی طلعت او
 صفا از چهره اش دارد سر روز
 ظهورش می نماید روز اظهار
 در بخش حسن زان نشان چکیده (کذا)
 بیاض غزه اش "والشمس" دریاب
 مرض دل به از تریاق گشته
 نکرده سدره را نظاره شوق
 کلام لم یزل پس شاد بشنید
 قصور و حور آن را نور بخشید

 بی

له م - ز قهرش ۵ "گل" طلعت او" نسخه "و" ندارد

۳ در نسخه "و" بجای مصراع ثانی بیاض است و نسخه "م" ندارد

یعلم جمله اشیا گشته ممتاز
همه کارش زامت یاد ده بود
که تاباید نوید رستگاری
شفاعت را بجای برد در کار
به وحی آسمان آورده پیغام
دلش از نور حکمت مخزن غیب
ز بلبل تا بگل هنگامه انداخت
بلاله هم سواد حسامه انداخت

الهیای ملکات را غفار بحق آن نبی کریم که بدو نام خود سرفراز نمودی و بر دوش
رحیم در کلام واجب الاحترام یادش نمودی جرم این آواره دل داده بی چاره از کار مانده را غفر
فرمود در نشاتین او را نشاء محبت عطا نمود دنیا و او را دمساز عنایت سابقه گردان و علمی او
را هم راز اهل عیسن که در علم واجبی علماء را بخین اند فرما چه کند باین کوتاه دستی (۴۵۱)
همتی بخشیدی که بر هیچ کی نمی گراید و هر نعمتی که اندازه می نماید تمنای مزید بامیدوار
نام زد فرماید سه

نه دنیا خواه هم دنی دار عقبی ترا خواهم ترا باری تعالی
ترا چوں یافتم از خود چه گویم این همه طلب که به معروض شد نیز نزد پیغمبران اولی الالباب
شاه راهی است جانب کریم و باب چه انبیاء برگزیده علیهم السلام و اولیاء خدا رسیده
علیهم الرضوان طلب حوائج کونین از رَبِّ الْمَشْرِقِیْنِ وَالْمَغْرِبِیْنِ نموده باقصای مطالب
خود رسیده اند رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنْتَ
الْوَهَّابُ یکی از این ادعیه مقبول است و حال آنکه این طلب از تصور در ملک مطلب اعلی که
مطالب مولی است جل و علی به مشام جان ز رسانیده اگر کردی از تصور به کرد و دامن اعلی
به مطلب می دوید به کرامت و آن له عندنا لعلی و حسن صاپ ممتاز می فرمود پس با وجود
نگرانی قلب جانب مطلوب بی همتا اگر از راه عجز بشریت که ذاتی اوست طلب حوائج کونین
که به تصدق و توسل نبی الحزمین و امام القبلتین صلی الله علیه و علی آله و صحبه وسلم و بارک

نموده آید نزد کاملان ارباب قلوب دارند صوفیه خام قبول دارند یا نه مطلب بحر برکمال است
و ضعف بر استقبال فلاکت تعب معیشت برداشته و افلاس گریبان حلاوت پاره ساخته
بتو فریاد دارم یا محسن بسویت داد دارم یا محسن

صلی الله تعالی علیه و علی آله و سلم و حسن خاتمه از برکت بنی فاطمه مسئل که محبت اهل بیت
را بر خیریت خاتمه مدخلت تمام است ۵

الهی بحق بنی فاطمه که بر قول ایمان کنی خاتمه

اگر دعوتم رد کنی و رد قبول من دست دامن آل رسول

رضوان خدا بر صحابه گنجینه کشای من قرابه فی الحدیث مثل اهل بیته کمثل سفینه

نوح من ركبها نجا ومن تخلف عنها هلك - و فی الحدیث اصحابی كالنجوم فبايهم

۱۰ اقتدیتم اهتدیتم اهتدیتم حضرت حق سبحانه به برکت اهل بیت نجات کرامت فرماید
و بحرمت صحابه از گرداب ظلمات بر آورده به شاهراه هدایت که صراط مستقیم است به رساند
اِنَّهُ قَرِيبٌ مُّجِيبٌ سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّتِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ
وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

و چون تاریخ اختتام این مقامات قدسی زکات که مسمی به "مفتاح اهل السعادات"

۱۵ به گوش هوش از سر دوش غیب با غنچه عدن می رسد اگر این فوا که ریاضی به بهین نام خوانند می
شاید و هر کدام از این دو نام بین سال ابتداء و وسط اوست، چنانچه در مواضع آنها به تفصیل
مذکور گشته والا با سماء کثیره ممتاز است چنانچه در خطبه کتاب به بشارت قطب الاقطاب
حضرت ایشان رحمته الله علیه مرقوم گشته این همه از برکت معصومی به ظهور پیوسته و زکات قیومی
هر جا نشسته - والحمد لله رب العالمین، قد حصل الفراغ من تصنیف هذا الكتاب
الذی هو لب الالباب -

(ترجمه کاتب) تمام شد بتاریخ بست و چهارم شهر جمادی الاول ۱۲۹۲ هجری بمقام مدینه منوره.

له د- مثل هلك" ندارد

م- "ترجمه کاتب" یاد نشده است

فہرست مندرجات

مقدمہ

۱۵

مفتاح اول: ذکر شجرات مشائخ نقشبندیہ، قادریہ و چشتیہ و بیان حدیث مسلسل بالاولیت بابیان معارف و مکاشفات حضرت مجدد الف ثانی کہ حضرت ایشاں در مکتوبات خویش تحریر فرمود

۲۵

مفتاح دوم: بیان ولادت صوری حضرت ایشاں و بدایت حال آنحضرت از تحصیل علومہ دینی تا رسیدن بہ مرتبہ کمال و اکمال تا ایام وصال حضرت مجدد الف ثانی

۵۱

مفتاح سوم: بیان بعضی از اہل مقالات بزرگ و مراتب کہ حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ ایشاں را بہ محض فضل و کرم بآں اختصاص بخشید و نائب اتم حضرت مجدد الف ثانی گردانیدہ

۹۳

مفتاح چهارم: بیان عادات و عبادات حضرت ایشاں و بیان تاویلات بعضی سورو آیات قرآنی

۱۲۹

مفتاح پنجم: بیان تصرفات و ملفوظات حضرت ایشاں

۱۸۱

مفتاح ششم: بیان انتقال حضرت ایشاں ازیں جہان بہ فرادیس آں جہاں !

۲۲۷

مدحت روضہ منورۃ ایشاں

۲۶۱

مفتاح ہفتم: ذکر بعض از احوال ابناء کرام حضرت ایشاں

۲۶۴

کنز ۱۔ احوال حضرت شیخ محمد صعب اللہ

۲۹۱

کنز ۲۔ احوال حضرت حجۃ اللہ محمد نقشبند ثانی

۳۱۱

کنز ۳۔ احوال حضرت مروج الشریعت خواجہ محمد عبید اللہ

۳۲۵

کنز ۴۔ احوال حضرت خواجہ محمد اشرف

۳۳۴

کنز ۵۔ احوال حضرت خواجہ محمد سیف الدین

۳۵۰

کنز ۶۔ احوال حضرت شیخ محمد صدیق

۳۵۹

مفتاح ہشتم: ذکر بعض اقربای عظام حضرت ایشاں

۳۶۲

کنز ۱۔ احوال شیخ محمد فضل اللہ

۴۰۱

کنز ۲۔ احوال شیخ عبداللطیف

۴۰۵

کنز ۳۔ احوال مولوی شیخ محمد فرخ

۴۰۸

کنز ۴۔ احوال شیخ عبدالاحد وحدت شاہ گل

۴۱۷

کنز ۵۔ احوال شیخ خلیل اللہ

۴۲۱

مفتاح نہم: ذکر بعضی خلفائے عالی مقام حضرت ایشاں

۴۲۴

کنز ۱۔ ذکر خواجہ محمد حنیف کابلی

۴۳۲

کنز ۲۔ احوال خواجہ محمد صدیق پشاوری

۴۳۸

کنز ۳۔ احوال مرزا امان اللہ برہانپوری

۴۴۸

کنز ۴۔ احوال شیخ ابوالمنظر برہانپوری

۴۵۰

کنز ۵۔ احوال شیخ محمد علیم جلال آبادی

۴۵۲

کنز ۶۔ احوال شیخ محمد باقر لاہوری

۴۵۶

کنز ۷۔ احوال مرزا عبید اللہ بیگ داراشکوہی

۴۵۸

کنز ۸۔ احوال ملا حسن علی پشاوری

۴۵۹

کنز ۹۔ احوال ملا موسیٰ بھٹی کوٹی

۴۶۲

کنز ۱۰۔ احوال ملا بدر الدین سلطانپوری

۴۶۴

کنز ۱۱۔ احوال حافظ عبدالکریم توہانی

۴۶۵

کنز ۱۲۔ احوال شیخ بایزید سہارنپوری

۴۶۷

کنز ۱۳۔ احوال حاجی حبیب اللہ حصاری بخاری

- کنز ۱۴۔ احوال شیخ محمد مراد شامی ۴۶۹
- کنز ۱۵۔ احوال مخدوم آدم ٹھٹھوی ۴۷۱
- کنز ۱۶۔ احوال سید یوسف گردیزی ملتان ۴۷۳
- کنز ۱۷۔ احوال میر سید شرف الدین حسین لاہوری ۴۷۵
- کنز ۱۸۔ احوال شیخ انور نورسراہی ۴۷۷
- کنز ۱۹۔ احوال شیخ حسین منصور جالندھری ۴۷۸
- کنز ۲۰۔ احوال اخوند سجاد لہندی ۴۸۰
- کنز ۲۱۔ احوال میر رفعت بیگ گرد زدار ۴۸۲
- کنز ۲۲۔ احوال شیخ پیر دہلوی ۴۸۴
- کنز ۲۳۔ احوال شاہ حسین عشاق اورنگ آبادی ۴۸۵
- کنز ۲۴۔ احوال خواجہ عبدالصمد کابلی ۴۸۷
- کنز ۲۵۔ احوال شیخ عبدالکریم کابلی ۴۸۸
- کنز ۲۶۔ احوال شیخ قاسم کابلی ۴۸۹
- کنز ۲۷۔ احوال ملا محمد امین حافظ آبادی ۴۹۰
- کنز ۲۸۔ احوال شیخ عطاء اللہ سورتی ۴۹۱
- کنز ۲۹۔ احوال شیخ نور محمد سورتی ۴۹۲
- کنز ۳۰۔ احوال حافظ محسن سیالکوٹی ۴۹۳

ذیل

- ۴۹۶ احوال حافظ محمد شریف لاہوری
- ۴۹۵ حاجی امان اللہ لاہوری
- ۴۹۶ شیخ محمد فاروق لاہوری
- ۴۹۶ شیخ محمد عارف لاہوری

۴۹۷	مولانا محمد امین بخاری ثم پشاورى
۴۹۷	حاجى سليم بلخى
۴۹۸	حاجى محمد عاثر بخارى
۴۹۸	حافظ صادق كابلې
۴۹۸	نذربېگ سمرقندى
۴۹۹	مير غفنىر داراشكوې
۴۹۹	مولانا محمد جان ورسكى
۵۰۰	خاندان مير عماد الحسنى
۵۰۱	خواجہ محمد شريف بخارى وخواجہ عبداللطيف
۵۰۱	صوفى پاينده محمد كابلې و ملا پاينده محمد كابلې
۵۰۲	صوفى عبدالروف كابلې، مير ماه عرب، صوفى سعد الله كابلې
۵۰۲	مياں شيخ عبدالخالق
۵۰۵	شيخ يار محمد ملقب به خدا پرست خان
۵۰۵	قل احمد ترك
۵۰۶	سلاطين و امراء از مريدان حضرت خواجہ محمد معصوم
۵۰۶	اورنگ زيب
۵۰۷	شهنزاده هاى اورنگ زيب
۵۰۸	فرخ سير
۵۰۹	نواب مكرم خان
۵۱۰	ديگر امراء
۵۱۲	خاتمه حسنہ
۵۲۶	مدح سيد الانبيا ﷺ

Maqāmāt -i- Ma'sūmi

Life, works and Teachings of a prominent sufi
and reviver of seventeenth century,
Khawaja Muhammad Ma'sum Sirhindi
(c. 1007 - 1079 a.h. /1599 - 1668 a.d.)

By

Mir Sofr Ahmed Mas'umi

Vol. (III)
Text edited by

Muhammad Iqbal Mujaddidi

2004

Zia-Ul-Quran Publications
Lahore, Karachi, Pakistan

